Lib' sc̄e ma(r)ie v̄gis de Bythe

1 Beda ī eplas canonicas.
2 Ambrosi9 de vinea naboth.
3 Ieronim9 ī apocalipsi.
4 Ieronim9 sr̄ eplam ad ephesios.
5 Sermo bti Augustini
6 Tractat9 de nauigaco̅e
7 Itē quedā d' sc̄a maria

B 19

LANDES- UND STADT BIBLIOTHEK DUSSELDORF

...is qua[...] in perpetuum. V niversis sacrosancte matris ecclesie filiis notum esse volumus quod cum ecclesia de Monte multi[s]

...[...] et [...] et variis artata impedimentis nec aliquatenus ab his [...] de ipso statu potuisset nisi pe[...]

...[...] incurrisset. Godescalcus pietatis homo inopie eiusdem ecclesie condescendens sine spe alicuius recompensationis ipsam

...venienti ruina intuitu dei liberavit. et trecentas marcas Gozwino qui eo tempore abbas extitit. simul et confratribus in festo

...marum accommodavit. hoc interposito. ut quia predictam pecuniam in brevi reddere non possent. tantum. xxv. marcas de bo[...]

...[...] Vrackerode et boungarde et Sorde provenientibus. predicto Godescalco singulis annis commodius persolverent. Supradicta vero

...itas ecclesie cederent. R espiciens igitur abbas benignum caritatis officium. communicato totius ecclesie capitulo. collate beni[...]

...[...] responderet. et prefato Godescalco quatuor carratas vini melioris de curte in borgheim. et preterea duodecim maldra

...[...] in beneficio tradidit. P ostqua vero ipsum Godescalcum decedere contigerit [...] ipsius quam diu vixe[...]

...usufructu[...] de eodem beneficio una cum filio percipiet. Q uod si filius mortua matre superstes fuerit. et virtutum me[...]

apud ecclesiam obtinere poterit. eodem beneficio sicut et pater gaudebit. S i autem ex filiis ante qua universa de

...persolvant obierit. quecumque residua fuerint simul et beneficium ad ecclesiam libere redibunt. et heredes ipsorum nullum ad ea

[...] N[...] [...] malignus fraudem possit interserere. vel hanc veritate aliqua

In nomine sancte et individue trinitatis. Ego Bruno dei gratia sancte Coloniensis ecclesie electus. omnibus xpi fidelibus tam futuris quam presentibus in perpetuum. Universis sacrosancte matris ecclesie filiis notum esse uolumus. quod cum ecclesia de Monte multiplicibus inpedita esset debitis et uariis artata impedimentis. nec aliquatenus ab his incommodis de proprio exui potuisset nisi periculum incurrisset. godescalcus pietatis homo. inopie eiusdem ecclesie condescendens. sine spe alicuius recompensationis. ipsam ab imminenti ruina intuitu dei liberauit. et trescentas marcas Gozwino qui eo tempore abbas extitit. simul et confratribus in festo sancti martini accommodauit. hoc interposito. ut quia predictam pecuniam in breui recuperare non possent. tantum. XXV. marcas de bonis in ysackerode. et boungarde. et Sorde. prouenientibus. predicto godescalco singulis annis commodius persoluerent. Superflua uero utilitati ecclesie cederent. Respiciens igitur abbas benignum caritatis officium. communicato tocius ecclesie capitulo. collate benificentie respondit. et prefato Godescalco. quatuor carretas uini melioris de curte in horgheim et preterea. duodecim maldra tritici in vorste in beneficio tradidit. Postquam uero ~~ipse~~ ipsum godescalcum decedere contigerit. uxor ipsius quamdiu uixerit usus fructum de eodem beneficio una cum filio percipiet. Quod si filius mortua matre superstes fuerit. et uirtutum merita apud ecclesiam obtinere poterit. eodem beneficio sicut et mater gaudebit. Si autem et filius antequam universa debita persoluantur obierit. quecunque residua fuerint simul et beneficium ad ecclesiam libere redibunt. et heredes ipsorum nullum ad ea /acquirenda de cetero habebunt/. Ne quis igitur maliciosus fraudem possit inferre. uel hanc ueritatem aliqua – – – – – – – – – –
– – – – – – – – – – –

Incipit expositio in septem canoni cas epistolas uenerabilis Bede presbiteri.

Iacobus dei et domini nostri ihesu xpisti seruus duodecim tribubus que sunt in dispersione salutem. Dixit de hoc iacobo apostolus paulus. Iacobus et cephas et iohannes qui uidebantur columpne esse dederunt mihi dextras et barnabe societatis. ut nos in gentibus. illi autem in circumcisionem. Quia in circumcisionem ordinatus erat apostolus. curauit eos qui ex circumcisione erant sicut presentes colloquendo docere: sic et absentes per epistolam consolari. instruere. increpare. corrigere. Duodecim inquit tribubus que sunt in dispersione. Legimus occiso a iudeis beato stephano quia facta est in illa die persecutio magna in ecclesia que erat iherosolimis. et omnes dispersi sunt per regiones iudee et samarie preter apostolos. His ergo dispersis qui persecutionem passi sunt propter iusticiam mittit epistolam. nec solum his. uerum etiam illis qui percepta fide xpisti necdum operibus perfecti esse curabant. sicut sequentia epistole testantur. necnon et eis qui etiam fidei exortes durabant. qui et ipsam incredentibus quantum ualuere persequi ac perturbare studebant. Qui tamen omnes in dispersione fuerunt uariis casibus patria profugi. et innumeris cedibus mortibusque atque erumpnis ubicumque erant ab hostibus pressi. sicut hystoria ecclesiastica sufficienter exponit. Sed et in actibus apostolorum legimus eo tempore dominice passionis longe lateque iam fuisse dispersos. dicente luca. Erant autem in iherusalem habitantes iudei uiri religiosi. ex omni natione que sub celo est. Quarum etiam nationum plurime nominatim exprimuntur. cum subinfert. Parthi et medi et elamite. et qui habitant mesopotamiam. et cetera. Itaque iustos hortatur ne in temptationibus a fide deficiant. peccantes castigat et amonet ut a peccatis se contineant et in uirtutibus proficiant. ne infructuosum sibi immo etiam dampnabile quod fidei sacramenta percepissent reddant. incredulos amonet ut penitentiam de nece saluatoris. ceterisque quibus implicabantur sceleribus gerant. antequam eos ultio celestis uel inuisibiliter uel etiam uisibiliter irruens percellat. Omne gaudium existimate fratres mei. cum in temptationes uarias incideritis. A perfectioribus inchoat uerbum. ut per ordinem ueniat ad eos quos imperfectos esse uidebat corrigendos. atque ad perfectio

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

nis culmen erigendos. Et notan
dum qd n̄ ait simpliciter gaudete.
uł gaudiū existimate. sꝫ omne in
quit gaudiū existimate cū in temp
tationes uarias incideritis. Omni
gaudio dignū arbitramini. si uos
ꝓpter fidem xp̄i temptationes sus
tinere contingat. Hec est gr̄a si ꝓpter
conscientiā dei sustinet qs patiens
iniuste. ut petrus ait. Si bn̄faciente⸫s
patienter sustinetis. hec ē gr̄a apd
d̄m. Et coapls eius paulus. Non sunt cōdig
ne passiones huius temporis. ad futurā
gl̄am que reuelabitur in nob. Et apli
om̄s ibant gaudentes a cōspectu
concilij. quoniam digni habiti sunt ꝓ nomine
ih̄u contumeliam pati. Non ergo cōtris
tari debemus si temptati. sꝫ si temp
tationibus superati fuerimus.

Scientes qd ꝓbatio fidei u̇re patien
tiam operatur. Ideo inquit ab aduersis
temptamini ut uirtutē patientie
discatis. et ꝑ hanc ostendere possitis
ac ꝓbare quia firmā fidem future
retributionis in corde gestetis. Neque
huic loco contrariū putari debet sꝫ po
tius consonū intelligi. qd paulus ait. Sci
entes qd tribulatio patientiā operatur.
patiētia autē ꝓbationē. Patientia
enī ꝓbationē operatur. quia cuius pati
entia uinci n̄ potest. ille pfectus ēe
ꝓbatur. Quod hic quoque subsequenter

edocetur. cū dicitur. Patientia autē
opus ꝑfectum habet. Et rursū ꝓ
batio fidei patiētiam operatur. quia illa
ratio facit fideles ꝑ patiētiam exer
ceri. ut ꝑ hanc fides eorum que sit ꝑfec
ta ꝓbet ur. Si quis autē u̇rm īdiget
sapiētia. postulet a deo qui dat omnibus
affluenter et n̄ inproperat. et dabitur ei.
Omnis quidem sapiētia salutaris a dn̄o
postulanda ē. quia sicut uir sapiēs
ait. omnis sapiētia a dn̄o deo ē. et cū
illo fuit semper. Neque aliquis ꝑ liberum
arbitrium sine adiutorio gr̄e diui
ne quomodo pelagiani multū conten
dant. intelligere ac sapere ualet. Sed
hic spetialiter de illa sapiētia dici ui
detur. qua nos in temptationibus
uti necesse ē. Si quis inquit u̇rm non
potest intelligere utilitatē tempta
tionū que fidelibus ꝓbandi causa
eueniant. postulet a deo tribui sen
sum quo dinoscere ualeat. quanta pieta
te pater castigat filios quos eterna
hereditate dignos efficere curat.
Et consulte ait. qui dat omnibus afflu
enter. ne quis uidelicet cōscius sue
fragilitatis accipere se petentē pos
se diffideret. sꝫ potius quisque recoleret.
quia desidium pauperū exaudiuit
dn̄s. et sicut idem alibi dicit. bene
dixit om̄s timentes se dn̄s. pusil
los cū maioribus. Uerū quia multi

multa petunt a dño que tam̄ ac
cipe ñ merentur. addit qualiter
pete debent si impetrare desidant.
Postulet aut̄ in fide nichil hesitans.
hoc ē talem se exhibeat bene uiue
do. qui dign⁹ sit exaudiri dm̄ pos
tulat. Qui enim meminit se dñi
ñ obtempasse pceptis. merito despat
dñm suis intendere pcib;. Scriptū
ē enim. Q' obturat aurē suā ne au
diat legem. oratio eī erit exsecrabilis.
Qui enim hesitat. similis ē fluctui
maris qui a uento mouet' 7 circum
fert'. Qui mordente se cōsciencia
pecci hesitat de pceptione pmior
celestiū. facile ad impulsū tempta
tionū statum fidi deserit. qua in
trāquillitate dō seruire uidebat'.
et ad libitū hostis inuisibilis q̄si
ad flatū uenti. p diūsos uicior rap
tat' errores. Vir duplex animo. in
constans ē in omnib; uiis suis. In
omib⁹ uiis suis. in adūsis dicit. et
in pspis. Vir aut̄ duplex ē animo. q
et ad pcandum dñm genu flectit.
uoces pcatorias emittit. et tam̄
accusante se int⁹ cōsciencia impe
trare posse diffidit. Uir ē duplex
animo. qui et hic uult gaudere
cū seclo. & illic regnare cum deo.
Itē uir duplex ē animo. qui ī bo
nis q̄ fecit ñ retributionē interiū

s; exteri⁹ fauorē querit. Vñ bene
p quendā sapientē dr. Ue peccato
ri. terrā ingredienti duab; uiis.
Duab⁹ quippe uiis peccator terrā
ingreditur. quando et dī ē qđ ope
exhibet. et mundi q̄d pcogitatio
nem querit. Omis autē isti incon
stantes sūt in omnib; uiis suis. qa fa
cillime & adūsis secli deterrent'.
et pspis irretiunt' ut a ueritatis
uia diuertant. Glorief aut̄ frat'
humilis in exaltatiōe sua. Ideo inq't
omē gaudiū uos existimare opor
tet cū in temptacōnes uarias incide
ritis. quia omis qui adūsa humili
ter p dño suffert. sublimit' ab illo
regni pmia pcipiet. Diues autē
in humilitate sua. subaudit' a su
periori uersu glorief'. qđ p irrisio
nem que grece yronia uocat'. dictū
ē constat. Ita inq't glām suā qua
de diuitiis supbit 7 paupes despi
cit aut & opprimit. finiendā ē me
minīt. ut humiliat inetnum
peat cum purpato illo diuite q
lazarū despexit egentē. Quoniā
sic flos feni transibit. Flos feni
7 odoratu delectat 7 uisu. s; cito
grām sue uenustatis & suauitatis
amittit. Ideo q; hunc rectissime p
sens impior felicita assimilatur.
que diutina ē nullaten⁹ ualet.

Exortus est enim sol cum ardore et arefecit fenum. et flos eius cecidit. Ardorem solis sententiam dicit districti iudicis. quia reproborum decor temporalis in fine consumitur. floret autem et electi. non tamen ut fenum. Iustus enim ut palma florebit. floret et iniusti temporaliter. quoniam tanquam fenum uelociter arescet. et sic olera herbarum cito cadent. floret iusti tanquam arbores. quia flos eorum id est certissima spes eorum fructum expectat perhennem. Radix quoque id est caritas eorum firma et immobilis permanet. Hinc etenim uir sapiens ait. Ego quasi uitis fructificaui suauitatem odoris et flores mei. Denique naboth uir iustus mori maluit. quam uineam patrum suorum in olerum hortum transferri. Vineam quippe patrum in hortum olerum transmutare est. fortia constitutionum opera que ex patrum doctrina percepimus fragili uiciorum delectamento mutare. Iusti autem animam ponere. quam terrestria pro celestibus bona eligere malunt. Vnde bene de illis psallitur. quia erunt tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum. quod fructum suum dabit in tempore suo. et cetera. At quid iniusti? Et decor inquit uultus eius deperiit. ita et diues in itineribus suis marcescet. Non omnem diuitem dicit. sed eum qui confidit in incerto diuitiarum. Qui enim supra humili diuitem econtrario opposuit. ostendit se de illo diuite loqui qui humilis non est. Nam et abraham cum esset diues in mundo. pauperem tamen post mortem suo suscepit in sinu. diuitem reliquit in penis. Sed diuitem ideo non reliquit quia diues erat. quod et ipse fuerat. sed quia misericors et humilis quod ipse fuerat. esse desperat. et econtra non ideo lazarum quia pauper erat recepit. quod ipse non fuerat. sed quia humilis et innocens quod ipse fuerat. esse curabat. Talis ergo diues hoc est superbus et impius terrena gaudia celestibus anteponens. in itineribus suis marcescet. hoc est in actibus suis peribit iniquus. quia iter domini rectum ingredi neglexit. Sed cum ille ut fenum ante ardorem solis decidit. iustus econtra ut arbor fructifera et eiusdem solis ardorem. id est seueritatem iudicis integer suffert. et insuper bonorum operum fructus pro quibus in perpetuum remuneretur affert. Vnde recte subiungit. Beatus uir qui suffert temptationem. quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam uite. quam repromisit deus diligentibus se. Huic simile est illud in apokalipsi. esto fidelis usque ad mortem. et dabo tibi

coronā uitę. qm̄ repmisit inquit
ds̄ diligentib; se. apte ammonens
qa tanto ampli gaudē in temp-
tationib; oportet. quanto certi cla-
ret dn̄m hiis quos diligit maius
sepe temptationum pondus inponere.
ut scilicet p temptationū exercitiū
pbent in fide pfecti. cum autē pba
ti fuerint ueraciter fideles. hoc ē pfecti
& integri in nullo deficientes. iu-
re accipiant pmissam uitę ęternę
coronā. Nemo dicat cū temptatur.
qm̄ a dō temptatur. Actenus de
temptationib; quas pmittente dn̄o
extius pbandi gra ppetim dispu-
tauit. nc̄ incipit agere de illis
quas intius instigante diabolo uł
etiam natę nrę fragilitate sua-
dente tolamus. Vbi pmo illorum
destruit errorē. qui sicut bonas
cogitationes a dō nobis constat
inspirari. ita etiā malas ipso in-
stigante putant nr̄a in mente
genari. Nemo g cum temptatur
dicat qm̄ a dō temptatur. illa ui-
delicet temptatione quā diues inci-
dens in diuitiis suis marcescet. id
est nemo cū rapinā. furtū. falsū
testimoniū. homicidiū. stuprum.
uł cetā huiusmodi commiserit. dicat
qm̄ deo cogente necesse habuit hec
patrare. ideoq; nullatenus hoz

effectum declinare potuit. Ds̄
enim intemptator maloz est. sub-
auditur temptatiorum. Ipse enim
neminē temptat. ea uidelicet tēp-
tatione quę decipit miseros ut
peccent. Duplex ē enim genus
temptationis. unum qd decipit.
aliud qd pbat. Scdm hoc qd deci-
pit ds̄ neminē temptat. scdm
illud qd pbat ds̄ temptauit abra-
ham. De qua & pp̄ha postulat.
Pba me dn̄e et tempta me. Vnusqsq;
uero temptatur a concupiscentia sua
abstractus & illectus. et cetera. Abstrac-
tus a recto itinere. & illectus in ma-
lum. De hoc uersu ieronimus
contra iouinianū. sicut in bonis
inquit opib; pfector ē deus. n enī
uolentis neq; currentis. s; dī mi-
serentis & adiuuantis ē ut pue-
nire ualeam ad calcem. ita sic in
malis atq; peccatis semina nr̄a sī
incentiua pfectio diaboli. Cū
uidit nos sup fundamentū xp̄i
edificasse fenū. ligna. stipulam.
supponit incendiū. Edificemus
aurū. argentū. lapides pciosos.
temptare n audebit. quamquā
& in hoc n sit certa & secura pos-
sessio. Sedet quasi leo in insidiis
in occultis. ut interficiat innocentē.
Et uasa figuli pbat fornax. ho-

mines aūt iustos temptō tribula
tionis. Dehinc ɔcupiscentia
cū concepit parit peccm̄. peccm̄
uero cū consummatū fuit gene
rat mortē. Trib; modis temp
tatio agit̄. suggestione. delecta
tione. ɔsensu. Suggestiōe hostis.
delectatione aūt uel etiā consen
su nr̄ę fragilitatis. Qd̄ si hoste
suggerente delectari aut ɔsenti
re peccato nolum̄. temptō ipsa
nobis ad uictoriam ꝓuenit. qua
coronā uitę mereamur percipere.
Si uero ad hostis suggestionē pau
latim a recta intentione abstra
hi. & in uicio incipimus illici.
delectando qđem offendimus.
s; necdū lapsum mortis incurri
mus. At si delectationē conceptā
in corde facinoris. etiam partus
prauę sequit̄ actionis. nobis iā
morte reis uictor hostis abscedit.
Qd̄ ut astruamus exemplis. temp
tat̄ ē ioseph uerbis dn̄ę. sed quia ɔ
cupiscentiā libidinis n̄ habuit.
suggestiōe tantum. n̄ etiam de
lectatione ī ɔsensu temptari po
tuit. ideo uictor euasit. Temp
tatus ē dauid uisu uxoris alie
nę. & quia necdū carnis appeti
tum uicerat. a cōcupiscentia sua
abstractus & illect̄ est. atq; ubi cō

ceptum scelus ꝑfecit. reatū mor
tis etiam ꝓprio ore iudicatus inci
dit. quā tamen penitendo euasit.
Temptatus ē iudas ꝑ filargiriam.
& quia erat auarus. ab ipsa sua
ɔcupiscentia abstractus & il
lectus ad initium ɔsentiendo de
cidit. Temptatus est iob multipli
citer. s; quia possessiones nec sa
lutem corporis diuino amori p̄
posuerat. temptari qđem sug
gestione hostili potuit. s; ɔsenti
re uel saltem delectari peccato
nullaten̄ ualebat. Qd̄ ergo dicit̄
quia peccm̄ cum ɔsummatū fue
rit generat mortem. respicit econ
trario ad hoc qđ supra dictū est.
de eo qui suffert temptōnem.
qm̄ cum ꝓbatus fuit accipiet co
ronam uitę. Sic enim ille q̄ temp
tatus fuerat premia uitę. ita ni
mirū qui ɔcupiscentiis suis tēp
tatione superatur. merito ruinam
incurrit. Nolite itaq; errare
frs̄ mei dilectissimi. uidelicet es
timando qđ nutimenta uicioꝝ
a deo sumant originē. quāuis
sciamus n̄ nullos exigentib; me
ritis p̄cedentium crimmū. in alia
rursus scelera iusto districti iu
dicis corruisse ꝑmissu. Unde est
illđ apl̄i. Et sicut n̄ ꝓbauerunt

dm habere in noticia: tradidit
eos in repbum sensum. ut faciant
que n conueniunt: repletos om
ni iniquitate. Omne datum
optimu. et omne donum pfectu
desursum e: descendens a patre
luminu. Postqm docuit uicia
quib; temptam non a deo nobis
s; a nob ipsis inesse: ostendit econt
quia qcqd bona agimus. hoc deo
donante pcepimus. Vnde et eum
patrem dicit luminu: qa nouit
auctore spualium carismatum.
Cui consonat illud apli pauli. Quid
enim habes qd n accepisti? Apud
que non e transmutatio: nec ui
cissitudinis obumbratio. Quia
inde natura mutabilitas n est.
neq; lumen eius sic lumn hui
mundi aliqua uicissitudinis um
bra intercidit: liquet utiq;
quia sola nobis dona lucis. et no
etiam tenebras mittit errorum.
Voluntarie enim genuit nos uer-
bo ueritatis. Et dns in euglio.
Non uos me elegistis: sed ego elegi
uos. Et in osee ppha. Diligam eos
spontanee. Quod g dixerat. omne
datu optimu et omne donu per-
fectum a do descende: consequen
ter astruit addendo. qd n nris
meritis. s; sue beneficio uolunta

tis pagin regenerationis de filiis
tenebraru nos in filios lucis trans
mutauit. Vt simus initium
aliqd creature eius. Ne in eo
qd ait genuit. hoc nos fieri puta
remus qd ipse est: ideo principatu
quenda in creatura nobis hac ad
optione concessum ostendit. Hos
etenim uersiculos qdam ita trans
tulit. Volens genuit nos uerbo
ueritatis. ut simus primitie creatu
rum eius: id est ut ceteris quas cer
nimus creaturis simus meliores.
Primicias namq; frugu uel ani
mantiu dno consecrari lex pcepit.
primitias auri et argenti ad opus
tabernaculi iussit conferri: id est
optima queq; in metallis. Et de
antiquo di pplo: dixit ppha ihe
remias. Scs isrl dno: primicie
frugu eius. Scitis mei frs di
lectissimi. Notissimum inquit
uobis e. quia a uobis ipsis habu
istis ad uicia labi: a dno aut uos
illustrari. non ura puisione sed
supna gra uos preueniente contin
git. Sit aute omnis homo ue
lox ad audiendu. tardus aute
ad loquendu: et tardus ad iram.
Hunc auditore moralib; instru
it pceptis. Et recte primo ammo
net aure quemq; cuncta accomoda

re docenti. sero autem os ad docen-
dum aperire: quia stultum est queli-
bet que ipse non didicerat. aliis uelle
predicare. Qui ergo sapientiam diligit pri-
mo ut supra admonuit hanc a deo
postulet: deinde hunc magistrum uita-
tis humilis auditor ingrediatur. et inter
agendum suam cautissime linguam
non solum ab otiosis sermonibus coher-
ceat: uerum et ab ipsa quam nuper didi-
cit ueritate predicanda contineat.
Hinc salomon de distantia temporum
scribens ait. Tempus tacendi: et tempus
loquendi. Hinc pitagorici naturalis
scientie magisterio prediti audito-
res suos per quinquennium iubent
silere: et sic demum predicare per-
mittunt. Nam et tutius est ut ue-
ritas audiatur quam predicetur. quoniam
cum auditur humilitas custoditur.
cum autem predicatur: uix non surri-
pit cuiuslibet hominum quantulacum-
que iactantia. Hinc iheremias bene
instituti adolescentis uitam descri-
bens: modestiam taciturnitatis inter
prima uirtutum studia computat.
Bonum est uiro inquit cum portauerit
iugum ab adolescentia sua: sedebit
solitarius et tacebit. Et tardus
inquit ad iram: quia maturitas sa-
pientie non nisi tranquilla mente
percipitur. Scriptum est enim: quia ira

in sinu stulti requiescit. Non autem
ita uelocitatem ire uetat. ut huius
tarditatem approbet. sed hoc potius
admonet. ut et horam perturbationis
ac litium ne nobis ira subripiat
caueamus: aut si forte subripuerit
intra oris septa eius cohibeamus
impetum. et exacta hora discutimus
lenius eam ad integrum a nostro corde
per tempus expurgemus. Vel certe
tardos ad iram nos esse precipit.
ut non quaslibet ob causas serenita-
tem nostri uultus in austeritatem uer-
tamus. sed certa existente ratione.
uerbi gratia. si aliter corrigi proximos
maxime qui nobis commissi sunt non pos-
se cernamus: seueritatem erga eos
uerbum etiam iudicii districtione
exhibeamus: manente [illegible] tamen
quantum natura humana patitur.
statu mentis nostre sere[illegible]no.
Credo samuel. finees. helyas. et pe-
trus tardi fuerunt ad iram: et tamen
peccantes uel gladio uel uerbo per-
emerunt. Sed et moyses cum esset uir
mitissimus exiuit a pharaone quem
incorrigibilem uidit iratus nimis.
comminatus est ei penam quam et ope-
re perpetrauit. Ira enim uiri iustici-
am dei non operatur. Facilis est sensus.
quia qui iracundie uicio se incautus
subiugat: et si hominibus iustus

apparet · in diuino examine n̄ d̄u
pfecte iustus ē · Verū altius po
test intelligi qđ dn̄o dictum est ·
tu aut̄ dn̄e ītūitum cū t̄nquilli
tate iudicas · Qualiscūq; iudex ho
mo amissa m̄tis t̄nquillitate
delinquentē iudicat · etiā si
iuste iudicat · iusticiā tamen diui
ni examinis inq̄m ptūrbatio cadē
nescit · imitari n̄ potest · Propter
qđ abicientes omnē immundiciā
y abundantiā malicię · ī mansue
tudine suscipite insitū uerbum ·
Primo & corpus et mentē a uicijs iu
bet expurgari · ut digni existere
possint · qui ūbum salutis percipi
ant · Qui enim n̄ declinat p̄us a ma
lo · n̄ potest facere bonū · Omnē
quippe īmundiciā · & carnis et a
nimę nuncupat · Malicia autē ·
ppē ad uicioris hominis p̄uitatē
respicit · Suscipite inq̄t insitum
uerbū · id est uerbū q̄d uřis cordib⁹
p̄dicando imponim⁹ · uos discendo
suscipite · Vel certe ita sentiendū ·
uerbū qđ in die redemptioīs in
sitū ē · q̄m uoluntarię genu
it nos dš · iam n̄c pfectius sus
cipite · etiam opib; implendo
q̄d iā in mysťio tenetis ·
Quod potest saluare animas
uřas · etiam si in corpe tempta

tiones patiamini · ut ap̄sidis
morte ɔsummamini · Estote aut̄
factores uerbi & n̄ auditores tan
tum · & cetā · Sic et paulus de
legis cultorib; · n̄ auditores inq̄t
legis iusti st̄ apud dm̄ · s; factores
legis iustificabunť · Et in apocalyp
si iohannes cū dixisset · beatus qui
legit & qui audit uerba pphetię
libri hui⁹ · ptinus adiunxit · et
seruat ea quę in illa sc̄pta sunt ·
Qui aut̄ pspexerit in lege pfecta li
bertatis · & pmanserit · Legem
pfectam libertatis · grām dicit
eu̅glij · Nichil enim ad pfectum
adduxit lex · Et alibi · Non enī
accepistis sp̄m seruitutis iťum ī
timore · s; accepistis sp̄m adopti
onis filioꝝ · Et iťum · Vbi enī sp̄c
dn̄i · ibi & libertas · Et ipse dn̄s ·
Si uos inquit filius libauerit ·
uere liberi eritis · Non auditor
obliuios⁹ factus s; factor opis · hic
beatus in facto suo erit · Non au
ditu uerbi supuacuo · s; opis exe
cutione beatitudo p̄paratur · sic
& loquens dn̄s ad discip̄los · si hec
scitis inquit · beati eritis si feceritis
ea · Si quis autē putat se reli
giosum ēē non refrenans linguā
suā · s; seducens cor suū · hui⁹ ua
na est religio · Non ouerat sup̄

uerbum dei non solum audire
sed et facere. nunc addit quia et si
mandata domini que didicerit quis
exercere uidetur. si non etiam lingua
a detractionibus. mendaciis. blas
phemiis. stultiloquiis. ab ipso etiam
multiloquio. ceterisque quibus peccare
solet refrenauerit. frustra se de o
perum iusticia iactet. sicut paulus
gentilis poete sententiam comprobans
ait. Corrumpunt mores bonos col
loquia mala. Religio munda
et immaculata apud deum et patrem
hec est. Pulchre addidit apud
deum et patrem. quia sunt qui homini
bus religiosi uidentur. cum a deo
habeantur prophani. Unde salomon
ait. Est uia que uidetur homini
iusta. nouissima autem eius dedu
cunt ad mortem. Visitare pupillos
et uiduas in tribulatione eorum. et
immaculatum se custodire ab hoc
seculo. Quia dixerat factorem operis
beatum in facto suo futurum. nunc
que facta deo maxime placeant
dicit. misericordia scilicet et innocen
tia. Namque in eo quod pupillos et
uiduas in tribulatione eorum uisita
re iussit. cuncta que erga pro
ximum misericorditer agere de
beamus insinuat. Quod quantum ua
leat. ipso iudicii tempore pande

tur. ubi dicturus est iudex. Quam
diu fecistis uni de his fratribus meis
minimis. mihi fecistis. Porro in eo
quod immaculatos nos ab hoc seculo
custodire precepit. uniuersa in quibus
nos ipsos castos seruare decet
ostendit. in quibus sunt et ea que
supra obseruare monuit. ut tar
di ad loquendum. tardi simus ad iram.
Fratres mei nolite in personarum ac
ceptione habere fidem domini nostri ihesu
christi glorie. Ostendit quia hi
quibus scribebat. fide quidem euangeli
ca imbuti. sed operibus erant uacui.
Et quia mandata domini in elemosi
nis pauperum docuit implenda.
uidit illos econtra quod pauperibus
erant propter eterna premia faciendum.
diuitibus potius propter terrena com
moda fecisse. ideoque prout erant
digni redarguit. Quod congrue in
huius exordio sententie dominum nostrum
ihesum christum glorie cognominat.
ut meminerint quia illi est po
tius iussis obediendum. qui cum sit
splendor glorie. sempiterna gloria remu
nerat quicquid pro eius amore
pauperi datur. quam queli
bet hominum dignitas hono
randa. De quibus generaliter
dictum est quia omnis caro
fenum. et omnis gloria eius tamquam

flos feni. et cetera. Etenim si in-
troierit in conventum vestrum vir
aureum anulum habens in veste
candida; introierit autem pauper in sor-
dido habitu. et intendatis in eum
qui indutus est veste preclara. et di-
xeritis. tu sede hic; pauperi autem di-
catis tu sta illic. aut sede sub sca-
bello pedum meorum. In huius ex-
positione sententie: beati augus-
tini dictis utamur. Si hanc inquit
distantiam sedendi et standi ad ho-
nores ecclesiasticos referamus; non est
putandum leve esse peccatum in personarum
acceptione habere fidem domini nostri
ihesu christi glorie. Quis enim ferat
eligi divitem ad sedem honoris ecclesie.
contempto paupere instructiore atque
sanctiore. Si autem de cottidianis con-
sessionibus loquitur. quis non hic peccat.
si tamen peccat. nisi cum apud semet
ipsum intus ita iudicat. ut ei tan-
to melior quanto ditior ille videatur.
Hoc enim videtur significasse sub-
dendo. Nonne iudicatis apud
vosmetipsos. et facti estis iudices
cogitationum iniquarum. Sed in-
tendite fratres mei dilectissimi. et dili-
gentius inquit animadvertite. quia
non qui ditiores ac scelestiores. hi in divino
examine sunt meliores. Nonne
deus elegit pauperes in hoc mundo.

divites in fide. et heredes regni
quod promisit diligentibus se. Pau-
peres vocat humiles. et qui pro con-
temptu rerum visibilium. fide au-
tem invisibilium divitiarum. hinc
mundo despicabiles apparent.
Tales namque elegit dominus noster ihesus christus
dicendo. Nolite timere pusillus
grex; quia complacuit patri vestro
dare vobis regnum. Tales elegit. et
cum parentes sibi pauperes quorum
officio in mundum veniens nutriretur
creavit; sed hos tamen futuri regni
expectatione preclaros reddidit ac
nobiles. Vos autem inhonorastis
pauperem propter illud scilicet quod dic-
tum est pauperi tu sta illic; cum ha-
benti anulum aureum dictum est.
tu sede hic bene. Nonne divites
per potentiam opprimunt vos. et ipsi
trahunt vos ad iudicia. Nonne
ipsi blasphemant bonum nomen
quod invocatum est super vos. Hic
apertius ostendit qui sint divites
de quorum humiliatione et perditione
superius disputaverat. illi nimirum qui
divicias suas christo preponunt.
prorsusque a fide eius alieni. insuper
et eos qui credunt per potentiam
opprimunt. trahentes ad iudicia
potentiorum. ac blasphemantes nomen
christi. quod est super omne nomen. Quod

apl'oꝝ temporib' plures ex gentili
um et maxime iudeoꝝ p'ores fe
cisse ex machib; eoꝝdem aploꝝ et
in ep'lis ap'li pauli satis patenter
ostendit'. Si tam̄ legem p'ficit'
regalem sc'dm scripturas. diliges
p'ximū tuum sic' te ip'm. benefa
citis. Si aut' p'sonas accipitis. pec
catum op'amini. redarguti a le
ge q'si transgressores. Vide quē
admodū transgressores appellat.
qui dicunt paup'i sta illic. et di
uiti sede hic. Vnde ne putaret'
ↄtemptibile ēē peccatum in hac
una re legem t'nsgredi. secut' ad
iunxit. Quicumq; aut' totam
legē seruauit. offenderit i uno.
factus ē omniū reus. Qui enim
dixit n̄ mechabis. dixit et non
occides. Qd' si non mechabis. occi
das aut'. factus es t'nsgressor le
gis. p'pt' illud q'd dixerat. redar
guti a lege quasi transgressores.
Que cum ita sint. ↄsequens uide
tur nisi alio m̄ ostendatur i tel
ligendū. ut qui dixerit diuiti
sede hic et paup'i sta illic. huic
honorē ampliorē q'm illi defe
rens. et ydolatra. i blasphemus.
adulter et homicida. et neq; longū
est cuncta ↄmemorare. reus om
niū criminū iudicand' ē. Offēden'
quippe in uno. factus ē omniū re
us. Querendū est g' unde sit om
nium reus si in uno offendat. q'
totā legem seruauit. An forte q'a
plenitudo legis caritas ē qua d's
p'ximusq; diligit'. in quib; p'cep
tis tota lex pendet et p'phete.
Merito fit omniū reus. q' cont' illā
facit in qua pendent om̄ia. Nemo
aut' peccat. nisi aduersus eā faci
endo. quia n̄ adult'abis. n̄ homi
cidiū facies. n̄ furaberis. n̄ ↄcu
pisces. et si q'd est aliud mandatū.
in hoc sermone recapitulatur.
Diliges p'ximū tuum tanquā
te ip'm. Dilectio p'ximi malū nō
op'atur. Plenitudo aut' legis ca
ritas ē. Reus itaq; fit omniū fa
ciendo cont' eam in qua pendent
om̄ia. Cur g' n̄ dicantur paria
peccata. An forte quia magis fa
cit qui cont' caritatē grauius pec
cat. minus qui leuius. et tam̄ etiā
si in uno offendit. reus ē omniū.
q'a cont' eam facit in qua pendet
om̄ia. Sic loquimini et sic faci
te. sicut p' legem libertatis in
cipientes iudicari. Lex liber
tatis lex caritatis ē. de qua dic'.
Si tam̄ legem p'ficitis regalem
sc'dm scripturas. diliges p'ximū
tuū sicut te ip'm. benefacitis.

Hoc ergo inquit loquendo. hoc faciendo curate. ut proximos diligendo. a deo diligi mereamini. proximis misericordiam impendendo in diuino iudicio misericordia digni existatis. Aliter. Sicut lex seruitutis est que data est per moysen: ita lex libertatis gratia est euangelii que per ihesum christum facta est. apostolo teste qui ait. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. Et iterum. Vbi autem spiritus domini: ibi libertas. Sic ergo loquimini inquit et sic facite. sicut per legem libertatis iudicandi: hoc est enim incipientis iudicari. Grauius namque iudicabitur qui legem moysi quam qui legem naturalem contempnit. grauiusque qui agnitam euangelii gratiam quam qui moysaice legis edicta despicit. Omni enim cui multum datum est. multum queretur ab eo: et cui commendauerunt multum. plus petent ab eo. Unde et apostolus ait. Si enim qui per angelos dictus est sermo factus est firmus. et omnis preuaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem. quomodo effugiemus si tantam neglexerimus salutem. Que cum initium accepisset enarrari per dominum: ab eis qui audierunt in nos confirmata est. Et iterum. Irritam quis faciens legem moysi. sine ulla miseratione duobus uel tribus moritur. quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit. et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est. et spiritui sancto contumeliam fecerit.

Vterque autem sensus ad unum finem respicit. ut uidelicet diuine gratie iustis operibus respondentes. simus inuicem benigni misericordes. donantes inuicem. sicut et deus in christo donauit nobis. Iudicium enim sine misericordia: illi qui non fecit misericordiam.

Sine misericordia iudicabitur ille: qui cum facere posset misericordiam non fecit antequam iudicaretur. Quod cum de omnibus in misericordibus recte sentiatur: constat omnimodis quia quo maiorem quisque a deo misericordiam consecutus est. eo iniustius indigenti proximo misericordiam negauit: eoque iustius impietatis sue penas luet. Vnde prouide dominus ammonens: nolite inquit iudicare ut non iudicemini. Nolite condempnare: et non condempnabimini. Dimittite: et dimittetur uobis. Date: et dabitur uobis. Iudicium ergo sine misericordia: ei qui non fecit misericordiam.

Sup exaltat autē misericordia iudicio:
quia quemadmodū dampnat̄ in
iudicio dī dolebit qui non fecit
misericordiam. ita q̄ [illegible] fecit remu
neratus exultabit atq; gaudebit.
Aliter. Sup exaltat misericordia iudi
cio: non dictum ē. uincit mīa
iudiciū. Nō enim est aduersa iudi
cio s; supexaltat: quia plures p mi
sericordiā colligunt̄. s; q̄ miseri
cordiam prestitūt. Beati enim
misericordes: qm̄ ipsoȝ miserebit̄
ds. Item supexaltat misericordia iu
dicio: idest supponit̄ mīa iudicio.
In q̄ inuentū fuit op⁹ mīe. et si habuit
aliqd forte ī iudicio q̄ puniat̄: tanq̄
unda mīe peccati ignis extinguit̄
Quid pderit frs mei si fidem quis
dicat se habe. opa autē n̄ habeat:
et cetera. Hinc de misericordie opibus
latius disputat: ut quos uehemen
ter sententia pcedenti terruerat.
consolet̄ eum admonet. quoniā
etiam peccata cotidiana sine qb;
hic n̄ uiuit̄. cotidianis remediis
expientur: ne homo qui eum in
uno offendit fit omniū reus. ī
multis offendendo qa in multis
offendim⁹ om̄s. magnū aggerem
reatus sui minutatim collectū
ad tribunal tanti iudicis puehat:
et eā quam n̄ fecit misericordiam nō
inueniat. s; potius dimittendo
atq; dando mereatur s dimitti de
bita. reddiq; pmissa. Si autē
frater aut soror nudi sunt. et in
digeant uictu cotidiano: dicat
autē aliquis de uobis illis. ite in
pace. calefacimini et saturamini.
n̄ dederitis autē eis que necessaria
sunt corpori. qd pderit: Ita et
fides si nō habeat opa. mortua ē
in semetipsa. Manifestum ē qd
sicut uerba sola pietatis nudū uel
esurientē non recreant. si n̄ et cib
pbeatur ac uestis: ita fides uer
botenus seruata n̄ saluat. Mor
tua ē enim in semetipsa: si n̄ opib
caritatis quib; reuiuiscat anime
tur. Neq; huic sententie contrariū
est qd dns ait. Qui crediderit et
baptizatus fuit: saluus erit. Sub
intelligendū namq; ibi ē: quod
tantūmodo uere credat qui ex
ercet opando qd credit. Et quia
fides et caritas ab inuicē separa
ri nequnt. paulo attestante qui
ait. et fides que p dilectionē opa
tur: apte iohannes apls talem
caritatis sententiā qualē de fide
iacob⁹ pfert dicens. Qui habuit
substantiā mundi et uidit fra
trem suū necesse habe. et clauserit
uiscā sua ab eo: quomō caritas

dī manet in eo. Tu credis qm̄ unus est dš. bene facis. et demones credunt et contremiscunt. Nō putes quia magnū aliquid facis credendo unū esse dm̄. hoc enim et demones faciunt. nec solum dm̄ patrem. sȝ et filiū credunt dī. Unde dicit lucas. Exibant etiā demonia de multis clamantia et dicentia. quia tu es filius dī. Et increpans ū sinebat ea loqui. quia sciebant ipm̄ esse xpm̄. Non solum credunt. uerū etiam contremiscunt. Unde ad illū legio que hominē obsidebat. supplici uoce pclamabat. Quid michi et tibi ihū fili dei summi. Adiuro te p dm̄. ne me torqueas. Qui ḡ dm̄ esse ū credunt uel credītum ū timent. pfecto sīt demonib; deteriores. ac proteruiores estimandi. Sȝ nec dm̄ credere et contremiscē magnū est. si ū et in eum credat. hoc est si ū eius in corde amor teneat. Aliud ē enim credē illi. aliud credē illum. aliud credē in illū. Credē illi est. credē uera ēē que loqtur. credē illum. credē qd̄ ipse sit dš. credere in illum. diligē illum. Credere uera esse que loqtur. multi et mali possūt. Credit enim ēē uera et nolunt ea facē. quia ad opandū pigri sunt.

Credē autem ipm̄ esse dm̄. hoc et demones potuerūt. Credere ū in dm̄. soli nouerunt q̄ diligunt dm̄. q̄ ū solum nomine xpiani sunt. sȝ et factis et uita. quia sine dilectione fides inanis ē. Cū dilectiōe fides xpiani. sine dilectione fides demonis. Qui ḡ ū uult credere xpm̄. adhuc nec demones imitat. Iam credit xpm̄. sȝ odit xpm̄. Habet confessionem i timore pene. ū in amore corone. Nam et illi puniri timebant. Denique beatus petrus cū dm̄m confitens dicēt. tu es xpē filius dī uiui. eadem pene uerba que et demones pferre uidet. exore. sȝ illoꝝ confessio quia cū odio plata est xpi. merito dampnata est. illius quia ex intima dilectione pces sit. eterna beatitudine remunerata est. Si uis autē scire o homo inanis. qm̄ fides sine opib; ociosa est. abraham pater uester nō iii·
ne ex opib; iustificatus ē. offens ysaac filium suū sup altare.

Qm̄ paulus apl̄s predicans iustificari hominē p fidem sine opib;. ū bene intellectus ē ab eis q̄ sic dictum acceperunt. ut putarent cū semel in xpm̄ credidissent. et si male oparentur. et facinorose

flagiciosq; uiuent. saluos eē pos
se p fidem. locus iste eplē hui eiu
dem sensum apli pauli quomodo
sit intelligend exponit. ideoq; a
brahe magis exemplo utit. uacu
am eē fidem si n bene operetur. qm
abrahe exemplo etiā paulus apls
usus ē. ut pbaret iustificari ho
minē sine opib;. Cum eni bona
opa commemorat abrahe que eius
fidem comitata st. satis ostendit
aplm pauli non ita p abraha do
cere iustificari hominē p fidem si
ne opib;. ut si quis crediderit non
ad eum ptineat bene opari. sed
ad hoc potius ut nemo arbitret
meritis prior bonor opum se pue
nisse ad donū iustificationis que
est in fide. In hoc se gentib in xpo
credentib; iudei pferre cupiebant.
quia dicebant se meritis bonorū
opum que in lege sunt puenisse
ad euglicam grām. ideoq; scanda
lizabant multi qui ex eis credide
runt. qd incircumcisis gentibus
xpi grā tradebatur. Vnde apls
paulus dicit posse hominē sine
opib; sed pcedentib; iustificari
p fidem. Nam iustificat p fidē.
quom potest nisi iuste opari.
Cum g dicat iacob; abraha pater
noster nne ex opib; iustificat est
offerens filium suū ysaac sup alta
re. eleganter exemplū bone opa
tionis ab ipso patarcha monuit
eē discendū. puocans uidelicet
eos qui de iudeis crediderant. ut
quasi bone soboles ptm & maxi
mi parentis sui actus sequerent.
Et qm eos ne in temptationib de
ficerent. & ut fidem suā p opa pro
barent amonebat. elegans de
patarcha posuit exemplū pqd
eos in utraq; uirtute posset instru
ere. Que enim temptatio maior
exceptis his que ad pprij corporis
plagas ptinent accedē potest.
quā si quis filium unicū dilec
tissimū suum senex cogat occi
dere. Quom aut tunicas uel
escas suas p diuino amore pau
perib; dare differret. q filium
quē senex acceperat heredem ad
iussionē dni statim morti dare
n distulit. Itaq; congruit huic
beati iacobi sententie qd paul
ait. fide obtulit abraha ysaac
cum temptaret. et unigenitū
offerebat qui susceperat repmissi
ones. ad quē dictum ē. quia in
ysaac uocabitur t semen. arbi
trans quia & mortuos suscitare
potens est ds. Siquidē in uno
eodemq; facto beati abrahe.

iacob' opum eius magnificentiã·
paulus fidi ↄstantiam laudauit·
nec tam disparem diuisamq; a
iacobo ꝓtulit paulus sententiã·
Sciebant namq; ambo q̃d abrahã
ex fide et opib; erat ꝑfectus· et
idõ quisq; illorum illam magis in eo
uirtutem p̃dicauit· qua suos audi-
tores amplius indigere ꝑspexit.
Quia enim iacob' illis scribebat q̃
fidem sine opib; otiosam tenebat·
oportune illud ꝓtulit· in q̃ illa
p̃cipua fides abrahę quę ex prius
sc̃ptura teste laudata ẽ· apparet
quia ñ otiosa eius in corde torpu-
isset· s; ad obediendũ diuinis im
perijs iam ꝓmpta flagrasset.
Quia ũ paulus illos instituit qui
sine grã fidei de suis se extolle-
bant opib;· ostendit quia sine fi-
de impossibile ẽ placẽ deo· atq;
ad redarguendã corrigendamq;
eorum temeritatem· collectis om̃ium
patarcharũ exemplis· manifeste
edocuit quia om̃s testimonio
fidi ꝓbati inuenti st̃· Unde spe-
tialiter de abraha intulit· quia
fide offerret ysaac· arbitrans inq̃t
q̃a et mortuos suscitare potens est
d̃s· Coniunxit ẽ opus fidi· qui
idõ filium mox offerre uoluit·
q̃a d̃m hunc ↄtinuo resuscitatu-
rum credebat· Idõ autem hunc
post mortem a d̃o resuscitandũ ẽẽ
credebat· quia uerũ esse credebat
q̃d audierat· q̃a in ysaac uocabit̃
tibi semen· Quã ↄiunctionẽ utriq;
uirtutis· beatus q̃q; iacob' subse-
quenter exponit dicens· Uides
q̃m fides cooꝑabat̃ opib; illius·
et ex opib' fides seruata ẽ· et sup-
pleta est sc̃ptura dicens· credidit
abraham d̃o et reputatũ est illi
ad iustitiã· et amicus d̃i appellat'
est· De hoc testimonio paul'
ad romanos firmissime disserit·
manifeste docens· q̃a tanta est
uirtus fidi· ut statim pceptus e'
mysteriis· iustum de impio facẽ
possit hominẽ· Quia enĩ abraha
tanta et tam feruente fide credi-
dit d̃o ut ꝓmptus esset animo
ad agendã om̃a quę d̃s iuberet·
mito fides eius a d̃o qui cor-
nouat· illi reputata ẽ ad iustici-
am· Et ut nos quoq; fidẽ illi qua
iustificat' est scirem'· temptauit
eum d̃s iubens offerre filium· et
ex opib; fides ↄsummata ẽ· id est
q̃m̃ esset in corde ei' ꝑfecta· opum
executione ꝓbatũ est· Hoc quoq;
tempore si quis nuꝑ ad fidẽ ue-
niens baptismũ accepit· et pro-
ponens se toto corde d̃i seruire

p̄ceptis · mox de hac luce migra-
uerit · iustificatus fide utiq; sine opib9
migrauit · quia tempus op̄andi
unde fidem pbaret ipso in quẽ
crediderat dõ disponente nõ habu-
it · Atqui p̄ceptis fidei sacramẽtis
longo sup̄uiuunt tempore · nec
bonis insiste curant opib; · hic i-
culcandũ qđ beatus iacob9 ꝓposi-
to exemplo fidei simul & operũ
abrahe mox subdidit dicens ·
Videtis qm̃ ex opib9 iustificat̃ homo ·
& nõ ex fide tantũ · Quod aũt
ex opib; · significat ex opibus fidei ·
quia pfecta opa sine fide nullus
habere potest · fidem uero sine opibus
multi · si illis opum temp9 non
assit · de qualib; dictum ẽ · Rapt9
est ne malicia mutaret intellec-
tum illius · aut fictio deciperet
animã illius · Similiter aũt et
raab meretrix nõne ex opib; iustifi-
cata ẽ · suscipiens nuntios & alia
uia eiciens · Ne se causarentur
opa tanti patris abrahe imitari
nõ ualere · p̄sertim cũ nullus eos
modo cogeret deo filios offerre pe-
rimendos · sȝ hoc potius ipse per
scripturas ds fieri phibeat · addit
& mulieris exemplũ · mulieris
criminose · mulieris alienigene ·
que tamẽ p opa misericordie · p officiũ
hospitalitatis etiã cum p̄iculo sue
uite dĩ famulis exhibitum · iusti-
ficari a peccatis meruit · israhelitici
ppli ciuis ascribi · regalis eorum p̄sa-
pie catalogo annumerari · ipsius
dñi & saluatoris nr̃i generationib9
que a patriarcharũ fonte descende-
rant inseri · ab excidio patrie pere-
untis cui9 pfidiam deseruit erui.
His g̃ criminose & alienigene mu-
lieris exemplis · suadet auditores
suos patrie p̄euntis interitum ca-
uere · & a cui9 scelibus credendo
recesserant · ab hac etiã fructuo-
sis opib; se meminisse secernere ·
quatin9 scõrum cętib; copulari · & ad
redemptoris sui mereãt̃ p̄uenire
ꝯsortiũ · Et illos g̃ hortat̃ suscipe-
nuntios ihu · hoc est p̄dicatores
uerbi euuangelii gratanter audire ·
& cũ hos a contribulib9 suis repul-
sos · uel certe ad mortẽ quesitos ẽẽ
cognouerint · ut sepe factum
actus eorum edocent · ab eis ipsi econ-
tra accepto ꝯsilio salutis sue ad
dñm ihm eos in pace remittãt.
Quod honorabile quondã uniuerse
plebi iudeorum · & nunc magis hono-
randũ omni eccl̃e xp̄i p reuela-
tionẽ reliquiarũ beati p̄thomartiris
stephani effectũ · beati pauli
ap̄li magistrũ gamalielẽ in the-

rosolimis fecisse p̄fatus act' aplo⁊
liber insinuat. quando disponēte
senatu iudeo⁊ aplos interficere.
ipse sapientiore ↄsilio eo⁊ moli
mina euacuauit. ereptosq; de in
sidiis eo⁊ aplos. ad euglizandum
ihrlm remisit icolumes. Nolite
plures magistri fieri fr̄s mei. sci
entes qđ maius iudiciū sumitis.
Multū fuisse credentib' studii tē
pore aplo⁊ ut uerbū latius ppa
garent act' eo⁊ edocent. ita ut
apollo uir inscripturis doctissim'.
sciens tantū baptisma iohis. fidu
cialiter xpm p̄dicaret. Qui tam̄
qa sapiens erat. mox ut doctor
affuit facillime qđ min' habuat
adimpleuit. atq; ad p̄dicandi of
ficiū iam pfectus rediit. Alii ma
iore ieptia descendentes de iudea
iantiochiā docebant credentes
exgentib; quia nisi ceumcident
sedm legem moysi. salui ēē non
possent. nec paruū castis p̄dicato
rib; questionis laborē ↄtulunt.
Hos & hmōi doctores beat' ia
cobus ab officio uerbi remouet.
ne impediunti his q̄ rite illud
implere potant fierent. Scientes
inqt. quia mai' iudiciū sumitis.
Sicut is q̄ bene ministrauit. gradū
s bonū acquirit. ita qui officiū
docendi sibi idoctus usurpare tēp
tauit. qa xpm annuntiat non
sincere. mai' iudiciū dampnationē
metuit. quāto si solus insuo scele
piret. In multis eni offendim'
omis. Non dixit offenditis cū
illos argueret qs & scientia et opa
tione min' pfectos uidebat. ta
lesq; a cathedra magistii deponet.
timens ne uel errorem p̄dicando
paruulos lederent. atq; ab auditu
docto⁊ p̄occupando eo⁊ aures a
uerterent. ut certe ea que recte p̄
dicarent. n̄ recte actionis sorde
fedarent. ac p hoc uitā euglice
pfectionis sinistra opinione fusca
rent. S; offendim' inqt. Cū sum
mus loquetur apls xpi. & p̄mi
sit imultis. subiunxit omnes.
ut tanto cauti se impfecti
quiq; inagendo ut loquen
do circūspicerent. quanto certissime
cognoscerent qa nec pfecti qdem
boni. & qui spc sci duce grā in
cedit. hui' uite uiā absq; offen
sione peccati alicui' tnsire ulla
ten' possent. iuxta qđ alibi scp
tum ē. celi n̄ st mundi i ↄspec
tu ei'. & sic salomon ait. qa n̄
ē homo iust' in tra q̄ faciat bo
na & n̄ peccet. Si quis iuer
bo n̄ offendit. hic pfect' ē uir.

Quomodo dicit perfectum esse uirum qui in uerbo non offendit? cum premiserit quia in multis offendimus omnes. An quia et in multis offendere possunt electi. et tamen perseuerare perfecti? Immo ita intelligendum est. Namque diuisa offensionum est species. aliter electi. aliter offendunt reprobi. salomone teste qui ait. Septies cadit et resurgit. impii autem corruent in malum. Et si enim iustus per fragilitatem carnis. uel ignorantiam forte offendit. iustus tamen esse non desistit. quia ut cotidiana est huiusmodi et inevitabilis offensio. ita est cotidiana orationum ac bonorum operum medela. que offendentem iustum ne iustitiam priuat. et nuptialem caritatis ac fidei uestem puluere uitiorum sordidatam et oci erigit.

Si quis ergo in uerbo non offendit. hic perfectus est uir. illo uidelicet uerbo cuius offensionem humana non potest uitare fragilitas. ut est uerbum doli. detractionis. maledictionis. superbie. iactantie. excusationis in peccatis. emulationis. dissensionis. heresis. mendacii. periurii. sed et ociose necnon etiam superflue locutionis. nimis quam necessaria uidentur. in quo nimirum uerbo quisquis se sine offensione custodit. hic perfectus est uir. Qui enim custodit os suum et linguam suam. custodit ab angustiis animam suam.

Potest etiam freno circumducere totum corpus. Pendet hic uersus a superiore. Si quis inquit non offendit in uerbo hic perfectus est uir. et hic potest etiam freno circumducere totum corpus. Quod est aptius dicere. Si quis lapsum lingue qui pene inevitabilis est cauet. in consuetudine fixa. eidem continentie etiam cetera corporis membra que facilius castigari possunt ne a recto itinere diuertant discit obseruare.

Si autem in equorum ora frena mittimus ad consentiendum nobis. et omne corpus illorum circumferimus. subaudis quanto amplius magis decet ut nobis ipsis frenum in ora mittamus ad consentiendum conditori nostro. quatinus per lingue custodiam. operum quoque rectitudinem obtinere queamus. Quod si sic quidam codices habent legimus. sicut autem in equorum ora frena mittimus. nichil questionis erit. quia coniungitur ad hoc quod in sequentibus dicitur. Ita et lingua modicum quidem membrum est et cetera. Ecce et naues cum magne sint et a uentis ualidis minentur. circumferuntur a modico gubernaclo ubi impetus dirigentis uoluerit.

Naues magne in mari mentes sunt hominum in hac uita. siue bonorum siue malorum. Venti ualidi a quibus

minant᷑. ipsi appetitus s᷑ mentiū.
quib; naturalit᷑ coguntur aliq̃d age᷑.
ꝑ q̃d uł ad bonum uł ad malū per
ueniant finē. Gubernaculum quo
huiusmodi naues circumferunt᷑ ubi
impetus dirigentis uoluit. ipsa cordis
ē intentio: qua electi transgressis hui᷒
sc̄li fluctib; felicem patrię celestis
portū attingunt. Reprobi aūt q̃si
scilla & caribdi necati fluctuosis
uitę hui᷒ errorib; q̃s deserere nes
ciebant intereunt. Et q̃a ex abundan
tia cordis os loq̃tur: recte subiun
git᷑. Ita & lingua modicū q̃dem
mēbrum ē: s; magna exaltat.
Magna utiq; ꝓrsus exaltat. si eam
impetus animi bene dirigentis gu
bernauit. iuxta illud salomonis.
q̃a intelligens gubernacła possi
debit. Sin aūt male: mala econ
trario ẽ suisq; magnę ꝑditionis
exaltat. Vn̄ & salomon: mors ī
quit & uita ī manib; linguę. Ui
tam ğ exaltat si bene docet eccle
siam: mortē econtᷓ si praue. Agit
namq; aduersus eos qui & uita et
scientia destituti docē ꝑsumebant:
ideoq; magis ecclām ledebant.
Qđ si sic inquibusdam codicib; inue
nit᷑ legat᷑. & magna exultat: illa
nimirū hic exultatio intelligi
debet: de qua ī sequentib cū ꝑ plu

ra linguę uicia enumerasset adiunx
it. Nc̄ aūt exultatis in supbijs
uris. Omnis exultatio talis mala ł maligna
ē: a qua & mater beati samuelis
nos pia exhortatione ꝯpescit di
cens. Nolite multiplicare loqui
sublimia: gloriantes. Magna autē
exultat lingua: quę ceterorum sensus
& uerba despiciens. singularit᷑
se eē sapientē iactat. & facundā.
Ecce quantus ignis. quā magnā siluā
incendit. Quantus dicit: quā modicus.
Denique & codices q̃dam sic habent.
Ecce modicū ignis. Sic enim a
modica scintilla ignis excrescens.
magnā sepe siluā incendit: ita in
ꝯtinentia linguę suis uitiata leui
tatib;. magnā bonorum operum mate
riem. multos uitę spūalis fructus
ubi attaminauit ꝑdit: s; & innumą
pleriq; optima quę uidebant᷑ locu
tionis folia ꝯsumit. Et lingua
ignis ē. uniuersitas iniq̃tatis. Ignis
est lingua: q̃a uirtutū siluā ma
le loquendo deuorat. Vn̄ uir sa
piens de insipiente: & aptio in
quit oris illi᷒. inflamatio ē. Cui
uidelicet igni ꝑditionis. contrarius
ē ignis ille salutaris q̃ ligna. fe
num. stipula uiciorum ꝯsumens
secreta cordis illustrat: q̃ sc̄i īfla
mant᷑ doctores. ut & ipsi ardeant

amando: et quasi linguis igneis
accendant alios predicando. De quibus
bene scriptum est: quia apparuerunt
illis dispertite lingue tanquam ignis.
seditque super singulos eorum: et reple
ti sunt omnes spiritu sancto. Recte autem de
lingua indisciplinata dicitur. quod
ipsa sit uniuersitas iniquitatis: quia
pecca cuncta fere facinora aut concinnantur.
ut latrocinia. stupra: aut patrantur.
ut piuria. falsa testimonia: aut
defenduntur. ut cum quilibet impius
excusando scelus quod admisit. et
simulat ostendendo bonum quod tamen
non fecit. Lingua constituitur in membris
nostris que maculat totum corpus et
inflammat rotam natiuitatis nostre:
inflammaturque a gehenna. A gehen
na dicit a diabolo et angelis eius:
propter quos gehenna facta est. Qui
ubique uel in aere uolitent uel inter
ris. ac sub terris uagentur. siue deti
neantur. suarum semper secum ferunt
tormenta flammarum: instar febrici
tantis. qui et si in lectis eburneis
siue in locis ponatur apricis: feruo
rem tamen uel frigus insiti sibi lan
guoris uitare non potest. Sic ergo
demones et si in templis columne auratis.
uel si per aera discurrant. igne semper
ardent gehennali: et ex ipsa sua
pena commoniti. deceptis quoque ho
minibus fomitem uiciorum unde et ipsi
pereant inuidendo suggerunt. Cui contra
sancta dei ciuitas noua ierusalem de celo
a deo descendens dicitur: quia nimirum
quicquid celeste in terris agimus. hoc perfec
to ut agemus celesti munere accepi
mus. Rotam autem dicit natiuitatis
nostre. incessabile uite temporalis
percursum: quo a die natiuitatis nostre
usque ad mortem uelut semper curren
te rota cursum incessanter agimus.
Unde bene salomon cum diceret. me
mento creatoris tui in diebus iuuen
tutis tue antequam ueniat tempus
afflictionis. paulopost addidit: et
confringatur rota super cisternam. et re
uertatur puluis in terram suam unde
erat. Inflammat ergo lingua rotam na
tiuitatis nostre: cum statum omnem nostre
conuersationis praua loquendo con
taminat. Item rotam natiuitatis
nostre dicit: quia initio prime preuarica
tionis ab interna stabilitate proiecti.
huc atque illuc uite uaga raptamur.
et incertis per cuncta discursibus. ubi
periculum. ubi salus sit ignoramus.
Inflammamur autem hac rota nostre na
tiuitatis igne lingue maculantis:
cum uicium natiue perturbationis
ineptis etiam ac noxiis sermonibus
accumulatur. Omnes enim nature
bestiarum ac uolucrum et serpentium

etiam ceterorum domantur. et domita sunt
a natura humana. Legimus in pli-
nio in mansuetissimam serpentium aspidem
in egypto domitam a patre familias.
et cottidie de caverna sua egressam.
a mensa eius annonam percipere solitam.
Legimus item scribente marcellino
comite. mansuefactam tygridem ab
india anastasio principi missam. Vult
ergo intelligi quia lingua pravorum
bestiis ferocitate. volucribus levitate
vel exaltatione. serpentibus virulen-
tia precellat. Sunt enim bestiales qui ex-
acuerunt ut gladium linguas suas.
sunt volatiles. qui posuerunt in celum
os suum. et quorum os locutum est vani-
tatem. sunt serpentini de quibus dictum
est. venenum aspidum sub labiis eorum.
Linguam autem nullus hominum
domare potest. Duobus modis hec
sententia potest recte intelligi. quia
nullus doctorum bonorum potest domare
linguam eorum qui se ipsos a stulta ver-
bositate cohibere negligunt. et nullus
loquentium est. qui non aliquando de-
linquat in lingua sua. Denique de
viro perfecto in articulo maxime temp-
tationis constituto veraciter dictum
est. in omnibus his non peccavit iob la-
biis suis. et tamen ipse se postmodum
auditis dei sermonibus de ineptia
stulte locutionis reprehendit dicens

Unum locutus sum quod utinam
non dixissem: et alterum
quibus ultra non addam. In-
quietum malum. plena ve-
neno mortifero. Inquietum
addit ob hoc quod dixerat eam
domari non posse. cum bestie do-
mentur et volucres. Plenam vero
dicit veneno mortifero. ut expo-
nat cur indomabilem
dicat eam. cum et serpentes
constet posse domari. De cuius atro-
citate veneni plura subsequenter
annectit. Et ex ipso ore procedit
benedictio et maledictio. Non opor-
tet fratres mei hec ita fieri. Numquid
fons de eodem foramine emanat
dulcem et amaram aquam? Sicut
dulcis et amara aqua non possunt si-
mul una de vena fontis ebullire.
sed et si misceantur in vase. dulcis quidem
amarescit ab amara. amara autem
ex admixtione dulcis in dulcedinem
nescit mutari. ita benedictio et
maledictio in uno ore nullatenus
possunt convenire. Sed quicumque sic
deum benedicere orando vel verbum eius
predicando consueverunt. ut etiam male-
dicere homines non omiserint. constat
quia dulcedinem benedictionis eius ama-
ritudo maledictionis consumit.
Modicum enim fermentum totam mas-

sam cor rumpit: et nō est
pulchra laudatio in ore
peccatoris. Denique si facias
fistulā bino ore unde aqua
intret. simplici unde exeat.
et in hoc amarā aquam. in il
lo dulcē immittas: absque ulla
dubietate ubi ad unū exitus fora
men peruenit. permixta utraque ama
ra apparebit: quia nimirū
multo dulce facilius inama
rum ubi commiscetur: quā amarū
uertitur in dulce. Quo exemplo colli
gitur quia colloquia mala sic mores
bonos aplō teste: sic etiā sermones
bonos corrumpunt. Numquid
potest fratres mei ficus oliuas facere.
aut uitis ficus. Inpromptu est
quia sicut arbor nequit amisso na
tura i fructu alterius arboris ex se
ferre fructū: ita maledicus et si
quod boni ad temp' loqui uidetur.
fructū benedictionis habē nul
latenus potest. At si hec altius quis
uelit discuti: potest in ficu cuius
foliis prothoparentes nri post ag
nitionem preuaricationis sua puden
da texerunt. uelamentum excusati
onis intelligi: quod et ipsi tē increpa
tionē creatoris a se repellē. et in
ipsm creatorē conabantur refundē:
et nūc pleri que stultorum cor suum
declinant in uerbum maliciæ: ad excu
sandas excusationes in peccatis.
Potest et in oliuis fructus misericordie: in
uite feruor dilectionis accipi. Ego
autē sicut oliua fructifera in domo
dei sperauī in misericordia dei mei: id ē
sicut is qui fructū misericordie facit.
misericordiam ipse a dño sperauit. Itēque
et poculū meū quā inebrians quā
preclarum ē. Quod de caritate dī constat
dictū: que diffusa ē in cordibus nris
per spm scm qui datus ē nob. Non
potest ergo ficus oliuas facē: quia qui
cumque se in peccatis excusare potius
quā accusare nititur: nequaquam opera
pietatis que pro peccatis fiunt. in p
ximos perfecto s; magis superbo cor
de largitur. Neque uitis ficus: quia quod
diuina dilectione se perfecte debri
at: nullū tam de suis erratibus
nisi se ipsm accusat. Quis sapi
ens et disciplinatus inter uos: osten
dat ex bona conuersatione operationē
suam in mansuetudine sapientie.
Quia improbis doctoribus silentiū im
posuerat. eosque magistri gradum
tenē uetuerat quos nec uite perfectionē
nec continentiā lingue habē cerne
bat: consequenter admonet. ut si
quis inter eos sapiens et disciplinatus
uel sit uel ē esse uideatur: magis sa
pienter ipse ac disciplinate in suen

do eruditionem suam tanquam alios docendo demonstret. Qui enim mansueto corde et ore sereno bona que ualet operatur: euidens utique dat animi sapientis iudicium. Principium enim sapientie timor domini. Qui in ad predicandum uerbum quam faciendum pronior est: plerumque pro amore iactantie. pro studium contentionis. per eloquentie facultatem. pro inuidentiam aliorum docentium. pro ignorantiam catholice ueritatis. stulticie reatum incurrit. Cui bene congruit illud salomonis: quia ubi uerba plurima sunt. ibi frequenter egestas. Unde et hic quoque recte subiungitur. Quod si zelum amarum habetis. et contentiones in cordibus uestris: nolite gloriari. Zelum amarum dicit. quia est et zelus dulcis. a quo et symon apostolus mito perfecti cordis nomen accepit: quem et helyas habuit cum ait. Zelo zelatus sum pro domino deo exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filii israhel. Et apostolus paulus: emulor enim inquit uos dei emulatione. Est et bona contentio: quam dominus habere nos precepit dicens. Contendite intrare per angustam portam. Nolite inquit gloriari et mendaces esse aduersus ueritatem: quia ueritas ipsa probat non esse gloria dignos eos qui sapientie uerbum christum

proferentes errore. zelum amarum et contentiones in fructuosas gestant in corde. Non est ista sapientia desursum descendens: sed terrena. animalis. diabolica. Et paulus ait: quia animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Notandum autem quod animalis homo siue animalis sapientia non ab animali sed ab anima deriuatur: teste apostolo qui ait. Factus est primus homo adam in animam uiuentem: nouissimus adam in spiritum uiuificantem. Sed non prius quod spiritale est: sed quod animale. Quod ab anima deriuatum greca testatur auctoritas: in qua uidelicet. psyche. anima. psychicon dicitur animale. Porro animalia que minus latine ab anima uocabulum accepisse uideantur: longe diuersam grece ac dissimilem habent ethymologiam: namque ab eo quod uiuant nomen sortiuntur. Siquidem apud eos zoe uita: zoa uocantur animalia. Cum ergo apostolus in epistolis suis sepissime nominat carnalem hominem. nominat animalem. nominat spiritalem: spiritalem uult ipsum dominum dicit. qui in carne et anima apparens. spiritu sancto plenus extitit: ut omnem electum qui in carne et anima naturaliter consistens. gratiam quoque spiritus sancti secundum mensuram

donationis xpi qua illustret acce
ptt. carnalem u ut animale appel
lat hominem. qui nil gre spualis
habens ea tantum que naturalit
carni sue atque sensib; insita sunt
cogitare ul facere nouit. Merito
g contentiosa et supba sapia esse. ter
rena. animalis et diabolica memo
ratur. quia dum terrenam gloriam ani
ma querit. dum expers gre spua
lis. sola ea que s naturaliter post re
atum pme puaricationis sunt insita
cogitat. iure a maligno delusa
spu. ad agenda se illa que sunt uesa
na et noxia conuertit. Ubi enim
zelus et contentio. ibi incostantia et
omne opus prauum. Omni custodia
custodia serua cor tuum. qm ex ip
so uita procedit. Qualis enim cordis
e radix. talis in conspectu interni
arbitri est omnis fructus actionis.
Et qui nesciam corde liuoris ul co
tentionis contegit. huic est prauum
opus omne qualibet rectum homi
nib; uideat. uidelicet ppter incon
stantiam mentis huc illucq; fluc
tuantis. qa se ad unam supni intu
itus anchoram figere neglexit.
Que aut desursum est sapia. primu
qdem pudica e. deinde pacifica.
modesta. suadibilis. bonis consentiens.
Hec aut est mansuetudo sapientie

qm supius habenda ee precepit. ze
lo utiq; amaritudinis et contentio
nis aduersa. qua scorum pdicatorum
uirtutis et doctrina uicissim s mea
ritatis atq; concordie pace sociatur.
Primum inquit pudica e. deinde pa
cifica. pudica uidelicet qa caste i
telligit. pacifica aut. qa pelatione
se minime a prauorum societate dis
tinguit. Modesta. suadibilis. boni
consentiens. qa nimirum sapientis e
bonorum suasioni assensum prebere. quo
mn petrus redarguenti se paulo
concors annuit. improborum u doctrinam
tota intentione ul docendo uel ui
uendo repellere. Plena misericordie et
opib; bonis. Et hec e bona con
uersatio. qm supra sapientem et
disciplinatum ostendere monuit.
misericordem uidelicet animo ee. et
eiusdem misericordie fructus exterius p pie
tatis opa monstrare. Iudicans
sine simulatione. Hac uirtute
quantum pudica sapia ppe uiit.
tantum contentiosa, prsus caret et blas
phemia. Nam qui se doctiorem ceteris
pfectioremq; uideri appetit. multum
necesse e laboret ut proximum quasi
i prudentiorem docere possit lacare.
t se si nunquam etiam ea quib; alien
e bona fecisse ul dixisse simula
do pretendat. Fructus aut iustitie

inpace seminatur facientibus pacem.
Omne quod in hac uita agimus: se
men est future retributionis. Ipsa autem
retributio fructus est operum presentium.
apostolo teste qui ait. Quecumque enim
seminauerit homo hec & metet. &
qui seminat in carne de carne et
metet corruptionem: qui autem se
minat in spiritu. de spiritu metet uitam
eternam. Et ideo recte dicitur. quia
fructus iusticie inpace seminatur:
facientibus pacem. Fructus enim ius
ticie uita eterna est. que operibus iustis
retribuetur. quia qui inquirunt pacem se
cuntur eam. ipsa pace cum student
quasi optimo semine terram sui cor
dis aspergunt. quo per cotidianum
bone operationis crementum. ad fruc
tum ualeant peruenire uite celes
tis. De quibus alibi scriptum est. Qui
seminant in lacrimis in exultatione
metent: & cetera usque ad finem psal
mi. Seminant autem & metent &
reprobi quia primitus in iudicio reci
pient. non tamen fructum sed cor
ruptionem metere dicuntur: quia non
bonis fruuntur eternis. Fructus
quippe a fruendo dicitur: sed pro cor
ruptione in qua uixerant penas
luent sempiternas. Unde bella
& lites inter uos? None hinc.
Id est a zelo et contentione: que super

uenia‹n›t habent. Unde & hic latius
id est exponendo subiungit di
cens. Ex concupiscentiis uestris que
militant in membris uestris. Con
cupiscentie autem militant in membris.
cum ad ea que mens improba praue
suggerit. manus uel lingua uel cetera
membrorum consensus intemperanter obedit.
De quibus & in primis huius epistole partibus ait
Unusquisque uero temptatur a concupiscentia
sua abstractus & illectus: & cetera. Pos
sunt autem concupiscentie etiam terrestrium
bonorum in hoc loco dicte intelligi.
regni uidelicet appetitus. diuiciarum.
honorum. dignitatum. Propter hec enim et
huiusmodi innumera lites frequenter
inter malos & bella committuntur.
Litigatis et belligeratis: & non habe
tis propter quod non postulatis. Liti
gatis inquit & belligeratis pro tempora
li gloria. neque hanc obtinere ualetis; propter
hoc mirum quia dominum postulare non
curastis. ut ipsa salutaria queque uo
bis conferret. Si enim illum pia inten
tione postularetis: & terrena uobis
necessaria ad usum temporalem: & ad
fruendum perpetuo superna bona tri
bueret. Petitis & non accipitis eo
quod male petatis: ut in concupiscen
tiis uestris insumatis. Predixerat
eos non postulare. & nunc dicit eos ma
le petere: quia qui male petit. iam in

cõspectu interni testis nichil petere uidetur. Male autem petit: qui diuinis sa contempnens. a domino beneficia superna desiderat. Male petit et ille qui amisso amore supernorum infima tantum querit bona pape: et hec non ad sustentationem humane fragilitatis. sed ad redundationem libere uoluptatis. Hoc est enim quod ait: ut in concupiscentiis uestris insumatis.

Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi inimica est deo. Adulteros recte nuncupat. quos delicto amore sapientie celestis. ad amplexum potius amicitie mundialis esse deflexos increpat. quos conditore contempto mamone magis seruire cernebat. Vocat quidem super de apertis dei inimicis.

Nonne diuites per potentiam opprimunt uos. et ipsi trahunt uos ad iudicia.

Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super uos. Sed ne illos solos putares inimicos esse dei qui eum aperte blasphemant. qui fidem eius persecuntur inscii. et eos in quo iudicio condempnant. ostendit etiam eos esse dei inimicos. qui sub fide et confessione nominis eius. mundi illecebris et amori deseruiunt. qui nomine tenus fideles. rebus terrenis celestia postponunt. quod etiam sequenti uersiculo instanter inculcat subdens.

Quicumque ergo uoluerit amicus esse seculi huius: inimicus dei constituitur. Ergo inimici dei omnes amatores mundi. omnes inquisitores nugarum. omnes pertinent ad eos de quibus dicitur: quoniam ecce inimici tui domine peribunt. Intrent ecclesias. non intrent ecclesias: inimici dei sunt. Ad tempus possunt florere quasi fenum. sed ubi ardor iudicii apparuerit peribunt. et decor uultus eorum deperiet. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat. Illa uidelicet scriptura que a malorum societate fideles coercens ita loquitur per moysen. non inibis cum eis fedus. nec cum diis eorum habites in terra tua. ne forte peccare te faciant in me. si seruieris diis eorum quod tibi certo erit in scandalum. Et rursum. non facies opera eorum sed destrues eos. et confringes statuas eorum. Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in uobis.

Interrogatiue per increpationem legendum est: quasi diceretur. Nunquid spiritus gratie quo signati estis in die redemptionis hoc concupiscit ut inuideatis alterutrum.

Non utique bonus spiritus inuidie incitamentum in uobis operatur sed malus. Cui similis est modus locutionis in psalmo.

Frater non redimit redimet homo.

Ita enim intelligitur. Si ipse nos non redimit qui nobis frater fieri dignatus est per humilitatem. nunquid aliquis homo

puriis nos redimet. Quidam hanc sententiam ita edisserit. Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat in uobis. Aduersus inuidiam concupiscit. hoc est inuidie morbum debellari. atque a uiris mentibus exstirpari desiderat. Alii de spiritu hominis dictum intelligunt. ut sit sensus. Nolite concupiscere. nolite mundi huius amicitiis adherere. quia spiritus mentis uestre dum terrena concupiscit. ad inuidiam utique concupiscit. dum ea que ipsi acquirere concupiscitis. alios inuideatis habere. Maiorem autem dat gratiam. Maiorem autem dominus dat gratiam. quam amicitia mundi. quia hec terrena bona ad tempus. et ea cum dolore amittenda tribuit. ille gaudium uite largitur eterne. Qualibus autem hanc gratiam largiatur. subsequenter exponit. Propter quod dicit. Deus superbis resistit. humilibus autem dat gratiam. Fures quidem. periuros. luxuriosos et alios peccatores. qui contemptores preceptorum suorum punit deus. sed superbis specialiter resistere dicitur. quia nimirum maiori pena plectuntur qui confidunt in uirtute sua. quam diuine potentie subdi negligunt. qui quasi sibimetipsis ad saluandum sufficiant. auxilium superne gratie querere detrectant. At contra humilibus dat gratiam. quia qui in suorum plagis uitiorum ueri se medici manibus suppliciter subdunt. merito desiderate sanitatis dona recipiunt.

Notandum autem quod hanc sententiam de superbis et humilibus beatus iacobus de parabolis salomonis iuxta antiquam translationem quemadmodum et petrus in sua epistola posuit. per quam in nostra editione que de ebraica ueritate descendit. ita dicitur. Illusores ipse deludet. et mansuetis dabit gratiam. Deludet autem dominus illusores. iuxta hoc quod paulus loquitur de eis. qui illum in nomine patris sui recipere uenientem recusantes. antichristum in nomine suo uenientem suscepturi sunt. Eo quod dilectionem inquit ueritatis non receperunt ut salui fierent. ideo mittet illis deus operationem erroris. ut credant mendacio. Delusit illusores. cum dicentibus iudeis. si rex israel est descendat nunc de cruce et credimus ei. patienter sustinuit. donec mortuus ac sepultus. et eorum insultationes. et ipsam mortem cita resurrectione superaret. Dabit autem mansuetis gratiam. quia eis qui illum humiliter secuntur. et perfectionem boni operis. et beate perennitatis dona largitur. Appropinquate domino. et appropinquabit uobis.

Appropinquate domino per humilitatem eius uestigia sectando. et appropinquabit uobis per misericordiam uos de

angustiis libando. Ho enim regio
nib; longe est quisquam a deo: sed affecti
bus. Namq; uno commorantes terre
loco. is qui uirtutib; studet. et is qui
defluit sordib' uiciorum: unus longe
est a dno. alius proximum habet deum.
Vnde et psalmista ait. Prope est dns
omnib; inuocantib' eum in ueritate.
Rursumq; Longe est a peccatorib' salus:
illa utiq; salus cui cantamus. Dns
illuminatio mea: et salus mea. Et
ipse dns cum nos sibi appropinquare
suadet dicens. uenite ad me omnes
qui laboratis et onerati estis et ego re
ficiam uos: continuoq; quia non hoc pedib' sed
actibus esset implendum demonstrauit.
cum subdidit. Tollite iugum meum
super uos: et discite a me quia mitis
sum et humilis corde. Emunda
te manus peccatores: et purificate cor
da duplices animo. Hoc est ue
raciter nos dno appropinquare: opus
uidelicet mundiciam. et cordis sim
plicitatem habere. Innocens inquit ma
nib; et mundo corde: hic accipiet
benedictionem a dno. Et hoc est uera
citer dnm appropinquare nob': si ue no
bis pietatis dona simpliciter dare.
Scs enim sps discipline effugiet
fictum: et auferet se a cogitationib;
que sunt sine intellectu. Miseri
estote et lugete. et plorate. risus

uester in luctum conuertatur. et gaudi
um in merorem: humiliamini in con
spectu dni: et exaltabit uos. Nolite
inquit amare locupletari. et gau
dere in hoc seculo: sed memores scele
rum que fecistis. hoc potius peccata
te ut per breues huius uite miserias
paupertatemq; ac lamentationem transi
toriam. ad gaudia celestis regni
sempiterna pertingatis: quam ut ple
ticia temporali opibusq; quas per ini
quum laborem acquisistis. perpetuo
mendicetis. lugeatis. tormenta sol
uatis. Nolite detrahere alterutrum
fratres mei. Et hoc uicium detractionis
ad uenenum lingue mortiferum re
spicit de quo ait: belligeratis et liti
gatis. Qui detrahit fratri aut qui
iudicat fratrem suum: detrahit legi
et iudicat legem. Detrahit legi qui
detrahit fratri. quasi ipsa non recte
fecerit quando detractionem uetuit.
dicens per prophetam. Detrahentem ad
uersus proximum suum occulte: hunc per
sequebar. Et in leuitico. Non eris
criminator: et susurro in populo. Potest
et ita intelligi. Qui detrahit fratri
legis iussa facienti: detrahit legi.
et iudicat legem. quare talia iussa
dederit. Verbi gratia. Lex precepit dicens.
Ne memoreris iniurie ciuium tuorum. Qui ergo
detrahit fratri et qui iudicat fratrem

sim̃ quem uidet p dĩ amore liben
ter iniurias suscipe: detrahit utiq;
legi & iudicat legem. que nos iñiu
rias obliuisci pcepit. Tu autẽ
q̃s es qui iudicas pximũ: Teme
ritatẽ arguit eius q̃ pximũ delec
tatur iudicare. nec sue statũ fragi
litatis ac uite temporalis incertũ
ppendẽ curat. Et quia ñ nunquã
p imitationẽ dexte excelsi hi qui
iudicabant pximũ. ei que iudica
bant potestati subduntr. ĩmo nũquã
ipso supstite rapiuntr e mundo.
arguit subsequenter: & temeritatẽ q̃
certitudinẽ uite sue nullã haben
tes. de multoꝝ temporꝝ lucro ani
mũ in futurum extendit. Nam seqtr.
Ecce nunc q̃ dicitis. hodie aut cras
tino ibim̃ in illã ciuitatẽ. & faciem̃
q̃dem ibi annũ: et mercabim̃ inea.
& lucrũ faciem̃. Multifariam ĩ
huiũmodi disputatiõe stulticiã esse
notat: q̃a uidelicet & de lucroꝝ aug
mento csiliũ agunt. & se multo
tempore uicturos arbitrantur: & ubi
annũ faciant sue ẽẽ potestati au
tumant: & in his omĩb; supni iu
dicis ad mentẽ reuocare ctempnũt.
Que ẽ enim uita ur̃a: Vapor est
ad modicũ apparens: deinceps exter
minabitr. Non ait que est uita
ur̃a. s; que ẽ inqt uita ur̃a: q̃a uiti

ꝯ ueri uiuẽ incipiunt: cũ adhuc
uite finẽ puenerint. Inimici autẽ
dñi mox ut honorificati & exaltati
fuint: deficientes ut fum̃ deficiũt.
Non autẽ putandũ est hanc eandẽ
ẽẽ sententiã. qm̃ apud se impij in
libro sapiẽ dixisse phibentr: quia
ex nichilo nati sum̃. & post hoc
erim̃ tanqm̃ ñ fuerim̃: qm̃ fum̃
afflatus ẽ in narib; nr̃is. & sermo
scintille ad cmouendũ cor nr̃m:
q̃a extinctũ cinis erit corp̃: & sp̃c
diffundetr tanqm̃ mollis aer.
hec enĩ illi ratiocinabantr qui nul
lam uitã nisi istã ẽẽ credebant.
dicentes cũ epicuro: post mortem
nichil ẽ. & mors ipa nichil ẽ. Illud
autẽ intulit beat̃ iacob; ut doceat
q̃a uita prauoꝝ breuis ẽ in p̃senti.
qm̃ tam̃ mors in futuro sequtr eter
na: iuxta illd̃ beati iob. Ducunt
in bonis dies suos: & in puncto
ad inferna descendũt. Scienti
ĝ bonum facẽ & ñ facienti: pecca
tum ẽ illi. Per totum ep̃le huĩ
textũ beatus iacob; ostendit q̃a
hi q̃b; scĩpsit scientiã bona facien
di habebant. simul & fidẽ rectã
didicẽant: ita ut etiã alij se ma
gistros fieri posse p̃sument: nec
tam̃ opum pfectionẽ. neq; mitis
humilitatẽ neq; ctinentiã adhuc

sermonis [erant] adepti. Unde illos modo
in alia increpationis exhortationisq; uerba
n̄ minimū terret. in eo q̄d ostendit
scientē bona facē & nō facientem
que nouit. maius habē peccatū
q̄m illum q̄ ignoranter delinq̄t.
tā & si nec ille p̄sus eē a reatu li-
ber possit q̄ nesciens errauit. cū
ip̄a boni ignorantia n̄ paruū sit
malū. Hinc etenim dn̄s ait. Ser-
uus q̄ cognouit uoluntatē dn̄i
sui. & n̄ parauit & n̄ fecit sc̄dm uo
luntatē ei⁹ uapulabit multis. q̄
aut̄ non cognouit. & fecit digna.
plagis uapulabit paucis.
c. V. Agite nūc diuites. plorate ululātes
ī miseriis que aduenient uob.
Nunc dū temp⁹ acceptabile. dum
dies ē salutis. futās inq̄t penarū
miserias flendo & elemosinas fa
ciendo uitate. Aurū & argen
tum urm̄ eruginauit. et erugo
eorū uobis in testimoniū erit. et
manducabit carnes urās sic ignis.
Non solū impios & īmisericordes
diuites inuisibilis gehenne ignis
ītormītis excruciat. s; etiā diui
tiarū putrefactarū. & manifestum
memoria q̄b; facillime possent
suas redimē nequitias. n̄ min⁹ et
ante iudiciū animas eorū. & post
resurrectionē etiam carnes exu-

ret. dum s; metipsis grauiter iras
ci incipiunt. quare sua scelā ele
mosinis abluē noluerunt. Denique
diuiti illi purpurato erugo pe
cuniarū in testimoniū nequitie
& in augmentum uersa erat penarū.
quando p̄ increpationē abrahe au
diuit. Fili recordare q̄a recepisti
bona ī uita tua. & lazarus simi
liter mala. Possunt etiā nomine
carniū ip̄se delicie carnales intel
ligi. q̄s erugo pecuniarū sic ignis
manducat. dū animā luxuriosā
& extrinsecus seuiens flāma cruciat.
& n̄ min⁹ intus pungens sue te
nacie dolor accusat. Quod in hac
q̄q; uita sepius contingit. ut n̄nul
li diuitias q̄b; male utebantur
amittant. p̄ditisq; facultatib⁹ iā
sero incipiant q̄d eas sine fructu
habuerint dolere. & tē se gemant
indigentib; sua n̄ dedisse. cū ip̄i
ingruente indigentia cogantur
mendicare. Thesaurizastis iram
in nouissimis dieb;. quando ne
glecta pauperum [indigentia] uel esurie. thesau
ros pecunie condē uobis gaude
batis. iam uob ip̄sis n̄ preuiden
tes in diē iudicii irā cumulastis.
que & si necdū apparuit. in nouis
simis dieb; iam certissima restat.
id ē ubi temporaliū dierū finis

affuerit. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras que fraudata est a vobis clamat. Quanta iniquitas superborum qui cum divitias sufficientes habeant non solum pauperes passim venientes suscipere ac reficere spernunt sed ipsis quoque mercennariis vel famulis suis debitam laboris sui mercedem reddere nolunt. Quod iniquitatis vicium beatus Iob multum se cavere insinuat cum ait. Si adversum me terra mea clamat et cum ipsa sulci eius deflent si fructus eius comedi absque pecunia et animam agricolarum eius afflixi pro frumento oriatur michi tribulus et pro ordeo spina. Et clamor ipsorum in aures domini sabaoth introivit. Dominum sabaoth id est dominum exercituum appellat ad terrorem eorum qui pauperes putant nullum habere tutorem. Huic autem loco congruit illud psalmiste. Tibi enim derelictus est pauper pupillo tu eris adiutor et quod in libro Iob scriptum est. Neque enim frustra audiet deus et omnipotens singulorum causas intuebitur. Epulati estis super terram. Neglectis gaudiis celestibus ad quae per afflictiones et ieiunia venire potuistis epulas tantum diligitis carnales quas tanta in futuro fames sitisque sequetur ut ne una quidem aque gutta tunc

possit alicunde acquiri pro qua minime ardens vos lingua parumper refrigeretur. Et in luxuriis enutristis corda vestra. Illi in luxuriis enutriunt corda sua qui iuxta illum ecclesiastici sermonem non prohibent cor quin omni voluntate fruatur et oblectet se in his que paravit et hanc ducit partem suam si utatur ipsi laboribus suis nullam de pauperum nutrimento vel oblectamento curam habentes. In die occisionis adduxistis occidistis iustum et non restitit vobis. Iustum appellat dominum salvatorem de quo et beatus prothomartyr Stephanus eisdem iudeis loquitur. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri et occiderunt eos qui annuntiabant de adventu cuius vos proditores et homicide fuistis. Apparet ergo quia beatus Iacobus illos divites alloquitur ex eo loco quo ait. Agite nunc divites plorate ululantes qui in necem domini conspiraverant et necdum fidem nominis eius qua salvarentur acceperant. De quibus et supra loquitur credentibus. Nonne divites per potentiam opprimunt vos et ipsi trahunt vos ad iudicia. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos. Et quando duodecim tribubus scribit que sunt in dispersione ita fideles

monet opa fidei face ut eos etiam
qui necdu crediderant ad fide dni
cam. simul et fidi opa suadeat co
uerti. reuocans illis ad memoria
quia dni filium occiderint. et insup
q si nichil mali fecissent luxurie
se et auaricie manciparunt. nec
tantu scelus penitentia et elemosi
nis emundare curarunt. qb; ppe
uenit qd ait. auaricia carnes eor
instar ignis manducatam. et qa
thesaurizauerunt s iram i nouissi
mis dieb; Hoc enim iers post oc
cisione iacobi ipsius completu esse
claruit. cu ierosolimor ciuitas
imo omnis iudea punitia expug
naret ac deleret a romanis. in ul
tione uidelicet dnici sanguinis.
ac ceter que patrarant scelum.
Patientes g estote frs. usq; ad aduentu
dni. Postqua supbos et incredulos
increpauerat. rursus uertit ad eos
qui taliu impbitate fuant oppssi.
cohortans eos ad patientia. et insi
nuans qa talium pressurar finis
pximus insistet. aut ipsis uidelicet
raptis ad dnm fructuq; sue patie
recipientib; aut psecutorib; eor po
testate psequendi priuatis. Ecce
agricola expectat pciosum fructu
terre. patient ferens donec accipi
at temporaneu ac serotinu. et cetera.

Si ille p tre fructu que expectat et
temporale spat puenire ta pati
enter laborat. quanto magis uos
p celestis fructu mercedis. que ppe
tuo possidere ualetis. omia nuc ad
uersa sustinere debetis. Accipietis
enim uos temporale fructu. uita
uidelicet anime post morte. acci
pietis et serotinu carnis incorrup
tione in iudicio. ut certe tempo
raneu in opib; iusticie. serotinu
in retributione labor. iuxta illud
apli. Habetis fructu urm in scifi
catione. fine u uitam eternam.
Nolite ingemiscere frs in alterutru.
quasi uos maiora inimicis adusa pa
tiamini. et psecutores uri cu ma
xima scela fecint. nichil ferr e
uideant aduersi. Vt non iudi
cemini. iudicio uidelicet damp
nationis. eo qd iudicem iustu q si
inique iudicantem uituperatis.
Ecce iudex ante ianua assistit.
qui et uobis pmia patientie. et
aduersariis uris penam qm merent
restituat. Ante ianua aute as
sistit. qa ut pximus e ad noscen
da omia que geritis. ut cito ue
niet ad retribuendu et uobis et
psecutorib; uris que singli me
ruistis. Exemplu accipite
frs exitus mali. et longanimita

nis laboris et patientie prophetas qui
locuti sunt in nomine domini. Vide
te inquit quia prophete qui tam sci
erant tam immunes a delictis ut
dei spiritus per eos sua loqueretur myste
ria hominibus. exitum malum habu
erunt morte patiendo ab infidelibus;
ut zacharias. urias. et machabei
matris. et in nouo testamento iohannes
stephanus. iacobus zebedei et alii quam
plurimi. nec tamen huiusmodi exitum
ingemiscebant. sed eum potius longani
miter ferre uolebant. Alii longos
sustinuere labores. sed et hos patienter
et sine murmuratione tulere. ut
noe in edificatione arche per centum
annos. moyses in ereptione et duca
tu populi per annos quadraginta. dauid
in exilio sine culpa perpesso. ioseph
in seruitio. fratrum fraude suscepto.
Ad utraque autem firmum et imitabile
subiunxit exemplum dicens. Suf
ferentiam iob audistis. et finem domini
uidistis. Laborem inquit et patientiam
iob ex lectione cognouistis. et quia
duplicia cuncta que hostis frau
de perdidit. domino miserante recepit.
exitum quoque uite quem longani
miter suscepit. astantes ipsi ui
distis. sed et gloriam resurrectionis et
ascensionis eius ad celos euangelica pre
dicatione didicistis. Quia mi
sericors est dominus et miserator. ut uel
in presenti suos a temptationibus liberet.
et pro constantia fidei etiam coram homi
nibus uiuentes glorificet. uel post mor
tem in occulto coronet. et ne sic qui
dem ab hominibus memoriam quam
meruerant laudis auferat. Ante
omnia fratres mei nolite iurare et cetera.
Qui letiferum lingue uirus ad inte
grum infusis auditoribus exhauri
re desiderauit. qui detrahere alteru
trum uetuit. quod iudicare proximum
interdixit. qui in aduersitatibus in al
terutrum ingemiscere prohibuit. que
sunt aperta peccata. addit etiam hoc
quod quibusdam leue uidetur. ut iuris
quoque iurandi consuetudinem tollat.
Nam hoc quoque illis nequaquam paruum
pendendum patenter apparet. si illam
domini sententiam sollicite considerant
qua dicit. Omne uerbum otiosum
quod locuti fuerint homines. reddent
rationem de eo in die iudicii.
Ut non sub iudicio decidatis. Ideo
inquit uos a iurationis culpa com
pesco. ne frequenter uera iurando
aliquando etiam in periurium decida
tis. sed eo longius a periurandi ui
cio stetis. quo nec uerum deiurare
nisi proxima necessitate uelitis.
Sed et ille sub iudicio reatus de
cidit. qui et si numquam periurat

crebrius tamen quam opus est uerum
deuitat· quia nimirum ipsa superflue
locutionis ociositate delinquit offen-
ditque iudicem· qui et inutile uerbum
et iuramentum omne uetuit· Tris-
tatur aliquis uestrum· oret equo animo
et psallat· Quia superius inpressuris
ad inuicem fratres ingemiscere prohibuit·
nunc quid econtra gerendum sit ipse de-
monstrat. Si quid inquit alicui
uestrum tristicie deprimentis· uel ab aliis
hominibus illata forte iniuria ingru-
erit· uel culpa accidente· uel domes-
tico dampno preocupante· uel alia
qualibet ratione uos contristari con-
tigerit· nequaquam illa hora ad inui-
cem murmuratis· et de diuini iudicii
querelas posituri conueniatis· sed po-
tius ad ecclesiam concurrentes flexis
genibus dominum orate ut consolationis
sue gratiam mittat· ne uos tristicia
seculi que mortem operatur absorbeat·
ipsi quoque psalmodie crebra dul-
cedine nociuam mesticie pestem
uestro de corde repellite· Infirma-
tur quis in uobis· inducat presbiteros
ecclesie et orent super eum· Sicut
dederat contristato· sic dat et infir-
manti consilium· qualiter se a mur-
murationis stulticia tueatur·
iuxtaque mo[dum] uulneris modum
ponit et medele· contristato precipiens

ut ipse per se oret et psallat· infir-
manti autem uel fide uel corpore
mandans ut quia maiorem susti-
net plagam· plurimorum se adiu-
torio et hoc seniorum curari memi-
nerit· neque ad iuniores minusque
doctos causam sue inbecillitatis
referat· ne forte quid per eos allocu-
tionis aut consilii nocentis accipiat.
Et orent inquit eum super· ungentes
eum oleo in nomine domini· et oratio
fidei saluabit infirmum· Hoc et apostolos
in euangelio fecisse leguntur· et nunc
ecclesie consuetudo tenet ut infirmi
oleo consecrato ungantur a presbiteris.
et oratione comitante saluentur·
nec solum presbiteris· sed ut innocentius
papa scribit· etiam omnibus christianis
uti licet eodem oleo· in sua aut suorum
necessitate ungendo. Quod tamen
oleum non nisi ab episcopis licet confici.
Nam quod ait· in [oleo] nomine domini· signi-
ficat oleo in nomine domini consecrato·
uel certe quia etiam cum ungunt in-
firmum· nomen domini super eum inuo-
care pariter debent· Et si in
peccatis sit· dimittentur ei· Mul-
ti propter peccata in anima facta·
infirmitate aut etiam morte plec-
tuntur corporis· Unde apostolus co-
rinthiis· quia corpus [et sanguinem] domini in-
digne percipere erant soliti ait·

Ideo inter uos multi infirmi et im
becilles sunt: et dormiunt mul
ti. Si qui infirmi in peccatis
sint et hec presbiteris ecclesie confes
si fuerint, ac perfecto corde ea relin
quere atque emendare satagerint.
dimittentur eis. Neque enim sine con
fessione emendationis peccata queunt
dimitti. Unde recte subiungitur:
Confitemini ergo alterutrum peccata uestra:
et orate pro inuicem ut saluemini.
In hac autem sententia illa debet esse
discretio. ut cotidiana leuiaque pec
cata alterutrum confiteamur. eorumque
cotidiana credamus oratione salua
ri. porro grauioris lepre inmun
ditiam iuxta legem sacerdoti pan
damus. atque ad eius arbitrium qualiter
et quanto tempore iusserit puri
ficari curemus. Multum enim ua
let deprecatio iusti assidua. Hely
as homo erat similis nobis passi
bilis et oratione orauit ut non
plueret super terram et non pluit an
nos tres et menses sex. Decen
ti exemplo astruit. quantum depre
catio iusti ualeat assidua. cum he
lyas tantum una oratione orando
tam longo tempore celos continu
erit. terris ymbres auerterit. fruc
tus mortalibus negauerit. et rursus
ubi uoluit. ubi tempus esse prospexit.
ubi longa inedie tabe cor regis
superbi et gentis ydolatrie ad peniten
tiam uidit inflexum. una solum
oratione orauit. et fructus atque aquas
quas negauerit terris restitueret.
Sic enim sequitur. Et rursum orauit
et celum dedit pluuiam. et terra de
dit fructum suum. Semel ergo et
plures et postmodum orauit. et hoc unus
helyas ac tanta impetrauit. Quan
tum autem plurimorum ualet oratio
iustorum. Sed ne trepidaret nostra fra
gilitas reputans se tanto prophete
qui curru igneo rapi meruit
ad celos. similia facere non posse.
consilium beatus iacobus de eius orati
one locuturus ita inchoauit.
Helyas homo erat similis nobis pas
sibilis. Homo namque erat. tamet
si multis hominum uirtute excelsus.
similis nobis origine carnis. pas
sibilis ut nos. et mentis fragilita
te et carnis. Nam quod carne fragi
lis esset. apud sareptenam uiduam
uictum querendo monstrauit.
Quia mente quoque passibilis fuerit
ostendit. cum post redditas terris
aquas. extinctosque prophetas ac sacer
dotes ydolorum. unius mulercule mi
nis exterritus per deserta diffugit.
Quanti autem sit meriti apud dominum
pro infirmantibus orare. eisque sua

peccata confitentibus amissam reuocare sospitatem: subdendo manifestat. Fratres mei si quis ex uobis errauerit a ueritate et conuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uie sue. saluabit animam eius a morte. Quia enim in superioribus huius epistole partibus lingua nostra a maligna uel ociosa locutione restringitur: oportune in fine quid maxime loqui debeamus ostenditur. Iubemur itaque orare et psallere domino quotiens aliquibus pulsamur aduersis: item confiteri alterutrum peccata nostra et orare pro inuicem ut saluemur: pro sanitate proximorum non solum temporali sed potius eterna quantum possumus impendere curam. Si enim magne mercedis est a morte eripere carnem quandoque morituram: quanti est meriti a morte animam liberare in celesti patria sine fine victuram. Notandum sane quia quidam codices habent. saluabit animam suam a morte. et ex ambiguo greco ita etiam recte interpretari potest. Etenim reuera qui errantem corrigit: sibimet ipsi ex hoc uite celestis gaudia ampliora conquirit. Saluabit inquit animam eius a morte: et cooperit multitudinem peccatorum.

Qui peccatorem ab errore conuerterit. et eius peccata per hanc conuersionem ab aspectu interni iudicis suppositione uite melioris abscondit: et sua quoque in quibus cuique offendit errata ab intuitu eius qui omnia uidet proximum curando contegit. iuxta illud psalmiste. Beati quorum remisse sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata. Hec obliuiscitur hec hortans beatus iacobus quod superius ait. Nolite plures magistri fieri fratres mei. Ibi namque imperfectos in propria actione a magisterii officio quod per iactantiam querebant submouet: hic uero infructuosos ex omni parte quod erga proximorum salutem per amorem fraternitatis agere debeant edocet. Quod enim hic doctor facere prohibetur. hoc alio loco caritas facere memoratur. dicente apostolo petro: quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hec pretereundo quod hec errantis conuersio non solum loquendo sed plerumque bene agendo perficitur. Nam si quis etiam lingua tacente proximis exempla bone actionis ostenditur: eosque ad imitanda que neglexerant. elemosine uel hospitalitatis. uel aliarum opera uirtutum conuertit. officium perfecti doctoris exequitur: ac per eius que cor-

rerit saluatione fris certam a xpo
iudice mercedem consequetur.

Explicit tractat' in eplam beati iacobi.
Incipit expositio in eplam beati petri apli.

Petrus apls ihu xpi. electis aduenis
dispsionis. ponti. galatie.
capadocie. asie. & bitinie.
Aduene latine. grece
dicunt pseliti: quo nomine ap
pellabant iudei eos qui de genti
bus nati indm crede. & circum
cisione accepta iudaico more uix-
ta di legem uitã duce uoluerit.
De quor numero fuere qdam eor
qui in die sco pentecostes quo apli
spm scm in ignis uisione pcepit.
ad pdicationẽ eor a xpo crediderunt.
dicente scptura. qd iudei quoq;
& pseliti adessent. Electos g adue
nas dicit: qui de gentilitate ad
agnitionẽ & susceptionẽ diuine
legis. ac pceptis sacramtis legali
bus ad acceptionẽ gratie fidi p
uenire meruerunt. Vn scs presbit
ieronim' de his loquens ita ait.
qa petrus post epatum antiocen
sis eccle. dispsionis eor qui de cir
cũcisione crediderunt. in ponto.
galacia. capadocia. asia. & bithi
nia scdo claudii anno ad expug
nandũ symonẽ magũ romã pgit.
S; & nos si ueraciter cũ pphã dice
possim' qm incole nos sum' apd
te in tra. & pegrini sicut oms pa
tres nri: ad nos qq; eplas beati
petri scptas crede. & ut nob mis
sas lege debemus. Deniq; in ipis
eplis quasi alibi patam haben
tes nos ad monet dicẽs. K mi obsec
tanqm aduenas & pegrinos ab
stinere uos a carnalib; desidiis
Qd ũ adiungit dispsionis. sigcat
qa dispsi sunt ab ierosolimis in
psecutione que facta fuat sub
stephano. uel certe aliis multipha
riis psecutionib; sunt pfide uel
a iudeis uł a gentib; afflicti. ac p
priis sedib; sepe pulsi. ut in actib;
aplor legim'. S; & paulus ad ga
lathas. tanta inqt passi estis sine
causa. si tam sine causa. Dispsio
nis inqt ponti. galatie. capadocie.
asie & bithinie. Oms he puin
cie sunt grecor in asia. S; & alia bi
thinia ẽ in europa. de qua illi
qui in asia st bithini originem
duce phibent. Illa autẽ que in
asia est bithinia. uocat & maior
frigia. que hiera flumine a ga
lacia ẽ disterminata. Secdm
pscientiam di patis. in scificatiõẽ
spc. in obedientiã & aspsionem
sanguinis ihu xpi. Adherent

In uersiculo ad hoc quod dicatur electis
aduenis. Electi namque erant secundum
prescientiam dei patris. Unde et paulus
ait. Quos presciuit et predestinauit
conformes fieri imaginis filii sui.
Et alibi. Sicut elegit nos in ipso ante
mundi constitutionem. Electi autem
erant ad hoc ut per dationem spiritus
sanctificarentur emundati ab omnibus
peccatis. ut obedire inciperent
domino ihesu christo. qui per inobedientiam
protoplasti perierant. ut aspersi san
guine eius potestatem sathane ui
tarent. sicut israel per agni sangui
nem egyptiorum dominatum declina
uit. Aspersionem autem dicit more
scripture ueteris. ubi que sanctificanda
erant. sanguine hostiarum solebat
aspergi. Certum ipse dicit manifes
te de eo. Nisi manducaueritis car
nem filii hominis et biberitis eius
sanguinem. non habebitis uitam
in uobis. Gratia uobis et pax mul
tiplicetur. ut quod bene cepistis per
fecte compleatis. Bene primo
gratiam. postea nominat pacem.
quia sine gratia christi ad pacem re
conciliationis eius peruenire non possu
mus. immo nil pacificum. nisi per
gratiam eius habere ualemus.
Benedictus deus et pater domini nostri
ihesu christi. Ita deo patri laudes
benedictionis refert. ut dominum sal
uatorem nostrum et deum esse monstret.
et hominem. Cum enim dicat. deus et
pater domini nostri ihesu christi. deum quidem se
domini nostri ihesu christi appellat. quia ipsum
christum hominem factum fuisse memi
nit. Patrem autem domini nostri nominat.
quia eundem dominum nostrum dei filium semper
extitisse non dubitat. Qui secundum
magnam misericordiam suam regenerauit
nos in spem uiuam. per resurrectionem
ihesu christi ex mortuis. Iure bene
dicitur a nobis deus. quia cum nostris me
ritis generati fuissemus ad mortem.
sua nos misericordia regenerauit ad ui
tam. et hoc per resurrectionem filii
sui. cum in tantum mundum dilexerit
uitam. ut illum pro hac mori dispo
neret. atque eadem morte per resur
rectionem destructa. spem nobis ex
emplumque resurgendi monstra
ret. Mortuus est namque ne nos mo
ri timeremus. resurrexit ex mor
tuis. ut et nos per eum resurrectos
esse speremus. In hereditatem incor
ruptibilem. et incontaminatam et
inmarcescibilem. Incorruptibilem.
quia uita celestis nec senio. nec
morbo nec morte. nec aliqua mes
ticia tangitur. Incontaminatam.
quia in eam nullus potest inmun
dus intrare. Inmarcescibilem.

quia nec in ipsis beatorum hominu͞
mentib; ex longo usu celestis illa
conuersatio ualet aliquando uiles-
cere. quoniam p̄sentis luxus & deli-
ciç solent n̄ nunquam diutina co͞-
suetudine & usu in fastidiu͞ uer-
ti. Conseruata͞ in celis in uob.
Conseruata͞ in uobis dicit. p eo ut
diceret conseruata͞ uobis. id ē ad
hoc conseruata͞ nunc. ut uobis te͞-
pore p̄stituto reddatur in celis.
Vel certe conseruata͞ in celis in uo-
bis. quia q̄ dedit credentib; po-
testatem filios dī fieri. ipse dedit
eisdem potestate͞ hereditate͞ in
celis accipe. pseuerando usq; in fi-
nem ut salui sint. Et ideo conser-
uata͞ dicit in illis hereditatem
quorum mentis iuuante dn̄o puē-
mendu͞ nouit ad illam. qa qui
n̄ seruauerit disciplina͞ patris. he-
reditatem n̄ merentur ab eo ac-
cipe. Qui in uirtute dī custodi-
mini p fidem in salute͞ paratam
reuelari in tempore nouissimo.
Et dn̄s ait in eu͞glo. In domo
patris mei mansiones multç s͞t.
Et iterum. Non est meu͞ dare uob.
s; quib; paratu͞ est a patre meo.
Paratç s͞t g sedes in regno dei.
paratç mansiones in domo patris.
parata salus in celis. tantu͞ faci-
at se dignu͞ qui accipe desiderat.
Sed qa nemo suo tantu͞ conamine
dignus fieri. suis uirib; ad ęt͞na͞
potest uenire salute͞. recte p̄mit-
titur. Qui in uirtute dī custodim-
ini p fidem. Neq; enim quisquam sue
libertatis potentia se custodire
ualet in bonis. s; illius querendu͞
ē porro͞ auxilium ut pficiamus.
a quo initiu͞ bone actionis acce-
pim⁹. In quo exultabitis. Modi-
cum nunc si oportet contristari in uari-
is temptationib;. Quod dicit in quo.
significat in eo qd tempore nouis-
simo salus parata reuelabitur. ac
dignis dabitur. De quo dn̄s ait.
Iterum autē uidebo uos & gaudebit
cor urm͞ & gaudiu͞ urm͞ nemo
tollet a uob. Modicu͞ nunc si o-
portet contristari. Oportet inquit con-
tristari. quia n̄ nisi pstitica͞ seculi
labentis & afflictiones. potest in
gaudia ęt͞na puenire. Modicu͞
autē dicit. qa ubi merces eterna
retribuitur. breue uidebitur ac le-
ue fuisse qd in seculi tribulationib;
graue uidebatur & acerbum.
Vt pbatio fidei urę multo p̄ciosi-
or sit auro qd p ignē probatur.
Et sapientie liber passiones scōrum
auro qd p ignē examinatur compa-
rat. dicens de dn̄o. Tanquam auru͞

in fornace pbauit illos: et quasi
holocausti hostiam accepit illos.
q'a nimirū quos in camino tribu-
lationis fideles pbauit: hos in
gaudio retributionis q'si placabi-
lem s hostiam assumit. Et bene
patientia scōx auro assimilatur:
quia sic in metallis p̄ciosius auro
aliq'd n̄ est: ita hec apd deum om-
ni ē laude dignissima. Hinc eni
sc̄ptum ē. Preciosa in ospectu dn̄i
mors scōx eius. Sic enim aurū in
fornace clausū ignib; examinat.
pbatum si foras cui' sit fulgoris
apparebit: ita fidelū constantia
int infidelium q̄dem p̄ssuras
contemptibilis uidet ac stulta: s;
ubi temp' retributionis finito
certamine tribulationū affuit.
tē quante fuit glē. q̄ntum flam-
mis passionū pfecit eox uirtus
ostendet. Unde apte subiungit

Inueniat in laudem et glām et
honorē in reuelatione ihu xp̄i.
Inueniet autē in laudē probatio
fidi: cum laudans eā iudex dic.
Esuriui et dedistis m̄ manduca-
re et cetā. Inueniet autē in glām.
cum p̄mittit eandem glificans.
Venite benedicti patr̄ mei: possi-
dete paratum uob regnū a con-
stitutione mundi. Inueniet in

honorem: cū cadentib; impiis in
supliciū eternū. iusti ibunt in ui-
tam eternam. De quo ait ip̄e. Si
quis m̄ ministrauit: honorifica-
bit eum pat meus. Quem cū
uidetis: exultabitis leticia ine-
narrabili et glificata. Et paul
ait. Q'd oculus n̄ uidit nec auris
audiuit. nec in cor hominis as-
cendit: que p̄parauit ds diligen-
tib; se. De qua salute exquisi-
erunt atq; scrutati st̄ pphete: q
de futā in uob grā pphetauerūt.
Exquisierūt et scrutati st̄ in occul-
to a dn̄o ut ab anglis de futura
euglīi grā. quando ut q̄ ordine
salus etnā mundo adueniret:
qd in eox lib's inuenit. Vnde et
unus ex eis magno scientie salu-
taris amore: uir desidiox appel-
lari ab anglō meruit. Pphetabāt
autē palam loquendo homini-
bus: et exponendo que in occulto
intime contemplationis ipi cogita-
uerant. Scrutantes in quo ut
quale temp' significaret in eis sp̄c
xp̄i: p̄nuntians eas que in xp̄o
sunt passiones et postiores glas.
Has glas significauit euglīsta
cum ait. Sp̄c enim nōdum erat
datus: quia ih̄c nōdū fuerat gli-
ficatus. Que st̄ autē dn̄i glorifi-

cationes secundum suscepti hominis
formam. una qua resurrexit a mor-
tuis. alia qua ascendit in celum
ante oculos discipulorum suorum. Restat
tercia et ipsa in conspectu hominum.
cum uenit in maiestate sua et
patris et sanctorum angelorum: ut reddat u-
nicuique secundum opus eius. Quibus
reuelatum est quia non sibi ipsis. uo-
bis autem ministrabant ea que nun-
tiata sunt uobis. Inter multa archa-
na que reuelata sunt prophetis cum
diligenter de futura salute scruta-
rentur et exquirerent. etiam hoc il-
lis reuelatum est: quia non in diebus
eorum eadem salus. sed in uestris potius
qui in fine seculorum nascituri essent
ad uentura temporibus. Hec ideo di-
cit. ut admoneat eos curam gerere
salutis oblate quam tantopere amabant
prophete et iusti priores. desiderantes illo
tempore uiuere in mundo. quo abla-
tis e mundo statim liceret celes-
tia regna conscendere. Per eos qui
euangelizauerunt in uos spiritu sancto misso
de celo. Supra dixerat prophetis spi-
ritum christi prenuntiasse passiones
eius et posteriores glorias: et nunc di-
cit eadem apostolos eis nuntiare
spiritu sancto misso de celo. Unde patet
quia idem spiritus christi erat in prophetis
prius. qui postmodum in apostolis. ideoque

eandem fidem passionis christi et
posteriores glorias utrique populis predi-
cabant: illi adhuc uenturam. isti
iam uenisse: ac per hoc unam esse ec-
clesiam. cuius pars carnalem domini
aduentum precesserit. pars sit altera
secuta. In quem desiderant angeli
prospicere. Constat pro certo quia tan-
ta eius qui passus est pro nobis homi-
nis ihesu christi posterior gloria successit.
ut etiam angelice in celo uirtutes
cum sint eterna felicitate perfecte. non
solum inmortalem deitatis mag-
nificentiam. sed assumpte huma-
nitatis claritatem semper aspicere
gaudeant. Verum diligenter in-
tuendum. quomodo dicat quod in eum de-
siderant angeli prospicere: cum deside-
rium dici non soleat eius rei quam habe-
mus. sed quam uolumus habere.
Nam nemo desiderat quod habet. Quo-
modo ergo in eum prospicere deside-
rant. cuius faciem numquam cessant
cernere: nisi quia contemplatio diui-
ne presentie ita superne patrie ciues
beatificat. ut ineffabili nobis or-
dine et semper eius uisa gloria saci-
entur: et semper eius dulcedinem
quasi nouam insaciabiliter esuri-
ant? Nam sic beatus papa gre-
gorius delicias cordis et corporis
mirifice distinguens ait. Corpo-

rales delicię cum n̄ habent᷑ graue in
se desidium accendūt· cū ū habi-
tę eduntur· comedentē ptin᷒ in
fastidiū p̄ satietatē uertunt·
At cont̄ sp̄uales delicię cum n̄ ha
bentur in fastidio st̄· cum ū haben
tur ī desidio· tantoq; a comeden
te amplius esuriunt᷑· q̄nto ⁊ ab
esuriente ampli᷒ comedunt᷑· In
illis appetitus satiritatē· satiri-
tas fastidiū g̃uiat· in istis autē
appetitus satiritatē· saturitas
appetitū parit. Augent enī sp̄ua
les delicię desidium ī mente dū satiant·
q̄a q̄nto magis earū sapor p̄cipit᷑·
eo amplius cognoscit᷑ qđ ampli᷒
amet᷑· Potest aut̄ q̄d ait· in quē
desid̄ant angli p̄spicē· etiam de
sp̄ū scō recte intelligi· de q̊ p̄mi
serat· qui euglizauerīt in uos spi-
ritu scō misso de celo· Namq; hoc
beatus petrus ad gr̄am refert di-
uinę pietatis· q̄a eum q̄ tantę
maiestatis est ⁊ gl̄ę· ut semp̄ eius
uisio sicut ⁊ ipsius pat̄s ⁊ filii·
quia nimirū una eademq; ē· de
siderēt᷑ ab anglis in celis. causa sa-
lutis humanę ad t̄ras sp̄m mise-
rit· atq; illustrandis fideliū me-
tib; infudit. Propter qđ suc
cincti lumbos m̄tis urę· sobrii
p̄fecte sp̄ate in eam quę offert᷑
nobis gr̄am in reuelatione ihesu
xp̄i. Quia nob̄ inquit hoc p̄mis-
sum ē. ut reuelatione ih̄u xp̄i ui
deatis post hanc uitā quā nc̄ an-
geli uident· quanto magna est
uob̄ gratia p̄missa· tanto ampli᷒
digni esse curate ut eam p̄cipe
ualeatis. Succingit lumbos me-
tis· qui hanc etiā a cogitatione
restringit. Et recte dicit· sp̄ate
in eā quę offert᷑ uob̄ gr̄am in re-
uelatione ih̄u xp̄i· quia succinc-
tis lumbis· id ē mente ⁊ corpore
castus dn̄i aduentū expectat·
in ito quando reuelet᷑ sp̄at. Nā
qui dn̄o se placere n̄ nouit· me
rito spe bonoꝝ carens. ne cit᷒ ad
ueniat metuit. Quasi filii o-
bedientię· Recte filios obedien
tię uult illos existere· q̄s in p̄fa-
tione in obedientiā ⁊ asp̄sionē
sanguinis ih̄u xp̄i dixat electos.
S; secdm̄ eum qui uocauit uos scm̄· ⁊
ipsi sci in omni 9uersatioē sitis.
Huic simile ē illud in eu̅glo· Esto
te ḡ ⁊ uos p̄fecti· sicut ⁊ pat̄ ur̄
celestis p̄fectus ē. Et si patrē
inuocatis eū dicendo ī oratioē·
pat̄ nr̄ qui es in celis. Qui sine
acceptione p̄sonarū iudicat se
cundū uniuscuiq; opus· n̄ ut
pat̄ carnalis. qui filiis peccantib̄

indulgentius parcere quā fa-
mulis cōsueuit. Pater aut̄ ds̄ tan-
tę iusticię & pietatis est. ut & ser-
uos humiles atq; iobedientes. im-
mo etiam hostes. manum s̄ dante'
mutet i adoptionē filioꝝ. & rur-
sum eos qui filioꝝ nomine uiden-
tur honorabiles. p culpa inobe-
dientię prsus hereditatis ppetuę
reddat exsortes. In timore in-
colatus uri tempore conuersami-
ni. ne uidelicet p negligentiā t
desidiam tanto patre exulatis
indigni. & dū tempore psentis i-
colatus securi sitis. ad pmissam
patr̄ beatitudinē puenire non
possitis. Scientes qd n̄ corrup-
tibilib; auro ul' argento redemp-
ti estis de uana ura conuersatiōe
paternę traditionis. s; pcioso san-
guine quasi agni incōtamina-
ti & imaculati ihu xpi. Quanto
maius est pcium q redempti es-
tis a corruptione uitę carnalis.
tanto amplius timere debetis ne
forte ad corruptelā uicioꝝ reuer-
tendo animos uri redemptoris
offendatis. Renati n̄ ex semi-
ne corruptibili s; incorruptibi-
li p uerbū dei uiui & pmanen-
tis in ęternum. Tale est in euglo
iohis. His qui credunt i nomīe

eius. qui n̄ ex sanguinib; neq; ex
uoluntate carnis. neq; ex uolun-
tate uiri. s; ex dō nati sr̄. Sic g
icorruptibile est pcium dnicę
passionis q redempti sum'. ita
etiā incorruptibile ē sacramtū
fontis sac quo renascimr̄. Quę ita
inuicē s̄ conectunt̄. ut unū sine
altero salutem nob conferre nequeat.
qa nimirū dns ita nos tempore
incarnationis suę sac sanguine si-
mul omis redemit. ut nos quoq;
tempore nro uiritim p regenera-
tione ad consortiū eiusdem regenerati-
onis puenire debeam'. De qua
regeneratiōe bene dicit̄. qa nō ex
semine corruptibili. s; p uerbum
dī uiui & pmanentis agat̄. ut
hinc colligat̄. quia sic ex semine
corruptibili caro que corrumpit̄
nascit̄. sic paqm uerbo di cōse-
cratā uita nob que finē nesciat
tribu atur. Qd etiā apte pphico
astru it testimonio subiciens.
Quia omnis caro fe-
nū. & omis glā ei' tan-
qm flos feni. Exaruit fenū et
flos ei' decidit. uerbū aut̄ dni
manet i ęternū. Sicut g cor-
ruptibilis caro corruptibilē ge-
nerat carnē. ita uerbū dni qd
manet i ęternū. ęternā his qs

ex aqua recreat · i carne simul et
anima uitã dat · Hui9 testimonij
scs cyprianus in libro de habitu
uirginũ ita meminit · Clamat inqt
ysaie ds · Omis caro fenũ · et omis
claritas ei9 ut flos feni · aruit fe-
num et flos ei9 decidit · sermo aut
dñi manebit in etnũ · Feminẽ
xpianũ decet et maxime uirginẽ
n decet claritatẽ ullam cõputa-
re carnis 7 honorẽ · s; solũ appete-
re sermonẽ dei · bona in etnũ man-
sura cõplecti · aut si carni sit glo-
riandũ · tc plane quando i omi
cõfusione cruciat · qñdo fortior
femina uiris torquentib; fuerit ·
qñdo ignes 7 cruces et ferrũ aut
bestias patitur ut coronet · Illa
sũt pciosa carnis monilia · Illa
corporis ornamta meliora · Non
g turbet lectorẽ · qd in hanc p-
phete sententiã ille claritatem
nra translatio gl̃am posuit ·
Namq; ex uno gco qd est ... doxa ·
utrũq; solet latine trãs-
ferri · Deponentes g
omnẽ maliciã 7 omnẽ dolum et
simulatiões 7 inuidias · et omnes
detrectiones · sic modo geniti infan-
tes rationabile 7 sine dolo lac cõ-
cupiscite · Quia renati estis inqt
nup · et filij di p baptisma facti ·

tales in estote p studiũ bone con-
uersationis · quales recent editi
in fantes p natãm innocie etatis ·
ignari uidelicet malicie 7 doli ·
simulare · detrahe · inuidere · aliisq;
huiusmodi uiciis se mancipari om-
nimodis ignorantes · Qui sic plac
matrum naturaliter desidant ad
salutẽ crescere · ut ad panẽ come-
dendũ puenire ualeant · ita 7 uos
simplicia fidei rudimta pmo de
eccle matris uberib; querite · hoc
ẽ de utrisq; testamti doctorib;
q diuina eloqa ul scpsere · uel
etiã uiua uob uoce pdicant · ut
discendo puenatis ad refectionẽ
panis uiui q de celo descendit ·
hoc ẽ p sacramta dnice incarna-
tionis quib; renati estis · 7 qb nu-
triti · puenatis ad cõtemplatio-
nem diuine maiestatis · Rati-
onabile inqt lac cõcupiscite et
sine dolo · ut in eo crescatis in sa-
lutem · Precepto cõcupiscendi
lac uerbi tangit eos q ad imbu-
endũ lectionib; sacris inuiti et
fastidiosi adueniunt · ignari
illi9 sitis 7 esuriei de qua dns ait
beati q esuriunt 7 siciunt iusti-
ciam · ideoq; tardius ad pfectum
salutis crementum puenientes ·
q possint solido uerbi cibo refi-

ci. id est archana cognoscere diuina
uel maiora facere bona. Si tamen
gustastis quoniam dulcis est dominus.
Hoc inquit pacto dimissa atque e-
mundata cordis uestri malicia et spur-
citia uitalem xpisti alimoniam con-
cupiscite: si diuine dulcedinis quan-
ta sit multitudo sapitis. Nam qui
nichil de superna suauitate animo
gustat: non est mirum si hec mali-
cia hostis terrestribus illecebris sordi-
dare non euitat. Bene autem psalmis-
ta gustare monet quod dulcis sit
dominus: quia sunt nonnulli qui non de deo
sentiunt quod quam dulce intus sa-
piat. sed quod excussum extra sonet.
Qui et si secreta quedam intelligendo
percipiunt. eorum dulcedinem experiri
non possunt. et si norunt intelligere
quomodo sunt: ignorant ut dixi quo-
modo sapiunt. Et quoniam in ipso psal-
mo de quo hunc uersiculum assump-
sit premissum est. accedite ad eum et
illuminamini: recte beatus petrus
subdit dicens. Ad quem acceden-
tes lapidem uiuum ab hominibus qui-
dem reprobatum: a deo autem electum
et honorificatum. Et hoc de lapide
testimonium sumit ex psalmo ubi
scriptum est. Lapidem quem reprobauerunt
edificantes: hic factus est in caput
anguli. Et ne quis iudaico sensu
putaret de materiali lapide a pro-
pheta cantatum. qui in edificatione
terrene cuiuslibet domus contra homi-
num dispositionem diuino iudicio
imponeretur. consulte addit uiuum.
ad quem accedentes ingens lapidem
uiuum: ut de xpisto dictum signaret
Qui recte lapis appellatus est: quia
in carne ueniens edificationi sancte
ecclesie quo hanc confirmaret se in-
serere dignatus est. Viuus autem
quia dicere potuit: ego sum uia.
ueritas et uita. Qui ab hominibus
reprobatus est cum dicerent. non habemus
regem nisi cesarem: a deo autem electus
cum ait ipse. ego autem constitutus sum
rex ab eo et cetera: et honorificatus.
quando post mortem crucis deus illum
exaltauit. et donauit illi nomen
quod est super omne nomen et cetera.
Et ipsi tanquam lapides uiui super
edificamini domus spirituales.
Superedificari illos dicit: quia sine
domino ihesu xpisto lapide scilicet ui-
uo nulla spiritualis edificatio sta-
re poterit. Fundamentum enim aliud
nemo potest ponere preter ipsum
cuius participatione fideles lapi-
des uiui efficiuntur. qui per infideli-
tatem lapides mortui fuerant.
duri scilicet et insensibiles: quibus
merito dicetur. Auferam a uobis

cor lapideum. & dabo uobis cor
carneū. S; tanquā lapides uiui
ad spiale edificium aptant. qui
per discretionē eruditi doctoris am-
putatis actib; & cogitationibus
superfluis. uelut ictu quadrant
securis. Et sic ordines lapidū in
pariete portant alij ab alijs. ita
portant fideles quiq; a precedenti-
bus in eccla iustis. Portant ipsi
sequentes per doctrinam & tolerantiā
usq; ad ultimū iustū. qui cū a pri-
orib; portet. que portare debe-
at. ipse sequentē non habebit.
Qui aut omne edificiū portat et
ipse a nemine portat. dns ē xpc.
Unde & lapis a propheta preciosus uoca (fundamentum)
tur. in fundamento locat. Item
uiuos lapides appellat electos.
ut conatū insinuet bone inten-
tionis siue actionis eorum quo pre-
ueniente se ac comitante dei
grā semper exerceri debeant.
Mortui namq; id ē materiales lapi
des cū preparant aut ponuntur
in edificio. nichil ipsi labore opa-
tis iuuare. nil per se nisi cadere
possunt. S; quomodo & ubicumq;
a structore positi fuerint. ita ibi-
dem insensibilitē perdurant. aut
etiā lapsi decidunt. Non aut
beat petrus nos taliū lapidum

duriciā atq; insensibilitatē uult
imitari. S; tanquā lapides uiuos
fundamento xpi superedificari. ut
uidelicet iuuante nos grā sobrie
& iuste & pie uiuendo cooperemur
iuxta exemplū eius qui dicebat
Et grā eius in me uacua n fuit. s;
plus omnib; illis laboraui. Viuus
namq; lapis in edificio scē eccle
extitit. qui ne grām dei frustra
accepisset. sedulus laborare con-
tendit. & ne aliquid eidem pij la-
boris semet subtraxisse uideretur. uigi-
lanter adiunxit. Non aut ego.
s; grā dei mecū. Tanquā lapis ergo
uiuus edificatur a xpo in domo
eius. quicūq; donante ac iuuan-
te ipso. bonis indefessus insiste-
re curat opib;. At qui per grām rege-
nerationis scē eccle incorporat.
nichil amplius pro sua salute opari
studuit. hic quasi mortuus la-
pis celesti structure ē edificio indig-
nus. ideoq; abiciendo diuino ex
amine. atq; alius qui dignus est
loco eius substituendo. iuxta pre-
ceptū leuitici. in quo lepsi domorum
lapides a sacerdote inspici. & si pu-
rificari nequiuerint. iam inter in-
mundos computari ac de ordine
mundorum lapidum precipiuntur
erui. Superedificamini inquit

domus sp̄ales. Ita illos dom̄ spiri
tales fieri debere. cum sit una do
mus xp̄i ex electis omnib; angelis
& hominib; condita. q̄in cū sit
una ęccl̄a catholica tota orbe
diffusa. sepe pluraliter appellant̄
ęcclę. p̄pt̄ multifaria scilicet fide
lium ꝯuenticl̄a. uariis tribub;
& linguis ⁊ ꝑplis discreta. Unde
dicit ip̄e. Ego ih̄c misi angelū
meū testificari uob̄ in ecclesiis
Hec p̄tereundū qđ q̄dam codices
habent numō plurali. sup̄edifi
camini dom̄ sp̄ales. alii singu
lari sup̄edificamini domū sp̄a
lem. in q̄ nimirū unitas ip̄a to
tius sc̄ę ęcclę aptius ꝯmendatur.
Cū autem dicet sup̄edificamini
dom̄ sp̄ales siue domū sp̄alem.
addidit sac̄dotiū sc̄m. Quo
manifestissime nos hortat̄ ut
sacerdotiū sc̄m ipsi existentes.
sup̄edificem̄ sup̄ fundamentum
xp̄i. Omnē ḡ ęcclam sac̄dotiū
sc̄m appellat. qđ sola domus
aaron in lege nom̄ & officium
habuit. Quot nimirū omnes
summi sacerdotis mēbra sumus.
cuncti oleo leticię signamur.
unguis congruit qđ subdit.
Offerre sp̄ales hostias. accepta
biles d̄o p̄ ih̄m xp̄m. Spiritales

aut̄ hostias op̄a uīa. elemosinas
& p̄ces dicit. ad distinctionē car
naliū in lege uictimarū. Qđ aut̄
in cōclusione dicit. p̄ ih̄m xp̄m.
ad cuncta quę p̄misit p̄tinet.
q̄a p̄ ipsius grām ⁊ sup̄edificam̄
in illo p̄ architectos sapientes.
id ē ministros noui testam̄ti. et
domus sp̄ales efficim̄ p̄ sp̄m eius
contra pluuias. uentos. flumina
temptationū muniti. & sacerdotio
sc̄o participari. ⁊ boni aliq̄d ac
ceptabile deo gerere n̄ nisi p̄ ip
sum ualem̄. Sic̄ enim palmes
n̄ potest ferre fructū a semetip
so nisi manserit ī uite. sic nec
uos inq̄t nisi in me manseritis.
Propt̄ qđ continet scriptura. Ecce
ponā in syon lapidē summū
angularē. electum preciosum
Hoc testimoniū de ysaia ponit
ad ꝯfirmandū hoc q̄d p̄miserat.
ad quē accedentes lapidē uiuū
astruens ⁊ affirmans d̄nm sal
uatorē p̄pter firmitatē suā la
pidem a p̄phis uocari. Et q̄d ad
dit. & omnis q̄ crediderit in eo n̄
ꝯfundet̄. p̄pter hoc ponit quod
dixerat. et tanq̄m lapides uiui
sup̄edificamini. Pulchre autē
cōuenit hic p̄phę & ap̄li sermo
quo dicit̄. accedentes ad lapidē

inuicem uel credentes in eo non confundi. illius
psalmi uersiculo in quo cum dictum esset:
accedite ad eum et illuminamini. con
tinuo subiunctum est: et uultus uestri
non erubescent. Cui simile est quod
iohannes ait. Et nunc filioli manete in eo.
ut cum apparuerit habeamus fiduciam
et non confundamur ab eo in aduentu
eius. Vobis igitur honor credentibus. ille
uidelicet honor ut non confundamini
ab eo in aduentu eius. Sed sicut ipse ait.
si quis michi ministrauerit honori
ficabit eum pater meus. Non cre
dentibus autem lapis quem reprobauerunt
edificantes. ut sicut illum reprobaue
runt cum edificarent actus suos no
lentes eum in fundamento cordis sui
ponere. ita et ipsi reprobentur ab eo in
aduentu eius. nolente terrente eos illo qui
se reprobauerunt in edificationem accipe
domus sue que est in celis. Et hec
distinctio honoris credentium. non
credentium autem reprobatio huc usque
pertingit. Hunc item de credentibus
infert. Hic factus est in caput angu
li. quia uidelicet sicut lapis angu
laris duos parietes coniungit. ita
dominus iudeorum plebem et gentilium in
una sua fidei societate copulauit.
ac mox de infidelibus addit. Et
lapis offensionis et petra scandali
Hinc et paulus: nos inquit predicamus
xpistum crucifixum. iudeis quidem scan
dalum. gentibus autem stulticiam.
his qui offendunt uerbo. nec credunt
in quo et positi sunt. Offendunt uerbo.
qui eo ipso quod uerbum dei audire
eos contingit. offenduntur animo. dum
nolunt credere quod audiunt. quorum
stulticiam exaggerando subiecit.
Nec credunt in quo et positi sunt. quia
in hoc positi. id est in hoc preordinati
facti sunt homines. ut credant deo et
eius uoluntati obtemperent. salomo
ne attestante qui ait. Deum time et
mandata eius obserua. hoc est enim
omnis homo. id est in hoc naturaliter
factus est omnis homo. ut deum ti
mens mandata eius obseruet. Quidam
codices habent. in quo et positi sunt.
quod intelligitur iuxta hoc quod paulus
de deo loquens ait. In ipso enim ui
uimus. mouemur et sumus. Uos
autem genus electum. regale sacerdoti
um. gens sancta. populus acquisitionis.
Hoc laudis testimonium quondam
antiquo dei populo per moysen datum est.
quod nunc recte gentibus dat apostolus
petrus. quia uidelicet in xpistum cre
diderunt. qui uelut lapis angula
ris in eam quam in se iudei habuerant
salutem gentes adunauit. Quod
genus electum uocat propter fidem. ut
distinguat ab eis qui lapidem

inuium reprobando facti sunt ipsi reprobi
Regale autem sacerdotium. qui illi corpo
ri sunt uniti qui rex summus & sacer
dos est uerus. regni sui tribuens ut
rex. & ut pontifex peccata sui san
guinis hostia mundans. Regale
sacerdotium eos nominat. ut & reg
num sperare perpetuum. & hostias im
maculate conuersationis deo semper of
ferre meminerint. Gens quoque sancta et
populus acquisitionis uocantur. iuxta
id quod apostolus paulus prophete exponit
sententiam dicentis. iustus autem meus
ex fide uiuit. quod si subtraxerit se.
non placebit anime mee. nos autem
inquit non sumus subtractionis in per
ditionem. sed fidei in acquisitionem
anime. Et in actibus apostolorum. Vos spiritus
sanctus posuit episcopos regere ecclesiam domini.
quam acquisiuit sanguine suo. Populus
ergo acquisitionis facti sumus in sangui
ne nostri redemptoris. quod erat quondam
populus israel redemptus sanguine agni
de egypto. Unde & insequenti quoque
uersiculo mystice ueteris recordatus
hystorie. & hanc etiam nouo dei populo
spiritualiter docet implendam dicens
Ut uirtutes annuntietis eius qui
de tenebris uos uocauit in admira
bile lumen suum. Sic enim hi
qui de egyptia seruitute liberati sunt
per moysen. carmen triumphale post
transitum maris rubri. & demersum
pharaonis exercitum domino cantarunt.
ita nos oportet post acceptam in bap
tismo remissionem peccatorum. dignas
beneficiis celestibus rependere gratias.
Nam egyptii non solum quia populum dei
affligebant. uerum etiam quia tenebre
uel tribulationes interpretantur. apte
persequentia nos peccata sed in bapti
smate deleta significant. Liberatio
quoque filiorum israel & ad promissam olim
patriam productio. congruit mysterio
nostre redemptionis. per quam ad lucem
superne mansionis illustrante nos
ac ducente christi gratia tendimus. Cui
lucem gratie etiam illa nubis & ignis
columpna monstrauit. que eos &
in toto tempore illo a tenebris defendit
nocturnis. et ad promissas patrie sedes in
enarrabili calle perduxit. Qui
aliquando non populus. nunc autem populus
dei. qui non consecuti misericordiam. nunc
autem misericordiam consecuti. Indicat
aperte per hos uersiculos. quia his qui de
gentibus ad fidem uenerant hanc scrip
sit epistolam. qui quondam alienati a
conuersatione populi dei. tunc per gratiam
fidei populo sunt eius uniti. & misericordiam
quam sperare non nouerant adepti. Assu
mit autem de propheta osee. qui de uo
catione gentium pertinens. uoca
bo inquit non plebem meam plebem meam.

et non misericordiam consecuta. misericordiam
consecutam: et erit in loco ubi dic-
tum est non plebs mea uos. ibi uo-
cabuntur filii dei uiui. Karissimi ob-
secro uos tamquam aduenas et pere-
grinos: abstinete uos a carnalibus desi-
deriis que militant aduersus
animam. Huc usque beatus petrus
generaliter ecclesiam instruit. expli-
cans uel beneficia quibus nos diui-
na pietas ad salutem uocare. uel
dona quibus aliquando iudeos. nunc
autem nos honorare dignata est.
hinc diuersas fidelium personas sol-
lerter hortatur ne se tanta spe gratie
carnaliter uiuendo reddant in-
dignos. ne qui regali ac sacerdota-
li uocabulo sunt insigniti. uitiorum
malitia subacti. a condonate uel
promisse sibi nobilitatis gloria degene-
rent. Itaque primo liberos et seruos
deinde mulieres et uiros speciali-
ter alloquitur: at post inter locutio-
nem generalis exhortationis seni-
ores quoque et adolescentes qualiter
agere se se debeant ostendit.
Apte autem liberos docet carnalibus
abstinere desideriis. quia solet li-
bertas uite remissioris. maiora
illecebrarum titillantium tolerare
pericula que militant aduersus
animam. quia dum concupiscentiis

blandientibus caro eneruiter subiu-
gatur. iam uitiorum exercitus firmiter
aduersus animam armatur. Quos com-
petenter aduenas uocat et peregrinos:
ut eo minus terrenis rebus animum sup-
ponant. quo se patriam in celis habere
meminerunt. Namque hoc distare
in hac uita inter electos solet et rep-
robos. quod electi peregrini nunc et exules
patriam expectant in futuro. tantoque
minus in presenti gaudiis delectantur
caducis. quanto futura sine fine
gaudia se sperant accipere: et in eternum
regnare cum christo. At uero reprobi hic
habent patriam. cum solum uite de-
sideriis uolunt inhiare. ideoque post
hanc uitam in exilium relegantur per-
petuum. ubi cunctis carentes uo-
luptatibus. sola interminatis patiantur
aduersa. Ut in eo quod detrectant
de uobis tamquam de malefactoribus.
uos ex bonis considerantes glorificent
deum in die uisitationis. Plerumque
contingit ut pagani qui fidem christia-
norum uituperant quare deos suos de-
reliquissent. post modum considerantes
castam eorum conuersationem et inuictum
in christiano animum. cessarent eis de-
trahere: magisque glorificare deum
ac laudare inciperent. qui bonitate
ac iustitia cultorum suorum bonus esse
probaretur et iustus. Glorificent inquit

dn̄i in die uisitationis: hoc ē in die
retributionis. Quanta uob̄ sit glā
p dn̄m donanda iam nc̄ agnoscāt
increduli: cū uos instanter in ob
stantia pericula illū sequi pspexerint.
Subiecti estote om̄i humane crea
ture ppter dn̄m. Omni humane
c̄ature dicit. om̄i dignitati homi
num. om̄i psone. omni pncipa
tui: cui diuina dispositio uos sub
di uoluit. Hoc ē enim qd ait. ppt
dn̄m. quia n̄ est potestas nisi a deo.
7 qui potestati resistit. di ordina
tioni resistit. Quā creatūam subse
quenter exponit. adiungens.
Siue regi pcellenti: siue ducibus
tanqm̄ ab eo missis. Ideo regi
tantū 7 ducib; n̄ autem 7 dn̄is di
cit: qa hoc in loco illos specialiter
ut pfati sumus instruit qui st̄
dn̄i seruoꝝ. Subsequenter ū et
seruos qm̄ dn̄is famulent admo
net. Docet g̃ fideles famulos ui
delicet etiā regis etiā mundi po
testatib; subdi: ne ul' in hoc fidi
7 religioni xpiane possit detrahi.
qd' p eam humane conditionis
iura turbent. Nam et ita recte
potest intelligi qd' dictum est
om̄i humane creat: ut signifi
cet 7 fidelib; et incredulis rerū
dn̄is. Ad uindictā malefactoꝝ
laudē ū bonoꝝ: n̄ quod om̄s reges
7 duces st̄. uel malefactores puni
re ul' laudare bonos nouerint.
s; que ee debeat actio boni iudicis
simpliciter narrat. hoc ē ut male
facientes coherceat. bene agentes
remuneret. Qui etiā si iniuste
agit. si bonos dampnat. nichilo
minus ad laudē eoꝝ ptinere que
facit: si patienter improbitatē ei
tolerant. et sapienter stulticie eius
resistunt. Uis inqt n̄ timē potes
tatem: Bonū fac. et habebis lau
dem ex illa. Non dicit ab illa s;
ex illa: quia 7 si potestas te mun
dana n̄ laudat. imo etiā si perse
quitur. si occidat gladio ut paulū.
si crucifigit ut petrū. habebis ex
illa laudē. dum ex eo qd ille male
facit inte iustū et innocuū. tue
uirtutis patientie coronā laudis
metitur. Quia sic ē uoluntas di:
ut benefacientes obmutescē faci
atis imprudentiū hominū igno
rantiā. Hec est laus bonoꝝ ad
qm̄ duces a rege dicit missos: dū
ignorantia ducū imprudentiū
boni ad laudē suam ppetuā be
ne se agendo utunt. Quasi li
beri: 7 non qsi uelamen habentes
malicie libertatē. Quasi libi
bona faciunt: qui quo maiore

apud homines libertate utuntur. eo arcius immo liberius diuino famulatui subiugantur. Sed et illi quasi liberi faciunt bona. qui exemplo ioseph patriarche. tam et si seruitio deprimuntur hominum. serui esse uitiorum nulla arte compelluntur. At uero libertatem suam inuelamen malicie uertunt. quia quo minus humanum famulatus iugo cohibentur. eo latius peccatorum dominio mancipantur. Et cum uicijs impune seruiunt libertatem uocant. nemini hoc preterunt culpam. Potest autem iuxta illud apostoli pauli generaliter accipi. Vos in libertatem uocati estis fratres. tantum ne libertatem in occasionem carnis detis. Liberi enim recte uocamur. quia per baptisma a peccatorum sumus nexibus absoluti. quia a demoniaca seruitute redempti. quia filij dei effecti. non tamen dono libertatis potiorem peccandi facultatem uel licentiam accepimus. quin immo si peccamus. mox libertate perdita serui efficimur peccati. Et si quis se adhoc a domino liberatum putat ut licentius peccet. talis suam libertatem in uelamen malicie mutat. Vult autem beatus petrus nos liberos esse a seruitio culparum. ut serui creatoris nostri boni et fideles permanere possimus. Unde subsequenter adiungit. Sed sicut serui dei. Omnes honorate. fraternitatem diligite. Deum timete. regem honorificate. Monet quod congruum cunctis impendere honorem. et iuxta imperium domini cesari que cesaris sunt. et deo reddere que dei sunt. Et bene inter alia fraternitatem diligere iubet liberos. ut eos quoque quos sibi temporali condicione subiectos sunt. fratres sibi in christo factos esse recolant. unam cum ipsis patrem inuocantes eum qui sine acceptione personarum iudicat. Serui subditi estote in omni timore dominis uestris. non tantum bonis et modestis. sed etiam discolis. Discolis. indisciplinatis dicit nomine ducto a greco eloquio. quia grece scola uocatur locus. in quo adolescentes litteralibus studijs operam dare. et ad audiendos magistros uacare solent. Vnde scola uacatio interpretatur. Denique in psalmo ubi canimus. uacate et uidete quoniam ego sum deus. pro eo quod nos dicimus uacate. in greco habet scolasate. Scolastici quod sunt eruditi. discoli indocti et agrestes. Sed utrisque uult obedire subditos. explicans apertius quomodo nos super omni humane creature uiserit esse subiectos. Alia editio pro discolis difficiles habet. Et sanctus antistes

fulgentius in opusculis suis sic po
nit. Servientes cũ timore ñ tan
tum bonis & modestis: s; etiã dif
ficilioribus; S; si bene facientes et
patientes sustinetis: hec est grã
apud dm̃. In hoc enim uocati estis:
quia & xp̃c passus ẽ p nob. relinquens
uob exemplum & cetã. Notandũ
attenti' quã sũme cõditionẽ seruoꝝ
glificet: quos benefacientes & absq;
culpa uapulantes adm̃s crudelib;
& impiis imitatores ẽẽ dñice passi
onis affirmat. Audis aut̃ xp̃c pas
sus est p nob & gaudes. quia p te
mortuus est xp̃c: Attende q̃d seq̃t.
Relinquens uob exemplũ: ut seq̃
mini uestigia ei'. Exemplũ tribu
lationũ non deliciarũ: cõtumeliaꝝ
doloꝝ. flagelloꝝ. obpbrioꝝ. spinaꝝ
crucis. uulnium. mortis. In psal
mo scriptum ẽ: Pp̃ter uerba labioꝝ
tuoꝝ ego custodiui uias duras.
Pp̃ter que uerba labioꝝ dei: nisi q̃b;
p̃mittit uitam ẽtnam: Qui
pecc̃a nr̃a ipse ptulit in corpore
suo sup lignũ. Cum sup' ad ser
uos specialiter facẽt sermonem.
nc̃ gñaliter admonet ut etiã do
minis i memoriã reuocet. q̃d ptuli
dñs sustinuit: immo totã ẽccle
siam instruat. q̃d peius libatione
suis auctor ptulerit. Non eni ar̃t.

peccata uñã. s; etiam se addito. qui
pecc̃a inquit nr̃a ipse ptulit ĩcor
pore suo sup lignũ. Gratis enim
sicut oues errantes. Quoniã et
oues dicit & errantes. cũ hi ^qui in^ errore
uitam duc̃t hedoꝝ potius q̃m oui
um nomine censeant': nisi q̃a no
uit dñs qui sũ eius: ^et^ qui multos
diu male cõuersantes sustinet. q̃s
tam̃ in nouiũ suarũ nũmo saluan
dos esse p̃uidet: Sed conuersi
estis nc̃ ad pastorẽ & uisitatorem
animarũ urãrum. Tangit eũgli
cam parabolam: ubi pi' pastor no
naginta nouẽ ouib; relictis in de
serto uenit uisitare unã que erra
uerat. Nam q̃d ibi dictũ est. quia
hanc inuentã imposuit in humos
suos gaudens: hoc hic beat' petr'
p̃misit dicens. q̃a peccata nr̃a ipse
portauit in corpore suo sup lignũ.
q̃a nimirũ ita nos redimẽ uolu
it. ut lignũ in quo pecc̃a nr̃a tolleret.
pendens in humis haberet. Ad pas
torem inq̃t & uisitatorẽ animaꝝ
urãrum: pastorẽ uidelicet quia
pascua nob uite donat ẽtne. pas
cua in p̃senti temporaliũ prestat
grãrũ. Visitatorẽ u animarum
urãrum: q̃a uisitauit nos oriens
ex alto. illuminare his q̃ in tene
bris & in umbra mortis sedent

Visitat cottidie ipsam in nobis qui
donauit lucē. ne deficiat seruan
do: immo ut crescat iuuando. Q'dā
codices habent ipm̄ grecū: ad pas
torem et epm̄ animarū uestrarū.
Ipe autē latine sup intendens dr̄.
quia nimirū oculi dn̄i sup iustos.
et aures eı̄ in p̄ces eoꝝ: ut ex omnib;
t̄bulationib; eoꝝ liberet eos. S i
militer et mulieres subditę sint
uiris suis: ut et si qui n̄ credunt
uerbo. p mulierū ɔuersationē si
ne uerbo lucrifiant. et cetā. N o
tandū quod beatꝰ petrus ea condi
tione desidat mulieres bonas et
honestas uiris incredulis subdi.
ut n̄ solum nichil mali ad ipsū
eoꝝ faciant: uerū etiam in tam
casta ɔuersatione psistant ı̄ su
perabiles: ut ipsis etiā uiris exē
plo possint ēē castitatis et fidei.
Quarū sit nō extrinsecus capilla
tura aut circūdatio auri. aut ı̄
dumēti uestimētoꝝ cultus: q̄a sic
cyp̄anus ait. sericū et purpurā
indutę. xp̄m induere n̄ possunt:
auro et margaritis et monilibus
adornatę. ornamēta cordis ac pec
toris pdiderunt. Sed si petrus ist
mulieres quoq; admonet coercen
das ad ecclāsticā disciplinā. reli
giosa obseruatione moderandas
quę excusare cultus suos soleant
p maritū: q̄nto id magis obserua
re uirginem fas ē. cui nulla ornatꝰ
competat uenia: nec deriuari pos
sit in aliū mendaciū culpe. si
sola ipsa remaneat in crimine.
S ed qui absconditꝰ cordis ē homo
in incorruptibilitate quieti et modes
ti spc̄. qui est in cōspectu dī locu
plex. C astitatem p̄dicat et orna
tum interioris hominis in incorrup
tione quieti et modesti spc̄: quodā
modo dicens. Qm̄ exterior homo
uester corruptꝰ est. et beatitudinē
integritatis quę ppe uirginū est
habe destruistis: imitamini ı̄cor
ruptionem spc̄ p seram abstinen
tiam: et qd̄ corpore n̄ potestis. mēte
prestate. H as enim diuitias xp̄c
et hos uirę ɔiunctionis quęret or
natus. Virum et apud pytagorā
naturalis scientię lege dictante hāc
sententiam inuenitur: uera orna
menta matronarū pudicitiā non
uestes ēē. V iri similiter cohabi
tantes secdm scientiā quasi infir
miori uasculo muliebri impertien
tes honorē. S imilit̄ dicit uiros
ad imitationē puocans: q̄a sup
uxorib; p̄cepat dicens. Conside
rent uiri in timore dī castam
ūrā ɔuersationē. Secdm scientiā

aut̄· ut nouit̄ quid desideret
deus· & tribuant honorē uasculo
muliebri. Si abstinem᷒ nos a coitu.
honorē tribuim᷒. Si n̄ abstinem᷒.
pspicuū est honori contrarium esse
concubitū. Ut nō impediant᷑ ora
tiones ur̄e. Et paulus ait. Nolite
fraudare inuicē. nisi forte ex con
sensu· ut uacetis orationi. Impe
diri ḡ orationes officio coniugali
commemorat. q̄a quotienscūq; uxori
debitū reddo orare n̄ possum. Q̄d
si aliū apli sermonē sine inter
missione orandū est· nunq̄m ḡ
coniugio m̄ seruiendū est· ne ab o
ratione ea semp insistē iubeor
ulla hora ppediar. In fide aut̄
om̄s unanimes. cōpatientes 7 cetā
Quia supius diuersas psonas. cō
ditiones 7 sexus congrua s̄ discre
tione docebat· iam n̄c omnes cō
muniter admonet in fidei dulce
causa unū cor 7 unā animā habē.
Quia in hoc uocati estis ut bene
dictionē hereditate possideatis.
dicente uidelicet iudice· uenit
te benedicti patris mei pcipite
regnū. Potest benedictio here
ditatis & illa intelligi· qua eccle
sia in futura uita benedicet.
Unde etiā nunc spe futuro͞r gratu
labunda canit. Exaltabo te ds̄

meus rex· & benedicā nom̄ tuum
in etnum et in sclm scli. Q̄d ergo
quisq; in futuro inuenire desidat.
hoc in psenti meditari 7 agē sata
gat. & conditorē uidelicet 7 pri
mum sincera uoce benedicē. et
se ipm̄ etiam diuina pariter ac
fratna benedictione dignū reddē.
Quia oculi dn̄i sup iustos. & au
res eius in pces eo͞r· uultus aut̄
dn̄i sup facientes mala. Quia
beatus petrus malū nos p malo
reddē uetuerat. imo maledicen
tib; benedicē iusserat. recte pphi
co testimonio astruit. supna in
spectione 7 bonos semp uideri
& malos. quatin᷒ meminim᷒ et
nr̄am patientiā qua toleramus
malos. nr̄am beniuolentiā qua
psequentib; bona optam᷒ etno
pximo remunandā. 7 psecutores
nr̄os si penitē noluint digno
plectendos ēē supplicio. si ū pe
nituint nos quoq; p ipso͞r salu
te qm̄ depcamur a dn̄o. coronā
iustię congratulationis accepturos.
Et quis ē qui uob noceat. si
boni emulatores fueritis.
De his dicit quę nob ab aduer
sariis p uerba contumeliosa. per
dampna rerū temporaliū. per
tormta corporis accidunt. Nec

enim et huiusmodi omnia cum fidelibus
irrogantur. his dumtaxat qui boni
emulatores sunt et hoc secundum scientiam.
nequaquam nocere eis possunt. sed pal
mam magis penitentie equanimi
miter tolerantibus affert. et contra
illos qui irrogant penam accumu
lando etiam plurimum nocent.
Si quis autem huiusmodi adversis
deficit. non hunc ille qui intulit
malum. sed ipse est qui hec patienter
ferre recusavit nocuit. Neque enim
domus quam vir sapiens edificavit
ideo non cecidit quia violentias tem
pestatum non pertulit. sed quia fundata
erat supra petram. nec rursus ea quam
stultus stulte fabrificavit ideo
cecidit quia pulsata tempestatibus.
sed quia super harenam posita erat. Utram
que enim equaliter adversitas feriens
temptavit. sed uni firmitas fun
damenti coronam perseverantie tribuit.
alteram fragilis structure stulti
cia stravit. Non enim perfectum bo
ni emulatorem casus aliquis. vel
a diabolo vel ab homine improbo
vel generali rerum labentium tur
bine illatus ledere potest. Ceterum
constat plurimos boni emulatores
esse lesos ab aliis. dum in veritatis
quam diligunt scientia male insti
tuuntur. Quantos enim catho-

lice in dominum credere et recte in ecclesia
vivere cupientes arrii vesania. quan
tos sabellii aliorumve hereticorum nequi
cia nescientes seduxit. Lege librum
iohannis crisostomi quem scripsit de eo.
neminem posse ab alio nisi a semet
ipso. Sed et si quid patimini propter
iusticiam: beati. Non solum in
quit nichil vobis nocet qui bonum
facientibus mala irrogat. sed etiam
cum vos propter bona que exercetis
hostis insequitur. causam vobis ma
ioris beatitudinis prestat. cum pa
tientie vestre vires exercet. iuxta
illud evangelicum. Beati qui persecuti
onem patiuntur propter iusticiam.
Dominum autem ihesum christum sancti
ficate in cordibus vestris. Quid est
dominum sanctificare in cordibus vestris. nisi
sanctitatem eius quam sit incomprehensi
bilis glorie intimo cordis affectu in
tueri. Quantum ipse sperantibus vin
cendi fortitudinem dare valet. cuius
inestimabilis sanctitas fulget.
Parati semper ad satisfactionem omni
poscenti vos rationem reddere de ea
que in vobis est spe. Quibus mo
dis de fide et spe nostra rationem pos
centibus reddere possimus. ut et iusta
spei ac fidei nostre causas omnibus in
timemus sive fidelibus sive infidelibus
querentibus. et ipsam fidei ac spei

me p̄fessionē illibatam semꝑ te-
neamus, int̄ pressuras adūsanti-
um ostendentes ꝑ patientiā quā
rationabilit̄ eam seruandā didi-
cerimus: ꝑ cui amore nec aduer-
sa pati nec mortē subire formide-
mus. Sed cū modestia ⁊ timo-
re ↄscientiā habentes bonā. In
ipsa doctrinę scientia qualitatē
docendi monet obseruari. ut in-
delicet humilitas que magistra
est omniū materq; ūtutū. et lo-
quendo discat. & uiuendo mon-
stret. Et in eo qđ detrahunt
de uob tanq̄m malefactorib; con-
fundant qui calumpniant in
xp̄o urām bonam ↄuersationē.
ut q̄ fidem ac spem celestiū quā
uidere nequeunt in uob irrident.
uideant opa ura bona ⁊ per hec
ↄfundant. que apta eē bona ne-
gare n̄ ualent. Vel certe ita senti-
endum. Curant benefactores ut
qui bone ure conūsationi detra-
hunt. adueniente tempore retri-
butionis futurę ↄfundantur. uiden-
tes uob cum xp̄o coronatis se se-
cū diabolo dampnari. Melius
est enim benefacientes si uelit uo-
luntas dī pati. quā malefacientes.
Hec sententia illoꝝ elegant̄ arguit
stulticiam.

qui cum ꝑ culpis arguunt̄ a frib;
ut etiam penis coercent̄. patienter
omnino n̄ tolerant. At si absq; culpa
ut uerboꝝ contumelias. ut dampna rerum. ut aduersa queq; pati-
unt̄ a proximis. mox ad iracundiā
ꝑrumpunt. & q̄ hactenꝰ uidebant̄
innocui. ꝑ impatientiā se & mur-
murationē nocios reddunt. Ut
aut̄ flagelloꝝ distantia in dispari-
bus meritis longe dispar appareat.
uideamꝰ una eademq; cecitatis mo-
lestia tobiam saulū elymā fuisse
ꝑcussos. Sꝫ tobiam ob hoc ut uirtꝰ
patientię ei latius in exemplum
claresceret. saulū ob hoc ut de sau-
lo ꝑsecutore in paulū mutaret̄
ap̄lm. elymā ut dignas suę ꝑfidię
penas luens. aliorū quoq; q̄ credi-
turi erant deuitatione cessaret.
Et si m̄ detur optio. malim cum
tanto patre siue diuinis seu hu-
manis subiacē iustis uerberib;.
q̄m ab iniusticia uerbum ui ad
iusticię studia trahi. rursūq; ma-
lum flagello a culpis retrahi. quā
ꝑ insanabili ponde peccoꝝ etiā
ultione subici. Quia et
xp̄c semel ꝑ peccatis nostris
mortuus est. iustꝰ ꝑ iniustis
Qui ḡ iustꝰ patitur xp̄m imi-
tatur. qui in flagellis corrigitur

latronem qui in cruce xpm cognouit et post crucem paradysum cum xpo intrauit: qui nec inter flagella desistit a culpis. sinistrum imitatur latronem: qui propter peccata ascendit in crucem. et post crucem ruit in tartarum. Ideo autem xpm semel mortuum esse commemorat: ut nobis quoque in memoriam reuocet. quia temporaneis nostris passionibus merces reddetur eterna. Et nos offerret deo: mortificatos quidem carne. uiuificatos autem spiritu. De hac mortificatione carnis et uiuificatione spiritus quam habent hi qui pro domino per patientiam laborant: dicit et apostolus paulus. Et si exterior homo noster corrumpitur: sed tamen is qui intus est renouatur de die in diem. Offert ergo nos deo patri xpc. cum per mortificationem carnis pro illo immolari gaudemus: id est uitam nostram laudabilem in conspectu patris ostendit.

Uel certe offert nos deo: cum absolutos carne in eternum nos regnum introducit. Sane hoc quod dicitur uiuificatos autem spiritu. sanctus athanasius alexandrie pontifex non ad hominis spiritum qui mortificata carne melius uiuificatur. dicente propheta de domino. ut uiuificet spiritum humilium. et uiuificet cor contritorum. sed ad gratiam potius refert spiritus sancti: que mortificantibus carnem suam uitam tribuit sempiternam. Utitur enim et hoc testimonio contra arrianos. qui equalitatem sancte trinitatis contradicunt: astruens quia in indiuidua diuine operationis unitate uiuificet pater. uiuificet filius. uiuificet spiritus sanctus: pater uidelicet et filius quia scriptum est. sicut enim pater suscitat mortuos et uiuificat. sic et filius quos uult uiuificat. spiritus uero sanctus ut hoc testimonio declaratur quo dicitur de filio. ut nos offerret deo mortificatos quidem carne. uiuificatos autem spiritu. ideoque quorum una operatio est. horum esse dispar substantia uel essentia non possit.

In quo et eis qui in carne conclusi erant spiritu ueniens predicauit: qui increduli fuerant aliquando. Qui nostris temporibus in carne ueniens iter uite mundo predicauit: ipse etiam ante diluuium eis qui tunc increduli erant et carnaliter uiuebant. spiritu ueniens predicauit. Ipse enim per spiritum sanctum erat in noe ceterisque qui tunc fuere sanctis: et per eorum bonam conuersationem prauis illius eui hominibus ut ad meliora conuerterentur predicauit. Conclusos namque in carne dicit: carnalibus desideriis

uehementer aggrauatos. Unde de
illis scriptura ait: quia omnis caro
corruperat uiam suam. Quod autem di
cit in quo. significat in eo quod pre
miserat ut nos offerret deo. quia
et tunc si qui ad predicationem domini quam
per uitam fidelium pretendebat cre
dere uoluissent. et ipsos offerre
deo pater gaudebat. Si qui autem de
trahebant de bonis tanquam de
malefactoribus: hii uemente dilu
uio confundebantur. Namque de utroque
potest intelligi. idem in quo et eos qui
in carne conclusi erant spiritu ueniens
predicauit. ut per eandem suam predica
tionem et credentibus corona laudis.
et his qui in incredulitate persitissent
confusio nasceretur. Quidam codices ha
bent: in quo et his qui in carcere erant
spiritu ueniens predicauit. Quod ad ean
dem prauorum et incredulorum intenti
onem respicit. qui quoniam tenebris ob
scuratum habent sensum: merito eti
am in hac uita in carcere conclusi
esse dicuntur. In quo uidelicet car
cere interioribus adhuc tenebris hoc
est cecitate uitiis et operibus iniustis
grauantur. donec carne soluti in
tenebras exteriores. et in carcerem pro
iciantur eterne dampnationis. de
quo dominus in euangelio: et iudex iudicet
tradat te ministro. et in carcerem

mittaris. quamuis etiam sancti in hac
uita se in carcere positos cum gaudia
superne patrie sitiunt. merito procla
ment iuxta illud psalmiste. Educ
de carcere animam meam: ad confiten
dum nomini tuo. Distat namque
multum inter utrumque carcerem. Siquidem
reprobi sunt in carcere peccatorum et ig
norantie: iusti uero in carcere licet tri
bulationum positi. luce semper ius
titie dilatato in domino corde fruun
tur. Quod designauerunt apostoli paulus
et silas: cum media nocte in inti
mo carceris horrore licet uincti et
flagellati ymnum deo laudis le
tissima uoce cantabant. Quidam
hunc locum ita interpretatus est.
quod consolationem illam. de qua dicit
apostolis dominus. multi prophete et iusti cu
pierunt uidere que uos uidetis et
non uiderunt. et audire que auditis
et non audierunt. de qua et psalmis
ta. defecerunt inquit oculi mei in
eloquium tuum dicentes. quando con
solaberis me. sancti quiescentes in in
ferno desiderauerint. quod hec des
cendente in inferna domino etiam
his qui in carcere erant et increduli
quondam fuerunt in diebus noe. con
solatio uel exhortatio predicata
fieret. Hec ille dixit. sed catho
lica fides habet. quia descendens

ad inferna dominus non incredulos inde sed fideles solummodo suos educens ad celestia regna secum perduxerit. neque exutis corpore animabus & inferorum carcere scelerum inclusis. sed in hac uita ut per se ipsum uel per suorum exempla siue uerba fidelium cotidie uiam uite demonstret. De quibus bene dicitur. Qui increduli fuerant aliquando: quando expectabat dei patientia in diebus noe cum fabricaretur archa. Nam & ipsa dei patientia predicatio ei erat: cum noe centum annos operibus arche insistens. quid mundo futurum esset cotidiana operis executione monstrabat. Unde paulus ait. An ignoras quoniam patientia dei ad penitentiam te adducit: & cetera. Alia translatio hunc locum ita habet. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis. ut adduceret ad deum nos. mortificatus corpore. sed uiuificatus spiritu. in quo spiritu & eis qui in carcere erant predicauit: qui quondam non crediderant in diebus illis cum expectaret patientia dei in diebus noe. & cetera. In qua pauci id est octo anime salue facte sunt per aquam. quod & uos nunc similis forme saluos facit baptisma. Formam baptismi assimilatam dicit arche & aque diluuii. & recte omnino: quia & ipsa fabricatio arche de lignis leuigatis constructionem significat ecclesie. que fit de collectione animarum fidelium per architectos uerbi. Et quod pereunte orbe toto pauci id est octo anime salue facte sunt per aquam. significat quia ad comparationem pereuntium. gentilium. iudeorum. hereticorum. & fidelium falsorum. multo breuior est numerus electorum. Unde de angusta porta & arta uia que ducit ad uitam. dicitur: & pauci sunt qui inueniunt eam. Et iterum. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri uestro dare uobis regnum. De quo pusillo grege. & hic apte subiungitur. Non carnis depositio sordium: sed conscientie bone interrogatio in deum. Ubi est conscientia bona: nisi ubi est & fides non ficta: Docet namque & apostolus paulus: quia finis precepti est caritas. de corde puro & conscientia bona. & fide non ficta. Quod ergo aqua diluuii non saluauit extra archam positos. sed occidit: sine dubio prefigurabat omnem hereticum licet habentem baptismatis sacramentum non aliis sed ipsis aquis ad inferna mergendum: quibus archa subleuatur ad celum. Ipse quoque octonarius numerus animarum que salue facte sunt per aquam.

significat quia sancta ecclesia in sacramen-
tum dominice resurrectionis baptis-
mi lavacrum percipit, ut sicut ille re-
surrexit a mortuis per gloriam patris,
ita et nos expurgati a peccatis per
aquam regenerationis in novitate
vite ambulemus. Octava namque die
hoc est post septimanam sabbati dominus re-
surgens a mortuis, et exemplum no-
bis future resurrectionis et myste-
rium nove conversationis qua in
terris positi celestem vitam agimus
ostendit. Quod etiam ipse petrus
exponendo subiungit dicens.
Per resurrectionem ihesu christi qui
est in dextera dei deglutiens mor-
tem, ut vite eterne participes effi-
ceremur, profectus in celum. Sic
enim ipse resurgens a mortuis
ascendit in celum et sedit a dextris dei,
sic etiam nobis per baptisma viam sa-
lutis ac regni celestis introitum patere sig-
navit. Bene autem ait: deglutiens
mortem. Quod enim deglutimus,
agimus ut virtute nostri corporis
consumptum nusquam pareat. Quia de-
glutivit mortem dominus, quia surgens
a mortuis ita funditus consumpsit,
ut nichil contra se ultra pati ac-
tum alicuius corruptionis valeret,
ac manente specie veri corporis
abesset prorsus labes omnis prioris

fragilitatis. Quod ipsum et nobis in fine
promittitur futurum, dicente apostolo cum
de nostra resurrectione loqueretur.
Tunc fiet sermo qui scriptus est. Absor-
ta est in victoria. Bene absorta,
quia cum et nos eterne vite partici-
pes fuerimus effecti, ita nimirum
virtus corporis inmortalis omnem pre-
terite corruptionis nevum tollet,
quomodo solet flamma ignis in se missam
sibi aque guttam ardoris sui consu-
mere virtute. Profectus inquit
in celum subiectis sibi angelis et potes-
tatibus et virtutibus. Nulli dubi-
um quin filio dei erant semper
angeli et omnis patrie celestis virtutes
ac potestates subiecte, que cum
patre et spiritu sancto unum sine initio
deum laudant, tremunt, adorant.
Sed necessario admonendum beatus
petrus existimavit quod assumpta
humanitas in tantam sit gloriam
resurgendo sublimata, ut incom-
parabili culmine omni angelice
dignitatis potentie preferatur, iux-
ta quod et psalmista cum diceret de
ipso patre: minuisti eum paulomi-
nus ab angelis, continuo subiecit.
Gloria et honore coronasti eum, et con-
stituisti eum super opera manuum
tuarum, omnia subiecisti sub pedibus
eius. Christo igitur passo in carne et

uos eadem cogitatione armamini. P ostquã exemplum dñice re
surrectionis & ablutionis nr̃e que
fit in baptismo. de arche ac di
luuii sacramento astruxit. reuer
titur ad hoc qd̃ dicere ceperat. ut
imitantes opus redemptoris nr̃i
inter bona que facim̃. patienter
malorũ nequitiã toleremus. Notan
dum aut̃ quã distincte eloquens
ait. xp̄o ğ passo in carne. quia si
cut beatus ambrosi9 ait. caro ei9
est passa. diuinitas aut̃ mortis
libera. passioni corpus lege nat̃e
humane concessit. An ñ diuinitas
mori potest. cum anima ñ possit.
Nolite inquit timere eos qui corp9
occidunt. animã aut̃ non poss̃
occidere. Si ğ anima occidi ñ po
test. quomodo diuinitas potest.
Quia qui passus ẽ in carne desiit
a peccatis. ut iam ñ hominũ de
sideriis. s; uoluntati dĩ quod re
liquũ est in carne uiuat temp̃is.
Quisquis scõrũ corpus suũ ad mar
tyrium psecutorũ uiolentie subdi
dit. nulli dubiũ quin usq; uite
sue terminũ qñtum humane na
ture possibile est se se a peccatis
abstinuit. Quid enĩ de peccati
ppetratione. qd̃ de carnalib9 de
sideriis cogitare. qd̃ nisi uolun
tatem dĩ potuit animo uersare.
qui uł ligno affixus. uł lapidũ
ictib; circumdat9. uł bestiarũ mor
sibus subactus. uł igniũ flammis
suppositus. uł scorpionũ flagris
pfossus. uł aliquolibet penarum
genere affectus. hoc tantũmodo
desiderare cogebat9. quãdo finito
certamine coronã uite ppet9.
Talium ğ nos mente beat9 petr9
cupit semp imitari. cũ pposito
dñice passionis exemplo nos eadẽ
cogitatione cont̃ nequitiã pra
uorũ. contraq; uitiorũ oblectam̃ta
pcepit armari. uolens intelligi
qd̃ etiam nos in pace eccłe quies
centes si habitũ patientis indui
mus. facile iuuante dño lapsus
uitam9 peccatorũ. hominũq; desi
deria cuncta diuine uoluntatis
subiugam9 imperiis. Denique & psal
mista dñm precat9 dicens. Infi
ge timore tuo carnes meas. a iu
diciis enim tuis timui. Et ap̃ls.
Qui ğ sunt xp̄i inquit. carnem
suã crucifixerunt cũ uiciis et con
cupiscentiis. Qui ğ timore iudici
orum carnales inimic̃ concupiscen
tias extinguit. iam talis cruci
fixo ac patienti xp̄o similis q̃si
mortuus existens peccatis. dĩ tan
tum seruitio uiuit. In quo

admirant(ur) non concurrentib(us) uo
bis in eandē luxurię cōfusionē
blasphemantes. Quia carnē
inquit urām crucifixistis cum
uitiis & concupiscentiis. eueniet pro
fecto ut et si ipē suam pfidiam
uos blasphemant ut potē segre
gatos ab eorū consortio; in uita tamē
conuersatione semp opa iustitię
et pietatis uideant quę mirto ad
mirent(ur). & p quib; fidem laudet
ac uenerent(ur) xpianam. Qui
reddent rationē ei qui parat(us)
est iudicare uiuos & mortuos
Ideo inquit nimis curate. nimis do
lete si benefacientes blasphema
mini. quia et si uos tacueritis. non
tamē tacebit neq; cōpescet ds
iudex utiq; iust(us). qui & illis blas
phemię suę et patientię uestrę
uob pmia digna restituet.
Propt hoc enim et mortuis eu
uangelizatū est: ut iudicent(ur)
quidem secdm homines in carne.
uiuant aut secdm deum in spū
Tanta dō cura. tant amor. tan
tum ē desiderium nos mortifi
cari carne. uiuificari aut spū.
ut his q in maiorib; criminib; in
uoluti st et int mortuos iure no
minandi. luxuriis. uidelicet
desideriis. uinolentiis. cōmessati

onib; & illicitis ydolorū cultibus
uerbum fidei euglizari precepit.
quatin etiam illi iudicatis uel
spretis et abiectis carnalib; desi
deriis spūaliter uiuant. unaq;
cū eis quos innocenter uiuentes
euglica grā inuenit. uitā expec
tent ętnam. Omniū aut finis
appropinquabit. Ne ergo quisq;
blandiret(ur) de longinquitate futuri
iudicii in quo uiuos & mortuos
dixit ee iudicandos. consulte ad
monet quia et si incertus est extremi
discriminis aduent(us). certum tamē
omnib(us) constat. quod in hac mortali
uita diu subsistere nequeunt.
Estote itaq; prudentes & uigilate
in orationib;. Et dns in euglo
nos incerti finis intuitu; semp
orare ac uigilare pcepit. ait namq;
loquens de die iudicii. Vigilate
itaq; omni tempore orantes. ut
digni habeamini fugere ista omia
quę uentura sunt. et stare ante fi
lium hominis. Bene aut in ora
tionib; uigilare iubemur. ut cum
stamus ad orationē. cogitatio omnis
carnalis et secularis abscedat. nec
quicquam tunc animus preter id solum
cogitet quod precat(ur). Surripit enim
frequent(er) hostis. & subtiliter fal
lens pces nrās a deo auocat. ut

aliud habeamus in corde. aliud pro-
feramus in uoce: cum intentione
sincera dominum debeat non sonus uocis
sed animi sensus orare. Ante omnia
autem mutuam in uobismetipsis cari-
tatem continuam habentes. Bene
addidit continuam. quia semper di-
ligere ualemus: semper autem uigi-
lare in orationibus fragilitate car-
nis obstante nequimus. Semper
his quas subiungit uirtutibus in-
sistere minime ualemus. idest hos-
pitalitati. doctrine. administratio-
ni gratiarum uel communium uel spiritua-
lium in proximos. ceterisque huiusmodi.
quia hec nimirum et pro officium corporis
et pro tempora oportuna fieri necesse
est. ipsa autem caritas cuius instinc-
tu hec foras aguntur. quia interiori
homini presidet. semper ibidem habi-
potest. quamuis in publico non semper
ostendi potest. Quia caritas co-
operit multitudinem peccatorum. in eo
maxime cum ueraciter deo dicitur:
dimitte nobis debita nostra sicut et
nos dimittimus debitoribus nostris.
Et quidem cuncta opera bona que fa-
cimus. culpas quas fecimus diluere
et cooperire certum est. sed hoc ideo spe-
cialiter de caritate dicitur. pro quam pro-
ximis nostris ea que nobis debent do-
namus. quia iustissimum est apud deum.

ut iuxta mensuram pietatis qua
mensi fuimus remetiatur nobis.
sicut econtra terribiliter duros corde
uir sapiens arguit dicens. Homo
homini seruat iram. et a deo que-
rit medelam. Hec dubitandum
quod in eo quoque quo pro caritate quisquam
ualet erga correctionem proximi ad-
monendo. increpando. castigando
operatur. caritas ipsa cooperit multi-
tudinem peccatorum. iacobo attestan-
te qui ait. Qui conuerti fecerit pecca-
torem ab errore uie sue. saluabit
animam eius a morte. et operit mul-
titudinem peccatorum. Si quis loquitur.
quasi sermones dei. timens inde
licet ne preter uoluntatem dei. uel
preter quod in sacris scripturis euidenter
percipitur ut dicat aliquid uel im-
peret: et inueniatur tamquam falsus
testis dei aut sacrilegus. introducens
aliquod alienum a doctrina domini. uel cer-
te subrelinquens et preteriens aliquod
eorum que deo placita sunt. cum ipse
manifestissime predicatoribus ueri-
tatis de his quos imbuerent pre-
cipiat dicens. docentes eos ser-
uare omnia quecumque mandaui uo-
bis. Etenim que ipse mandauit
non alia. et hec non ex parte. sed omnia
suis auditoribus seruanda tradere
iubet. Si quis ministrat tam-

tanquam ex virtute quam administrat deus. Tanto humilius impenditur proximo quisque bonum omne quod potest: quanto certissime novit quia a semetipso non potest habere quod impendat. Et in omnibus glorificetur deus per ihesum christum. iuxta ipsius ihesu christi preceptum quo ait: videant vestra bona opera et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Honorificatur ergo deus in actibus nostris: cum omne quod bene ac secundum voluntatem eius facimus. non hoc nostris meritis sed eius gratie tribuimus: econtra autem mala que gerimus. nostre malicie vel ignorantie deputamus. Karissimi nolite mirari in fervore qui ad temptationem vobis fit. Quidam codices habent: nolite peregrinari in fervore. Utriusque autem verbi sensus in promptu est: quia neque mirari fidelis quisque debet. quare in hac vita fervorem patiatur tribulationum: quo certa ratione ideo nunc tribulationibus temptatur. ut cum probatus fuerit. ad future vite coronam percipiendam dignus habeatur. Neque se aliquis ideo peregrinum et extraneum a christi menbris estimare debet. quia presentis seculi feriatur adversis: cum et domini extreme mortis et in eius ecclesia numquam a prothomartyre abel usque ad ultimum electum qui in fine seculi nasciturus est infidelium persecutio cessavit. Unde bene cum dixisset nolite mirari in fervore. addidit. Quasi novi aliquid contingat: quia valde est antiquum et frequens. electos dei vite presentis adversa pro eterna salute tolerare. Nemo autem vestrum patiatur tanquam homicida: aut fur: aut maledicus. Tanquam maledicus enim patitur: qui passionis sue tempore in sui saltem iniuria persecutoris effrenatur. Quoniam tempus est ut incipiat iudicium de domo domini. Duo sunt iudicia dei per scripturas insinuata: unum occultum. alterum manifestum. Occultum iudicium est pena qua nunc unusquisque hominum aut exercetur ad purgationem. aut admonetur ad conversionem. aut si contempserit vocationem et disciplinam dei. exerceatur (excecatur) ad dampnationem. Iudicium autem manifestum est: quo venturus est dominus iudicare vivos et mortuos. Hunc autem dicitur esse tempus quo incipiat iudicium de domo domini id est de ecclesia: que per exercitium presentium afflictionum ad futura gaudia preparatur. Nam reprobi tanto securiores nunc et sine ullo

uindicte uerbere uitam transitoriam
ducunt. quanto eos in futuro nichil
uindicta restat: iuxta illud bea
ti iob. Ducunt in bonis dies suos:
et in puncto ad inferna descendunt.
Si autem primum a nobis: quis finis
eorum qui non credunt euangelio dei?
Hinc colligitur districtus iudex quan
ta illic feriat districtione quos rep
bat: si hic sic cruciat quos sanat.
Si enim flagellantur filii: quid de
bent sperare serui nequissimi?
Et si iustus uix saluabitur: impius
et peccator ubi parebunt? No
lunt credere pelagiani quod in uno
homine tota est generis humani
massa uiciata et tota dampna
ta: a quo uitio et dampnatione so
la sanat et liberat gratia christi. Qua
re enim iustus uix saluus erit?
Nunquid liberare iustum labor est deo?
absit. Sed ut ostendatur quod uitio
fuit dampnata natura quam nisi uult
facile de tanto malo nec ipse
omnipotens liberare. Propter quod et pec
cata periculosa sunt: et laboriosa ius
ticia nisi amantibus. Sed caritas
que hos amantes facit: ex deo est.
Notandum autem quod beatus petrus
hanc sententiam de prouerbiis salo
monis iuxta ueterem duntaxat
editionem assumpsit: pro quo in tra

que de ebraice ueritatis fonte descen
dit scriptum est. Si iustus in terra reci
pit: quanto magis impius et peccator?
Quod est aperte dicere. Si tanta est uite
mortalis fragilitas. ut ne iusti
quidem qui in celo coronandi sunt.
hanc sine tribulationibus propter innu
meram uiciate nature labem tran
seant: quanto magis hi qui celestis
gratie sunt exortes. certum perpetue sue
dampnationis exitum expectant?
Seniores ergo qui in uobis sunt obse
cro consenior et testis christi passionum:
meo uidelicet testis quod presens il
lo patiente astitit: et cuncta que
gerebantur aspexit: uel certe quia
et ipse propter nomen christi carcerem
uincula et uerbera passus est. ut
in actibus apostolorum legitur. Qui
et eius que in futuro reuelanda
est glorie communicator. Tunc
nimirum cum in monte sancto glo
riam uultus eius celestem cum iaco
bo et iohanne conspexit: siue cum re
surrectionis et ascensionis eius
potentiam cum ceteris qui affuerunt
discipulis uidit. Pascite que in
uobis est gregem christi. Sicut
dominus beato petro toti gregis eius
hoc est ecclesie curam habere ius
sit: ita ipse petrus sequentibus
ecclesie pastoribus iure mandat. ut

ut eum quisque quem secum est gregem
dei sollicita gubernatione tueatur.
Providentes non coacte sed sponta
nee secundum deum. Coactus pascit
gregem dei et providet illi. qui propter
inopiam rerum temporalium non
habens unde vivat idcirco predi-
cat evangelium ut de evangelio vivere pos
sit. Spontanee vero et secundum deum. qui
nullius terrene rei sed tantum superne
mercedis intuitu verbum dei pre
dicat. Quod utrumque distinguens ab
invicem apostolus paulus. Si enim volens
hoc inquit ago. mercedem habeo.
si autem invitus. dispensatio mihi cre-
dita est. Dispensatio quippe ei credi-
ta dicitur. qui rei externe curam ad
tempus habere precipitur. verbi gratia.
qui triticum domini sui conservis in tem
pore dispertire iubetur. cui assimi
latur qui non spontanee sed invite
evangelizat. Neque turpis lucri gratia.
sed voluntarie. Turpis lucri gratia
providet gregi dei qui propter questum
et terrena commoda predicat. cum reli-
gionis opera cuncta spontanee
fieri debeant. iuxta illud exem-
plum constructionis tabernaculi.
quod presentem ecclesie constructionem pre
tendebat. ubi et omnis multitu-
do filiorum israel obtulit mente promp-
tissima atque devota primitias

domino ad faciendum opus tabernaculi
sponte cuncta tribuens. et ipsi arti
fices sponte sua obtulerunt se ad fa
ciendum opus. Neque ut dominantes
in clero. sed forma facti gregi ex a-
nimo. ut videlicet humilitatem
quam subditos et ad vos et ad invicem
habere desideratis. ipsi prius et actu
monstretis. et animo servetis in
tegro. iuxta illud dominicum. Scitis
quia hi qui videntur principari genti
bus dominantur eis. et principes eorum
potestatem habent ipsorum. Non autem
ita est in vobis. Sed quicumque voluerit
fieri maior. erit vester minister.
et quicumque voluerit in vobis primus esse.
erit omnium servus. Quod paulus im
perium diligenter observans ait.
Non enim nosmetipsos predicamus sed
dominum nostrum ihesum christum. nos autem
servos vestros per ihesum. Similiter
adolescentes subditi estote senio-
ribus. Postquam seniores quomodo
preessent docuit. oportebat ut eti-
am iuniores ad obediendum paterne
eorum provisioni instrueret. Non autem
opus erat eis plura loqui. sed tan-
tum subiectionis dare preceptum.
quia iuniorum senioribus preceperat ut
forme facti essent subditis. et suf-
ficiebat minores ad maiorum bene
agentium exempla respicere. et hec

deuote unitati. Sed ne autem audi-
entes prelati putarent subditis so-
lummodo suis, et non etiam sibi debitę
humilitatis iura esse seruanda.
continuo generaliter admonendo
subiecit. Omnes autem inuicem
humilitatem insinuate. Omnes
etenim dicit et seniores et adoles-
centes, quos inuicem iubent humili-
tatis insinuare uirtutem; et hi uide-
licet regendo, et illi obsequendo
humiliter. Quod apud ipsum petrum
et in ipso factum legimus, cum intrasset
eo cesaream, cornelius occurrens
pedibus eius se humiliter adstrauit.
et ille humilius eleuauit eum dicens
Surge et enim ego homo sum sicut
et tu. Eiusdem cornelii necdum re-
natus in christo, necdum ecclesię membris
erat incorporatus. Omnes ergo humi-
litatem alterutrum uel exemplo do-
cet ut etiam uerbo insinuare.
quia inimicum omnibus superbię uitium
quod angelos de celo deiecit nouerat
esse cauendum. omnes adiuncta salo-
monis sententia terret salubriter
ac refouet dicens. Quia deus
superbis resistit. humilibus autem dat
gratiam. Et quę sit eadem gratia
quam confert humilibus deus. consequenter
exponit. cum admonendo subiun-
git. Humiliamini sub potenti

manu dei. ut uos exaltet in tempore
uisitationis. Hanc ergo gratiam hu-
milibus tribuit. ut quo magis hu-
miliati fuerint propter ipsum tempore
certaminis. tanto gloriosius exalten-
tur ab ipso tempore retributionis.
Potest autem hoc in loco humiliatio
multifarie accipi. hoc est et ea qua
incipiens quisque uiam uirtutum pro
abluendis quę commiserat peccatis
salubriter attendit. et illa quam spon-
tanea uirtutis deuotione a perfectioribus
deo uel parumper in pace exhibetur
rerum circumstantium. nec non et ea quam
incursantibus persecutionum turbi-
nibus, inuictus per patientię uirtutem
animus artatur. Omni autem generi
deo deuotę humilitatis merces
succedit illa. ut qui se tempore
suę peregrinationis humiliauit.
tempore uisitationis eius exaltetur.
Sobrii estote et uigilate. quia ad-
uersarius uester diabolus tamquam leo
rugiens circuit querens quem de-
uoret. In huius expositione sen-
tentię non mea uerum beati cypri-
ani dicta ponamus. Circuit inquit
ille nos singulos. et tamquam hostis
clausos obsidens muros explo-
rat et temptat an sit pars aliqua
membrorum minus stabilis et minus fida.
cuius aditu ad interiora penetretur.

Offert oculis formas illices et fa-
ciles uoluntates· ut uisu destru-
at castitatem; Aures per canora mu-
sica temptat· ubi in sonis dulcioris
auditu soluat et molliat christianum
uigorem. Linguam conuitio prouocat·
manum in iniuriis lacessentibus; ad pe-
tulantiam caedis instigat. Ut frau-
datorem faciat· lucra opponit in-
iusta. Ut animam capiat· ingerit
pretiosa compendia; honores ter-
renos promittit· ut caelos adimat.
Ostendit falsa· ut uera subripiat.
Et cum latenter non potest fallere· ex-
ercet quae aperte minatur terrorem
turbidae persecutionis intentans·
ad debellandos seruos dei inquietus
semper et infestus· et in pace sub-
dolus· in persecutione uiolentus.
Quam obrem contra omnes fallaces di-
aboli insidias· uel apertas minas
stare debet instructus animus et
armatus· tam paratus semper ad re-
pugnandum· quam est ad impug-
nandum semper paratus inimicus.
Cui resistite fortes in fide· scientes
eandem passionem ei quae in mundo
est uestrae fraternitati fieri. Tan-
to inquit fortiores estote in fide·
tanto habetote maiorem fiduciam
ad superandas diaboli uersutias·
quanto constat quia non uos soli temp-
tamini· sed et ipsa passio quae uos
fatigat· ei quoque quae per totum
mundum est ecclesiae christi· uestrae uide-
licet fraternitati. Et quod a constitu-
tione mundi semper passi sunt
iusti· pudeat uos solos prae omnibus
sustinere non posse. Per siluanum
uobis fidelem fratrem ut arbitror
breuiter scripsi· obsecrans et contestans
hanc esse uestram ueram gratiam.
Quod ait obsecrans· potest ad
superiora referri· quia uidelicet
breuiter scripserit non imperans sed
obsecrans eos fortes in fide per-
sistere. Potest et ad sequentia
recte copulari· ut intelligatur
non solum contestari eos hanc esse
ueram eorum gratiam quam scribendo
praedicat· quia nimirum non est in
aliquo alio salus in quo oporteat
nos saluos fieri· sed etiam obsecra-
re eos ut hanc esse ueram suam
gratiam faciant qua imbuti sunt
in apostolo. Gratia enim christi eorum fit·
qui hanc mundo corde susceperunt.
Nam qui gratiam dei spernit· non ipsam
gratiam minuit· sed hanc suam non
esse· id est sibi facit non prodesse.
Salutat uos ecclesia quae est in ba-
bilone collecta· et marcus filius
meus. Babilonem typice romam
dicit· uidelicet propter confusionem

multiplicis ydolatrię. In cuius me-
dio sca ecclesia iam rudis et p par-
ua fulgebat. iuxta exemplum
plebis israelitice. que quondam par
ua numero et captiuata sup flu
mina babilonie sedens. absenti-
am scę terrę deflebat. nec canti-
cum dñi in terra aliena cantare
ualebat. Et bene beatus petrus
dum suos auditores ad tolerantiã
hortatur aduersitatũ presentiũ.
dicit etiã ecclesiam que secũ est i
babilone constitutã. id est in confusi-
one tribulationũ. et tam collectã
eam esse affirmat. ut ostendat
scam dei ciuitatẽ in hac uita
a permixtione et pressura ciuita-
tis diaboli quã babylonia sig-
nat. imunẽ esse non posse.

Marcũ autẽ filiũ suũ euangelistã
dicit. qui eius in baptismate dr
filius effectus. Vnde patet quia
priusquam marcũ alexandriam
de roma ad euangelizandũ mitteret.
epistolam antea scripsit. Tempore
autẽ claudii et petrus ac marcus
romã uenerit. et ipse marcus de
scripto romę euangelio suo alexan-
driã missus ẽ. Vnde colligitur
quia epistolam hanc petrus dũ que-
ritur ubi uel quando scripserit.
locus erat roma. tempus claudii

cesaris. Salutate inuicẽ in os-
culo scõ. Osculo scõ. osculo ue-
ro. osculo pacifico. osculo colum-
bino. non ficto. subdolo. polluto.
quali usus ẽ ioab ad occidendũ
amasam. quali iudas ad traden-
dum saluatorẽ. quali utuntur
hi qui loquuntur pacem cũ proximo suo.
mala autẽ in cordib; eorũ. Illi qui
osculo scõ salutant inuicẽ. qui
non diligunt uerbo neq; lingua
s; opere et ueritate. Gratia uobis
omnib; qui estis in xpo ihesu.

A gratia cepit epistolam. in gratia consuma
uit. mediam gratia respersit. ut er
rorem pelagianũ omni locutio-
nis sue parte dampnaret. ecclesiam
uero xpi non nisi per gratiam eius sal
uari posse doceret. Et consulte
cum diceret gratia uobis. addidit
omnib; qui estis in xpo ihesu.
ut ea que paucis ecclesiis. id ẽ pon
ti. galatię. capadotię. asię et bi
thinię scripsit. cunctis per orbem
xpi ecclesiis se scribere designet. sic
et iohannes in apocalypsi cũ septẽ
asyę ecclesias singillatim prout com
petebat admoneret. adiunxit per
singula ita concludens. qui habet
aures audiat quid spiritus dicat eccle
siis. aperte insinuans. quia cuncta
que uni cuilibet ecclesie scripsit.

omnibus qui auditum salubrem ha
berent. uniuersis fidelium scriberet
ecclesiis. Explicit tractatus in epis
tolam beati petri primam. Inci
Symon petri expositio in secunda
petrus seruus et apostolus xpi
ihu his qui coequalem nobis
sortiti sunt fidem. Secundum
est in sequentibus huius epistolę. Ecce
hanc uobis karissimi secundam scribo epis
tolam. Unde constat quia hanc isdem
quibus et priorem epistolam miserat
electis. proselitis dispersionis. ponti.
galatię. capadotię. asię. et bithi
nię epistolam scripsit. quos equales
sibi cognouit. non quia circumcisionem
ex lege acceperant quam ipse ut na
tura iudeus habebat. sed quia ean
dem quam ipse illustrante xpi gratia
acceperat. sortiti sunt fidem. Non
enim circumcisio legalis. sed sola est
fides euangelica quę gentium populos
antiquę dei plebi consociet.
Uerum quia fides eadem sine operi
bus saluare non potest. recte sub
ditur. In iusticia dei nostri et
saluatoris ihu xpi. Illis ergo
scripsit epistolam. illos salutat apostolus
petrus qui coequalem sibi sortiti sunt
fidem. et hanc per opera iusticie ex
ercent. eius uidelicet iusticię
quam non humana prudentia re
perit. nec legalis institutio docet.
sed per euangelium loquens dominus et salua
tor ostendit. cum ait. Nisi abun
dauerit iusticia uestra plus quam scri
barum et phariseorum. non intrabi
tis in regnum celorum. Et iterum. Au
distis quia dictum est antiquis. non
occides. qui autem occiderit. reus
erit iudicio. Ego autem dico uobis. quia om
nis qui irascitur fratri suo. reus e
rit iudicio. Gratia uobis et pax ad
impleatur. in cognitione dei nostri
ihu xpi. In prima epistola scripsit. gratia
uobis pax multiplicetur. in hac autem
gratia uobis et pax adimpleatur. quia
nimirum illam incipientibus. hanc
perfectioribus scripsit epistolam. Multi
plicatur enim pax et gratia bene pro
ficientibus in hac uita per fidem. ad
implebitur autem peruenientibus in alia
uita per speciem. Unde bene cum
diceret gratia uobis et pax adimple
tur. addidit in cognitione dei
nostri ihu xpi. Quia hec est inquit
uita ęterna ut cognoscant te u
num et uerum deum. et quem misisti
ihm xpm. Et iterum. Si uos fi
lius liberauerit uere liberi eritis.
et cognoscetis ueritatem et ueritas
liberabit uos. Quomodo omnia
nobis diuinę uirtutis suę que ad
uitam et pietatem donata sunt.

Pendet hec sententia a superioribus; Est enim sensus. Gratia nobis et pax adimpleatur in eo ut dominum nostrum iesum perfecte cognoscatis. hoc quoque per eum cognoscatis. quoniam omnia nobis diuine uirtutis sue donata sunt per eius gratiam; que ad uitam obtinendam et pietatem conseruandam sufficiunt. Vnde ait: quia omnia quecumque audiui a patre meo nota feci uobis. Et alibi. Ego claritatem quam dedisti michi dedi eis. Quod si legatur ut quidam codices habent que ad uitam et pietatem donata est. hic erit sensus. Vt cognoscatis quomodo dominus noster omnia nobis diuine uirtutis sue dona iuxta modum nostre capacitatis prestiterit. que uidelicet uirtus ad uitam nobis et pietatem conseruandam donata est. Hic etenim modus locutionis scripturis est usitatissimus. et appellatur a grammaticis eclipsis. id est defectus necessarie dictionis. quale est in psalmo. quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus; subauditur enim patet uia fugiendi. quoniam deus ubique uidet est. Per cognitionem eius qui uocauit nos propria gloria et uirtute. Et hoc a superioribus pendet. quia per cognitionem domini et saluatoris nostri omnia diuinitatis eius mysteria quibus saluaremur agnouimus. qui nos propria gloria et uirtute uocauit. quia non angelum ad salutationem nostram non archangelum misit. nec in nobis aliquid meriti boni per quo saluaremur inuenit. quin infirmos et ingloriosos cernens. sua nos uirtute recuperauit et gloria. Hinc etenim dicit. Non uos me elegistis. sed ego elegi uos. Per quem maxima et preciosa nobis promissa nobis donauit. Per quam per cognitionem eius dicit. quia quanto quis perfectius dominum cognoscit. tanto altius promissorum eius magnitudinem sentit. Vt per hec efficiamini diuine consortes nature. Mutat repente personam. et qui prius de se suisque dixerat. preciosa nobis promissa donauit. conuersus exemplo ad eos quibus loquebatur. ut per hec efficiamini inquit diuine consortes nature. quod non fortuitu sed prouidenter ait. Ideo inquit dominus nobis qui nati iudei. quod sub lege sumus nati. qui magisterio ipsius etiam corporaliter imbuti. omnia diuine uirtutis sue secreta reserauit. ideo nobis suis uidelicet discipulis maxima et preciosa spe sui sci promissa donauit. ut per hec etiam uos qui ex gentibus estis.

qui eū corporaliter uidē nequiuis-
tis. diuinę suę naturę donaret ēē
participes. nob scilicet quę ab
ipso audiuim⁹ docentib; uos p
eius mysteria consecutis. Unde
rectissime qđ sup ait. grā uobis
et pax adimpleat̄ incognitione
dn̄i nr̄i ihu xp̄i. quom̄ oīa nob
diuinę uirtutis suę quę ad uitā
et pietatē donata s̄t. potest ita
dictū accipi. Grā uobis et pax
meo adimpleat̄. ut si cognosca
tis dn̄m nr̄m ihm xp̄m etiā uos.
sicut nob p̄illum oīa diuinę
uirtutis suę p̄missa uel munera
quę ad uitā et pietatē ducūt do
nata s̄t. ut sic nos p̄missa abil
lo dona uł accepim⁹ uł acceptos
nos ēē sine ulla dubietate cōfi
dimus. ita etiā uos credentes
de donis ei⁹ existatis indubii.

Fugientes ei⁹ quę in mundo ē
concupiscentię corruptionem.

Bene dicit concupiscentiam mun
di habē corruptionē. ideoq; fu
giendā esse. iuxta eū qui dixit.
quasi faciē colubri fuge pecca.
q̄a ē et incorruptibilis concupiscē
tia de qua canit. cōcupiuit et
defecit anima mea in atria dn̄i.
De qua etiā in libro sapię p figā
locutionis quę grece climax.
latinę gradatio uocat̄. pulcher
rime refert̄. Initiū inq̄t sapię
uerissima ē disciplinę concupiscē
tia. Cura ḡ disciplinę dilectio
ē. et dilectio custodia legū illi⁹ ē.
Custoditio aut̄ legum consūma
tio ī corruptionis ē. Incorrup
tio aut̄ facit ēē p̄ximū dō. Con
cupiscentia itaq; sapię dedu
cet ad regnū p̄petuū.

Uos
aut̄ omnē curam sub īferētes
ministrate ī fide ur̄a uirtutē.

Uirtutē hoc loco n̄ p fortitudi
ne ac miraclis s; p conuersatiōe
bona posuit. q̄ fidei recte iun
genda ē. ne sine opib; ociosa sit
ac mortua. In qua recte omnē
curā subinferre p̄cepit. q̄a q̄
mollis et dissolut⁹ est in ope suo
frat̄ est sua opa destruentis.

In uirtute autē scientiā. iuxta
illud ysaię. Discite bene facere.
quærite iudiciū.

In scientia
aut̄ abstinentiā. ut cū bona
facē didicerint. mox a malis ab
stineāt. ne in uacuū scientia
celestiū cedat. si se ab illecebris
terrestrib quis contine neglexerit.

In abstinentia aut̄ patientiam.

Abstinentiā necesse ē patientia
comitet̄. ut q̄cumq; a uolupta
tib; mundi se contine didicit. ei⁹

quoque aduersa corde firmo sustineat: a dextris uidelicet et a sinistris parma iusticie munitus. In patientia autem pietatem: ut erga eos quos patienter tolerat. etiam pius existat: iuxta illud apostoli pauli. Caritas patiens est. benigna est. In pietate autem amorem fraternitatis: ut non alterius rei intuitu pietatis opera suis aduersariis impendat non tantum fraterne dilectionis: hoc uidelicet tota intentione procurans. ut quos docendo solum uel arguendo nequit ad affectum conuertere pietatis. orando uel benefaciendo conuertat. In amore autem fraternitatis caritatem. Caritatem hoc loco appellat specialiter eam qua conditorem diligimus: que proficientibus uirtutum gradibus merito amori fraternitatis adiungitur: quia nec deus sine proximo. nec sine deo proximus perfecte ualet amari. Et quidem dei amor excellentior est amore proximorum: quia illos sicut nos ipsos: deum uero toto corde tota anima. tota uirtute diligere iubemur. Sed tamen consuetudine nos amoris fratrum oportet ad amorem conditoris ascendere. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet cotidie: deum quem non uidet quomodo potest diligere? Hec enim omnia si uobiscum assint et superent: non uacuos et sine fructu uos constituent. Si superent dixit: si aduersum bella uitiorum potiori uirtute preualuerint. Qui enim non presto sunt hec: cecus est et manu temptans. Oculus scientiam: manus operationem designat. Cecus autem est et manu temptans: qui scientiam recte operationis non habens. quecumque sibi rectum uidetur operatur: et lumen ueritatis ignorans quasi manum ad opus quod non uidit extendit. Gressus iter quod non preuidet attollit: ideoque repente miser in ruinam perditionis quam prescire nequibat cadit. Talis est autem omnis cui non presto sunt hec que petrus loquitur: quia per incrementa uirtutum spiritualiter ad consortium diuinitatis peruenire conueniat. Ac contra salomon sapientem monens auditorem: et palpebre inquit tue precedant gressus tuos. Quod est patenter suggerere. ut in cunctis actibus nostris quis nos finis sequatur sedula intentione preuidere curemus. quod secundum dei uoluntatem. quod aliter agatur sollerter exploremus. Quapropter fratres magis satagite ut

per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Multi sunt vocati: pauci autem electi. Certa est vocatio cunctorum qui ad fidem veniunt. Qui vero fidei sacramentis que perceperunt bona quoque opera perseveranter adiungunt: isti suam cum vocatione etiam electionem certam intuentibus faciunt: sicut econtra qui post vocationem ad crimina revertuntur. cum hinc ex hac vita migraverint. etiam iam omnibus quia reprobi sunt reddunt. Hec enim facientes. non peccabitis aliquando. De maioribus peccatis dicit. que quicumque egit non habet hereditatem in regno christi et dei: et a quibus omnis qui supradictis virtutibus se manciparit immunis domino permanet. Alioquin sunt peccata minora de quibus scriptum est: quia non est homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet: et non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris ihesu christi. Huic loco congruit illud ezechielis prophete: ubi de edificio in monte constituto loquens ait. Et in octo gradibus ascensus eius. Et hic enim beatus petrus octo gradus virtutum enuntiat quibus fugientes

mundialis concupiscentie corruptionem. ad habitationem regni celestis ascendere debeamus: fidem scilicet virtutem. scientiam. abstinentiam. patientiam. pietatem: amorem fraternitatis et caritatem. De quibus nimirum gradibus psalmista dicit. ascensus in corde eius disposuit. et cetera usque dum ait: ambulabunt de virtute in virtutem videbitur deus deorum in syon.

Propter quod incipiam vos semper commonere de his: et quidem scientes et confirmatos in presenti veritate. Quare vult illos semper commonere de bonis operibus quos habere scientiam dicit et de presentia veritatis esse confirmatos: nisi forte ad hoc ut scientiam quam norunt operibus exerceant. et veritatem cuius presentia confirmati sunt fixa mente custodiant: ne quando per magistros erroris excedant a simplicitate et castitate fidei. De quibus videlicet magistris in processu epistule plura loquitur. Concinit autem huic sententia beati iohannis qua dicit. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem: sed quasi scientibus eam. Ideo autem scientibus veritatem scribunt et eos commonent apostoli: ut quod sciunt observent. Unde et iohannes hec loquens post pauca subiungit. Vos quod

audistis ab initio in uobis permaneat. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo suscitare uos in commonitione. Tabernaculo solemus unitive uel in bello uti. et ideo se recte fideles quamdiu sunt in corpore et peregrinantur a domino in tabernaculis esse testantur. in quibus iter huius uite peragunt. et contra aduersarios ciuitatis certamen agunt. Certus quod uelox est depositio tabernaculi mei.

Pulcherrime beatus petrus obitum suum non mortem sed depositionem tabernaculi sui dicit. quia uidelicet sic est perfectis dei famulis carnis retinacula exuere. sicut uiatoribus confecto itinere domum propriam pro habitatione tabernaculi adire. uel sicut positis in expeditione fugato hoste uel prostrato ad patriam redire. Solam namque sanctis domum propriam. solum municipatum. solam patriam nouit in celis. de qua et apostolus paulus. Scimus inquit si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur. quod edificationem a deo habemus domum non manufactam eternam in celis. Non enim indoctas fabulas secuti notam fecimus uobis domini nostri ihesu christi uirtutem et presentiam. sed speculatores facti illius magnitudinis. Hic paganos simul et hereticos tangit. quorum primi quicquid eos delectabat deos appellare non timuerunt. secundi acceptis ueri dei mysteriis. de certo non diuinis scripturis attendere. sed ad sui potius sensum erroneum has male interpretando transferre studuerunt. Et hanc uocem nos audiuimus de celo allatam. Quidam hanc epistolam negant a beato apostolo petro esse conscriptam. Qui si hunc uersiculum sollerius attenderent et hoc quod sequitur in monte sancto cum ipso. nequaquam de epistole huius auctoritate dubitarent. Constat enim iuxta fidem euangeliorum. quia prefatam uocem super dominum in monte clarificatum idem petrus cum iacobo et iohanne coapostolis suis audiuit.

Et habemus firmiorem propheticum sermonem. Illum uidelicet sermonem quo ex persona mediatoris dei et hominum loquitur dicens. Dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Si enim quispiam inquit nostro testimonio discredendum putauit. quod in secreto gloriam nostri redemptoris conspeximus. diuinam namque uocem patris ad eum factam audierimus. certe sermoni prophetico nemo contradicet. nullus de hoc

ambigē audebit: que diuinis
scripturis iam olim insertum
omīs uerum eē testant̄. Cui
bene facitis attendentes: quasi
lucerne lucenti in caliginoso lo-
co. Ordo sensus ē. Cui atten-
dentes q̄si lucerne lucenti inca-
liginoso loco: benefacitis. In huiꝰ
enim seculi nocte tenebrosis tēp-
tationib; plena. ubi difficile q̄s
q̄m inuenit̄ qui n̄ offendat. q̄d
essemꝰ. si lucernam ꝓphici sermo-
nis n̄ habemus. S; numquid
lucerna semꝑ erit necessaria.
Non utiq;. Donec dies inquit
illucescat. Mane enī astabo t
contemplabor. Ad lucernam ute-
rum nocturnā ꝑtinet q̄d filij di
sumꝰ. et n̄dum apparuit q̄d eri-
mus. Et in cōparatione q̄dē im
piorum dies sumꝰ paulo dicente:
fuistis aliq̄ndo tenebre, nc̄ aut̄
lux in dn̄o. S; si comparem̄ illi
uite inqua futuri sumus: adhuc
nox sumꝰ. et lucerna indigemus.
Et lucifer oriat̄ in cordib; nr̄is.
Quis ē lucifer iste? Si dn̄m di-
cas: parum ē. Lucifer. i. sr̄ clarꝰ
intellectꝰ nr̄ est. Ipse enī oritur
i cordib; nr̄is: ipse illustrabit̄.
ipē manifestabit̄. Dilectio erit
q̄lem nc̄ optamꝰ. et q̄m n̄ est suf-
putamꝰ. et qualis erit singl̄i in sin-
gulis uidebimꝰ quom̄ nc̄ alter-
utrū facies nr̄as uidemus.
Hoc p̄mū intelligentes. q̄d omīs
ꝓphetia scripture ꝓpa interp̄tati-
one n̄ fit. Pendet hic uersiculus
ex eo q̄d supius ait: cui bene facitis
attendentes. Qui enim ꝓphārū
uerbis attendit bene utiq; faciūt.
ut ꝑ hec lucem habe possint scien-
tie. hoc p̄mū intellige debent q̄a
nullus ꝓphārū scd̄m ꝓpria sua int̄-
pretatione ꝓplis dogmata uite ꝑ-
dicauit. s; que a dn̄o didicerant
hec suis auditorib; agenda cōmē-
dabant. queq; insecto celestia ar-
chana ꝑceperant. hec simpliciter
ut loquendo ut scribendo di plebi
tradebant. et n̄ sicut gentiū diui-
ni qui que ipsi de corde suo fin-
xerant. hec turbis deceptorum q̄si
diuini oraculi consulta ꝓferebant.
Sicut ḡ ꝓphē nō sua ꝓpa s; di uer-
ba scribebant. ita lector eorum n̄ sua
ꝓpa interp̄tatiōe potest uti ne
a sensu ueritatis exorbitet. s; hoc
omnimodis debet attende. q̄m
sua uerba uoluit intelligi ipse
qui scripsit. Non enī uoluntate
humana allata ē aliquando pro-
phetia. s; spū scō inspirati locu-
ti sunt sci dei homines. Sicut

in potestate pphetantiũ ñ erat
semp habe spm scm semp futa
posse pdicere. s; ipse sps eo cor
da quando voluit impleuit. ita
etiam potestatis eo ñ erat ut
queq; uellent docent: s; que spu
illustrati didicant ea sola dice
bant. Hec ido dicim. ne qs ad
libitũ suũ scpturas expone au
deat. Ridicule qdam hec beati
pet uerba interptat est dicẽs.
qd sicut flatu oris humani ut
resonet fistula accipit. nec so
num tam ipsa que ministrat
qa insensibilis natẽ est intelli
gere ualet. ita pphe dei spu ispi
rati ea que idem ipse sps uellet
ore pferrent. nec tam ea que di
cerent ipi mente tenent. iuxta
illud maronis. dat sine mente
sonũ. Qd impudentissimi erro
ris esse palam claret. Quoni enim
audientib; tã sana uiuendi cõ
silia darent. si insanis similes
ipi que loquentur nescirent.
Quare uidentes appellant pphe.
Qua ratione scptum ẽ. uerbũ
qd uidit ysaias aut alius aliqs
ppha. nisi qa in occulto uisio
num celestiũ lucidissimo mtis
intuitu cognoscebant archana.
que foras suis auditorib; palam
uerbis quibcumq; uellent effer
rent. Fuerunt ũ et pseudo p
phete in pplo. sicut et in uob erũt
magistri mendaces q inducent
sectas pditionis. Que secte la
tine. grece dicunt hereses. cum
quis stulta obstinatione errorẽ
quẽ semel cepit. semp sectari
indlatenus cessat. qd hereticorum esse
ppium quis nesciat. Et eum
qui emit eos dñm negant. sup
ducentes s; celerem pditionem.
De hoc emptore et paul ait. Em
ti estis pcio magno. glificate et
portate dñm in corpore uro. Me
rito aut s; celerẽ pditionẽ sup
ducunt. q redemptorẽ suũ ne
gantes hc recte confitendo glifica
re. et bene faciendo suo incorpo
re ferre detrectant. qd omis fa
ciunt hetici. Nam et arri qui
redemptorẽ nrm in diuinitate
patre minorẽ dicit. et fotin qui
dicit. xpc homo est. ds non est.
et manicheus q dicit. xpc deus
tantũ est. homo uerus ñ est. et
ebion qui dic. xpc ante mariã
ñ erat. ex ipa originẽ sumpsit.
et apollinaris q dicit. xpc tan
tum ds et caro est. animã ratio
nalem nunqm suscepit. et pe
lagius q dicit. xpc redemptor

paruulor. in baptismo n̄ est. q̄a
in iniq̄tatib; cōcepti. & sine de
lictis a matre sua geniti. nullū
prorsus habent peccatū qđ s̄ debe
at dimitti. Ideo q; xp̄c non est sal
uator omniū electo. & ceti cū
his heretici dn̄m p̄fecto q̄ emit
eos p̄cio sanguinis negant. q̄a
illum n̄ qualē ūitas ostendit. s;
qualē s̄ ipsi fingt̄ predicant. et
p̄pea a redemptore aliem nil cer
cius q̄m foueā pditionis expec
tant. P er quos uia ueritatis
blasphemat̄. V ia ūitatis blas
phemat̄ p hereticos. n̄ solum in
eis quos sue heresi seductos as
sociant. s; in eis quoq; q̄s p um
purissima sua facta & sacrificia
& mystia execranda que faciūt
in odiū xp̄iani nominis cōcitāt.
existimantib; imp̄itis oms xp̄i
anos huiusmodi flagiciis ēē mā
cipatos. qualib; dicit scriptura.
P uos nom̄ meū blasphemat̄ in
gentib. Q uib; iudicium iam
olim n̄ cessat. C um iā olim p̄
teritū temp̄ significet. n̄ cessat
aut̄ uerbū presentis sit tempo
ris. nisi quia iā olim cepit iu
diciū pditionis impio. qđ eos
semp presentialit̄ excrucians
nullo umq̄m fine cessabit.

S i enim angl̄is peccantib; n̄ pep
cit. & cetā. M ulti hic ūsiculi
uno fine clauduntr̄. N ouit dn̄s
pios de temptatione eripere.
Si enim inq̄t angl̄is peccantib;
n̄ pepcit ds̄. s; eos inferni tr̄dto
penis ad maiores in die iudicii
seruat cruciat̄. si originalem
mundū p̄pter scelā pdens noe
iustū seruauit. si sodomo ui
cia puniens. loth iusticie culto
rem ab iniustis eruit. cōstat p
certo q̄a nouit dn̄s pios de tēp
tatione eripe. iniquos ū in die
iudicii cruciandos reseruare.
E t notandū in eo qđ ait dn̄m an
gelis peccantib; n̄ pepcisse. quia
ipsi mali angli non a dō mali
conditi. s; peccando facti st̄ mali.
S ed rudentib; inferni detractos
in tartarū tradidit ī iudicium
cruciandos reseruari. H unc
ūsiclm alia trāslatio sic habet.
S; carcerib; caliginis inferi trudēs
tradidit ī iudicio puniendos
reseruari. Ostendit ḡ adhuc an
gelis apostatis ultimi iudicii pe
nam deberi. de qua dn̄s dicit.
ite in ignē eternū qui parat̄ est
diabolo & angelis eius. q̄muis iā
penaliter h̄c infernū hoc est in
feriorē caliginosū aerem tāquā

carcerem acceperint. Quantum enim
ad sublimitatem caeli, iam huius
aeris spatium dici inferius potest;
sic etiam quantum ad eiusdem aeris alti-
tudinem terra quae inferius iacet
inferius intellegi et profundum potest.
Rudentes autem inferni appellat ip-
sam superbiae iactantiam, qua ange-
licus spiritus contra conditorem intumuit.
Rudentes quippe dicuntur funes
quibus nautae vela suspendunt, ut
flante aura portus tranquillitatem
relinquant, se seque semper ambi-
guis ponti fluctibus credant. Quibus
convenienter rudentibus inmundorum
spirituum conamina comparantur; qui
mox ut flatu superbiae impulsi se
adversus conditorem erexerunt, ipsis
elationis suae conatibus in abyssi
profunda sunt rapti. Quidam codices
habent: sed rugientibus inferni de-
tractos in tartarum tradidit; quod
vocem vel superbiae elationis vel
eiulatus inpensius significat. Rugi-
unt namque ferae cum vel famem
vel quid aliud molestiae patiuntur;
propter inmanitatem elationis ferre
non valentes si quid eis adversitatis
occurrerit. Et originali mun-
do non pepercit. Idem ipse mundus
est in quo nunc humanum genus
habitat, quem inhabitaverunt hi

qui ante diluvium fuerunt. Et tamen
recte originalis mundus ille quasi alius
dicitur; quia sicut in consequentibus huius
epistolae scriptum continetur: ille tunc mundus
aqua inundatus periit; et caelis vide-
licet quae erant prius, id est cunctis ae-
ris huius turbulenti spatiis aqua-
rum accrescentium altitudine con-
sumptis; et terra quoque in altam
faciem excedentibus aquis inmutata.
Nam et si montes aliqui atque con-
valles ab initio facti creduntur;
non tamen tanti quanti nunc in orbe cer-
nuntur universo. Quod negari
forte potuisset, si non etiam nunc om-
nibus annis terrarum faciem cerne-
remus aquarum subversione mutatam;
quod tanto magis tunc fuisse factum
creditur, quanto diuturnior ac ma-
ior impetus aquarum terras obsidens
alluebat. Sed octavum Noe ius-
titiae praeconem custodivit, dilu-
vium mundo impiorum inducens.
Constat omnibus quia Noe decima
ab Adam generatione natus est; sed
octavum eum nominat quia octo
homines diluvium evaserunt, e quibus
ille unus erat. Idcirco autem octavi
numeri facit mentionem, ut occul-
te insinuet quia tempora diluvii
discrimen significent examinis
ultimi, quando damnatis omnibus

rep̃bis· om̃s iusti gl̃am uite p̃
petis accipiunt· Sex etenim s̃t
s̃cli p̃sentis etates· septima etiã
nc̃ agitur· etas in illa uita ubi
anime s̃cor̃ sabbato felici id ẽ
requie p̃fruunt̃ eterna· Octaua
est uentura temp̃r resurrectiõis om̃i
& uniu̾salis iudicij· Justicie aut̃
p̃conem noe cognominauit· q̃a
iusticie op̃a faciens· cunctis in
tuentib; qualit̃ coram dño uiuen
dum eẽt ostendit· Neq; enim u̾bo
docuisse quẽpiã reperitur· quippe
cui nec unus sermo inuenit̃ ad
dñm platus ut̃ hominẽ· s; quod
maxime u̾tutis ẽ in tota arche
fabrica· ĩ aduentu diluuij· in
sequentis etatis p̃mordiis ore q̃dẽ
silente· s; cordis deuotiõe p̃mp
tissima iussis obtemp̃are celestib̃.

Et ciuitates sodomor̃ & gomor
reor̃ in cinerem redigens euersione
dampnauit. Quia ciuitates ĩ
pior̃ in cinerem redactas asserit.
dupliciť intelligi debet· q̃a et
p̃mo p̃ incendiũ eas cum adia
centib; t̃ris in cinerem redegit· &
cum loca incendij postmodum
mortui maris cõtexerit undis. ser
uare ad huc uoluit cũ compositã
regionẽ p̃sce speciẽ pene· Nas
cunt̃ enim poma pulcherrima.
que & edendi cupiditatẽ specta
tib; generent· si carpas euanescũt.
& resoluuntur in cinerem· fumumq;
excitant q̃si adhuc ardeant. Unde
in libro sapientie dr̃· Hec iustũ
a p̃euntib; impiis liberauit fugiẽ
tem· descendente igne ĩ pentapo
lim. Cui in testimoniũ nequitie
fumigabunda cõstat deserta t̃ra.
& incerto temp̃r fruct̃ habẽtes
arbores subaudit̃· & ip̃e fumi
gabunde cõstant deserte. Et hoc
ẽ q̃d hic quoq; subiungitur.

Exemplum eor̃ qui impie actu
ri s̃t ponens. Nam & ignis q̃
sodomitas semel puniuit· ostẽdit
patenter q̃d impij sint sine fine
passuri. Et q̃d terra eor̃ fumiga
bunda cõstat· q̃d fructus ei⁹ pul
cherrimi cinerem habent intus
& fetorẽ· apte omnib; s̃cis innuit
q̃a delectatio carnalis & si stul
tor̃ mentib; ad p̃sens arridet·
nil tamẽ in inuisibilib; nisi in
cendiũ s̃ reseruat· nisi ut fum⁹
tormẽtor̃ eius in s̃cla s̃clor̃ ascen
dat. Et iustũ loth oppressũ a
nefandor̃ iniuria cõu̾satio
ne eruit. Aspectu enim & audi
tu iustus erat· habitans apud
eos qui de die ĩ diem animã iust
tam iniquis op̃ib; cruciabant.

Cruciabant quidem virum sanctum iniquorum pravorumque facta pariter et verba. que cotidie cernens nullatenus corrigere valebat. sed tamen ipse tam perfecte se gerebat. ut nec visus eorum flagiciis nec auditus aliquo castitatis sue nitus fuscaret intuitum. sed indefessa intentione ceptis sue iusticie insistebat actibus. Vel certe aspectu et auditu iustus erat. quia nichil in eo presentes nisi iusticie opera cernebant et audiebant eloquia. nichil fama de illo pro absentes nisi quod ad iusticiam pertinet vulgabat. ad exemplum beati iob qui dicit. Auris audiens beatificabat me. et oculus videns testimonium reddebat michi. Et notandum quod beatus petrus hoc in loco domini magistri sequitur exemplum. Et ipse enim dominus in euangelio de die iudicii loquens. subitaneum vel diluvii vel ignis sodomitici adventum ad memoriam reducit. ubi iusti liberati. reprobi autem sunt inopinate perditionis laqueo comprehensi. Sed et alio loco cum discipulorum animos a fastu elationis compescere curaret. angelici casus illius proponit exemplum. Videbam inquit sathanam quasi fulgur de celo cadentem. Novit dominus pios de temptatione eripere. iniquos autem in die iudicii cruciandos reservare.

Iniquos dicit in die iudicii cruciandos reservari. non quia non etiam ante diem iudicii soluti corpore penas luant pro meritis. sed quia graviora eos in iudicio tormenta expectant. quando et in corpore recepto qui nunc in anima sola cruciabuntur. Unde et dominus hiis qui verbum euangelii recipere noluerint civitatibus exprobrans. ita consuluit. Remissius erit terre sodomorum in die iudicii quam vobis. Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia inmundicie ambulant. Fornicatores dicit qui pro reatu fede corruptionis maiora in iudicio quam generales iniqui tormenta patientur. Dominationemque contempnunt. audaces. sibi placentes. Superbos dicit et arrogantes. quia et ipsi graviora generalibus sunt supplicia luituri. Sectas non metuunt facere blasphemantes. Hereticos dicit. qui blasphemantes fidem vel vitam orthodoxorum. sectas sui nominis id est hereses inducunt. quia et ipsi cum potioribus audiant. quia fortioribus fortior instat cruciatio. Ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores. non portant adversum se exsecrabile iudicium. Quod au-

ubi·significat in eo q̃d dn̄atio
nem ɔtempnunt· qđ audaces·
qđ s̾ placentes f̃t· qđ hereses· id
sectas faciunt· q̃d blasphemant·
Hec namq; faciendo angli· de
monia fieri· ac penas sue sup
bie solue meruerūt· Neq; enim
sp̄ualis eoꝝ natura patiebat̃ cō
cupiscentie carnalis obscenitate
pollui· nisi forte cū ad hanc ho
mines illiciunt· p ea q̃q; illos si
cut & p ceti̾s que hominib; mala
agenda ꝑsuadent iudicandos
ēē significat· Hi ū uelut ir
racionabilia pecora naturaliter
ī captionē & inpnitiē in his q̄
ignorant blasphemantes ī cor
ruptioē sua ꝑibunt· Sicut ir
rationalib; animalib; naturale
est causa pabuli sepius ī captio
nem & inpnitiē ignoranter īci
dere· ita & heretici ɔparati iumē
tis insipientib; ob appetitū sue
corruptiōis explendū· incorrup
tam sanāq; ecclē catholice doc
trinā blasphemantes· acutos
sempiterne s̾ pditionis laqueos
impia temitate nectunt· qua
les extite heretic os ipis aplōrū
temporib; symonianos· menan
drianos· basilidianos· nycolai
tas· hebionitas· marcionistas·

& cerdonianos· pluresq; alios hys
toria ecclīastica refert· De quib;
recte cum dixisset blasphemant
tes incorruptiōe sua ꝑibunt·
adiunxit· Percipientes merce
dem ī iusticie· Mercede namq;
iniusticie penā dicit qm̄ p opa
ī iusticie merent̃· maxime ī eis
q̄ cum ipi corruptiōi carnis ser
uiunt· nichilominꝰ cōuersatio
nem eoꝝ qui caste uiuunt blas
phemant· cū ipsi uesanis tene
ant̃ erroib;· eis q̄ sanū sapiunt
detrahe non cessant· Volupta
tem existimantes diei delicias
coinq̄nationis & macle· Volup
tas & in bono accipit̃ & in malo
In bono q̄dem sic paradysꝰ uolup
tatis dr̄· & sic in psalmo canit̃· &
torrēte uoluptatis tue potabis
eos· In malo autē· ut salomō ait
Adolescentia enī & uoluptas· ua
na st̃· S; & indifferenter accipit̃·
iuxta hoc q̃d sara dicit· Postquā
ɔsenui & dn̄s meus uetulus ē· uo
luptati opam dabo· Voluptas
ḡ bona recte diei uocat̃· qua sci
quiq; delectant̃ in dn̄o· uoluptas
autē mala noctis· qua repbi ad
ꝑficienda opa tenebrarū p usē
delectant̃· Bene ḡ dr̄ de iniustis·
q̄a uoluptatē existiment diei

delicias · coinquinationis et macule ·
quia multi in tantum socordes · per-
uersi et inuerecundi existunt · ut
cum delicijs impurissimis uacent
et execrandissimis: has tamen ipsi
optimas et quasi lucifluas iudicent
Quidam primum huius uersiculi uer-
bum precedenti uersui iungunt · ita
legentes · percipientes mercedem in
iusticie uoluptatem: et exponunt
iuxta illud apostoli pauli · Tradidit
illos deus in desideria cordis eorum in in-
mundiciam · ut contumelijs afficiant
corpora sua in semetipsis · Et paulo-
post · Turpitudinem operantes · et mer-
cedem quam oportuit erroris sui in
semetipsis recipientes · Et sicut non
probauerunt deum habere in noticiam · tra-
didit illos in reprobum sensum · ut fa-
ciant que non conueniunt · Sed nos dis-
tinctionem quam in beati gregorij pape
opusculis inuenimus · sequendam esse
putauimus · Pellicientes animas
instabiles · Pellices appellari so-
lent meretrices · sumpto uocabulo
a pollutione · uel a pellis sue formo-
sitate qua incautos illiciunt ·
Pelliciunt ergo animas instabiles ·
quia eas male docendo erroneis ua-
riorum dogmatum sectis quasi constupran-
tium luxibus subdunt · Secuti sunt
uiam balaam ex bosor · qui mercedem

iniquitatis amauit · correptionem uero
habuit sue uesanie · subiugale mutum in
hominis uoce loquens prohibuit
prophete insipientiam · Plerique heretici
tam stulta dogmata · tam execran-
da proferunt sacramenta · ut etiam he-
betatum sensum eorum et distorta doque
contraria itinera · paganorum quoque qui
ratione diuine agnitionis omnino
dis carent stulticiam sanctus sapien-
do redarguat ac detestetur · et quod
peius est quia frequentius est nonnum-
quam multi catholicorum in tantum
mercedem amant iniquitatis · ut
etiam docti ab indoctis · a laicis
uiro clerici lacerentur · Qui iure
comparantur prophete qui uerbis asine
contra naturam loquentis corripitur ·
nec tamen apposito prauitatis itineris
retardatur · Quibus etiam aptissi-
me nomen congruit ciuitatis de
qua balaam uenisse perhibetur ·
Bosor namque carneus siue in tri-
bulatione dicitur · Neque enim alia ma-
gis causa luxuriosis existit · uer-
bum ueritatis amore pecunie uel
desiderio temporalium adulterare ·
quam qui carnis se concupiscentijs
mancipauerant · indigni nimirum
apostolica laude qua uiros fideles
glorificans ait · Vos autem fratres non
estis in carne sed in spiritu · Unde et

[Margin: illorum insaniam]

in tribulatione sunt positi. non quidem
ea quam pdrio ipsi patiantur. sed in
illa potius qua animos infirmorum
pusis operum suorum exemplis ne
ad salutem assurgere ut resipiscere
possint opprimunt. Sed et nomen
ipsius balaam qui uanus populus si
ue precipitans eos interpretatur. ta
libus conuenit. Qui enim agnitam
ueritatis uiam sponte ipsi deserit.
quid nisi uanus sit populus. quid nisi
in precipitium suos mittunt audi
tores. quibus non salutaria que corri
gant. sed que illos delectent erro
nea predicant. De quibus bene sub
ditur. Hi sunt fontes sine aqua.
et nebule turbinibus exagitate.
quibus caligo tenebrarum reseruatur
Superba enim uanitatis loquentes.
pelliciunt in desideriis carnis lux
urie eos qui paululum effugiunt. qui
in errore conuersantur. libertatem illis
promittentes. cum ipsi sint corrup
tionis. Hos uersiculos sanctus iero
nimus in libro contra iouinianum
ponens. ita explanat. Nonne tibi
uidetur pinxisse apostolus nouam impe
ritie factionem. Arripiunt enim quasi
fontes scientie que aquam non habent
doctrinarum. promittunt ymbrem ue
lut nubes prophetie ad quas perue
niat ueritas dei. et turbinibus ex

agitantur demonum atque uiciorum. lo
cuntur grandia. et totus eorum sermo
superbia est. inmundus est autem omnis
qui exaltat cor suum. ut qui paulu
lum refugiunt a peccatis ad suum
reuitantur errorem. et student lux
uria ciborum carnisque deliciis. Quis
enim non libenter audiat. mandu
cemus et bibamus. et in eternum reg
nabimus. Sapientes et prudentes
prauos uocant eos. qui dulces sunt
in sermone. Contingit enim
eis ueri prouerbium. canis reuersus
ad uomitum suum. et sus lota in suo
lutabro luti. Verum hoc esse
prouerbium dicit. qui de uerbis salo
monis testimonium assumit. quod
ibi cum expositione positum est. Sic
canis inquit reuertitur ad uomitum
suum. ita stultus qui iterat stulti
ciam suam. Et addidit de suo. Et
sus lota in uolutabro luti. Canis
quidem cum uomit. profecto cibum qui pectus
deprimebat proicit. sed cum ad uomitum
reuertitur. unde leuigatus fuerat
rursus oneratur. Et qui admissa
plangit. profecto nequiciam de qua
male satiati fuerant. et que mentis
intima deprimebat confitendo pro
iciunt. quam dum post confessionem
repetunt resumunt. Sus uero in
uolutabro luti dum lauatur sordi

dior redditur. et quod admissa plangit nec tamen deserit. pene grauiori culpe se subicit. qui et ipsam quam flendo impetrare potuit ueniam contempnit. Et quasi inlutosa aqua semetipsum uoluit. quando fletibus suis uite mundiciam subtrahit. ante dei oculos sordidas ipsas etiam lacrimas facit.

III Ecce hanc uobis karissimi secundam scribo epistolam. in quibus excito uestram in commonitione sinceram mentem. In quibus. in epistolis dicit. siue in eis ad quos epistolas scribit. Venient in nouissimis diebus in deceptione illusores. illudentes uidelicet fidei et spei christianorum. quod tempus resurrectionis scilicet futurum frustra putantes. Iuxta proprias concupiscentias ambulantes. dicentes Ubi est promissio aut aduentus eius. Apostolus paulus scribens ad thessalonicenses. rogo inquit uos per aduentum domini nostri ihesu christi et nostre congregationis in ipsum. ut non cito moueamini a uestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per sermonem. neque per epistolam tanquam a nobis missam. quasi instet dies domini. Reprehendit ergo beatus petrus et illusores nuncupat eos qui aduentum domini et promissa tardare asserunt. coercet paulus eos qui diem domini instare autumant. Unde constat omnibus qui diligunt aduentum eius. mentem in hac opinatione temperanti cohibendam. ut neque uicinum neque citius aduenturum eundem diem domini. neque rursum tardius hunc aduentare suspicemur. sed hoc solum seduli procuremus. ut siue ocius siue tardius ueniens paratos nos possit inuenire dum uenerit. Patet enim eos hoc uolentes quod celi erant prius. et terra de aqua et per aquam consistens dei uerbo. Terra de aqua consistit. quia in principio creaturarum dicit deus. Congregentur aque in congregationem unam. et appareat arida. Et factum est sic. Et eadem per aquam consistit dei uerbo. quia diuina dispositione uenis aquarum tota intrinsecus plena est. sicut corpus animantium uenis sanguinis redundare conspicimus. ne uidelicet ariditate deficeret. si aquarum rigatio cessaret. Denique uidemus estatis feruore terras absumpto humore flaccentes. et mox in puluerem quasi precipitatas uenis esse conuersas. Alia editio habet. Celi erant olim de aqua et per aquam constituti. Siquidem aut aerem istum humidum et turbidum. hunc etenim scriptura aliquando celos appellare

consueuit. Unde scriptum est. Miluus
in celo cognouit tempus suum. Per
que ille tunc mundus aqua inundatus
periit. Per que. per celos et terram dicit.
que prius nominauit. Hec enim
perdita. mundus quia nihil
consisteret periit: nam superiores mun-
di partes diluuium minime tan-
gebat. Periit ergo terra. quia subuersa
et cooperta aquis non solum tanto
tempore instrumentum scilicet fructificandi
statum perdidit: sed etiam sicut supra
docuimus dissimilem plerisque in locis
ab eo quam primo acceperat faciem rece-
pit. Perierunt et celi secundum quantitatem
et spacia aeris huius. Creuerunt enim
aqua ut sanctus augustinus ait. et totam
istam capacitatem aeris huius ubi aues
uolitant occupauit: ac sic utique
celi perierunt propinqui terris. secundum
quod dicuntur aues celi. Sunt autem
inquit et celi celorum superiores in fir-
mamento: sed utrum et ipsi perituri sint
igni. an hi soli qui etiam diluuio
perierunt: disceptatio est aliquanto scru-
pulosior inter doctores. Celi autem
qui nunc sunt et terra eodem uerbo re-
positi sunt igni reseruati in diem iu-
dicii et perditionis impiorum hominum.
Patet ergo sententia beati petri quia
illam terram et illos celos quos diluu-
io perierunt et post diluuium repo-
sitos sunt igni ultimo perdendos asse-
uerat. Unum uero hoc non lateat
uos karissimi. quia unus dies apud do-
minum sicut mille anni: et mille
anni sicut unus dies. Quidam
hanc sententiam ita intelligendam
putant. quasi dies iudicii tantam
habeat longitudinem quantum mille
annorum spatium: non considerantes quia
non ait simpliciter. erit unus dies sicut
mille anni. sed unus inquit dies
apud dominum sicut mille anni: quia
nimirum in cognitione diuine
uirtutis et preterita et futura et pre-
sentia equaliter presentia constant.
et que longa nobis uidentur et que
breuia temporum curricula. equalis
utique spatii sunt apud conditorem
temporum: iuxta illud psalmiste.
Quoniam mille anni ante oculos tuos
sicut dies hesterna que preteriit.
et sicut custodia in nocte que pro ni-
chilo habentur eorum anni. Sic enim
constat. quia psalmista mille an-
nos non diei futuro iudicii. sed diei
hesterne que preteriit ante oculos
conditoris adequat: immo omnes an-
nos mundi id est seculi huius omne tem-
pus custodie noctis unius. que est
quarta pars noctis assimilat.
Ita beatus petrus unumquemque di-
em seculi presentis mille annis. et

mille annos unicuique diei apud
dominum coequiparat, id est eiusdem men-
surae asseuerat; quia uidelicet omnia
et parua et magna equaliter ipse con-
spicit. Ergo idem petrus si hoc de
die iudicii uellet tantum intelli-
gi quod uere tantae esset longi[tu]-
tudinis quantae sunt mille anni nostri.
potuit utique apertius suam indicare
sententiam; neque opus esset addere
apud dominum, quia ille dies ultimus
tantae esse longitudinis hominibus
etiam cunctis ubi aduenisset ap-
pareret. Ideo autem hoc apostolus com-
memorat ut conuincat eos quos
dicere premiserat: ubi est promissio
aut aduentus eius; ostendens do-
minum nequaquam oblitum suae promis-
sionis aut aduentus ad iudican-
dum uiuos et mortuos. Sed cum ita
unumquemque diem seculi nostri eterna
sua memoria conputat ut annorum
mille existunt, ita mille annos ut
unius diei spatium sine labore con-
spiciat; manifeste intellegendum
quod ipsorum quoque dierum et annorum
omnium finem certissime nouerit.
et absque ulla dubietate hoc quoque
prenouerit quando aduentus ipsius
claritas reuelanda, quando promissa
sanctis sint premia reddenda. Unde
et recte subiungitur. Non tardat

dominus promissionem, sed patienter agit
propter uos, nolens aliquem perire, sed
omnes ad penitentiam reuerti.
Qui ergo omnia nouit tempora nouis-
sima et antiqua, non tardat promis-
sionem retributionis suae, sed hanc
utique in tempore quo ante omnia tem-
pora futura predestinauit ostendet.
ideoque adhuc differt ut electorum
prius summam quam cum patre ante
secula decreuit adimpleat. Unde
et in apocalypsi animae interfectorum quae
diem iudicii et resurrectionis otius
aduentare sitiebant, audierunt
ut requiescerent tempus adhuc mo-
dicum donec impleantur conserui eorum
et fratres eorum. Qui autem prefatam beati
petri sententiam ita intellegunt,
quasi diceret diem iudicii tantae
longitudinis futuram quantae mil-
le sunt anni, hoc ad causam referunt
quod necesse sit eos qui cum peccatis
aliquibus de corpore exeunt, et ta-
men ad electorum sortem predestinati
sunt, tanto tempore per ignem purgari,
et sic demum remissis omnibus peccatis
ad uitam uenire. Sed hi non uident
quantae sit inpudentiae credere quod
tantus perfectorum et iustorum coetus receptis
in ictu oculi corporibus beatis et im-
mortalibus per mille annorum spatia
debeat in aera uel intra finem ex-

pectare iudicii . et tunc demum p
paratis ad integrum sociis . diu ex
pectatam audire sententiam . Venite
benedicti patris mei . percipite reg
num . Adueniet autem dies domini
ut fur . in quo celi magno impetu
transient . Illos procul dubio celos
dicit qui in diluuio transierunt
hoc est aerem hic terre proximum . qui
igni perdendus est . tantum ut recte
creditur spacii tenente . quantum
aqua tenebat diluuii . Alioquin
si quis celos superiores ubi sol et luna
et astra sunt posita transituros asseue
rat . quomodo uult illam domini sen
tentiam intelligere qua dicitur . tunc sol
obscurabitur . et luna non dabit lumen
suum . et stelle cadent de celo . Si
enim locus sydeum transierit id est
celum . qua ratione potest dici in
eadem die domini et sydera uel obscu
rari uel cadere . et ipsorum syderum loca
quo fixa tenentur igne absumente
transisse . Elementa uero calore
soluentur . Quatuor sunt elementa
quibus mundus iste constat . ignis .
aer . aqua . et terra . que cuncta ignis
ille maximus absumet . nec tamen
cuncta in tantum absumet ut
funditus non sint . sed duo in totum
consumet . duo uero in meliorem resti
tuet faciem . Unde insequentibus

dicitur . Nouos uero celos et nouam ter
ram . et promissa ipsius expectamus .
Non enim dicit alios celos et aliam
terram . sed ueteres et antiquos in melius
commutandos . iuxta hoc quod dauid
ait . Initio terram tu fundasti domine .
et opera manuum tuarum sunt celi .
Ipsi peribunt tu autem permanes . et
omnes sicut uestimentum ueterascent .
et sicut opertorium mutabis ea et mu
tabuntur . Que ergo peribunt ueteras
cent et mutabuntur . constat pro
certo quia consumpti per ignem . mox
abeunte igne gratiorem resument
speciem . Preterit enim figura huius mun
di non substantia . sicut et carnis nostre
non substantia perit sed figura muta
bitur . quando quod seminatur corpus
animale . surget corpus spiritale .
De igne autem et aqua nichil tale
legimus . quin potius habemus in
apocalypsi . et mare iam non est . ha
bemus in prophetis . et lux lucerne
non lucebit tibi amplius . Et pro
missa inquit ipsius expectamus
in quibus iusticia habitat . Ius
ticia habitat in futuro seculo . quia
tunc unicuique fidelium pro modo sui
certaminis reddetur corona iusti
cie . quod in hac uita nequaquam
fieri potest . iuxta illud salomo
nis . Vidi sub sole in loco iudicii

impietatē. ⁊ in loco iusticię iniq-
tatem: et dixi in corde meo Ius
tum ⁊ impiū iudicabit ds: et
temp' omī rei erit. Et iterum. Vi
di inqt calumpnias que sub so
le gerunt. ⁊ lacrimas īnocentiū
et cōsolatorē neminē: nec posse
resistē eoꝝ uiolentię cunctoꝝ au
xilio destitutos: ⁊ laudaui ma
gis mortuos qm̄ uiuentes. Ideo
namq; magis mortuos īnocētes
qm̄ uiuentes laudauit: qa illi
ad huc ī certamine positi. isti
aut̄ ꝑpetuę beatitudinis sunt
mercede donati. Idō sub sole ca
lumpnias se uidisse querebat.
qa sup̄ solem iudicē nouerat eē
iustū. qui in altis habitat ⁊ hu-
milia respicit: supra solē mansi
ones in quib; iusti debita iusti-
cię suę pmia ꝑcipiant. Potest
etiā hoc qd' ait. in quib; iusticia
habitat. iuxta illud psalmiste
intellegi. hec porta dn̄i. iusti in-
trabt ꝑ eam. Et in apocalypsi de
ciuitate supna iohes. nec intra-
bit inqt in eam aliqd coinquina-
tum ⁊ faciens abhominationē
⁊ mendaciū: nisi q̄ scpti sunt ī
libro uitę agni. Propt' qd kmi
hec expectantes satagite īmacu
lati ⁊ inuiolati inueniri ei ī pace:

He sunt uigilię scē de quib dn̄s
ait. Beati serui illi: qs cū ueñit
dn̄s inueñit uigilantes. Vigi
lat namq; qui se a sordib; uici
orum īmunē custodit: q qn̄tū
in se est cū omnib; hominib;
pacem habet: q in se ipso pace
felicissima utens omīs carnis il
lecebras spē regimini subdit. Et
bene cum diceret. satagite inma-
culati ⁊ inuiolati īueniri. ad
didit ei. id ē dn̄o: qd ille solū
pfecte mundꝰ est. qui diuino iu-
dicio mundꝰ ē. Vnde in laude
bonoꝝ coniugū dicit. Erant autē
iusti ambo ante dm̄. Bene ante
dm̄: quia humana sepe iudicia
fallunt. Et dn̄i nr̄i longani
mitatē salutē arbitramini. No
lite putare qa tardet pmissio
nem dn̄s: s; intelligite qd ideo
longanimit' expectat. ut plures
saluent'. Sicut ⁊ kmus frat'
nr̄ paulus scdm datam s; sapiē-
tiam scpsit uob. Paulū illis
scpsisse commemorat: qa que ipse
paulus ad quasda specialit'
scpsit ecclās: omib; generalit' que
p orbem st̄. queq; unā catholicā
faciunt scpsisse pbatur ecclesiis.
Et notandū qd hic petrus pau-
li sapientiā laudat: ipse autē

paulus de se dicit . ego enim sum
minimus apostolorum qui non sum dignus
uocari apostolus: quoniam persecutus sum
ecclesiam dei. Ecce se paulus pristine
sue infidelitatis memor humi-
liat: et aliorum apostolorum innocentiam
prefert. Ecce primus apostolorum quasi obli-
tus sui honoratus et datarum sibi cla-
uium regni. datam paulo sapien-
tiam miratur: quia nimirum mos
est electorum ut aliorum magis quam su-
as mirentur uirtutes: per quas se ad
profectum excitent. Itemque notan-
dum quod paulus in epistolis suis
dicit: cum autem uenisset cephas an-
tiochiam in faciem ei restiti. quia
reprehensibilis erat. Reprehendit
ergo paulus in epistolis suis petrum.
et tamen ipse petrus easdem epistolas
relegens laude dignas iudicat:
quia nimirum hoc ipsum quod se minoris
merito reprehensum inuenit. non
quasi iniuriam aspernanter. sed gra-
tulanter quasi officium deuotionis
accepit. Tales ad inuicem esse non
quilibet mortalium. sed illi solum
norunt. qui didicerunt a domino mi-
tes esse et humiles corde: qui sciunt
honore se inuicem preuenire.
In quibus sunt quedam difficilia
intellectu que indocti et insta-
biles deprauant: sicut et ceteras
scripturas. Omnes scripturas heretici
deprauant. Nullus est enim uel noui
uel ueteris testamenti liber in quo non
multa peruerse intellexerint. sed et ipsas
scripturas sepe a suo statu peruerte-
runt. uel demendo uel addendo
uel mutando que illorum perfidia
dictasset: sicut constat arrianos de
euangelio erasisse quod saluator ait.
quia deus spiritus est. quia nolebant
credere quod spiritus sanctus deus esset et omnipotens.
Quos recte indoctos uocat et
instabiles: quia nec lumen scientie
nec stabilitatem mentis habent.
ut uel docti donec erudiantur perma-
neant. Unicum namque indoctis
remedium est. humili stabilitate
doctorum uerbis auditum prebere:
quam stabilitatis gratiam quia heretici
non habent: uento superbie quasi
palea leues etiam de ecclesia tolluntur.
De quibus bene subditur. Ad suam
ipsorum perditionem: quia qui scripturas
deprauare. quam fidem catholicam
turbare ac peruertere conantur: non
aliud in hoc quam se ipsos condem-
nant: ecclesia autem christi dissensis
errorum tenebris uera sua luce fru-
itur. Unde bene in fine apoca
lypsis que clausula est quasi signa
culum est diuine scripture dicitur.
Si quis apposuerit ad hec apponat

ds sup illum plagas sc̄ptas in
libro isto. & si quis diminuit de
uerbis libri hui9 pphecie. aufe-
rat ds partem eius de libro uite.
& de ciuitate scā. 7 de his que
sc̄pta sunt in libro isto. Diffici-
lia aut̄ intellectu in eplis pauli
que ab indoctis & instabilib;
dicit ee̅ deprauata. illa sc̄ max-
ime in qb9 de grā dei loquit̄ que
iustificet impios. hoc est ex im-
piis faciat iustos. Dic̄ enim ipse.
Ubi aut̄ abundauit delictū. sup-
abundauit grā. Quod illi nō in-
telligentes. putabant eū dicere.
Faciam9 mala ut ueniant bona.
Absit aut̄ ut paul9 suos audito-
res ad p̄mienda bona doceat face̅
mala. cui9 omnis intentio ē a ma-
lis coercē. & ad bona agenda qs-
cumq; potest aduocare. S; cum
dic̄. ubi aut̄ abundauit peccm̄
supabundauit grā. donum grē
p hoc uehementius 9mendat que &
magna solet 9dīsis 7 minora dimit-
tere peccā. & quanto qs maiora an-
te 9uersionē peccā 9misit. tan-
to maiorē grē donatiuis indul-
gentiā 9cessus accipit. Loqtur
hoc g apls de his que iā commi-
simus peccis. ne quis despatiōe
ueniē p magnitudine facinorū

pereat. Non aut̄ ut inimici uit-
pretabant̄ suadebat plura face̅
peccā. ut potiora p hec reciperent
bona. Unde & beatus petr9 rec-
te admonendo subiungit.
Vos aut̄ frs presciences custodi-
te ne insipientiū errore trāsduc-
ti excidatis a ppa firmitate.
Prescientes. quia insipientes mul-
tifarios introducēt errores. qdā
iudiciū futurum negantes. qdā
diuina eloqa falsantes. quidā
male interp̄tantes. qdam luxu-
rie frena laxantes. alii aliis atq;
aliis deceptionū fraudib; mi-
seroꝝ corda dementantes. cus-
todite ne qua seducentiū astu-
tia a fidei ure firmitate deci-
datis. Crescite g in grā & in
cognitione dn̄i nr̄i & saluato-
ris ihu xp̄i. iuxta illud psal-
miste. Ambulabt de uirtute
in uirtutem. uidebit̄ ds doꝝ in
syon. Ipsi glā & nc̄ 7 in die
eternitatis. Glā semp saluato-
ri do & dno nro. & nunc cum in-
ter cotidianas ad usitatā pres-
suras adhuc in carne positi pe-
grinam̄ ab illo. & maxime tc̄
cū diu desideratus cunctis gen-
tib; adueniens p̄sentia nos sue
uisionis fuit illustrare dignat9.

quā interim suspirantes mito
cantam⁹: quia melior est dies una
atriis tuis super milia

Explic̄ ep̄la beati Petri sc̄da. Inci
pit p̄latio in ep̄lam b̄i iohis p̄mā

Quod fuit ab initio: quod
audiuim⁹. qđ uidimus
oculis n̄ris. Hanc epis
tolam beatus iohes ap̄ls
de fidei & caritatis pfectione scp
sit. laudans deuotionē eor̄ qui ī
unitate eccl̄e pseuerabant. porro
illor̄ impietatē coarguens qui
eccl̄e pacem uesano dogmate
turbabant. cherinthi maxime
& marcionis. q̄ xp̄m ante mari
am n̄ fuisse ɔtendebant. ppter
q̄s etiam eug̃lm suum scripsit.
ibi quidē & suis & ipsius dn̄i uer
bis ɔsubstantialē pat̄ filium af
firmans. hic aut̄ que didicit a
dn̄o ppriis sermonib; depromens.
& hereticor̄ stulticiā ap̄lica auc
toritate refellens. Vn̄ mox in
capite ep̄le diuinitatē simul
& humanitatē ueram eiusdem dī
et dn̄i n̄ri ihu xp̄i designat di
cens. Qđ fuit ab initio. qđ au
diuim⁹. Fuit enī ab initio fili⁹
dī. s; eundē filium dī in homi
ne apparentē audier̄t & oculis
uider̄t discip̄li: qđ ip̄m in eug̃lo
latius explicauit. Nam qđ hic
ait. qđ fuit ab initio: hoc ē qđ
in eug̃lo ait. In p̄ncipio erat uer
bum & u̇bum erat apud dm̄. & ds
erat uerbū. hoc erat in p̄ncipio
apud dm̄: & qđ hic subdidit. qđ
audiuim⁹. qđ uidim⁹ oculis n̄ris
hoc est qđ ibi latius subdit. uer
bum caro factum ē & habitauit
in nobis: & uidim⁹ glām ei⁹ glām
quasi unigeniti a patre. Quod
p̄spexim⁹ & man⁹ n̄re tractaue
runt de uerbo uite. Non solū
quippe corporalib; oculis sic̄ ceti
dm̄ uiderunt. s; & p̄spexerunt qa
diuinā quoq; u̇tutem sp̄ualib;
oc̄lis cernebant. maxime illi q̄
eum ī monte clarificatū uider̄t.
e quib; unus erat ipse iohes. Qđ
aut̄ ait. & manus n̄re temptaue
runt de uerbo uite: manicheor̄
uincit insaniā qui dm̄ uerā
assumpsisse carnē negant: quā
ap̄li ueram ēē dubitare n̄ poterāt.
utpote cui⁹ u̇itatem n̄ solū ui
dendo. s; & tangendo pbarant.
maxime iohes ipse qui in sinu
eius in cena recumbē solitus.
tanto licenti⁹ eius mēbra q̄nto
inienius tangebat. S; & post re
surrectionē eius a mortuis man⁹
eor̄ temptauer̄t de uerbo uite.

cũ ueram eũ recepisse carnem quã
uis iam ĩcorruptibilem absq; ul-
la dubietate cognouerũt: ab illo
ipso audientes. Palpate & uide-
te. quia sp̃c carnem & ossa nõ ha
bet. sicut me uidetis habe. Bene
autẽ dicit. & manus nr̃e temp-
tauerũt de uerbo uite. qa cũ ue-
ritatem resuscitatę carnis ei a
mortuis etiã manib; cõtrectan
do pbarent: certũ eum uerbũ
uite. hoc est dñm uerum eẽ cog-
nouerũt. Vnde & thomas q̃ speci-
alius eũ palpare uisus ẽ. mox
ubi palpauit carnẽ. dñm ɔfessus
ẽ dicens. Dñs meus: & ds̃ meus.
Et uita manifestata ẽ: & uidi-
mus & testam̃. Illam dic̃ uitã.
quę in eũglo loquit. Ego sũ re-
surrectio & uita. Quę manifes-
tata ẽ. diuinis in carne declara-
ta miraclis: uiderũtq; discipuli
p̃sentes q̃d posteris indubia ue
ritate testarent: quando signa
faciens sic̃ idem iohes scribit.
manifestauit glam suã. & credi-
derũt in eum discipli ei. Et quia
iohes apl̃s uitã se manifestatã
uidisse cũ suis coaplis testatur:
ɔfundat cum suis sequacibus
apelles hereticus q̃ eandẽ uitam
id ẽ dñm saluatorẽ non dñm in

ueritate. s; hominẽ in fantasia
mundo apparuisse contendit.
Et annuntiam uob uitã ęternã:
quę erat apud patrẽ. & apparuit
nobis. Erat apd patrẽ indiui
nitate ętiã: & apparuit ex tem
pore in mundo in humanitate.
Quod uidim & audiuimus annũ-
tiamus & uob. ut et uos societa
tem habeatis nobiscum: & societas
nr̃a sit cum pat & cum filio ei
dño nr̃o ih̃u xp̃o. Manifeste
ostendit beatus iohes. quia qui
cumq; cũ deo societatẽ habe de-
siderant. p̃mo ęcclę societati de-
bent adunari. illamq; fidẽ addis-
cere. eius sacramentis imbui: quã
discipli ab ipsa degente ĩcarne
ueritate pceperunt. Nec in aliquo
minus ad dñm ptinent. q̃ p apl̃os
doctrinã credunt. quã illi qui
p ip̃m predicantẽ in mundo
dñm credebant: nisi ĩ quantũ
eos fidi ut opum qualitas dis
cernit. Vnde etiã de hac socie-
tate scilicet quã habent in patre
& filio: ipse filius pat supplicãs
ait. Pater sc̃e serua eos in noĩe
tuo quos dedisti m̃: ut sint
unum sic̃ & nos. Et paulo post.
Non p his aut rogo tantũ: s; &
p eis qui credituri st̃ p uerbũ

eoꝝ in me. ut om̄s unū sint. sic̄ tu
pat̄ in me et ego in te. ut et ipsi in
nob̄ unū sint. Et hec scripsi
nob̄: ut gaudiū nr̄m sit plenū.
Gaudiū doctoꝝ fit plenum: cū
multos p̄dicando ad s̄ce eccl̄e so
cietatē. atq; ad eius p quē eccl̄ia
roborat̄ et crescit. dī patris et filij
eius ih̄u x̄pi societatem p̄ducūt.
Vn̄ etiam paulus his q̄s ad fidē in
struebat ait. Implete gaudiū
meū ut idē sapiatis: eandē cari
tatē habentes. unanimes idipsū
sapientes. Et hec est annunti
atio quā audiuim⁹ ab eo et ānun
tiamus uob̄: quā d̄s lux est et
tenebre n̄ sunt ī eo ulle. Hac
sententia beatus ioh̄es et diuine
puritatis excellentiā monstrat.
quā nos imitari iubem̄. dicente
ip̄o. sc̄i estote. quia et ego sc̄s sū
dn̄s d̄s ur̄: et manicheoꝝ dogma
cuincit insanū. qui dī naturam
a p̄ncipe tenebrarū bello uictā
et ēē uiciatā dicebant. Si dix
erimus quā societatē habemus
cū eo et in tenebr̄s ambulamus.
mentim̄ et n̄ facimus ūitatem.
Tenebras peccata: hereses et odia
nominat. Nequaquā ḡ sola fidi
cfessio sufficit ad salutē cui bo
noꝝ operum attestatio deē. Sed
nec operum rectitudo sine fidei et
dilectionis simplicitate prodest.
Quicūq; enim ulla ex parte tene
bris obsidet̄: societatē ad eum ī
quo nichil in q̄natū incurrit ha
bere n̄ ualet. Que eni societas lu
ci ad tenebras? Si aut̄ in luce
ambulem⁹ sic̄ et ipse est in luce. so
cietatem habem⁹ ad inuicē. Notā
da est distinctio ūboꝝ: quia dn̄ ēē
in luce dic̄. nos aut̄ in luce am
bulare debē. Ambulant enī in
luce iusti: cū ūtutum opib; serui
entes ad meliora p̄ficiunt. Diui
na aut̄ sc̄itas cui dicit̄. tu autē
idem ip̄e es. recte in luce ēē me
morat̄: quia plena bonitas sēp
existens. ubi p̄ficere ualeat nō
inuenit. Dicitur quippe fidelib;
ut filij lucis ambulate: fruct⁹
enim lucis ē in omnī bonitate et
iusticia et ūitate. Ds̄ autē sine
aliquo p̄fectu semp̄ bonus iust⁹
et uerus existit. Si ḡ in luce ā
bulem⁹ sicut et ipse est in luce
societatē habem⁹ ad inuicē. qa
uidelicet manifestū dat indi
cium qd̄ in uia lucis ambulā
do p̄ficim⁹. si fratrū societatis
cū quia pariter ad uerā lucē p
ueniam⁹ copula gaudem⁹: sed
et si lucis opa facē. si inuiolata

mutue dilectionis uita uidemus.
nec sic tamen putare debemus nos
profectu atque industria nostra a pec
catis ad integrum posse mundari
Nam sequitur. Et sanguis ihesu
filii eius mundat nos ab omni pec
cato. Sacramentum namque dominice
passionis et predicta nobis omnia in
baptismo pariter peccata lauauit.
et quicquid cotidiana fragilitate
post baptisma commisimus. eiusdem
nostri redemptoris nobis gratia dimit
tit. maxime cum et opera lucis que
facimus humiliter cotidie nostros illi
confitemur errores. cum sanguinis uiuis
sacramenta percipimus. cum dimitten
tes debitoribus nostris nostra nobis di
mitti debita precamur. cum memo
res passionis illius libenter aduersa
queque toleramus. Mire autem cum de deo
loqueretur ait. Et sanguis ihesu filii
eius. Filius quippe dei in diuinitatis
natura sanguinem habere non potuit.
Sed quia idem filius dei etiam filius hominis
factus est. recte propter unitatem persone
eius. filii dei sanguinem appellat. ut
uerum eum corpus assumpsisse ue
rum pro nobis sanguinem fudisse uel
dominum ihesum in carne quam assumpsit
ueraciter esse passum denegat. Cui
simile est quod paulus ait. Vos spiritus
sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei

quam acquisiuit sanguine suo.
Si dixerimus quoniam peccatum non habemus.
ipsi nos seducimus et ueritas in nobis
non est. Contra heresim pelagianam
hec sententia ualet. que et paru
ulos omnes sine peccato nasci et elec
tos in hac uita tantum proficere pos
se dicebat ut sine peccato existat.
Nam cum propheta dicat. ecce enim in
iniquitatibus conceptus sum et in de
lictis peperit me mater mea. sine
culpa esse in mundo non possumus.
qui in mundum cum culpa uenimus.
sed sanguis ihesu filii dei mundat
nos ab omni peccato. ut nos ideo
sub iure hostis nostri debita nostra
non teneant. quia pro nobis mediator
dei et hominum homo christus ihesus
gratuito reddidit quod non debe
bat. Qui enim pro nobis mortem carnis
indebitam reddidit. nos a debita
anime morte liberauit. Si con
fiteamur peccata nostra. fidelis et
iustus est ut remittat nobis peccata
nostra. Quia sine peccato in hac
uita esse non possumus. prima salutis
spes est confessio. ne quisquam se
iustum putet et ante dei oculos
erigat ceruicem. deinde dilectio.
quia caritas operit multitudi
nem peccatorum. quam propterea in sequen
tibus huius epistole multiplici nobis

laude commendat. Pulchre autem
utrumque simul insinuat: quod et ro
gare pro peccatis debeamus, et impe
traturos dei indulgentiam cum ro
gamus. Ideo et fidelem dixit dominum
ad remittenda peccata fidem polli
citationis suae reseruantem: quia qui
nos pro debitis et pro peccatis orare docuit pa
terna misericordia promisit et ueniam se
cuturam. Iustum quoque eum asseuerat:
quia uere confessioni iuste dimittat.
Ut remittat nobis peccata nostra:
et emundet nos ab omni iniquitate.
Remittit in hac uita electis pecca
ta cotidiana et leuia sine quibus interim
uiuere nequeunt: emundat post so
lutionem carnis ab omni iniquitate.
introducens illos in aeternam uitam: in qua
nec uelint ultra peccare nec uale
ant. Remittit nunc maiora temp
tamenta orantibus ne uincantur: re
mittit minima ne laedant: mun
dat tunc ab omnibus ne aliqua prorsus
beatis in regno iniquitas assit per
petuo. Si dixerimus quoniam non pec
cauimus: mendacem facimus eum: et
uerbum eius in nobis non est. Ipse
namque per hominem suo spiritu plenum
dicebat. Non est homo iustus in terra
qui faciat bonum et non peccet. Sed
et ipse ipsum nos immunes a delic
tis esse non posse docuit: quos ita

orare praecepit. Et dimitte nobis de
bita nostra sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris. Nemo ergo docente
pelagio liberum se a peccatis ac de
bitis uiuere posse credat: cum uidit
apostolos docente domino pro suis exora
re delictis. Sed et alibi scriptum est.
Septies cadit iustus et resurgit.
Impossibile namque est quemlibet sanctorum
non aliquando in minutis peccatis
quae per sermonem, per cogitationem, per
ignorantiam, per obliuionem, per neces
sitatem, per uoluntatem, per subrepti
onem admittuntur lapsum incurrere.
nec tamen iusti esse desistunt. quia
citius a reatu suo domino opitulante
resurgunt. Filioli mei haec scribo
uobis: ut non peccetis. Non est sibi
ipse contrarius. qui supra nos sine
peccato uiuere non posse perhibebat:
nunc autem ideo scribere se dicit nobis
ut non peccemus. Sed ubi nos necessa
rie prudenter: ac salubriter nostrae
fragilitatis admonuit: ne quis se
quasi innocens placeat. et se de me
ritis extollendo plus peccet: hic
consequenter hortatur. ut si omni
culpa carere nequimus. demus tamen
operam quantum ualemus. ne nos ipsi
fragilitatem nostrae conditionis negli
genter agendo iuuemus: sed contra
omnia uitia strenue uigilanterque

dimicemus. maxime maiora et ap
tiora que domino iuuante facilius
superare uel cauere ualemus. ut iuxta
quod paulus ait. temptatio uos non ap
prehendat nisi humana. hoc est ea
sola quam infirmitas humana ad
integrum declinare non potest.
Sed si quis peccauerit. aduocatum
habemus apud patrem ihesum xpistum ius
tum. Vnde ipse iohannes quantum serua-
humilitatem quam docet. certe uir
iustus erat et magnus. qui de pecto
re domini mysteriorum secreta bibebat.
non tamen dicit. aduocatum me ha
betis apud patrem. sed aduocatum
inquit habemus dicit. et habemus
dicit non habetis. Maluit se po
nere in numero peccatorum. ut ha
beret aduocatum xpistum. quam ponere
se pro xpisto aduocatum. et inueni
ri inter dampnandos superbos.
Hec tamen dicendum quia episcopi uel
prepositi non petant pro populo. Orat
enim apostolus pro plebe. orat plebs
pro apostolo qui dicit. orantes simul
et pro nobis. ut aperiat nobis ostium
uerbi. Et pro petro orabat ecclesia
cum esset in uinculis petrus. et ex
audita est. quoniam et petrus pro
ecclesia. quia omnia membra pro in
uicem orant. caput pro omnibus in
terpellat. de quo scriptum est. Qui est

ad dexteram dei sedens. qui etiam inter
pellat pro nobis. Vnigenito enim filio
pro homine interpellare est. apud coeter
num patrem se ipsum hominem de
monstrare. eique pro humana natura
rogasse est. eandem naturam in di
uinitatis sue celsitudine susce
pisse. Interpellat ergo pro nobis dominus non
uoce sed miseratione. quia quod damp
nari in electis noluit. suscipien
do seruauit. Et bene cum diceret
aduocatum nos habere apud patrem
xpistum ihesum. addidit iustum. Iustus
namque aduocatus iniustas causas
non suscipit. qui tamen iustos nos
defendit in iudicio. si nos met ip
sos et cognoscimus et accusamus
iniustos. Cur enim iustus non sit.
qui contra suam iniusticiam iam per
lacrimas seuit. Et ipse est pro
piciatio pro peccatis nostris. Qui per
humanitatem interpellat pro nobis
apud patrem. idem propiciatur nobis
cum patre per diuinitatem.
Non pro nostris autem tantum. sed etiam
pro totius mundi. Non pro illis
solum propiciatio est dominus. quibus tunc
in carne uiuentibus scribebat
iohannes. sed etiam pro omni ecclesia que per
totam mundi latitudinem diffu
sa est. a primo nimirum electo usque
ad ultimum qui in fine mundi

nasciturus ẽ porrecta. Quib' uer
bis donatistarũ scisma repbat.
qui in affrice solum finib; eccle
siam x̃ dicebant ẽẽ inclusam.
Pro toci' g̃ mundi peccatis interpel
lat dñs: quia p totũ mundũ
eccl'a est q̃m suo sanguine cõ
parauit. Neq; huic uerbo re
pugnat q̃d in seq̃ntib; dicit. et
mund' totus ĩ maligno positus
ẽ: quia etiã p totũ mundũ sc̃
q̃ maligno id ẽ antiq̃ hosti fa
mulentur. Et in hoc scim'
q̃m cognouim' eũ: si mandata
ei' seruem'. Que mandata di
cat. in seq̃ntib; apit. id ẽ carita
tem. Qui dicit se nosse eũ et
mandata eius ñ custodit: men
dax ẽ & in eo ũitas non est.
Xp̃c ueritas appellat'. Ego sum
inquit uia: ũitas 7 uita. Frustra
g̃ nob meo applaudim': cui' mã
data ñ facim'. Nec grande pute
mus unũ dñm nosse: cũ & demo
nes credant 7 contremiscant. Q'd
sit aut̃ dñm ueraciter nosse: sub
seq̃nter ostendit dicens. Qui
aut̃ seruat uerbũ eius: uere in
eo caritas di pfecta ẽ. Ille itaq;
uere dñm nouit: q̃ ei' mandata
seruando. caritatẽ se ei' habere
cpbat. Hoc ẽ enim dñm nosse: q̃d

amare. Nam q̃ eum ñ amat: pro
fecto ostendit q̃a q̃m sit amabil'
ñ nouit. Quã sit suauis dñs et
dulcis gustare ac uid'e ñ didicit.
qui ei' plac'e conspectib; omnia
intentione ñ satagit. Et in
hoc scim' q̃m in ipso sum': si in
ipo pfecti sum'. Qui dicit se ĩ
ipso man'e. debet sicut ille ambu
lauit & ipse ambulare: id ẽ p di
lectionẽ nimiã etiam p inimic'
orare dicens. pat' ignosce illis.
s; & psp'a mundi cuncta animo
forti contempn'e: libenter irrisiões
& obpbria tol'are: sicut & ipe dic̃
Siquis uult post me uenire ab
neget se ipm: & tollat cruc̃ suã
& sequat' me. Karmi. non man
datum nouũ scribo uob: sed mã
datũ uetus q'd habuistis ab initio.
Mandatum uet' est: uerbu q̃d au
distis. Itum mandatũ nouũ scri
bo uob. Eadem caritas & man
datum uetus ẽ q̃d ab initio com
mendat: & mandatũ nouũ q̃a
teneb's electis desidium noue lu
cis infundit. Vñ recte subditur.
Quod est uerũ & in ipo & in uo
bis: q̃m tenebre trãsierunt. et
lumẽ uerũ iam lucet. Ecce
unde nouũ. quia tenebre adue
terem hominẽ: lux ũ ad nouũ

hominē ptinet. Deniq; dicit
apl's paulus. Exuite uos uetēm
hominē: & induite nouū. &
itūm. Fuistis aliqn̄do tenebre.
nc̄ autē lux in dn̄o. Qui dic̄
se in luce eē & frēm suū odit: i
teneb's est usq; adhuc. Dn̄s p
cepit dilig̃e inimicos. Qui ergo
dicit se eē xp̄ianum & frēm su
um odit: in teneb's est usq; adhuc.
Et bene addidit usq; adhuc: q̄a
nimirū om̄s homines in tene
bris nascunt̄ uicioꝝ: in teneb's
manent om̄s donec g̃ra xp̄i p
baptismū illuminent̄. Sꝫ et is
qui cū odio fr̄is accedit ad fon
tem uite q̄ nascat̄. ad potū san
guinis p̄ciosi quo redimat̄. et
si se illuminatū a dn̄o estimat.
in teneb's ē usq; adhuc: neq; il
la ratione peccatoꝝ umbs exue
potuit. q̄ uiscā caritatis indue
n̄ curauit. Hinc ē enim q̄d symō
nup baptismatis unda pfusus:
ab eo q̄ claues celi habuit audi
uit. Non est t̄ pars neq; sors i
sermone hoc: in felle eñ ama
ritudinis & obligatiōe iniq̄ta
tis uideo te eē: quia uidelicet
collegio fraternitatis neglecto.
donū sp̄c quo unitas eccl'e con
seruat̄. pecunia emē ac p̄uati

cupiebat habe. Qui diligit fra
trem suū in lumine manet & scā
dalū in eo n̄ est. id ē offensio. Qui
enim diligit frēm: tol'at om̄ia ppt̄
unitatē caritatis. Pax enī mul
ta diligentib; legem tuam. id est
caritatem: & n̄ est illis scandalū.
& paulus dic̄ Suffentes inuicē
in caritate: studentes seruare
unitatē sp̄c in uinculo pacis.
Qui autē odit frēm suū in teneb's
est. & in teneb's ambulat: & nescit
quo eat. q̄m tenebre obcecauert̄
oclos ei'. Et enim nescit ingehen
nam ignarus & cec' p̄cipitatur
in penam: recedens scilicet a
lumine monentis & dicentis.
Ego sum lum̄ mundi. Qui me
secutus fuit nō ambulabit in
teneb's: sꝫ habebit lumen uite.
Scribo uob filioli: q̄m remittū
tur uob peccata ppt̄ nom̄ eius.
Om̄s suos auditores q̄s ipse in
xp̄o precesserat. filioꝝ nomine
glificat: quia uidelicet renati
ex aqua & sp̄u. remissionē acce
perant peccatoꝝ. Et ne dubites
fideles quosq; patrū precedentiū
filios recte posse nominari: au
di pphetam de eccl'a canentē. Om
nis gl'a eius filie regum ab int'.
Itemq; ad eandē. P patrib; tuis na

ti sunt t filij. Scribo uob pa-
tres: qm cognouistis eu qui ab i
nitio e. Patres n erant s; sapientia
maiores ac maturos appellat. Se
nect eium uenerabilis est n diut-
na: neq; numero annoz computata
Cani st aut sensus hominis: et
etas senectutis uita imaculata.
Patru namq; e antiqua meminis
se et nosse: et hec minorib pande
re. Unde scriptum e. Interroga patrs tuos:
et annuntiabt t. Et ideo recte
patres appellauit eos. q eum q
ab initio e id e dnm xpm una
cu patre et spu sco nosse: et suis
auditorib; fideliter pdicare di-
dicert. Scribo uob adolesce-
tes: qm uicistis malignum.
Adolescentie temp ppt incenti
ua carnis lubricu est s; et ppter
robur etatis certamini habile.
Unde et iohs adolescentib; illis scri
bit: qui temptamta uoluptatu
carnaliu uerbi di amore uicert
Scribit et eis q maiore pfectione
illatis ppt uerbum di psecutionib;
cunctas maligni hostis machinas
fortit contempserit. Scribo uob
infantes: qm cognouistis patre
Infantes dicit humiles spiritu.
Qui quato magis humiliari sub
potenti manu di sentiunt eo

sublimi? eternitatis ei archana
cognoscet. sicut de talib; dicit eide
pat filius. Abscondisti hec a sapi
entib; et prudentib: et reuelasti
ea paruulis. Scribo uob patrs:
qm cognouistis eu q ab initio est.
Commendat hoc et repetit: meme-
tote uos patres ee. Si n obliuisci
mini ei qui ab initio e: potius pa-
ternitate. Scribo uob iuue-
nes qa fortes estis: et uerbum di in
uob manet et uicistis malignu.
Etiam atq; etia considerate qa iuue-
nes estis: pugnate ut uincatis:
uincite ut coronemini. Humi
les estote: ne inpugna cadatis.
Nolite dilige mundu: neq; ea
que in mundo st. Omnib; hec
generaliter eccle filijs scbit: et
his uidelicet qui patres sunt p
maturitate prudentie ac doctri-
ne. et his qui infantes p deuoti
onem humilitatis: et eis q adoles
centes uel iuuenes ppt deuicta
temptationu certamina. Omib;
his pariter mandat. ut utantur
quidem mundo ad necessitate
s; n diligant ad desidia super-
flua: sicut et paul ait. Et car-
nis curam ne feceritis i desiderijs.
Si quis dilexit mundu: non
e caritas patrs in eo. Nemo

sibi mentiatur. Unū cor duos tam
s̄ adūsarios amores nō capit.
Vñ & dñs ait. Nemo potest duob;
dñis seruire. & itm. Non potes-
tis dō seruire & mãmone. Sic aut̃
caritas pat̃s fons ē & origo omi-
um uirtutum: ita dilectio mundi
radix ē ac fomes omnium uitioꝝ.
Vñ sequitur. Q m̄ omne qđ inmū
do ē ꝯcupiscentia carnis ē & concu
piscentia oculoꝝ & supbia uite.
Omne qđ inmundo ē dicit. omis
qui mente inhabitant mundū.
q̄ amore incolunt mundū. sicut
qui celū inhabitant ꝯuersatione
incelis habent: quoꝝ cor sursū
ē quãuis carne ambulent ĩ tra.
Omne g̃ qđ inmundo ē. id est
omis mundi dilectores n̄ habent
nisi ꝯcupiscentiam carnis: ꝯcupis
centiã oculoꝝ. supbiam uite. His
qppe uitioꝝ uocabulis: omia uici-
orū genã comphendit. Cōcupis-
centia namq; carnis ē omne qđ
ad uoluptatē & delicias corporis
ptinet: in qb; sunt maxime cib'
potus & ꝯcubitus. De qb; salomō
ait. Sanguisuge due st̃ due filie
dicentes: affer affer. Cōcupiscē
cia oculoꝝ. omnis curiositas. que
fit indiscendis artib' nefariis. in
ꝯtemplandis spectaclis turpib'.

uel supuacuis: inacq̃rendis reb'
temporalib; indinoscendis etiam
carpendisq; uicijs p̃ximoꝝ. Su-
perbia uite est: cum se q̃s iactat
inhonorib;. Per hec t̃a tantū: cu-
piditas humana temptat̃. Per
hec adam temptat̃ ē & uictus. p
ꝯcupiscentiam scilicet carnis cū
hostis cibum ligni uetitū ostendit.
eumq; ad comedendum suasit: p
ꝯcupiscentiã ocloꝝ. cum diceret.
scientes bonū & malū. et apient̃
oculi uri. p supbiam uite cū di
ceret. eritis sic̃ dij. Per hec temp
tatus est dñs & uicit. p ꝯcupis-
centiã carnis id ē p cibū ubi sug-
gerit̃. dic ut lapides isti panes
fiant. p ꝯcupiscentiam ocloꝝ id ē
curiositatis. ubi de pinna tem-
pli admonet̃ ut se deorsū mit-
tat. temptandi grã utrum ab
angelis suscipiat̃. p supbiã uite
id ē inanē iactantiã: ubi in mō
te ꝯstituto ostenduntur omnia
regna huꝰ t̃re & pmittunt̃ si
adorauit. Q ue non ē ex patre
s; ex mundo ē. Non ē pugna
uitioꝝ nob ex dō patre & con
ditore naturaliter inserta: sed
ex mundi huꝰ amore quē con
ditori p̃tulim'. nob accidisse
pbatur. Fecit enim dš homines

rectos: & ipsi se miscuerīt infini
tis questionib; ut salomō testat̄
Vñ & iacob' ait. Nemo cū tempta
tur dicat qin a deo temptatur.
ds enim ītempta tor maloꝝ
ē. ipse enī nemi nem tēptat.
unūsq; ū temp tat̄ a cōcupiscē
cijs suis abstract' & illectus.
Et mund' trāsibit et ɔcupiscētia
ei'. qui autē fecit uoluntatem
dī manet in ētnum. Mund'
trāsibit. cū in die iudicij p ignē
ī meliorē mutabit̄ figurā. ut
sit celum nouū & tra noua. Trā
sibit & ɔcupiscentia ei'. qa temp'
patiēdę luxurię ut alti'us pec
cati ultra ñ erit. In illa enī die
pibunt oms cogitationes eoꝝ.
ille utiq; quib; erga mundi hui'
desidia intendebant. Qui autem
fecit uoluntatē dni. nequaq̄
ei' cogitatiōes trāseunte mūdo
pibt'. s; qui celestia ētnaq; de
sidabant. ī mutabiles ppetuo
manent. qin pmia supna que
cupierant ɔsequent̄. Vnde et
dns de femina deuota. immo
de unaqq; anima que uolun
tatē suam secuta fuit pfectę.
ait. Maria optimā partem ele
git. que ñ auferet̄ ab ea. Qui
g in ētnum manē incussus

quietusq; cōcupiscit. ea que tran
sire nesciunt amplectat̄. eiusq;
qui ētnus ē dei uoluntatem se
quat̄. Filioli nouissima hora ē.
Nouissimā horā. nouissimū se
culi temp' qd' nunc agit̄ dicit.
iuxta illam dnī parabolā ubi
operarios in uineā a pma hora. a
tcia. a sexta. a nona. ɔ abundeci
ma narrat ēē ɔductos. A prima
namq; hora uineā dnī excole
bant. q a pmordio sclī ul' docen
do ul' recte uiuendo sui cratorē
uoluntati seruiebat. Ab hora
tcia. qui a temporib; noe. ab ho
ra sexta q a temporib' abraham.
ab hora nona. q a temporib' legi'
datę. ab hora undecima. q a tē
pore dnice incarnationis usq; ad
finē sclī celestib; famulant̄ im
periis. in qua uidelicet hora et
aduent' incarne saluatoris futu
rus. & secutura pestis antixpi que
salutis pconia impugnaret. pro
phetarū presagio signata est.
Vñ sequit̄. Et sic audistis qa
antixpc uenit. nc aut̄ antixpi
multi fc̄i facti. Antixpos dic
heticos. S; & illi q fidem catho
licam qin ɔfitent̄ puersis actibus
destruunt. antixpi id ē deo cō
trarij iure uocant̄. q omnes

illi maximo antixpo in fine se-
culi uenturo quasi suo capiti testi
monium reddunt. Vnde et paulus
de illo ait: quia iam mysterium operatur
iniquitatis. Unde scimus quia nouis-
sima hora est. Vnde? nisi quia
antixpi multi facti sunt. Potest
autem etiam sic intelligi quod ait.
iam tunc nouissimam horam fuisse.
quia persecutio illius temporis que ab
hereticis ingerebatur magnam si
militudinem habuit ultime il
lius persecutionis que imminente
die iudicii uentura est. quoniam
hec linguis tantum uesanis eccle
siam uexauit. illa etiam gladiis
est uexatura ferocibus. Ex nobis
exierunt. sed non erant ex nobis.

Plangendum uidebatur ut dampnum
cum audiremus. exierunt ex nobis. sed
mox consolatio nobis infertur cum
subditur. sed non erant ex nobis. Con-
stat enim non posse exire foras nisi
antixpos. eos autem qui non sunt
xpo contrarii. foras exire nullo-
modo posse. Qui enim non est
xpo contrarius. in corpore ipsius
heret. Sed sunt qui intus sic sunt in cor-
pore domini quando curatur corpus ipsius.
et sanitas perfecta non erit. nisi in
resurrectione mortuorum. sic sunt
in corpore xpi. quomodo humores ma-
li. quando euomuntur tunc releuatur
corpus. sic et mali quando exeunt. tunc
ecclesia releuatur. Et ex nobis exierunt inquit.
sed nolite tristes esse. non erant ex nobis.
Vnde probas? Nam si fuissent
ex nobis permansissent utique nobis-
cum. Hinc ergo uidendum quia
multi qui non sunt ex nobis. accipi
unt nobiscum sacramenta xpi. sed
temptatione probatur quia non sunt ex nobis.
Quando illis temptatio uenerit. ue
lut occasione uenti uolant foras.
quia grana non erant. Omnes autem tunc
uolabunt: cum area dominica cepit
uentilari in die iudicii. Si qui
sane exierint peccando. sed peniten
do redeunt: hi non antixpi sed manere
esse probantur si in fine uite perseuerent
in ecclesia manentes. Sed ut ma
nifesti sint: quia non sunt omnes ex
nobis. Ideo permittuntur a domino quidam
et ante ultimam discussionem exe
unt de ecclesia. ostendentes se non
fuisse ecclesie membra. nec permansis-
se ad corpus xpi. ut per hoc manifes
te clarescat quia non sunt omnes
ex nobis. qui nobiscum intus positi
sacramenta xpi percipiunt. sed soli
qui digna eisdem sacramentis opera
in unitate ecclesie xpi faciunt.
Sed uos unctionem habetis a
sancto: et nostis omnia. Unctio spi-

ritualis ipse sps scs est: cui sa-
cramentum est in unctione uisibili.
Hanc unctionem xpi dicit omnis
qui habent cognoscere malos et
bonos: nec opus esse ut doceantur
quia ipsa unctio docet. Et bene
cum de hereticis loqueretur: repen-
te conuersus ad suos auditores di-
cit unctionem eos habere a sco: ut
ostendat eis a contrario quod heretici
et omnes antixpi gratie spiritualis mu-
nere sunt priuati. nec pertineant
ad dnm qui scs uocari a pphis
consueuit: quin potius inter ministros
sathane qui scitatis nichil ha-
bet potionis locum teneat.
Non scripsimus uobis quasi ignoran-
tibus ueritatem: sed quasi scientibus eam.
Nostis enim ueritatem fidei et uite
docti per unctionem spc: nec opus
habetis doceri nisi ut perstatis
in eo quod cepistis. Et quoniam omne
mendacium ex ueritate non est.
Hic uersus pendet a superiori. Non
scripsimus uobis quasi ignorantibus
ueritatem. sed quasi scientibus eam: et
hoc quoque scientibus quoniam omne men-
dacium ex ueritate non est. Ecce autem
admoniti sumus: quomodo cognos-
camus antixpm. Xpc dicit ego
sum ueritas: omne autem mendaci-
um non est ex ueritate. Omnis ergo qui
mentiuntur: uidum fit ex xpo. Non
dixit quoddam mendacium ex ueritate:
et quoddam mendacium non ex ueritate.
Nemo se decipiat: nemo se illu-
dat: omne mendacium non est ex
ueritate. Quis est mendax nisi is
qui negat quoniam ihc non est xpc?
Predixerat omne mendacium ex
ueritate non esse: sed quia multa
sunt genera mendaciorum non parum
inter se disparia. nunc quasi singu-
lare ponit mendacium negationis
xpi: quia nimirum hoc tam nefan-
dum et execrabile mendacium est
ut in eius comparatione cetera aut
parua uideantur aut nulla: iux-
ta quod ierusalem peccanti dictum est.
Iustificata est sodoma ex te. Pro-
pria autem iudeorum est negatio hec.
ut dicant quoniam ihc non est xpc.
Sed et heretici qui male credunt de
xpo. negant ihm esse xpm: quia
de xpo non recte sentiunt. neque
eum talem confitentur qualem diuina
ueritas docet: sed qualem ipsorum uani-
tas fingit. Mali quoque catholici
qui xpi mandatis obtemperare con-
tempnunt. ihm esse xpm dene-
gant. cui non ut xpo dei filio
debitum timoris uel dilectionis
seruitium impendunt: sed uelud ho-
mini nullius potentie ad libitum

contradicere non timent. ideoque omnes
hi mendaces et antichristi id est christo con-
trarii probantur existere. attestante
apostolo. quia confitentur se nosse deum
factis autem negant. Hic est antichristus
qui negat patrem et filium. Haec sen-
tentia cum hereticos tum maxime
perculit iudeos. qui negantes ihesum
esse christum filium dei. nichilominus
deum patrem se habere dicebant. os-
tendens eos frustra deum patrem
confiteri qui filium negant. Hunc et
ipse dominus eos execrans ait. Si deus
pater vester esset; diligeretis utique me.
ego enim ex deo processi et veni.
Omnis qui negat filium nec pa-
trem habet. qui vero confitetur filium
et patrem habet. Confessionem
hic cordis. vocis et operis inquirit.
qualem querebat paulus cum ait.
Et nemo potest dicere dominus ihesus nisi
in spiritu sancto. Quod est aperte dicere.
Nemo potest non donante gratia
spiritus sancti perfecta professione et actione
christo domino famulari. Vos quod
audistis ab initio in vobis permane-
at. Si in vobis permanserit quod ab
initio audistis. et vos in filio et
patre manebitis. Illa inquit
dogmata. illam fidem toto corde
sectamini. que a primis ecclesie
nascentis temporibus apostolorum voce

percepistis. Ipsa fides enim sola. que
vos divine gratie participes reddit.
Et si quis vobis dixerit. ecce hic est
christus. ecce illic. ne credideritis. Ex-
urgent enim pseudo christi et pseu-
do prophete. ut dominus predixit. Et
vos inquit in filio et patre ma-
nebitis. Filium primo ponens. quia
sicut ipse filius dicit. nemo ve-
nit ad patrem nisi per filium. nullus
divine celsitudinis gloriam vide-
bit. nisi per sacramentum humanitatis
quam filius suscepit renatus fuerit.
Vel certe ideo filium primo et sic pa-
trem nominavit. ne dicant
arriani filium patre minorem propter-
ea esse credendum. quia nunquam ante
patrem nominatus invenitur.
Et hec est repromissio quam ipse filius
pollicitus est nobis. vitam eternam.
Quasi quereres mercedem et di-
ceres. ecce nunc quod ab initio au-
divi custodio. obtempero. per ista
labores. temptationes per ista pro
missione sustineo. quo fructu
qua mercede. quod mihi postea da-
bit. Et hec inquit repromissio
quam pollicitus est nobis. vitam
eternam. Memoria promisse mer-
cedis. perseverantem te faciat in
opere. Hec scripsi vobis de his qui
seducunt vos. Seductores

quos nominat non solum hereticos sed intelligendi. qui peruersa doctrina querunt auertere a fide. sed et hii qui per illecebras uel aduersa seculi a permissione uite eterne mentes infirmorum male mulcendo siue terrendo detrahunt. Et uos unctio quam accepistis ab eo maneat in uobis. et non necesse habetis ut aliquis doceat uos. Hoc monet domino adiuuante peruenire. ut spiritus sancti gratiam quam in baptismo consecuti estis. integram in uobis in corde et corpore seruetis. iuxta illud apostoli pauli. spiritum nolite extinguere. sicque fit ut docente intrinsecus uos spiritu. minus indigeatis extrinseca hominum institutione doceri. Potest unctio de qua loquitur: ipsa dei caritas intelligi. que diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. que ardentissime ad obseruanda dei mandata cor quod implet inflammat. Sed sicut unctio eius docet uos de omnibus.

Merito addit de omnibus. quoniam et in euangelio dominus de eodem spiritu loquens ad discipulos ait. ipse uos docebit omnia. quia nisi idem spiritus cordi assit audientis. otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligitur. quia nisi intus sit qui doceat. doctoris lingua exterius in uacuum laborat. Nec tamen doctor cessare debet quin quod ualet faciat. iuxta id quod paulus ait Ego plantaui apollo rigauit. deus autem incrementum dedit. Et uerum est. et non est mendacium.

Sollerter crebra iteratione inculcat uera esse que predicat. et ab omni falsitatis sorde mundissima. ut eos qui aliter predicare presumpserunt coherceat. et nos quoque sedulus admoneat non aliter uitam inuenire posse perpetuam. nisi illam sequimur fidei et operis castitatem. que per apostolos primitiue ecclesie data est. atque in eadem sequenda et custodienda usque ad finem uite huius permaneamus. Cui simile est illud apostoli pauli. Nemo uos seducat inanibus uerbis.

Propter hec enim uenit ira dei in filios diffidentie. Quod uero in alia translatione dicitur. et uerax est et non est mendax. ad priorem uersiculum respicit quod dicitur. sed sicut unctio eius docet uos de omnibus. significans quia uerax est eadem unctio. id est ipse spiritus qui docet homines mentiri non potest. Et sicut docuit uos manete in eo. Doctrinis uariis et peregrinis nolite abduci. Ea fide.

eo ritu quo ipse docuit in illo
manere. Qui enim perseuerauerit
usque in finem: hic saluus erit.
Et nunc filioli manete in eo. ut cum
apparuerit habeamus fiduciam. et
non confundamur ab eo in aduentu eius.
Qui inter persecutiones infidelium
inter irrisiones carnalium proximorum
permanet in domino. habet fiduciam
in aduentu eius: sciens quia patientia
pauperum non peribit in finem. At quicum
que erubescit uel percutienti maxil
lam prebere alteram. uel conuicium a
proximo illatum patienter sufferre.
uel alia huiuscemodi que dominus ius
sit obseruare. uel certe in tempore
persecutionis publice se christianum pro
fiteri metuit: iste nimirum fidu
ciam in aduentu domini habere non po
test. quia fiduciam professionis eius in
hac uita seruare neglexit: quin
potius confundetur ab eo in aduentu
eius. Hunc namque dicit. Qui me eru
buerit et meos sermones: hunc filius
hominis erubescet. cum uenerit in
maiestate sua et patris et sanctorum ange
lorum. Si scitis quoniam iustus est: sci
tote quoniam omnis qui facit iustici
am ex ipso natus est. Iusticia in
nobis ex fide iusticia perfecta non est.
nisi in angelis. et uix in angelis si
deo comparentur. Tamen si qua perfecta

iusticia est animarum uel spirituum
quos deus creauit. in angelis est sanctis. iu
stis. bonis. nullo lapsu auersis.
nulla superbia cadentibus; sed mane
ntibus semper in contemplatione uerbi
dei. et nichil aliud dulce habenti
bus nisi a quo creati sunt. in ipsis perfec
ta iusticia est. In nobis autem ex fide
cepit esse secundum spiritum. Unde dicit
psalmista. Incipite domino in con
fessione. Incipite inquit. Initium
iusticie nostre: confessio peccatorum
est. Cepisti non defendere peccatum tuum: iam
inchoasti iusticiam. Perficietur autem
in te. quando nichil aliud facere de
lectabit. quando absorbebitur mors
in uictoria. quando nulla concupis
centia (non titillabit), quando non erit luctatio cum
carne et sanguine: quando erit co
rona uictorie et triumphus de inimi
co. tunc erit perfecta iusticia. Ergo
si scitis quia iustus est atque: scito
te quoniam omnis qui facit iusticiam
ex ipso natus est. id est ex deo et christo.
Et quia dixit ex ipso natus est.
hortatur nos iam ergo quod nati ex il
lo sumus. perfecti sumus. Audi deinde
sequentia. (Cap. III) Videte qualem caritatem
dedit nobis pater: ut filii dei
nominemur et simus. Magna
est gratia conditoris nostri. qui nobis
donauit ut eum amare et noue

rimus & possimus. & ita amare
ut patrem filii: cum et hoc mag
num esset. si sic amare illum posse
mus. quomodo fideles servi dominos. quo
modo dominos suos devoti amant
mercennarii. Qualiter autem filii
dei effici debeamus idem Iohannes in
euangelio testatur. in propria inquiens
venit & sui eum non receperunt. quot
quot autem receperunt eum dedit eis
potestatem filios dei fieri. his qui
credunt in nomine eius. Coniuncto
que utroque testimonio: constat quia per fi
dem & dilectionem filii dei efficimur
Sed, & pelagii & arrii dogma per hec
condempnatur. pelagii quidem qui dicere
ausus erat homines sine gratia dei
posse saluari condempnatur heresis.
in eo quod dicitur a deo nobis caritatem
ut potestatem dari qua adoptionem
filiorum accipiamus. Porro arrius qui
dicebat minorem patre ac dissimi
lem esse filium. refellitur in eo quod
idem Iohannes & hic dicit a patre nobis
caritatem dari qua filii dei nomi
nemur & simus: & in euangelio primum
saluatorem ait potestatem dari cre
dentibus filios dei fieri. Constat
enim unius substantie & eiusdem eos
esse potentie: qui equaliter homini
bus atque indifferenter celestia do
na tribuunt. Propter hoc non novit

nos mundus: quia non novit eum.
Mundum hoc loco mundi amato
res appellat. Et hoc est quod in iu
dicio ipsa secundum glosa quorum fidem
desperant dicent inter se gementes.
& penitentiam agentes. Hi sunt quos
aliquando habuimus in derisum & in
similitudinem improperii. Nos insen
sati vitam illorum estimabamus insa
niam: & finem eorum sine honore.
Quomodo computati sunt inter filios dei.
& inter sanctos sors illorum est. Karissimi
nunc filii dei sumus: & nondum appar
uit quid erimus. Et paulus ait.
Mortui enim estis: & vita vestra
abscondita est cum christo in deo. Mor
tui videlicet extinctione veteris
vite que erat in peccatis: & vitam
habentes novam in christo per fidem cuius
altitudo necdum visibiliter nobis
apparuit. Scimus quoniam cum si appa
ruerit similes ei erimus. Et hoc
quoque paulus aliis explicat verbis.
cum christus inquiens apparuerit vita
vestra. tunc & vos apparebitis cum
illo in gloria. Similes inquit ei erimus.
quia cum immutabilis & eterne di
vinitatis contemplatione perfruemur
nos quoque immortales erimus. &
similes quidem erimus. quia beati.
& tamen creatori similes non erimus.
quia creatura sumus. Quis enim similis

erit d'o inter filios di. Quāquā
possit hoc etiam de īmortalita-
te corporis dictum uideri. Et
hac quippe similes erim' deo. s;
tantūmodo filio. qui solus in
t'nitate corp' accepit. in q' mortu-
us resurrexit atq; id ad sup'na
ꝑuexit. Q ūī uidebim' eū sic
est. E sse di est: ēt'num hē atq;
incommutabile ꝑmanē. Vnde ad
moysen dicit. Ego sum qui sū.
& dices filiis isrl'. Qui est misit
me ad uos. Videbim' g' eū sic ē.
qn̄do hc in ipsa diuinitatis substan-
tia contemplabun̄. qd' in hac ui-
ta nulli ꝑrsus electoꝝ concedit'.
cū etiam ipse legis lator dn̄m
quē in angl'ica specie contempla-
ri solebat. obsecrans dicensq; dn̄e
ostende m̄ temetipm̄ ut uideam
te. ab eodem dn̄o audierit. nemo
uidebit faciem meā & uiuet.
cui tam̄ ꝑmitto magne scitatis
ait. Ostendam omne bonum t'.
Hinc & paulus ait. Nunc uidem'
ꝑ speclm̄ & in enigmate. tc̄ aut̄
facie ad faciē. Vnde qd' respon-
sum ē moysi uerum ē. q'd nemo
potest faciem di uidē & uiuere.
id ē nemo potest eū in hac ui-
ta uiuens uidē sic est. Nā mul-
ti uidunt. s; qd' uoluntas dei

elegit. non q'd nat'a formauit.
& illud q'd iohs ait. qm̄ uidebi-
mus eum sic est. n̄ sicut homines
eum uiderunt qn̄do uoluit. ī spe-
cie qua uoluit. n̄ in nat'a qua
in semetipso etiam cū uideret'
latuit. s; sicut ē qd' ab eo a moy-
se petebat' cū ei diceret. ostēde
m̄ temetipm̄. ab eo qui cū illo
facie ad faciem loquebat'. n̄ q'd
di plenitudinē q'squā non so-
lum oclis corporeis. s; nec ipsa
mente aliqn̄do comp'hendit.
Aliud ē enim uidē. aliud ē totū
uidendo comp'hendē. quoniā q'de
id uidet' q'd p'sens ut cūq; sen-
titur. totū aute uidendo cōp'-
hendit' qd' ita uidetur ut ni-
chil eius lateat uidente. aut
cui' fines circumspici possit. sic
te nichil latet p'sentis uoluntatis tue.
circumspicē aute potes fines
anuli tui. Exempli grā duo
posui. quoꝝ alt'um ad mentis
obtutum. alt'um ad corporales
oclos ꝑtinet. Visus enim ad
utrūq; referendus ē. id est et
ad oculos & ad mentē. E t
omnis qui habet spem hanc
in eo scificat se. sicut & ille scs
est. Multi se dicunt spem ha-
bere uite celestis in xp̄o. sed

hanc confessionē negligent ui-
uendo euacuant. Manifeste
autē de se iudiciū spei sup(er)ne
exhibet. qui bonis op(er)am dare
actib; studet: certus quia n̄ ali
ter ad similitudinē dei in fu-
turo p(er)ueniat: n̄ dei sanctita-
tem in presenti se scificando. id
est abnegando impietatē et se-
cularia desideria. sobrie autē
ac iuste et pie uiuendo imite-
tur. Sic autem diuine sancti
tatis munditiā p(ro) n(ost)re capaci-
tate mensure iubemur imitari.
sicut diuine similitudinis glo
riā p(ro) nostra. id est creatę mensu
ra sup(er)are p(re)cipimur. Neq; autē
pelagianū dogma iuuare cre-
dendum ē quod dicit(ur) de hoīe
scificat se. quasi aliq(ui)s ipse sine
diuino auxilio p(er) liberū arbit(ri)
um possit: s; qui habet spem ī
dño sanctificat se quantū po
test ipse intendendo. et eius p(er)
omnia gratiā flagitando qui
ait. sine me nichil potestis fa
cere. eiq; dicendo. adiutor m(eu)s
esto ne derelinquas me. Om
nis q(ui) facit peccatū: et iniq(ui)ta
tem facit. Nemo dicat: aliud
ē peccatū aliud iniq(ui)tas. Nemo
dicat. ego peccator sum. s; iniq(uu)s

non sum. Omnis qui facit
peccatū: et iniquitatē facit
Et peccatum est iniq(ui)tas. Vir
tus hui(us) sententię: facilius ī
lingua grecorum qua edita ē epy
stola comprehendit(ur). Siquidē
apud eos iniquitas anomia
uocatur: q(uo)d significat quasi cō
tra legem. uł sine lege factū.
Siquidē lex apud grecos nomos
appellatur. Cum ergo dicit io
hannes quia om̄s qui facit pec
catū et iniquitatē facit. hoc
ē anomiā. et peccatū est iniq(ui)
tas: manifeste insinuat q(uo)d om
ne quicq(ui)d peccam(us) contra legē
facimus. iuxta illud psalmis
tę. Preuaricantes reputaui om
nes peccatores terrę. Om̄s (er)g(o) qui
peccant p(re)uaricationis rei s(un)t.
hoc ē non solum illi qui data
s(cr)iptę legis scita contempnūt.
s; et illi qui innocentiā legis na
turalis quā in p(ro)thoplasto om̄s
accepimus. siue infirmitate. si
ue negligentia. siue etiā igno
rantia corrumpunt. S; et lati
nū nomen eidem rationi con
gruit: q(uia) iniquitas quasi eq(ui)tati
aduersa nuncupat(ur). Quiq; fac(it)
peccatū. et iniquitatē facit. et
peccatū est iniquitas: quia q(ui)

cumq; peccat contrari⁹ nimi
rū equitati diuine legis pec
cando existit. Verum ne nos
qui peccatis & iniquitatib;
ad purum carere nequim⁹
prorsus de salute desperem⁹.
uideamus qd sequit̄ de dño.
Et scitis quoniam ille appa
ruit ut peccata tolleret. ⁊ pec
catū in eo n̄ est. Hoc et iohes
testimoniū baptista dño phi
bens ait. Ecce agnus dei. ecce
qui tollit peccata mundi. Ide
o autē peccata tollere potuit
dn̄s. quia peccatū in eo n̄ est.
Tot & tanti hoīes in mundo
uenere pfecti. s; hoꝝ nullus
peccata tollere potuit mun
di. quia nullus sine peccato
esse potuit in mundo. Non g̃
gl̃etur pelagius. n̄ se iulianus
eius ex peccato extollat. audiēs
quia omnis qui h̄t spem in
domino. sanctificat se. Nemo e
nim tollit peccatū quod nec
lex quāuis sancta et iusta &
bona potuit auferre. n̄ ille so
lus in quo peccatū non ē. Tol
lit autem et dimittendo que
facta sunt. & adiuuando ne
fiant. et pducendo ad uitam
ubi fieri omnino n̄ possunt.

Omnis qui manet in eo n̄ pec
cat. In quantū in eo manet.
in tantum n̄ peccat. Et omnis
qui peccat non uidit eū. nec
cognouit eum. Visionem di
cit et cognitione fidei. qua ius
ti etiam in hac uita deum ui
dere delectant̄. donec ad ipsā
speciem apte uisionis eius in
futuō pueniat̄. de qua sup̄ di
citur. qm̄ uidebimus eum
sicuti est. Omnis g̃ qui pec
cat n̄ uidit eum. nec cogno
uit eum. Si enim gustasset &
uidisset qm̄ suauis est domi
nus. nequaquā se peccando a
uidenda eius glā segregaret. Et
in quantū iusti memoriā ha
bundantie suauitatis ei⁹ eruc
tant. et iusticia ei⁹ exultāt. in
tantū se a peccatis abstinendo.
iusticie eius incōmutabili et
incōparabili concordare sata
gunt. Filioli nemo uos sedu
cat. Qui facit iusticiā iustus
est. sicut et ille iustus ē. Ius
tus ē inquit sicut et ille ius
tus est. et supra. sanctificat
se inquit sicut ille sanctus ē.
n̄ quia nr̄a iusticia ul̄ sancti
tas diuine par ēē ualeat. cū
scriptū sit. non ē sanctus ut

est d̄ns. s; sicut multum int̄
est inter faciem hominis et i
maginē de speculo. quia ima
go est in imitatione. corp' in
ueritate. et tam̄ sicut hic ocu
li ita et ibi. sicut hic aures ita
sunt ibi. Dispar est res. s; sicut
ad similitudinē refertur. ita et
nos habemus quidē imaginē dei.
s; ñ illam quam hr̄ filius equa
lis patri. Nam et nos ꝑ modulo
nr̄o si non sicut ille essēmus: ex
nulla parte similes diceremur.
Ergo sanctificat nos sicut et ipē
sanctus ē. s; ille sc̄s est eternita
te. nos sancti fide. Iusti sumus
sicut et ille iustus ē. s; ille in ip
sa incomparabili ꝑpetuitate. nos
iusti credendo in quem ñ uide
mus. ut aliquando uideamus.
Qui facit peccatū ex diabolo est.
non carnis originē ducendo ex
diabolo. sicut manicheus impi
issime de cunctis credit homi
nib;. s; imitationē uł suggesti
onem peccandi sumendo ab il
lo. quomodo et nos filii abrahe
sumus facti imitando fidem
abrahe. et econt̄ iudei ñ filii
abrahe. deserendo fidem abra
he facti sunt filii diaboli. di
cente ad eos dn̄o. Uos ex patre
diabolo estis. Q̄m ab initio
diabolus peccat. Cum ꝑmit
teret ab initio. subiunxit uer
bum temp̄is p̄sentis peccat.
quia ex quo ab initio cepit di
abolus. peccare nunquā desiit.
nec p̄sentium scilicet penarū
enormitate. nec futurarū metu
coercit. Unde iure ex illo ēē dr̄.
q̄sq̄s a peccando se reuocare neg
ligit. Ab initio autē diabolus
peccat. illo utiq; quo ipē factus ē.
quo etiā esse creaturarū cepit
origo cunctarū. Neq; enim du
bitandū est inter primas crea
turas angelos ēē conditos. s; cete
ris ad laudem creatoris gloriā
sue conditionis referentib;. il
le qui ꝑmus est condit'. mox
ut altitudinem sue claritatis
aspexit. cont̄ conditorē cum su
is sequacibus sup̄bus intumu
it. p̄q; eandem sup̄biam ab ini
tio peccās de archangło est in
diabolum uers'. In hoc appa
ruit filius dei. ut dissoluat o
pa diaboli. Om̄s peccatores
ex diabolo nati sunt. in quan
tū peccatores sc̄. Adam adō fac
tus ē. s; qn̄ consensit diabolo
ex diabolo natus ē. et tales om̄s
genuit q̄lis erat. Natiuitas illa

trahit secum peccatū· natiuitas
secunda liberat a peccato. Ideo enī
uenit xp̄c homo· ut solueret pec
cata hominū. De qua solutiōe
recte subiungit. Omnis qui na
tus ē ex deo peccatum n̄ facit.
qm̄ semen ipsius in eo manet.
et n̄ potest peccare· qm̄ ex deo
natus est. Non autē hec de om
ni peccato dicit. si enī dixerim9
quia peccatū non habem9 nos
ipsos seducim9. s; de uiolatione
karitatis· quā qui semē dei id÷
uerbum dei quo renatus ē ha
bet in se. cōmittere n̄ potest.
hoc enī sequendo manifestat di
cens. In hoc manifesti st̄ filii
dei· & filii diaboli. Omnis qui nō
ē iustus n̄ est ex deo· et qui n̄
diligit frēm suum. Dilectio ḡ
sola discernit int̄ filios dei· et
filios diaboli. Qui hn̄t karita
tem· nati sūt ex deo. Quicqd uis
habe· hoc solum n̄ habeas ni
chil t̄ pdest. Alia si n̄ habeas.
hoc habe et implesti legem.
Qui enim diligit alterum· le
gem impleuit· et plenitudo
legis ē karitas. Qm̄ hec est
annuntiatio quā audistis ab
initio· ut diligam9 alterutrū.
dicente dn̄o· hoc est p̄ceptum

meum ut diligatis inuicē. Non
sicut cain qui ex maligno erat.
et occidit frēm suū. Et ppt̄ quid
occidit eū? Qm̄ opa eius malig
na erant· fr̄is autē iusta. Expo
nit qmodo ex maligno erat cayn.
quia uidit et ipse maligna habe
bat opa. Ergo ubi ē inuidia· a
mor fraternus ē ē non potest. s;
peccatū maligni id÷ diaboli ē
in pectore tali· quia et diabol9
hominē inuidendo eiecit. Opa
ḡ iusta abel n̄ dicit n̄ karitatē· opa
mala cayn n̄ dicit n̄ odium fra
ternū· quia odit fratrē suum
et inuidit opib; bonis. Hinc ita
q; discernuntur homines. Ne
mo attendat linguas. s; facta.
Cor si non bene faciat p fr̄ibus
suis· ostendit quid in se habeat.
Temptationib; pbantur hoīes.
Nolite mirari fratres· si odit
uos mundus. Mundū dilec
tores mundi dicit. Nec miran
dum· quia q amant mundū.
frēm a mundi amore separatū
et celestib9 tantū desideriis in
tentū amare n̄ possunt. Abho
minatio ē enī peccatori religio.
ut scriptū testatur. Nos scim9
quia translati sumus de mor
te ad uitā· qm̄ diligim9 frēs.

Nemo de uirtutibus falso extollat.
nemo suarum uirium paupertatem
ultra modum metuat. Aptum dat
inditium. quicumque fraterna di
lectione plenus est. quia ad sor
tem electorum pertinet. quia portio
nem habere in terra uiuentium me
ruit. Qui non diligit. manet in
morte. Mortem anime dicit. Ani
ma enim que peccauerit. ipsa
morietur. Uita quippe carnis ani
ma. uita anime deus est. Mors cor
poris amittere spiritum. mors ani
me amittere deum. Unde constat.
quod in anima mortui omnes in hanc
lucem nascimur. trahentes ex adam
originale peccatum. sed christi gratia
fidelibus regenerando agitur. ut in
anima uiuere possit. Uerum bap
tismatis et fidei mysterium illis
solum prodest. illos de morte tra
icit ad uitam. qui sincera mente
diligunt fratres. atque ideo notandum
quod non ait. qui non diligit uen
turus est in mortem. quasi de pe
na perpetua loqueretur que res
tat peccatoribus in futuro. sed qui non
diligit inquit manet in morte. in
illa utique morte de qua etiam in hac
uita si fratres perfecte amaret ex
urgere posset. Hinc etenim dicitur
in apokalipsi. Beatus et sanctus
qui habet in resurrectione prima
spem. in his secunda mors non habet
potestatem. Omnis qui odit fratrem
suum. homicida est. Si contempne
bat quisque odium fraternum. numquid
et homicidium in corde contemp
turus est. Non mouet manum ad
occidendum hominem. homicida tamen
tenetur a deo. Uiuit ille. et iste iam
interfector iudicatur. Et scitis quia
omnis homicida non habet uitam
in se manentem. Et si hic per fidem
inter sanctos uiuere cernitur. non habet
ipse in perpetuo uitam manentem.
Nam ubi retributionis tempus
aduenerit. cum cain qui ex malig
no erat condempnabitur. etiam
qui in hoc homicidii genere tene
tur. ut discordet et dissideat. et
pacem cum fratribus non habeat. No
tandum enim quod non ait absolu
te homicida non habet uitam in se
manentem. sed omnis inquit ho
micida. scilicet non solus ille qui
ferro. uerum et ille qui odio
fratrem suum insequitur. In hoc cog
noscimus karitatem dei. quoniam ille
pro nobis animam suam posuit. Qua
lis perfecta karitas esse debeat in
nobis. dominice passionis exemplo
didicimus. Maiorem hac dilectionem
nemo habet. ut animam suam

ponat quis pro amicis suis. Vn
de et paulus ait. Commendat au
tem deus suã karitatẽ in nobis.
qm̃ cum adhuc peccatores essem⁹
xp̃c p nobis mortuus ẽ. Hanc be
atus petrus habere monebatur.
cum dicente dño petre amas me
respondit se amare. statimq; au
diuit. cum autẽ senueris exten
des man⁹ tuas. & alius cinget te
et ducet quo tu ñ uis. Hoc autẽ
dixit ait euuḡlista. significãs q̃
morte eẽt clarificatur⁹ d̃m. Cui e
nim amorem cõfitenti suas oues
cõmendarat. cum in testimoni
um pfecti amoris animã suam
p eisdẽ ouibus ponẽ docuit. Ille
inquit p nobis animã suam po
suit. & nos debem⁹ p fr̃ib; ani
mas ponere. S; dicit aliqs. & qñ
possum habere istã karitatem.
Noli cito de te desperare. Forte
nata ẽ. s; nondũ pfecta ẽ. Nutri
eam [illegible] ne effocetur. Et unde in
quis noui natã in me esse kari
tatẽ quam nutriã. Audi seqn
tia. Qui habuerit substantiã
mundi et uiderit frẽm suum
necessitatẽ habere & clauserit
uiscera sua ab eo. qmodo karitas
dei manet in eo. Ecce unde in
cepit karitas. Si nondũ es idone
us mori p fr̃e. iam idoneus esto
dare de tuis facultatib; fr̃i tuo.
Si enim fr̃i molestiã patienti ñ
cõpatiaris. ñ utiq; patris ex quo
ambo regenãti estis karitas ma
net inte. Filioli ñ diligam⁹ uer
bo neq; lingua. s; ope et ueritate.
ope uidl. ut cum frater aut so
ror nudi sunt. et indigẽt uictu
cotidiano. dem⁹ eis que necessaria
sunt corpi. similit cum spũalib;
donis eos egere cõspicimus. pres
tem⁹ eoꝝ necessitati que possum⁹.
ueritate autẽ ut eadem eis bene
ficia simplici intentione largi
amur. et ñ pp̄ter laudẽ huma
nam. nec p iactantiã. non in iniu
riã alioꝝ qui maiorib⁹ prediti sub
stantiis nil tale fecerint. Quecũq;
enim mens huiusmodi neuis infici
tur. in hac puritas ueritatis ha
bitare ñ ualet. tã etsi opa dilec
tionis primis inpendere uidet.
In hoc cognouimus qm̃ ex uerita
te sumus. id est cũ opa pietatis in
ueritate facim⁹. patet qd ex ue
ritate sum⁹. ut pote qui eius p
fectione p modulo nr̃o imitem̃.
Et in conspectu ei⁹ suadem⁹ cor
da nr̃a. Hec sententia pendet a
supioribus. quia cũ ope et ueri
tate primos diligim⁹. manifeste

cognoscim⁹ qm̄ in cōspectu sūme
ueritatis suadem⁹ corda nr̄a. Om̄s
enim homines cū aliq̄d face dis
ponūt. ad idem factum meditan
dum corda sua se cōuertere sua
dent. s; qui mala cogitāt hec adō
occultare si ualerent uellēt. ipō
attestante q̄ ait: omīs enī q̄ ma
le agit odit lucē. et n̄ uenit ad
lucē ut n̄ arguant̄ opa ei⁹. Qui
u̇ bona opari meditant̄: hy fa
cillime suis cordib⁹ psuadēt ut
in cōspectu diuinitatis se pate
fieri desiderent. qd̄ summe p
fectiōis inditiū esse solet. cum
sua opa q̄sq; ut cogitās adeo gau
det uideri. Vnde ipse subsequen
ter dicit. Qui autē facit uerita
tem. uenit ad lucē ut manifes
tent̄ eius opa: quia in deo st̄ fac
ta. Per ueram ergo dilectionē cogno
scim⁹ quoniam ex ueritate sum⁹.
qm̄ in conspectu eiusdē uerita
tis suademus corda nr̄a: hoc ē
tales cogitationes corda nr̄a ha
bere suadem⁹ que diuinis sīt
digna cōspectib⁹. Qm̄ si repre
henderit nos cor nr̄m. maior
ē ds̄ corde nr̄o. et nouit omnia.
Si ipsa conscientia accusauit
nos ut⁹ qd̄ non eo aīo bona no
stra facim⁹ quo facienda st̄. quo

modo eius — scientiā latere
possum⁹ cui canit̄. ecce dn̄e tu
cognouisti omīa. et quia tene
bre n̄ obscurabunt̄ a te. et nox
sic dies illuminabit̄. Karmi si
cor nr̄m n̄ rephenderit nos. si
uerū responderit. nos quia dili
gim⁹ et germana dilectio ē in no
bis n̄ ficta. s; sincera salutē fra
ternā querēs. nullū emolum
tum expectās a frē n̄ salutē ip
sius. itē si cor nr̄m n̄ rephende
rit nos. uidl̄ cū in oratione di
cim⁹. dimitte nob̄ de. n. s. et nos
di. de. nos. Fiduciā habem⁹ ad
dm̄. n̄ in conspectu hominū. s;
ubi ipse dn̄s uidet i corde. Et
quia qdcūq; petierim⁹ accipie
mus adeo. quoniā mandata ei⁹
custodim⁹. et ea que st̄ placita
corā eo facim⁹. Magna hec. et de
siderabilis fidelib; data pmis
sio. Siq̄s u̇ tā uecors et absurd⁹
ē. ut pmissis n̄ delectet̄ celesti
bus. saltē ptimescat hoc qd̄ cō
trario sapientia terribiliter into
nat dicēs. Qui auertit aurē suā
ne audiat legē. oratio ei⁹ erit ex
ecrabilis. Neq; huic beati iohan
nis sententie contrarium uideri
oportet. qd̄ paulus ter dn̄m ro
gauit ut discedēt ab eo angelu⁹

satane nec impetrare potuit.
s; dictum ē illi. sufficit t gr̄a
mea. nam uirt⁹ in infirmita
te pficit. Et enim n̄ semp ad
uoluntatē accipim⁹ orantes ta
men mercedē deuotionis ad
salutē accipim⁹. sicut idem pau
lus dn̄m rogans n̄ quod que
rebat. s; quod utile erat accep̄.
At cont̄ sepe rep̄bi exaudiunt̄
ad uoluntatē. n̄ exaudiuntur
ad salutē. Vnde et eoꝝ caput
diabolus ut beatū iob tempta
ret exauditus ē ad uoluntatē.
s; ad dampnationē. Ideo cōces
sus ē iste temptand⁹. ut eo pba
to. eēt ille cruciand⁹. Cū ergo dix
ill; iohes. quia quodcūq; peti
erim⁹ accipiemus ab eo. quoni
am mandata ei⁹ custodimus. q̄
si quereres que mandata. con
tinuo subdidit. Et hoc ē man
datum ei⁹ ut credam⁹ in noīe fi
lij eius ihu xp̄i. ⁊ diligam⁹ al
terutrū. Singlari nūo pmisit
mandatū. ⁊ duo subsequenter
adiungit mandata. fidem scil'
et dilectionē. quia nimirū hec
ab inuicē separari n̄ possunt.
Neq; enī sine fide xp̄i recte
nos alterutrū diligere. neq;
uere ī noīe ihu xp̄i sine frat̄
na dilectione possum⁹ credē
Et diligam⁹ inquit alterutrū
sicut dedit mandatū nobis.
id ē puro amore. n̄ sicut latro
nes ul' quorūlibet alioꝝ patra
tores scelerū. qui se utiq; alte
rutrū. s; non caste diligunt.
Sic enim dedit mandatū no
bis cū ait. hoc ē preceptū me
um ut diligatis īuicem sic
dilexi uos. Qd ē enim sicut
dilexi uos. n̄ ad hoc amate ad
q̄d amaui uos. uid' ut ad celes
tia regna pueniatis. Et qua mer
cede hec mandata fidei ⁊ dilec
tionis seruant̄. Sequit̄. Et q̄
seruat mandata eius. ī illo ma
net. ⁊ ipse ī eo. Sit g̊ t dom⁹ ds.
et esto dom⁹ dei. mane ī deo. et
maneat ī te ds. Maneat ī te ds
ut te cōtineat. manes ī deo ne
cadas. Serua mandata ei⁹. tene
karitatē. n̄ diuellere a fide illi⁹
ut glīeris in p̄sentia ipsi⁹. ⁊ se
curus manebis in eo. in p fidē
tē pspetiem. manebit ⁊ ipse
phennis ī te. iuxta qđ et psal
mista decantat. ingtnū exul
tabūt ⁊ habitabis ī eis. Et in
hoc scim⁹ qm̄ manet ī nobis.
de spū quē dedit nob. Primis
temporib; cadebat sup credente

sp̄c sanctus. ł loquebant̄ lin
guis q̄s n̄ didicerāt. nc̄ autem
quia ex̄tionib; signis sc̄a eccl̄ia n̄
indiget. quicūq; credēs in noīe
ih̄u xp̄i fraternam habuerit ka
ritatē. sp̄ūi sancto ī se manenti
testimoniū phibet. hoc enī agit
sp̄c sc̄s in hoīe ut sit ī illo kari
tas. quia karitas inq̄t paul' dif
fusa ē in cordib' nr̄is. p sp̄m sc̄m
qui datus ē nobis. Verum quia
multi karitatē n̄ habentes. et
unitatē eccl̄ie puerso dogmate
scindentes. nichilominus spiri
tū sc̄m inse esse contendūt. recte
subdit. Kmi. nolite omi spiri
tui credere. s; pbate sp̄c si ex d̄o
sī. qm multi pseudoprophe exier̄t
ī mundū. Et q̄s ē qui pbat sp̄c
uł unde possunt pbari. Docet
in eūglio dn̄s. ubi talia uentā
p̄dicebat q̄lia tohes iā suo tēpe
uenisse pdebat. Attendite inq̄t
a falsis pphis qui ueniūt ī ues
timtis ouiū. intrinsec' autē sūt
lupi rapaces. a fructib; eoꝝ cog
noscetis eos. Nunq̄d colligit de
spinis uuas. aut de tribulis fic'.
hy sūt g fructus a quib' spiritꝰ
maligni q̄ in pseudo pphis loquun
tur ualēt dinosci. spine scilicet
scismatū. ł horridi heresiū tri
buli. quib; eos q̄s incaute ap
ppiant fide lacerando cōtami
nant. Sic econt̄ fructus bonoꝝ.
karitas scił. gaudiū. pax. in
sp̄ū sc̄o p fraglantiā uuarū
ficoꝝ q; dulcedinē apte figuran
tur. In hoc cognoscit' sp̄c dei.
Omnis sp̄c qui cōfitet' ih̄m xp̄m
in carne uenisse. ex deo ē. Confes
sione hoc loco n̄ solū catholice
fidei. s; ł opationis bone que fit
p karitatē req̄rit. Alioq̄n. mul
ti heretici cōfitent'. multi scis
matici. multi falsi catholici ih̄m
xp̄m in carne uenisse. s; cōfessio
nem suā factis negant n̄ haben
do karitatē. Karitas quippe dei
filiū adduxit ad carnē. ł ideo
q̄sq̄s n̄ h̄t karitatē. negat illū
in carne uenisse. talisq; sp̄m ex
d̄o n̄ habere cōuincit'. Ipse aut̄
ē sp̄c dei. qui dicit ih̄m xp̄m ī
carne uenisse. q̄ dicit n̄ lingua
s; factis. n̄ sonando s; amando.
Et omis sp̄c qui soluit ih̄m xp̄m.
ex deo n̄ ē. Ille soluit ih̄m. qui
uł diuinitatē ei'. uł animā uł
carnē negat. que eū ueraciter
habere fides catholica docet.
Soluit ł ille ih̄m. q̄ mandata
& uerba — ih̄u uł puise uiuen
do. uł puisius inp̄tando cor-

rumpit. S; et ille qui unitatē
sc̄ę ecclię quā ih̄c uenit colligere
turbat. ih̄m quantū in se soluē
nitit̄. Hec mirū si tales ex deo n̄
st̄. qui dī opa uł ūba uł sac̄mta
rescindūt. In tantū namq; ex
deo n̄ sunt: ut quidā eoꝝ qui p̄
uo dogmate separare uolebant
ab hominis dispensatione diui
nitatē xp̄i. hunc q; uersiculum
quo dr̄. 7 om̄is sp̄c qui soluit ihe
sum ex deo n̄ est. ex hac ep̄la erase
runt: ne scił p auctoritatē beati
iohis coniucerent̄ errores. Denīq;
nestorius nescire se pdidit hāc
autenticis exemplarib; inditā
fuisse sententiā: atq; ideo soluē
n̄ timuit ih̄m. ac se p hoc dō red
dere extraneū: dicēs beatā uirgi
nē mariā n̄ dei s; hoīs tantū ex
titisse genitrīcē. ut aliā psonā ho
minis. aliā facēt deitatis: neq; u
nū xp̄m in ūbo dei 7 carne atq;
aīa credēs: s; separatī alterū fili
um dei. alterū hoīs predicās. Et
hic ē antixp̄c. de q̄ audistis quoni
am uenit. et n̄c iam ī mundo ē.
Veniet imminēte die iudicij nato
ī mundo hoīe illo cetīs amplius
nefando. filio iniq̄tatis. 7 n̄c iā ī
mundo ē habitās ī mentib; eoꝝ.
q̄ xp̄o uł pfessione uł ope sine
remedio penitendi repugnant.
Vos ex deo estis filioli. 7 uicistis eū.
Vicistis antixp̄m confitendo ih̄m
xp̄m in carne uenisse. id ē kari
tatē habendo qm̄ docuit ih̄c xp̄c
ueniens ī carne. quā et ip̄e ī eū
glio comm̄dat. Maiorem hac di
lectionē nemo h̄t. ut animā suā
suā ponat q̄s p amicis suis. Quo
m̄ enim poterat fili' dei animā
suā ponē p nobis: n̄ carne indu
eret̄ ubi mori posset. Quisq̄s g̃
uiolat karitatē. q̄dlibet dicat
lingua. uita ipsius negat xp̄m
ī carne uenisse: 7 ip̄e est antixp̄c.
Et uicistis eū inq̄t. S; un̄ uicert̄:
Nūq̄d liberi ūtute arbitrij: Nō
utiq;. Taceat pelagius. dicat ip̄e
iohes. Qm̄ maior ē qui ī uobis ē.
qm̄ qui in mundo. Docet itaq;
eos seruare humilitatē. ne uic
toriā uirib; suis t̄buāt. 7 arro
gantia supbię uincant̄. Docet in
ter adūsa fiduciā spemq; semp
habere uincendi: memoria reti
nentes. q̄a maior ē dn̄s ad pte
gendū qm̄ diabolus ad impug
nandū. Ipsi de mundo sunt.
ideo q; de mundo loquunt̄: 7 mū
dus eos audit. Antixp̄i id ē he
retici. 7 si nom̄ xp̄i inuocāt: si
signo xp̄i se notant. ip̄i tam̄

de mundo sunt. id est de illorum numero qui
celestia ignorant. et ideo ipsi de mun-
do loquuntur. uidelicet mundane sapi-
entie ratione christiane fidei aduer-
santes: dicendo non posse fieri ut fi-
lius sit patri coeternus. ut uirgo in-
tacta pariat. ut caro de puluere
resurgat immortalis. ut homo de ter-
ra editus mansionem percipiat in celis.
ut recens natus paruulus reatu pri-
mi hominis teneatur astrictus. sine aqua
baptismi renatus in christo soluatur. et
mundus eos audit. quia spiritualium corda
ad mundanos carnalesque sensus re-
uocare a fidei simplicitate non ualet.
Sed et catholici quoque audientes illam
domini sententiam. diligite inimicos
uestros. benefacite his qui oderunt uos.
et orate pro persequentibus et calumpni-
antibus uos. et iterum si dimiseritis
hominibus peccata eorum. dimittet
et uobis pater uester celestis delicta
uestra: si autem non dimiseritis ho-
minibus. nec pater uester dimittet uobis
peccata uestra. dicunt nullatenus se
suas iniurias posse dimittere mul-
tas: hii nimirum de mundo esse. et
ideo de mundo loqui conuincuntur.
et quia karitatis uiscera non habent.
frustra fidei intemerata myste-
ria seruant. Sed non antichristi nomine possunt
carere. quia christi mandatis probantur ad-

uersari. Nos ex deo sumus. Qui no-
uit deum: audit nos. Qui non est ex deo.
non audit nos. Carnalis enim homo non
percipit ea que sunt spiritus dei. Stulti-
cia est enim illi. Qui ergo non uult au-
dire karitatis predicatores: profecto
iste deum non nosse. neque ex deo esse cog-
noscitur. quia karitatem quam erga ho-
mines deus exercuit. imitari neg-
ligit. In hoc cognoscimus spiritum ue-
ritatis: et spiritum erroris. In hoc ni-
mirum quia spiritum habent erroris: et hec
est discretio spirituum. de qua supra
monuit dicens. Probate spiritus si ex
deo sunt. Sed uideamus quid monitus
sit: in quo illum audire debeamus.
Karissimi. diligamus inuicem: quoniam kari-
tas ex deo est. Multum commendat ka-
ritatem: quia dixit ex deo est. Plus dictu-
rus est: intente audiamus. Et omnis
qui diligit ex deo natus est: et cognos-
cit deum. Qui non diligit non nouit deum.
quia deus karitas est. Quid amplius
dici potuit: Deus karitas est. Facere quid
contra karitatem: facere contra deum
est. Nemo dicat contra hominem pec-
co quando non diligo fratrem meum: et faci-
le est peccatum in homine. in deum
solum non peccem. Quomodo non peccas in deum:
quando in karitatem peccas: Deus kari-
tas est. In hoc apparuit karitas
dei in nobis: quoniam unigenitum filium

suum misit in mundū ds̄ ut ui
uamus per eum. quoniā
ip̄e dn̄s ait. Maiorem karitatem
hac nemo hb̄t: ut aīam suā ponat
qs̄ ꝓ amicis suis. Ibi ꝓbata est
dilectio xp̄i in nos: q̄a mortuus ē
ꝓ nobis. Dilectio pat̄s unde ꝓbata
est ī nobis: Quia filiū suū unicū
misit mori ꝓ nobis. Sic ꝛ paulus
apl̄s dicit. Qui ꝓp̄o filio suo n̄ pe
pcit: s; ꝓ nob omnib; tradidit eū.
n̄ etiā Quom̄ cū illo om̄ia nob donauit.
Et ī hoc ē karitas. n̄ q̄i nos dilex
erim⁹ eū. s; q̄m ip̄e dilexit nos. Nō
illū dileximus p̄us. nā ad hoc di
lexit nos ut diligam⁹ eū. Gratia
quippe hominē p̄uenit ut dili
gat dm̄: quia dilectione opat̄ bo
na. Unde psalmista. Ds̄ m̄s inq̄t.
m̄ia eius p̄ueniet me. Et misit
filiū suū ꝓpitiationē ꝓ peccatis
n̄ris. Et hoc ē maximū ī nos di
uinę karitatis inditiū: quia cū
needū ipsi ꝓ peccatis n̄ris eū pe
tere nossem⁹. misit ille filiū su
um ad nos. q̄ nob ī se credentib⁹
ult̄ ueniā daret: nosq; ad patnę
glę societatē uocaret. In quib;dā
codicib⁹ hic u̇siculus ita legitur.
Et misit filiū suū litatorē pro
peccatis n̄ris. Litator aut̄ sacri
ficator ē. Sacrificauit enī fili⁹ dei
ꝓ peccatis n̄ris: n̄ hostiā pecudū
s; seipm̄ offerendo. Unde paul⁹ bn̄
ammonēs ait. Estote ḡ imitato
res dī sicut filii karm̄: ꝛ ambula
te ī dilectione sic̄ ꝛ xp̄c dilex̄ nos:
et tradidit semetip̄m ꝓ nob ob
latione ꝛ hostiā deo in odorē sua
uitatis. Cui⁹ sententię cōcinit
hoc: qđ hic quoq; ioh̄es exhortan
do subiungit dicēs. Karm̄. si ds̄
dilexit nos: et nos debem⁹ alter
utrū dilig̃e. Qđ aut̄ seq̄t̄. deū
nemo uidit unq̄. maiori dis
putatione indiget: cū dn̄s ꝛ ho
minib⁹ mundo corde dm̄ uiden
dū ꝓmittat: ꝛ de scīs dicat. qđ
angeli eoꝝ semꝑ uidēt faciem
patris. Hanc autē sententiā ꝛ ibi
in eūglio suo ponit idem ioh̄es:
ubi etiā quom̄ ds̄ uideri possit
ꝯsequent̄ adiungit dicēs. Unige
nitus fili⁹ qui ē in sinu pat̄s: ip̄e
narrabit. Qđ beat⁹ pat̄ ambrosi⁹
ita exposuit. Ideo dm̄ nemo ui
dit unq̄: q̄a eā quę ī deo habitat
plenitudinē diuinitatis nemo
ꝯspex̄: nemo m̄te aut oclis com
prehendit. Uidit enī ad utrūq;
referendū ē. Denīq; cū addit̄ uni
genit⁹ filius q̄ ē ī sinu pat̄s ip̄e
narrabit: m̄tiū magis q̄ oclor
uisio declarat̄. Species enī uidet̄.

uirtus ū narrat̄. Illa oculis. hec
mēte cōphendit̄. Item beat⁹ augus
tinus in libro de uidendo deo. de
eadē disputās questione. pinde
inq̄t narrāte unigenito q̄ ē in
sinu patr̄s narratiōe ineffabili.
creatura rationabilis munda et
scā implet̄ ratiōe ineffabili. quā
tc̄ ↄsequem̄ cū eq̄les facti fuerim⁹.
quia sic̄ uident̄ ista uisibilia cor
pis sensib; nota. dm̄ nemo uidit un
quā. q̄m si eo m̄ aliq̄n uisus ē. ñ
sic̄ ista natā uide t̄. s; uolunta
te uisus ē specie q̄ uoluit appā
rēs. latente natā atq; in se incō
mutabilit̄ pmanente. Eo autē m̄
quo uidet̄ sicuti ē. nc̄ fortasse ui
det̄ aquib;dā anglis suis scis. a
nob autē tc̄ uidebit̄. cum eis fac
ti fuerim⁹ equales. Et pt̄ aliq̄nta
exponēs sententiā sci ambrosii.
dm̄ enī nemo uidit unq̄m. uel
in hac uita sic̄ ipse ē. ul' etiam in
anglo᷑ uita sic̄ uisibilia ista que
corpali uisiōe cernunt̄. q̄a unige
nitus fili⁹ qui ē in sinu patr̄s ipe
narrabit. Vñ ñ ad oculo᷑ corpali
um. s; ad m̄tium uisionē dictū
ptinet qd̄ narrat. Item pt̄ mul
ta. Ad eā uero uisionē inq̄t q̄ ui
debim⁹ dm̄ sicuti ē. mundana
corda cōmonuit. Quia enī corpa

ↄsuetudine loquendi. uisibilia
noiant̄. ppterea ds̄ inuisibilis dr̄.
ne corpus eē credat̄. ñ quia cor
da munda sue substantie ↄtem
platiōe fraudabit. cū hec magna
et sūma merces dm̄ colentib⁹ et
diligentib⁹ pmittat̄. dicente ipo
dño. quando corpalib; oculis uisi
bilit̄ apparebat. et inuisibilit̄ se cō
tuendū mundis cordib⁹ pmitte
bat. Qui me diligit diliget̄ a pa
tre meo. et ego diligā eum. et os
tendā meipsū illi. Hec quippe
natā eius eq̄lit̄ cū patre inui
sibilis. sic̄ equalit̄ incorruptibi
lis ē. que ↄtinuatim apl̄s posu
it dicēs. regi aut̄ seclo᷑ inuisibi
li. incorruptibili. diuinā substan
tiam q̄ potuit hoīb; pdicatiōe
commēdans. Ds̄ q̄ rex inuisibil'.
neq; oclō. s; m̄te querend⁹ ē. Sed
quemadmodū si solē istum ui
dere uellem⁹. oculū corpis pur
garem⁹ un̄ uideri lux potest.
uolentes uidere dm̄. oculū cor
dis q̄ ds̄ uideri potest purge
mus. Beati enī mundicorde.
q̄m ipi dm̄ uidebt̄. Verū q̄a hec
uisio in futō sperat̄. qd agendū
ē nobis dū adhuc cōstituti in cor
pore peregnam̄ a dño. Quo sola
tio utendū. ubi diuina uisione

necdum licet perfrui. Si diligamus
inquit inuicem: deus in nobis manet.
Sed nemo putet hanc dilectionem
in qua deus manet: abiecta et desidi
osa quadam mansuetudine. immo
non mansuetudine. sed remissione
et negligentia seruari. Non est is
ta karitas sed languor. Ferueat
karitas ad corrigendum. ad emen
dandum. Sed sicut boni mores delectent:
sic mali emendentur. corrigantur. Si
ergo diligamus inuicem sincera et dis
ciplinabili karitate. deus in nobis
manet. et operibus quidem ipsius ka
ritatis manifestatur. quamuis non
dum uisibiliter apparens. Et kari
tas eius in nobis perfecta est. Que
rendum autem quomodo dicat perfec
tionem diuine karitatis in mu
tua dilectione consistere. cum dominus in
euangelio pronuntiet non esse magnum
si diligamus eos qui nos diligunt.
non ad inimicos etiam de quibus hic
penitus tacere uidetur eadem di
lectio pertingat? Non forte ipsos quoque
inimicos fratrum amoris intuitu
diligere debemus? uidelicet ut non semper
inimici remaneant. sed resipiscant
a diaboli laqueis. nobisque germa
no federe socientur. Si diligamus in
quit inuicem deus in nobis manet. et kari
tas eius in nobis perfecta est. Incipe di

ligere. perficieris. Cepisti diligere: ce
pit in te deus manere. ut perfectus
manendo faciat te perfectum. In
hoc intelligimus quoniam in eo mane
mus et ipse in nobis: quoniam de spiritu
sancto dedit nobis. Hoc ipsum quia
de spiritu sancto dedit tibi: unde cog
noscis? Interroga uiscera tua: si
plena sunt karitate habes spiritum dei.
paulo testante qui ait. quia karitas
dei diffusa est in cordibus nostris per
spiritum sanctum qui datus est nobis. Et nos
uidimus et testificamur: quoniam pater mi
sit filium suum saluatorem mundi.
Nemo de salute desperet. quia et si
magni sunt morbi scelerum qui de
primunt: omnipotens est medicus qui saluet:
tantum meminerit quisque quia idem
filius dei qui uenit mitis ut salua
ret. uenturus est districtus ut iu
dicet. Quicumque confessus fuerit quoniam
ihesus est filius dei. deus in eo manet.
et ipse in deo. Perfectam cordis confes
sionem dicit. que nec male suaden
tium hereticorum possit fraude cor
rumpi. nec persequentium paganorum
tormentis conquassari. nec carna
lium fratrum exemplis. non propter fra
gilitatis segnitie titubare. Sunt
etenim qui etiam uerbis negant ihesum
esse filium dei. quales multi fuisse
produntur eo ipso tempore quo hec scribe

bat iohes. Sunt item q̃ ꝯfitent̃
ūbis: ⁊ factis negāt. Vn̄ bene q̃ n̄c
ait. q̃cūq; ꝯfessus fuit qm̄ ihc est
filius dei. ds̄ ī eo manet ⁊ ipe ī dō.
ipe paulo sup̄ dicit. si diligam᷒
inuicē ds̄ ī nob̄ manet. Insinuās
pfecto. quia q̄sq̄s dilectionē ī frs̄
h̄t. ille uere ihm̄ dī ēē filiū testa
tur. Et nos cognouim᷒ et credidi
m᷒ karitati qm̄ h̄t ds̄ in nobis.
Cognouim᷒ quia ihc ē fili᷒ dī. et
ꝙ pat̄ misit eū saluatorem mū
di: ⁊ credim᷒ karitati qm̄ h̄t ds̄
ī nob̄: q̄a uid̄ cū haberet unicū
noluit ēē unicū. s; ut fr̄es habe
ret adoptauit illi q̃ cū illo pos
siderēt uitā ętnā. Ds̄ karitas ē.
Iam dixit illud sup̄ius: ecce itē̄
dicit. Amplius t̄ nō potuit kari
tas cōmendari. q̄ ut diceret̄ ds̄.
forte mun᷒ dī ꝯtēptur᷒ eras: nū
q̄d ⁊ dm̄ ꝯtēpnis. Et q̃ manet
ī karitate. ī dō manet ⁊ ds̄ ī eo.
Vicissim īse habitāt: q̃ ꝯtinet ꝯ
q̃ ꝯtinet̃. habitas ī deo. s; ut cō
tinearis ne cadas: q̄a sic de ipā
karitate ait apl̄s. karita᷒ nūq̄
cadit. Quō cadit quē ꝯtinet ds̄.
Et ī hoc pfecta ē karita᷒ nobiscū:
ut fiduciā habeam᷒ ī die iudi
cii. Dicit qm̄. s; pbet unq̄sq; qn̄
tū in illo pficit. Q̄sq̄s fiduciā
h̄t in die iudicii. pfecta ē ī illo
karitas. Quid ē fiduciā habere
ī die iudicii? Nō timere ne ue
niat dies iudicii. Cū enī p̄mo
q̄s ad penitendū se de malis ac
tis ꝯuerterit. incipit timē diem
iudicii. ne uid̄ apparente iusto
iudice. ipe dāpnetur iniust᷒. Proces
su ū bone ꝯuersatiōis animatus.
discet n̄ timē q̄d timebat. s; po
tius optare ut ueniat ille desi
derat᷒ cunctis gentib᷒. sperās se
cū scīs mito bone actionis ēē
coronandū. Vnde autē fiduciā
in die iudicii habē possimus.
plen᷒ subdendo manifestat.
Quia sic ille ē ⁊ nos sum᷒ ī hoc
mundo. Nunq̄d n̄ potest ēē ho
sic ds̄. S; meminisse oportet q̄d
⁊ sup̄ dictū ē: q̄a n̄ semp ad equa
litatē dr̄ sicut. s; dr̄ ad q̄ndam
similitudinē. Nunq̄d omnino sic.
S; tam̄ dicis sic. Si ḡ facti sum᷒
ad imaginē dī. q̄re n̄ sic ds̄ su
mus? Non ad eq̄litatē. s; p modu
lo nr̄o. Inde ḡ nob̄ fiducia dat̄
in die iudicii. q̄a sic ille ē ⁊ nos
sum᷒ in hoc mundo imitando
uid̄ pfectionē dilectiōis ī mun
do: cui᷒ ille exemplū nob̄ cotidie
p̄bet de cęlo. De q̄ saluator in
eu̅glio. diligite inq̄t inimicos

uestros et orate pro persequentibus uos. ut sitis filii patris uestri qui in celis est. qui solem suum oriri facit super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos. Timor non est in karitate. In tali uidelicet karitate. que ad imitationem diuine bonitatis etiam inimicis bene facere et hos diligere nouit. Sed perfecta karitas foras mittit timorem. Illum scilicet timorem de quo dicitur. initium sapientie timor domini. Qui timet quisque incipiens opera iusticie ne ueniat districtus iudex et se minus castigatum inueniens dampnet. Illa karitas pellit foras. que promto iusticie fiduciam habet inde iudicii. Sed et presentium aduersitatum timorem karitas eicit ex animo. quem habere querebat qui domino supplicans ait. A timore inimici eripe animam meam. quam habebat qui dixit. Quis nos separabit a karitate christi? Tribulatio. an angustia. an persecutio. an fames. an nuditas. an periculum. an gladius? et cetera. Quia timor penam habet. Torquet cor conscientia peccatorum. nondum facta est iustificatio. Ideo in psalmo de ipsa perfectione iusticie. Conuertisti inquit planctum meum in gaudium mihi. conscidisti saccum meum. et precinxisti me leticia. id est non sit quod stimulet conscientiam meam. Stimulat timor. sed noli timere. Intrat karitas. que sanat quod uulnerat timor. Qui autem timet non est perfectus in karitate. quia nimirum timor penam habet. quomodo sectio medici penam habet. quamuis sic sectionem medici salus optata. ita timorem karitas desiderata subsequitur. Nec putari debet huius beati iohannis sermonibus esse contrarium. quod psalmista dicit. Timor domini sanctus permanens in seculum seculi. Duo namque sunt timores. Vnus quo timent homines deum ne mittantur in gehennam. ipse est timor ille qui introducit karitatem. sed sic uenit ut exeat. Si autem adhuc propter penas deum times. nondum amas quem sic times. nondum bona desideras. sed mala caues. Sed ex eo quod mala caues corrigis te. et incipis bona desiderare. Cum bona desiderare ceperis. erit in te timor sanctus ille. scilicet ne ipsa bona amittas. non ne mittaris in gehennam. sed ne te deserat presentia domini quem amplecteris. quo in eternum frui desideras. Nos ergo diligamus. quoniam deus prior dilexit nos. Diligamus quia ipse prior dilexit nos. Nam unde diligeremus nisi ille prior dilexisset nos?

hinc enī ipse in eūglio dic̄. Nō
uos me elegistis. s; ego elegi uos.
Ita autē pfecti erimus in kari
tate. si quemadmodū nulli9 al
terius nisi salutis nr̄e gr̄a pro
nos ille dilex̄. ita eū nos q̄ nul
lius rei n̄ tantū sui amoris dilex
erimus obtentu. Verum qr̄ sr̄ q̄
uerbotenus dn̄m diligūt. ↄsulte sub
iungit. Si q̄s dixerit q̄a diligo dm̄.
⁊ frēm suū oderit. mendax ē. Vn̄
pbas q̄a mendax ē. Audi. Qui e
nī n̄ diligit frēm suū quē uidet.
dm̄ quē n̄ uidet quomō potest di
ligere. Quid ḡ. Qui diligit fra
trē. necesse ē ut diligat dm̄. ut di
ligat ipsam dilectionē. Ds enim
dilectio ē. Et ne q̄s dicere audeat.
quid obstat diligere dm̄. ⁊ si nō
diligo frēm. Recte subdidit.
Et hoc mandatū habem9 a dō. ut
q̄ diligit dm̄ diligat ⁊ frēm suū.
Quomō enim diligis eū cui odis
ti mandatū. Quis ē q̄ dicat. di
ligo impatorē. s; odi leges eius.
Non ita uer9 amator di. s; uide
inq̄t qr̄ mandata tua dilexi do
mine. ⁊ idō ↄfident̄ adiungit.
in mīa tua uiuifica me. Omīs
q̄ credit q̄a ihc̄ ē xp̄c. ex dō nat9
est. Qs est q̄ credit qr̄ ihc̄ ē xp̄c.
Et sic uiuit. q̄m̄ pcepit ē. Nemo
hereticoꝝ. nemo scismaticoꝝ di
cat. Et nos credim9 quia ihc̄ est
xp̄c. Nam ⁊ demones credūt ⁊
ↄtremiscūt. ⁊ ↄfitebant̄ sicut in
eūglio legim9. ⁊ sciebant ipm̄ ēē
xp̄m. s; quia dilectionē ⁊ opa ue
ritatis n̄ hn̄t. ex dō n̄ st̄. Et om
nis q̄ diligit eū qui genuit. dili
git eū qui nat9 ē ex eo. Mira arte
pdicatiōis beat9 iohēs ad dilectio
nē pximi nos accendere curauit.
pmo cōmemorās. q̄a omīs q̄ pfec
te credit ex dō natus ē. deīn insi
nuās quia iustū sit ut q̄ dm̄ di
ligit. diligat ⁊ eū qui ex dō nat9
est. Si q̄s enī tante tarditatis est
ut hominē. quia ho ē q̄ secū ean
dem in t̄ra pegrinationē tolerat a
mare neglexerit. āmonend9 ē ut
saltem ob id illū amet. q̄a ex dō
nat9 est. q̄a particeps secū diuine
gr̄e factus ē. q̄a eadem secū uite
celestis pmia expectat. Que q̄dē
exhortatio specialit̄ ad illos pti
net. q̄ n̄ solū humane ↄsortio na
ture. s; ⁊ pfessiōis fr̄s st̄ nobis
effecti. Unde q̄a n̄ nulli st̄ q̄ px
imos diligunt. s; ppt̄ ↄsangui
nitatē. ul̄ ppt̄ aliquod cōmodū
tempale. recte scs̄ eūglista q̄s sit
uer9 pximi amator subdendo
manifestat. In hoc cognoscim9

quod iam diligimus natos dei: cum deum
diligamus. et mandata eius faciamus.
Ille qui solus recte primum diligere
probatur: qui etiam conditoris amore fla
grare cognoscitur. Et ne quis se ipse de
conditoris amore falleret. cognos
citur ubotenus se amare profitendo. Et
bene cum dixisset in hoc cognoscimus
quoniam diligimus natos dei cum deum di
ligamus: addidit. et mandata eius facia
mus. Hec est enim karitas dei: ut man
data eius custodiamus. Hoc et ipse dominus
dicit. Si quis diligit me: sermonem
meum seruabit. Probatio quippe dilecti
onis: exhibitio est operis. Vere enim di
ligimus: si ad mandata eius a nostris nostras
uoluntatibus coartamus. Nam qui ad
huc per illicita desideria defluit: pro
fecto deum non amat: quia ei in sua
uoluntate contradicit. Et manda
ta eius grauia non sunt. Et ipse dicit.
Iugum enim meum suaue est. et onus
meum leue est. Neque his uel domini uel
beati iohannis uerbis debet uideri ad
uersum quod et ipse dominus dicit. quam an
gusta porta et arta uia est que du
cit ad uitam. et propheta ad eum. propter
uerba inquit labiorum tuorum ego custo
diui uias duras. et apostolus. quia per
multas inquit tribulationes opor
tet nos introire in regnum dei.
Que enim natura sui dura sunt et as

pera: spes celestium premiorum et amor
christi facit esse leuia. Durum namque est
persecutiones pati propter iustici
am. sed et hoc facit suaue quod ipsorum
qui sic patiuntur est regnum celorum.
Unde bene subditur. Quoniam omne quod
natum est ex deo: uincit mundum.
deo namque mandata diuina non sunt
grauia: quia omnis qui uera deuoti
one his mancipantur. et aduersa
mundi huius et blandimenta pari
mente contempnunt: ipsam quoque mortem ue
lut ingressum patrie celestis aman
tes. Et ne quis sua uirtute mundi uel
luxus uel labores se superare confi
deret: consulte subiungit. Hec est
uictoria que uincit mundum fides
nostra. illa nimirum fides que per di
lectionem operatur: illa fides qua eius hu
militer auxilium flagitamus. qui ait.
in mundo pressuram habebitis. sed
confidite. ego uici mundum. Quis est qui
uincit mundum. nisi qui credit quoniam
ihesus est filius dei. Uincit mundum qui
ihesum esse filium dei credens. digna eidem
fidei opera iungit. Sed numquid sola di
uinitatis eius fides et confessio ualet
ad salutem sufficere. Uide sequentia.
Hic est qui uenit per aquam et sanguinem.
ihesus christus. Qui cum erat eternus dei filius.
factus est homo in tempore: ut qui nos
per diuinitatis sue potentiam crea

uerat: p humanitatis nr̄e infir-
ma recrearet. Qui uenit p aquā 7
sanguinē. aquā uidl' lauacri. &
sanguinē sue passiōis. Non
in aqua solū. s; in aq̄ & san
guine. Non solū baptizari ppt
nostrā ablutionē dignatus est.
ut nob baptismi sacramtū con
secraret ac traderet: uerū etiam
sanguinē suū dedit p nobis: sua
nos passione redemit: cui' sacra
mtis semp refecti nutrirem ad
salutē. Et spc ē qui testificat'.
qm ihc xpc ē ueritas. Baptizato
ī iordane dño descendit spc scs
sup eū in spetie columbe. testi
moniū illi phibēs quia ueritas
ē. hoc ē uerus filius dī: uer' me
diator dī 7 hominū. uer' hu
mani gen's redemp tor ac re
cōciliator: uere ipe mund' ab om
ni labe peccati: uere sufficiēs
tollere peccata mundi. Qd etiā
ipe baptista uiso eidem spu ad
uentu intelligēs ait. Qui me misit
baptizare in aq: ille m dix. Su
p quē uideris spm descendentē
7 manentē sup eū: hic ē q bap
tizat ī spū sancto. Et ego uidi:
& testimoniū phibeo: qa hic ē
filius dei. Quia g spc ihm xpm
ēē ueritatē testat'. ipse uerita

tem cognominat. baptista illū
ueritatē pdicat: filius tonitrui
ueritatē euuangelizat: taceant
blasphemi q hec fantasmā dog
matizant: pereat de tra memo
ria eor q eum ul' dm ul' hominē
ēē uerū denegāt. Qa tres st qui
testimoniū dant. spc. 7 aq & san
guis. Spc dedit testimoniū qm
ihc ē ueritas: qn sup baptizatū
descendit. Si enī uer' filius dei
n esset: nequaquā in eū tanta ma
nifestatiōe spc scs ueniret. Aq
etiā 7 sanguis dedere testimoni
um qm ihc ē ueritas. quando de
latere ei' in cruce mortui mana
rūt: qd nullaten' fieri posset.
si uerā carnis naturā n habēt.
Sed et hoc qd ante passionē eum
oraret factus ē sudor ei' sic gut
te sanguinis decurrentis in ter
rā: ueritati carnis assūpte testi
moniū dat. Nec reticendū qd ī
hoc q sanguis 7 aq testimoniū
illi dedert. qd de latē mortui
uiuacit effluxert qd erat cont
naturā corpor: atq ob id myste
rius aptū. 7 testimonio uerita
tis fuit cgruū: uidl' insinuans
qa 7 ipm dni corp' meli' pt mor
tem esset uicturū resuscitatū
in gla: 7 ipa mors illius nobis

donaret uitā. Hoc q; qd sudor ei
instar guttarū sanguinis decur
rebat in t̄rā. testimoniū phibe
bat illi sacrosc̄o mystio quod ec
clesiā totū p orbem suo sanguine
lauaret. Tres ḡ s̄t qui testimoni
um phibēt ueritati. Et tres in
q̄t unū sūt. Indiuidua nāq; hec
manēt. nichil q; eo𝔷 a sui conex
ione seiungit. quia nec sine ue
ra humanitate credenda diuini
tas. nec sine [diuinitate] uera humanitas. s;
et in nob hec unū s̄t ū natē eiusdē
substantia. s; eiusdē opatiōe mys
terij. Nā sicut beatus ambrosius
ait. sp̄c m̄tē renouat. aq̄ profic
ad lauacrū. sanguis spectat ad p̄
tiū. Sp̄c enī nos p adoptionē fili
os dī fecit. sac fontis unda nos ab
luit. sanguis dn̄i nos redemit.
Alterū ḡ inuisibile. alterū uisi
bile testimoniū sacm̄to ↄsequtur
spūali. Si testimoniū hoīs acci
pim. testimoniū dī maius ē. qm
hoc ē testimoniū dī qd mai est.
q̄a testificat ē de filio suo. Mag
nū ē testimoniū hoīs. qd phibet
de filio dicēs. dix dn̄s dn̄o meo
se. a dex. m. et ex psona ipsius fi
lij. dixit dn̄s ad me filius m̄s es
tu. itēq; ex psona patr̄s loquentis
de filio. ip̄e inuocabit me pat̄
m̄s es tu. d̄s m̄s. & s. sa. m. pat̄
m̄s. quia ego filius dei. d̄s m̄s
q̄a ego homo. susceptor salutis
mee. q̄a ego passurus. & a mor
te saluandus sū. & ego inq̄t
p̄mogenitū ponā illū. ex. p̄. re.
terre. Magnum hoc testimoniū.
uerax & omī acceptiōe dignum.
hoc testimoniū hoīs de filio dī.
S; multo mai est testimoniū
dī. q̄a testificat ipse de filio suo.
cum de celo illū alloquēs ait. Tu
es filius m̄s dilect. in te cōplacu
it m. Magnū ē testimoniū pre
cursoris. qd dei filio phibēs ait.
ego baptizaui uos aq̄. ille ū bapti
zabit uos spū sc̄o. mai ē testimo
niū patr̄s quo spm̄ scm̄ in eum
quo semp erat plen etiā uisibili
ter misit. Qui credit filio dī. ht
testimoniū dī in se. Qui ita cre
dit in filio dei ut exerceat opan
do qd credit. ht testimoniū dī
in se. illud utiq; q̄a ip̄e quoq; in
filio𝔷 dī nūo iure cōputetur.
ip̄o unico dī filio sic suis fideli
bus pollicente. Siq̄s m̄ ministra
uerit. honorificabit eū pat̄ m̄s.
Ɛ̄ō si dī testimoniū habere mere
eris. si dm̄ teste tue fidei intemē
rate possedis. qd te hominū in
famia. qd etiā psecutio ledit.

Si ds p nobis qs cont nos. Qui n
credit i filio mendacē fac eū. qm n
credidit in testimonio qd testifi
catus ē de filio suo. Frustr' iudei.
frustra heretici se credē patrē ꝯ
uenari putāt. quādiu xp̄m con
tempnunt. ꝯ ei credē rennuunt.
Q' enim n honorificat filiū. n ho
norificat patrē qui misit illum.
quia n credūt filio qui ait. ego
ꝯ pat unū sum. et intrrogante
caypha ac dicente. tu es xp̄c fili'
dei benedicti. respondit. ego sū. si
eū ul' n eē filiū dei. ul' eē dissimi
lem pat ꝯtendūt. mendacē pfec
to faciunt patrē. qui n credūt
i testimonio qd testificat' ē de
filio suo. in illo uidl' qd i sup
memini. tu es filius mis dilect'
in te cōplacuit m. S; et in illo qd
ei imminente hora passiōis phi
buit. dū orante illo ac dicente.
pat saluifica me ex hora hac. S;
pptea ueni in horā hāc. pat clari
fica tuū nom. respondit etiam
turba audiente de celo. et clarifi
caui. ꝯ iterū clarificabo. Iterū
se patrē dm eē significās in celi.
illius q ut ueri' homo mortē e
rat passur' in tra. Et hoc ē tes
timoniū. qm uitā etnā dedit
nobis ds. Dedit inqt nob uitā
etnam ds. i ipe q loquit adhuc
uitā temporalem i morti obnox
iam agebat in carne. S; ita dedit
nobis uitā etnā. sicut dedit no
bis potestatē filios di fieri cre
dentib; in noie ei. Ut enī scias da
tam s eē a dō potestatē habere ui
tam etnā. audi pphām. Qs ē ho
q uult uitā. et cupit uidē dies
bonos. Cohibe linguā tuā a malo.
i labia tua ne loquant dolum.
et cetā usq; i finem psalmi. De
dit g uitā etnā. S; adhuc in terra
pegnantib; i spe. quā datus ē in
celis ad se puenientib; i re. Et
hec ē uita in filio ei. in fide scil' i
ꝯfessiōe nois ei. in pceptiōe sacra
mentoꝝ ei. in obseruatiōe man
datoꝝ ei. hinc i ipe dns ait. Nemo
uenit ad patrē. nisi p me. Et petr'
de illo. Neq; enī nom ē aliud sub
celo datū hoib; in q oporteat uos
saluos fieri. Qui ht filiū ht uitā.
q n ht filiū di. uitā n ht. Ne pa
rū dicē uidet uitā eē i filio. addi
dit ipsū filiū eē uitā. qd idē q; fi
lius patrē glorificās ostendit ubi
ait. Sicut enī pat ht uitā i semet
ipo. sic dedit i filio uitā habē in
semetipo. Cur aut eadē uita que
filio ē i pat cōmunis. etiā creden
tes illustret. idem fili' alibi ad pa

trem orans insinuat. Sicut dedis
ti inquit ei potestatē omīs car
nis: ut omē qd dedisti ei. det ei
uitā etnam. Hec ē autē uita et
na: ut cognoscāt te solū uerum
dm̄. et quē misisti ihm xpm.
Hec scribo uobis: ut sciatis qm̄
uitā habetis etnam. q creditis
in noīe filij dei. Ut sciatis inqt.
ut certi sitis futē urē beatitu
dinis q creditis in xpm. ut nō
seducamini p fraudem eoꝝ. qm̄
ihm ēē filium negāt. ⁊ ideo ni
chil pfuturū eis asseuerāt qui
in noīe eius crediderīt. Et mira
hereticoꝝ uesānia. q totiens p
totā hanc eplām appellato dei
filio. ipsi cont̄ n̄ dei filiū. s; cre
aturā dei xpm ēē ꝯfirmāt: qd
prsus nusquā legūt. n̄ dū hu
manitatis illius ortio celebrāt. Et
hec ē fiducia quā habem⁹ ad eū:
qa qdcumq; petierim⁹ scdm̄ uo
luntatē ipsius. audit nos. Mag
nam fiduciā nobis pbet speran
di a dn̄o bona celestia. qd etiam
in hac uita qcqd salubrit̄ eū
petim⁹ impetram⁹: iuxta qd eti
am ipē in euglio credentib; pro
mittit: dico uob inquiēs omīa
quecūq; orantes petitis. credite
quia accipietis: ⁊ ueniēt uobis

Notandū autē qd ita orantes exau
diēm a dn̄o: si ea que ipē iussit pe
tim⁹. Dic autē ipse. Primū querite
regnū di: ⁊ iusticiā ei⁹. Unde bene
⁊ iohes cū dixisset qdcūq; petieri
m⁹ exaudiri nos: inposuit scdm
uoluntatē ei⁹. Ergo sup hijs tantū
plenā nos ⁊ indubitabilem iussit
exauditiōis habē fiduciā: que n̄
nr̄is cōmodis nec solatijs tempa
lib⁹. s; dn̄i ꝯgruāt uoluntati. Qd
etiā in oratione dn̄ica inserere p
cipim̄: fiat uoluntas tua. scil' n̄
nr̄a. Si enī ⁊ illud apli recordem̄.
qm̄ qd orem⁹ scdm qd oportet ne
scimus: intelligim⁹ n̄ nunq nos
saluti nr̄e ꝯtraria postulare: et
cōmodius nob ab eo q utilitatē
nr̄am rectius qm̄ nos intuet̄
ea que poscim⁹ ne dēgari: qd ipsiq;
magistro gentiū odisse non du
bium. Et scim⁹ qm̄ audit nos.
qcqd petierim⁹: scim⁹ qm̄ habe
mus peticiones qs postulam⁹
ab eo. Multiplicit̄ ea que pmi
serat inculcat ut nos ad oran
dū uiuatius excitet: s; manet adiectio qm̄
posuit. ut scdm uoluntatē pe
tam⁹ nr̄i ꝯditoris. Qd bifarie po
test accipi. ut scil' ⁊ ea q ipē uult
rogem⁹: ⁊ tales ipi qles nos ēē
desidāt ad rogandū ueniamus.

q̄d ē habere fidem que ꝑ dilecti
onē opat̄. et ante omnia memi
nisse illius eūglici mandati. Et
cū stabitis ad orandū. dimitti
te siq̄d habetis aduersus aliq̄:
ut et pat̄ ur̄ qui in celis ē di
mittat uobis peccata ur̄a. Qui
scit frēm suum peccare pecca
tum n̄ ad mortē: petet 7 dabit̄ ei
uita peccanti n̄ ad mortē. Hec et
huiusmodi secd̄m uoluntatem
dn̄i petuntur: que ad fr̄ne dilec
tionis offitiū pertinēt. Loquit̄
de cotidianis leuib; q; peccatis.
que sicut difficile uitant̄. sic
etiā facile curant̄. S; quo ordi
ne hec alterutrū peticio cele
branda ꝓ peccatis sit: iacob; in
sinuat aptius dicēs. Confitemi
ni alterutrū peccata ur̄a: 7 orate
ꝓ inuicē ut saluemini. Si ḡ dicto
ul̄ cogitatu. ul̄ obliuione ul̄ igno
rantia forte deliq̄sti: uade ad frēm
confitere illi. postula intuenti
onē. et si ipse te fragilitatis sue
consciū pure cōfitendo fecit: 7 tu
eius errata pie intercedendo dilue.
S; hec de leuiorib' dicta sū pecca
tis. Porro si grauius quid admisisti.
induc pb̄ros ecclie. et ad illoꝝ ex
amen castigare. Est peccatū ad
mortē: n̄ ꝓ illo dico ut q̄s roget

Magna hic questio nascit̄: q̄a apte
ostendit beatus iohēs esse quosdā
frēs ꝓ quib' orare n̄ nobis p̄ci
pit̄. cum dn̄s etiā ꝓ psecutorib'
nr̄is nos orare iubeat. que n̄ ali
ter solui potest. n̄ fateant̄ ee ali
qua peccata in frib' que inimico
rū psecutionib' grauiora sit̄. Pec
catum ḡ fr̄is ad mortē ē. cum pt̄
agnitionē dei que ꝑ grām dn̄i
nr̄i ih̄u x̄ data ē quisq; obpug
nat fr̄nitatē: et aduersus ipsam
gratiā qua recōciliat' ē deo in
uidentie facib; agitat̄. Peccatū
autē n̄ ad mortē est. si q̄sq̄m n̄
amorē a fr̄e alienanauerit: s; of
ficia fraternitatis debita ꝑ aliq̄m
infirmitatē animi n̄ exhibue
rit. Ꝗ ꝓpt̄ 7 dn̄s in cruce ait. Pa
ter ignosce illis. q̄a nesciunt q̄d fa
ciūt. Non dum enī grā sp̄c sci parti
cipes facti: societatē scē fr̄nitatis
inierāt. Et beatus stephan' orat
ꝓ eis a quib; lapidat̄. quia nndū
xp̄o crediderāt: neq; aduersus illā
cōmunē gratiā dimicabāt. Apl̄s
paulus ꝓptea credo n̄ orat pro
alexandro. quia iā fr̄ erat: 7 ad mor
tem inuidentia fr̄nitatē obpug
nando peccauerat. Pro his aut̄
q̄ n̄ abruperāt amorē. s; timore
succubuerāt orat ut eis ignoscat̄

Sic enim dicit. Alexander erarius multa mala mihi ostendit: reddet illi dominus secundum opera illius. Quem et tu deuita: ualde enim restitit nostris sermonibus. Deinde subiungit pro quibus oret ita dicens. In prima mea defensione nemo mihi affuit. sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. Potest autem peccatum ad mortem. peccatum usque ad mortem accipi: pro quo rogare quempiam uetat: quia scilicet peccatum quod in hac uita non corrigitur: eius uenia frustra post mortem postulatur. Verum si sequentia diligenter inspicimus: magis superior sensus huius lectionis tenori congruere uidetur. Nam subdit. Omnis iniquitas peccatum est: et est peccatum ad mortem. et cetera. Tanta est inquit diuersitas peccatorum: ut omne quod ab equitatis ratione discrepat inter peccata numeretur: quamuis minima peccata iustis sine iusticie meritum nequaquam auferre uel minuere possint: illa dumtaxat sine quibus hanc uitam transigere nullatenus ualent: et item quedam peccata tantum ab omni iusticie forte discordent. tanta iniquitate pateant. ut absque ulla contradictione factorem suum nisi corrigantur eternam mergant in penam. De qualibus scriptum est. Anima que peccauerit: ipsa morietur. Qua beati iohannis sententia manifesta. repudiatur inepta stoicorum disputatio. qui dicere ausi sunt contra omne genus humanum sensum et affirmare quod omnia peccata sint paria: dicentes. nichil distare utrum hominem quis furatus sit an bouem. an gallinam: quia non animal crimen sed animus fecerit. Quos iouinianus secutus est hereticus. astruens nulla nuptiarum et uirginitatis esse distantia: non abstinentes in aliquo retributionis priuilegio simpliciter epulantibus esse preferendos. Omne itaque quod iniquum committitur ad peccatum est referendum. Sed sunt peccata quedam ad mortem. de qualibus dicit apostolus: quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur. Scimus quoniam omnis qui natus est ex deo non peccat. peccatum uidelicet ad mortem: quod et de omni crimine capitali et de illo specialiter potest intelligi quo uiolatur fraternitas: sicut et supra exposuimus. Sed et peccatum ad mortem usque ad tempora mortis protractum dicimus recte posse intelligi: quod omnis qui natus est ex deo non peccat. Denique dauid rex mortale crimen admisit. Quis enim nesciat adulterium et homicidium mortem mereri perpetuam? Sed tamen dauid quia ex deo natus est. quia ad filiorum dei pertinebat

sotietate. n̄ peccauit usq; ad mor
tem: quia sui reat⁹ ueniā merx pe
nitendo ꝓmeruit. Sed ḡnatio
dī ꝯseruat eū: & malignus n̄ tan
git eū. Gr̄a x̄pī q̄ renati s̄t fide
les ꝯseruat eos qui sc̄dm ꝓposi
tū uocati s̄ūt sancti. ne peccatū
ad mortē cōmittant. et si in qui
buslibet ꝑ humane ꝯditiōis fra
gilitate deliquerīt: ne ab hoste ma
ligno possīt tangi defendit. Item
dicendū. tamdiu nos ī ḡnatiōe
dī ꝑmanē. qm̄diu n̄ peccauimus:
immo q̄ in ḡnatione dī ꝑseuerāt
peccare n̄ possūt. neq; a maligno
contingi. Que enī cōmunicatio lu
ci ad tenebꝛ̄s: x̄po ad belial: Quom̄
inq̄t dies ⁊ nox misceri nequeūt.
sic iusticia & iniq̄tas. peccatū ⁊ bo
na opa: x̄pc ⁊ antix̄pc. malign⁹ ⁊
generatio dī. Scimus qm̄ ex dō
sum⁹: et mund⁹ totus ī maligno
posit⁹ est. Nos ex dō sum⁹ eius gr̄a.
et in baptismate reḡnati ꝑ fide.
& ut in fide ꝑdurem⁹ seruati. Mun
di ū amatores maligno s̄t hosti
subiecti: ul' nunq̄m reḡnatiōis
unda ab eius soluti dn̄io: ul' ꝑt
gratiā reḡnationis denuo pec
cando ad ei⁹ dn̄ium redacti. Hec
solum mundi amatores. s; ⁊ illi q̄
recens editi needū dinoscentiā bo

ni h̄n̄t ⁊ mali. ꝓpter reatū ꝑme
p̄uaricatiōis ad regnū ꝑtinēt ma
ligni hostis. n̄ ꝑ gratiā benigni con
ditoris eruanṫ de potestate teneb
rū. et t̄ūsferanṫ in regnū filij ka
ritatis illi⁹. Unde n̄ ait simplicit̄
mundū in maligno positū. s; cum
additam̄to. et mund⁹ inq̄t tot⁹ in
maligno posit⁹ ē. Nam sicut beat⁹
ambrosius ait. om̄s hoīes sub pec
cato nascunṫ. quoꝝ ip̄e ortus in vi
cio ē. Et frust̄ nitiṫ pelagius affir
mare. qd̄ paruuli recens editi. n̄
opus habeant gr̄a baptismatis re
nasci: quia tā mundi nascanṫ ab
om̄i sorde peccati. qm̄ fuit mun
dus in paradiso condit⁹ adam. nul
lam scil' ex illo trahentes origina
lis culpe maculā: in nullo existen
tes rei: donec ꝓp̄a sponte peccare
incipiāt. S; nos omissis antix̄porū
uenenis. que ꝑ totā hanc ep̄lam ille
qui de pectore dn̄i fonte uite pota
tus ē dampnat et de eccl'ia pellit.
audiam⁹ in clausula ūbū bonū sa
lutis qd̄ nobis eructat attendam⁹
opa sūmi regis que dic̄. Seq̄t. Et
scim⁹ qm̄ filius dei uenit: ⁊ dedit
nobis sensū. ut cognoscam⁹ uerū
dm̄ et sim⁹ in uero filio ei⁹. Qd enī
apti⁹ his ūbis: qd dulcius. qd ad
uersus om̄s hereses forti⁹ potuit

dici: Xpc enim uerus di filius. pa
ter xpi ihu dni nri uerus e ds
Venit filius dei sempitnus tem
palit in mundu qui erat in mun
do. et p que factus e mund. neq;
alia ob causam uenit n nre salu
tis. hoc e ut daret nob sensu cog
nosce dm ueru. Nemo enu sine
diuina cognitioe ad uita uenire.
nemo dm cognosce n ipo docen
te poterat. sicut 7 ipe dic. Et ne
mo nouit filiu n pat. neq; patre
qs nouit n filius: et cui uoluit
filius reuelare. subaudit 7 patre
et filium. Vtruq; enu filius reue
lat. qui i carne uisibilis appares.
diuinitatis archana p euglium
suu mundo patefacere dignat est.
Hic e uer ds: et uita etna. Veru
dm hc ee multotiens repetit.
hc dicit uita ee etnam: n utiq;
ita sic nobis uita pmittit etna.
que sic ex tempe nos suscipiat.
ut nunq nobis fine beate uiuen
di reponat: s; filius uita sine ini
tio tempis semp manes. sine t
mino semp mansura. Filioli c
todite uos a simulacris. Quia
ueru dm cognouistis inq uita
habebitis etnam: custodite uos a
doctrinis hereticor que ppetua
ducut ad morte. quia more illor

qui simulacra p do facut. glam
incorruptibilis di. puis dogma
tib; in similitudine corruptibi
liu reru immutat. Custodite uos
7 aphilargiria. que e simulacror
seruit. obseruate neqs mundi il
lecebras conditoris amori pponatis.
na 7 hoc int simulac reputabit.
quatin solius uitatis cura stu
dium habentes. in hui uisione
mereamini sine fine letari. Mun
dus enu transit 7 cocupiscentia
ei. qui aute fecit uoluntate dni
manet in etnu.

Explicit tractatus in eplam beati
Iohis prima. Incip expositio i scda.

Senior electe dne 7 natis ei.
qs ego diligo in ueritate.
Quida putat hac 7 sequen
tem eplam n esse iohis apli. s; cui
da presbiteri iohis. cui sepulchru
usq; hodie monstrat in epheso. cu
ius etia papias auditor aplor.
i hierapoli epc in opusculis suis se
pe meminit. S; nc iam generalis
eccle osens ht. qd has q; eplas io
hannes scripserit: quia reuera mul
tam ubor et fidei similitudine
cu prima eius epla ostendunt.
et simili zelo detestant heret
cos. Seniore aute se dicit iohes.
ul quia ta puectus erat etate

quando has sc̄psit eplās· ul' q̇a nom̄
senioris id est prbi· etiā pontifici
ppt̄ maturitatē sapīe & grauita
tis congruit. Vnde et petr' ait· Seni
ores ergo qui in uobis st̄· obsecro
consenior & testis xp̄i passionū. Se
nior inquit electe domine et natis
eius· q̄s ego diligo in ueritate· id est
uero amore diligo· illo uidl' q̄ scdm
dm̄ ē· ul' certe q̄s ideo diligo· q̇a p
seuerantes ī uitate considero. Et n̄
ego solus· s; & om̄s q̄ nouert̄ uita
tem. Qa cont̄ hereticos scribē in
cipit qui a fidi uitate exciderēt· rec
te omniū qui uitatē cognouert̄
unā dilectionē in scōs commemo
rat· ut unanimitate simul & mul
titudine catholicoꝝ terreat eos·
q̄ ab hoꝝ societate se cū esset pau
ci segregart̄. Reuera enī om̄s p
orbem catholici unā uitatis re
gulā sequunt̄· at n̄ om̄s heretici
& infideles unanimo errore consen
tiunt· uerū n̄ mun' semet altēr
utrū q̄m̄ ipsā uitatis uiā im
pugnant. Propt̄ uitatē que p
manet in nobis· & nobcū erit ī
ętnū. Non aliā inq̄t ob causam
te tuos q; diligimus· n̄ ppt̄ uita
tem fidei que in nobis semp in
expugnabilis pdurat· quia uidl'
eandem etiā uos inuincibilit̄ c°

todire cōpimus. Sit nobiscum
grā· mīa & pax· a dō patre & a xp̄o
ih̄u filio eius in uitate & karita
te. Qm̄ negabāt illius tp̄is here
tici marcion & cherint' uerū esse
filiū dī dn̄m nr̄m ih̄m xp̄m· s;
illi a natiuitate humana princi
pium dabāt· recte iohes eum ad
confutandos blasphemos filium
dī patris cōmemorat· Grām q; mi
sericordiā & pacē ab illo sic a deo
patre fidelib; dandam ēē testat̄·
ut eū equalem & coeternū pat̄ demon
stret· cuius dona eadem que pa
tris ēē designat· sicut etiā ipse do
min' & patris consubstantialitate
loquēs ait. Quecūq; enī pat̄ fece
rit· hec & filius similit̄ facit. Et
n̄c rogo te dn̄a· n̄ tanq̄m man
datū nouū scribēs t̄· s; qd̄ habu
im' ab initio ut diligamus alt̄
utrū. Arguit hoc ūbo hereticos
qui noua dogmata relictis hys
que ab aplis audierāt inducē tēp
tabāt· ac p hoc firme karitatis fe
dera dissipabāt. Dicat ğ se neq̄q̄
nouū mandatū scribē· s; hoc so
lum hortari· ut antiq̄ fides in
omnib' et karitas illibata pma
neat. Qm̄ multi seductores ex
ierīt in mundū· q̄ n̄ confitentur
ih̄m xp̄m uenisse ī carne. Et de

hereticis potest intelligi. qui con
fitentur quidem ihm xpm incar
natum. sed in aliqua parte fidei eius non
recte sentiunt: aut ueram ei carnem.
aut ueram animam. aut ueram diui
nitatem. aut uerum patrem eius do
minum. aut uerum eius spm scm
dnm omnipotentem. aut aliquid ali
ud quod recta fides confitetur negantes.
Potest et de iudeis accipi. qui om
nino ihm esse xpm negant. quia
xpm in carne necdum uenisse ad
salutem mundi decreuerant. sed ad inte
ritum suum uenturum expectant an
tixpm. Omnis qui precedit et non per
manet in doctrina xpi dm non
habet. qui permanet in doctrina
xpi hic filium et patrem habet. Ho
ta uerborum distantiam. et fidei am
plectere ueritatem. Non permanentem
in doctrina xpi dm non habere
dicit. permanentem autem in doctrina
eius filium et patrem dicit habere. ut
ostendat patrem et filium unum esse
dnm uerum. et coarguat eos mendaces
qui filium uel non esse dm uel posteriorem.
aut minorem patre asseuerant. Si
quis uenit ad uos. et hanc doctrinam
non affert. nolite eum recipere in domum.
nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit
ei aue. communicat operibus illius ma
lignis. Hec iohannes de scismaticis

siue hereticis detestandis. que
uerbis docuit. etiam factis exercuit.
Narrat enim de illo auditor eius sanctis
simus et martyr fortissimus policar
pus smirneorum antistes. quia tempore
quodam cum apud ephesum balne
as lauandi gratia fuisset ingressus.
et uidisset ibi cherintum. exiliret
continuo et discederet non lotus. dicens
fugiamus hinc ne et balnee ipse cor
ruant. in quibus cherintus lauat ue
ritatis inimicus. Idem etiam policar
pus. marcioni cum aliquando occurris
set. dicenti sibi agnoscis nos. respon
dit. Agnosco primogenitum satane.
Tanta tunc apostoli atque eorum discipuli
in religione cautela utebantur.
ut ne quidem uerbi communionem
cum aliquo eorum qui a ueritate de
uiauerunt habere paterentur. sicut
et paulus dicit. Hereticum hominem
post primam et secundam correptionem
deuita. sciens quia subuersus est huius
modi. et peccat cum sit a semetipso
dampnatus. Salutant te filii sororis tue
electe. Sicut aduersarius ueritatis a
ue dicere prohibet. ita econtrario elec
tos ex persona electorum salutat. ut et
infideles detestentur ab omnibus bo
nis. si forte uel sic corrigi uelint.
et fidelium semper ad inuicem pax au
gescat et karitas. Explicit tractatus

Sineplam sc̄dam. Incipit t̄cia
Senior gaio kmo. quē ego
diligo in ueritate. Quis
ul' qual' fuit iste gaius. i
pcessu eplē monstrat. quia uid' fi
dem xpi quā pcepat bonis accumu
labat actib⁹. et si ipē ad p̄dicandum
uerbū minime sufficiebat. eos ta
men qui predicarēt suis facultati
bus sustentare gaudebat. Hunc au
tem ēē gaiū arbitram̄. cui⁹ in eplā
ad romanos paulus meminit di
cens. Salutat uos gaius hospes
m̄s. et eccliē totius. Quia enim ho
spes ē qui suscipit et q̄ suscipit ap
pellari ↄsueuit. erat hospes uniu
se ecclie. quia om̄s q̄ ad se ueniebāt.
et p̄dicatores uid' et auditores ubi
benigne suscepit. sic hui⁹ eplē seqn
tia manifeste declarāt. Unde et io
hannes eū in uitate diligit. hoc ē
n̄ temporaliū grā cōmodor. s; so
lo phenniū bonor que eū diligē
uidet intuitu. fuisse autē gaius
corinthi uidet̄ ex eo qđ paulus
illa morat⁹ in ciuitate eplām scp
sit ad romanos. qs ē ex eius pso
na salutat. S; et in eplā ad corin
thio⁹ gaij q̄si eius corinthi memi
nit dicēs. Gratias ago deo meo qđ
neminē urm baptizaui n̄ crispū
ē gaiū. ne qs dicat qđ in nomīe
meo baptizati estis. Omīe de om
nib; orationē facio psperari et ingre
di et ualere. sic̄ pspe agit aīa tua.
Hoc inq't crebris exopto p̄cibus.
ut qđ bene agis. bene pficias. i. si
cut n̄c aīa tua. id ē intīna m̄tis in
tentio pspe agit. id ē pficit in ele
mosinarum opib; abundante t̄
et bonitate animi dapsilis. et pe
cuniarū facultatē indigentibus
largiris. ita semp uirtutib; ple
nam dn̄o adiuuante uitā ducē
possis. Maiorē hor n̄ habeo grati
am. qm̄ ut audiā filios meos in
ueritate ambulantes. id ē ut eos
qs p̄dicando ul' baptizando fili
os deo genui. cognoscā uitate et
recte fidei ē bone opationis cōser
uantes. Karīe. fideliť facis quic
qđ oparis in fr̄es. et hoc in pegrinos.
Fideliť facis dic̄. p eo ut diceret.
sicut uere fidelis ita facis. osten
dens ex opib; fidem tuā. Pro no
mine enim pfecti sc̄. nichil acci
pientes a gentilibus. Cū dicit p
nōie. subaudiendū est dn̄i nost
ihu xpi. Sic enī loquebant̄ antiq.
Duabus aut̄ ex causis p nōie dn̄i
sc̄ pfecti. aut ad p̄dicandū scilicet
nom̄ ei⁹ ppa sponte uenientes. aut
propt̄ nominis sc̄i fidem i. ↄfessi
onē actib; siue a ↄtribulib; suis

patria expulsi. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi: ut cooperatores simus ueritatis. Iungit se beatus Iohannes quod omnia dimiserat propter xpm personis fidelium diuitum. quatinus ita eos alacriores reddat ad miserendum pauperibus et peregrinis. Hec dicens credendum est illum ueraciter dicere potuisse quod paulum dixisse legimus. Vos ipsi scitis quoniam ad ea que mihi opus erant et his qui mecum sunt ministrauerunt manus iste. omnia ostendi uobis. quia sic laborantes oportet suscipere infirmos. ac meminisse uerbi domini – sicut dixit. beatius est magis dare quam accipere. Cooperatores autem eos dicit ueritatis: quia qui spiritualia dona habentibus temporalia subsidia tribuit. in ipsis donis spiritualibus cooperator existit. Nam cum pauci sint qui spiritualia perceperint. et multi qui rebus abundant: per hoc se diuites uirtutibus pauperum inserunt. dum eisdem sanctis pauperibus de suis diuitiis subministrant. Hinc etenim dominus ait. Qui recipit prophetam in nomine prophete: mercedem prophete accipiet. et qui recipit iustum in nomine iusti. mercedem iusti accipiet. Scripsissem forsitan ecclesie. sed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes non recipit nos.

Diotrepes ut uidetur erat heresiarcha temporis illius aliquis superbus et insolens. malens noua docendo primatum sibi usurpare scientie quam antiquis sancte ecclesie que iohannes predicabat humiliter auscultare mandatis. Unde bene diotrepes speciosus insulsus. siue decor insaniens interpretatur. ut perfidiam cordis etiam nomine signet. Propter hoc si uenero. commoneam opera eius. id est in omnium noticiam manifestius arguendo producam: iuxta illud apostoli pauli. Quid uultis? in uirga ueniam ad uos? Que facit uerbis malignis garriens in nos. Notandum quod linguas detrahentium sicut nostro uitio non debemus excitare ne ipsi pereant: ita per suam malitiam excitatas debemus equanimiter tolerare ut nobis meritum crescat. aliquando compescere. ne dum de nobis mala disseminant. eorum qui audire nos ad bona poterant corda innocentium corrumpant. Hinc est quod iohannes obtrectatoris sui linguam redarguit. ne eius predicationem non audirent qui audire poterant et in prauis moribus remanerent. Karissime. noli imitari malum. sed quod bonum est. Quid bonum imitari illum uellet. subdendo aperit dicens. Demetrio testimonium redditur ab

omnibus: quia uidl' ipe suscipet
infirmos. et egentes p ueritate sus
tentaret. Hunc g gaio imitandu
ponit: ut simul omniu laude
possit et ipe dignus existere. Pax
sit t. Salutant te amici. Saluta tu
amicos nominatim. Amicis gratia
pacis mandat et salutis: ut p hec
diotrepem ceterosq; uitatis inimicos
a salute et pace uera monstret ex
traneos. Explic epla bi iohis tria. Incipit
Iudas ihu xpi seruus. fr autem ia expositio
cobi. hys qui in deo patre dilectis. et tio epi
ihu xpo conseruatis uocatis q: I stole bi
das apls que in euglio matheus i iude
marcus thadeu appellant. scribit apli
contra eosde fidei corruptores: qs et
petrus et iohes in suis damnant
eplis. Karmi. omne sollicitudine fa
ciens scribendi uobis. de comuni
ura salute. De comuni eoz salute
dicit: de illa salute que ipi i illis
erat comunis. Omniu naq; electo
rum una i comunis e salus: fi
des et dilectio xi. Deprecans superer
tari semel tradite sanctis fidei. de
precans n alia fidem disce qm eam
que semel tradita e uobis ab aplis.
s; p hac semp certari usq; ad mor
tem. Subintroierut eni quidam
hoies qui olim pscripti st in hoc
iudicium impii. In hoc iudiciu

dicit. in hanc dampnatione qm
impie faciendo merent. ut dns
dicit. Et qui bona fecert pcedent
in resurrectione uite. qui u ma
la egert in resurrectione iudicii.
id est dampnationis. Dni nri gra
tiam transferentes in luxuriam.
Dni nri gratia molliuit duritia
legis: quia cu illa diceret. siqs hec
uel illa fecerit lapidib; obruatur. si
qs hec ul illa fecerit flammis co
buratur: dns laxata districtione le
gis dedit p euglii gratia licentia
purgandi sceleru commissa per
penitentia et elemosine fructus.
S; hac eius gratia transfert i lux
uria. qui nunc tanto licentius ac
liberius peccat: quanto se minus
uidet statim aspitate legis de ad
missis facinorib; examinari. Et
solum dnatorem nrm ihm xpm
negantes. Solus dnator e dns nr
ihc xpc cum patre et spu sanc
to: sicut solus dnator est pater cu
filio et spu sancto: sicut etia solus
dnator e spc scs cum patre et fi
lio: sola dominatrix e tota ipa tri
nitas. pat et filius et spc sanct.
Quamcuq; enim et in eadem sca
et indiuidua trinitate psona no
minas solus ds est. et cu totam
simul trinitate noias solu dm

uerum noīās. Vnde recte intelligen
dum. quia quecūq; heretici patrē
xp̄i uerū dm̄ bonū et iustū esse
denegant. solū dn̄atorem et dn̄m
nr̄m negant. quecūq; ihm̄ uerum
esse filium dei negant. quecūq; sp̄c
scī potentie derogant. etiam hu
solius dn̄atoris et dn̄i nostri ma
iestati ɔtradicūt. quia nimirū idem
pat̄ et filius et spiritus scs̄ solus
dn̄ator et dn̄s nr̄ ē. Commonere
autē uos uolo scientes semel omīa.
omnia uidł archana fidei sciente.
et n̄ opus habentes recentia quasi
sanctiora a nouis audire magist̄s.
Qm̄ ihc̄ p̄plm̄ de t̄ra egypti saluan̄.
scd̄o eos qui n̄ crediderunt pdidit.
Ihm̄ n̄ filium naue. s; dn̄m nr̄m
dicit. ostendens primū quia nō
ipse apartu scē uirginis ut here
tici uoluere principiū habuit. s;
iuxta mysteriū sui nominis ad
saluationē credentiū ds̄ etern̄ ex
titit. deinde insinuās qđ ita cre
dentes saluat p̄petuus. ut etiam
iuste dampnet incredulos. Ita
enī clamantes adse de afflictione
egyptiaca. p̄mo saluauit humi
les. ut scd̄o murmurantes con
tra se in heremo p̄sternēt sup
bos. Qđ ideo inculcat. ut etiam
n̄c meminerim⁹ illū sic p aqm̄

baptismi qđ mare rubrū signa
bat saluare credentes. ut etiam
post baptismū humilem in nob
req̄rat uitā. atq; a uitior sorde se
cretā. qualem merito heremi se
creta ɔuersatio designabat. Qm̄ p
fecto uitā siquis uel a fide deuian
do ul̄ male agendo uiolauit. qsi
auers⁹ corde in egyptū. non ad p̄missā
regni patriā puenire. s; int̄ impi
os merebit̄ intire. Aliť. Scd̄o eos q
n̄ crediderīt pdidit. quia iust⁹ iu
dex n̄ nullos culpis exigentibus
et n̄c et postmodum peruit. Solos
quippe pena a supplitio libāt. quos
immutat. Nam quos p̄sentia ma
la n̄ corrigunt. ad sequentia pdu
cunt. Angelos ū qui n̄ seruauerīt
suum principatum. s; dereliq̄ue
runt suū domiciliū. in iudiciū
magni diei uinclis etnis sub ca
ligine iuditio reseruauit. Et in
hac sententia sicut et in p̄ceden
te p̄mo reminiscendū. quia ihc̄
dn̄s nr̄ p̄uaricatores angelos pu
niuit. Qui enī homo in seclorū
fine ex uirgine natus ihc̄ nom̄
angelo dictante accepit. ipse ante
omnia seclā natus ex patre ds̄.
omnē creaturā cum patre quan
do uoluit disposuit. et aprinci
pio superbientes angelos ita sub ca

ligne aeris huius dampnauit. ut
eosdem in diem iudicii grauiores
reseruet ad penas. Et ideo iure sunt
dampnandi. qui ihm xpm non dnm
uerum s; hominem fuisse tantum.
et de utroq; sexu progenitum ostendit.
Deinde inferendum. quia qui angelis
peccantibus non pepercit. nec hominibus
parcet superbientibus. s; hos quoq; cum
suum principatum non seruauerint
illum uidelicet per quo gratiam adoptionis fi
lii dei effecti sunt. s; dereliquerunt
suum domicilium. id est ecclesie unitatem
in qua deo renati sunt. uel certe se
des regni celestis quas accepturi erant
si fidem seruarent. et ante iuditium
grauiter. et grauius in iuditio uniuer
sali dampnabit. Sicut sodoma et
gomorra et finitime ciuitates si
mili modo fornicate. et cetera. Quia
dederat exemplum dampnationis
in eos qui solum dominatorem dnm
nostrum ihm xpm negant. commemo
rato interitu uel populi murmuran
tis et infidelis in deserto. uel exigen
tium se contra auctorem nequam an
gelorum. ita dat exemplum pene illorum
qui dni nostri gratiam transferunt in
luxuriam. commemorans incendi
um sodomorum. Similiter et hii qui
carnem maculant. dominationem
autem spernunt. maiestatem autem

blasphemant. subaudiendiendum est
et hii dampnandi sunt sicut sodo
mite qui carnem maculauerunt. sicut
populus non credens. qui maiestatem di
uine potentie blasphemabat. sic
angeli qui dominationem sui creato
ris spernebant. Cum michael ar
changelus cum diabolo disputans
altercaretur de moysi corpore. non est au
sus iuditium inferre blasphemie.
s; dixit. imperet tibi dns. De quibus
scripturis iudas hoc testimoni
um assumpserit. non facile patet. sed
tantum sciendum. quia simile huius
aliquid in zacharia propheta reperimus.
Ipse etenim dicit. quia ostendit
mihi dns ihm sacerdotem stantem co
ram angelo dni. et satan stabat
a dextris eius ut aduersaretur ei.
Et dixit dns ad satan. Increpet do
minus in te satan. et increpet
dns in te qui elegit ihrlm. S; hoc
in loco facillime intelligitur. quod ihc
sacerdos desiderabat populum israel de
captiuitate babilonia liberari. at
q; ad patriam terram redire. Resiste
bat autem illis satanas nolens po
pulum dei liberari. s; magis hostibus
et hoc gentibus mancipari. ideoq; il
lum angelus qui populi adiutor
erat increpabat. atq; ab iniuria
eiusdem populi remouebat. S; quan

do de moysi corpore contentionē cum di
abolo michael habuerit: incertū
habem⁹. Attamē non desūt quidi
cant eundem dei ppłm moysi cor
pus appellatum. eo qđ ipse moy
ses illius ppli portio fuerit. ideoq;
iudas quod de pplo factū legerat.
recte de moysi corpe factum dicē
possit. S; ubicūq; hec altercatio facta
angeli cum diabolo fuit diligen
ter intuendū. quia si michael ar
changelus diabolo sibi adūsanti
blasphemiā dicere noluit. s; mo
desto illum sermone coercuit. et
qntomagis hominib; omīs blas
phemia cauenda ē. et maxime ne
maiestatē creatoris ūbo indiscipli
nato offendāt. De illis qui uia
cain abierūt. et errore balaam mer
cede effusi sunt. et contradictiōe cho
re pierūt. Via cain abeunt. q̄ prop
ter inuidiā melioꝝ nomē sibi doc
toꝝ quo honorificent assumunt.
Errore balaam peunt. qui p amo
re terrestriū commodoꝝ ueritatē
quā ipsi norūt impugnāt. Contra
dictione chore qui uiuus ad infer
na descendit interierūt. quicūq; ap
petitu indebiti pmatus se ab uni
tate scē ecclie secernūt. scientesq;
et preuidentes quantū mali ge
rant ad scelerū tam tartara descen

dunt. Et quidem cain de fratrici
dio cogitantē corripuit dn̄s. s; eū
inuidia saluari non pmisit. Bala
am adūsus di ppłm iter agentē
dn̄s uetuit. s; amor pecunie ne ob
temparet obstitit. Chore supbien
tem moyses dn̄o in se loquente le
nire curauit. s; eum elatio q̄ fer
uebat insanabilem reddidit. Sic
pfecto sic faciunt heretici qui ad
increpationē scē ecclie emdari de
spiciunt. quin potius fr̄es gladio
male doctrine sicut cain interficiūt.
malo consilio decipe sicut balaam.
contra doctores catholicos erigere si
cut chore ad suam ipsoꝝ portionē
contendūt. Hi sunt in epulis su
is macule conuiuantes sine timo
re. Maculatus ē qui peccat. macu
la est ipsum scelus quod opato
rem suum contaminat. et ideo he
reticos qs arguit maculā appel
lat. quia n̄ solum in comessatiōi
bus et ebrietatib⁹ suis siue carna
libus seu spūalibus peunt ipsi.
s; et alios pdunt et inquinant. Nu
bes sine aqua. que a uentis circū
ferunt. Nubes sunt scī predica
tores. qui conuersatione habentes in
celis. miraculis coruscant. et plu
unt sermonibus. De quib; deo
dr. Et ueritas tua usq; ad nubes.

Sed nubes sunt sine aqua. he
retici qui posuerūt in celum os su
um p uerba supbię. s; aqua sapi
entię audientium corda non irri
gant: quę a uentis circūferunt.
quia ad suggestionē spirituū in
uisibilium in diuersos uitiorū
raptant errores. Arbores autū
nales: infructuosę. bis mortuę era
dicatę. Mortua ē arbor quę n̄ fac
fructum bonum: qui uero etiā
mali opis fructum ptulit. bis
mortua arbor appellat. Et si ille q
boni opis fructum ferre noluit p
sua sterilitate dr̄ excidendus et in
ignem mittendus: quid putas illū
mereri penarū. qui uel puerse a
gendo. uel alios puertendo pessi
mos fructus attulit. Nec mirum
si infructuosi et bis mortui dican
tur esse arbores: qui eradicati eē p
bant. De scīs etenī dicit. In kari
tate radicati et fundati. Qui n̄ a so
liditate karitatis eradicari n̄ ti
ment. merito siquid boni fructus
habere uident amittunt. Merito
tales autumnalib; cōparantur ar
boribus: ut desperata salus eorū
ostendat. Autumni enī tempe n̄
solum poma nulla nasci. s; etiā
ea que nata erant matura solent
decidere. Cui uidl tempis statui

assimulant hij qui et fructus fi
dei ferre ipsi negligunt: et ea que
fideles facere bona conspiciunt ex
stirpare atq; in caduca student ne
gotia conuertere. Fluctus feri maris
despumantes suas cōfusiones. Fluc
tus feri maris sunt puersi doctores:
qui et semetipsis inquieti semp.
tumidi. tenebrosi. et amari sunt.
et pacem ecclię q̄si stabilitatē fir
mitatē q; obiceūt semp impugna
re n̄ cessant. Sed tales recte dicunt
despumantes suas confusiones: qui
instar tumentiū undarū q̄nto
altius se supbientes attollūt. tan
to altius confusi. quasi in spumas
leuissimas dissoluunt et peunt. Si
dera errantia: quib; procella tenebra
rum inetrnum seruata ē. Sidera
errantia que vii. sunt n̄quam in
eodem loco ubi pridie fecerāt ortū
faciūt. uel occasum: s; m̄ ad infima
zone brumalis descendūt. m̄ ad
alta zone solsticialis ascendūt. m̄
mediam zone equinoctialis lineā
repetunt. Sic nimirū sic st here
tici qui lucē ueritatis pmittentes
numquā in eodem statu docendi
pdurant. s; m̄ sic m̄ sic doctrinā
suā formantes. ipi utiq; q̄m sit cō
tempnenda lucis ostentatio q̄ pol
licent insinuant. Etquidem int

planete idest errantia sidera notis-
sima sunt. sol. lucifer. luna. qui et
vesper. que nonnumquam in bono accipi-
untur. cum sol dominus. luna ecclesia est.
lucifer iohannes baptista. qui dominum in car-
ne nasciturum nascendo et testimo-
nium lucis ei perhibendo precessit. Sed et in
malo legimus solem. dicente domino
de seminibus iactis in petrosa. Sole
autem orto estuaverunt. Quod exponens
ipse subiunxit. Persecutione autem
orta propter verbum. continuo scandali-
zantur. Solis ergo ardor. fervorem per-
secutionis indicat. Lunam in malo le-
gimus. Stultus ut luna mutatur.
Lucifer in malo. quomodo cecidisti de
celo lucifer. quod non solum de primo
diaboli casu. sed de membris quoque
eius que per heresim de ecclesia ruunt
intelligi potest. Vesperum in malo.
et vesperum super filios terre consurge-
re facis. quia et antichristus et ministri
eius quamvis se transfigurent
velut angelos lucis. non tamen divi-
ne luci testimonium perhibent sicut
lucifer soli. sed magis opera tenebra-
rum suis sequacibus ostendunt.
instar stelle que vesper dicitur. que
in occidente vespertina apparens.
secuture noctis precursor existit.
Sidera inquit errantia. quibus pro-
cella tenebrarum in eternum conservata
est. Recte enim in tenebras tormen-
torum mittentur eternas. qui in ecclesiam
dei sub nomine lucis tenebras induce-
bant erroris. merito procella procellunt
suppliciorum. qui in similitudinem tem-
pestatum maritimarum pacem fide-
lium turbabant. Prophetavit autem
de his septimus ab adam enoch
dicens. Ecce venit dominus in sanctis mili-
bus suis. facere iudicium contra omnes.
Non contra omnes homines dicit. sed contra
omnes impios. neminem illorum relin-
quens impunitum. De quibus subdi-
tur. Et arguere omnes impios. Septi-
mum ab adam sane dicit esse enoch
qui hec prophetavit. ut confirmet ex-
emplo quod supra ait. quia olim
prescripti fuerant in tale iudicium
impii homines. qui suo tempore
subintroierunt ad subvertendam fidem
piorum. Et arguere inquit omnes impi-
os de omnibus operibus impietatis eorum
quibus impie egerunt. et de omnibus du-
ris verbis que locuti sunt contra eum
omnes impii. Vera quidem est hec sen-
tentia. quia dominus in iudicio veniens.
impios non solum de operibus. verum eti-
am de verbis arguet et iudicabit ini-
quos. Attamen sciendum. quia liber enoch
de quo illa assumit inter apocrifas
scripturas ab ecclesia deputatur. non
quia dicta tanti patriarche abici-

enda ullatenus sunt. aut debeant
estimari. sed quia liber ille qui sub
nomine eius offertur non uere ab illo
scriptus est sed sub titulo nominis eius ab
alio quodam editus uidetur. Si enim
uere eius esset. non esset fidei sane con
trarius. Nunc autem quia mul
ta incredibilia continet. ex quibus
illud est de gygantibus quod non ha
buerint homines patres sed angelos.
merito doctis claret non esse uiri ue
racis scripta que mendatio sordent.
Unde et hec eadem iude epistola quia
de apocrifo libro testimonium habet.
primis temporibus a plerisque reicie
batur. tamen auctoritate iam et ue
tustate et usu meruit inter sanctas
scripturas computari. maxime quia
tale testimonium de apocrifis iu
das assumpsit. quod non apocrifum
et dubium sed uera luce et lucida es
set ueritate perspicuum. Hi sunt mur
muratores. querelosi. secundum desideri
a sua ambulantes. Tanto amplius
quisque murmurat et queritur de pre
sentibus ecclesie laboribus. quanto
minus ipse desideria carnis extinxit.
At contra sanctus daniel et ceteri celesti
um desideriorum uiri quanto obnixe
superna sola desiderant. tanto con
temptum transitoria cuncta que adu
sa despicuit. Hi sunt qui segregant

semetipsos. animales. spiritum non haben
tes. Ideo semetipsos a reprobis segregant
a sorte iustorum. ideo sunt animales.
id est proprias animae sue concupiscentias sequen
tes. quia spiritum unitatis quo ecclesia
congregatur. qua spiritualis efficitur. habe
re non meruerunt. Ideo diffluunt. quia coa
gulum non habent karitatis. Vos autem
karissimi superedificantes uosmetipsos
sanctissime uestre fidei. in spiritu sancto oran
tes. ipsos uos in dilectione dei serua
te. In spiritu sancto oramus. quando inspi
ratione diuina compuncti supernum
petimus auxilium ad percipienda bona
que ex nobis ipsis nequimus. Ita ergo
nos amonet beatus iudas superedi
ficare nosmetipsos super fundamen
tum sancte fidei. ita ad domus dei que
est ecclesia lapides uiuos adiungere.
ita in dilectione dei seruare precipit.
ut numquam de nostris uiribus presu
mamus. sed in diuine tuitionis
adiutorium speremus. ne quis
iuxta dogma pelagianum a se ipso
saluari posse pronunciet. sed omnis
spe sancti in nos petamus aduen
tum. quo inspirati ardentius o
rare ualeamus. ne forte cum his
qui spiritum non habent. ideoque anima
les perseuerant a sancte ecclesie societate
segregemur. Et hos quidem arguite
iudicatos. illos non saluate de igne

rapientes. alijs miseremini in ti-
more. Quod ait in timore. ad cunc-
ta tria que proposuerat iungen-
dum est. quia et apostatas quisque
cum arguit ac dampnabiles os-
tendit. in timore debet agere. ne
forte et ipse suis uel quos diligit ali-
quid tale contingat. et qui de in-
cendio uitiorum alterum castigans
eripit. considerare debet ne et ipse
temptetur. et qui penitenti mise-
retur primo. etiam illum necesse
est hoc circumspecte agere. ne forte
plus iusto aut seuerus existat
uel pius. Odientes et eam que car-
nalis est maculatam tunicam. Car-
nalem tunicam corpus nostrum dicit.
Non autem corpus nostrum odisse
debemus. sed maculatum hoc esse omni-
no debemus odisse. et quantum ua-
lemus agere. ut hoc immaculatum
reddamus. ut de carnali spiritale
mereatur effici. Et quod quia non nostri
arbitrij potestate. sed dei gratia
perficiendum est. recte subiungitur.
Ei autem qui potens est conserua-
re uos sine peccato. et constituere
ante conspectum glorie sue immacula-
tos in exultatione. Bene autem di-
cit in exultatione nos constituen-
dos ante conspectum glorie dei. quos
superius ammonebat in timore deo

seruire. quia quanto magis tre-
pidi de actibus nostris in presenti
fuerimus. tanto amplius in futuro
de percepta mercede letabimur. Soli
deo saluatori nostro per ihesum christum gloria.
magnificentia. imperium. et potes-
tas ante omne seculum. et nunc et in
perpetuum. amen. Hac clausula et patri
et filio coequalem et coeternam per omnia
et ante omnia secula gloriam refert ac
regnum. et eorum quoque qui minorem
aut posteriorem patre filium credunt
coarguit errorem. cum dicit deo patri
gloriam magnificentiam. imperium
et potestatem esse per ihesum christum do-
minum nostrum. et hoc non ab initio
temporis alicuius. sed ante omne se-
culum et nunc et in omnia secula seculorum amen.

Tractatus sci ambrosii de vinea naboth.

Nabuthe hystoria uetus est: usu cotidiana. Quis enim diuitum nō cotidie concupiscit aliena. Quis opulentissimorum n̄ exturbare cōtendit a cellula sua pauperem. atq; inopem auiti ruris eliminare finib;. Quis cōtentus est suo. Cui nō inflammat diuitis animū uicina possessio. Non ergo unus achab natus ē: sed quod peius ē cotidie nascitur et numquam moritur hunc seclo. Si unus occiditur: assurgunt plurimi. Plures q̄ rapiunt. quam qui amittant. Non unus nabuthe pauper occiditur. Cotidie nabuthe sternitur: cotidie pauper occiditur. Hoc metu percitum genus humanū. Cedit iam suis terris: et migrat cū suis paruulis pauper onustus pignore suo. Uxor sequitur illacrimans: tamquam ad bustum prosequitur maritū: minus tamen deplorat illa que deflet suorum funera: quia et si amittat cōiugis presidium. sepulchrū tenet: si filios nō tenet. tamen exules n̄ dolet. Non ingemit grauiora funerib;. tenere plus ieiunia. Quousq; extenditis diuites insanas cupiditates? Numquid soli habitabitis super terram? Cur eicitis consortem naturę et uendicatis possessionem naturę? In commune omnib; diuitibus atq; pauperib; terra fundata ē. Cur uobis ius proprium soli diuites arrogatis? Nescit natura diuites que omnes paupes generat: neq; enim cū uestimentis nascimur. cū auro argentoq; generamur. Nudos fundit in lucem: egentes cibo. poculo. amictu. Nudos recipit terra quos edidit: nescit fines possessionum sepulchro includere. Cespes angustus eque pauperi abundat et diuiti: et terra que uiuentis n̄ cepit affectum. iam diuitem capit. Nescit ergo natura discernere quando nascimur: nescit quando deficimus. Omnes similes creat: omnes similes gremio claudit sepulchri. Quis discernat species mortuorum? Sed operi terram: et si potes diuitem deprehende. Eruderato paulo post tumulum. si cognoscis egentem argue: nisi forte hoc solo quod plura cum diuite pereunt. Sericę uestes. et auro intexta uelamina quib; diuitis corpus ambitur: dampna uiuentium. non subsidia defunctorum sunt. Unguentum accipis diues

postea mortuus es. et fetido es pedis
alienā grām. nec requiris tuam.
Heredes relinquis qui litigent. he
redib; relinquens depositū magis
hereditariū. quā commodū uolun
tariū. qui id quod relictū est minu
ere ac uiolare formident. Si
frugi heredes sunt custodiunt. si
luxuriosi exhauriunt. Itaq; aut
bonos heredes ppetua condempnas
sollicitudine. aut malis diuitias.
quo tua facta condempnent. Sed
quid arbitraris. quod dū uiuis ha
bundas omnib;. O diues nescis
quā paup sis. quā inops tibi ipsi
uidearis quē te diuitē facis. Quan
to plus habueris. plus requiris.
et quicquid acquisieris. tamen tibi
adhuc indiges. Inflammatur lucro
auaricia nō restringitur. quasi gra
dus quosdam cupiditas habet. quo
plus ascenderit. eo altius festinat
unde sit grauius ruina lapsuro.
Tolerabilior tamē iste cū minus
haberet. sensus sui contemplatio
ne mediocria requirebat. Acces
sione patrimonii. accessit cupidi
tatis augmentum. nō uult esse
deneger uotis. paup indesidiis
Ita duo intolerabilia simul jun
git. ut ambitiosā spem diuitis
augeat. et nō deponat mendici

tatis affectum. Denique docet nos
diuina scriptura quā
misere egeat. mendi
citate abiecte. Rex achab misir
erat. et paup nabuthe. Ille regni
opib; affluebat. iste angusti soli
possidebat cespitē. Nichil paup
de possessionib; diuitis concupiuit.
Rex sibi egere uisus ē. quia paup
uineā habebat uicinā. Quis tibi
paup uidetur. qui contentus est
suo. an qui concupiscit alienū. Alter
certe paup censu uidetur. alter
paup affectu ē. Affectus diues
egere nescit. census abundans.
nequit auari pectus explere.
Ideoq; diues cupidus in inuidia pos
sessionis et paupertatis querela est.
Sed iam scripturę uerba consideremus.
Et factū est inquit post hec uba
erat uinea nabuthe israhelite in
israhel iuxta domū achab regis sa
marię. et locutus ē achab ad na
buthe dicens. Da mī uineā tuā
et erit mī in ortum holerū. quā
appropinquat domui meę. et da
bo tibi p ea aliā uineā. Si uero
placuerit. dabo tibi p ista uinea pe
cuniā. et erit michi in ortum
holerū. Et dixit nabuthe ad
achab. Non fiat hoc a deo. ut
dem tibi hereditatē patrū meorū

Et turbatus est spiritus eius. et dormiuit
in lecto suo: et uelauit faciem suam
et non manducauit panem. Ex
posuerat super diuina scriptura.
quia helyseus cum esset pauper reliquit
boues suos. et cucurrit ad helyam.
et occidit eos. et erogauit in populo.
et adhesit prophete. Ad condempnati
onem ergo premissa sunt diuitis. qui in
isto rege describitur. eo quod habens
beneficia dei. sicut iste achab cui
dominus et regnum donauit. et pluuiam
helye uatis oratione concessit: di
uina mandata uiolauit. Audi
amus ergo quid dicat. Da michi inquit.
Que alia uox nisi egentis est? Que
uox alia nisi stipem publicam pos
tulantis. da michi? Hoc est da michi
quia egeo: da michi quia aliud uiuen
di subsidium habere non possum. Da
michi quia non est michi panis ad uictum.
nummus ad potum. sumptus ad alimen
tum: ad indumentum substantia.
Da michi quia tibi dominus dedit unde lar
giri debeas: michi non dedit. Da michi
quia nisi tu dederis. habere non
potero. Da michi quia scriptum est: date
elemosinam. Hec quam abiecta quam
uilia. Non habent humilitatis
affectum: sed cupiditatis incendium.
In ipsa autem deiectione: quanta
impudentia. Da michi inquit uineam
tuam. Confitetur alienam: ut poscat
indebitam. Et dabo tibi inquit pro ea
aliam uineam. Diues quod suum est
quasi uile fastidit: quod alienum est
ut preciosissimum concupiscit. Si uero
tibi placuit. dabo pecuniam. Cito re
prehendit errorem suum: pecuniam
offendo pro uinea. Nichil enim alte
rum uult possidere: qui totum
desiderat suis possessionibus occupa
re. Et erit inquit michi in hortum olerum.
Hec erat ergo omnis insania: hic omnis
furor. ut spacium uilibus oleribus
quereretur. Non tam ergo ipsi cupitis
quasi utile possidere: sed alios
uultis excludere. Maior uobis
cura de pauperum spoliis: quam
de uestris emolumentis est. Iniuriam
uestram putatis si quid pauper ha
beat. quod dignum possessione di
uitis estimetur. Dampnum uestrum
creditis: quicquid alienum est. Quid
uos delectant nature dispendia?
Uniuersis mundus creatus est: quem
pauci diuites uendicatis. Non
enim terra tantum possessio: sed
celum ipsum. aer. mare. in usu
paucorum diuitum uendicatur. Hic
ager quem tu diffusis includis
possessionibus: quantos alere po
pulos potest? Numquid diuisa
celi spacia habent: ut terram

positis distinguas tu tminus? Cla
mat ppha. Ve his qui domū ad do
mū iungunt. et uillā ad uillam.
et arguit eos inefficacis auaricię.
Fugiunt enī cohabitare hominib;.
et ideo excludūt uicinos. s; fugere
n̄ possunt. q̄a cum hos excluserīt.
alios rursus inueniunt. et cū illos
ppulsauerint. ad alios necesse ē
eos uicina puenire. Soli enim
sup t̄iam habitare n̄ possunt.
Auis se auib; associat. Denique in
gentis plerūq; agminis uolatu
celū obtexitur. pecus pecori ad
iungitur. piscis piscib;. Nec enim
dampnū ducunt. s; cōmercium
uiuendi cū plurimū comitatū
capessunt. et quodam munimītū
solatio frequentioris societatis
affectant. Solus tu homo cōsor
tem excludis. includis feras. in
struis habitacla ferarū. destruis
hominū. inducis mare intra
pendia tua ne desint belue. pro
ducis fines t̄re. ne possis habere
finitimū. Audiuimus uocē diui
tis aliena querentis. audiam'
uocē paupis ppriū uendicantis.
Non fiat hoc a deo. ut dem here
ditatē patrū meorū. Quasi quandā
cōtagionē sui. pecuniā esse di
uitis arbitratur. Ac si dicat. Pe
cunia tua tecū sit in pditione.
ego autē hereditatē patrū meorū
n̄ possum uendē. Habes qd sequa
ris diues si sapias. ut n̄ uendas
agrū tuū p nocte meretricis. Non
transfundas ius tuū p sūptu
comessationis deliciarūq; impē
sis. Non adiudices domū tuā
ad ludū alee. ne his rem et reli
gionē amittas. His auditis
turbatus ē ipse auari regis. et dor
miuit in lecto suo et uelauit
faciē suam. et n̄ manducauit
panē suū. Lugent diuites si nō
potuint aliena diripe. si suis
paup n̄ cesserit facultatib; uim
meroris tegē n̄ possunt. dormire
desidant. uelant faciē suam. ne
quemquā in orbe terrarum uideant.
ne quicquā in hoc mundo n̄ esse
suū nouerint. ne audiant uici
num iuxta se aliqd possidere.
ne audiant paupem se contra
dicentē. Horū fē animę. qb dicit
ppha. Mulieres diuites exurgite.
Et n̄ manducauit inquit panē
suū. qm̄ querebat alienū. Etenī
diuites panē alienū magis quā
suū manducant. qui rapto ui
uunt. et rapinis sumptū exer
cent suū. Aut certe n̄ mandu
cauit panē suū. uolens se mor

te multare. eo quod aliquid ei negare
tur. Compara nunc affectum pauperis.
Nichil habet. et ieiunare nisi deo
uoluntarius nescit: ieiunare nisi
ex necessitate non nouit diues. Eri
pitis quidem pauperibus uniuersa. aufer
tis omnia. nichil relinquitis: penam
tamen pauperum uos potius diuites
sustinetis. Illi ieiunant si non ha
beant: uos cum habetis. A uobis ergo
prius penas exigitis: quam pauperibus
irrogatis. Vos ergo uestro affectu lugetis
misere paupertatis erumpnas. et
pauperes quidem non habent quo utan
tur: uos autem nec ipsi utimini.
nec alios uti sinitis. Eruitis au
rum de metallis uenis: et rursus
absconditis. Quantorum uitas in illo
infoditis auro. Cui illa seruantur?
cum legitis de auaro diuite: The
sauros condit: et nescit cui con
gregat eos. Heres otiosus expec
tat: heres fastidiosus increpat.
quod sero moriamini. Odit incre
menta hereditatis sue: ad dap
na festinat. Quid ergo miserius?
quando nec apud illum cui labo
ratis gratiam derelinquitis: Propter
illum totis mestam diebus toleratis
famem. cotidiana mense uestre dap
na metuentes: propter illum diur
no adheretis ieiunio. Noui
ego diuitem magnum proficiscentem
panes breuiores delatos nume
rare solere. ut pro numero panis
estimaretur: quot dies magro futurus
esset. Nolebat obsignatum aperire
horreum: ne quid de condito mi
nueretur. Panis unus singulis
diebus deputabatur: qui tenacem uix
saciare posset. Comperi etiam uera
fide: si quando ouum esset appositum
queri quod pullus esset occisus. Hoc
ideo scribo. ut cognoscatis deum iu
dicem esse iustitiam: que lacrimas
pauperum uestro ulciscatur ieiunio
Quam religiosum esset ieiunium: si
sumptum conuiuii tui erogares pau
peri. Tolerabilior iam tunc diues.
cuius de mensa que cadebant pau
per lazarus colligebat saturari
cupiens: sed etiam ipsius mensa mul
torum conflabat sanguine pauperum:
et ipsius pocula multorum quos ad la
queum coegerat rubebant cruore.
Quanti necantur. ut uobis quod de
lectat paretur: funesta fames uestra.
funesta luxuries. Ille de summis
culminibus ruit: ut frumentis am
pla uestris receptacula prepararet.
Ille de sublimi cacumine alte ar
boris decidit: dum genera explo
rat uuarum quibus digna conuiuio
tuo uina fundantur. Ille mari

mari mersus est. dum ueretur ne
pisces mense tue desint: et bruma
li frigore dum lepores inuestiga
re. aut laqueis studet aues cap
tare dirigit. Ille ante oculos
tuos si quid forte displicuit uer
berat usque ad mortem: atque ipsas
epulas fuso cruore respergit. Di
ues denique erat. qui sibi ad mensam
capite prophete pauperis iussit afferri.
et aliud unde saltatrici premium
daret non inuenerat. nisi ut pau
perem iubet occidi. Vidi enim
pauperem duci dum cogeretur soluere
quod non haberet: trahi ad carcerem quia
uinum deesset ad mensam potentis:
deduci in auctionem filios suos ut
ad tempus penam differre posset. in
uentum aliquem forte qui in illa
necessitate subueniret. Redit
ergo ad hospicium cum suis pauper:
direpta spectans omnia: nichil sibi
ad cibum relictum ingemiscens.
filiorum famem dolens quod ei non potius
qui possit pascere uendidisset.
redit ad consilium. uendendi sumit
arbitrium. Conpugnabant tamen
inopie iniuria: et paterne pieta
tis uiscera. fames urgebat ad pre
cium. natura ad officium: commori
filiis paratus quam a filiis separa
ri. Sepe gradum protulit: sepe

reuocauit. Vicit tamen necessitas non
uoluntas: et ipsa necessitati concessit
pietas. Considerémus nunc patrem miseris
procellas exestuantis. Quem de liberis
tradam: Quem inquit priorem uendam:
Scio inquit quod non satis est unus precium
ad pastum reliquorum. Hoc solum fe
cunditas diues es ad erumpnam.
Quem offeram: Quem frumenti actio
nator libenter aspiciet: Primo
genitum offeram: Sed primus me pa
trem uocauit. Hic maior ex filiis.
quem congrue honorem seniorem.
Sed iuniorem dabo: At istum teneriori
amore conplector: illum erubesco:
huius misereor. Illius suspiro gra
dum: huius etatem. Ille iam sentit
erumpnam: iste ignorat. Flectit
me illius dolor: istius insciencia.
Ad alios me conferam. Ille magis plus
blanditur: iste me uerecundatur.
Ille michi parentibus similior: hic
utilior. In illo imaginem meam uen
do: in isto spem meam perdo. O me
miserum. Non inuenio quid faciam:
non habeo quid eligam. Circumual
lat me facies calamitatum: ac erum
narum chorus. Ferina hec est ra
bies: eligere quem tradas. Fere ip
se cum periculum immineat, plus ac sibi
sentiunt: solent eligere quos libe
rent. non quos offerant. Quomodo ergo

discernam affectum nature? Quomodo o-
bliviscar? Quomodo exuam patris nomen?
Quomodo filii actionem constituam?
Quo sermone ulciscar pretium? Quibus
tradam manibus filium meum? Quibus
oculis discedenti valedicam? Quibus
factum excusem sermonibus? Fili
ego te pro cibo meo vendidi. Funes-
tior quam iam pauperis miseria quam divite.
Ille addicit alienos: ego meum ven-
do. Ille necessitatem imponit. ego
affero voluntatem: ut sit excusabi-
lior causa adiciam. Fili pro fratribus tuis
servies: ut illis queratur alimonia.
Joseph a fratribus suis in servitutem est
venditus: postea et ipsos et patrem
pavit. Respondebit ille. Sed
non eum vendidit pater: sed flevit
amissum. Sed postea etiam ipse in po-
testatem divitis venit. et vix po-
tuit liberari: postea genus eius divi-
tibus egypti multa etate servivit.
Vende me postremo pater: ea con-
dicione ne divites emant. Hesi-
tatore. Verum quid faciam? Nullum
vendam. Sed cum unum considero: omnes
fame videbo pereuntes. Si unum
tradidero: quibus oculis videbo ceteros
de mea impietate suspectos ne
alios quoque vendam? Quo pudore re-
grediar domum? Quomodo intrabo?
Quomodo habitabo affectu. qui im-
abnegavi filium. quem non morbus
absumpsit. non mors abstulit? Qua
conscientia considerabo mensam meam.
quam sic novella olivarum incircuitu
tot filii vestiebant? Hec pauper-
te presente deplorat. et tibi avaricia
aurem obstruit: nec mens tua fac-
ti miserabilis horrore mollitur.
Totus populus ingemiscit. et solus dives
non flecteris: nec audis scripturam
dicentem: Perde pecuniam propter fratrem
et amicum: et non abscondas eam sub
lapide in mortem. Et quia non audis:
ideo exclamat ecclesiastes dicens. Est
languor malus quem vidi sub sole:
divitias custodiri in malum possi-
dentis eas. Sed fortasse redeas do-
mum. cum uxore conferas. illa te hor-
tetur ut redimas venundatum.
Immo magis hortabitur ut mundum
muliebrem conferas unde potes
vel parvo pauperem liberare. Illa tibi
imponet sumptuum necessitatem:
ut gemma bibat. in ostro dormiat.
in argentea sponda recumbat. au-
ro honeret manus. cervicem monilibus.
Delectantur et compedibus mulieres.
dum modo auro ligentur. Non putant
onera esse si preciosa sint: non existi-
mant vincula esse si in thesauris
choruscent. Delectantur et vulnera.
ut aurum auribus inseratur et marga-

rite dependeant. Habent et gemme
pondera sua: habent et uestes sua
frigora sua. Sudatur et gemmis.
alget in sericis. tamen precia iuuant.
et que natura ausatur: commendat
auaricia. Smaragdos et iacinctos
achaten. berillum et topazion. ame
tistum. iaspin. sardium. summo
querit furore: uel si omnium patri
monij peramur querat. Non parcunt dispen
dio: dum indulgent cupiditati. Non
ab imo gratum querenda lapidum ritoꝝ
esse fulgorem. sed tamen lapidum. nec ipsi
admonent contra naturam expoliti
ut saxorum deponent asperitatem. rogo
rem magis intimum expoliendum
quam lapidum. Quis artifex unum diem
uite hominis adiungere? Quem
diuitie eius ab inferis redimunt? Cuius
egritudinem mitigauerunt. Non in abun
dantia inquit diuitiarum uita eius. Et
alibi. Nil prosunt iniustis: iusticia
autem liberabit a morte. Merito cla
mat propheta. Diuitie si affluant no
lite cor apponere. Quid enim mihi prosunt?
si me a morte liberare non possunt?
hic acquiruntur: hic relinquuntur. Som
nium ergo loquimur non patrimonium. Unde
bene ait idem propheta de diuitibus.
Dormierunt somnum suum: et nichil
inuenerunt omnes uiri diuitiarum in
manibus suis. Hoc est dicere. Nichil
inuenerunt in operibus suis diuites.
qui nichil pauperibus contulerunt.
Nullius iuuerunt inopiam: nichil ad
utilitatem suam proficientes reperire
potuerunt. Ipsum nomen considera.
Dicunt ditem gentiles inferni pre
sidem. arbitrium mortis appellant.
ditem. et diuitem: quod non mortem
diues inferre non potest. cui regnum
de mortuis. cui sedes inferna fit.
Quid est enim diues. nisi inexple
bilis auri fames ac sitis? Quo
plus hauserit: plus inardescit.
Sic et propheta ammonet. Qui diligit
argentum: non saciabitur argento.
Et infra idem. Equidem hoc pessimus
languor. Sicut enim fuit. ita et
abiit: et abundantia laborat inuen
tum. Equidem omnes dies eius in tene
bris. et luctu. et iracundia multa.
et languore: et ira. Tolerabilior est
conditio seruorum. Illi enim homini
bus seruiunt: iste peccato. Sic igitur
apostolus. Qui enim facit peccatum: seruus
est peccati. Semper in laqueis. semper in
uinclis est: nunquam liber a compe
dibus: quia semper in criminibus. Quam
misera seruitus: seruire peccatis.
Nature ipsius nescit somnia. nec
somni ipsius uices nouit: aut ei
bi fungitur suauitate. cui nullum est
immune seruitium. Dulcis autem

somnus servi. et si modicum et si multum edat. At saciato divitis non est qui eum sinat dormire. Denique evangelico utamur exemplo: ut probemus divitem dormire non posse. Excitat eum cupiditas: exagitat cura proprium aliena rapiendi: torquet invidia. mora vexat. sterilitas proventuum infecunda perturbat. sollicitat abundantia. Unde illi cuius possessio uberes fructus attulit. qui cogitavit intra se dicens. quid facio quia non habeo ubi congregem fructus meos. et dixit. hoc faciam. destruam horrea mea. et maiora faciam: illo congregabo omnia que nata sunt michi et dicam anime mee. anima habes multa bona in annos multos reposita. requiesce. manduca. bibe. epulare. Respondit deus. Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te. que autem parasti cuius erunt. Ne ipse quidem deus eum dormire permittit: interpellat cogitantem. excitat dormientem. Sed nec ipse se quietum esse patitur. qui de abundantia divitiarum suarum sollicitatur: et in ubertate fructuum vocem egentis emittit. Quid faciam inquit. Nonne hec pauperis vox est non habentis subsidia vivendi? Egens omnium huc atque illuc respicit. scrutatur hospicium: nichil invenit ad usum alimenti. Considerat nichil miserius quam fame confici: et cibi indigentia mori. Querit mortis compendia: et tolerabiliora obeundi supplicia rimatur. arripit gladium. suspendit laqueum. ignes adolet. explorat venenum. et inter hec quod eligat dubius dicit. Quid faciam. Deinde vite huius suavitate revocatur: cupit revocare sententiam. si possit vivendi substantiam reperire. Aspicit nuda omnia. vacua omnia: et ait. Quid faciam. Unde michi alimenta. unde vestitus. Volo vivere: si possim vitam hanc sustinere. Sed quibus cibis. quibus subsidiis. Quid faciam inquit quod non habeo. Clamat se dives non habere. Paupertatis hic sermo est. De inopia queritur: abundans fructibus. Non habeo inquit quo congregem fructus. Putares illum dicere: non habeo fructus. unde vivendum est michi. Beatus qui de abundantia periclitatur. Immo miserior iste fecunditatibus suis quam pauper. cum de egestate periclum est. Habet ille unde excuset erumpnam: habet certe iniuriam. non habet culpam: iste non habet quem preter se arguat. Et dixit. Hoc faciam. Destruam horrea mea. Putas illum adhuc dicere.

aperiam horrea mea. ingrediantur qui tolerare nequeunt. ueniant inopes. intrent pauperes. repleant sinus suos. destruant parietes qui excludunt esurientes. Utquid ego abscondam, cum deus facit abundare quod largiar? Utquid repagulis portarum claudam frumenta. Audiant hec quibus deus totum repleuit camporum ambitum: que sine custodia nascuntur et abundant. Vita est et spes auari: si respicit pauperem.

Rumpuntur uetusta horrea messibus nouis: minus habui et frustra seruaui. Plus natum est cui congrego. Dum incrementa preciorum aucupor: amisi usum beneficiorum.

Quantas anni superioris frumento animas reseruare potui pauperum. Hec me magis delectarent precia: que non nummo estimantur sed gratia. Imitabo sanctum ioseph humanitatis predicatione: clamabo uoce magna. Venite pauperes edite panes meos: expandite gremium suscipite frumentum. Fecunditas diuitis totius orbis abundantia: omnium debet esse fertilitas.

Tu uero non hoc dicis sed ais. Destruam horrea mea. Recte destrues ea: a quibus nullus pauper onustus egrederetur. Horrea iniquitatis sunt receptacula: non pietatis subsidia.

Recte destruet: qui sapienter edificare non nouit. Destruet sua diues: qui nescit eterna. Destruet horrea: qui non nouit sua frumenta diuidere sed claudere. Et maiora inquit faciam. Infelix uel id dispensato pauperibus: quod pro sumptu edificationis impenderis. Dum liberalitatis gratiam refugis: dampna edificationis exsoluis. Et addidit. Illo congregabo omnia que nata sunt mihi: et dicam anime mee. Anima habes multa bona. Confitetur auarus semper ubertatem prouentuum: dum utilitatem anime sue calculatur: Fecunditas enim uniuersorum est. sterilitas soli auaro est. Questuosa enormitate magis delectatur preciorum quam abundantia copiarum: et mauult habere solus. quam quod cum omnibus uendat. Vide timentem ne superfluat cumulus frumentorum: ne super horrea redundans transfundatur in pauperes. et boni alicuius occasio indigentibus acquiratur.

Soli sibi partus terrarum uendicat diues: non quo uti ipse uelit. sed aliis denegare. Habes inquit multa bona. Nescit auarus bona nisi ea que questuosa sunt nominare. Sed acquiesco ei: ut bona

dicantur que sunt pecuniaria. Cur ergo
de bonis factis mala: cum de ma
lis bona facere debeatis? Scriptum
est enim. Facite uobis amicos de mam
mona iniquitatis. Si ergo qui uti sciat
bona sunt: ei qui uti nesciat rec
te mala. Dispersit dedit pauperibus.
iusticia eius manet in eternum. Quid
hoc melius? Bona sunt si pauperi
largiaris. in quo te debitorem facias
deum: et quadam pietatis feneratione
constituas. Bona sunt si aperias horrea
iusticie tue. ut sis panis pauperum.
uita egentium. oculus cecorum. orbatorum
infantium pater. Habes unde fa
cias. quid uereris? Tua te uoce con
uenio. Habes multa bona in annos
multos posita. Potes et tibi et aliis
abundare: habes fecunditatem
publicam. Quid destrues horrea
tua? Ostendo tibi ubi melius tua
frumenta custodias. ubi sepias.
ubi fures tibi ea auferre non possint.
Include ea in corde pauperum. ubi
ea nullus gurgulio consumat.
nulla corrumpat uetustas. Ha
bes apothecas ora infantium or
phanorum. ut dicatur tibi. ex ore
infantium et lactentium perfecisti
laudem. habes apothecas inopum
sinus: apothecas habes uiduarum
domos. Iste sunt tibi apothece que
maneant in eternum: ista sunt tua
horrea que fecunditas futura non
destruat. Nam quid iterum si tibi plus
natum fuerit in sequenti anno?
Iterum ergo et illa destrues. que nunc
facere paras? et maiora facies?
Dat enim tibi fecunditatem deus ut
aut uincat aut condempnet aua
riciam tuam: quo excusatorem ha
bere non possis. Tu uero partem quod mul
tis nasci uoluit? tibi soli reser
uas? Immo et tibi ipsi adimis.
Magis enim seruares tibi: si disper
tires aliis. Bonorum enim fructus
munerum in eos ipsos qui contulerint
redeunt: et gratia liberalitatis in
auctorem boni operis redit. Denique
scriptum est. Seminate uobis ad
iusticiam. Esto spiritalis agricola: se
re quod tibi prosit. Bona satio: in
corda uiduarum. Si terra tibi fructus
reddit uberiores quam acceperit. quanto
misericordie remuneratio reddet mul
tipliciora quam dederis? Deinde
o homo nescis quam te partum
preueniat dies mortis? Misericordia
autem: incursum mortis excludit.
Assistunt iam qui reposcant ani
mam tuam: et tu adhuc differs
operum fructus tuorum? Adhuc tem
pora tibi longa meditaris uiuen
di? Stulte hac nocte repetitur

animam tuam a te. Ait: Nocte avari anima reposcitur. A tenebris incipit, in tenebris perseverat. Avaro semper nox est, dies iusto cui dicitur: Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradyso. Stultus ait: sicut luna mutatur; iusti autem fulgebunt sicut sol in regno patris sui. Recte arguitur stulticie, qui in manducando et bibendo locavit spem suam. Et ideo ei tempus mortis urgetur, secundum quod dictum est ab ipsis qui gule serviunt: Manducemus et bibamus, cras enim moriemur. Stultus quoque qui anime sue corporalia subministrat, que recondit, que cui servierit ignorat. Et ideo ei dicitur: Que autem parasti cuius erunt? Quid cotidie metiris, et numeras, et obsignas? Quid aurum trutinas, argentum pondas? Quanto melius est liberalem esse dispensatorem quam sollicitum custodem. Quantum est quod prodesset ad gratiam multorum pupillorum patrem nominari, quam innumeros stateres in sacculo obsignatos habere. Pecunia enim hic relinquitur, gratia autem operum bonorum nobiscum ad iudicem meriti defertur. Sed forte dicas, quod vulgo soletis dicere. Non debemus ei donare cui deus ita

maledixit ut eum egere vellet. Sed non pauperes maledicti, cum dictum sit a domino: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Non de paupere sed de divite scriptura dicit: Captans precia frumenti maledictus erit. Deinde non requiras quid unusquisque mereatur. Misericordia non de meritis iudicare consuevit, sed necessitatibus subvenire, iuvare pauperem, non examinare iusticiam. Scriptum est enim: Beatus qui intelligit super egenum et pauperem. Quis est qui intelligit? Qui compatitur ei, quem advertit nature esse consortem; qui cognoscit quod et divitem fecit dominus, qui scit quod sanctificet fructus suos si de his deliberet aliquam pauperibus portionem. Ergo cum habeas unde largiaris, vide ne differas dicens: cras dabo, ne largiendi amittas copiam. Periculosa est de alterius salute dilatio. Potest fieri ut dum tu differs illum, ille moriatur. Magis ante mortem precurre, ne forte avaricia te et cras impediat, et promissa fraudentur. Sed quid dicam: ne differas liberalitatem? Utinam non approperes rapinam, utinam non alienum appetas, negatum pretermittas, excusatum patienter feras, non audias illam

iezabel que ē auaricia . q̄ddam p
fluuiū uanitatis dicentē . Ego da
bo t̄ possessionē quā desideras . Tu
t̄tis es . quia uis mensurā considare
iusticię . ut n̄ alienū eripias . Ego
habeo mea iura . meas leges . calūp
niabor ut spoliem . & ut possessio
paup̄is . uita pulsabit̄ . Quid enim
aliud nulla ystoria nisi diuitum
auaricia exp̄mitur . que ē uanū
pfluuiū . q̄d omīa modo fluuij ra
piat . & nulli usui pfutā t̄nducat .
Hec ē iezabel illa n̄ una . s; multi
plex . n̄ uni' temporis . s; temporū
plurimoꝝ . Hec omnib; dicit . sicut
illa dixit uiro suo achab . Surge
& manduca panē tuū . & redi ad te .
Ego t̄ dabo uineā nabuthe israhelite .
Scripsit librum nomīe achab . et
signauit anulo illi' . & misit librū
ad seruos & ad libos eius q̄ mora
bant̄ cū nabuthe . & erat scriptum
in libro . Ieiunate ieiuniū . & cōsti
tuite nabuthe in p̄ncipem ppli .
& cōstituite duos uiros filios ini
quitatis exaduso ei' . ut falsū testi
moniū p̄hibeant aduersus eū di
centes . benedixit dm̄ & regem . et
pducite eū & lapidate . Quā euiden
ter expssa est diuitū consuetudo .
Constant̄ si aliena n̄ rapiant . re
nuntiant cibo . ieiunant nō ut

peccatū minuant . s; ut crimen admit
tant . Videas illos t̄c conuenientes
ad ecclām . officiosos . humiles . as
siduos . ut effectum sceleris impetrare
possint. [mereantur] S; dicit illis dn̄s . Non hoc
ieiuniū elegi . Nec si flectas ut cir
culū collum tuū . cinerem etiam &
ciliciū substernas . nec sic uocabi
tis ieiuniū acceptum dn̄o . Nō tale
ieiuniū elegi dicit dn̄s . S; solue
omnē colligationē iniusticię . dis
solue obligationes uiolentarū cō
mutationū . dimitte confractos
i remissionē . & omnē conscriptionē
iniquā dirumpe . Frange esuri
enti panē tuum . & egentes non
habentes tectū induc in domū
tuā . Si uideris nudū opi eū . & do
mesticos seminis tui n̄ despicias .
Tc̄ orietur t̄ matutinū lumen tuū .
& sanitas tua matura orietur .
Et p̄cedet ante te iusticia . & ma
iestas di circumdabit te . Tc̄ cla
mabis & dn̄s exaudiet te . adhuc
te loquente dicet . ecce adsum .
Audis diues quid dn̄s dicat . et
tu ad ecclām uenis n̄ ut paupib;
largiaris . s; ut auferas . Ieiunas
n̄ ut conuiuij tui sumpt' pficiat
egenis . s; ut spoliū de egentibus
adipiscaris . Quid t̄ uis cū libro
& carta & signaclo & cōscriptione

& uinclo iuris. Nonne audisti
solue omnē colligationē iniusti
cię· dissolue obligationē uiolen
tarum ɔmutationū· dimitte cō
fractos in remissionē· & omnē
circumscriptionē iniquā dirumpe.
Tu m̄ cum tabulas offers· ego tibi
recito dī legem· Tu atramento scri
bis· ego ē spiritu dī inscripta re
peto oracula ꝓphetarum· Tu testi
monia falsa cōponis· ego testimo
niū conscientię tuę posco· quā
iudicē tui effugē & declinare n̄
potis ac recusare· in die qua re
uelabit dṡ occulta hōium· Tu
dicis· destruā horrea mea· dicit
dn̄s· sine magis intra horreū tuū
paupib; deputari· sine cellas istā
egenis ꝓdesse· Tu dicis· maiora fa
ciam· & congregabo oīa quę nata
st̄ m̄· dn̄s autē dicit· frange e
surienti panē tuū· Tu dicis· tol
lam paupib; domū suam· dn̄s
autē dicit· ut egenos n̄ habentes
domū· inducas in domū tuam·
Quomō uis ut dṡ te exaudiat· cū
tu dn̄m non putes audiendum·
S; n̄ acquiescat arbitrio diuitis·
scena cōponit· Dei estimat iniu
ria· si diuitis petitio refutetur·
Deum inquit benedixit & regem
Equalis uidelicet psona· ut sit
equalis ɔtumelia· Benedixit inquit
dm̄ & regem· Ne diuitē maledicti
nomē incurrat· & sermonis ipso le
datur sono· benedicto p maledic
to ponit (uocat)· Querunt duo testes ini
quitatis· Duob; enim testib; & su
sanna est appetita· duos testes &
synagoga inuenit· qui ad usus
xp̄m falsa iactarent· duob; testib;
paup occidit· Pduxerunt g nabu
the foras· & lapidauerunt eū· uinā
ut in suis ei liceret mori· Paupi
ipsam diues inuidet sepulturam
Et factum ē inquit cū audisset
achab qd mortuus eēt nabuthe
ɔscidit uestimenta sua· & cooperuit
se cilicio· Et factum ē post hec
exurrexit & descendit achab ad
uineam nabuthe isrlite· possidere
eam· Irascunt diuites & calumpni
antur ut noceant· si n̄ optineant
qd desidauerint· Cum aut calump
niati nocuint· dolere se simulant
tres tam & tamquā mesti n̄ corde
s; uultu in possessionis direpte lo
cum pdeunt· & impressiois suę
iniquitate potiunt· Hic diuina
mouet iusticia· & auarū digna
seueritate condempnat· dicens·
Occidisti· & possedisti hereditatem
Propter hoc in loco in quo linxerunt
canes sanguinē nabuthe· meo

lingent canes sanguinem tuum et me-
retrices lauabuntur in sanguine
tuo. Quam iusta. quam seuera senten
tia. ut quam intulit alteri morti acer
bitatem. eam ipse mortis sue horro
re dissolui perderet. Inhumatum
deus pauperem aspicit. et ideo insepul
tum diuitem iacere decernit. ut et
mortuus lauet (luat) sue iniquitatis cru
nam. qui nec mortuo putauit esse
parcendum. Itaque uulneris sui cruore
perfusum cadauer. specie funeris uite
sue perdidit crudelitatem. Hec cum per
tulit pauper. diues arguitur. cum diues
excipit penam. pauper uindicatur.
Quid sibi autem uult quod meretrices la
uerunt se in sanguine eius. nisi forte
ut meretricia quedam in illa ferita
te fuisse regis perfidia perderetur uel
cruenta luxuries. Qui sic fuit
luxuriosus ut olus desideraret. sic
cruentus ut propter olus hominem oc
cideret. Digna auarum. digna aua
ricie pena consumit. Denique et ie
zabel ipsam comederunt canes et
uolucres celi. ut ostenderetur quod
spiritualis nequitie preda fiat diuitis
sepultura. Fugies ergo diues huiusmodi
exitum. si fugeris huiusmodi fla
gitium. Noli esse achab. ut possessio
nem finitimam concupiscas. Non
tecum habitet iezabel illa feralis

auaricia que te cruenta persuadeat.
que cupiditates tuas non reuocet.
sed impellat. que te faciat tristiorem
etiam cum desiderata possederis. que
te faciat nudum cum diues fueris.
Pauperiorem se iudicat omnis ha
bundans. quia sibi deesse arbitra
tur. quicquid ab aliis possidetur.
Toto mundo eget. cui non capit
mundus cupiditates. ei autem qui
fidelis est. totius mundus diuitiarum
est. Toto mundo fugit. qui con
siderans conscientiam suam metu
it deprehendi. Et ideo achab ad
helyam secundum hystoriam ait. se
cundum enigmata autem diues ad
pauperem. Inuenisti me inimice
meus. Quam misera conscientia. que
se proditam doluit. Et dixit hely
as ad eum. Inueni. quia fecisti
malum in conspectu domini. Rex
erat ille et rex samarie achab.
helyas pauper et indigens panis.
cui defuisset uictus substantia.
nisi coruum alimoniam ministras
sent. Adeo detecta erat conscien
tia peccatoris. ut nec regalis
potentie fastu attolleretur. Itaque
quasi uilis et degener inuenis
ti inquit me inimice meus. de
prehendisti in me que latere
credebam. Nulla uitiis meis oc

culta te fallunt. Inuenisti me: pa
rent̄ inimica mea. captiuitas pres
to ē. Inuenit̄ peccator: cum iniq̄tas
eius ꝑditur. Iustus aut̄ dicit. Igne
me examinasti: et n̄ est inuenta ī
me iniq̄tas. Adam cū lateret in
uent̄ est: moysi aut̄ nequaq̄m in
uenta ē sepultura. Inuentus ē
achab: non ē inuentus helyas.
Et sapientia di dixit. Querēt me
mali et n̄ inuenient. Vn̄ in euglō
dn̄s nr̄ ihc xpc querebat̄: et nō in
ueniebat̄. Culpa ḡ auctorē suum
ꝓdit. Unde et thesbites ait. Inue
ni. qm̄ fecisti malum ī conspectu
dn̄i: quia culpę reos tradit dn̄s:
īnocentē autem n̄ tradit inpotes
tatem inimicoꝝ suoꝝ. Deniq; saul
querebat scm̄ dauid et inuenire
n̄ poterat: dauid u̇ scs̄ regē saul
quē nō querebat inuenit: qm̄ tra
didit eum dn̄s inpotestatē ipsi'.
Captiua ē ḡ opulentia: paupertas li
bera. Seruitus diuites ac miserā
seruitutē q̄de quia seruitus errori.
seruitus cupiditati: seruitus aua
ricię quę expleri n̄ potest. Gurges
q̄dam insatiabilis. rabidior est cū
illa dimergit: et putei m̄ cū ex
undat cęno inq̄nat̄: terrā rodit
nichil ꝰ ꝓficitur ī. Vel ex hoc ex
emplo uos āmoneri conuenit.

Puteus enim si nichil haurias in
erti otio et degeneri situ facile cor
rumpit̄. exercitus aut̄ interest
ad potum: ita et aceruus diuici
arū cumulo harenos᷑. speciosius
usu: otio aut̄ inutilis habetur.
Deriuato ḡ aliq̄d de hoc puteo. ig
nem ardentē restingue. q̄a elemo
sina resistit peccatis: aqua autē
statiua otio uermes facit. Non
stet thesaur᷑ tuus: ne ignis tuus
stet. Stabit t̄: nisi eum opib' tuę
miserationis auteris. Inquantis
u̇ sis diues incendijs. considera.
Tua uox est ista dicētis. Pater
abraha dic lazaro ut extremū
digiti sui intinguat ī aq̄m. ut
refrigeret linguā meā. Tibi ḡ pro
ficit quicq̄d inopi contulis: tibi
crescit q̄cq̄d inpaupes erogaueris.
Scriptum ē. Qui miserer̄ pauperi:
feneratur. Ipso cibo in paupe pascit̄:
et fruct' iam in his est misedie.
Seminat̄ in terra in cęlo germinat:
plantat̄ in paupes. apd̄ dm̄ pul
lulat. Ne dixeris inq̄t dn̄s: cras
dabo. Qui n̄ te patit̄ dicere cras
dabo: quom̄ patitur dicē non
dabo? Non de tuo largiris paupi:
s; de suo reddis. Qd̄ enim comune
ē. in omniū usum datū est: tu
solus usurpas. Omniū est terra

n̄ diuitū: s; pauciores q̄ n̄ utuntur
suo. q̄m qui utunt̄. Debitum ergo
reddis: n̄ largiris indebitū. Ideoq;
dicit t̄ scriptura. Declina paupi ani
mā tuam. & redde debitū tuum.
& responde pacifica ī mansuetudi
ne. Quid enim supbias diues? Q'd
dicas paupi noli me tange. Nonne
sic utero ɔceptus & natus exutus es.
quē admodū & paup est natus?
Quid te iactas de nobilitatis psapia?
Soletis & canum uroꝝ origines sic
& diuitū recensere: soletis et equoꝝ
uroꝝ sublimitatē sic consulum p
dicare. Ille ex illo patre generat est.
& illa matre editus. Ille auo illo
gaudet: illis se pauus attollit. S;
nichil currentem iuuat: n̄ dabit
nobilitati palma s; cursui. Defor
mior est uict': in quo & nobilitas
genis pclitatur. Caue ḡ diues ne
inte erubescant tuoꝝ merita ma
ioꝝ: ne forte & illis dicat. Cur ta
lem instituistis? cur tale elegis
tis hedem? Non in auratis laq̃a
rib: nec in porfireticis orbib; he
redis est meritum. Laus ista non
hominū s; metalloꝝ ē: in q̄b; ho
mines puniunt̄. P egentes aurū
querit̄. & egentib; denegat̄. La
borant ut querant: laborant ut
inueniant qd habere n̄ norunt.

Miror tamē cur eo uos diuites pu
tetis iactandos: cur aurū materia
magis offensionis q̄m cōmendati
onis gratia sit. Lignū enim offensio
nis ē aurum: & ue his q̄ sectant̄
illud. Deniq; benedictus diues qui
inuentus ē sine macula. & qui post
aurum n̄ abiit: nec sperauit in pe
cunia & thesauris. S; quasi is cog
nitus eē n̄ possit: eum s̄ desiderat
demonstrari. Quis ē inquit? Et lau
dabimus eum. Fecit enim quod mira
ri magis quasi nouū. q̄m quasi usi
tatum recognoscere debeamus. Itaq;
qui in diuitiis potuit cōprobari:
is uere pfectus & dignus est gloria
Qui potuit trãsgredi & n̄ est trans
gressus: & facere mala & non fecit.
Aurum ergo uob inquo tanta erroris
illecebra est: n̄ tam sua gratia quā
hominū pena ɔmendat. An uos
ampla extollunt atria. que magis
debent ɔpungere. quia cum ipsos
capiant. uocem excludunt paupis.
quāquam nichil psit audiri eam.
que & audita nichil pficit. Deniq;
n̄ ipsa uos pudoris aula admonet.
quia edificando uestras uultis su
perare diuitias. nec tamen uincitis.
Parietes uestitis auro: & homines
nudatis ueste. Cla mat ante
domū tuā nudus & negligis: et

tu sollicitus es quib; marmoribus
parietes uestias. Pecuniā paup
querit: et n̄ habet. Panē postulat
homo: et equus tuus aurū sub
dentib; mandit. S; delectant te
ornamenta p̄ciosa. Cum alij frumē
ta n̄ habeant: quantū o diues
iudiciū t̄ sumis. Pp̄ls esurit: et
tu horrea tua claudis. Pp̄ls de
plorat: et tu gemmā tuā uersas.
Infelix cui in potestate ē tantoꝝ
a morte defendere: et n̄ est uolu
tas. Toci uitam ppli potat anu
li tui gemma seruare. Audi pla
ne: qualis diuitē deceat p̄dica
tio. Libaui inq̄t paupem de
manu potentis: et orphanū cui
n̄ erat adiutor. Audiui. bene
dictio morituri sup me uenit:
os autē uidue me benedixit.
Iusticia induebar. ocls erā cecoꝝ.
pes autē claudoꝝ. Ego eram pa
ter infirmoꝝ. Et infra. Ante fo
res meas n̄ mansit hospes: osti
um aut̄ meū om̄i uiatori pati
it. Si aut̄ et peccaui imprudens
n̄ celaui culpam meā. neq; reue
ritus sum multitudinē plebis
ut n̄ annuntiarē p̄sentib; eis.
Si passus sum īfirmū exire
ostiū meū uacuo sinu. cauti
onē quoq; si q̄ñ habui debitoris

scissā. sine recupatione debiti red
didi sine mora. Nam q̄d etiā illd̄
repetā qd̄ in omni īfirmo fleuis
se se dicit. et ingemuisse se cum
uideret uirū in necessitate. se autē
in bonis. s; tc̄ s fuisse dies maloꝝ
cū se habere cerneret. alios indigē:
Si hoc ille dicat. qui nunq̄ uidue
oclm fecit tabescē. qui nūq̄m pa
nem suū solus manducauit. et
n̄ orphano tradidit. quē a iuuen
tute sua nutriuit. aluit. instruxit.
parentis affectu. q̄ nuq̄m nudū
despexit. qui morientē opuit. q̄
uelleribus oiuū suarū infirmoꝝ
calefecit humos. nō oppressit pu
pillū. nunq̄m diuitijs delectat̄
est. nunq̄ gratulat̄ est lapsu in
imicoꝝ suoꝝ. si qui fecit hec de
summis cepit egredi diuicijs. si
nichil ex patrimonio tanto nisi
solum fructū misericordie reportauit
q̄d de te futurum est. qui tuo uti
nescis patrimonio. q̄ insumis di
uitijs dies sustines mendicitatis.
Quia nichil languris. nulli subue
nis: custos es diuitiarū. nō dn̄s
facultatū. Qui aurū terre info
dis: minister es utiq; n̄ arbiter.
S; ubi thesaurus tuus: ibi et cor
tuū. Ergo in illo auro cor tuū
t̄re infodisti. Vende potius aurū

eme salutē. uende lapidē et eme
regnum dei: uende agrum & eme
ł uitam ętnam. Vera allego: quia
uerba astruo uitatis. Si uis pfect⁹
esse inquit. uade omīa quecūq; ha
bes uende et da paupib⁹. & habebis
thesaurū in celo. Et noli contristari
cum hec audis. ne dicat' sicut et
illi adolescenti diuiti dictū est.
qm̄ difficile qui pecunias habent
in regnū dei intrabunt. magis cū
hec legis consid'a quia ista potest
ł mors eripe: potestas superioris tol
lere. Deinde q'a petis parua p mag
nis. caduca p ętnis. thesauros pe
cunię p thesauris grę. isti corrum
punt. illi pmanent: consid'a quia
hos n̄ solus possides. Possidet g'
tinea. possidet erugo que consumit
pecunia. Has ł consortes auaricia
dedit. Vide aut̄. quos ł det gr̄a
debitores. Splendidū in panib;
benedicent labia iustoꝝ: et testi
moniū bonitatis illi⁹ fiet. Fac ł
debitorē patrē dm̄. qui p munē
quo paup adiutus ē fen⁹ exsoluet.
quasi boni debitor creditoris.
195 Fac ł debitorē filium dī q'a ait. e
suriui et dedistis m̄ manducare.
sitiui & dedistis m̄ bibē. hospes
erā et collegistis me. nud⁹ et opuis
tis me. Quod enī unicuiq; mini

moꝝ collatum fuit: s dicit ē da
tum. Nescis o homo strue diuicia.
Si uis diues ē. esto paup sclo: ut
sis diues in dō. Diues fidei: diues
est dō. Qui diues ē in misedia: hic
ē diues in dō. Diues in simplicita
te: diues est in dō. Diues sapientię
et scientię. diues est dō. Sunt qui
in paupitate abundent: et q' in di
uitiis egeant. Abundant pau
peres quoꝝ pfunda paupitas ha
bundauit in diuitiis simplicita
tis suę: diuites aut̄ eguert̄ et
esurierūt. Neq; enim ociose scptū
est. diuitū paupes ppositi erunt.
et pprii serui dn̄is fenerabunt. q'a
diuites et dn̄i uacua & uana se
minant. ex quib; fructū nō col
ligant. s; spinas metant. Ideo
paupib; diuites erūt subditi. et
serui dn̄is spiritalia fenerabt.
quemadmodū diues rogabat ut
sic stillam aquę paup lazarus
feneraret. Potes & tu diues istā
implē sententiā. si largiaris pau
peri: & dno feneraui s. Qui enī
largit' paupi: dō fenerat. Pul
chre aut̄ scs̄ dauid in psalmo
septuagesimo q'nto ymnū
dō cōcinēs ad assyrium
scptum. hoc ē aduersus
nequicias spāles. assyriū inanē

ac uanũ principem istiꝰ mundi
sonat. ita cepit. Notus in iudea
ds̄ in isrl̄ magnũ nomen eiꝰ. hoc
est n̄ in diuitib; n̄ in nobilib; sed
in potentib; & in anima ꝯsitente
dō. non in p̄ncipib; & consulib; s;
in eo qui uidet. Ipse est enim isrl̄.
in quo ꝓfunda fides ad cognitio
nem dei potuit ꝑuenire. Et factꝰ
ē in pace locus eiꝰ: & habitatio eiꝰ
in syon: ubi quietꝰ affectꝰ nullis
diu̾sarũ cupiditatũ exagitatur
fluctib; nullis auaricię turbatur
procellis: nullis diuitiarũ ꝯgerendarũ
ignescit incendiis. Ipse ē qui spe
culatur eterna & habitat in syon: cō
fringens omniũ sp̄ualiũ instrumē
ta bellorũ: conterens arcus quib; dia
bolus ignita iacula dirigens. gra
ues pectorib; hominũ solet inurere
passiones. S; illa iacula iusto no
cere n̄ possunt cui ds̄ lux est: tan
tumq; abest a caligantiũ horro
re tenebrarũ. ut aduersariꝰ in eo
locum habere non possit. Qui etiā
p̄ncipi se ꝯsueuit infundere. sicut
infudit iude proditori. cōscidens
in silua lignorũ ficti ianuas. ut
in corde eiꝰ haberet [illegible] ingressum. et
ęt̃ni nominis [illegible] habitaculum
possideret: apo[illegible]tolatꝰ in munere
collati dedicat. Ergo p̄nceps mũ

di huiꝰ quasi improbus usurpator
conscidit ianuas ut uiolentꝰ in
troeat. dn̄s autē quasi purus illus
trat seruulos: & eorũ fulgentibus
mentis & claritate uirtutũ tenebris
mundi huiꝰ illuminat. Hanc
pacifici atq; mansueti habent a
pud dn̄m grām: sobria mentis suę
trāquillitate fundati. Insipientes
autē corde turbantur. & ipsi s̄ sunt
ꝓprię exagitationis auctores: quia
desidiorũ suorũ estu uoluuntur. et
quodam salo fluctuant. Qui autē
sint isti: ꝓpheta significauit dicen
do. Om̄s uiri diuitiarũ. Om̄s dix̄.
nullũ excepit. Et bene uiros diui
tiarũ appellauit. n̄ diuitias uiroꝝ
ut ostenderet eos n̄ possessores
esse: s; a suis diuitiis possideri.
Possessio enim possessoris debet ēē.
n̄ possessor possessionis. Quicūq;
ḡ patrimonio suo tanquā posses
sione n̄ utitur: qui largiri paupi
& dispensare n̄ nouit. is suarũ
n̄ dn̄s est s; seruulꝰ facultatũ:
qui aliena custodit ut famulꝰ.
n̄ tanquā dn̄s ut suis utatur.
Huiusmodi ḡ affectu dicimꝰ quod
uir diuitiarũ sit: n̄ diuitię uiri
Intellectꝰ enim bonꝰ: utentib; eo.
Qui autē non intelligit. is utiq;
intellectus grām s̄ n̄ potest uen

cate. et ideo somno temulentie con
sopitus obdormit. Huiusmodi ergo ui
ri somnum suum dormiunt. non christi
dormiunt somnum. Et qui somnum
christi non dormiunt. non habent christi qui
etem. non resurgunt christi resurrecti
quia ipse ait. Ego dormiui et quieui
et resurrexi. quoniam dominus suscepit me
Iusti ideo dormiunt digni habiti in
exceptione celesti. qui ascendunt
equos quos refrenare non potant. Le
gimus alibi dicentem ecclesiam siue a
nimam. Posuit me currus amina
dab. Si ergo anima currus est. unde
ne equus prudentie caro sit. agi
tator autem uigor mentis qui regit
carnem. et motus eius uelut quosdam
equos prudentie habenis cohercet.
Dormitauerunt ergo qui ascenderunt
equos corporis uoluptates. nullo eas
modamine gubernantes. unde et
ascensores eos quam equites uel agita
tores maluit appellare. Agitator
enim cum disciplina et arte pro arbi
trio suo equos agitat. ut currentes
incitat. ut reflectit indomitos.
ut reuocat fatigatos. ut man
suetos pro sua uoluntate conuertit.
Unde cum reciperetur helyas et curru
quasi ad celum ferretur. clamauit ad
eum helyseus. Pater pater. agitator
israhel et eques ipsius. Hoc est. Qui prophetam
domini bono ductu regebas. constan
tie mito hos accepisti currus.
hos equos ad diuina currentes. quia
moderatorem te dominus humanarum
mentium comprobauit. et ideo tanquam
boni auriga certaminis. uictor
eterno premio coronaris. In abacuc
quoque propheta lectum est ad ipsum dominum
dictum. Ascendes super equos tuos
et equitatus tuus. Agitauit enim
apostolos suos quos per diuersa direxit.
ut toto orbe euangelium predicarent.
Ascende ait quasi rectori equorum.
non quasi ascensori. Ascendit enim
etiam eques. non tantum ut sede
at. sed ut regat. eo quod desidiosus et
piger somnolentie preferre non pos
sit mentis incessum. De equitante
autem dictum est. Et eques ascendens
retrorsum. expectans salutem
domini. Etenim quia nemo sine lap
su est. etiam si quis ceciderit et terrenis
aliquibus uiciis fuit inflexus. si ta
men non abiciat spem resurgendi.
fretus miseratione diuina pre
nit ad salutem. De ascensore non ma
nifestum indicium est quod reprehensi
bilis habeatur. quando moyses ipse
ait in cantico exodi. equum et as
censorem proiecit in mare. Et in za
charia locutus est dominus dicens.
Perdam omnem equum in amentia.

et ascensorem eius in insipientia. Non
dicit solum equum sed et ascensorem.
quoniam in exodo habes equum et
ascensorem. Ubi est enim ascensor
qui non potest equum proprium guber-
nare. Equesque quoque fertur in preceps.
si indomito furore inprupta et
periculosa raptatur. Quid ergo in equis
vobis confiditis divites. Commendat e-
quus est ad salutem. Quid in curribus
vobis plauditis. Hi in curribus et
hi in equis. nos autem in nomine
domini magnificabimur. Ipsi obliga-
ti sunt et ceciderunt. nos autem sur-
reximus et erecti sumus. Nolite ama-
re ad hinnientes. nolite fremitu
libidinis excitari. Terribilis est dominus
et cui nemo possit potens et dives
resistere. iudicium celeste iaculatur.
Bonum est ut iam quiescatis et fla-
giciis feriantes. revereamini do-
mini potestatem. Ideo dictum est
parricide cain. peccasti quiesce.
ut modum peccato suo imponeret
Cogitationes vestre confiteantur domino
Non dicatis. non peccavimus. Dixit
tamen sanctus paulus. et si michi nichil con-
scius sum. addidit tamen. sed in hoc
iustificatus non sum. Et vos etiam
si nichil estis vobis conscii. confitemi-
ni domino tamen. ne quod sit quod vos pre-
tereat. Etenim qui confitetur domino et

reliquias cogitationis adhibuerit
ad confessionem. diem festum mentis ce-
lebrabit archano. et epulabitur non
in fermento malicie et nequitie sed
in azimis sinceritatis et veritatis.
Itaque conversus propheta ad universos dicit
Orate et reddite domino deo vestro. id est
nolite dissimulare divites. Dies
instat. orate pro peccatis vestris. reddi-
te pro beneficiis que habetis munera.
ab ipso accepistis quod offeratis. ipsi
est quod ei solvitis. Dona inquit mea.
et data mea. hoc est que offertis in
dona. data sunt mea. ego ea dedi.
atque donavi. Denique propheta ait. quoniam
bonorum meorum non eges. Ideo tua tibi
offero. quoniam nichil habeo quod non dedis-
ti. Fides est que dona conciliat. humi-
litas est que oblata commendat. Fides
abel plurimam hostiam obtulit deo.
ideo super cain fratris munera placuit mu-
nus abel. quia fide vicit. Nam unde
pauperis magis quam divitis placet.
Quia pauper fide ditior est. sobrietate
locupletior. et cum sit pauper. de illis
est. de quibus dicitur. Tibi offerent reges
munera. Non enim purpuratis offe-
rentibus sed motus pro pos regentibus
dominus ihesus delectatur. qui corporalis las-
civie motus dicuntur impio. Orate
ergo divites. non habetis inopibus quod
placeat. Orate pro peccatis vestris

atq; flagiciis: & reddite dn̄o deo
ur̄o munā. Reddite in paupes.
in egenos soluite. in illo inopes
fenerate. que placare possint dm̄.
ꝓpt̄ flagicia ur̄a. alit̄ n̄ potestis.
quē ultorem timetis. facite uob
eū debitorem. Non accipiam de
domo tua uitulos. neq; de gregib;
tuis hyrcos: qm̄ mee sunt omnes
fere siluarū. Quicqd̄ obtulis mi
chi meū est: quia totus orbis m̄s
ē. Non exigo que mea st̄. s; ē qd̄
de ur̄o m̄ potestis offerre. studiū
orationis & fidi. Non sacficiorū
ambitione delector: tantūm o ho
immola dō sacficium laudis et
redde altissimo uota tua. Aut cer
te si placet. sic accipiam. Qm̄ dx̄
somnū obdormisse suū diuites. i
ĩcrepationes dn̄i pmisit in eos. er
rorem subtexuit: potentiā predi
cauit. cui nec diuites resistant.
ↄuersus ad uniūsos ait. Diuites
dormierūt: diuites increpentur.
Ergo uos. orate & reddite dn̄o dō
ur̄o om̄s qui in circuitu eī offert̄
munā: id ē agite grās pauperes.
quia n̄ est psonarum acceptor ds̄
Illi diuicias seruient. ↄdant pe
cuniā. auri aggerent argentiq;
thesauros: uos orate q̄ aliud
n̄ habetis. Vos orate. qui hoc
solum habetis qd̄ est auro p̄ciosi
& argento. uos reddite dn̄o mu
nera qui a dn̄o recedit̄s. q̄ estis
in circuitu: qm̄ qui eratis longe
facti estis ꝓpe. Qui aut̄ ꝓpe s̄
uident̄ esse diuitias & potentiā.
longe facti sunt ꝓpt̄ auariciam.
Nemo enim foris. nisi quē culpa
excluserit: sicut eiecit adā de pa
radyso. & euam exclusit. Nemo
longe: nisi quē ꝓpa uicia ac flagi
cia relegauerint. Ergo uos prope
positi orate. & reddite dn̄o terri
bili munā. et ei qui aufert sp̄m
p̄ncipum. terribili apud reges t̄re.
eo q̄d nullo redimat̄ diuitis pre
cio. nullo inflectat̄ potentium
supercilio. qui culpe p̄cta discri
minat. q̄ quo plus alicui ↄtulit:
eo plus exigit ab eo. Saul p̄ua
to contulit regnū: s; q̄a manda
tum n̄ custodiuit. & regnū ami
sit & sp̄m. Multos reges gentiū
ꝓpt̄ pfidiam fecit ipsō patriū eē
captiuos: & ut iam de ꝓposita
loquam̄ hystoria. qui achab re
gem ingratū celestib; beneficiis
ita iussit occidi. ut a canib; eī
uulua lamberent̄. Etenim q̄a
paup̄is uineā ↄcupierat. neq̄ua
qm̄ tantis opib; implet̄ impy.
infra omnē inopiam redact̄.

a dn̄o. non qui uulnera ei lauaret inuentus est. nō qui corpus operiret. Defecit circa eum humanitas hominū: canum successit asperitas. Dignos plane sui ministros funus auarus inuenit. Hoc loco illud oritur questionis: quoniam legimus dixisse dn̄m ad helyam. Vidisti quemadmodū compunctus est achab a facie mea? Non inducam in diebus eius mala: sed in diebus filii eius inducā mala. Aut quomodo dicimus. quia ualet apud dn̄m penitentia? Ecce rex motus est ante faciem dn̄i. et ibat plorans. et conscidit uestimenta sua. et operuit se cilicio. et erat indutus sacco. ex illo die quo interfecit nabuthe israhelitem. ita ut dn̄m misericordia commoueret. et mutaret sententiam. Ergo aut penitentia non ualuit. nec inflexit dn̄m misericordie: aut oraculum falsum est. nam achab uictus et occisus est. Sed considera quia iezabel habebat uxorem. cuius inflammabatur arbitrio: que conuertit cor eius. et nimiis sacrilegiis execrabilem fecit. Et hunc ergo penitentie eius reuocauit affectum. Dn̄s autem non potest mutabilis estimari: sed confessionis immemor non putauit seruandum quod promiserat confitenti. Accipe aliud uersus. Ex

indigno seruauit dn̄s tenorem sententie sue: sed beneficia circa se diuina ipse non tenuit. Intulerat bellū rex assyriorum. uictus est. et seruatus ad ueniam: captiuus quoque libertate donatus. et remissus ad regnum est. Quod fuit diuine sententie non solum euasit achab. sed etiam triumphauit: quod ipsius ignauie hostem sibi a quo uincetur armauit. Et certe fuerat monitus a propheta dicente. Cognosce et uide quid facias. Monitus inquam fuerat. eo quod syrie regis pueris deberet gratie celestis auxilium quoniam dixit. ds montium ds israhel. et non deus uallium. Propter hoc maxime optinuerunt pro nobis. et ideo inquit si non plene optinuerimus eos. in locum syrie regis satrapas constituit: ut uirtutem illius et potentiam regis auferret. Denique primo congressu uicit ut fugaret hostem: secundo uicit. quando captiuum imperio suo reddidit. Qua causa uincendi ei euidens resultauit oraculum: dicente uno prophetarum ex filiis ad proximum suum. Occide me. Et noluit homo occidere eum. Et dixit. Eo quod non obedisti uerbo dn̄i. ecce tu recedis a me. et interficiet te leo. Et secessit ab eo. et inuenit eum leo et interfecit eum.

& post hoc alius propheta astitit co
ram rege israel: & dixit ad eum. Hec
dicit dominus. Quoniam dimisisti tu uirum
exterminationis de manu tua. erit
& anima tua pro anima illius. et po
pulus tuus pro populo illius. Liquet
ergo his oraculis. quod dominus etiam circa
indignos promissa sua seruet. sed
impios aut in iusticia sua oppri
mi. aut alia preuaricatione damp
nari. etiam si prime preuaricati
onis laqueos euaserint. Explicit

Incipit prologus Herennii lugdunensis episcopi in apokalipsim.

Sciendum est quia
S iohannes apostolus & euangelista a do
mitiano principe xpistianorum
persecutore predicationis causa in
pathmos insula corpore quidem
relegatus. mente tamen omnino
solutus. diuina uisione & angelica
missione composuit hoc opus. quod quan
to strictius ferreis uinclis corpo
raliter per papi nomine uinciebatur.
tanto leuius nutu diuino secreta
celestia sibi reserabantur. Quapropter
quia tante sanctitatis uir dominico
precepto hoc opus adiit. scrutan
dum est qua causa. qua intentio
ne. qua utilitate inde proceden
te hoc egerit. Causa huius tracta
tus fuerunt fideles quibus ipse uer
bum dei predicauerat. sed quia ipso ab

Tractatus sancti ambrosii episcopi de uinea naboth.

eis ut diximus a domitiano longe
semoto. carebant defensore. a per
secutoribus sancte ecclesie forinsecus
affligebantur assidue. & ab hereticis
bonas eorum sententias adnichilan
tibus. ac suas corroborantibus. et
quod uidebatur errori eorum contra
rium deprimentibus. quod uero uide
batur errori eorum ydoneum inquantum
poterant eleuantibus. coartabantur
grauiter intus. Hac causa necessa
ria compulsus iohannes ad eorum edificati
onem. & omnium fidelium corrobora
tionem. misit eis id est asianis preci
pue hunc sermonem. ut sint con
stantes in bono proposito. & ne de
uocentur a recto tramite enuclea
uit eis que mala pro xpisto passi fue
re fideles eorum antecessores a pri
mordio mundi usque ad aduentum
domini. & quam mercedem pro eius passi
one receperint. ostendit et quantas
tribulationes ab aduentu domini usque
ad finem mundi fideles essent pas
suri. & quam retributionem id est eter
nam beatitudinem sint recepturi.
Quod totum ualet ad illorum id est asi
anorum solatium. & ad melius eos aliquoque
promouendum. Notandum est
cur auctor hoc opus per septena
rium numerum diuisit. Dicit enim
se uidisse septem uisiones. scilicet

septem candelabra. et alia septena
ria que in libro sunt scripta. et hec
est ratio. Septenarius numerus.
significat septem spiritus sancti dona. Septem
dona dicuntur esse sancti spiritus tantum.
quamuis ipse dedisset et adhuc det
multo plura. sed pro dignitate nu-
meri dicuntur esse septem. Septena
rius enim numerus. infra decem
est dignior. Alii enim omnes. id est qua
ternarius. quinarius. senarius et octo-
narius constituunt. uel constituuntur ab e-
qualibus partibus in quas resoluuntur.
ut quaternarius fit ex duobus binari
is. senarius ex duobus ternariis. et
decem ex duobus quinariis. et sic de
ceteris. Septenarius uero neque constitu
it neque constituitur. quapropter dona sancti
spiritus per hunc numerum designantur
que dona in uno quoque fideli consi
derantur hoc modo. Anime tria attri
buuntur. corpori uero quatuor. scilicet
ratio. concupiscentia. et ira. continen-
tur in anima. ratio ut discernat
bonum a malo. concupiscentia ut bo
num semper cupiat. ira ut de
malis irascatur. Corpus uero constitu-
itur a quatuor elementis. aqua.
et igne. aere et terra. et tunc septem
dona misericordie confidantur in homine.
quando caro que conficitur ex iiii.
elementis. seruit bone uoluntati
anime. Tunc uero uidentur ab homine
abesse. quando ratio que debet
caput esse. superatur a concupiscentia
et ira. et corpus repugnat anime.
Tunc ratio superatur. quando alicuius
animus semper cupit malum. et irascitur
erga bonum. psalmista teste qui ait.
Iniquitates mee supergresse sunt caput
meum. id est concupiscentia mali et ira
de bono superauerunt caput meum. id est
rationem. que deberet esse caput.
Illud enim uidetur ratione carere.
quod bonum spernit. et malum diligit.
Vel aliter. id est alia de causa dicitur
hoc opus suum diuidere per septena
rium numerum. Septenarius diuiditur
per ternarium. que diuisio significat pre
dicatores. fidem sancte trinitatis per
quatuor mundi partes annunti
antes. psalmista teste qui ait. In
omnem terram exiuit sonus eorum et in fines.
Vel alia ratione dicitur hoc fecisse.
quia septenarius numerus significat et
illos qui credunt trinitatem. et cotidie
portant crucem. Multi enim sunt
qui credunt trinitatem. sed spernunt por
tare crucem. ut diaboli et plures
peccatores. qui credunt trinitatem sed
affligere carnem per aliquam passionem.
Sed ille crucem dignum portat. qui carnem
suam uigiliis. ieiuniis et orationibus
macerat. aut cum pro passione proximi

necessitatem illius tuam esse putamus
Qui etenim dolorem exhibet in alie-
na necessitate. crucem domini portat in
mente. Ideo septenarius numerus trini-
tatem et crucem significat. quia in cruce
sunt quatuor partes. quibus significationibus
iuste uidetur apostolus opus suum per hunc
numerum diuisisse. et septem ecclesiis
asie tantum misisse. et illis que permanent
in fide trinitatis. et animae subiciunt
dominium carnis. et que aliis predicant et cru-
cem domini portant. His ita enoda-
tis. dicamus breuiter que sit materia et
intentio et utilitas. et finis huius operis.
Materia huius operis. sunt membra et caput. id est
ecclesia et christus. Aliquando enim loquitur
in persona capitis id est christi. aliquando in per-
sona membrorum. id est ecclesie. aliquando in perso-
na sui. Enucleata materia. dicamus
intentionem. Intentio sua est consolari
ipsos fideles. qui a persecutoribus extrin-
secus coartabantur uel flagellabantur.
et ab hereticis sententias illorum deprimen-
tibus. et suos errores predicantibus. intrin-
secus angustiabantur. Finis et utilitas
est eternitas uera. Cognita materia
et intentione. et utilitate. condescen-
damus ad litteram. Explicit prologus.
Apokalypsis ihesu christi. Incipit opus.
Quasi dicat. Merito legendum
est opus et memorie commendandum.
quia est apokalypsis. id est uocatur

apocalypsis. id est manifestatio uel reue-
latio. et non cuiuslibet manifestatio.
sed ihesu qui nos saluauit. et christi. id est
sancto spiritu uncti. Non est intelligendum
ut sit aliquid passiue manifestaret
cum omnia sciret. sed actiue. id est ut ipse
sit aliis manifestans. id est suis seruis
Per incarnationem enim et passionem et
resurrectionem illius fuere declarata
plurima. que ante fuere obscura. ut
illud. Inmisit dominus soporem in adam.
quod totum manifestatum in cruce. Ipse
enim fuit secundus adam. et costa illius ecclesia.
que fluxit in iram ex sanguine qui
de costa illius. id est ex latere eius illo dor-
miente. id est in cruce moriente mana-
uit. Mors enim illius fuit dormitio.
Apocalypsis sicut diximus ihesu christi.
quam dedit illi. id est filio deus. id est pater
quia illum ad nos misit. palam facere
id est ut aperte ostenderet seruis. et non quib-
libet sed suis. id est sibi subditis. id est uolun-
tati eius. hoc est humilibus non superbis
uelut ipse dicit. Confiteor tibi domine pater
quia abscondisti hec. id est diuinam sa-
pientiam a sapientibus et prudentibus
huius seculi. et reuelasti ea paruulis
id est humilibus. et ideo dicit seruis
suis. Ostendere ea que oportet fieri
cito. id est in hoc breui tempore. quod breuis-
simum est respectu futuri. et ideo est breue.
quod et futuro non est comparabile.

nimia breuitate. Deus dedit hanc apo
calypsin filio suo. et dominus noster ihesus christus
i. pater et filius et spiritus sanctus mittens eam
non cuilibet. sed seruo suo iohanni. et non
per quemlibet nuntium. sed per angelum suum non
alienum. significauit. i. sub sigillo posu
it. non quantum ad iohannem et ad alios
fideles. sed quantum ad infideles he
reticos ideo dicitur hoc opus ita sigil
latum. i. clausisse: quod unum dicitur
et aliud per illud intelligitur. ne ab he
reticis illud male intelligentibus de
prauaretur. Notandum est quod tribus
causis commendat digne opus suum.
scilicet per mittentem. et per deferentem.
et per recipientem: per mittentem scilicet
per dominum nostrum ihesum christum. per deferentem.
hoc est angelum. per recipientem. id est per
se ipsum qui uocatur gratia dei. Iohannes
enim gratia dei interpretatur. uel in quo est
gratia. et hoc nomen congruit omnibus
fidelibus gratiam dei habentibus. Beatus
qui legit. Quod sic continuatur. Et non
solum his tribus supradictis causis est
commendandum hoc opus. sed etiam ideo quia
beati legentes et audientes et precepta
huius operis custodientes. et hoc est quod
dicit. Beatus qui legit. quasi dicat.
Non solum per mittentem et deferentem.
et recipientem. que cause satis sunt
honeste. sed etiam hac utilitate. quia
qui legit. i. predicat. et qui audiunt
uerba prophetie huius. i. huius uisionis.
et sunt beati si seruant ea que in ea
scripta sunt. i. si legens et si predicans
et audiens seruant ea. i. si implet
opere quod legunt et audiunt. Ille dr
rem bene seruare. qui non permittit
eam aliqua hora a se moueri. Simi
liter debent predicatores et audito
res hoc quod legunt et audiunt ope
re exercere sine aliqua interpositione. ue
lut dicit apostolus. Castigo corpus meum
et cetera. Si hoc fecerint. beati pro certo
erunt. Quod dicit singulariter qui legit.
et pluraliter qui audiunt. hoc ideo
dicit. quia plures auditores sunt quam pre
dicatores. Unus enim predicator potest
pluribus predicare. Prophetie. i. uidens.
Prophetia uisio que sic describitur. Prophe
tia est euentus rerum. siue per dicta. siue
per facta. siue per somnia immobili ua
rietate differens. Per uerba sicut in hoc
libro. quia angelus hec omnia uerba di
xit sed solum et nil actu. Vel sicut illud
est. quod dominus uerbo ostendit samueli
dicens. Faciam uerbum in israel. quod qui
cumque audierint. tinnient ambe au
res eius. Hec dixit de duobus testamentis.
Per facta. sicut quando dominus apparuit
moysi in rubo et ait. Quid tenes?
Ille respondit. Virgam. Cui dominus. Proice
in terram. Et proiecit. et facta est serpens
magnus. ita ut fugeret moyses. J ait.

accipe eam per caudam. Et accepit. et
redacta est in uirgam. Et iterum dixit
ei. Mitte manum tuam in sinum tuum.
Et fecit. et extraxit eam leprosam. Et iterum
posuit eam in sinum. et facta est munda.
Quid per uirgam nisi iudeorum corda ser
pentino ueneno repleta. Quod accepit
eam per caudam. et conuersa est in uirgam.
significat in fine mundi saluandos.
Cauda enim erat finis uirgę. Per manum le
prosam ex sinu tractam. intelligimus
peccatores. qui peccatis exeunt ecclesiam
Quod fuit sana facta per impositionem.
significat illos qui exeunt ecclesiam per pen
tentiam saluandos. Per somnium quod est
tertium in ibi tum prophetię. sicut iacob. qui
per somnium uidit scalam in cęlo positam
etc. que scala significat duas principales
uirtutes. i. dilectionem dei et proximi. scilicet
duo ligna extrinseca. Media per quę a
liquis scandit. significant uirtutes alias
per quas aliquis non potest ascendere si ca
ret dei et proximi dilectione. Tempus
enim prope est. Supponit causam quod
bene debent hec precepta seruari. nam
tempus remunerationis si seruant ea
i. eterna beatitudo est prope. i. diu non
morabitur. Iohannes septem ecclesiis
etc. quod sic continuatur. Dominus meus et an
gelus dedit iohanni. iohannes non retinuit
sed misit septem ecclesiis. i. fidelibus reple
tis septem donis spiritus sancti. et non quibuslibet

sed his qui sunt in asia. i. in elatione
Asia enim elatio interpretatur. hoc est
illis qui eleuantur cotidie de uirtute
in uirtutem. Vel aliter illis qui sunt in elati
one. i. in compunctione elationis. i. su
perbię. i. qui semper sunt memores preter
itorum peccatorum. per que superbi quamdiu
in eis morabantur efficiebantur. Ille
enim qui reminiscitur preteritorum peccatorum
et horrescit augere cumulum. et peni
tendo laborat delere sarcinam eorum. ta
li fideli in asia existenti mittit io
hannes hanc apocalypsin. Et ut
captet eorum beniuolentiam premittit
salutem sic dicens. Gratia sit uobis. id est
dei clementia qua nos redemit ab in
feris. et pax. i. reconciliatio. Ideo
premisit gratiam paci. quia pax non
potest esse in aliquo absque preceden
te gratia. Quicquid enim boni aliquis
facit. si se non deo ascribit. totum ue
perdit. Et ideo premisit gratiam paci.
ut per precedentem gratiam habeant pacem.
Et a quo debeant habere. ostendit
cum dicit. ab eo qui est et qui erat. et
qui uenturus est. Hoc dictum est propter
hereticos. quorum quidam dicunt deum
habere principium et non finem. alii non
principium sed finem. Et ideo dicitur ab eo
qui est. i. qui habet unum esse. et qui
erat ante mundi constitutionem in
eodem esse. et per hoc ostendit carere

principio. et qui uenturus est in proximo esse
et per hoc ostendit sine carere. Hoc est dicere:
Gratia sit uobis et pax a patre et a septem
spiritibus. Septem spiritus dicuntur qui sunt
in conspectu throni eius. id est patris. Thronus
dei uocatur quisque fidelis in quo residet
dominus iudicans illum. id est discernens illum a
malis. sicut thronum uocamus ubi aliquis
iudex sedet. Similiter fidelis anima
uocatur thronus dei in cuius conspectu semper
astat spiritus sanctus qui non permittit eum uacil-
lare. nec aliquo modo deuiare a fide.
Et non solum a patre et spiritu sancto. sed a ihesu
christo. id est filio qui est testis fidelis nobis
promisse hereditatis. Per hoc enim quod
carnem nostram ad celos secum detulit.
quod nos hereditatis sue participes fa-
ceret declarauit. sicut si aliquis terrenus
dominus promitteret alicui terram. et daret
eam filio uel alicui propinquo eius do-
nec ille ueniret cui promiserat adeo.
ille filius uel esset fidelis testis illius pro-
missionis. id est ostenderet quod uera esset
promissio promittentis. Similiter ihesus christus
fuit fidelis testis regni celestis a deo
patre nobis promissi. per hoc quod illud quod
nostrum fuit. id est carnem detulit illuc.
Hoc est dicere. Gratia et pax sit uobis a patre
et spiritu sancto. et a filio. Ideo ihesum posuit
ad ultimum. quia de illo est tractatus
Primogenitus mortuorum. Quasi dicat.
Ipse est testis fidelis. uel ab eo sit uobis
gratia qui est primogenitus mortuorum. non
quia alii plures non geniti ante illum
et ideo non est accipiendum per ordinem sed
per dignitatem. id est dignior genitus fuit
inter mortuos. quia licet fuissent mor-
tui in peccatis alii in baptismo. tamen primi-
tus peccatum a primo parente habuerunt
sed christus nec ante baptismum nec post
habuit in se aliquod peccatum. et ideo dicitur
dignior genitus inter mortuos peccato.
Illi sunt mortui peccato. qui non faciunt
peccatum ut scriptura testatur. mortui
estis peccato. uiuentes autem deo. Uel pri-
mogenitus mortuorum ideo dicitur. quia mor-
tuus fuit et resurrexit. alii uero mortui
sed nondum surrexerunt. Et princeps
regum terre. id est princeps regentium terram
id est ecclesiam que per similitudinem dicitur
terra. Sicut enim rusticus spinas a terra e-
uellit primitus. et postea arat. et post se-
minat. sic predicatores primitus ab ec-
clesia exstirpant uicia. et post arant
id est asperis uerbis eam castigant. et post
seminant. Et christus est princeps. id est primum
caput eorum. id est regentium terram. id est ecclesiam
cui multum debemus seruire. quia ipse est qui
dilexit nos quamuis eum odio habuis-
semus. et uere dilexit nos. quia lauit
nos a peccatis nostris. id est ex uiciis nostris
ex nata primi parentis naturaliter natis.
in sanguine suo. id est per sanguinem suum
quem fudit in cruce. et ipse uerus

sacdos qui se ipm in ara crucis pro
nob fecit regnu nrm .i. nos in qb;
regnat .regnu nri .i. nos qui sum
alios regentes 7 in quib; ipe regnat
fecit sacdotes in se .i. mebra sui ue
ri sacdotis. R. cu nos fecisset sac
dotes ostendit. do patri .i. do pat
suo. Ne intelligat aliud p din. ali
ud p patre. figuratiue dr hoc. sic
legitur i uirgilio. bibebant pateris
et auro .i. aureis cyfis. Similiter
dr do 7 pat ipsi gla 7 imperiu. Q si
dicat. Qua ipse dilexit et lauit nos
g ipsi sit gla .i. referatur a nobis
.i. laus 7 imperiu .i. potestas in scla
sclo; omniu. 7 hoc amen .i. ueru
e. Amen e grecu. et est signu affir
mationis. Ecce uenit 7c. quod
sic gtinuat. Ideo qa nos dilexit
debem eum dilige. et etia ido qa
ecce .i. demonstrabilit uenit. p in
stanti habet. 7 ido ponit psens pro
futo. R. quom ueniat ostndit. cu
nubib; .i. cu potestate magna. P
nubes intelligit potestas. 7 ido dr
uenire cu nubib; ad iudiciu. qa
cu nubib; ascend in celu. sic dicit
sic ueniet 7 cetera. Vel uenit cum
nubib; .i. cum pdicatorib;. Et p
dicatores aduentu eius annun
tiantes ido uocant nubes. quia
sic nubes tram gpluunt 7 germi
nare eam faciunt. ita pdicatores
pluunt sup peccores .i. pdicant eis
et sic eos fructificare faciunt. et
sic uenit. erit in sua significatioe
Et uidebit eum omis oculus. R. ne
omis restingat. addit. et illi eum
uidebt a quib; min uidet .i. illi q
eum pupugert .i. illi qui eu uerbo
7 ope deturpauert ut suos. qa qc
qd boni ul mali attribuunt suis
causa ei. etiam s datur. ipo attes
tante q ait. Amn dico uobis qd uni
ex minimis meis fecistis m fecistis
Videbit eum 7 plangent se. qa fue
runt sup eu .i. quia calcauert eu.
omis tribus tre. Non dicit qa omis
q nati st intra eum calcassent. s; os
illi qui st tantu terre .i. qui trena
tm captant. plangent se. Queren
dum e cur dicit de omi oculo. cu di
cat in alio loco. tollat impius ne ui
deat glam di. Q d ita soluendu est.
Quauis impii uideant eu incarna
tum. tam non uidebt glam dei
nisi fideles tantu. Vel alit. et uide
bit eum omis ocls .i. omis ille qui
uocat ocls omis .i. p omis partes cla
re uidens ea que sunt uidnda. ui
debit eu. Oculus eni ille dr. q bonu
discernendo eligit 7 malu spnit. dno
attestante q ait. Beati ocli q uidnt
que uos uidetis. Non dicit hoies

sed oculi. et non solum uidebunt eum. sed
plures ex illis qui eum pupugerunt. i.
iudei qui fuerunt conuersi in predicatione
petri et pauli et aliorum. Legitur enim beatus
petrus quod conuerti fecit tria milia una
die. et in alia die quinque milia iude
orum. Et illi qui conuersi sunt plangent
se. i. compungentur reminiscendo malorum
que christo intulerunt. illi dico manen
tes in super eum. i. fundati super eum qui
est firmum fundamentum. Etiam amen. Hec
gemina est confirmatio ueritatis. quod ita
erit sicut ipse dicit. Ego sum alfa
et ω. Ostendit quod ille sit qui uenit cum
nubibus. ille dominus deus qui dicit ego
sum. a. et ω. i. principium et finis. Ideo di
cit se principium et finem. quia omnis
homo debet habere principium boni
tatis ab illo et finem in illo qui est et qui
erat. ut supra. Per hoc quod dicit om
nipotens. ostendit equale esse se
habere et ante principium huius mun
di. et in presenti et in futuro. Quasi di
cat. Ego sum omnipotens ante mundi
constitutionem. et nunc et in futuro sine
fine aliquo. Ideo per alfa habemus
principium. et per o omega finem. i. ω.
Nam in alfabeto grecorum dicitur alfa prin
cipium. et ω. est in fine. O omega
littera uocatur ista que ω apud grecos
est. et utuntur ea ubi nos utimur nostro
. o. Ego iohannes. quod sic continuatur.

quasi dicat. Tantum ut dixi dominus misit
in hanc apocalypsin. et ego iohannes
mitto uobis ea que in ea sunt reuelata
uel premissa salute incipit eis intentio
nes quas iudicat ostendere. sic dicens cap
tando beniuolentiam eorum. Ego iohannes
frater uester spiritualis particeps in tribu
latione et in regno. i. sustinens tribula
tiones. et regens alios. et regnat a christo
ut potest uos. Regnum hic accipitur
et pro regnante et pro regnato. Pro reg
nante. quia illis regnat quos regit.
pro regnato. quia christus in eo regnat et
patientia. i. longanimitate. id est
perseuerantia. Ideo hoc addit. quia fuerunt
multi qui patiuntur aliqua mala pro
christo. sed diu nequeunt sustinere. In christo
ihesu. i. patiens sum pro christo ihesu. Ego
ens talis fui in spiritu. i. omnia munda
na postposui. atque diuina tantum
prosperi. et ubi fuissem ostendit cum dicit.
in insula que dicitur pathmos. Insu
la uocatur terra que undique circumdatur
maris fluctibus. uel aliquibus aquis.
Pathmos interpretatur fretum. Quod est
dicere. fui inter perturbationes huius
seculi. que dicuntur fretum ebullientium.
Fretum tamen uocatur mare. quando
multum a uento commouetur. Quasi di
cat. Ego perseuerans fui inter mun
danas perturbationes. circumdatus
ab eis undique. propter uerbum dei.

et testimonium ihesu christi. Fui in spiritu hoc repetit ut addat in dominica die. id est eius in obscuritate. sed in die. i. in claritate. et non qualibet die. sed in dominica die. i. perfecte perspiciens intuitus euangelia que a deo ipsa fuerint facta ueteris testamentum declarantia. hoc est existens in consideratione euangelii. Audiui uocem magnam. et uere magnam. quia a deo hec audire non est tribuendum auribus corporis sed auribus cordis. hoc est dicere. Intimatum mihi fuit ab angelo in corde meo hoc quod sequitur. Et uocem quam audiui. sed illa uox fuit post me. i. retro. i. non statim fui aggressus quod excogitaui. sicut ille qui audit uocem alicuius post se. non statim uertit caput donec intelligat quod dicat. Vel post me. quia tantum cogitabam de altioribus. i. post ponebam que uidebantur mihi leuiora. donec uox dixit ut reuerterer ad ea et que olim uoidebam. ideo quia erant hominibus habiliora. quia erant hominibus intelligibiliora. Vel post me. i. propter illam angelicam uocem. i. intimationem intellexi ueterem legem que erat post me. i. quam prius ignorabam. Vocem quam audiui tamquam tube. Flatus tube leniter immittitur. sed acriter remittitur. et in sonum acuit milites ad bellum. Similiter predicatores leniter in se suscipiunt exhortationes. et postea maxima uoce emittunt illas ut acuant auditores ad bene operandum pupillas. et ideo dicitur tamquam uox tube dicentis. Quod uides. i. quod intelligis scribe in libro. i. in corde tuo. i. opere imple antequam aliis predices. sicut dicitur. eice primum trabem de oculo tuo et cetera. Scribe dico et postea mitte septem ecclesiis. nomina quarum subsecuntur in libro. significatione quarum inantea reperiemus. Et conuersus sum ut uiderem. Per hoc quod dicit conuersus sum. innuit nobis quod si magnum audierit aliquis de deo. non statim saliat ut illud opere compleat. nisi primitus illud se posse bene implere cognoscat. sicut multi faciunt qui efficiuntur monachi et postea penitet eos. et amittunt retributionem quam mereri putauerunt. Vel ideo dicit conuersus sum. i. postquam me cognoui bene posse pati pericula huius mundi conuersus sum ut uiderem quod loquebatur uocem mecum. i. ut perfecte agnoscerem angelicam intimationem. i. quod mecum cogitabam angelo intimante. i. mihi reuelante. et ideo conuersus uidi vii. candelabra aurea. i. cognoui predicatores sancte ecclesie candelabris aureis comparandos. Sicut candelabra sustinent lucem et non lucent per se. ita predicatores sustinent christum et non lucent per se. sed per illum. Quod dicit aurea. ad hoc pertinet

qd sr excocti p tribulationes qs pati
unt. ut aurū coctum clarius est in
cocto. Septem dic̄ ppt̄ hoc qd sunt
repleti .vii. donis spc̄ sci. Et in me
dio eorum similē filio hoīs
n̄ uerū filium. sȝ repsentantē eū.
ul similē .i. n̄ habentē mortalē car
nem uti habuit. sȝ similis illi qui
fuāt mortalis. filiū hominis dico
uestitū podere .i. ornatū talari
ueste. Pos enim grece. latine dr̄ pes.
et inde poderis .i. uestis usq; ad pedes.
P podere qm̄ ponit sine colore. intel
ligunt illi boni patres q fuer̄t ab
adam usq; ad noe. qui nullū pcep
tum a dō neq; ab aliq alio habue
runt. et tam̄ illud bonū qd ipse face
potuer̄t libenter faciebant. i. nullus
alti fecit qd nollet sibi fieri. et illi uo
cant talaris uestis et uestiunt xpm̄.
qa usq; ad consummationē uite quod
boni face potant libent fecūt. qa
talaris uestis dr̄ extremitas uestis. P
uestes xpi intelligunt sci. qa sicut
uestis qm̄uis ornet hominē. tamen
uilior ē homine. ita sci licet ornent
xpm̄. n̄ tam̄ ei cōparabiles sr. Vel p
podem intelligim̄ pfectissimos qb;
nil deest ad pficiendū. sicut uesti q
fit usq; ad talos nichil deē. sȝ est p
fecta .i. n̄ est curta. Et uidi illū pre
cinctū zona .i. eccła que ē aurea .i.

bene purgata. ad mamillas .i. p ge
minas uirtutes. ul p duo .i. dilectionē
dī et pximi. Vel p mamillas possum
intellige duo testam̄ta uni corpori
adherentia .i. xpo. Zona enim mamillis
supposita n̄ potest attinge corpus
nisi p mamillas que sr interposite.
Similiter fidelis aliqs n̄ potest iungi
xpo nisi p geminas uirtutes ul duo
testam̄ta. Qd dicit eē in medio can
delabrorum eorum. hoc ideo qa ipsemet di
cit. Ubi duo ul tres congregati fuerint i
nōe meo. in medio eorum sū. Per hoc etiā
qd dicit pcinctū zona ad mamillas se
uidisse filiū hominis. innuit nobis
nos debe pcinge n̄ solum corporeos
renes. sȝ etiā pectoris cogitationes.
Dic̄ enim scriptura. Qui uiderit mulie
rem ad concupiscendū eā. iam mechatus
ē eam i corde suo. Caput autē eius
qd sic continuat. qsi dicat. Talit uidi
eum pcinctū. sȝ caput eius et capilli .i.
illi q ornant caput eius .i. electi q sr
mēbra eius q n̄ credit se posse uiue
ul ēssere absq; eo. Sicut enim capilli
n̄ crescūt absq; capite. ita sci neque
unt aliqd boni face absq; xpo eorum
capite. Illi tales capilli et caput eorum
sr albi tamqm̄ lana et tanquā nix.
P lanā albam intelligunt sci mrs
ut laurentius et dyonisius. quorum mar
tyrium ē uestis eorum ul etiā aliorum.

& alii fideles audito eorum martyrio
libentius patiuntur penas pro xpo. et
sic uestiuntur. i. confortantur ne frigore
i. aliquis persecutor iniquus possit
eos nocere. & sunt candidi sicut nix. Nix
conficitur ex aqua & frigore. ita sancti
predicatores efficiuntur candidi sicut
nix ex aquis. i. ex mundanis commo-
tionibus que mouentur in eos sicut aqua. et
commouentur a uento et frigore. i. a mundi
huius tribulatione. que omnia libenter pa
tiuntur pro xpi nomine et eius remuneratione.
Hoc quod posuit duas similitudines. i.
lanam & niuem. non caret ratione. Ideo
hoc dicit. quia nullus potest esse ut la-
na aut ut nix candidus. si caret ge-
minis uirtutibus dilectione dei et proximi
ac ueneratione noui et ueteris testamenti.
Et pedes eius per quos ipse graditur. i. illi
qui in fine huius mundi predicabunt.
ut helyas et enoch. erant similes au
ricalco. Auricalcum fit ex diuersis generi
bus. i. ex metallo & cupro. Cuprum enim
et metallum sunt nigra multum et rubigi
ne plena prius quam in fornace excoquan-
tur. sed postquam purgantur efficiuntur
auricalcum. i. clara et lucida. & significant
fideles prius nigros & rubigine plenos
quamdiu sunt in peccatis commorantes. sed post-
ea clari facti per penitentiam. et a peccatis
suis purgati. quia patiuntur penam pro
nomine xpi. Et oculi eius sicut flamma ig-
nis. i. sancti eius qui sunt oculi eius. & qui
sunt ignis quantum ad se. quia tribulatione
excoquuntur. flamma quantum ad alios.
quos inflammant. Et uox eius tanquam
aquarum multarum. i. tanquam uox mul
torum predicatorum. Notandum est cum supra
dicat uox unius tube. cur modo dicat
uocem aquarum multarum. Hoc ideo dicit
quia nomen domini primitus fuit in una
particula iudee. sed postea fuit mag-
num factum in israel. sicut legitur. notus in iudea
deus. in israel magnum nomen eius. Vel uox
aquarum multarum. i. donorum multorum ca
ritatis. Sicut enim aqua mollit et ablu-
it quod durum est. et quod sordidum est.
ita dona caritatis molliunt corda
durissima peccatorum. & mundant a
sordibus. i. a peccatis iniquorum cordibus
caritas dei effunditur. sicut dicitur. Caritas
dei diffusa est in cordibus nostris. Et
septem stelle erant in dextera eius. i. di-
uersi sancti ut stelle. quia una sicut clarior
est quam alia. ita unus sanctus sanctior alio. &
tamen omnes in dextera eius. i. in gloria eius
quia inquit. in domo patris mei mansi-
ones multe sunt. Et de ore eius ex-
ibat gladius ex utraque parte acutus.
significans predicationem apostolorum. uel etiam
acutam scientiam. & obseruantiam
utrorumque testamentorum que procedebant de
ore eius. sicut ipse dicit apostolis. Vos
non estis loquentes. sed spiritus patris uestri qui

loquitur in nobis. Acutum dicitur, quia aspere
redarguunt predicatores, quod ita eis est
asperum quasi gladio secarentur. Et faci
es eius. id est illi qui sunt facies eius. id est filii
eius qui eum imitantur in suis passionibus.
Ille enim filius dicitur patris similis, qui eum in
pluribus imitatur. Illa talis facies lucet
ut sol quando est in virtute sua. hoc est quando
clarius et fervencius lucet. hoc est in meridie.
Vel in virtute referatur ad christum qui lucet
in celis in virtute sua. id est in divinitate sua.
id est propria. id est nulli mortali attribuenda.
Quamvis enim in hoc mundo hominibus
per miracula claruit, non tamen quia morta
lis erat in regno suo clarus extitit.
Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius tamquam
mortuus. hoc est dicere. In mente considerando
eum adeo potentem et clarum et suos fi
deles ut dixi intimatione angelica
cecidi ad pedes eius. id est quanto altius cepi eum
aspicere. tanto viliorem et humiliorem
cepi me aliis exhibere. quod notatur per ca
sum ad pedes eius. Qui enim ad pedes
domini se proicit. humilem et subiectum se il
li ostendit. Cecidi dico tamquam mortuus.
id est non revera mortuus sed quasi mortuus.
id est omnia mundana postponens. sicut ille
qui est mortuus. hoc est mortuus fui pec
catis. vel quia ita eram quasi mortuus af
fligendo carnem meam ieiuniis vigi
liis orationibus. Et posuit dexteram
suam super me. id est suos predicatores super

me. id est in mente superiori. id est in mente mea hoc
est in memoria cepi habere scilicet predicati
onem ne patiendo deficerem. Posuit
super me dexteram suam sic dicens. Noli
timere. noli deficere. quia ego sum primus
et novissimus. et fui mortuus. Primus
passus fui pro te hoc quod tu pateris. primus
et novissimus in remuneratione. vel primus
ut supra expositum. Et habeo cla
ves mortis. id est diaboli et inferni. id est regni
eius. per quod notatur quod nichil habet potes
tatis per se nisi sit datum desuper. sicut
apostolus dicit. Non haberes in me potesta
tem nisi desuper datum tibi fuisset. Scri
be ergo que vidisti. Quasi dicat. Ergo
quia tante potestatis sum. que vidisti scri
be. id est exerce opere et aliis ostende que vidis
ti. id est que tibi sunt notificata revelatione
angelica et aliis obscura. Et ea que sunt
id est que sunt aliquantum declarata per passi
onem et resurrectionem meam. et que opor
tet fieri post hec. id est et ea que sunt necessa
ria in futuro fieri. id est ad iudicium. Ostende
quod futurum est non scientibus. scilicet hoc quod
dicetur iustis. venite benedicti et cetera. ma
lis vero. ite maledicti in ignem et cetera. Et hoc
scribe. sacramentum. id est significationem septem
stellarum. quod sacramentum. id est significatio est
quod sequitur. Sacramentum est dictum quando
unum dicitur et aliud significatur ut intelli
gitur in candelabris. Per hoc quod enu
cleat nobis duo sigilla. id est significationem

stellar(um) et candelabror(um). innuit nob(is) q(uo)d de
bemus insudare ad inquirendu(m) sigilla
alior(um). sic(ut) si aliq(ui)s q(ua)tuor aut plures in
ueniret nu(m)mos in aliq(ua) domo. q(ua)muis
n(on) essent plures. tam(en) inuestigaret to
ta(m) domu(m) g(rat)ia inueniendi. sic (et) nos
debem(us) facere: p(ro)p(ter) duo hic reuelata de
bemus inquire(re) alia. Q(uo)d angli dicu(n)t(ur)
eccl(esi)e. in t(ra)nsitiue accipiendu(m) e(st). hoc e(st)
ip(s)a eccl(esi)a dic(itu)r angl(u)s. quando un(us) fideli(s)
annuntiat alij q(uo)d sit patiendu(m) pro
no(m)i(n)e xp(ist)i. et etia(m) uocat(ur) candelabrum.
q(uonia)m bene excocta t(ri)bulatio(n)e p(er)secutor(um)
sup(er) se portat lum(en) celor(um). Et angelo
ephesi eccl(esi)e scribe. i. ip(s)i eccl(esi)e u(e)l ep(iscop)o ei(us).
Dixi sup(er)i(us) omnib(us) co(m)muni(ter) scribe. n(un)c sin
gular(iter) epheso. Ephesus interp(re)tat(ur) co(n)
siliu(m) siue uoluntas. et illis mittit hec
p(re)cepta. Illi q(ui)dem ephesij dicu(n)t(ur). qui
accepto (con)silio boni uoluntate p(er)ficiu(n)t
q(uo)d cum (con)silio ad inueniunt. (et) i(de)o p(ri)mit(us)
mittit eis hec p(re)cepta. q(ui)a (con)silio o(mn)ia facta.
Hec dicit q(ui) habet (et)c(etera) ut sup(ra). S(e)d q(ue)rendu(m)
cu(m) sup(er)ius dixit s(e)c(undum) filiu(m) hominis stante(m)
q(uare) hic dicat ambulante(m). q(uo)d ita soluit(ur).
P(er) hoc q(uo)d dicit eu(m) stante(m). signi(fi)cat illos q(ui)
ia(m) in et(er)na beatitudine s(un)t. qui n(on) posse(n)t
ad mai(us) p(ro)moui. P(er) ambulat illos qui
ad mai(us) p(ro)mouent(ur). i. de u(ir)tute i(n) u(ir)
tute(m). Scio op(er)a tua (et)c(etera). op(er)a quantu(m)
ad hoc q(uo)d carne(m) macerant. elemosi
nas paup(er)ib(us) erogant. et laborem q(uonia)m

tum ad t(ri)bulationes s(cilicet) a p(er)secutorib(us) il
latas. (et) patientia(m). intelligim(us) longam
initate(m) i. p(er)seuerantia(m). Q(uo)d dic(it) et n(on) po
tuisti sustine(re) malos. sic e(st) intelligendu(m)
q(ua)si dicat. impotente(m) te ostendis (con)sen
tire eor(um) factis. (et) sic place(re) eis. Si enim
dicta u(e)l facta eor(um) laudares. multu(m)
eos sustines. i. eleuares. s(ed) hoc face(re) no(n)
uis. p(re)ceptum ap(osto)licum h(abe)ns in m(en)te q(uo)d
ait. Si hominib(us) placere(m). x(risti) seruus n(on)
esse(m). Et temptasti eos. i. intellexisti eos
n(on) esse ap(osto)los. u(e)l te(m)ptasti. i. tempsisti
q(ui)a dictis u(e)l factis eor(um) (con)cede(re) noluisti.
(et) inuenisti eos mendaces. q(ua)si te(m)psisti
et te(m)ptando. i. facta eor(um) i(n)uestigando
inuenisti eos mendaces. et patientia(m)
habes ut sup(ra). et sustinuisti eos. id e(st)
dolores abes (ue)l illatos p(ro)pt(er) nom(en) meu(m)
et n(on) defecisti. i. indesinent(er) t(ri)bulationes
sustinuisti. Sed habeo aliq(ui)d aduer
su(m) te. q(ua)si dicat. In hoc q(uo)d dixi es lau
dand(us). s(ed) in hoc q(uo)d sequitur es uitupand(us).
et hoc e(st) q(uo)d dicit. habeo aliq(ui)d adu(er)su(m)
te. i. tale fecisti p(ro)pt(er) q(uo)d su(m) t(ibi) (con)trarius.
Non e(st) mirandu(m) si angl(us) in ephesi eccl(esi)e
laudat et uitupat. ideo eni(m) hoc fac(it)
q(ui)a angl(u)s est eccl(esi)a ut diximus. (et) i(n) eccl(esi)a
s(un)t multi fideles a bono p(ro)posito nu(m)
q(uam) discedentes. plures u(er)o multocies
cadentes. s(ed) p(er) penitentia(m) illuc q(u)o cor
ruunt redeuntes. (et) i(de)o in eccl(esi)a sunt
existentes. Quap(ro)pt(er) hic bonos. i. no

deficientes laudat · ⁊ malos · i · illos qui
deficiunt a suo bono ꝓposito uituꝑat
⁊ etiā minat̾ nisi agant penitētiā
Qđ dicit ad usum te · n̄ est referendū
ad illū fidelē · s; ad illū in eadē tam̄
ecclā cōmorantē · ⁊ sic ostēdit unionē
ecclē · scił qui in ea st̄ fideles ⁊ peccōres ·
Quā cito enī aliq̄s peccat · n̄ est abiciēd᷒
ab ecclā si uult redire ꝑ penitētiam
ad bona · ⁊ illi sic loq̇tur · habeo aliq̇d
aduſū te · Ostendit causā · q̄a caritatē
tuā · i · t̄ necessariā · ⁊ p̄mā fidem tuā
q̄m̄ p̄us habuisti · uł p̄mā · i · q̄m̄ q̄sq;
fidelis p̄mit᷒ debet habē apł̄o attes-
tante · Si tradidō corpus meū ⁊ cetā
quia illā reliquisti · sum cōtrari᷒ tibi
Itaq; q̄a sum cōtrarius t̄ · age penitē-
tiam · ⁊ fac p̄ma opa · i · recollige ca-
ritatē ⁊ uide unde excidis · i · a me ·
q̄ sum caritas · q̄m̄ postponendo de-
cidisti · Igit̄ age penitētiā · sin aut̄ ·
dico q̇d agas penitētiā · sed si n̄ uis
hoc facē · uenio tibi · i · ad iudicium
tuū · ⁊ mouebo candelabrū tuum
qđ dicis ēē tuū de loco suo · Querē-
dum ē cur dicat se mouē candela-
brū · cum q̄cq̇d cōstitutū est ab eo ·
semꝑ ꝑmaneat īmobile · Qđ ita sol-
uitur · Idem ē qđ illđ · cadent a la-
tere tuo mille · n̄ dicit qđ nūquā
cadant a dextā sua uł a latē suo ·
postq̄m̄ ibi fuūt collocata · s; quā-

tum ad illud qđ dicit · cadē ⁊ mouere
candelabrū · qui putant se ēē in latē uł
in dextā sua · i · ꝑpt̄ m̄ita sua · q̄ attribuūt
s̄ non dō q̄d boni faciunt · ⁊ idō dicit
mouebo candelabrū tuū · i · te · a loco suo ·
· i · illa dignitate in qua tu stulta repu-
tatiōe putas te ꝑmanē · Credis enī me
uerā lucē uite splendētē · q̇d falsū est
nisi agas penitētiā · Idō t̄ irascor quia
caritatē post posuisti · Hoc ē dicē · Cari-
tatem n̄ habes · s; hoc habes qđ bonū ē
quia odisti facta nycolaitaꝝ q̄ ⁊ ego odi ·
Nycolaus fuit unus ex septē diaconib;
qui hn̄s pulcherrimā uxorē · imperio
atq; ꝓhibitione beati pet̄ dimisit eā dicē̄
q̄d tam̄ quicūq; uellet eā habē absq;
peccō licēt · ⁊ etiam duxit eā ad lu-
panar · Quo petrus audito · expulit
eum a diaconoꝝ cōsorcio · Ille irat᷒ cep̄
ꝑp̄lō p̄dicare · fornicōnem sine aliq̄
peccō quilibet posse ꝑficē · Cui᷒ disci-
pulus fuit monachus quē porci
postea comederūt · quia ꝑpt̄ nycolaus
intp̄retat̾ stultus ꝑp̄ls · in d̄r nyco-
laite · i · sectam ei᷒ sectantes · Qui
habet aures · P hoc qđ dicit q̄ habē
aures · innuit nob̄ q̇d simus intēti ·
q̄a hoc opus ē multū sigillatū · ⁊ idō
dicit · n̄ tantū qđ sup᷒ dixi ē audi-
endū s; etiā q̇d seq̄r · Hoc est dicere ·
Qui habet auditū interiorē · i · intel-
lectum mētis · i · ille q̄ q̇d audit ubo

ꝯ ope implet. audiat q̄d sp̄c. i. q̄d pat̄ ꝯ
filius ⁊ sp̄c s̄cs dicat ecclijs. P̄ sp̄m hic
accipit̄ t̄nitas. Vincenti. i. n̄ semel uic
tori. s; assidue uincenti usq; in finē da
bo ei ed̄e de ligno uite. i. de me ip̄o q̄
sum ꝯparabilis ligno. Sic̄ enim lignū
inferi᷒ obumbrat ⁊ ī summitate pas
cit. sic ego defendo homines inferi᷒. i.
in hoc mundo. ꝯ in summitate. i. in para
dyso. i. in orto dī mei. t̄nsitiue ē dictum.
i. mei q̄ sum d̄s. Paradys᷒ interp̄t̄r ort̄
ꝑsimile. Sic̄ enim in orto s̄t delectabi
liora ⁊ odoꝛē suauissimū hōib᷒ s̄entia
ita in paradyso s̄t multo delectabilio
ra ⁊ dulcioꝛa. Et anglō eccl̄e smirne
scribe. Smirna int̄p̄t̄r cantici eorū.
Jd̄o dicit cantici eoꝝ. q̄a om̄s unū can
ticū cantant. ⁊ id̄o eoꝝ. i. om̄ib; ꝯmu
ne. q̄a q̄d unus cantat ōib᷒ est habile
ita ꝯueniunt oēs in una bona uolunta
te. ꝯ id̄o eis mandat. Scio t̄bulonē
tuā ⁊ patientiā tuā. quia pauper es
quantū ad illos. s; diues es q̄ntū ad me
ꝯ uitupatis quia uideris paup̄ ab h̄is
q̄ se dicunt iudeos. i. ꝯfitentes. ⁊ nō s̄t.
s; s̄t synagoga. i. congḡatio sathane. i.
diaboli. Q̄ licet te uitupent. ⁊ mala
multa t̄ faciant. tam̄ nō timeas illa
q̄ patis ⁊ que passurus es. Ecce ue es pas
surus. q̄a ecce. i. in apto diabolus mis
surus ē in carcēm ex uob. i. n̄ om̄s s;
q̄sdā. Hoc id̄ dicit. ne ex toto eos t̄reret.

P̄ carcēm possum᷒ intellig̃e ul' carcēm
realem. ul' hui᷒ mundi iocunditatū
amissionē. Diabol᷒ mittet uos ī car
cerē ut temptemini. i. ut a d̄o si ꝑse
ueraueritis in t̄bulonib; coronemini. si
ꝓbi eē ꝓbamini. q̄m̄ t̄bulonē patie
mini dieb; decē. P̄ decē dies intelli
gunt̄ decē p̄cepta legis. q̄ in hac uita
ab om̄ib; hominib᷒ s̄t obseruanda. ꝯ
id̄o dicit decē dieb;. i. ꝑ totā hanc mū
danā uitā habebitis t̄bulonē in qua
s̄t obseruanda decē p̄cepta. Vl' alit̄.
decē diuidunt̄ in. vii. ⁊ t̄a. P̄. vii. pos
sum᷒ intellig̃e septē dies. in q̄b᷒ hec
uita uoluit̄. ꝑ t̄a. diaboli t̄dentē. i.
auaricia. ꝯcupiscentiā gule. uanā
gl̄am. quib; ꝑuitit ip̄e q̄scūq; potest.
in h̄is. vii. dieb;. H̄is t̄b; adā eiect᷒ de
paradyso. ⁊ h̄is etiā t̄b; temptauit
dn̄m ihm ut in eūglō leḡr. ⁊ id̄o dix̄
decē dieb;. Esto fidelis. Q̄s si dicat
Talem t̄bulonē. i. tam longā q̄ licet
longa uideat̄. tam̄ est b̄uis. uos ha
bebitis unq̄ t̄bulonē. imꝑando dico
unicuiq; existēti hoc p̄ceptū. esto
fidelis usq; ad mortē. i. usq; ad aīe
⁊ corꝑis separationē. q̄a tūc habebis
hanc mercede. q̄d dabo t̄ coronā.
i. me ip̄m coronā. ⁊ n̄ mortis s; uite
i. ꝑpetuo honore te honorificabo
Q̄d in sinnīna nullū uitupat. id̄o
fac̄ quia illi q̄ s̄t cantici. in q̄ntū

sunt canticu͂ nō faciunt nisi bonum
Qui uicit non ledetur a morte scd̄a. n̄
dicit qui uicit semel. s; qui uicit .i. q̄
uincendo uitia p̄seuauit. n̄ ledet̄ a
a morte scd̄a .i. ab illa morte q̄ dabit̄
impiis ad iudiciu͂. Primu͂ eni͂ mo
ritur aliq̄s in hoc mundo. & tc̄ scd̄a
ria ul̄ scd̄a morte id̄o dicit. q̄a pri
mitus mort̄ peccis. & scd̄ario q̄n̄do
migrat ab hoc mundo. Et pga-
mi ecc̄le scribe. Pgam̄ dr̄ ul̄ interp̄t̄
diuidens cornua. Illi dn̄r diuidens
cornua. qui cornib; suis .i. i̇tutib; suis
& p̄dicationib; bonis diuid̄t .i. repel
lunt a se malo͂ cornua .i. hereticoru͂
sententias. q̄ cornib; suis .i. malis
sententiis suis repellunt fideles &
p̄cutiunt. Mali dicunt̄ bonos a se
repellendo. sicut boni malos a se dis
iungendo. Ul̄ ideo sc̄i dicunt̄ cornua
ēē p̄simile. Sic̄ enim de carne exe-
unt. licet sint dura & in carne tam̄
manent q̄muis sit mollis. ita sc̄i
sc̄ duri ut cornua. q̄muis adhuc
in carne maneāt que satis ē mollis.
Merito post canticu͂ posuit diuid̄es
cornua. quia p̄us oportet cantare.
& postea p̄ cantica cornua diuid̄e
Hec dicit qui habet rūpheā .i. gla
dium acutu͂ utraq;. ut sup̄i expo-
ne. Per rūpheam accipe p̄dicatione͂
aplo͂. corroboratā auctoritate

duo͂ testam̄to͂. Scio ubi habitas .i.
in bonis. In bonis enim habitat di
uisio cornuo͂. ut expositu͂ est. & scio
ubi sedes ē sathane .i. in malis. & scio
q̄a tenes o pgame nom̄ meu͂ .i. assi
due te exhibes seruu͂ nominis mei.
Ille uidit̄ tenere nom̄ dn̄i. qui op̄e os
tendit q̄d eius seruus sit. ul̄ nomen
ih̄u .i. saluatoris. Et n̄ negasti fid̄e
meā .i. t̄itatē. & in dieb; illis n̄ ne
gasti fid̄e meam .i. filiu͂ meu͂. in quib;
fuit intia .i. apparuit antifas .i. xp̄c
stans cont̄ iniq̄s. anti .i. cont̄. phas.
.i. phans. antiphas dico meus fidelis
testis .i. faciens uos ēē testes meos.
.i. me testificari. ut testis fidelis p̄
misse beatitudinis. p̄ hoc q̄d carnē
n̄ām illuc detulit. Qui occis̄ ē apd̄
uos. n̄ a uob; s; uobiscu͂ ꝯmorantib; .i.
ab illis. ubi .i. in quib; habitat diabol̄
In hoc q̄d dixi te laudo. s; in hoc q̄d seq̄r
te uitupo. & hoc est q̄d dicit. Sed ha
beo pauca aduersum te. Pauca id̄o dic̄
quia in aliis omīb; erat bon̄. s; q̄a nō
rep̄hendebat peccantes in hoc solum
erat malus. Aduersum te su͂. sub d̄ causā.
q̄m̄ illic ubi tu moraris habes tecu͂
docentes doct̄nā balaā. q̄ docebat in bn̄.
Hic tangit hystoriā. Balac fuit rex q̄
dam. q̄ filiis isrl̄ ab egypto fugienti
bus. & om̄s d̄o opitulante sup̄antib;
hoc timore p̄culsus rogauit balaam

ꝓpham pmittens ei plurima dona ut
malediceret illis ut maledictiõe eius
amitterent dĩ benedictionẽ ⁊ sic possꝫ
eos supare amissa dĩ benedictiõe. Q°d
audiens balaã munib; impulsus ↄsti
tuit vii. aras inquib; uoluit sacrificare
ubi sacrificando eis malediceret. sꝫ aban
gelo ei ẽ nuntiatũ ne q̃s eis malediceret
qua causa altaria destruxit. Itũm rex
pmisit plura prioribꝫ dona. Itũm rex
dificauit altaria. sꝫ phibitus est itũm
uoce anglica. ⁊ sic tribꝫ uicibꝫ ab anglo
monit⁹ dimisit. ⁊ regi qd nulloꝫ potat
maledicẽ anglo phibente mandauit.
Qd audiens balaac rogauit eũ ut saltẽ
ueniret ad eũ ⁊ daret s ↄsiliũ quom
possꝫ eis face scandalũ aliqͦd. pq̃ amit
terent dĩ auxiliũ. Tũc balaã strauit
asinã suã. ⁊ cito ad regẽ tendenti. ob
uius fuit angls. ⁊ asine apparuit pmũ.
Tc asella timefacta ñ ausa tendẽ ultra.
⁊ eũ stimulo assidue pcussa affat suũ
sessorẽ phec ũba. quid me cedis o sessor.
Tc balaam stupefact⁹ uidit anglm.
Cui dixit angls. Caue ne maledicas
ppło isrłitico. sꝫ uade ad regẽ ⁊ audi
quod t dicat. Tc balaam pexit ad
regem ⁊ dedit ↄsiliũ qd moabitides
scilicet illius regionis mulieres pul
cherrimas uidentibꝫ illis facet sacrifi
care ydolis. ut accensi amore earũ
comederent de ydolotito gra eaꝝ ⁊ sic

pderent dñi benedictionẽ. qd totũ fac
tum ẽ. Unde moyses irat⁹ fecit sus
pendi oms duces eoꝝ ⁊ ideo dicit te
nentes doctrinã balaã. qui docebat
balaac mittẽ scandalũ sup os filios
isrł. hoc scꝫ edẽ de ydolotito. Idon
enim forma. inde ydolũ formula. uñ
ydolotitũ. i. ydoloꝝ sacrificiũ. Et for
nicari. Q. sicut habes eos qui imitant
doctrinam balaam. habes ⁊ illos quia
ñ reprehndis eos. i. ↄsentis eis q̃ tenẽt
doctrinã nycolaitarũ. qui similes da
bant licentiam fornicandi. Quapꝑt
penitentiã age similiter. i. qa ñ rep
hendis balamitas ⁊ nycolaitas. fac
uñ similẽ penitentiã. quia pares sunt
in errore. Balaam interptr uan⁹ ppls
Balaac uidens. quia sic. i. ↄsilio illi⁹
illusit ⁊ decepit ppłm isrłiticũ. Dico
ut agas penitentiã. sꝫ ñ hoc est quod
dic. si quin⁹. i. si min⁹ uis face. quo
. i. quã t dico. ueniam t. i. ad detri
mentũ tui cito ⁊ pugnabo cũ illis.
ñ dicit ↄtra illos. sꝫ cũ illis. Hoc ẽ
dicẽ. Si nõ uis eos reprehndẽ ⁊ ad
melius semp pmouẽ. ponã aliũ
in loco qui pugnabit cũ illis. i. q̃
redarguet eos ad eoꝝ utilitatẽ. quia
ↄtentꝫ p pdicationẽ. Gladiũ oris
sui dicit pdicationẽ fideliũ. que ẽ
oris sui. i. ab ipso pcedens. sicut ipse
ait. Vos ñ estis q̃ loquimini. ⁊ cetera

Vincenti dabo manna absconditum.
Manna dr̄ a manhu. qđ intp̄tr̄ q̄d est
hoc. Quando filij erant ī deserto ⁊ d̄s
illis pane egentib; dedit manna. ⁊ pre
cepit illis ut qđ unusq̄sq; ante domū
suā reperet sūmo mane indubitanter
comedere. Quo sic̄ dixi inuento. cum
sūmo admiratione aspicientes dicebāt
int̄ se lingua sua manhu. qđ intp̄tr̄
q̄d hoc ē. & id̄o dicit. uincenti dabo mā
na. i. celeste regnū in q̄ replebunt̄ per
petua saturitate q̄ in eo potint p̄ma
nere. manna dico absconditū. q̄d reg
num in hac uita degentib; ualde est
absconditū. Vel manna. i. filiū meū
un̄ reficient̄. filiū absconditū. i. dīta
tem in carne latentē. Et dabo illi
calculū candidū. hoc ē euglīm faciēs
eos candidos. qđ dicit̄ calculū p̄ simi
le. Sic̄ enim antiq̄ p̄ albos calculos
bonos dies separabant a malis ut p̄si⁹
dicit. hc̄ matrine diē numā melio
re lapillo. ita euglīca dicta diuidit
bonos a malis. in quo calculū ē sc̄ptū
nomen nouū. id ē. celeste regnū. q̄d
nemo scit nisi qui accipit. Quāuis
enim fideles in hac uita sciant p̄ hoc
q̄d aliis p̄dicant. n̄ tam̄ ita p̄fecte sci
unt eius dulcedinē sicut ille q̄ accip̄
. i. sic̄ ille qui uidet ⁊ sentit. Et an
gelo eccl̄e thiatire scribe. Thiatyra
intp̄tr̄ illuminata. P̄ thyatirā enim

intelliguntur fideles qui p̄us p̄ consilium
⁊ canticū & diuisionē cornuū sc̄ spū sc̄o
illuminati. Hec dicit filius dī. H. i. d̄s
⁊ homo. qđ nom̄ fuit nouū ante īcar
nationē ⁊ inauditū. qđ nemo scit. i.
plenarie intelligit nisi q̄ accipit. i. n̄
ille qui credit eū incarnatū. Vt p̄ cal
culū possim⁹ intellig̃ ih̄m xp̄m. q̄
fuit calculus. i. uilissim⁹ int̄ iudeos.
⁊ abiectus calcatus. in quo ē sc̄ptū nom̄
nouū. H. Id̄o hic apđ descriptionē po
nit filius dī. licet in aliis hoc n̄ posuis
set. ut simul intelligam⁹ ip̄m alia p̄
cepta dedisse. Qui habet oclos tanq̄m
flamma ignis. b. P̄ oculos intelligim⁹
p̄dicatores alios p̄dicatione īflamātes
⁊ qui sc̄ ignis. i. se ipsos a uiciis pur
gantes. aliud ut sup̄i⁹. Noui opera
tua. caritatē ⁊ fidē. Sciendū ē cur
p̄ponat op̄a caritati. ⁊ caritatē fidi
cū nullus nisi p̄cedente fide & caritate
sequente possit digne op̄ari. Id̄o dictū
ē id̄o p̄posteratū est. quia p̄ bona op̄a
exhibet̄ caritas in unoq̄q; & p̄ caritatē
fides. p̄ qđ notat̄ aliqua dignitas. q̄a
fides sine op̄ib; mortua ē. P̄ ministīū
intelligim⁹ ministrationē elemosinaꝝ.
Ille minister ē dei. qui bona sua pau
perib; distribuit. P̄ hoc qđ dicit nouis
sima op̄a plura p̄orib; intelligit̄ p̄
seuerantia bonoꝝ opum. i. p̄motio de
uirtute in uirtutē usq; in finē. Sed habeo

aduersu te

aduersum te. r(eliqua). Quasi dicat. In hoc
quod dux es laudandus. sed in hoc quod se
quitur es uituperandus. quia permittis
id est non reprehendis mulierem ieza
bel que se dicit prophetem. id est pro
phetissam. r(eliqua). Iezabel fuit uxor
achab. que quoscumque poterat a
uia dei deuocabat. et ad sacrifican
dum ydolis compellebat. et habebat
quinquaginta sacerdotes qui deo suo
sacrificabant. inter quos uenit hely
as et coram rege fecerunt conditio
nem talem ea absente. quod si deus eorum
posset incendere struem lignorum super
quam sacrificabant absque ignis impo
sitione. interficeretur helyas ab il
lis. Si non esset impotens hoc facere.
et deus helye hoc posset facere. interfi
cerentur omnes ab illo. Hac conditione
facta composita lignorum strue. absque
aliquo igne. ceperunt inuocare
baal cui sacrificabant ut accenderet
struem. Quibus inuocantibus a mane
usque ad meridiem et nichil proficien
tibus: dixit helyas deridendo. Cla
mate altius: quia forsitan dor
mit. aut in diuersorium abiit. Tunc
sacerdotes postquam uiderunt quod ni

chil proficerent: preceperunt helye ut
deum suum inuocaret. Tunc ille accepit
aquam habundantissime. et proiecit
super struem. et subtus fecit cauinas
ubi posset confluere. Quod ideo fecit.
ne ipsi possent dicere ignem eum fur
tim subposuisse. Quo facto nomen
dei sui cepit inuocare: et statim ig
nis ligna et aquam pariter consump
sit. Tunc accipiens helyas omnes sa
cerdotes duxit eos ad aquam quan
dam: et accepta capitali sententia
precepit eos in aquam proici. Quibus au
ditis iezabel irata uehementer ju
rauit ita dicens. Viuit deus meus.
quia auferetur anima helye uelut
uni ex sacerdotibus meis. Quod audi
ens helyas multum timuit: sed
fugiendo minas eius euasit. Ieza
bel interpretatur sterquilinium. uel
fluens sanguis. per quam intelliguntur
sordes uitiorum in se continentes. et
in se fetentes. et quicquid tangunt
fetidum ad modum sterquilinij fa
cientes. Fluens sanguis uocatur
menstrua. id est sanguis putridus.
profluens a mulieribus. qui sanguis
ueluti in se est putridus. et quicquid

fluendo tangit fetidū reddit. Ita
ūba peccōꝝ sunt in se fetitia. & q̄s
cumq; plata tangit. id est qui eis
ꝯsentiunt. illos reddit fetidos. Qua
ꝓpt hic in hoc uituperat tyatirā id ē
illuminatā ūtutib;. quia n̄ uult
rephendē iezabel. id ē peccatores
illā imitantes. Q̊d bene deberent
facē. dicit enim scriptā. Si n̄ annū
tiaueris iniquo ī iquitatē suā. san
guinē ei⁹ de manu tua requiram.
Et ego mittā eam ī lectum. id ē in
infernū in quo s̄ lectus ꝑparat.
uel in lectū. id ē in obdormitionē.
id ē in ablationē bonoꝝ unde peri
cruciet. Et qui mechabant cū
illa. id ē qui aliqn̄ eam imitabant.
q̄uis n̄ assidue. tam̄ erunt pt
mortē in maxima tribulatiōe. S;
illi q̄ sunt filii ei⁹. id ē assidue eā
imitantes ītficiā in hac uita.
& hoc ī mortē. id ē non ad hoc ut
dem eis uitā post mortē. s; ꝑpe
tuā mortē. & sic plus īteret filios
illos q̄ assidue peccāt. q̄m alios q̄
aliqn̄ peccant. Per hoc q̊d dic̄ scru
tans corda & renes. debem⁹ no
tare qd̄ scrutat exteriora & interiora.

Uobis aut̄. qd̄ sic ꝯtinuat quasi di
cat. Omnib; dabo sc̄dm opa eoꝝ. s;
uobis qui n̄ in multis peccantes rep
hendē & ceteris qui estis thyatire
id ē illuminati. ceteris dico q̄cūq;
n̄ habent hanc doctrinam. id ē q̄
cūq; non imitant. i. nolūt discē
doctrinā iezabel. i. q̄ n̄ cognoue
runt altitudinē sathanę. i. q̄ n̄
expti st̄ illa uitia ꝑ que aliq̄s ef
ficitur supb̄. que st̄ altitudo di
aboli. i. q̄ uitia uident peccatorib;
sūma eleuatio. q̄uis sit eis sū
ma depssio. Cognouerunt q̊d ē ui
cia. q̄a nemo scit agē qd̄ bonū ē
nisi sciat uitare q̊d malū est.
& ideo addit quēadmodū dicat
licet cognouissent. tam̄ n̄ cogno
uerunt quēadmodū dicūt ꝑsores.
i. n̄ expti fuerunt. hoc est ope non
impleuerunt q̊d ꝑsores dicūt. Dice
bat enim q̊dā quia nil ꝓficeret
noua lex. nisi adimpleret uet⁹
lex. & qd̄ nil ualet baptismus
nisi fieret ꝑputiū. qd̄ ualde erat
absonū uobis qui n̄ expti estis
talem doctrinā ꝑuersoꝝ. Non
mittā sup uos aliud pond⁹. id ē

non precipiam observari spiritualem
legem .i. novam. Si enim utramque preci-
peret servari. tunc adderet pondus super
pondus. cum utraque sint valde pon-
derosa. In veteri enim dicitur. Si quis me-
chatus fuerit lapidibus obruatur. quod est max-
imum pondus: hic autem .i. in nova
lege reperitur hoc. Qui viderit mu-
lierem etc. Quod utrumque est mirabile
pondus. et ideo dicit. non mittam super vos
aliud pondus. et tamen quantum ad aliud
non mittam aliud tenete .i. in manibus
semper habete .i. bene servate. quod no-
tatur per tenere. Illud enim quod semper in
manibus tenemus. bene servamus.
Tenete donec veniam .i. donec ani-
mam vestram de ergastulo carnis eri-
piam. Qui vicerit et custodierit hec.
Addit ut ostendat qualiter unusquisque
poterit vincere. scilicet custodiendo opera
mea .i. perseverando in operibus bonis. que
opera sunt mea .i. mihi imputanda .i.
a me procedentia. Dabo illi potestatem
super gentes. Gentes dicuntur a gigno.
Illi enim dicuntur qui sunt geniti in peccatis.
ut pagani. Et reget eos in virga
ferrea. Per virgam ferream evangelica pre-
cepta .i. novam legem que dicitur ferrea

quantum ad veteris comparationem legis.
que dicitur lignea. quia poterat frangi. fer-
rea .i. nova ideo dicitur ferrea. quia nul-
la alia lege potest frangi. Et confrin-
get eos tamquam vas figuli. Sic enim
vas figuli postquam quassatur. non po-
test amplius suis partibus constitui.
ita illi confringentur quantum ad vitia
hoc est ita corrigentur arte evangelica doc-
quod numquam revertentur ad vitia prepo-
sita. Intelliguntur in virga ferrea
duo. rectitudo et duricia. rectitu-
do ideo quia peccatores erigi per pe-
nitentiam solent. duricia. quia aspera
sunt evangelica precepta. Notandum est
cum post mortem dicat se dare potes-
tatem alicui super gentes: cum nullus
post mortem possit predicare: Quod sic
est accipiendum. Ideo dicit. quia cum unus-
quisque fidelis sit membrum Christi post mor-
tem et ante. Christus eius caput regat
eos. sicut dicit psalmista. reges eos
in virga ferrea: et tunc etiam membra
dicuntur esse cum capite regentia.
Martinus quamvis ab hac vita sit
separatus. modo tamen est cum capite
suo .i. cum Christo cuius est membrum. et
similiter alii sancti. Et dabo illi stellam

matutinā .i. me xp̄m q̄ sum ꝯpara
bilis stelle matutine .i. aurore. Au
rora enim ē finis noctis. & principiū
diei. Similr̄ ego sum finis noctis.
.i. ego sū causa q̄re finiantur pecca.
.i. destruantur. & sum principiū diei.
III .i. boni. Et angelo ecclesie sardis scri
be. Sardis interpretatur principiū pul
chritudinis. q̄ bene post thyatiram
ponitur. Postq̄m enim fidelis aliquis
illuminatur: incipit pulcher fieri
Scio opa tua. q̄a nomē habes q̄d ui
uas: & mortuus es. Quāuis enim no
men habeat xpiani p̄ q̄d quisq; de
bet uiuere. mortuus ē tamē q̄ caret
caritate. Et ideo dicit. nomē habes
q̄d uiuas .i. p̄ q̄d posses uitā ppe
tuā habere si caritati uelles īsuda
re. Quapropter ne moriaris ex toto
esto uigilans ī caritate. & ꝯfirma
cetera bona opa que sunt inter: q̄ mo
riuntur nisi sustineantur p̄ caritatē
sic dicit apl's. Si distribuo ī cibos
pauperū omēs facultates meas. & c̄.
Ergo habe ī mente qualiter .i. qua
ꝯditione accepis in baptismo x̄
anitatē. & postea audieris a p̄dica
torib; q̄d est x̄anus. uel p̄imitus cō
plendo ope. & postea audiens. P̄dicato
res p̄imitus complent ope. & postea
p̄dicant .i. illi prius accipiunt .i. fa
ciunt q̄d p̄dicant. & postea liben
tius audiuntur q̄d p̄dicant. Si nō uigi
lauis ueniam sic fur .i. obdormi
ente te ī peccatis. & q̄ndo nescies ue
niā ad te .i. ad tui detinentium.
Sed habes pauca nomina in sardis. ideo
dicit nomina. q̄a sic aliquis p̄ nomē suū
ppriū dinoscitur: ita fideles dinoscū
tur a xp̄o p̄ bona opa. Et ideo dicit
pauca nomina .i. paucos dignos cog
nitione dei. Qui nō inquinauerunt ues
timenta sua. ambulabunt mecū in albis
q̄m digni sunt. Cū nullus sit sine pec
cato. q̄re dicit. q̄ nō inquinauerunt. Et
Ideo hoc facit. q̄a sic pauca bona
nō extinguunt plurima mala. ita pau
ca nō inquinant & extinguunt multa
bona. Uestes intelliguntur uirtutes
quib; fideles ornantur. sic uestib; ali
quis ornatur. Et ambulabunt mecū
in albis. Ambulare dicitur in albis .i.
in uirtutib; ascendendo de uirtute
in uirtutem. q̄d notatur in ambulare.
& ideo qui uincit. sic .i. ut illi qui
ambulant mecū. uestietur uesti

mentis albis. et c. Et angelo phila-
delfie scribe. Philadelfia interpretatur
seruans hereditatem. Ille uidetur ser-
uare hereditatem. qui facit talia o-
pera per que efficitur heres patris sui
uidelicet ihesu christi. Hec dicit sanctus in sanc-
tis et uerus in promissis. qui habet
clauem dauid. id est carnem quam assump-
sit ex tribu dauid. que dicitur clauis esse.
quia per illam celeste regnum prius ualde
obseruatum nobis aperuit. quod aperit
scripturas uel paradysum suis fidelibus;
et quibus ipse aperit nemo alius claudit.
et ipse claudit ianuam celi uel scrip-
turas peccatoribus; et quibus ipse clau-
dit nemo alius aperit. Ecce dedi
coram te ostium scripturarum uel ostium
paradysi quod nemo potest claudere
illi cui ego aperio. nisi ipse cui aperio
recedat ab ostio sua sponte. id est nisi
uelit ad pristina peccata redire a deo.
Dedi tibi ostium apertum. quia habes mo-
dicam uirtutem. id est humilitatem. que ideo
uocatur modica. quia ille qui ea utitur
semper se ostendit minorem aliis et
humiliorem. Ecce quia seruasti uerba
mea. id est precepta mea. et quia es humi-
lis. dabo tibi ad tuum honorem de syna-
goga sathane. qui se dicunt esse et
non sunt. et faciam illos ut adorent
id est ut tua predicatione conuertantur. et
humilient se sub tua potestate.
Tunc facit dominus aliquem adorare. cum di-
uina clementia facit eum conuerti ab er-
rore. Et hunc honorem dabo tibi quia
seruasti uerbum patientie mee. id est
quia me imitatus fuisti in patientia.
in hoc quod pro persecutoribus tuis orasti.
sicut et ego feci quando dixi. pater igno-
sce illis quia nesciunt quid faciunt.
Quapropter quia hec fecisti. ego serua-
bo te ab hora temptationis. id est ab illa
hora in qua antichristus temptabit omnes
in terra tempore eius manentes. Temp-
tare dicitur in bonum. aliud in malum.
Diabolus enim semper temptat hominem
ut eum seducat et a bono opere retra-
hat. deus non ad hoc hominem temptat
ut fidem et bonitatem illius probet. et aliis
probando notificet. sicut legitur de abra-
ham quem temptauit ut fidem eius
reuelaret. non ideo quin ipse fidem eius
bene cognosceret. Ecce uenio cito.
id est statim ueniam ad iudicium. quod ita
cito eueniet quasi iam esset presens. et
per hoc multum hortatur nos ne deci-

damus a bono proposito: et ideo tene
quod habes .i. humilitatem. ut nemo ac
cipiat coronam tuam .i. retributionem
quam es habiturus si perseveraveris in hu
militate. Non ideo hoc dicit ut il
lud quod uni attribuit scilicet postea aufe
rat et alii tribuat. sed ut eum terreat
ne deficiat. Et bene debes tenere
quod habes. quia ille qui vicerit faciam
illum columpnam .i. sustentaculum ali
orum in templo .i. in ecclesia dei mei. et
sic permanebit ibi immobilis quemad
modum columpna permanet immo
bilis in aliqua domo. Et scribam
super eum. Per scribe. ostendit divinam
mansionem. quia quod scribitur plus du
rat quam quod voce profertur. scribam
dico nomen meum .i. hoc nomen eternum
.i. faciam illum esse ut me eternum vel
faciam illum eternum .i. in regno
meo sine fine manentem. Et nomen
civitatis que est ierusalem scribam super
eum. quod nomen interpretatur visio pa
cis .i. faciam designari ab hac voce
que est visio pacis .i. erit videns
pacem. civitatis dico nove. ideo dicit
nove. quia ad iudicium illi qui erunt
ierusalem .i. videntes pacem erunt induti

novam carnem. que ierusalem .i. videns pa
cem descendit .i. humiliavit se de
celo .i. propter christum quem recognoscit
propter se esse incarnatum et passum a deo
meo .i. longe inferiores se reputant
a deo meo. dum ei ascribunt quicquid boni
egerunt. et indignos se esse repu
tant tanta retributione. Ipse dicitur
celum dei. quia in eo sedet deus. Et
scribam super eum nomen novum. id est
ihesum christum. quod est novum. quia ab an
gelis ibi impressum. Et angelo
laodicie scribe. Laodicia interpretatur
tribus amabilis domino. quod merito potest
superdicta ponitur. quia nemo po
test domino amabilis esse. nisi prius sit
consilium et canticum et est. Per hoc quod istos
magis corripit quam alios quamvis
sint amabiles. illic innuit quod illum
quem plus diligit plus corripit. Et
hoc etiam in hoc notatur. quod in quantum
aliquis propinquior est deo: tanto ma
gis debet timere ne recedat ab eo.
Hec dicit qui est amen .i. qui habet
verum esse .i. veram essentiam .i. im
mutabilem. et qui est verus in primis
sis et qui causat omnia. Scio opera tua
quia neque frigidus es neque calidus.

frigidũ uocat illũ qui reminiscens
preteritoꝝ maloꝝ frigescit in illis . i . in
gemiscit ĩ illis dolendo q͛d ea ꝑpetra
uit . q͛d bonũ est :· Et illũ calidũ uocat
qui calet q͛d laborat ut de labore
ad laborẽ ascendat . i . de ĩtute ĩ uir
tutem . q͛d ualde bonũ est . Iste uero
cui hec mittit͛ neutrũ erat . i . nec
frigid᷒ nec calid᷒ . s; tepidus q͛d ma
lum fuit . qua ꝓpt͛ eum sic ĩcrepat .
Incipiam te euom͛e . i . expell͛e ex
ore meo . i . ꝯsortio ꝑ̄dicatoꝝ meoꝝ
qui sc̃ os meũ . i . ꝑ quos ego loquor
mũdo . Per hoc q͛d dicit incipiã . fu
turũ notat spatiũ penitẽdi se
datũm si uult penit͛e . Ne ex toto
t͛reat eum . ostendit q͛re euomat il
lum . id͛o sc͛l͛ te euomã . q͛a dicis .
Diues sũ in his operando . ꝛ locupleta
tus in bene cogitando . Et sic nulli᷒
ego auxilii . Hoc est dic͛e . Ideo te
euomã . quia q͛cq͛d boni agis t͛ at
tribuis . Tu dicis q͛a diues sũ . s; men
tiris q͛a miser es . quia nil bene o
peraris . Et miserabilis . Miserabilis
ẽ ille qui cũ sit paup ĩfirmitate
angustiatur . Hoc est dic͛e . Quia t͛ as
scribitur . ñ est q͛d agis . s; es miser . q͛a
nil boni agis . ꝛ miserabilis q͛a ĩ hoc
languescis . Et paup q͛a nil boni co
gitas . Et cecus quia ibi ꝑseu͛as . et
sic es nudus . i . carens bonis opib;
ꝛ bonis cogitõnib; q͛b᷒ deberes in
dut᷒ esse . Et hoc id͛o quia q͛cq͛d agis
ñ dño deo . s; t͛ ascribis . Quapropter
suadeo t͛ em͛e a me aurũ igne ꝓba
tum . Hoc est dic͛e . Si uis diues ẽẽ
oportet te aurũ em͛e . i . affligẽdo
carnẽ tuam ieiuniis . uigiliis ora
tionib᷒ ꝛ ceẗis emes aurũ . i . celeste
regnũ . q͛d est sordib; carẽs ut au
rum ignitũ . i . bene purgatũ . Vel
aurũ . i . bonã cogitationẽ . uł Et opa
tionẽ igne . i . spũ sc͛o purgatã :· ꝛ hoc
a me . i . m͛ gratẽs ꝯferẽdo . hec habẽdo .
Et collirio inunge oc͛los tuos . Colli
rium ẽ q͛dam ꝯfectio herbarũ t͛re
unde purgant͛ oc͛li a lippa q͛ ꝓcedit
a puluẽ uł ex aliquo humore t͛reno :·
Et sic herba que ꝑ̄ ceatur ex t͛ra . repel
lit infirmitatẽ que ꝑceat͛ extra
Simili͛ caro xp̄i que fuit t͛rena :·
pecca nr̃a purgauit a ꝑ̄ma t͛ra id ẽ
ab adam ꝑ̄ ceata . Et id͛o dicit ĩunge
oc͛los tuos collirio . i . affige carnẽ
tuã ut possis inde pecca expellere .

Ego quos amo arguo· ⁊ arguendo
castigo· Hoc id̉o dicit ne ex toto ter-
reat eum· Ergo quia q̉s amo redar-
guo· emulare illũ quẽ amo· ⁊ hoc
fac penitẽciã agendo· Et id̉o debes
age penitẽciã· ut ostiũ tuũ· i· mẽs
tua sit m̃ apta· q̉a ecce· i· in aperto
sto ad ostiũ· P hoc qd̉ dicit stare
ostẽdit se nudum in illo cui ostiũ
pulsat sede· i· quiesce· s; stare· id ẽ
passionẽ sustine p illo qui ñ uult
s̃ ostiũ· i· mentẽ suã apire· Et pul-
so· Tc̃ pulsat ostiũ mentis· qñdo
memor aliq̉s pretita pecc̃a recog-
tat· Et bene debes m̃ ostiũ apire·
quia si q̉s audierit uocẽ meam
· i· pulsationẽ meam senserit· et
sentiendo ianuã apuerit· intrabo
ad ipsũ iuuandũ· ⁊ cenabo cũ il-
lo· ⁊ ille mecũ· Tunc cenat dñs cũ
aliquo· dũ bene opantẽ adiuuat
in hoc mundo· Et tc̃ aliq̉s cenat cũ
illo· cũ aliq̉s eñs in cõtemplatione
diuina· intelligit regnũ eternũ
se cũ xp̃o habiturum· Et ipt̉ hoc ẽ
debes m̃ ostiũ apire· ⁊ uince· quia
qui uicerit dabo illi sedẽ mecũ in
throno meo· i· in illa sede ⁊ potes-

tate que est m̃ data sc̃dm huma-
nitatẽ· sicut ⁊ ego uici tolerando pas-
sionẽ· Et sedi cũ patre meo in eius
t̃no· i· in illa sede qua sedet dñs se-
cundũ diuitatem· in q̉ nemo potest
IIII · mortalis sedere· Post hec uidi·
Ostẽsa pma uisione uult ostẽde
sc̃dam dicens· Hanc p̃dictam ui-
sionẽ uidi ego p angelicam in-
mationẽ· Et post hec uidi alta· i·
sup̃dictis cõsideratis· consideraui al-
tius· hoc ẽ altiora ⁊ digniora cepi
aspice· Vel post hec· i· p hec q̉ uide-
ram· Et sic post· erit casuale non
temporale· Et ecce ostiũ· Ostẽdit
qd̉ uidit ostiũ scil; aptũ in celo·
· i· in eccl̃a· Eccl̃ia uocatur celũ· quia
sedet dñs in illa· Et uox pma qũ
audiui· i· intellexi fuit tãqũ· i·
cõsiderans in pmis uet̉ testamẽtum
fuit m̃ tanqũ uox tube· i· sicut
tuba acuit milites ad bellũ
⁊ ñ pugnat· Et uocẽ emittit· Et ñ
sigñat aliqd̉ uerbũ· similit̉ uet̉
testamẽtum cepit me impellere
ad intelligẽdũ spũalia· licet nõ
plenarie nisi p tuba intimaret
· i· pluttam· Prius fuit uox tube

s; postea uox loquens mecū .i. con
sidārdo noui testamentum fuit in
manifestatū. qđ prim⁹ fuit occul
tum attendēdo ueteris testamēti.
Ascende huc. Ostendit q̄d audierit
hoc scił. ascende huc .i. ad altiora
intelligenda te erige: et ostendam t̄
que oportet fieri cito. Vel ut hec di
cat iohēs in psona illoꝝ qui fuer̄t
baptizati a iohanne baptista. qui
nondum acceperant spm̄ scm̄. nec ēē
inde aliq̄d audierant. qđ patet p
hoc qđ dixerunt. neq; si sp̄c scs̄ sit
audiuim⁹. et illi hec dicant. Prima
uox .i. anteq̄m aliq̄d audiuissem⁹
de sp̄u sc̄o fuit uox tube. s; post
acceptionē sp̄c sci fuit uox loquent̄s.
.i. pillumīnationē sci sp̄s que de
dō erant dicta clarius ītellexim⁹.
Post hec statim fui in sp̄u. Quasi di
cat. Considārdo noui 7 ueteris tes
tamentum fui in sp̄u .i. in altiori ui
sione .i. p spm̄ scm̄ fui ī altiori cō
sideratione. P hoc qđ dicit fui ī
sp̄u. uidet̄ innuere qđ in alia uisio
ne n̄ fuisset in sp̄u. qđ esse otrariū
s̄ quia supius dixit se fuisse ī sp̄u.
s; paltiorē uisionē. Vel illi dicāt

qui spm̄ scm̄ nondū acceperant neq;
intellexerant. s; post intelligentiam
sp̄c sci hoc dicat̄. hoc est post ꝯside
rationē noui testamēti dicant se fu
isse in sp̄u. Et ecce sedes. Qđ sic cō
tinuat̄ quasi dicat. fui in sp̄u. et
postq̄m fui in sp̄u ecce sedes .i. ecclā
posita erat in celo .i. ecclā. Hoc ideo
dicit. qa q̄muis ecclā tota sit sedes
dī .i. omīs entes in ecclā. tam̄ q̄dam
sunt magis sedes dī .i. illi qui sun̄
sciores. 7 illos accipit hic per sedes.
Et qui sedebat similis erat aspectu
lapidis .i. n̄ erat similis lapidi. s;
aspectui .i. colori qui aspicit̄ in la
pide accepto ī designatiōe iaspidis.
Iaspis enī est uiridis coloris 7 obtu
si. p quē notat̄ deitas. q̄m quantō
quisq; altius ꝯsidat. tanto magis
hebes efficit̄. Et erat similis sardi
ni. Sardis ē rubei coloris. q̄ color
sigat humanitatē xp̄i .i. carnē
sanguine rubeā. Qđ est dicere.
Vidi dm̄ et hominē .i. in mente ex
cogitaui. Nota qđ dicit dītatem
simile aspectui iaspidis n̄ iaspidi.
humanitatē n̄ similē sardini.
Ideo hoc facit. qa qđ est in corpo

reum · corporeo n̄ est equipp̄andū
s; corporeū sicut humanitas satis
potest coequari sardini qui ē cor
poreus. Et iris erat ī circuitu sedis.
Iris interp̄tat̄ pax · quia d̄s posuit
eā in celo post diluuiū ut eēt sig
num fedis · i · pacis · i · ne noe postea
timeret qd̄ deus iterum terram diluuio
pderet · uelut ipse att · ponā arcū
meū ⁊c̄ · P yrim simil̄r intellig̃r
d̄s ⁊ homo · Inyri enim st̄ p̄ncipa
les colores · uiror ⁊ rubor · P uiroē
d̄itatem ut sup̄ · p ruborē huma
nitatē accipe · Et sicut yris ens in
nubib; ymbres emittit ⁊ t̄rā ger
minare facit · sic d̄s ⁊ homo simul
iunct̄ intr̄is · i · ut̄ predicatores
nubilosos ⁊ p signa ⁊ p multa bo
na op̄a que fecit fructificare eos
fecit · ⁊ idō dicit · Et yris erat ī cir
cuitu sedis · i · d̄s ⁊ homo erat ī mu
nitione eccl̄e · Sicut illud q̄d ē cir
ca ortum ul̄ circa domū, p̄tegit
⁊ defendit ab exterioib; inimicis ·
sic d̄s p̄tegit eccl̄am ab inimicis
eā dissipare uolentib; · i · ab hereticis
⁊ ab aliis pseudo p̄p̄his · Yris dico
similis uisioni smaragdine. Sma

ragdus ē uiridis coloris ⁊ clarissi
mi · p q̄m notatur mīa dei · quā in
q̄ntum quisq; cōsid'at magis · tan
to magis s; eam elucidat. Et in cir
cuitu sedis · sr̄ sedes uiginti q̄tuor ·
⁊ sup̄ thronos · xxiiii · seniores · ⁊ cet̄a.
P xxiiii · sedes intelligunt̄ · xxiiii ·
libri ueteris testamēti · p xxiiii · se
niores · om̄s antiqui patr̄s in illis
lib̄s assidentes · i · studentes. Sedi
le uocat̄ qd̄ iuxta t̄ram ponit̄.
in quo q̄cumq; uult sede opoŕtet
eū uers̄ t̄ram inclinare. Similiter
sc̄i patres in lib̄s ueteris testamēti
studentes q̄nuis in q̄b;dam sp̄ua
liter intelligentes · tam̄ in quib;da
fuerunt litt̄e · i · t̄re adherentes · ue
luti ibi ubi dr̄ · Comedite ⁊ satia
mini · bibite ⁊ inebriamini ⁊ c̄ ·
Vel p xxiiii · sedilia possum̄ intel
lig̃e · xii · libros ueteris legis · ⁊ xii ·
noue legis · ⁊ p · xxiiii · seniores
· xii · p̄phas q̄ntum ad · xii · libros
ueteris testamēti ⁊ · xii · ap̄los q̄ntū
ad libros noui · p albas uestes bo
na op̄a · p coronas · uirtutes illos
ornantes ut corona ornat ca
put · Et de throno p̄cedebant · i ·

de ecclesia fulgura que sancti faciebant
et uoces .i. predicationes. et tonitrua
.i. gehenne comminationes. Per hoc quod
dicit thronum singulariter. et superius
dicit sedes pluraliter. intelligendum
est quod licet plures sedes sint .i. fide-
les in ecclesia. tamen ad unum sunt omnes
tendentes .i. ad christum qui est caput
omnium illorum. Per lampade ardente
intelligitur deus et homo: per lampade
homo. per ardentem deus. Sicut enim
lampas ab alio lumen accipit. simi-
liter caro christi propter diuinitatem cla
ruit. Septem dicit propter septiformem
gratiam sancti spiritus. Ante thronum .i. ante
ecclesiam et in conspectu sedis. intransi
tiue dictum est .i. in sede a deo conspec
ta erat tanquam mare uitreum. non
reuera mare sed simile. Per mare in
telligitur baptismus. per uitrum con
fessio. per cristallum illuminatio uirtutum.
Notandum est cum per mare intelli
gatur baptismus. per uitrum confessio.
per cristallum uirtutum splendor. quod sa
lomon in introitu templi fecit ene
um mare .i. clausit mare ex ere.
Es enim extrinsecus est nigrum. sed
liquefactum efficitur splendidum. et ideo
figurabat uetus testamentum. quod quan
tum ad superficiem littere est niger
rimum. sed si scrutetur intus efficitur
splendidum. Et mare inibi clausum
significabat futurum baptismum.
Et ideo per mare intelligitur baptismus.
per uitrum ideo confessio. quia sicut
per uitrum quicquid est intra uidetur. ita
per confessionem peccata latentia decla
rantur. et sicut uitrum est fragile. ita con
fitens adhuc est fragilis. sed postea
cristallus efficitur. bonis operibus insu
dando. Cristallus enim durior est et
splendidior uitro. et fit ex aqua et
frigore. et tamen continet in se ignem qui
est contrarius aque. et ideo per cristallum
denotantur illi qui post confessionem
per penitentiam carnem suam affligentes
celestia iam contemplantes. tribulati
onibus iam resistentes huius mundi. et
ad terrena se nullomodo flectentes. sed
semper se ad altius promouentes effi
ciuntur cristallus .i. duri et splendidi
sicut cristallus ex aqua prius et frigore
erat .i. ex hoc quod frigescit in peccatis
et in se ignem habent .i. spiritum sanctum qui
eos illuminat et inflamat ad simi
litudinem cristalli. unde procedit ignis per

calorem solis. Et in medio sedis et in circuitu sedis quatuor animalia. Per quatuor animalia intelliguntur iiii euangeliste. que dicuntur animalia. id est alios animantia. que erant in circuitu sedis. i. exterius ecclesiam munientia. et in medio. i. interius. i. in mentibus eorum inserendo bonas cogitationes. plena oculis. i. bonis uirtutibus per quas uident ante. i. clare intelligunt nouum testamentum. quod dicitur ante propter dignitatem. et retro. i. uetus testamentum. quod est retro. i. indignius nouo. Vel plena oculis ante. i. aspicientes futura. et retro. i. reducentes ad memoriam preterita peccata. Vel quod melius est per quatuor animalia intelligamus omnes fideles. ecclesiam intus et exterius protegentes. et futura et preterita considerantes. Si enim intelligamus per iiii animalia quatuor tantum personas. impossibile uidetur esse illos ecclesiam intus et exterius defendere.

Et animal primum simile leoni et cetera. Per primum animal intelligitur matheus qui ideo dicitur similis leoni. quia leo est rex aliorum animalium. et ipse incipit euangelium a regali dignitate sic dicens. Liber generationis ihesu christi filii dauid. Per secundum animal intelligitur lucas. qui ideo dicitur similis uitulo. quia incepit euangelium a sacerdotibus; qui sacrificabant uitulos. sic dicens. Fuit in diebus herodis regis sacerdos et cetera. Marcus uero intelligitur per tertium animal qui ideo similis homini. quia loquitur in principio sui euangelii de humana generatione sic. Fuit iohannes in deserto predicans. Iohannes uero dicitur similis aquile. quia sicut ad celum uolando sic aquila eleuat. ita iohannes de filio loquendo tendit ad celestia sic dicens. In principio erat uerbum et cetera. Que quatuor similitudines notantur in christo. Ipse fuit leo. quando claustra inferni confregit. uitulus quia se ipsum in ara crucis sacrificauit. homo. quia humanitatem accepit. aquila. quia uidentibus apostolis in celum ascendit. Et hoc totum notandum est in unoquoque fideli. Vnusquisque enim debet esse leo. i. ad calcandum uitia. et uitulus. i. se se ipsum deo sacrificans per carnis afflictionem. et aquila. i. celestia contemplans. et homo. i. humiliari in humanitate. Qua propter intelligendi sunt omnes fide

les. leo. uitulus. homo et aquila ut diximus. Et quatuor animalia habebant alas senas. Per .vi. intelligitur perfectio operum. quia in sex diebus constituit deus mundum. Per alas. uolatus ad celum. i. promotio de uirtute in uirtutem. Tunc enim aliquis incipit se eleuare a sedibus iuxta terram positus. quando chorruscat bonis operibus. Et in circuitu et intus plena oculis. Supra dixit plena ante et retro. hic dicit in circuitu. hoc dicit ideo. quia per circuitum intelligitur dextra et sinistra. sursum et deorsum. ante et retro. et ideo hic comprehendit quod superius. Ille plenus est oculis in dextra. qui non extollitur in prosperis. ille uero in sinistra. qui non frangitur in aduersis. ante qui futura prouidet. retro qui preteritorum reminiscitur. deorsum. qui omnia mundana docet esse calcanda. sursum. qui semper tendit ad celestia. Et non habebant requiem. Requies boni et mali dicitur. Requies mali. quando aliquis requiescit in lecto peccati. quod uidetur sibi requies. Requies boni. quando aliquis laborat in hac uita ut possit perfrui sempiterna. Et requiem mali dicit hic non habere sanctos clamantes die ac nocte. i. in prosperitate et in aduersitate. Sanctus sanctus sanctus. hoc est confitendo trinitatem et unum deum asserentes. quod habemus Dominus deus omnipotens. hoc confitendo non requiescunt in lecto mortis. Et cum darent illa quatuor animalia et cetera. Per gloriam habemus resurrectionem. quia primitus fuit predicanda resurrectio. postea passio. ac deinde incarnatio. ad ultimum ascensio. Nota post hec animalia sic ordinata debemus intelligere ordinem predicationis ut diximus resurrectionem per benedictionem potestatem. Et cum quatuor animalia attribuerent laudem hanc domino procidebant .xxiiii. seniores. i. humiliant se ante sedentem in throno dicentes. Dignus es domine et cetera. Quod dicit erant intelligendum est in dispositione sua et postea sunt creata. Et uidi in dextera sedentis. i. in sapientia dei patris hoc est in filio incarnato. Per dexteram notatur filius. quia sicut aliquis operatur per dexteram. ita pater operatur per filium. Vidi et quid uiderit ostendit. librum scriptum intus et foris. Per librum intelligenda sunt omnia illa que dicta

uel facta sunt a deo ab adam usque ad
finem mundi. Per scriptum intus et foris.
nouum testamentum et uetus. Nouum
enim erat scriptum intus. quia non po
terat bene clare uideri. quemadmodum
illud quod intus scribitur. uetus uero erat
foris scriptum. quia et si superficies lit
tere uideri poterat. tamen non aperie
batur quod intus latebat. Per .vii. sigilla
intelliguntur illa que erant ualde
occulta et in ueteri et in nouo testamen
to. quatuor in ueteri. tria in nouo. Que
.iiii. sunt hec. Primum ab adam usque
ad noe. quia multa fuerunt dicta uel
facta inter utrumque que nimis ual
de erant obscura et sigillata ante
aduentum et passionem et resurrectio
nem christi. Secundum sigillum a noe usque
ad legem. Tercium sub lege usque ad
prophetas. Quartum a prophetis usque ad no
uum testamentum. id est usque ad aduen
tum christi. In nouo uero testamento sunt tria
sigilla. Primum martires. quia ignora
bant quo fructu uel qua mercede mar
tirizabant. Secundum conuersio ecclesie a
iudeis ad gentes. quod similiter erat
obscurum. cum ipse precipue ue
nisset propter iudeos quare postea post

posuit eos. Tercium sigillum. futurum
est iudicium. quod satis est hominibus
occultum. Ad .iiii. sigilla ueter
ris testamenti possumus intelligere
humanitatem. per tria noui testamenti
diuinitatem. Vetus enim lex realiter
loquebatur. noua uero spiritualiter. et omnis
natura constituitur ex .iiii. elementis.
dictas uero ex tribus personis per septifor
mem gratiam. et omnia ista per spiritum sanctum
fuerunt resoluta. Et uidi angelum
fortem. hoc est fortem predicatorem pre
dicantem uoce magna. id est magnalia dei. id est
per filium qui est uox patris. Predica
tores dicuntur angeli. quia sunt nuntii.
Quis est dignus aperire librum et soluere
signacula eius. In hac interrogatione
duo notantur. id est desideratio et annun
tiatio. Quasi dicat. Multum uellem
eum uidere. qui est dignus librum aperi
re. cum aliquis sit dignus. id est in capite.
Et nemo poterat eius in celo neque in
terra. hoc est neque angeli neque homines
tam uiui quam mortui poterant a
perire librum. id est uidere interiora libri.
neque respicere. id est uel parum uidere. hoc
est nemo dignus erat aperire. Nota
quare dicat nullum posse respicere

cũ ipse dicat se respice͡e .i. uidisse ĩ dex-
tera sedentis. Ad hoc dicat͠ .uidebat
7 ñ uidebat .uidebat q̃dem extius
s; ñ intius .i. sup̱ficietenus litte͞re intel-
ligebat . s; ignorabat q̃d ibi latebat.
Et ego flebam multũ . Quasi dicat.
Postq̃m uidi q̃d nullus erat digñ
eum ap̱ire multũ c̃tristabar ĩn . P̱ hoc
q̃d dicit un̄ de seniorib; cũ sup̱ius
dixisset plures . nota unionẽ .i. oĩa
esse unita in unũ caput .i. ih̃m x̃.
Non debes flere . q̃a ecce demõstra
bilit͠ uicit leo .i. xp̃c qui ẽ de tribu
iuda secd̃m humanitatẽ . 7 ẽ radix
dauid .i. iustificatio & sustẽtatio
dauid . sic̃ radix uiuificat 7 sus-
tentat arborẽ . Et uidi agnũ .i.
xp̃m tanq̃m occisũ . non uerã occi
sum . s; simile occiso . p̱ q̃m notat͠
sc̃i qui affligẽdo carnẽ suam sc̃
q̃si mortui . P̱ in c̃circuitu 7 ĩ medio . 7
ostend̃ q̃d ille agnus p̱tegit ęccle-
siam extius . 7 intius a p̱uis cogi-
tationib; . & p̱ hoc q̃d dicit stantẽ .
notat eũ paratũ ad pugnandũ .
P̱ cornua notant͠ fortes p̱dicato-
res . q̃ sc̃ muniti omĩb; uirtutib; .
q̃b; repellunt uitia sic̃ animalia
q̃dam muniunt͠ cornib; quib; depel
lunt͠ s obstantia . Et sic̃ penetrant
carnis mollicię . & sicut altiora sep̱
efficiunt͠ . sic 7 bona op̱a sc̃oꝝ pene-
trant carnis mollicię . 7 q̃muis ĩ
carne iuuita . tend̃t ad cęlestia p̱
septiformẽ grãm . P̱ oculos sp̃c sc̃s
intelligit͠ . qui illuminat corda fi
deliũ sicut legit͠ . sp̃c sc̃s repleuit
orbem t̃rarũ . qui fuit missus in
omnẽ t̃ram .i. missos q̃ ex toto ter-
renis inhiabant . ut in omnẽ t̃ram .
.i. p̱ uniũsam ęcclam . quę ita ẽ ex
colenda ut t̃ra p̱ .vii. ut sup̱ius .
Et uenit ille agn̄ .i. descẽdit de
cęlo . & accepit librũ .i. in se mani-
festauit oĩa signaclã libri acci
piendo carnẽ 7 passionẽ 7 c̃ . Acce-
pit librũ dico de dextra sedentis .
.i. de d̃o .i. uoluntate d̃i factus est
homo . Et cum ap̱uisset librũ . pro-
ciderũt .i. postq̃m animalia 7 senio
res . & p̱fitos accipiunt͠ reliqui fi
deles . cognouerũt ea quę p̱us erãt
occultata . p̱ciderũt .i. humiliaue-
runt se corã agno . habentes singli
cytharas . P̱ lignũ cytharę intel
ligitur crux . p̱ cordas q̃ resonant

dulce postquam in ligno fuerit fortiter
extente. intelliguntur mentes. id est. per cru-
cem extendentes. id est. passionem pro christo
libenter suscipientes. qui quanto
extenduntur in cruce uel aliqua pas
sione alia. tanto efficiuntur clario-
res. quemadmodum quanto magis exten-
duntur corda. tanto altiorem et delec-
tabiliorem emittit sonum. Per fialas
intelliguntur fidelium corda. que fiunt
aurea. id est. bene purgata. et bonorum
operum uel orationum odore scilicet et aliis
conferentium sunt plena. quemadmo-
dum confectio odoramentorum confert o-
dorem conficienti et aliis prope astanti-
bus. Et cantabant canticum nouum:
Hoc est de nouo testamento compositum
dicentes. Dignus es domine et cetera. et re-
demisti nos. nos dico omnes ex tribu.
et ne intelligamus de .xii. tribubus tantum
uel de omni populo unius ciuitatis
addit et omni lingua. Et ne accipe-
mus partem de unaquaque lingua
addit. et omni natione. hoc est nos
omnes qui sumus nati et sumus nascituri
tuo sanguine redemisti. Per hoc
quod dicit regnabit. et non regnabimus.
ostendit quod illud totum quod ipse

dicit in persona sua. potest et in perso-
na aliorum fidelium intelligi similiter.
et econuerso quod dicit in persona aliorum
intelligitur in ipso. Et uidi et audi-
ui. id est. intellexi. Per uidere enim et audi-
re nichil est notandum nisi intelli-
gere. Vocem angelorum multorum. id est. celes-
tium cantantium dominum laudantium.
Per in circuitu notat quod ipsi angeli en-
tes in celo muniunt nos existen-
tes in terra. Et numerus eorum erat talis
milia milium. id est. milia ex multis mi-
libus qui fuerunt in celo. Per milia accipit
mille. et per milia notat perfectionem
decalogi. Nam centum quod est perfectus
numerus. decies plicatus perficit mille.
et sic per decies notantur .x. precepta. que
bene adimplentur in angelis. Per uirtutem
intelligitur potestas christi. qui est dignus
accipere a deo patre. qui dedit eam scilicet
secundum carnem. Per diuinitatem intelli-
guntur illi qui per diuinitatem efficiuntur
dii. uelut ipse ait. Ego dixi dii estis.
Per sapientiam. quod per eum efficiuntur sa-
pientes. Per fortitudinem. quod efficiuntur
fortes ad pellenda uitia. Per honorem.
quod fiunt honorabiles bonis operibus. Per
gloriam. quod sunt gloriosi. Que

oma ab omnib; fidelib; cu ab illo ha
beant debet accipe. hoc e omnia de
bent referre fideles ad illu. a quo.
.i. p que illa habuert. P istam sep
tenaria laude. intelligit septifor
mis gra. Et n solum creature celestes
laudabt illum. s; audiui omnem
creatura illum laudante. et hoc p
partes. Quasi dicat. Vere omis cre
atura illu laudabat. na illa que
in celo. hic cprehndit plures .i. os
anglos. et que sup tram .i. mortales.
et que subt tram .i. mortui. 7 que
st in mari .i. in eccla. que cparat
mari. qa cmouet tribulationibus
uti mare a uento. et aque .i. debili
ores qui st in eccla. 7 ea que st ico
pisces .i. fortiores qui st in aquis.
.i. int debiliores. que oma .i. aque
7 pisces in aqs .i. debiliores 7 fortio
res qui st in eccla. oms creaturas
tam celestes qua trestres audiui
dicentes sedenti .i. do patri sedenti
in trono .i. in eccla 7 agno. hoc e filio
incarnato. hoc e in mentibs 7 inca
pite. Benedictio sit t .i. multipli
catio eccle referat tibi. 7 honor .i.
pseuantia bonoz opum. et gloria

.i. resurrectio. hoc qd nos resurge
mus. et potestas. que dabit nobis
post resurrectione. que potestas
erit pmanens in scla sclo. Et
.iiii. animalia dicebant amen .i.
cfirmabant hanc laude dicendo
am 7 .xxiiii. seniores ceciderunt in
facies suas. hoc e humiliauert se
ad dnm. qd habemus p facies. Ille
enim q in facie cadit. puidet quo
cadit. 7 s cauet ne se ledat. 7 sic p
facie notam cadere in bonu. p ret
in malu. Et uidi qd apuiss; agnus
unu de .vii. signaclis. hoc e intel
legi qd agnus reserauit .vii. sigil
la in simul p unu .i. p spm scm.
Non debem intellige qd unu fuis
set reseratu post unum alud. s; ut si
mul p spm scm unu. s; ita separa
tim ostndit. qr xpc ecclam in diuersa
tempa distributa. ut qr xpc hoc qa
unu sigillu forsan excogitauit
postea aliud. Et audiui unu de
.i. iiii. animalib .i. iiii. animalia
unu euglizantia .i. xpm ihm p
dicantia. dicente tamqm uoce
tonitrui. P tonitruu duo notan
tur. splendor 7 cminatio. ita in p

dicatione sunt miracula, id est miracula Christi
manifestantur, et comminatio gehen-
ne ignis. Et cetera alia animalia dice-
bant mihi: Veni et vide. De superficie
littere, id est veteris legis, et vide, id est intellige
latentia, id est spiritualia. Et vidi, id est per superficiem
littere intellexi aliud. Et ecce equus al-
bus. Notandum est cum dicit se vidis-
se sedentem super equum, ideo scilicet quia
equus cum sit irrationale animal
sustinet tamen rationale animal, et
portat sedentem ad pugnam, non tamen
ipse pugnat. Per quod figuratur vetus tes-
tamentum quod est quantum ad litteram
bestiale et irrationale, et tamen portat
id est continet in se novum testamentum
quod est rationale id est spirituale, et portat
illud ad pugnam, non quod ipsa superfici-
es littere pugnet cum vitiis id est ostendat
resistere vitiis, sed illud quod portatur, id est
evangelica dicta docent nos expugna-
re vitia. Et ideo ostendit illa quatuor
sigilla que erant novum testamentum
per similitudines equorum. Possumus in-
telligere etiam ut non referantur iiii si-
gilla ad diversa tempora, sed unum ad Christum,
tria ad diabolum. Mundus enim divi-
ditur in duas partes. Una est dei, altera

diaboli. Pars autem diaboli dividitur
id est exteriori et interiori, id est intra ecclesiam et
extra. Extra sunt pagani (sic), infra sunt
falsi fratres et heretici, et sunt tres partes
diaboli; una solummodo dei, id est fideles in
ecclesia permanentes. Per hoc quod partes
diaboli sunt ita divise notat eas non
perpetuas esse. Per partem Christi que est in-
divisibilis notatur quod semper erit du-
rabilis. Et per priorem equum intellige-
mus partem Christi, et per tres equos sequentes
diabolicas partes Christi parti perse-
quentes. Et ita prius exponatur littera
secundum hanc sententiam. Per equum album
intelligitur filium incarnatum, cuius
caro fuit alba, id est nulla peccati macula
sordida. Per sedentem divinitatem in carne
manentem. Per arcum utrumque testamen-
tum. Arcus enim fit ex ligno et non po-
test mittere iaculum nisi corda appona-
tur: similiter vetus testamentum prius in-
utile erat lignum donec corda scilicet fu-
it iuncta, id est novum testamentum, et sic
utrumque coniunctum emittit spiculum, id est
doctrinam bonam que penetrat corda
fidelium. Per coronam que data est ei
intelliguntur gentiles qui erant circa
iudeos, qui conversi fuerant ad Christum qui

inter iudeos. Et exiuit .i. de scrip-
turis in quibus latebat. exiuit assu-
mendo carnem ut uisibilis esset uin-
cens ipse existens capite ut uinceret
in membris. uel exiuit de utero uirginis.
Per equum rufum intelliguntur pagani
gentiles qui sunt maculosi .i. diuersis
peccatis contaminati. et facti rubei san-
guine martyrum. quia fideles interfici-
unt. Per sedentem. diabolum cui datum
est ut sumeret pacem .i. auferret
pacem de terra .i. de illis qui ex toto e-
rant dediti terrenis .i. concessum est ei
ut a fide deuocet quoscumque potest.
Ad hoc abstulit pacem ut interficiant
se inuicem ipsi .i. deuocando se a fide
interficiunt se. Et datus est ei gladius mag-
nus. hoc est maxima potestas hec fa-
ciendi .i. martyres interficiendi. uel mag-
num gladium dicit indeficientem .i. as-
sidue martyres affligentem. Per nigrum
equum intelliguntur falsi fratres in ecclesia
permanentes. se christianos confitentes. et
tamen omnibus modis aliquos a uia uerita-
tis deuocantes. Qui ideo dicuntur ni-
gri .i. peccatis occupati. Per sedentem dia-
bolum. per stateram iudicium .i. quod fecerunt
.i. mali iudicio falso secundum quantum ad se

recto minoribus .i. pauperibus et debilioribus
aufert sua. Et audiui tamquam uo-
cem .i. intellexi agnum .i. filium incar-
natum in medio quattuor animalium
.i. inter ecclesiam inuenientem. sic dicentem.
Bilibris tritici. Per triticum notantur illi
fideliores qui ita atteruntur ut triticum
atteritur ut panis inde fiat. ita illi
sic atteruntur ut deus inde satiaretur.
Hi qui sunt bilibres .i. geminam caritatem
obseruantes. illi tales sunt comparati
denario .i. seruient denario .i. eterne
hereditati que acquiritur per denarium
.i. per decalogum legis .i. per decem precepta
Et bilibres ordei .i. qui sunt debiliores
et uiliores ut ordeum frumento. sed
tamen panis potest inde fieri cum sint
bilibres .i. gemina dona exercentes.
et tres .i. trinitatem confitentes seruien-
tur simili denario. et illos qui sunt
uinum .i. austeri et fortes ad repellen-
da uitia. et qui sunt oleum .i. miseri-
cordes et humiles. ne leseris .i. o domine
pater ne permittas ledi .i. deuocari
a recto tenore. Per equum pallidum no-
tantur heretici. qui ideo dicuntur
pallidi quia mortem que dicitur pallida
quia pallorem attribuit mortuo. infe-

runt illis quos deuocant a bono proposito suis malis predicationibus. Per sedentem ipsum diabolum qui uocatur mors. Per infernum penas infernales que secuntur diabolum. Ponit continens pro contento. i. infernum quod est continens pro penis quas continet. Et data est illi potestas super quatuor partes terre. hoc est super quartam partem dei. quia in omni parte dei sunt quatuor. hoc est tres he partes diabolice persecuntur quartam partem dei. ut interficiant eam gladio ut pagani qui gladio puniunt sanctos. Et fame. ut falsi fratres qui cogunt eos carere per deuocationem pane celesti. Et morte. ut heretici qui eos ex toto interficiunt per malam doctrinam quam in eis ponunt. Et bestiis terre. hoc est dicere. cum illis interficit diabolus fideles. et etiam cum bestiis. i. cum aliis qui neque sunt pagani neque falsi fratres nec heretici. sed bestiales. i. nil boni scientes. sed terrenis ut bestie semper inhiantes. Vel aliter ut referamus sigilla ad diuersa tempora. et tunc sic dicemus. Per album equum quem primus uidit. notantur sancti patres ab adam usque ad noe. sicut enoch et abel. et alii plures qui fuerunt in bonitate candidi. Per sedentem dominum patrem. Per arcum futurum iudicium. quem semper tenet et contrahit ut fortius emittat spiculum. Arcus enim quanto fortius contrahitur. tanto durius percutit. similiter ihesus christus arcum suum parauit iam et contendit uelut dicit psalmista. Tetendi arcum meum et sagittas meas. et parauit in eo. et tunc emittet sagittam quando dicet. Ite maledicti in ignem eternum.

Per coronam omnes fideles qui sunt eius corona. i. a quibus ornatur. Et exiuit uincens. i. exiuit uincens cogitationes intus ut uinceret exterius. i. ut propulsaret prauas cogitationes intus. et postea uinceret exterius. i. ut faceret eos bene operari exterius quos purgauerat interius. Per equum rufum intelliguntur illi fideles qui fuerunt a noe usque ad legem. ut ipse noe. abraham. loth et alii plures. Per rubedinem notatur flauus color ut aurum et sanguis. Per aurum notantur perfecti. per rubeum martires carnem suam macerantes. Per sedentem ut supra. ut sumeret. i. malam pacem. Pax enim alia bona. alia mala. Pax mala. si impii uiuunt

cū impio. pax bona. si impi⁹ cum
pio. Et abstulit illā malā pacem
de t̄ra .i. de ęcclā. que t̄ra ē colenda
ut t̄ra. Pacem tulit. q̄a eos separauit
et hoc ideo fecit. ut interficerent se inui-
cem .i. ut pius interficeret impiū de-
uocando a malo ad bonū. et impi⁹
pium econuerso. Et datus ē ei gladi⁹
magnus .i. sp̄c sc̄s. qui magi⁹ est et
inuiolabilis. P equū nigrū intelli-
gunt⁹ entes sub lege. qui erant ni-
gri .i. ceci. superficiē litterę tantū at-
tendentes. que ex toto eos exceca-
bat. P stateram. iudiciū legis. Lex
enim precipiebat dari oculum pro oculo
dentē pro dente. 7 ē. que statera erat
in manu x̄. quia hoc erat implen-
dum in ip̄o totum. P uocē quā au-
diuit in medio anglo⁊. intelligen-
dę sunt p̄dicationes entes in cor-
dib; sco⁊. que uox talis ē. Bilibris
tritici denario. n̄ mutat⁹. P bilib̄s
ordei. intelliguntur entes in ueteri
testamento. qui fuerunt ex tunc duri sup-
ficie litterę tantū adherentes. 7 tam̄
si confricarentur .i. si interiora uellent
attendere. efficerentur panis. Orde-
um fuerunt. 7 tam̄ bilibres .i. geminā

caritatem amplectentes. 7 fuerunt tres. P
tres notantur tres partes iudaici po-
puli. scilicet pharisei. publicani. 7 scri-
bę. Publicani erant sicut modo fuerunt lai-
ci inter nos. Pharisei u̇ principes. Scri-
bę legis p̄cepta docentes. Vel p̄ tres
possunt intelligere tres libros ueteris
testamenti. scilicet legem .i. libros moysi.
p̄cepta dantes. 7 prophetas. et agyog-
rafiam illū aliū librū. Hoc ē dicere to-
tū. Vox p̄dicato⁊ interpellabat do-
minū ut illi q̄ erant bilib̄s tritici
.i. ex iudaico et gentili pplo conuersi
entes hui⁹ generatim tritici .i. ab hac
uoce triticū designati. et illi q̄ erant
bilibres ordei .i. illi qui adherebant
superficiei. s; tam̄ gemina dilectione
repleti. om̄s isti essent denario .i.
seruarentur cęlesti regno. ad q̄d ne-
mo potest peruenire n̄ p denariū.
.i. nisi p decalogū. Et uinū 7 oleū
ne leseris. P uinū intelligitur aspi-
tas legis. p oleum noua lex. 7 ideo
dicit. o dn̄e illos q̄ sunt uinū. id ē
qui in ueteri (lege) testamento. nec illos q̄
fuerunt oleum .i. baptizati. leseris. Bi-
libris tritici. P bilibres notantur illi
qui fuerunt ex duob; pplis conuersi ad fide

qui sunt triticum .i. ualde attriti ut
panis efficiantur christi. Per equum palli
dum prophete intelliguntur. qui ideo di
cuntur pallidi quia pallidos facie
bant homines timore quibus predicabant
et terentia uerba dicebant. Per sedentem
super equum. id est qui super est qui uocatur
mors. non quod ipse causa sit mortis.
sed quia iudicabit uiuos et mortuos.
per ignem. ideo pene inferni sequebantur
eum. i. dicta prophetarum qui loquebantur
per spiritum. anima que peccauit ipsa
morietur. Et data est illi potestas a deo
patre super quatuor partes terre ut in
terficeret eos .i. mortificaret peccatis.
preponendo peccata gladio .i. spiritu sancto
qui penetrat corda usque ad medul
las spiritualiter ut gladius realiter.
Et fame .i. desidio panis eterni .i.
facit eos captare uerbum dei unde
possent refici et morte .i. mortificatione
carnis. et cum bestiis .i. cum bestialibus
.i. cum persecutoribus terre. Et cum apu
isset quartum sigillum etc. Enodatis
quatuor sigillis ueteris testamenti ex
sequitur enucleare tamen noui testa
menti sic dicens. Vidi animas mar
tyrum subtus altare. Per altare in

telligitur christus. quia prout ante erat in tem
plo offeruntur oblationes deo. ita per
christum manentem in ecclesia offeruntur
.i. referuntur et imputantur omnia bo
na. Et ideo dicit sub altare se ui
disse animas .i. christo subditas. Vel
per altare possimus notare animam
cuiusque fidelis. Per animam enim deo sa
crificamus et ita anima erit sub anima.
quando carnem nostram affligendo deo sa
crificamus. Hec est anima non habens
unam stolam et permanens in requie
est sub anima quantum ad hoc quod post
iudicium dabuntur sunt gemine .i. du
plex merces. Propter uerbum dei erant
interfecti sanguinem effundendo. et
propter testimonium .i. ut essent testes dei
.i. ut ostenderent se esse filios. erant
interfecti sanguinem sed affligendo car
nem. et ideo erant quasi mortui. Mar
tyres enim dicuntur illi quorum sanguis
effunditur et illi qui effundendo san
guinem quasi mortui efficiuntur.
Martyr grece. testis latine. Vel propter
testimonium quod habebant. elemo
sinas dando et cetera beneficia o
perando. sic laurentius de quo dicitur.
dispersit dedit pauperibus. Et cla

mabant .i. intremisse dicebant mag
na uoce .i. desid'atiua. quia multu̅
desid'abant fieri qd' inquirebant
dicentes. O domine quousq; .i. ad
qd' temp9 n̄ iudicas .i. n̄ eris iudi
cans & iudicatiuo. cur n̄ uindicas
sanguinem nr̄m de hominib9 qui
habitant t'ram. hoc est de omib;
qui s' ex toto dediti t'renis. q'd si
ne aliqua causa nos interfecerunt.
Notandu̅ est cur sc̄i iā manentes
in requie orant d̄m ut p'secutores
eoꝝ puniat. cu̅ entes in carne. 7 in
ip'a tribulatiōe d̄m orarent ut
ipsis om̄a p'donaret. Qd' sic solui
tur. Non id'o orant qd' ipsi uelint
ut puniant'. s; quia sciunt ipsos
impossibile esse n̄ puniri. dolent
qd' peccm̄ apponunt. q'a maiores
penas inde habebunt. & id'o orant
ut finē habeant ne plures penas
incurrant. Et illis hac intentiōe
orantib; date s' singl'e stole .i. ret'
butiones. 7 dictu̅ est illis ut quies
cerent donec ꝯserui .i. q̄ in hac ui
ta seruiunt sic' ipsi seruiert̄. im
pleant' .i. in num'o eoꝝ ponant'.
quia q't ordines remanser't ince

lo. totidē debent poni in eo. Et s'īs
urī intreminatione q̄ interficiendi
s' ab ipsis p'secutorib; sic' 7 ipsi fue
runt interfecti .i. p eadē causa .i. p'pt'
u'bum di. Et bene debent expec
tare temp9 qd' est modicu̅ ad cōpa
ratione futi temporis. Et uidi
cu̅ ap'uiss; sigillu̅ sextu̅. 7 ecce terre
mot9. P' .vi. sigillu̅ intelligit' ecclīa
ꝯu'sa de iudeis ad gentes. 7 in̄ osten
dit qualit' iudei fueri̅t dissipati a
tito 7 uespasiano. p illo pecco quia
noluer̄t recip'e saluatorē. 7 p hoc
ostendit quia d̄s eos p't posuit. 7 ad
gentes ꝯu'sus fuit. P' motionē t'r'e
notant' homines ꝯmoti ad aduē
tum titi 7 uespasiani. & iudeoꝝ
etiam ier'lm habitantiu̅. Et sol .i.
illi iudei qui p'mit' esse lucentes
int' alios ut sol .i. digni 7 boni. in̄
fuer̄t ita uiles 7 peccatores cogni
ti. nigri dico ut sacc9 cilicin9. Sac
cum cilicinu̅ uocat nigerrimā
uestē qua uestiunt' homines in
t'sticia. Et luna. hoc ē tota synago
ga uersa est in sanguinē. l' p'pter
tribulationē maximā. uel dr̄ ēē
ꝯuersa in sanguinē. q'a sibi impu

tabatur effusio sanguinis x. Et stel
le .i. illi qui putabantur esse splendi
di inter alios. ceciderunt super terram .i.
timore gentilium legem suam dimi
serunt. et in cultum gentilium transie
runt. sicut ficus mittit grossos suos
cum a vento magno movetur. Gros
si ficus vocantur illi inutiles fruc
tus. qui motione alicuius venti stra
ti cadit. Et celum .i. tota lex recces
sit ab eis sicut liber involutus .i. ita
amiserunt scripturas sicut essent in uno
libro scripte .i. in destructione illa
quando ierusalem fuit destructa. Et
omnis mons .i. omnes altiores. et insu
le .i. mercatores. qui commovebantur
a fluctibus maris ut insule. mote
sunt de loco suo. hoc est fuerunt expul
si de terra sua. Et reges terre. per reges
alios regentes. et per alios diversas po
testates quas habebant inter se. et
omnis servus peccati. et liber. qui libere
peccat. absconderunt se in spelun
cis .i. in cavernis diabolorum .i. in suis
pravis cogitationibus in quibus habi
tabant diaboli. et in petris mon
tium. hoc est in duricia incredulita
tis eorum qui sunt montes .i. alios du

ricia superantes. quia credebant tunc
quod nullus sanctus vel deus posset eos libe
rare ab illa tribulatione. tantum cogno
verunt se peccasse. et dicebant monti
bus et petris hoc est infidelioribus ca
dite super nos incredulitate vestra. et
abscondite nos a facie sedentis super
thronum .i. dei. ne videat nos. et ab ira
agni quem occiderunt. Vel ystorialiter
potest hoc intelligi quantum ad litteram
ut rogarent montes constricti.
Vel aliter potest hoc totum legi. ut refe
ratur sextum sigillum ad antichristum. quia tunc
erit motio magna. et sol ille .i. sanctus qui
erat splendidus ut sol. reputabitur
niger .i. peccator quantum ad antichristum.
et vilis ut saccus cilicinus. et luna. id est
ecclesia que est similis lune. quia luna in
parte est obscura. et in parte clara. et
aliquando est obscuritas lune inferius.
.i. versus celum superius. Similiter in ecclesia
manentes in parte sunt obscuri quan
tum ad carnem. in parte splendidi
quantum ad animam. et tunc obscuritas
est inferius quando caro superatur ab anima
tunc vero superius. quando anima sub
iacet voluptatibus carnis. et ideo ha
bemus per lunam ecclesiam. Sic san

guis erit tota .i. in omni parte sui
effusio sanguinis erit. facta ab anti
xpo. quia nolent ei credere. et stelle
celi .i. illi qui lucebant in ecclesia lu
cidi. cadent super terram .i. supponent
se antixpo quidam non omnes. Ita ci
to recesserunt a fide timore antixpi.
sicut supius. similitudinem sic ido
ponit. quia primus homo cooperuit
pudenda sua inde. Et celum recessit
.i. ecclesia recessit a consortio iniquorum
et cohabitatione et opere. sicut liber in
volutus. hoc est ita fuerunt in simul et
absconduntur se ne videntur ab an
tixpo. sicut liber est clausus et non potest
videri donec est involutus. Et omnis
mons .i. altiores in fide. et insule.
.i. illi qui impellebantur tribulatio
nibus ut insule commoventur in mari.
omnes illi sunt moti a locis suis in quibus
habitabant prius. reges terre .i. re
gentes ecclesiam. et omnes alii mino
res. hoc habemus per principes et alios.
Omnis absconderunt se tam maiores
quam minores in speluncis .i. in pro
funditate scripturarum. et petris
montium .i. in montibus in quibus
erat xpc qui est petra firmissima

et dicunt montibus .i. sanctioribus in quibus
erat petra. cadite super nos .i. defen
dite nos a facie sedentis super thronum
hoc est defendite nos ne subdamur
antixpo. unde erit nobis facies dei
irata. et agni .i. filii pro nobis immola
ti. Post hec istud continuabitur post VII
sententiam. quasi dicat. Post destructi
onem iudeorum vidi .iiii. angelos stan
tes super quatuor angulos. Per .iiii. an
gelos intelliguntur .iiii. principes ro
manorum. assyriorum. persarum. medorum. qui
erant digniores omnibus aliis princi
pibus. Per angulos terre. illa .iiii. regna
intelliguntur. quia multa erant alia
regna. sed tamen erant omnia his sub
dita. Hic angeli in significatione ac
cipiuntur. quia preerant omnibus
aliis .i. sapientibus sub se positis
quod habemus per .iiii. ventos. ne illi
doctores flarent .i. docerent et instru
erent super terram .i. super provincias
.iiii. illorum regnorum. neque super mare.
.i. super insulas que sunt a mari com
mote. neque super aliquam arborem .i.
super aliquam scientiam. nisi suam legem.
nisi doctrinam ipsorum .i. .iiii. regnorum
que mala erat. quia ydola coli

docebant. Et uidi alterum angelum
.i. bonum angelum .i. christum ascendentem
.i. uenientem ab orientali parte. uel
ascendentem ab ortu solis .i. post re-
surrectionem. uel ab ortu solis .i. per
predicatores in quibus oritur sol .i. christus.
angelum dico habentem signum dei
uiui. signum sue diuinitatis .i. osten-
dit per miracula que ipse facit quod deus
est in eo. Et clamauit .i. intremisse
orauit uoce magna .i. non contradicen-
da. Nolite nocere et cetera. Per hoc quod dicit
.cxliiii. non est intelligendum quin
essent multo plures. sed propter mysterium
numeri posuit. In hoc enim numero
intelligitur trinitas et euangelia et cetera
bona opera et ad dominum relatio .i. quod ali-
quis bonum illud quod operatur refert christo.
Duodenarius enim numerus constituitur
ex tribus quaternariis et quatuor ter-
nariis. Per ternarium trinitatem. per quater-
narium .iiii. euangelia intelligimus.
Et quia non sufficit trinitatem et euangelia
confiteri et intelligere nisi fiant bona
opera. coniungamus quatuor duode-
naria et fient .xlviii. per que quater-
naria intelliguntur bona opera ad cor-
pus pertinentia. Corpus enim constituitur
ex quatuor elementis. Et quia non
sufficit confiteri trinitatem et intelligere
euangelia et facere bona opera nisi refe-
rantur patri et filio et spiritui sancto .i. trinita-
ti. triplicemus quadraginta octo et fi-
ent .cxliiii. per quam triplicationem intel-
ligitur relatio. quapropter illi omnes sunt
signati quibus competit iste numerus
.i. cxliiii. quia confitentur trinitatem et
intelligunt euangelia .iiii. et faciunt bona
opera et referunt deo illa omnia. Per mille quod
apponit notat perfectionem esse in om-
nibus trinitatem confitendo. bona opera
faciendo et illa deo referendo. Ex tribu
iuda. Non posuit iudam a principio.
eo quod esset primogenitus. ruben enim
fuerat. sed propter interpretationem que est
confessio. Ex ruben uidens filium .i.
ihesum christum. Prius enim est confessio. de-
inde christi uisio. Gad interpretatur temptatio.
quia postquam filius dei ab aliquo uidetur
statim a persecutoribus temptatur. uel
gad potest dici accinctus. quia post
uisionem filii accingit se .i. armat
se ne a diabolo superetur. Aser beatus
quia postquam aliquis temptatus uel
accinctus est. aliquantum est bonus.
Neptalim latitudo. quia postquam

bonus ē latitudo .i. incipit stude
in latitudine .i. ī magnitudine scrip
turarū. Manasses oblitus uel ne-
cessitas. quia postquā incipit stude
in scripturis. oblitus ē omniū infe
riorum. uel necessitas .i. necessarius mul
tis p̄dicando 7 bona opa faciendo.
Nota qd in hac generatiōe ponitur
manasses. cum n̄ sit filius iacob s; io-
seph .i. n̄ ponat dan qui fuit filius ei.
Ideo hoc facit. quia ex genere dan
nasciturus ē antixp̄c. 7 ideo non
ē dignus ut in hac generatione po natē
Symeon interp̄tr̄ audiuit tristiciā
quia p̄tquā aliquis ē oblitus terre-
norum. audit tristiciam .i. p̄cepta tristici-
am nob demōstrantia. 7 intelligit
7 obseruat. sicut istud. qui n̄ crediderit
rit condempnabitur. 7 similia q̄ terrorē
7 tristiciam infert audientib. Leui
additus. Ille enim q̄ sup̄dicta ī se
rep̄sentat est additus .i. dō adiūc-
tus. Ysachar merces. q̄a post au-
ditum accipit brauiū. Zabulon
habitaculm fortitudinis. q̄a p̄tquā
uidet quā mercede est habiturus
fit habitaculm dei. Ioseph augm̄-
tum. Ille enim in q̄ ds̄ habitat.

semp ad maius ascendere laborat. Ben-
iamin filius dextre excelsi. Ille e-
nim cui sup̄dicta nomina cōpe-
tunt. filius dextre fit .i. filius dī. q̄ ē
patris dextra. Post hec uidi turbam
magnā. Per hoc qd dicit turbam
magnā. notat qd p numerū .i. per
c.xliiii. aliud sit intelligendum.
scilicet illud qd diximus. Ex omnib dix
gentib; ne solummodo intelligerem de
filiis isrl̄ 7 tribub. ne intelligeremus
tantū de iudeis 7 gentib;. 7 populis
ne intelligeremus de habitantib;
tantū extra ciuitatē. 7 linguis.
ne putaremus solummodo populos unius
lingue. Hoc est dicere. Ex omni nati
one que sub celo ē uidi multos
signatos. Benedictio. Per benedictio
nem. eccl̄e multiplicatio. p clari
tatem resurrectio notatur. que fe-
cit nos claros. p sapientiā. filiū dī
habemus uel spm̄ scm̄. p gratiarū actio
nem. qd nr̄a bona deo ferimus. p uirtutē.
interius bonas cogitationes. p forti
tudinē. exterius bonā operationem.
Et respondens unus de senioribus.
hoc ē seniores unū predicantes ita
ut supius. Per hoc qd dicit. respon-

dens. uideat quod eum interrogasset.
Que interrogatio uel responsio sic
est intelligenda. Tunc aliquis interro-
gat seniores. quando in mente eorum doc-
trinam ualde confidat. tunc sibi respondet.
quando sibi declarant illud quod cogitat.
Et tunc seniores aliquem interrogant.
quando eum ad cognoscendum qui sint
sancti ut eos imitetur incitant. Tunc
dicit fidelis. domine mi tu scis. quando
cognoscens qui sint sancti. illam cog-
nitionem non imputat sibi sed domino. i.
ihesu christo. Hi sunt qui ueniunt de tri
bulatione magna. et lauerunt stolas
suas. i. munda fecerunt opera sua. VIII
in hac uita. et in alia dealbauerunt
ea. In alia enim uita uidentur opera
bona candidiora esse quam in hac ui-
ta. Vel lauerunt stolas suas. i. cogi-
tationes mentis. et dealbauerunt eas
faciendo bona opera exterius. Per hoc
quod dicit in sanguine agni. innuit
quod omnia sunt sibi referenda. Quod dicit. ser
uiunt ei die ac nocte. sic est intel-
ligendum. non quod ibi putetur esse nox.
sed ita est dicendum seruiunt ei die
ac nocte. quod non extollunt se in hac
uita de prosperitate quod habetur per diem

nec fuerunt fracti aliqua aduersitate
quod habetur per noctem. Et ideo seruiunt
sibi modo in templo eius. hoc est in se
ipsis qui sunt templum eius. uel in templo
. i. in ecclesia eterna que est templum eius. i.
sedes eius. Et ideo non esurient neque
sitient amplius. In hac uita refici-
untur fideles et etiam alii ex diuersis.
ex cibo et aqua. sed in gloria erit refec-
tio una. i. unita. quibus cibus erit aqua.
et econuerso. Per solem notat exteriorem
tribulationem. per estum interiorem. Et de-
ducet eos ad fontem. i. principium aquarum
uite. i. in trinitatem ad aquas que sunt ui-
ta. et absterget omnem lacrimam. Et
cum aperuisset sigillum septimum. fac-
tum est silentium. hoc est quando dei filius
uenit in mundum hic. silentium fuit.
. i. pax in celo. i. in ecclesia. quia libere
predicabant predicatores usque ad tempus
neronis. In media hora dicit. quia
non fuit perfecta pax. uel silentium
uocat contemplationem silentium.
quia dum sunt in contemplatione sunt in
silentio. i. in requie. In media ho-
ra dicit. quia non est perfecta requies.
quia sepe inde remouentur a perse-
cutoribus. Per. vii. angelos. predicatores

septiformis spiritus donis repletos. uel
turbas predicatores. quia sicut tuba a-
cuit homines ad bellum. ita predicatio
ad bonum. Et alius angelus .i. christus ue-
nit. Ordinem preposterat. quia prius de-
buisset ponere christum. postea predicatores.
sed ideo facit ut ostendat. quia per illos
.i. per predicationem eorum fit accessus ad
christum. Vel secundum ordinem. ut intelli-
gamus per angelos prophetas aduentum
eius predicentes. Alius angelus .i. christus
uenit in mundum. et stetit ante
altare .i. ante ecclesiam in qua fi-
deles deo sacrificant. stetit .i. pug-
nauit pro ea. habens thuribulum
.i. carnem humanam. aureum .i. sine
omni labe. et data sunt ei a fideli-
bus incensa .i. orationes uel bona
opera que sunt ut incensum christo redolen-
tia. ut poneret illa super altare .i.
super ecclesiam. que ecclesia est ante thro-
num .i. ante ecclesiam. Per hoc notat
diuisos in ecclesia. Per fumum orationes
sanctorum que procedunt ex calore sancti spiritus.
et compungit eos ad fletum. Fumus
ascendit de orationibus sanctorum. et
hoc de manu angeli .i. gratia christi.
Et accepit angelus thuribulum. hoc

est resurgendo recepit carnem. et im-
pleuit illud de igne .i. de spiritu sancto.
Non ideo dicit impleuit. quin semper
esset impletus de eo. sed quantum ad su-
os fideles dicit implesse illud.
quia resurrectio fecit eos crede-
re christum spiritu sancto repletum esse. quod
prius ita firmiter non credebant.
Et misit in terram .i. in terrenos .i. in
ecclesiam. et facta sunt tonitrua .i.
comminationes. et uoces .i. predicationes.
et fulgura .i. miracula. Tonitrua
sicut istud. qui non crediderit condem-
nabitur. uoces. ut qui crediderit et
baptizatus fuerit saluus erit. ter-
re motus. propter persecutores ecclesie
dicit. Et primus angelus tuba ce-
cinit. Non dicit primus et secundus ni-
si propter predicatores succedentes.
mortuo enim uno statim alius sus-
cipiebat officium eius. Et facta est
grando. hoc est tribulatio. uel ira.
et ignis .i. dei odium. ista duo mi-
xta in sanguine. Hoc est dicere.
In effusione sanguinis martyrum quam
persecutores effundunt. apparet ira
dei et odium in persecutores. Et tercia
pars terre combusta est. Terciam

partem uocat illos qui sunt extra di-
lectionem dei et proximi. que sunt due
partes dei. Tercia uero pars est diaboli.
et illa tercia pars combusta est. id est destruc-
ta. Et tercia pars arborum. hoc est illi
qui sunt arbores. id est agitati undique
pulsati ut arbores a uentis. et omne
fenum. id est delectationi carnis in-
sidentes. et uiride. id est uiuidi. id est per-
seuerantes in delectatione sunt combusti.
Per hoc quod dicit tercia pars arborum
terre combusta est. notat quod plures sunt
in ecclesia quam sunt arbores. et terra
quia sunt in duabus partibus perma-
nentes. id est in dilectione dei et proximi.
Et secundus angelus tuba cecinit. et tamquam
mons magnus. Per montem magnum
intelligitur diabolus. qui est missus
in mare. id est in ecclesiam. qui uocatur
mons propter superbiam. Et facta est ter-
cia pars. id est pars diaboli sanguis.
hoc est dicere. Tercia pars maris. id est
ecclesie scilicet illa que uidebatur esse pars
et non erat. ut heretici. illa pars est
sanguis. id est sanguinolenta iudi-
cando martires debere interfici. Et
tercia pars creature que habebant
animas in mari mortua. hoc est

que erat animosa ad uicia propaganda
et nauium. id est sine rectore existentes.
ut mobiles de uitio in uicium ut na-
ues que mouentur a uentis. omnis il-
la pars interiit. Et tercius angelus
tuba cecinit. et stella. id est diabolus qui
prius clarus fuit ut stella. quamdiu
fuit absque superbia. cecidit de celo
per superbiam. Vel stella. id est ille qui ui-
debatur esse clarior in ecclesia cecidit
tamen de celo. id est sequestratur modo fuit
ab ecclesia per predicationem euangelicam.
angelus dico ardens tamquam facula.
Facula enim ardet in nocte. et cito
comburitur. similiter persecutores quamuis
ardeant. et seuiant in sanctos. tamen cito
finietur combustio eorum. id est quamdiu ui-
ta presens que satis est breuis quantum
durabilis. et ipsi ardent in nocte.
id est in peccatis existentes. Et cecidit
in terciam partem fluminum. hoc est
fluctuantium. et in fontes. id est in docto-
res aquarum. id est in illos qui docent mol-
les et debiles ut molliores efficiantur.
Absinthium dicitur nomen stelle. quia
doctrina eorum quam predicant est ama-
rissima. id est homines moriuntur de
aquis. id est de doctrinis eorum quam pre-

dicant· quia amare sunt· i· pessime. Et
quartus angelus tuba cecinit. Per sole(m)
intelliguntur heretici· qui videntur esse
sol· hoc est per solem intelligitur eorum pa-
tens doctrina· et per lunam et stellas illa
que fit in occulto. Sol enim lucet
in die· et luna in nocte: hoc est illi qui
sunt imbuti doctrina patenti et la-
tenti eorum· sunt percussi· et ita sunt percus-
si ut obscuraretur tercia pars illorum· i·
illi qui sunt in tercia parte ex toto exce-
cati doctrinis hereticorum. attenti· pars
diei· i· solis est percussa· et pars noctis
· i· qui illorum obscuri ut nox perverti-
tur similiter· i· fit obscurior in quantum
plus peccat. Et audivi vocem· id est
per vocem unius aquile· intelliguntur
predicatores unum quidem predicantes.
semper ad celestia tendentes ut aquila·
et terrena sub se linquentes· ut aqui-
la separatur a terra quando ad alta vo-
lat. Vel aliter potest legi totum. per primum
angelus et secundus et tercius usque ad aquilam·
ut per primum angelum intelligantur
illi ab adam usque ad legem. per secundum
illi qui fuerunt sub lege. per tercium pro-
phete. per quartum christus et apostoli eius.
et ita dicemus. Primus angelus ceci-
nit tuba· i· illi qui fuerunt ante legem
aliquid boni de deo sentiebant· et
aliis notificabant sicut abraham qui
tres pueros vidit· et unum adoravit.
per quod trinitatem confessus fuit. Et facta
est grando· i· comminatio· quia boni incre-
pabant malos· et ignis· i· spiritus sanctus·
quia spiritus sanctus eos illuminabat quia absque
ulla precedenti doctrina boni erant.
que duo mixta erant in sanguinem
· i· indicabant et prefigurabant san-
guinem christi fundendum pro humano
genere. Per hoc quod abraham arietem pro
filio immolavit· christum mortuum pro
nobis presignavit· et hoc totum gran-
do et ignis mixta in sanguinem
missum est in terram· i· in illos qui erant
in terra· i· terrenis inhiantes· et tercia
· i· pars x· hic pars accipitur ut supra.
quando duas partes dedimus dia-
bolo et terciam ihesu christo· et illa tercia pars
est combusta· i· spiritu sancto repleta. Et
pars arborum· i· ad celum erectorum· et
omne fenum· i· doctrine bone ac-
quiescentium· fenum dico viride quia
volebant in bonitate virere· omnes
isti sunt combusti· i· spiritu sancto repleti.
Et secundus angelus tuba cecinit· Per

secdm angłm intelligunt᷑ fideles
sub lege existentes · ⁊ de x̄ aliquid
futo pphantes · Et mons magnus
· i · uetus testamentum qd̄ erat pon
derosum · pcipiebat enim dari ocu
lum p oclo · dentē p dente · qd̄ gra
ue satis ē ⁊ cetā grauiora · ille talis
mons missus ē ardens · i · spūalia ī
se cōtinens ī mare · i · ī mundū · ul ī
ecclam pmitiuā · ⁊ tcia pars illius
ecclę · i · pars x̄ fuit sanguis · i · cepit
se affligē multis modis · ut ille af
fligit᷑ qui sanguis realit᷑ affligit᷑.
Vel tcia pars sanguis ido dicit᷑ ·
scił quia p sanguinē uitulę se
expiabant uti lex pcepit · Et ter
cia pars cāturę quę habebāt aīas
· i · pmitiuę ad mala pagenda · est mor
tua peccatis · i · post posuit peccata ·
⁊ tcia pars nauiū hoc ē alios por
tantes · ɫ ab aquis eos ptegentes ·
scił fortiores simulit᷑ interierunt
peccatis · Et tcius angłs tuba cecin
P angłm tcium intelligunt᷑ pro
phetę p quoꝝ pphiam cecidit stella
· i · ille qui alios illuminabat · de
cęlo · i · de deo · n̄ qd recederet a dō · s;
instruendo pximos ⁊ eis subue
niendo recessit a cōtemplone dei ·
quia nullus potest mortalis ee ī cō
templatione dei assidue · stella di
co ardens tanqm facla · i · pdicans
spū scō illuminatis tanqm facla
quia sic facla cito cōburit᷑ · ita pre
dicatio eoꝝ parū durat · qa parū
uiuūt · Et cecidit in tciā partem
fluminū · i · discentium · ⁊ in fontes
· i · docentes · ɫ stella talis uocat᷑
absinthiū · quia ostendit penitē
tias ee accipiendas que st amare
hominib; ut absinthiū · ɫ tcia
pars aquarū · i · fluitantiū prius
ul docentium · est facta · i · mutata
in absinthiū · i · in penitentiam
⁊ multi homines mortui st pecca
tis ppt penitentiā · Et quartus
angłs tuba cecinit · P quartū an
gelum intelligit᷑ xpc ⁊ apłi eius ·
p quē angłm pcussa est tcia pars
· i · illuminata ē tcia pars solis ·
· i · illoꝝ qui alios illuminabant ·
Ne accipem p solem xpm de
terminat · tcia pars lunę · i · illoꝝ
qui n̄ sunt tanti splendoris ut
sol · ɫ pars stellaꝝ · i · minus splen
dentiū · ɫ hi st pcussi pdicōne

aplo

apostolorum ut obscurarentur .i. fierent
obscuri quantum ad iniquos quibus
uidebantur prius tamquam sol cum eos imi-
tabantur. sed quia sunt conuersi facti sunt
eis obscuri. et ita facti sunt eis obscu-
ri ut non luceret quantum ad eos pes-
simos tertia pars diei .i. illorum qui
prius uidebantur eis esse dies .i. clari.
et tertia pars noctis. hoc est illorum qui
erant aliquantulum nox quantum ad in-
fideles. quia iam ceperunt fauere
dictis apostolorum postquam ex toto cre-
dere ceperunt. fuerunt ex toto illis
obscuriores. Et audiui uocem
unius aquile. ut superius exposuimus.
aquile dico uolantis per medium ce-
lum .i. per corda fidelium euntis. di-
centis uoce magna. ue. ue. ue. ha-
bitantibus in terra. Per primum ue notan-
tur heretici. per secundum ue. persecutores
ecclesie. per tertium ue. antichristus et membra
eius. Ue erit dico habitantibus in terra.
et hoc de ceteris uocibus .i. predicationibus.
.i. causa predicationis et doctrine apostolorum
uel aliorum fidelium angelorum. dico tubarum
.i. trinitatem predicantium. Per hoc e-
nim quod predicatores bonam doctri-
nam predicant. heretici et persecutores

grauius insistent et ad superandum omnes
per nimium insudant. Vel tria ue sunt
hominibus habitantibus in terra. que
ue ostenduntur seriatim de ceteris
.i. propter ceteras uoces trium angelorum
qui adhuc sunt tuba canituri. Et IX
quintus angelus tuba cecinit. Per stel-
lam que cecidit de celo. intelligitur
superbus angelus qui cecidit de ce-
lo. uel de celo .i. separatur ab ecclesia
per predicationem et cecidit in terram .i.
in peccatores. Per quintum angelum non
notatur ordo angelis nisi predicato-
res. aliis succedentes. Et data est
ei stelle .i. hereticis clauis putei
hoc est principes quorum protectione
heretici securi libere postea suos
errores predicabant aliis. Per clauem
ideo intelliguntur principes. quia quem-
admodum domum non potest aliquis
reserare nisi per clauem. ita heretici
non audebant suum errorem ostendere
nisi principum sustentamine. Pu-
teus dicitur a poto potas quia potum
administrat. Heretici dicuntur
putei abyssi. quia potum male
doctrine emittunt ex se. abyssis
hoc est illis qui sunt abyssus .i. quorum

corda sunt adeo in vitiis profunda quod sunt fundo caritatis. hoc est tantum diligunt vitia quod nesciunt unde sanari. Et cum clavi aperuit .i. cum principibus puteum abyssi. et ascendit fumus .i. mala predicatio corda excecans ut fumus excecat oculos. sicut fumus fornacis magne .i. sicut predicatio antichristi. Per hoc quod dicit sicut. ostendit quod ex toto non sit fumus hereticorum sicut fumus antichristi. Et ex fumo illo obscuratus est sol. ille qui splendebat utpote sol. et aer .i. minus illuminati. et de fumo putei .i. de doctrina hereticorum exierunt locuste. id est tales discipuli qui fuerunt similes locustis. Locuste enim nec per aera volare queunt nec per terram ire possunt. Sic heretici nequeunt volare ad celum quia carent geminis alis virtutum. nec possunt ire per terram .i. per ecclesiam quia sunt infideles propter doctrinam. Et data est eis potestas sicut habent potestatem scorpiones terre hoc est sicut scorpiones cauda pungunt. et facie videntur blandi. ita heretici hominibus videntur esse religiosissimi. sed in cauda .i. recte valde sunt pungentes .i. homines decipientes. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre .i. illos qui bonam doctrinam incipiunt addiscere. et omne viride .i. illos qui iam sunt virides in bonitate. et omnem arborem .i. illos qui sunt rigidi et inflexibiles a vitiis. ne lederent nisi tantum homines qui non habent signum dei .i. dilectionem in frontibus suis in superiori .i. in mente eorum que multum est habunda sicut ipse ait discipulis. In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis si dilectionem habetis. Et dictum est illis ne occiderent eos. sed ut ipsi heretici cruciarentur mensibus quinque. in hoc enim quod alios cruciant. se ipsos perpetuo dampnant. Per quinque menses intelliguntur v. etates. infantia. puericia. adolescentia. iuventus. senectus. quia omnibus his etatibus corrumpebant homines heretici. et hoc se ipsos cruciabant.

Vel ut cruciarentur ad eos refertur quos devocant heretici. ut illi crucientur ab hereticis in v. etatibus. Et in diebus illis querent homines mortem et non invenient. hoc est volent se subicere predicationi eorum hereticorum.

⁊ n̄ inuenient eā. quia p̱ peniten-
tiam remouent͛ a morte .i. ab eoꝝ
p̄dicōne que inferret eis mortem
si illi c͛derent. Et similitudines
locustarū .i. illi qui s͛t similes locus-
tis .i. eoꝝ imitatores s͛t similes eq̄s
paratis ad p̄lium. hoc ē ita irratio-
nabilem doctrinā edocētes ut eq̄
s͛t irrationabiles. Et sup̱ capita eaꝝ
tāq̄ corone similes auro. hoc ē ita ui-
debant͛ sc̄i ⁊ religiosi. ut corone
eoꝝ .i. ut retributiones quas erant
habituri uident͛ esse auree. s; nō
erant. s; tam̄ similes auro. q̄a non
erant tales intus quales se osten-
debant exterius. Et facies earū sic̄
facies hominū. hoc ē sapientia eoꝝ
quasi n̄ uera sapientia hominū
s; similis. quia extra uidebant͛ ee̅
sapientes. P facie sapientia. q̄a
in ea apparet sapientia ul̄ stulti-
cia hominū. Et habebant capil-
los mulierū. hoc est ita faciebāt
coadunationes intus heretici
sic̄ fideles. P capillos mulierū
intelligunt͛ conuenticla illoꝝ here-
ticoꝝ qui molles ⁊ debiles s͛t infi-
de sic̄ mulieres molles ⁊ fragiles
sunt. Mulieres enī a mollicie in-
telligunt͛ fortiores h͛etici. p̱ dentes
ministri .i. discipli eoꝝ. p̱ loricas
intelligunt͛ defensacla quib; de-
fendūt suas sententias. Et uox a-
larū earum .i. p̄dicatio doctrine
eoꝝ erat similis uoci curruū .i.
p̄dicatoꝝ bonoꝝ. currentium in
bellū .i. ad superandū. Mensib; v. ⁊c̄
ut sup̱ius. Exterminans .i. extra
hereditatem ⁊ terminū celestis regni
eos abiciens. P hoc qd̄ ponit no-
mina trium linguaꝝ. notat illū
anglm habe dominium in omnib; gen-
tib;. Ve unū abiit. q̄ntū ad uisi-
onē hoc dicit. quia p̱ius uidit u-
num ue ⁊ postea aliud. uel ideo
q̄a iam abiit .i. manifestatū fu-
it. ⁊ iam recessit a terris. quia n̄
m̄ tot h͛etici sicut in antiq̄ tp̄r
fuert͛. Ecce ueniunt m̄ duo ve.
hoc est post istud ue. ostendet duo
ue. Et sextus angls tuba cecin-.
P quintū anglm possum͛ intel-
ligere sc̄os doctores post aplos.
p̱ vi. m͛res. p̱ vii. illos qui p̄di-
cant contra antixp̄m .i. helyā
⁊ enoch. Et sextus. an. tu. cec.

et audiui uocem unam de quatuor cor-
nibus .i. de .iiii. euangelistis unam doctri
nam predicantibus uocem dico dicen
tem illi sexto angelo qui habebat
tubam. Solue quatuor angelos .i. re
siste obuiare quatuor romanis
principibus et solue eos sic. Quanto
enim sancti magis predicant. tanto
magis spiritus maligni in eos seuiunt.
quando uero dictis eorum fauebant.
quasi ligati erant quia illis nichil
nocebant. et ideo dicit martiribus Sol
ue .i. predica istis .iiii. principibus. Per
istos intelliguntur omnes persecuto-
res. solue illos dico predicando qui
sunt ligati in magno flumio .i. in
hac presenti uita que fluit et labi
tur ut flumen. flumine dico eu
frate. Per eufraten intelligitur eorum
potestas. quia eufrates est ma
ximum flumen in babilonia. Vel
ponit eufraten pro babilonia.
partem pro toto. uel contentum pro continen
ti. Hoc est dicere. Solue illos .i.
commoue ad iram predicando qui
sunt in confusione. babilonia enim
interpretatur confusio. Et soluti sunt
per predicationem qui prius erant in

requie. quia nulli penam predicati
onis ingerebant. quia nullus predica
bat. Illos dico solue qui parati erant
ut occiderent tertiam partem hominum
in horam et diem et mensem et annum.
Per horam et diem et annum intelligitur
tempus antichristi. qui regnabit per
annos tres et dimidium. Per horam
dimidium annum. per diem et mensem
et annum. tres annos intelligimus.
Vel per horam possumus notare ab
adam usque ad noe. per diem a noe
usque ad legem. per mensem a lege usque
ad christum. per annum a christo usque ad finem
antichristi. Per omnes enim has partes
erant parati mali resistere bonis.
Et numerus equestris .i. bestialis
exercitus illorum persequentium sanctos.
erant uicies milia sed dena .i. boni
decalogi precepta seruantes. erant
mille .i. perfecti. Per hoc quod dicit plu
res esse malos quam bonos. osten
dit potentiam et fortitudinem in
sanctos. et hoc quod mali designantur
per mille. accipitur in mala signi
ficatione. Similiter dicimus perfec
tionem mali et boni. et ita hoc est
sicut uidi equites in uisione .i. in

mentis cogitatione· ita uidi .i.
intellexi equos .i. illos quos equi
tat diabolus· et qui sedebant
super eos habebant loricas .i. in
duratas ad malum cogitandum
cogitationes· et igneas .i. maligno
spiritu repletas· uel igneas .i. alios
sua doctrina uel bonos affligentes
uel per loricas munimenta suarum sen
tentiarum possumus accipere· et iacinc
tinas .i. dyis suis lucentes· et pla
centes ei sacrificando· et sulphu
reas .i. xpistum blasphemantes· et
ideo sulphur fetentes· et capita
eorum. Per equorum capita intelliguntur
potentiores qui erant capud aliorum
ferventes ut leones et in sanctos se
mentes· per ignem· tribulationem in
sanctos· per sulphur blasphemie· per
fumum ydolorum sacrificium· quod ita
excecabat alios ut fumus oculos.
R· uere occisa est ab illis tertia pars.
nam extius et intus· et hoc est quod
dicit· potestas equorum erat in ore
eorum .i. extius bonos nolentes eis
credere interficient· et in caudis .i.
interiori interfectione· Hoc est
dicere· Illos quos non poterant intus

interficiebant extra· et quos non interfi
ciebant extra· interficiebant intus.
.i. subiciebant sibi· et hoc habemus
per caudas· Vere cum caudis .i. in
terius eos interficiebant· nam
caude earum erant similes serpen
tibus; hoc est uenenum infundebant
intus habentes capita .i. tutores
qui eos defendebant· et in his
.i. capitibus equorum ipsorum uel in his
.i. ore et caudis nocebant· Et ce
teri qui non sunt occisi exterius et qui
non egerunt penitentiam per quam si
agerent non adorarent demonia·
peribunt subauditur qui non egerunt
penitentiam. Per istos qui non fuerunt
interfecti exterius a tribus plagis su
pradictis· intelliguntur gentiles
qui non egerunt penitentiam de
cultura ydolorum tamen non fuerunt in
terfecti a tribus plagis quia xpistum
non crediderunt· Et uidi alium
angelum .i. xpistum fortem .i. inuin
cibilem descendentem de celo .i.
de patre· uel de celo materialiter·
amictum nube .i. carne· uel nu
be .i. predicatoribus qui compluunt
terram· et yris .i. pax· uel yris .i.

baptismus; Pax dicitur yris. quia deus
posuit in celo insignium federis
ut ipse dixit. ponam arcum meum
in nubibus; Vel baptismus dicitur quia
ex aqua conficitur yris. Erat in capite
eius. id est in se ipso. uel in capite. id est in
deo. quia christus est membrum dei.
nos non membrum christi. Et facies.
id est potestas sive ipsius per quam cog-
noscitur. uel facies eius. id est sancti pre-
dicatores. per quorum predicationem
divinitas que in deo latebat fuit re-
serata et cognita. sicut aliquis per
faciem noscitur. illa talis facies
erat ut sol. et pedes. id est fideles per
quos ipse graditur erant tamquam
columpna. id est sustentaculum debili-
um. columpna dico ignis. id est ignea.
id est spiritu sancto repleta. Et habebat in
manu sua. id est in operatione sua
librum apertum. id est novum testamentum
tamen per ipsum clarificatum. quod in ve-
teri erat obscurum in ipso iam est
adimpletum. Et posuit pedem su-
um dextrum. id est novum testamentum
super mare. id est super gentes feroces
ut mare nulla lege constrictos.
sinistrum autem super terram. id est vetus

testamentum posuit super terram. id est
super peccatores. id est super iudeos. Ideo
preponit pedem dextrum sinistro. id est
novum testamentum antiquo. cum prius
positum sit vetus quam novum testamen-
tum. uel pedem dextrum. id est fortio-
res predicatores super fortiores pec-
catores. sinistrum vero. id est debiles predi-
catores super terram. id est super illos qui
excolendi erant ut terra. hoc est
super minus peccatores. Et clama-
bat voce magna. id est irremissa si-
cut leo cum rugit. Ille rugit et cla-
mat ut leo. quando nobis sic dicens
intonat. Sint lumbi vestri precinc-
ti. et cetera. uel qui non renuntiaverit omnibus
que possidet non potest meus esse dis-
cipulus. Et cum locuta fuissent
vii. tonitrua. Per tonitrua intel-
liguntur predicatores et commonitiones
et miracula hominibus ostendentes
quas voces. id est predicationes ego scrip-
turus eram. id est aliis predicaturus. sed vox
de celo dixit mihi. Signa. id est sigilla.
id est noli predicare omnibus hominibus
ea que locuta sunt vii. tonitrua
id est noli proicere margaritas inter
porcos. noli scribere id est predicare

nolentib; audire. Et angelus quē
uidi leuauit manū suam per quam
operabatur humanitas. & iurauit
.i. confirmauit per uiuentē non ēē
amplius tempus .i. decedentia. id ē
mutationes aliquas. quia illis q̄ erit
in requie nunquam succedet aliq̄
turbatio. & ecōuerso. Per mysterium
dī intelligitur illud quod predicauerant
prophete de illo allegorice. que omnia
in ipso erant adimpleta. Et uox
quam audiui de celo iterum .i. extitit
in eadem consideratione in qua erā
quando dixit. signa que locuta
sunt tonitrua. illa eadē uox .i. ea
dem completio intimauit m̄ hec.
Vade & c. Tunc uadit aliquis accipe
librū. quando libenter audit &
opere implet euangelicum preceptū
Et dicit m̄ angelus. Accipe librū
& deuora .i. cū magna auidita
te libri precepta intellige. & opere
imple. Per deuorare notat aui
ditatē. quia quod aliquis deuorat
auide. libentissime comedit. de
uora dico. & faciet amaricare
uentrē tuū .i. carnē tuā. sed in ore
.i. in anima erit dulce ut mel.

Quod enim amarum est carni. dulce
dulce ē anime. sic ieiunare. uigi
lare. & cetera que sunt carni ama
ra. sed anime dulcissima. Vel uen
trem tuum .i. minores in uirtutib;
.i. molliores. sed in ore .i. in fortiorib;
qui pascunt minores. sic consuen
trem. erit dulce tanquam mel. Et
accepi librū & deuoraui. & ama
ricatus ē uenter meus. ut supra.
& dicit m̄. Oportet te prophetis .i. iu
deis & gentib; & nō solum illis sed
etiam aliis multis. quod habemus
per linguis. & regib; multis. Et
datus ē m̄ calamus .i. doctrina.
& quia calamus est intus cauus
& inanis. determinat. similis uir
ge .i. ita solidus extra & intra.
sic aliqua uirga. Vel per uirgā no
temus disciplinā & correctio
nem. quantum ad indisciplina
tos. qui nolunt disciplinā re
cipe. Quasi dicat. Michi datus
ē calamus .i. doctrina quantū ad
eos qui libenter addiscet. & uirga.
.i. disciplina & correctio. quantum
ad eos qui nolunt eā statim
recipe. Per calamū ideo intelligitur

doctrina. quia cum calamo scri
bitur. et sic littera cum calamo in
primitur: et formatur. ita per doctrinam
euangelica precepta imprimuntur. et in
formantur in cordibus auditorum. Per
hoc quod dicit. calamus. notat quod
littere non est adherendum. quia cala
mus nichil dicit. et ideo ad aliud
referendum est. Surge .i. ad maius
te promoue. et metire templum et
atrium et adorantes in eo. Per tem
plum intelliguntur maiores. sicut
sunt heremite. per altare monachi.
et episcopi et sacerdotes qui sunt altare.
quia in eis .i. per eos offerunt deo.
per adorantes laici qui adorant in
templo et altari. et omnes isti or
dines sunt in ecclesia. Per hoc quod dicit
metire. innuit quod unicuique
iuxta suam capacitatem predicet.
hoc est forcioribus maiora precep
ta instillet .i. escam ualidam
maioribus tribuat. minoribus uero
lac prebeat. Atrium autem. Per atrium
intelliguntur iudei qui sunt iuxta
ecclesiam. quia litteram legis ser
uant. sed intus minime intrant.
quia littere interiora non inuestigant

et ideo dicit ei angelus. Atrium quod est
foris templum .i. iudeos qui sunt iuxta
ecclesiam. sicut atrium iuxta templum
est. eice foras .i. ante tua non eis
predices. atrium dico eice foras et
ne metiaris illud .i. nulla predica
tionis mensura nec forciori nec
leuiori predices illi. quoniam datum est
gentibus .i. ad culturam ydolorum con
uersi sunt plures. Et ciuitatem sanctam
.i. ecclesiam calcabunt antichristus et
membra eius mensibus xlii. hoc est tribus
annis et dimidio regnabit anti
christus et membra eius. Vel possumus
referre hanc calcationem et depres
sionem ad persecutores presentis
ecclesie .i. ad illos qui semper persecuti
fideles. persecuti sunt et persequuntur
usque ad finem mundi. et sic per
xlii menses intelliguntur vii mun
di huius etates .i. ab adam usque ad
noe et cetera. Sexies enim septem fi
unt xlii. et sic per tria temporis
huius uolutionem. quia totum tem
pus vii diebus uoluitur. Et da
bo duobus testibus meis secundum pri
orem sententiam .i. helye et e
noch. et prophetabunt dies mille

ducentis xl. hoc est trib; annis et dimidio. amicti saccis .i. nimia tribulatione. quia antichristus in quantum poterit eos tribulabit. Vel secundum aliam sententiam. dabo duob; testib; meis .i. duob; martirib; .i. illis qui martyrizantur exterius et interius. et illis qui tantum interius .i. illis qui trucidantur exterius. utriq; enim martires uocantur. et prophetabunt dieb; mille ac ducentis lx. hoc est perfectissima predicatione. Per mille enim notatur perfectio. et per cc. similiter. et per lx. eodem modo notatur perfectio. sexies enim x. sunt lx. Iste numerus .id est mille. cc. lx. innuit tres annos et dimidium in quib; predicabit Antichristus. quamuis plures dies sint in trib; annis et dimidio. Sed hoc quod superius .i. quod dictum est de numero ualet ad significationem et mysterium. Numerus enim ut diximus perfectionem denotat. et ideo non est curandum si dies aliquis desit. Hi sunt due oliue .i. helyas et enoch. uel martires ut diximus sunt due oliue .i. misericordes. uel suauissima opera facientes. et duo .i. gemina dilectione fructificantes.

quantum ad martires. et sunt candelabra .i. aliis lumen prestantia. oliue quantum ad se. candelabra quantum ad alios. stantes .i. permanentes in conspectu domini terre. quia dominus terre .i. ecclesie semper conspicit eos bene operantes. Et si quis eos nocere uoluerit contradicendo eorum uerbis. spiritus sanctus exiet de ore ipsorum .i. uerbum predicationis. et deuorabit .i. auide absumet scilicet inimicos eorum predicatorum .i. illos qui prius erant inimici eorum. facti amici per predicationem eorum. Vel deuorabunt .i. destruent si uolent. et si quis uoluerit eos ledere .i. carnem eorum affligere. ita .i. per uoluntatem quam habebunt mali quamuis non perducant ad actum. uel ita morientur interius et extra ut ipsi putant occidere sanctos exterius et intra quod falsum est. quia licet sancti exterius crucientur. interius tamen non leduntur. Hi habent potestatem claudendi celum .i. scripturas et predicationem ne pluat c dieb; prophetie ipsorum .i. ne ulla predicatio defluat in dieb; prophetie ipsorum. uel potestatem habebunt claudendi celum ne

pluat sicut habuit helyas qui ora
uit ut non plueret super terram et non
pluit annis tribus et mensibus vi. illam
potestatem habebunt si uolent. et
potestatem super aquas .i. super scripturas
conuertendi eas in sanguinem .i. ad
dampnationem eas nolentium recipere.
sicut dicit apostolus. Aliis sumus odor mor
tis in mortem. aliis odor uite in uitam.
Vel super aquas .i. super molles conuer
tendi eos in sanguinem .i. ad con
siderandum dampnationem futuram .i.
facient illos inspicere dampnationem
futuram pro peccatis eorum nisi egerint
penitentiam. et sic dimittent pecca
re timore dampnationis future. Qui
enim bene considerat penam futuram
pro peccatis. postponit omnia mala
ne se contingant incommoda futura.
Et percutiet terram .i. terrenos iniustos
perseuerantes omni plaga .i. omni
tribulatione secundum primam sententiam.
Vel percutiet terram .i. qui prius erant
terreni. omni plaga .i. omni senten
tia que mundabit eos ex uitiis et
uitia. et hoc facient quotienscumque
uoluerint .i. pro uelle eorum hoc erit.
totum. Et cum finierint hoc tes

timonium .i. predicationem. bestia .i.
antichristus quantum ad duos prophetas
uel belua hoc est diabolus quantum
ad omnes. que ascendit de abysso
.i. per corda infidelium que sunt abyssus.
peccatores enim sunt causa quare as
cendat diabolus .i. superbit quia tot
homines seducit. Et corpora il
lorum uel prophetarum uel mortuorum iacebunt
in plateis ciuitatis magne .i. in
erroribus diabolice ciuitatis quiescent
quia eos conuerti facient. Per plateas
intelliguntur errores. quia sicut aliquis
eius in plateis potest libere ire
dextrorsum uel sinistrorsum. uel ante.
uel retro. sic peccatores euntes in ui
ciis facientes diuersa peccata uiden
tur errare. sed illi qui procedunt per
uiam rectam. non declinant neque
ad dexteram neque ad sinistram. iace
bunt dico in plateis ciuitatis que
ciuitas uocatur mystice .i. spiritualiter.
.i. ut aliud intelligatur sodoma.
.i. muta. et egyptus .i. tenebre.
hoc est illi qui sunt in plateis ciuita
tis diabolice sunt muti et tenebrosi.
.i. nil dicentes de deo. nec intelli
gentes in qua obscuritate dns

illorum .i. christus crucifixus est. quia non
cognouerunt illum redemptorem
mundi. in tantum fuerunt excecati.
Et uidebunt de populis .i. non omnes
sed pars. corpora eorum uel prophetarum uel
martirum tribus diebus et dimidio .i. tribus
annis et dimidio. Si refertur iste
numerus ad menses. dicemus quod omne
hoc tempus persecutionis refertur pro
omni persecutione per excellentiam. quia
non fuit tanta persecutio. Et corpora
eorum .i. prophetarum uel martirum non sinent
poni in monumentis .i. in se .i. nolu-
erunt quidam predicationem eorum recipe-
re in se. ut monumentum recipit in se
corpora mortuorum. Vel ut realiter
intelligatur quod corpora helye et eno
ch iacebunt in plateis ciuitatis
iherusalem tribus diebus et dimidio. quia
antichristus et menbra eius non permittent
eos poni in monumentis ut aiunt
multi. Et inhabitantes terram .i.
terrenis inhiantes gaudebunt enim
de morte istorum. et iocundabuntur
et mittent munera inuicem .i. instru-
et unus alium inuicem mala predicati-
one nullo prohibente. et unde gau-
debunt ostendit. quia hi duo qui

cruciauerunt eos predicando mortui
sunt. Ideo dicit cruciari. quia in
tantum dolebunt de predicatione
eorum sicut ille qui cruciatur. Et post
tres dies et dimidium .i. post tres annos
et dimidium. spiritus uite .i. spiritus sanctus
attribuendo eis uitam intrabit in
illos .i. replebit illos. et steterunt.
.i. stabunt super pedes suos .i. super
illos qui prius pedibus conculcabant
eos et uilipendebant eos. Et ti-
mor magnus cecidit super eos qui
uidebant eos .i. pena infernalis
terrebit eos. quia in hac uita spre-
uerunt sanctos. et illi sancti audierunt
uocem magnam de celo dicentem eis.
Ascendite de mortalitate ad im-
mortalitatem. et ascenderunt in ce-
lum in nube .i. in carne. et ui-
derunt eos inimici eorum .i. illi
qui persecuti eos fuerunt in mundo
et dicent. Nos insensati estima-
bamus uitam eorum insaniam et cetera.
Et in illa hora. Ostensa retributi-
one [illegible] uult ostendere iterum tribu-
lationem. ut cognita remunera-
tione non deficiamus in tribulatione.
et ideo dicit in illa hora .i. in

tempore antichristi factus est terre
motus magnus. hoc est motio et
elevatio terrenorum .i. peccatorum. quia
tunc elevatur peccator quando peni-
tentiam agit. Et decima pars
.i. qui erant in decalogo legis
.i. qui servabant .x. precepta veteris
testamenti quantum ad superficiem
littere. illa talis .i. iudei qui tunc
convertentur. cecidit .i. humiliavit
se .i. illud quod intelligebat car-
naliter. intellexit spiritualiter. et
sic ab errore cecidit antiquo. Et
nomina hominum .i. illi qui prius
nominati erant homines .i.
peccatores. homo enim in bona et
in mala significatione accipitur.
In mala ut in psalmo. filii hominum
usquequo graves corde et cetera. In bona
ut hic. ascendet homo ad cor al-
tum. Illa nomina .i. peccatorum
.i. iudeorum sunt occisa .i. deleta. quia
mortui erant peccatis. vivent(es)
autem deo. Vel aliter. in illa hora
factus est terre motus magnus .i. motio
peccatorum contra fideles. et deci-
ma pars civitatis .i. x. pars ec-
clesie que erat restituenda in
decimo ordine. qui erant digni
poni in .x. ordine. illa pars ce-
cidit .i. ab antichristo seducta fuit.
et nomina hominum qui videbantur
esse scripta in libro vite. sunt occisa
.i. inde deleta in motu terre. nomina
dico .vii. milia .i. qui videbantur
esse perfecta septiformi
gratia. et reliqui quantum ad iu-
deos .i. illi qui erant iudei missi
in timore .i. in penitentia et in af-
flictione dederunt gloriam deo. quia
non fuerunt seducti ab antichristo.

Ve secundum abiit. et ecce ve tertium ve-
niet cito. Per primum ve heretici de-
signantur. per secundum persecutores. per
tertium antichristus. scilicet tamen antichristus
notatur in secundo ve. et hoc ideo quia
eius persecutio excellet omnes alias
persecutiones. et ideo representat eam
in secundo ve et in tertio ve. ne defici-
amus patiendo. Per septimum an-
gelum notamus illos qui in tempore
antichristi predicabunt. Per magnas
voces. notatur maxima leticia
omnium sanctorum existentium in celo. et di-
centium. factum est regnum mundi
huius .i. regnum quod prius erat huius

mundi ante iudiciu͂. n͂ est fac
tum d͂i n͂ri. Dicit factum. cu͂ etia͂
p̄ius esset factum. s; n͂ erat uti in
quia diabolus contradicebat q̄b; mo
dis poterat. s; nc ita factum e͂ dei
n͂ri qd nullus cotradicet s post
iudiciu͂. Et xxiiii. seniores. id e͂
om͂s fideles tam de ueti qm de
nouo testam͂to ad fidem ꝯuersi.
P xii. pphas ueteris testam͂tum i
telligit. p aplos noui. qui sedes
incospectu dei. i. in aia͂ que est in
cospectu d͂i. et hoc est qd dicit. in
sedib; suis. i. in suis bonis cogita
tionib; ul insedib; suis. i. qs illi
instruunt p̄dicatioe sua. omnes
illi ceciderunt. i. humiliauert se i
facies suas. i. xp͂m qui est facies eoꝝ
quia p ip͂m deo notificant. Vel
infacies suas. i. inbona opa eoꝝ
que facies st. quia p illa d͂o sunt
notificati. ul facies quia p bona
opa illoꝝ clarificant. P gr͂am no
tatur dequo boni datu͂ fuerit
hominib; si ap͂o referat. et hoc
qd dicit. Gr͂as agimus t͂ d͂ne d͂s
omp͂c ante s͂cla et modo 7 in futuro
quia accepisti s͂cdm humanitate͂
uirtutem tuam. i. carne͂ p qm dia
bolum supasti. fortitudine͂ dico
tua͂. i. ppam. quia nunq͂ fuit ali
quis tante fortitudinis. Vel ac
cepisti uirtutem. i. resurrectione͂
p qm factus es uictor. 7 regnasti.
et irate sunt gentes. Quasi dicat.
Tu regnas p p̄dicatores. 7 irate
sunt g͂ts contra illos. et aduenit
ira tua. i. cito ueniet tuu͂ iudici
um inquo apparebis iratus pec
catorib;. Vel ira tua aduenit ia͂
quia multi psecutores statim
fuer͂t mortui psequendo fideles
inquib; ostendit d͂s iram suam
inficiendo eos. Et temp mor
tuoꝝ iudicari. i. illud temp inq̄
iudicabit mortuos in aia͂. 7 red
dere mercede͂ seruis tuis pphis
7 s͂cis et timentib nomen tuu͂
hoc est timentib; accipe nom xp͂i
i. xp͂ani. et pusillis. et quia pu
sillus potest accipi inmala sig
nificatione. ido addit magnis. i.
pusillis p humilitate͂. magnis
p bona opa. ul pusillis. i. mino
rib; et maiorib;. 7 ra tua adue
nit exterminandi eos. i. ut ext͂

tinnitum eccle ponantur qui cor-
rumpunt terram .i. se ipsos entes in
terra addendo peccata peccatis. uel
corrumpendo terram .i. ecclesiam perse-
quendo eam. Et apertum est templum
dei in celo .i. xpc in ecclesia. & uisa est
archa testamenti .i. illud quod continebatur
tur in archa .i. mysterium uirge que
fronduerat que erat reposita in
archa & due tabule moysi lapi-
dee. que omnia in xpo fuerunt aperta
.i. completa. Vel apertum est tem-
plum dei .i. uetus testamentum in
celo .i. in xpo. uel in celo .i. in ecclesia.
& in nouo testamento. & uisa est ar-
cha .i. patefactum est mysterium ar-
che .i. ueteri & nouo testamento. &
hoc per apertum. Per fulgura miracula.
per uoces predicationes. per tonitrua
comminationes. per grandinem persecu-
tiones. Et signum magnum appa-
ruit in celo. hoc est femina future
ecclesie apparuit in celo .i. in ecclesia
terrestri. Mulier .i. ecclesia amicta
sole .i. circumdata xpo qui uerus
sol est illuminans iustos. & luna
.i. crescentia & decrescentia terrena
erant sub pedibus eius .i. sub bonis

affectibus sue mentis. Sicut enim pes
aliquem ad certum locum. ita affectus
mentis ducit aliquem ad bonum.
& ideo ponit pedes pro affectibus
mentis. Hoc est dicere. Omnia terrena
sub pedibus suis posuerat. Et in ca-
pite eius .i. in xpo. uel in capite .i.
in perfectioribus qui sunt caput aliorum
erat corona stellarum .xii. hoc est
ornamentum .xii. apostolorum. uel ipsi
apostoli entes corona ecclesie. Et in utero
habens multos iam se conuertentes
ad fidem quos pariat. & clamabat
parturiens .i. tribulationem patiens.
Tunc enim ecclesia pariendo clamat.
.i. pariendo laborat. dum aliquem fi-
delem persecutionem patientem pro xpi
nomine parturit. & a persecutori-
bus cruciatur ut pariat dum cruci-
atur. Vel quidam dicunt quod mulier
ista sit mater xpi sancta maria. sed
illud quod sequitur uidetur contrarium
quod dicit. cruciatur ut pariat.
quia ipsa que sine humana
delectatione concepit. sine dolore
peperit. Et ecce draco .i. diabolus
rufus .i. sanguine mitium rufus
effectus. habens capita .vii. id est

p̄ncipes sup̄ se habens qui fc̄. vii.
i. septiformi gr̄e resistentes. Vel
p̄ vii. capita possum' intelligere
vii. etates. ab adam usq; ad noe.
a noe usq; ad legem. a lege usq;
ad pphas. a pphis usq; ad aduentū
x̄. ab aduentu x̄ usq; ad m̄res. a
m̄rib; usq; ad antixp̄m. ab anti
x̄ usq; ad finē mundi. In omib;
his etatib; fuerēt p̄secutores. Cain
in p̄ma etate interfecit fr̄em suū
iustū. In sc̄da chaldei interfecerunt
plures q̄a noluerēt colere ignem.
Sub lege plures. ⁊ sic in ceteris.
P̄ x. cornua intelligunt' x. perse
cutores qui ɔtradicebant x. pre
cepta legis. unicuiq; dando suū
oppositū sic. Non occides. huic p̄
cepto obponebant. occides. ⁊ sic
in ceteris. P̄. vii. diademata. intel
ligunt' fortiores p̄secutores sic
reges ⁊ p̄ncipes. qui minores p̄
tegebant p̄secutores. P̄ caudam
doctrinam illoꝝ uilissimā ⁊ ultimā.
i. deteriorem omni doctrina. q̄
q̄muis eēt uilissima. tam̄ trahe
bat. i. deuorabat t'tiam. i. illos
qui erant in t'cia parte. i. q̄ nō

erant in dilectione dī ⁊ p̄ximi
qui uidebant' esse stellę. i. alios
in eccl̄a illuminare. ⁊ misit eos
in t'ram. i. redire fecit eos in ter
rena. Et draco stetit ante muli
erem. i. ante ecclam. Diabol' enī
stat ⁊ pugnat cū fidelib; ⁊ ante.
i. ostendens eis p̄sentia bona.
ut obliuiscant' et'na. Vt cū pe
perisset filiū deuoraret eū. i. cū
maxima auiditate deuoraret
eū. Et illa eccl̄a pep̄it filiū mas
culū. i. fortissimū. qui recturus
erit om̄s gentes. i. ex toto gen
tos in peccatis. in uirga ferrea.
i. correctione n̄ inualida. Coti
die enim eccl̄a deo filios gen̄at
Vel si uolum' referre ad xp̄m
dicem' in uirga ferrea. i. in no
ua lege. que ferrea. i. dura q̄n
tum ad ueterē. Et raptus est
filius eius ad dm̄. i. fili' eccl̄e
ist' filius dī. Et mulier fugit
in solitudinē. i. in m̄tem suā
solidā ⁊ firmā ɔtra diabolicā
rabiem. ubi habet locū para
tum a dō. ut ibi. i. in bona co
gitatione sua pascant illam.

pdicatores et doctores dieb; mil
le ducentis lx. hoc e p omnem
hanc psente uitam. Ido notat
p hunc numerum hec uita tota.
quia xpc pdicauit solummodo
tot dieb; uel quia psecutio an
tix tantu durabit. P secutione
p omib; ponit aliis psecutionib;
hui mundi. Et factu est pre
lium. P hoc qd dicit factu pliu.
notat qd aliquis fidelis licet
euadat laqueos diaboli, n tam
debet adhuc cfide nec in securi
tate ee. quia postea fit etiam
bellu. qd dicit. michael pug
nabat et angli eius cu eo. Per hoc
reddit eum securum. et ne ex to
to sit securus .i. nimis cfidat
de suis uirib; dicit qd diabolus
pugnat et angli eius cu micha
ele. et ido sic dicit. factum est
plium in celo .i. in eccla. et un
factu sit plium, p filio que pa
rit eccla. quia michael et angli
eius .i. eiusdem potestatis .i. eide
dni angli. non qd sint ei. id e
sub sua potestate. Vel angli ei
.i. fideles in eccla. qui st eius .i.

qui st futuri consortes ei .i. parti
cipes eiusde hereditatis. preli
abant cum dracone. Ido ponit
hoc nom michael potius qm
alior angelor nomina. qa mi
chael interptatur: quis sic deus.
et te unusquisq; fidelis habet
hoc nom in mente sua. qndo
cogitat qd nullus sit potesta
tis ut ds. et qmdiu hoc cogitat
n potest seduci a diabolo. ut
se uelit parem face sicut ille
uoluit qn dixit. Ponam sedem
mea ad aquilone et similis ero
altissimo. Et sic michael .i. qs
sicut ds pugnat cu diabolo.
hoc est dice. Quadiu habet hoc
nom in mente. numq separabitur a
demone. nec diabolus faciet eu
contra dnm supbire. Draco pugna
bant et angli eius cu michael.
ut diximus. et no ualuert .i. non
ualitudine habuert. nec inuen
tus e locus amplius pt passio
nem x. in celo .i. in eccla. Et p
iectus est draco ille de celo per
supbiam. ul de celo .i. de eccla.
p passione x. qui uocat serpens

propter calliditatem uel quia semper
graditur iuxta terram .i. iuxta
peccatores. ut serpens corpore tan-
git terram. nec potest se erigere
ad alta. nec diabolus se similiter
potest erigere ad celestia. Vel propter
uenenum potest uocari serpens
quod simile satis patet. Diabolus
interpretatur retro gradiens. et sata-
nas contrarius. que nomina sunt
draconi satis competentia. Draco
enim semper retro graditur .i. inter-
gum. hoc est in peccatum et semper est
contrarius fidelibus. Et satanas qui
seducit orbem uniuersum .i. illos qui
sunt uniuersi orbis .i. ex toto orbe
.i. rotundi .i. perfectissimi in malo.
uel qui sunt uersi in unum .i. peccatum .i. qui
semper apponunt peccatum in peccato.
Ille talis .i. qui tales seducit pro-
iectus est in terram .i. in terrenos. id est
peccatores. et angeli eius sunt missi
in terram similiter. Per hoc quod dicit
missi sunt. ostendit quod multum
a celestibus semoti. Quod enim mittitur
longe mittitur. Per uocem magnam
in celo notatur maximum gaudium
angelorum dicentium. Nunc facta est

per passionem et resurrectionem christi
salus et uirtus et regnum dei nostri
et potestas christi eius .i. sui filii. Ideo
dicuntur ista omnia modo facta per
passionem et resurrectionem christi. quia
ante passionem non erat salus. quia
omnes peribant communiter tam fideles
quam infideles. nec erat regnum .i.
ecclesia in qua deus regnaret ut modo est.
Ostendit qua causa sit facta salus.
quia proiectus est accusator fratrum nostrorum.
Non dicit diabolum accusatorem
apud deum quia omnia scit. sed peccata
que ipse diabolus suggerit hominibus
accusant illos apud deum. Non enim
dicimus aliquem accusatorem nisi illum
qui defert domino suo uel alicui ta-
lia que prius erant occulta. Fratres
dicuntur fideles angelorum qui sunt futuri
participes hereditatis eorum .i. celes-
tis regni. Per diem prosperitatem. per
noctem aduersitatem. Hoc est dicere.
Ipse accusabat eos quia superbiebant
prosperitate et frangebantur aduersitate.
uel fornicationes et comessationes et
ebrietates quas exercebant per diem
.i. per prosperitatem. per aduersitatem furta
homicidia et cetera. Et ipsi fratres uice-

runt eum in sanguine agni .i. per
effusionem sanguinis christi. et propter uer-
bum testimonii sui .i. propter predi
cationem in qua ostendebant se tes-
tes dei. sicut aliquis seruus propter
bonum seruitium se subditum. Et non
dilexerunt animas suas usque ad
mortem. hoc est odio habuerunt animam
in hoc mundo etc. hoc est uitam suam.
anima enim ponitur in diuina pa-
gina pro uita. hoc est preceptum cre
dentibus: qui odit animam suam
in hoc mundo etc. Propterea quia fortes
uicerunt letamini celi .i. maiores in
ecclesia. et qui habitatis in eis. hoc
est uos qui estis minores. qui ha-
bitatis inter fortes ut protegamini
per illos a temptatione diabolica. Ve
terre et mari. Quasi dicat. Illi a
quibus recessit diabolus debent
letari. sed illi maxime contristari ad
quos peruenit. et hoc est quod dicit.
Ve terre. id est terrenis et peccato
ribus terrenas delectationes adaman-
tibus sicut pulchra fercula et bona
indumenta etc. Ve mari .i. uobis
qui estis mare .i. amaricati propter
uitia. ut mare .i. qui agitamini

ut mare uentis .i. terrenis curis. uel
qui agitamini a fluctibus maris
causa negotiationis. Subdit cau-
sam quare fiat illis. quia diabolus
descendet ad uos. Tunc diabolus des-
cendit. quando facit aliquem pec-
care. et in quantum facit plus ho-
mines peccare in hoc mundo.
tanto magis separat a christo. et ideo
dicitur descendet habens iram mag-
nam. quia habet modicum tempus
nocendi fidelibus. Non enim eis nocere
potest nisi quamdiu breuitas huius
temporis durabit. Et postquam ui
dit draco quia proiectus est. hoc est
dicere. postquam uidit quod non po
tuit nocere filio .i. membris. cepit
persequi caput. Et date sunt muli
eri .i. ecclesie due ale .i. duo testamen
ta uel duo precepta caritatis. uel
actiua uita et contemplatiua. ac-
tiua. elemosinas faciendo .i. pau
peres adiuuando. nudos uesti-
endo. infirmos uisitando. con-
templatiua deum semper contem
plando. quibus duabus alis erat
circumdata mulier illa. que
due ale erant aquile .i. christi. hoc

est quicquid boni fecit et retulit
qui merito uocatur aquila quia altius
uidet ceteris [illegible] auibus; sic et
apostolus altius uidet et perspicatius omnibus
animabus. Mulieri date sunt ale qui-
bus uolaret in desertum .i. in celum
quod adhuc est desertum .i. uacuum a
decimo ordine qui cecidit unde
qui nondum est restauratus in locum su-
um .i. scilicet a deo concessum. ubi alitur
a scientia dei per tempus et tempora et
dimidium temporis. hoc est per tres
annos et dimidium. hoc est per totam
hanc presentem uitam. Vel uolauit
in desertum .i. in mentem suam que est
deserta et uacua ab omni immun-
ditia. Et misit serpens aquam .i.
malam et debilem doctrinam tamquam
flumen .i. que doctrina erat fragilis
et fluens .i. transitoria errore suo.
.i. que doctrina procedebat ab here-
ticis qui erant os diaboli. quia per
eos loquebatur. illam talem doctrinam
misit post mulierem. Per hoc quod dicit
post. ostendit quod mulier semper pre-
cedebat nolens respicere doctrinam.
ideo misit aquam ut faceret trahi.
.i. deuorari a flumine .i. ab illa
mala predicatione. Et adiuuit
terra .i. apostolus qui dicitur terra propter carnem.
mulierem .i. ecclesiam propter quam as-
sumpsit carnem. Et aperuit terra os
suum predicando. ut aperuit apostolos
qui erant os suum quia per eos loque-
batur. et absorbuit .i. cum mari-
tima auiditate consumpsit flumen
.i. predicationem. quod flumen misit
draco de ore suo ut supra. Et ira-
tus est draco in mulierem postquam
cognouit se non posse illi nocere
et abiit facere prelium cum reliquis
quos iam temptauerat si aliquo modo
posset eos flectere .i. quos iam reli-
querat qui erant de semine eius
.i. super quos erat euangelium semina-
tum quod erat semen ecclesie. Et postquam
non potuit eis nocere. stetit inge-
rendo eis mala. super harenam
.i. super fluctuosos in quibus semen
euangelii non potuit radicare.
quemadmodum in harena non potest
semen fructificare. que harena
est maris .i. peccatores in uitiis
amaricatos. Et uidi beluam
.i. antichristum ascendentem de mari
.i. superbientem. et se deum facientem

uel ascendentem .i. miracula facien-
tem procedentem tamen de mari
.i. creatum de peccatoribus. Et ipse
uitiosus. habentem capita vii .i. prin-
cipalia et criminalia uitia. uel ha-
bentem vii opposita donis spiritus sancti
et cornua x .i. principes x decalo-
go resistentes. et super cornua x di-
ademata .i. regias potestates que
ornabant et protegebant illa cor-
nua .i. x precepta a se cum suis cornu-
bus .i. suis malis preceptis. et super
capita eius nomina blasphemie .i.
blasphemia erat super capita alia
.i. maius caput et abhominabilius
quam alia capita. quia deum blas-
phemabit. dicendo eum non esse deum.
Ideo dicit plura nomina. quia plu-
res illius discipuli similiter deum
blasphemabunt. Et bestia quam ui-
di similis erat pardo. Pardus est
quoddam animal maculosum. albis
maculis per certa rufum. per quod no-
tatur antichristus. qui bonum se ostendet
per miracula que faciet. et tamen in-
terius erit turpissimus. quia erit
uitiosissimus. Et pedes eius sicut ursi.
Per pedes ursi notantur ministri

antichristi per quos ipse grassabitur. qui
destruunt quecumque boni possunt si-
cut deuorat ursus quod tenet pedi-
bus. Et os eius .i. ipsi discipuli
qui erant os eius .i. per quos ipse loque-
batur. uel suum ipsius os .i. predicatio
procedens ab ore illius erat sicut os leo-
nis .i. decipiens et deuorans bo-
nos. sicut leo licet sit fortior ceteris
animalibus. tamen fraude aliqua deci-
pit illa. Et dedit illi draco uir-
tutem suam et potestatem magnam.
Non ideo hoc dicit quod ipse possit
dare potestatem alicui nisi solus
deus. sed quia ipse est causa quia in eo
permanet quare potestas sibi conceditur
a deo ut noceat quibuscumque potest.
exterius uel interius eos mortifican-
do. Et uidi unum de capitibus eius
.i. blasphemiam eius tamquam occisum
non ex toto occisum. quia in tempore
eius erit uicturum. Quod nomen sancti
beatus augustinus et gregorius et alii
sancti destruxerunt .i. hereses inquantum
potuerunt. sed in tempore antichristi reuiuit
nimium. et hoc quod dicit. plaga mor-
tis eius .i. blasphemia que fuit
a sanctis destructa. curata est per

antixpm ꝛ in uniusa tra .i. treni
admirati ibant post illa ꝛc. Et ape-
ruit os suum blasphemare no-
men ei .i. denegando eu ee deum
ꝛ tabnaclm eius .i. eccla que ideo
uocat tabernaclm quia sic taber-
naclm destruit a militib post op-
pressione & non e durabile. ita
mundana eccla destruit in fine
mdi s; in melius mutabit. Et
data est illi potestas a do causa
tantu diaboli cui est ille seruus
n in omne tbum s; in parte to-
tius tb; ꝛc. & adorauert eum qui
habitant tram .i. trem. quoru
cogitones ꝛ opa bona p que debe-
rent cognosci n sunt scripta .i. e
cognita quia no st ꝛ ubi no sunt
scripta ostendit in libro .i. in pre-
destinone uite. Liber eni uite uo-
catur pdestinatio. uite dico ag-
ni .i. que uita fuit data p agnu.
qui occis est ab origine mundi.
pdestinone. ut occis est n realit
ab origine. s; p mysterium qd fu-
it factu in principio mdi sicut dr.
Immisit dns sopore in adam et
tulit una de costis ei. Sopor ille

significabat xpm mortuum. et
aries qui fuit interfectus p ysaac
herens cornib; int uepres signi-
ficabat similr xpm passurum
p ipso qui herebat int uepres.
.i. int iudeos cornib; .i. duob p-
ceptis caritatis. P hoc qd dicit
qui habet aures. innuit graue
esse qd sequitur. ul ut nos reddat
attentos. & quid debeat audire
ostendit. Qui in captiuitate
duxit in captiuitate uadit. Sg
antixpc qui ducit homines in
captiuitate exterius affligendo
corp. ul interius deuocando hoies
a recto itinere. & qui occidit gla-
dio reali illum qui s noluit o-
bedire. & qui interius pdendo a-
nima s subiecit. ille talis gla- in morte
dio spc sci .i. spuali gladio .i. e
uerbo di. Hec est patientia scorum
hoc est. hec tribulatio ocedetur
antix. ut sci patientes ostenda-
tur p illa. hec est fides .i. credu-
litas illoꝝ. & hoc qd noluert ei cre-
dere fuit pbatio scorum illoꝝ. uel
patientia qntu ad tribulonem
qm passi fuert uel passuri st.

fideles quantum ad hereses quib; nõ
credent nec crediderunt. uelut dic
apls. Oportet esse hereses ut mani
festentur fideles eis credere nolentes
Et uidi aliam bestiã. Per aliam bes
tiam psonaliter intelligitur aliquis
ex discipulis antixi. qui post eius
mortem pdicat doctrinam ei9. et
ideo dicit uidi aliã bestiam. ali
am quantum ad psonã. s; eandem
quantũ ad doctrinã. bestiã dico
ascendentẽ. i. supbientẽ de terra.
.i. de trena psperitate. uel de terra.
.i. causa peccatorum credentiũ.
et habebat duo cornua similia
agni. i. suos pdicatores ex duob;
ppls iudaico et gentili qui suã doc
trinam pdicabunt. sicut xpc ha
buit. s; ipse xpc ad bonũ. Vel
duo cornua habebit. qa purus
uidetur ut agnus. quantũ ad
se. et innocens quantũ ad alios.
Vel duo cornua habebit. i. pdica
bit et miracla faciet et ut agn9.
Et loquebatur sicut draco. hoc est
nõ reuera diabol9 s; dic quia per
ipsũ loquetur diabolus. et facie
bat. i. exercebat potestatẽ prioris

bestie in cõspectu eius bestie ut
ei placebat. sicut aliquis seruus
illud quod facit totum est dño operatur
coram illo ut ei placeat. Vel eius
in cõspectu eius repsentatione
prioris bestie quia in se ipso repre
sentabit illũ factis et dictis. Et
fecit terram. i. maiores peccatores
et habitantes in ea. i. minores pre
dicationi illorum adorare bestiã primã.
cui9 plaga. i. blasphemia. pla
ga dico eius mortis. i. que mor
tua fuit et destructa a sanctis. modo
curata est et redintegrata per ipsum.
Et fecit signa magna et cetera. dicens
habitantibus in terra. i. terrena diligen
tibus ut faciant se imaginẽ bestie.
.i. ut repsentent eã faciendo in se
que fecit et docendo que docuit que
bestia habet plagã gladii. i. uerbi
spiritus sancti. fuit infecta. in uita. i. re
stituta est per bestiã. Et datum est illi
imagini bestie. i. illis qui imaginẽ
bestie in se repsentabat spiritus ma
lignus ut loquatur. i. ut predicet
illa imago mala illis que imitatur.
et faciet illa secunda bestia. i. disci
pul9 antixi. ut quicũq; nõ adora

uerit imaginē bestię. i. qui nō
credid'it ꝛ coluit illos qui sunt
imago antix' occidat'. Et faciet
pusillos. i. n̄ dum ex toto doctri
na illoꝝ imbutos. ꝛ magnos. i.
illos qui sc̄ ex toto ea imbuti. ꝛ
diuites. i. in uitiis habundantes
ꝛ paupes in uirtutib; ꝛ lib'os a iu
go legis. ꝛ seruos pecc̄i. om̄s ta
les faciet habē caracterē q'dda
signū scil'. θ. uel ut sit tale sig
num. ✠. i. t'cia signū dampno
nis ut dicunt q'dam. Et ubi faci
et habē ostendit cū dicit. in manu
i. opatione dext'a. i. quę opatio
ē dext'a. i. p bono. i. p illo d'o qui
ē uidet' d's ēē facta. ꝛ in frontib;
i. in suis m̄tib;. Hoc est dicē. In o
peratione ꝛ in p̄pria uoluntate ap
parebit q's herus serui isti' bestię.
Et faciet. i. coget om̄s ad hoc ne
quis possit emē. i. p'dicōnem suā
facē. ac uendē. i. alios ad illam
doct'nam p'mouē. nisi ille q' ha
bet caracterē ut diximꝰ. aut no
men bestię. hoc ē antimos. id ē
cont'rius bonis morib;. hoc ē illi
quib; cōpetit hoc nom̄ poteri'

predicare. Hic sapientia est. i.
i hac cōputatione hui' numi est
sapientia. hoc ē unusq'sq; sapi
ens debet scire hc numum. Qui
habet intellectū. Quasi dicet.
Et ido quia sapiens debet hoc
scire. ille qui ht intellectum. i.
bonū intellcm. cōputet numū
bestię. Modo incipit cōputare.
Numius hominis ē. hoc est nu
merꝰ bestię n̄ est d'i s; ē hominis
qua ꝑp'e non ē credendus ēē d's.
ꝛ numius eiđem hominis est.
sexcenti sexaginta sex. Per sexce
tos ꝑfectio notat' opum. ꝑ. c. ꝑ
fectio. ꝑ. vi. opatio. quia. vi. die
bus fecit d's hunc mundū. ꝑ. lx.
ꝑfectio opis ducta ꝑ decalogū
i. adimpleta. x. p'cepta legis.
ꝑ. vi. q'd in ultimo ponit'. vi. ę
tates intelliguntur. in q'b; vi. ęta
tib; quisq; fidelis debet habere
ꝑfectionē opis ad impletā ꝑ de
calogū. Et numius iđo n̄ competit
bestię ut ipse habet aliqm̄ per
fectionē opationis. s; q'a ꝑfectos
scōs faciebat eos ꝑsequndo ꝛ tri
bulando ꝛ diu'sas penas in

gerendo. Vel ut quidam dicunt in
litteris constituitur hoc nomen quod est an
tichristus. Continet iste numerus sex
centos. lxvi. unicuique littere at
tribuendo suum nomen. sic enim
per c. habemus. c. ita et greci per suas lit
XIIII teras numerum ostendunt. Et ui
di. et ecce agnus stabat. id est paratus
erat ad pugnandum pro nobis. dico
stabat super montem syon. Syon in
terpretatur specula. et ideo uocantur
sancti speculatio. quia a longe preui
dent futuram remunerationem. sed
in enigmate tantum. sicut in spe
culo non uidetur uera forma. sed quasi
forma. Vel speculatio dicuntur quia
deus aspicit per illos fideles qui eorum
predicatione conuertuntur. Per c. xliiii.
milia intelligitur perfectio operum
uti supra. Et sicut ibi supra uidit
illos quibus competit iste nu
merus in terrena ecclesia. ita uidit
eos in celesti ecclesia. Habentes no
men eius et nomen patris scriptum.
hoc est spiritum sanctum qui representat
utrumque. id est nomen filii et nomen patris
Vel nomen eius et nomen patris hoc est
eternum quod conueniat patri et filio

et spiritui sancto. scriptum. id est firmiter in
positum in frontibus; id est in mentibus;
suis. Et audiui uocem de celo. id est
de celesti ecclesia. tanquam uocem. id est non
ueram uocem sed quasi uocem aquarum
multarum. id est multarum predicationum
dura corda infidelium mollienti
um. id est contemplando gaudium quod
habent exterius et leticiam interius
tantum in hoc poterat quantum si audiret
multos predicatores. Et tanquam
uocem tonitrui magni. hoc est tan
tum timebat eorum comminationem
tanquam multa tonitrua. id est tanquam
multorum comminationes. non quod ipsi
sancti comminentur peccatoribus sed in terrore
sed aliquis iniuste excogitans eorum
terrorem timet ne ad illam possit per
uenire. Et tanquam uocem cytha
redorum. id est carnem suam in cruce ut
in aliqua passione pro christo exten
dentium. Cythara construitur ex
ligno et ex corda. Per lignum crux
notatur. per cordam extensio car
nis in cruce. uel in aliqua alia af
flictione. que corda quanto magis
extenditur. tanto clariorem sonum
reddit. sic quanto magis aliquis

patit᷑ p xp̄o · tanto clarior efficit᷑
Cytharedor᷒ dico cytharizantiū
in cytharis suis · i · se extendentiū
in extensione & afflictione sue car-
nis · Hoc est dice᷑ · Considerando habitā
tes in celo in mente mea · tantū in
ꝓficiebat quantum si uidem eos in
hac uita carnē suā mortificantes
& cantabant quasi canticū nouū · i ·
ñ reuera canticū s; quasi canti-
cum · quia ibi ñ erat strepit᷒ uo
cū · s; gaudiū qđ habebant intius
de remuneratione erat canticū eor᷒
quia ñ erat unde dolerent extius
de corruptione · Canticū dico
cantabant qđ canticū erat nouū ·
· i · qđ gaudiū erat ī corruptibile
⁊ semꝑ idem ꝑmanens · Licet e-
nim sci in hac uita cantent et
gaudeant · tam̄ canticū eor᷒ ñ ē
nouū quia ē corruptibile · & ideo
dicit ante sedē dei · i · ante eccłam
hui᷒ mundi · hoc ē digni᷒ est can
ticū morantiū in celo quam habi
tantiū in terra · P · iiii · animalia
⁊ seniores intelligit᷑ similit᷑ sedes
di · i · una eccła dei · s; quia diuid᷑
tur ibi ee diuisas partes · i ·

minores & maiores · Et nemo po-
terat dice᷑ canticū · Quasi diceret
Vere erat canticū nouū · quia nemo
poterat dice᷑ canticū nisi illa · c · xl ·
· iiii · mil qui empti sunt de terra · i · se-
parati sunt de mundi hui᷒ tribula
tione · uł qui empti · i · redempti
de terra · i · de carne · xp̄i · Hi sunt q̄ ñ
sunt coinquinati uoluntate nec
operatione cū mulierib; · quia in ce-
lo ñ est uoluntas coit᷒ nec aliq
operatio · & uere ñ sunt coinquinati
nam sunt uirgines a repugnanti re
pugnans enī est quasi coinqui-
nati ⁊ uirgines uł ab effectu · quia
hoc quod nō sunt coinquinati facit
eos uirgines · ex causis enī ꝑpendit᷑
effectus · Hi secunt᷑ agnū quocūq;
ierit qđ alii nesciunt face᷑ · i · ꝓbat
illum quē ipse ꝓbat ⁊ uitupat
quē ipse uitupat · Notandū est
cum ds̄ sit i mobilis · cur di
cat eum ire · ideo scił quia ad illū
quē ꝓbat uidet᷑ ire · & ab illo q̄
reꝓbat uidet᷑ separari · Vel hi sunt
qui ē mul nō sunt coinq · hoc ē illi
soli cantant canticū nouū quia
ñ fuerit coinquinati in hac uita

corporaliter cum mulieribus. virgines enim sunt. istud non mutatur. hi sequuntur agnum quocumque ierit quod alii nequeunt facere. licet alii sancti sequantur dominum per patientiam et humilitatem et per ceteras virtutes. id est quantum remunerentur a christo de patientia et humilitate sicut christus fuit remuneratus a patre de patientia et humilitate. et illi qui sunt virgines sequuntur eum in hoc. id est in remuneratione patientie et humilitatis. et etiam sequuntur eum in remuneratione virginitatis. quia remunerantur a christo de virginitate sicut christus a patre. in qua remuneratione non possunt sequi illum qui caruerunt virginitate. Et ideo dictum est de illis. hi sunt et cetera. Hi empti sunt ex hominibus. id est separati sunt a mortalibus et facti sunt primitie deo et agno. hoc est quamvis sint pauci quantum ad comparationem aliorum sanctorum. tamen primatum tenent apud dominum inter alios et agnum. id est apud patrem et filium et spiritum sanctum. quia castitatem habuerunt. Et in ore ipsorum. id est in verbis que in hac vita protulerunt non est inventum mendacium. Nota quare dicat non est inventum mendacium

cum omnis homo sit mendax. Non ideo dicit quin multa mendacia protulissent. sed quia non protulerunt tale mendacium per quod separarentur a corpore christi. Vel non est inventum mendacium. id est cum iudicabitur non reperietur mendacium. id est peccatum aliquod dolosum in ore ipsorum. id est in perpetratione eorum. Ille dicitur dolose peccare qui cum peccat dicit se non peccasse. et non accipit inde penitentiam. quod isti fecerunt. quamvis enim peccaverunt se peccasse confessi sunt. et ideo sine macula huius peccati facti sunt ante thronum dei. id est ante ecclesiam dei. id est digniores sedes aliis in ecclesia dei habent. Et vidi alterum angelum. Per alterum angelum intelliguntur predicatores post passionem christi. qui sunt alteri a christo. id est diversi. non tante sanctitatis ut christus. angelum volantem per medium celum. id est per corda ecclesie fidelium predicando illis evangelium. Per hoc quod dicit volantem. notatur quod predicatores quamvis corpore essent in terris. mente tamen separabantur ab eis. sicut quicquid volat separatur a terra. geminis alis. ita predicatores semoti erant a terris duabus alis caritatis.

.i. dilectionis dei et proximi. angelum dico habentem .i. in se opera adimplentem euangelium eternum .i. ducens nos ad eternitatem. ut euangelizaret .i. predicaret sedentibus .i. quiescentibus super terram .i. super terrena commoda et super gentem omnem .i. super eos qui ex toto geniti erant in peccatis. et cetera ut supra. dicens uoce magna .i. inremissa et inuiolabili. Timete dominum .i. agite penitentiam et agendo penitentiam date illi honorem bene operando. Per hunc ordinem innuit quia cor impenitentis non potest operari nisi prius agat penitentiam. Et bene debetis agere penitentiam. quia uenit hora iudicii eius. Per horam notat breuitatem mundi huius. Et adorate eum .i. bene operando referte sibi grates qui fecit celum et terram .i. iustos et iniustos. et mare .i. iniustissimos amaricatos. et fontes aquarum .i. doctores populorum. uel per fontes doctores. et per aquas uel doctrinas. Et alius angelus. Per alium angelum innuit successores in predicatione. qui licet alii personaliter. tamen secundum pretes in predicatione .i. predicantes et sic dicentes. Cecidit cecidit babilon magna. Babilon interpretatur confusio. et dicitur diabolica ciuitas. Per hoc quod dicit bis cecidit. innuit nobis casum ydolorum et casum persecutionis. quia illi qui prius erant ciuitas diaboli ydola adorando persecutionem fidelibus ingerendo in predicationem hec uitia postposuerunt. Que ciuitas potauit .i. inebriauit omnes gentes .i. ex toto genitos in peccatis. et unde inebriauit ostendit. a uino fornicationis .i. ab austeritate illius uitii quod designatur a fornicatione. Id uitium quamuis uideatur suauissimum. tamen est asperrimum. quia trudit homines in infernum. ex qua fornicatione adeo erant imbuti. quod pre nimia dilectione nec sentiebant nec intelligebant illud esse uitium. sic aliquis non sentit quando tunditur. fornicationis dico uini ire dei .i. designantis iram dei. non quod umquam irascatur deus. sed quia uidetur esse iratus propter mala que attribuit celestis. Et tercius angelus.

Pretium angelum successores predi
cantes uel trinitatem predicantem in
telligimus. sic dicens. si quis adora
uerit bestiam et c. hic bibet. Quasi
dicat. Non solum bestia sed etiam
adorantes eam bi[...]bent de uino
ire dei. i. de asper[...]rima ira dei.
. i. de uindicta. uino dico mixto
. i. turbato. i. nociuo quantum ad alios.
sed mero. i. puro quantum ad christum
qui licet sit nociua iusticia in
iustis. tamen erit pura et iusta a
pud deum et sanctos. in calice ire ipsius
. i. in iudicio in quo apparebit i
ustus esse quando dicet illis. ite
in ignem eternum. Et cruciabitur
igne et sulphure. igne quia noluit
in hac uita extinguere malam con
cupiscentiam. sulphure quia ultra
modum usus fuit libidine. Ideo
dicit in conspectu sanctorum. ut sancti plus
timeant deum et diligant quia non
patientur has penas. Et ante con
spectum agni. i. semper habebunt
in memoria quem in hac uita in
lipenderit. et fumus. i. tribulatio
suorum tormentorum ascendet. i. ascendet
post iudicium. quia modo tantum

cruciantur in anima. sed tunc in utroque.
. i. in anima et corpore. Nec habent
requiem die ac nocte. i. propter hoc quod
superbi erant in prosperitate. et facti
fuerant in aduersitate. et hoc ideo quia
adorauerunt bestiam. et si quis ac
cepit caracterem nominis eius per
quem nominetur et noscatur esse de con
sortio eius esse. sicut per nomen christianus
citur quis. non habebit similiter re
quiem die et nocte. Hic est pa
tientia. i. in persecutione antichristi
cognoscetur et explebitur patientia
sanctorum per tribulationes quas patientur
et fideles quia hostibus non subicientur
qui custodiunt mandata dei. i.
euangelia dei. et fidem ihesu. i. fidem san
ctitatis. Et audiui uocem de ce
lo dicentem michi. Scribe. i. in mente
tua habe et aliis ostende. hoc scilicet
Beati mortui. hoc est illi qui ui
uentes in carne mortui sunt mundo
postponendo mundana uelut
mortui. et quamdiu sunt mortui mun
do donec moriantur corporaliter
illi sunt beati qui moriuntur in domino
. i. ad hoc ut sint cum domino. Et ue
re moriuntur in domino uel uere sunt

beati quia .i. post mortē modo iam
.i. p̄sentialiter dicit eis sp̄c sc̄s ut
requiescant a laborib; suis. q̊d bene
debent facē. quia opa illoꝝ secunt̄
illos .i. comitant̄ illos. uł opa secu-
ntur illos in hoc quia q̊cq̊d boni fa-
ciebant p nichilo habebant. ⁊ q̊si
obliuioni t̄debant. ⁊ semꝑ se ad
maius p mouebant. Hoc est dicē.
Non de bonis opib; suis supbie-
bant. s; ad xp̄m ea om̄ia referebant.
sicut dicit apl̄s. Omnia que pretita
st̄ postponā. ⁊ semꝑ ad antiora me
extendā. Et om̄s illos qui p̄ponūt
ista bona opa que faciunt. licet
uideant̄ postposita tam̄ secunt̄
illos ad remunātionē accipiendā.
P hoc qđ post cōminationē osten-
dit nob si patientes erim̄ merce-
dem. hortatur nos ne deficiam̄ ī
t̄bulatione. Et uidi ⁊ ecce nu-
bes .i. caro candida x̄. sine aliqua
macłá peccati. ⁊ sup̄ nubē seden-
tem .i. filiū incarnatū similē fi-
lio hominis. hoc ē habitem ean-
dem carnē q̄m assumpsit. s; im-
passibilē. Et ideo dicit similem.
n̄ eandē ex toto quia impassibi-

lem. ⁊ habentē coronā auream .i.
apl̄os uel alios sc̄os in capite suo.
.i. in se ip̄o qui est caput. a q̊b; sc̄i
ita ornat̄ ut aliquis rex regia co-
rona. Et in manu sua falcē acu-
tam. hoc ē acutū iudiciū ⁊ asp̄ū
peccatorib;. Et alius angelus
.i. ceũs sc̄oꝝ exiuit de templo. q̄
est alter a x̄. quia n̄ est tante dei-
tatis ut ipse. exiuit de tēplo .i.
de eccłá. nō tam̄ ita exiuit ut re-
cederet ab ea. s; exiuit .i. manifes-
tauit se peccatorib;. angl̄s dico
sic dicens illi qui sedebat supra
nubē .i. sup carnē. Mitte falcē
tuā ⁊ c̄. q̄m aruit .i. ad pfectionē
boni uenit messis t̄re .i. ecclesie.
Et alius angl̄s. Non dicit alius.
quin idem esset xp̄c qui ⁊ supius
s; id̄o dicit alius. q̄a alio m̄ appa-
rebit peccatorib; q̄m sc̄is. Pecca-
torib; enim tantū apparebit se-
cundū humanitatē. sc̄is ū sedm
utrumq;. i. sedm diuinitatē ⁊
humanitatē. ⁊ id̄o dicit hic a-
lius angl̄s .i. xp̄c sc̄is exiuit .i.
apparuit de templo .i. celesti eccłá.
⁊ alius angl̄s .i. sc̄i exiuit de alta-

ri quod continetur in ecclesia. qui angelus
habet potestatem super ignem hoc est super
caritatem. i. illi sancti qui fuerunt in hac
vita caritativi clamabant sic ad
dominum. Mitte falcem tuam et cetera. et vin
demia botros. i. peccatores vinee.
vinee dico carnis terre. i. terrenis de
dite. quia mature sunt. i. perfecti sunt
in malitia vite. i. opera illius vinee
sunt perfectissima in malum. Et misit
angelus falcem suam acutam et cetera. Et mi
sit eos in lacum. i. in infernum. ire dei.
i. in quo lacu apparebit iratus esse deus.
in eo habitantibus. Superius apparuit
scilicet coronatus. et non dicit quod misisset
eos in aliquem locum. quia secum re-
tinuit eos. hic autem apparet pecca-
toribus absque corona. et dicit quod
mittat eos in lacum scilicet per quod osten
ditur semotio illorum a Christo. Et calcatus
est lacus inferni. i. pressus est
a Christo. i. humiliatus. et exivit
sanguis. per hoc quod dicit exivit
sanguis usque ad frenos. innuit
quod diverse professionis gentes po
nentur in illo lacu. i. pagani et iu
dei qui non profitentur Christum. et etiam
illi qui profitentur se christianos cum sint

Calcatus est dico lacus de iudeis et
de gentibus extra civitatem. i. extra
ecclesiam. et exivit sanguis. i. dilata
vit se dampnatio non quin rema
neret in lacu. sed abundavit. i. ex
crevit per stadia. i. per illos qui in platea
huius mundi in cetu fuerunt. et viam
vite preposuerunt. stadia dico mille
sexcenta. i. per illos qui videbantur esse
perfecti et non erant. per illos tales ascen
dit dampnatio usque ad ipsos frenos
equorum. i. usque ad rectores ipsorum prelatorum.
episcopos et abbates. qui debent regere
equos. i. viciosos et irrationabiles.
ut sunt equi. et non rexerunt eos. Vel usque
ad frenos equorum usque ad ipsos regen
tes alios in se tantum viciosos. Per
mille sexcenta possumus notare per
fectionem operis. i. quaternarium unde
conficitur corpus. centum enim quadra
ginta fiunt mille sexcenta. per quod
notantur quatuor elementa. Et
vidi aliud signum de celo. i. de ec
clesia magnum in se et mirabile quan
tum ad illos attendentes scilicet septem
angelos. per quos intelliguntur doctores
ecclesie distributi. Per vii. tempora
a principio usque ad finem. per septem

plagas. doctrine septiformis gratie
que dicuntur plage quantum ad nolen-
tes eas recipere. quia eis sunt in damp-
nationem. Et etiam plage possunt
dici quantum ad fideles. quia doc-
trine uulnerant corda recipientium
i. compungunt eorum corda. et sic promo-
uent illos ad meliora. Nouissimas
ideo dicit plagas. quia post has doctrine
omnis predicatorum consummabuntur.
quando deus reddat unicuique mercede(m)
suam iuxta opera sua. i. bona bonis
malis uero mala. Vere sunt nouissime
plage. quia in illis plagis consum-
mabitur ira dei. i. iudicium et iusti-
cia in quo uidebitur esse iratus i-
iustis. Et uidi aliud signum tam-
quam mare. i. baptismum quod non est
uerum mare sed quasi mare. mare
dico uitreum. Per uitrum notatur con-
fessio. quia sicut uitrum nil celat.
ita confitens nil debet celare. sed
omnia peccata magistro suo re-
serare. Mixtum igne. i. spiritu sancto.
uel mixtum igne. i. cum caritate.
et uidi eos qui uicerunt bestiam
et imaginem eius et numerum nomi-
nis eius. i. illos qui nominati sunt
antichristi. qui erant de numero ipsius
antichristi. stantes. i. paratos ad pugnam.
super mare. i. super baptismum per confes-
sionem. Ille enim uidetur recte stare
super baptismum. qui quotiens cadit
per peccatum surgit per penitentiam. Ha-
bentes cytharas dei. i. habentes
se ipsos extentos in passione et ma-
ceratione carnis. et cantantes can-
ticum moysi serui dei. et canticum agni
Per canticum moysi uetus testamentum
per canticum agni notatur euangelium.
Magna et mirabilia opera tua
deus omnipotens. magna in se. mirabilia
quantum ad ostendentes. Ecce canticum
moysi. Moyses enim scripsit penta-
teucum. i. v. uolumina. et in primo uo-
lumine quod uocatur genesis ostendit
quomodo deus celum et terram et cetera fecit
et que sunt eius mirabilia. et iuste
et uere sunt uie eius. dampnationes
tue. que dampnationes licet non sunt
uie sed offendicula peccatoribus. tamen
sunt uie sanctis. quia per dampnationem
peccatorum efficiuntur sancti subiectiores
deo. Per uias dei transitio maris
rubri. uel diluuium quod iuste fuit
factum et uerum. quia permiserat

se sic delere uniuersum populum. Quis
non timebit te domine et magnum nomen
tuum. hoc ad legem quoniam ipse dedit
ad hoc ut si non timerent eum per se
timerent saltem per legem. que lex
dicit. oculum pro oculo. dentem pro dente.
et si quis mechatur lapidibus obru-
atur. propter que precepta timebant dominum
et ideo dicit. quis non timebit te
domine et nomen tuum magnum. hoc
ad prophetas qui magnum ostendebant
nomen christi per predicationem et prophetias.
Quia tu solus pius. hoc ad euangelia.
Quasi dicat. Vere es laudandus
quia tu solus es pius. i. excellis
omnes pietate. quoniam omnes gentes
i. ex toto penitus gentes. ueni-
ent per predicationem. et adorabunt
in conspectu tuo. i. sic adorabunt
ut tu conspicias eorum orationes. quoniam
iudicia tua facta sunt manifesta. i. ap-
ta. Canticum moysi et agni dici-
tur propter septenarium et propter septiformem
gratiam. Et post hec uidi. Quasi
dicat. Hoc quod supius et hoc quod
post uidi. ut sit causatissimum
istud post. uel post. quantum ad or-
dinem uisionis. Et ecce templum

i. celestis ecclesia. que est tabernaculum
i. transitorie ecclesie. i. terrene caput
et domina. tabernaculi dico testimo-
nii. i. quod tabernaculum est scriptorum
i. preceptorum. que precepta testantur
illos esse seruos dei qui custodi-
unt ea. Hoc totum est in mani-
festatum in celo materialiter. uel
in celo i. in celesti contemplatione uel
in celesti ecclesia. Et exierunt vii
angeli per quos intelliguntur sancti ue-
nientes ad iudicium ad iudican-
dum peccatores cum christo. quod angeli
exierunt de templo i. de ecclesia
non quod recedent ab ea. sed exierunt
i. peccatoribus se exhibuerunt. ha-
bentes i. in sua potestate tenen-
tes vii plagas. i. septiformem ius-
ticiam. que iusticia erit pecca-
toribus quasi plaga i. multum no-
cua. licet sit iusta. Vestiti i. pro-
tecti et muniti lapide i. christo mundo
ab omni peccato. et candido i. bo-
nis operibus splendido. et precincti
pectora i. precinctas cogitationes
ne uagentur ultra terminum i. ultra
bonum cogitandum. zonis i. doc-
trinis uel bonis operibus. aureis

.i. ut aurũ in camino purgatis
Et unus ex .iiii. animalib; .i. xp̄c
quia unũ predicant euglia . uel
ipsa .iiii. animalia unũ idem pre
dicantia . dedit .vii. anglis .i. scis .vii.
phialas . P phialas intelliguntur
corda scoꝝ . que st ampla et patitia
ad recipiendũ et ad emittendũ doc
trinã sicut phiala que in sũmita
te ẽ ampla . phialas dico aureas
.i. bene excoctas . plenas iracundie
di .i. repletas iusticia di in qua
uidetur iratus peccatorib; cũ dicet
illis . ite maledicti 7c. qd tamen
scdm iusticiam faciet di uico in
uentis .i. pmanentis in scla scloꝝ.
S; 7 p hoc multũ hortatur nos
ne faciamus illũ iratum nob qui
post iudiciũ uidebitur peccatorib;
esse iratus in ppetuũ . Et imple
tum ẽ templũ .i. ecclã celestis fu
mo .i. obscuritate nimia quantũ
ad peccatores . P simile dicit nõ
qd ibi sit fumus . s; sicut in domo ple
na fumo nullus eius exterius po
test ea uide que st intus . simi
liter peccatores ñ possunt uide
ea que st in celesti ecclã . Et sicut
fumus procedit ex igne . ita illa ob
scuritas apparebit peccatoribus ex
igne sci spc . uel ex igne .i. excari
tate . que est in templo . Et nemo
poterat intrare templũ corpore et
anima donec

hoc ẽ donec iudiciũ finiatur
Anime n intrant absq; corpori
bus . s; tunc intrabit corpus pariter
cũ animab; . Et audiui uocẽ
magnã 7c. uocem dico dicentem .
Ite effundite phialas uras .i. ius
ticiam urãm que continetur in cordi
bus uris . in terram .i. in terrenos . Et
abijt pmus 7c. et factum ẽ uul
nus .i. dampño . seuũ quantũ ad
animas . et pessimũ quantũ ad
corpora . ul seuũ in se . 7 pessimũ
quantum ad recipientes . Non dic
pmus 7 scds quantũ ad ordinem
temporis . quia oms equalr fun
dent phialas . s; ad uisionẽ possu
mus referre . Et scds effudit phi
alam 7c. et factus est tanqm san
guis mortui in mare .i. in amari
catos uitijs p terram 7 p mare . id ẽ
intelligitur facta ẽ sanguis .i. dap
natio effusio phiale . sangs dico

tanquam mortuum .i. non corporaliter
mortuum sed in anima. Et omnis anima
.i. omnis qui videbantur vivere in ma
ri .i. in amaritudine vitiorum est
mortua. Et tertius effudit phialam
suam super flumina .i. super populos flu
entes in vitiis. et super fontes .i. super
eorum doctores. aquarum .i. illorum populorum.
vel doctrinarum. Et facta est illa effu
sio sanguis .i. dampnatio. Non ideo
dicit effundere phialam in iudicio.
quod tunc effundant aliquam predica
tionem. sed dampnabit eos qui nole
bant recipere quando effundebantur
predicationes. Et audivi alium ange
lum dicentem. per angelum quartum
aliquem doctorem inter illos qui erant
aque cuius doctrine nolunt acqui
escere. et ideo dicentem. iustus es domine
in iudicio et sanctus in permissis. qui hoc
iudicasti .i. ut peccatores damp
narentur. et ut predicatio quam nole
bant recipere sit illis ad dampna
tionem. quia fuderunt sanguinem
sanctorum et prophetarum. et dedisti eis bi
bere sanguinem .i. dampnationem sic
sunt digni. Et audivi alium angelum
per alium angelum alium doctorem

similiter iudicium dei confirmantem
sic dicens. Etiam domine. Etiam signum
est affirmationis et concessionis. Iusta
sunt iudicia tua et vera ut promi
sisti ea futura. Et quartus angelus ef
fudit phialam suam in solem .i. roma
num populum. non quod esset contra illos
sed per illos effudit in iudeos .i. contra
iudeos. quia romani destruxerunt
eos nolentes recipere predicationem.
Vel in legatum p. p. quia per eos roma
nos fuerunt ipsi romani dispersi
Romani dicuntur sol ideo quia presunt
et dominantur aliis potestatibus. Et
datum est illi romano populo .i. con
cessum a deo affligere .i. tormentare
illos estu .i. nimio desiderio com
mestionis. quia comedebant fili
os suos. et igne. quia combusserunt totam
civitatem. vel igne .i. siti vel aliqua
persecutione. Vel in solem .i. anti
christum. qui videbatur esse sol. quia fa
ciebat se deum qui est verus sol. Et
datum est illi persequi homines ig
ne et estu .i. exteriori et interiori perse
cutione. exterius bonos. interius
malos. Et estuaverunt homines.
etc. ad utrumque possumus referre.

uel ad iudeos a romanis oppressos.
uel ad illos qui erant seducti ab antix̄.
Et non egerunt penitentiam. ut peni-
tendo darent illi claritatem .i.
ut per penitentiam clarificaretur deus
in illis. Et quintus effudit et c. super se-
dem bestie .i. super illos peccatores
in quibus sedebat bestia. et factum
est regnum eius .i. illi in quibus ipsa bes-
tia regnabat. quod uidebitur clarum
in hac uita. sed in alia tenebrosum.
Vel quod uidebitur clarum per predica-
tionem antix̄. erit obscurum factum per
predicationem sanctorum. Et commanduca-
uerunt linguas suas .i. uilipenderunt
predicationes suas. et sententias suas
quia unus hereticus reprehendet a-
lium pre dolore. quia non potuerunt sanctos
refellere. et blasphemauerunt .i. ali-
as adinuenerunt blasphemando
deum celi pre dolore quia non potuerunt
sanctos superare. et uulneribus suis .i. quia
fuerunt superati a sanctis quod fuit illis no-
cuum ut uulnus. Et sextus angelus
effudit phialam suam in flumen
illud .i. in flumine confusionis .i. in ba-
bilonia per quam currit fluuius eufra-
tes. et ponit partem pro toto .i. eufra-
tem per babiloniam. Et siccauit aquam
eius .i. persecutionem eius .i. ad nichi-
lauit persecutionem eius babilonie.
ne ita seuiret in sanctos ut prius.
ut prepararetur uia regibus .i. ut illi
qui regunt se in bonum accederent
ad xpistum. ab ortu solis .i. propter ortum
solis .i. propter xpistum. qui totiens oritur
peccatoribus quotiens conuertuntur ad
xpistum. Et uidi de ore draconis et c.
Pseudo prophete uocantur falsi prophete
bonos seducentes. et ideo singulari-
ter. quia plures erant in hoc uno
errore .i. in destructione trinitatis.
Per tres spiritus inmundos destructio
trinitatis si possent notatur. qui spiritus
.i. que pessima doctrina erat in mo-
dum ranarum. quia quemadmodum
rana rauce sonat et semper in pa-
ludibus habitat. ita eorum predicatio
erat rauca et incōcinna. et non
intrabat nisi fetidum et uitio-
sorum corda. Vere sunt inmundi spiritus.
nam sunt demoniorum a causa spiritus
dico facientes signa ut credantur.
Et procedunt ad reges totius terre
.i. ad illos qui ex toto regunt et terrena
diligunt commoda. congregare

Sic̄ uestimenta corpus
sic bona opa p̄tegūt
animā. Omnis enim q̄
n̄ bona nec mala
operatur nudus est
et ociosus. Qui aūt
male agit nudus
incedit. q̄ sine ue
lamine boni opis.
prio prauitatis
pgit.

illos in p̄lium contᵃ sc̄os ad diem
magnū dei om̄potentis .i. ad illū
diem p̄secutionis antixᵒ qui in
debitur inpotens supari ab aliq̄
mortali nisi a d̄o om̄potente. et
ideo diem dicit dī. quia d̄s supa
bit eam p̄secōnem p̄ sc̄os suos.
Vel ad diem magnū .i. ad iudiciū
dī qd̄ erit magnū et ponderosū
Vel ad diem magnū .i. ad sc̄os. q̄a
quanto magis tribulantur. tanto ma
gis erit iudiciū. et grauius quantum
ad tribulationes. cui p̄lio multū de
bemus resistere. nam ipsemet dicit.
Ecce ego uenio ut fur. hoc est
dormientib; inuitis. subripio
bona .i. celestia dona que debes
custodire uigilando ne amitte
rent ea. et ideo. Beatus ē qui ui
gilat. ne s. furentur bona illa. et
qui custodit uestimenta sua. hoc
ē bona opa sua. uel baptismū
quo induitur in regeneratiōe. ne
ambulet nudus .i. ne peccando
amittat uestimenta .i. baptisma.
uel xp̄m. quo quisq; fidelis induitur.
et uideant sc̄i turpitudinē eius.
.i. originale peccatum qd̄ tegebat

baptismus. Et congregauit illos.
Istud qd̄ dicit. interposuit. q̄a sic
hortatur nos ad uigilandum.
et congregauit. Sic continua. Sp̄c
demoniorum p̄cedit congregare re
ges in p̄lium. et ille sp̄c qui unus
dicitur p̄pter unionē mali ad quos
tendit solūmodo. congregauit
illos reges. p̄teritū p̄ futuro posu
it. in locū qui dicitur ermage
don .i. mons latronum. hoc est in
antixᵒ congregabuntur. qui dr̄ mons
p̄ relationē. quia dicet se ēē dm̄
et latronū .i. caput hereticorum. q̄ dr̄
latrones. q̄a forinsecus apparent
boni. s; intus pessimi et flagitio
si. et quoscumq; possunt furtim deuo
cant a fide trinitatis. Et septimus
angelus effudit phialā suā in aerē
.i. in aereas potestates .i. diaboli
cas .i. in illos qui aeri sunt comparabi
les in imminutiōne de bono in ma
lum sicut aer de claritate in ob
scuritatē. Et exiuit uox mag
na de templo .i. de celesti eccl̄a
a trono. Idem ē templū et thronus
s; templū uocatur p̄pter sc̄os inha
bitantes. thronus quia d̄s in eo

sedet· uox dico dicens· Factum ē
Signū pacti iudicij est istud q̊d di
cit factum ē· Et facta sꝰ fulgura .i.
miracl'a· et uoces .i. p̄dicationes· Re
uertꝰ ad p̄dicationes ante iudiciū
quia p̄t iudiciū nulla fiet p̄dicatio
Et terremot' .i. motio t̄renoꝝ fuit
magna p p̄dicationē· Et facta est
ciuitas magna .i. diabolica .i. ba
bilonia que dicit' magna p cumu
lo uicioꝝ uł ꝑpt' elationē· illa tali'
facta est .i. manifestata p iudiciū
in tres partes .i. ostense sꝰ tres par
tes quas possidet diabol'· una ex
terius scł pagani ꝑsecutores qui
sꝰ extra ecclām· ⁊ due intus· .i.
heretici ⁊ falsi fratres· q̇ uident' eē
int' ecclām· Hec oīa sꝰ declara
ta p p̄dicationē scōꝝ· uel erꝰ rese
rata ad iudiciū· Et ciuitates gen
tiū ceciderunt .i. mansiones gentiū
.i. pecc̄a in quib; manebant gentes
ceciderꝰ .i. deleta sꝰ p p̄dicationē
uł ceciderunt .i. ad dampnationē ierꝰ
nolentes recipe p̄dicationē scōꝝ
⁊ sic quia manifestate sꝰ t's par
tes babilonie· babilon magna p
supbiam uenit ī memoriā ante

dñm· hoc est tc̄ uidebit' illis q̊d me
mor sit nequitie illoꝝ qui dicunt'
babilon· q̄m puniet eos· Et hoc
est qđ dicit· babilon uenit ī me
moriam ante dñm· dare ei calicē
.i. potationē .i. ad dampnationem
uini .i. aspitatis· que potio erit
aspa· quia erit indignationis .i.
inea offendet' indignatio dī· et
ire .i. expectationis· q̇a q̄nto dš
diuti' expectat peccatorē ⁊ ñ con
uertit'· tanto magis s' irascit'· sicꝰ
dicit· thesaurizas t' irā cor impe
nitens· Et omnis insula .i. illi q̇
ꝑsecutionib; assidue pulsant' ut
insule a fluctib;· fugit .i. recessit
a consortio illoꝝ qui sꝰ babilon·
et omnes mons .i. altiores ī uirtu
tutib; ñ sunt inuenti int' illos·
Et grando magna sicꝰ talentum
descendit de celo· P grandinē
intelligit' euersiones infide
lium· qui tundendo fideles tū
dunt' a dō· sicut grando tundendo
tundit' .i. destruit'· Talentū uo
cat unūqdq; alicui a dō cōmissū·
ut ars p̄dicandi· uł aliqua ars
boni· qđ talentū requiretur ab

unoquoq; in iudicio. Vel p talentum
.v. corporis sensus accipimus. & hoc
est qd dicit. grando de celo descē-
dit. i. qd fuerit grando scōs tun-
dendo requiret ab eis. de celo. i. q
exquisitio ueniet de celo. i. de dō
sic talintum exquiret cōmissum
si fuit absconditū. i. non ope adī-
pletum. Vel aliter. Talintum constitu-
tur ex. lxx. & duab; libris. & signat
lxx ii. linguas p totū mundū di-
uisas. & idō sic dicet. grando des-
cendit de celo. i. dampnatio dico
adeo magna ut talentū est mag-
num. i. sup tot ppłos qt libre cō-
tinent in talento. i. sup. lxx ii. lin-
guas. & si ñ sup oms cuiusq; lin-
gue. s; sup peccatores tantū. Hoc
qd dicit. blasphemauert. notan-
dum qd non blasphemabit in iu-
dicio. s; puniente. que blasphe-
mie tc apparebt. Et ue-
nit unus & c. Per meretrice
intelligit diabolus. qui qmadmo-
dum p se ñ pollutr nisi coeat cū
nebulonib;. ita diabolus ñ p se
pollutr nisi faciat peccare hoīes.
s; quotiens peccare facit eos. to-

tiens pollutr ut meretrix cū concū-
bit. Cum q fornicati st reges tre:
hoc est cuius diaboli pcepto forni-
cati sunt. i. peccabant reges tra.
. i. trena appetentes. & inebriati st
uino p eius. Sicut ebrius
aliquis caret omni consilio. ita ipi
repleti uino. i. doctrina diabolica
carent omni bono consilio q possīt
eripi de laqueo nequitie. Et ab-
stulit me in desertū. i. in corda in-
fideliū. deserta a dō. in spū. i. spū-
aliter. P hoc remouet nos a sup-
ficie litte. & uidi mulierē. i. pec-
catores quiescentes sup diabolū
ñ qd non ess; quies. s; pmanentes
. i. recede inde nolentes sup bestiā
coccineā. i. sup diabolum rubeum
sanguine mrum que facit effun-
di. plenā nominib; bestie. hoc est
plenā peccatorib qui multimōis
blasphemabant xpm. Quidā eni
dicebant filiū non ee dm. alij
dicebant dm habe principium
s; fine caritatum. & multa alia.
Bestiā habentē. vii. capita. & cor-
nua decem. hoc est pncipalia
uitia septiformi grē. & x. cornua

& x. cornua. x. precepta impugnan-
tia. uel sicut ipse exponit insequenti-
bus. per vii. capita. vii. montes. et
per x. cornua. x. reges. et mulier. i.
peccatores. Per mulieres ideo pecca-
tores intelliguntur. quia sunt molles
uitiis non resistentes. uel quia ipsa primi-
tus suasit hominem peccare. que
mulier erat circumdata purpura.
et cetera. Per purpuram intelliguntur mun-
dane potestates. que sunt indute
purpura que sunt uestes preciose. et
inde erat circumdata. i. bene mu-
nita ne aliquod bonum uerbum posset
intrare. et erat inaurata auro.
Hoc quod extius est inauratum. non
ex toto est aurum. quia intus est me-
tallum. uel aliquod aliud. scilicet ferrum.
similiter illorum doctrina uidebatur
esse bona extius. sed intus erat me-
tallina. i. uitiosa. Et lapide pre-
cioso. i. mundano eloquio. Per mar-
garitas. diuerse locutiones mun-
dane notantur. uel circumdata pur-
pura. et cetera. hoc est rubea facta san-
guine iustorum. et inaurata. Per
inauratam intelligitur simultas
quia se extius cum essent mali.

bonos simulabant. Et lapide
precioso. i. uirtutes que preciose uiden-
tur extius intelliguntur. Habens
poculum aureum. hoc est doctrinam
que uidebatur esse aurea in manu
sua. i. in operatione sua. quia illud quod
predicabant opere implebant. po-
culum dico plenum abhominatione
. i. talibus preceptis per que elonga-
bantur ab omni bono homine. Et
inmunditia. i. uitiis inmundis.
que uitia erant fornicationis. huius
gentium. i. designabantur a forni-
catione eius. que fornicatio erat
eius. i. ab ipso imperata. Et in fronte
eius nomen scriptum mysterium. hoc
est in superiori. i. in uite eius. nomen
scriptum mysterium. i. significatiuum
babilon scilicet quod interpretatur confusio
Ideo dicit in fronte. quia sicut aliquis
per frontem dinoscitur cui sit similis.
ita per nomen cognoscitur confusionis.
i. designatus confusione. Ideo dicit
mater. quia sicut mater lactat fili-
um ut crescat. ita doctores ne-
quitie instruunt minores ut
efficiantur maiores. Et uidi
mulierem. i. peccatores. ebriam

·i· repletam de sanguine scorum ·i·
de psecutione & afflictione ab-
q; reali morte · 7 de sanguine
mrum realit effuso · Et mirat
sum. Sci multu admirant ·i· cu
magna admiratone dolent qn
peccatores peccare uident · Et
dixit m angls · Quare miraris?
Bestia qm uidisti fuit & no est
Primit ostendit qd sit bestia · q
mulier que sedet in ea · qd ido
facit · qa pus uult ostende fun
damtum qm fundatu ·i· diabol
in q fundant peccores · sicut i xpo
fideles · Bestia ·i· diabolus q fuit
p antix aduentum nimia potes-
tatem exercuit · qa oms tam ius-
tos qm iniustos secu traxit · s;
n est m quia illa potestate ami
sit · p aduentu & passione 7 resur
rectione x ihu · Et ascensura e
de abysso · hoc est iterum crescet
p corda infidelium pfunda inu
cis ut abyssus · scl in tempe an
tix crescet potestas diaboli · et
ibit in interitu · & mirabunt os
Hic mirari alio m accipit qua
supius · hoc est cu admiratione

maxima 7 diligentia uenabunt
eum oms gentes ppt miracla q
ipse faciet · illi dico admirabant
quor n sunt nomina scripta i libro
uite · hoc e qui no st digni ut cog
noscant a do qui est liber uite · n
st dico scripta a constitutione mudi ·
·i· ab ipso do qui est constitutio mu
di ·i· qui constituit mundu · Vel
a constitutione ·i· qa ab ipo pmor
dio mundi st ad morte pdestinati.
Et hic ·i· in hoc qd sequitur e sensus.
·i· demonstratio pdictorum · illi q
habet sapientia ·i· qui scit discer
nere bonu saporem a malo ·i· illi
qui est discretus · Septem capita st
·vii· montes · P ·vii· montes intel
ligunt ·vii· psecutores eccle scdm
diusa tempora ·i· ab adam usq;
ad noe · Prim mons ·i· pmi perse
cutores sic cain qui frem suu oc
cidit · A noe usq; ad lege scds mons
sic chaldei qui aran intfecerunt
quia noluit cole igne · Sub lege
tcius mons usq; ad pphas · Quart
mons pseudo pphe · Quintus q
xpm occiderunt · Et illi montes st
·vii· reges ·i· insci regnu & po-

testatem exercitetes. Quinque ex-
illis ceciderunt .i. defecerunt in tempore
iohannis. quia iudei qui fuerunt ultimi
.i. quinarii iam fuerant destructi.
unus est modo .i. pagani. quia adhuc in
quantum possunt sanctos persecuntur. et alius
nondum uenit .i. antichristus. Vel quinque
.i. v. sensus corporis ceciderunt in unoquoque
puero per vii tempora. Omnis enim
pueri peccant in v. sensibus corporis.
sed illa peccata cadunt .i. condonantur
eis si in iuuentute resipiscet. sed
unus est .i. error. hoc est si post pue-
ritiam peccabit in v. sensibus non sibi
condonabitur nisi per penitentiam. et alius
nondum uenit. non mutatur. et cum ue-
nerit.
hoc est opem confert sanctis in hoc quod
parum uiuet. quia si diu uiueret
seducentur ab ipso. Et bestia que
erat et que non est. et ipsa octaua est.
et de vii .i. diabolus punietur pro pec-
cato quod fecit ipse quando in superbia
uersus dixit. ponam sedem meam ad
aquilonem. et ero similis altissimo.
quod fecit antequam homines fierent.
et ideo dicitur octauus. quia pro peccato
punietur quod ibi contulit et non hominibus.

quia nullus erat tunc temporis.
et de septem est. quia punietur de
peccatis quod vii. montibus attribuit.
hoc est tantam penam patietur dia
bolus pro peccatis que suggerit
hominibus. quanta ipsi facientes sa
patientur. et sic uadit in interitum
Et cornua que uidisti sunt .x. reges
.i. x. romane potestates .i. reges
noue ciuitatum. qui nondum acceperunt
regnum .i. qui in tempore iohannis non
dum repugnabant. quia romanis
subditi erant. et potestatem tamquam
reges accipient una hora euntes
post bestiam. Per unam horam breui
tatem temporis huius notat. tamquam
.i. nondum in tempore iohannis erant re-
ges. quia nondum detrahebant ro
mano imperio. sed potestatem iam
habebant.
in malum tantum. Et tradent bes
tie .i. diabolo referent uirtutem quam
habent in se. et potestatem et malicias.
Hi pugnabunt cum agno .i. cum ro-
mano imperio. uel cum sanctis in quibus
habitat deus. et agnus .i. christus uin
cet illos. et qui cum illo sunt uocati.
Et quia multi uocati sunt ad fidem.

et tamen non electi. determinat elec-
tos. et quia sunt multi electi in ecclesia
qui non sunt ex toto fideles. addit
fideles. hoc est electi. et ita electi ut
sint fideles. Vincet cum illo. vel
illi qui sunt cum illo sunt uocati et e-
lecti fideles. Et dixit. Aquas quas
uidisti et cetera. et x. cornua que uidis-
ti et bestia. i. x. reges potestates
odient. i. odio habebunt romam
quia fornicariam. Fornicariam uo-
cat. quia ibi precipue ydola cole-
bantur. et fiebant adulteria. Et faci-
ent illam desolatam. i. sine cultu-
re. et nudam adiutoriis. quia spoli-
abunt illam. et carnes eius come-
dent. i. tributa unde romani
solebant uiuere que illi reges so-
liti erant inuite retinebunt. Et con-
cremabunt eam igne realiter. Vel
aliter. Decem cornua. i. peccatores decem
precepta inpugnantes. et bestia. id est
diabolus odient se fornicariam. i.
habebunt odio seipsos quia fuerunt
fornicatores. in hoc mundo de-
solatos se ostendet. i. et nudos
a uirtutibus. et comedent carnes
suas. i. acuent uermes augen-
do peccata quia comedent eorum
carnes. Deus enim dedit. i. conces-
sit in corda. quod illi. i.
deo placitum est. Deo enim placet
hoc quod peccatores puniunt sanctos
quia per illa tormenta eos probat. ut
illi reges dent. i. concedant regnum
. i. bestie. i. diabolo persequendo roma-
num imperium. uel sanctos tamdiu do-
nec consumentur uerba dei. i. usque ad
iudicium. quando consummabuntur
omnia predicta de deo. Et mulier
est ciuitas magna. i. babilonia.
XVIII et cetera. Et uidi quia post hec. i. quia
hec uidi que superius dixi. uidi
istud quod sequitur. Modo reditur
ad natiuitatem christi. ut ostendat quia
diabolus per eam suam potestatem per-
didit. et hoc est quod dicit. Vidi
alium angelum. i. dei filium. qui est alius
. i. diuersus personaliter. non in dicto.
quia idem christus dicit quod et sci. des-
cendit de celo. i. humilians
se assumendo carnem pro nobis. haben-
tem potestatem magnam. i. effica-
cem per opera. et terra. i. ecclesia. uel terra
. i. caro christi illuminata est a gloria
a. a resurrectione. uel a gloria eius.

id est a glorificatione quā habuit
in mundo propter miracula q̄
faciebat de qua glā. Vidimus glo
riam eius quasi unigeniti a patē
Et clamauit in forti uoce. id est per
predicatores dicēs. Cecidit cecidit
babilon magna. P hoc qd dicit ce
cidit cecidit notat casū unum in
bonū et aliū in malum. cecidit ī
bonū. quia concussā ē per predi
catione ad xpm. cecidit in ma
lum. quia noluit recipere pdi
catione. et ideo dicit cecidit ba
bilon magna. id est supbia. et fac
ta ē habitatio demonioꝝ. id est p
predicatione est facta. i. manifes
tata qd demones habitant in ea.
et est facta. i. ostensa p euglium et
p penitentiā qd ipsa erat custo
dia omnis maligni spiritus. i. dia
boloꝝ. uel custodia. i. custodita
ut in passiua significatione acci
piat ab omni immundo spiri
tu. et erat custodita ab omni uo
lucri immunda. i. ab illis qui e
leuabant sicut auis que n̄ uolat
que ē immunda. et odibilis dō
propt supbiam. et merito ē odi

bilis. quia de ira fornicationis
eius biberunt omnes gentes.
ut supius. hoc ē. hoc e sunt gen
tes omnes. i. ex toto geniti in pecca
tis. et reges tre. i. docentes alios ter
rena. et mercatores terre. i. illi q
mentē suam dant. i. doctrinam
uel aliquā aliam artē sibi a deo
datam propter terrena cōmoda
illi tales sunt effecti diuites de
uirtute. i. de concupiscentia que
est uirtus. i. excellens inter deli
tias illius babilonie. hec omnia
sunt declarata p predicationē et
penitentiam. et ita cecidit babi
lonia. id est pars babilonie in bo
num. uel cecidit in corpe et in a
nima. ut uterq; casus sui sit in
malum. et hoc ideo quia facta ē
habitatio demonioꝝ. et cetera om
nia in malum accipientē. Et au
diui alium angelum. i. apostolos
de celo. i. de eccla dicentē. Exite
de illa babilonia ppls ms. i. peni
tentiā agendo efficiamini ppls
meus. et sic. i. penitendo exite de
illa confusione et ne sitis parti
cipes delictoꝝ eius. et de plagis ei⁹

id est de tribulationibus que uobis in
gerunt a peccatoribus. quia fuistis
participes eius deliciarum. et bene
debetis exire. quia peruenerunt pec
cata illorum inpenitentium usque ad
deum. Peccata enim que cito delen
tur per penitentiam postquam perpetran
tur non perueniunt usque ad celum
unde dicitur. qui dixerit uerbum
contra filium remittetur ei. qui uero
contra spiritum non remittetur ei neque in
hoc seculo neque in futuro. quod est dicere.
qui peccat in filium blasphemando
illum. si penitentiam egerit con
donabitur ei. qui uero contra spiritum ha
buerit cor inpenitentes in hoc mun
do non remittetur ei nec in futuro.
Ad patrem enim pertinet creatio.
ad filium redemptio. ad spiritum
sanctum dampnatio. et recordatus
est dominus iniquitatum eius. hoc est inge
rendo tribulationem uidebitur illis
quod tunc primum memor sit iniqui
tatum eorum. Reddite illi babilonie
sicut reddidit ipsa uobis. Notan
dum est quare dicat malos mala
reddidisse sanctis. cum non dicamus
reddere alicui nisi quod prius illi

fuerit ei redditum. Sed mala non fuerunt
primitus sanctorum que redduntur
eis a malis. quapropter ita est intel
ligendum. Reddite illi sicut ipsa
reddidit uobis. hoc est potestatem
quam habebitis reddendi mala ma
lis pro malis ab eis uobis illatis. credi
te me dare uobis sicut dedi eis po
testatem uos tribulandi quam red
diderunt uobis pro me. et duplicate
duplicia secundum opera eius. hoc est red
dite duplicem penam. quia ipsi uos
mortificauerunt exterius tantum.
et uos mortificate illos exterius et in
terius secundum hoc quod male operati
sunt. In poculo quo miscuit uobis
miscete illi duplum. hoc est per exteri
orem tribulationem quam uobis intu
lerunt date illi duplum. id est duplicem
tribulationem. exteriorem scilicet in corpore
et interiorem in anima. Quantum
glorificauit id est letificauit se interius
et fuit in deliciis exterius tantum.
id est tantam magnitudinem tormen
torum in corpore. et luctum in anima
date illi. Quod ideo debetis facere quia
dicit in corde cogitando nolens pa
tientiam agere. Sedeo id est quiesco regina inde

licijs et n̄ sum uidua .i. a pori mari
to .i. a diabolo separata. Per quod no
tatur quod nunquā penituit. et non
uidebo luctum .i. dolorem aliquē.
hoc putant illi qui obdormiunt
mundanis delicijs qđ nunquā se
parent ab illis. et ideo .i. quia hab;
impenitens cor in una die .i. in iu
ditio uenient plage eius .i. tribula
tiones eius solis mors ppetua. 7 luc
tus .i. dolor interius. et fames. id;
cruciatus exterius. et comburentur ig
ne reali. uel igne punientur .i. a spiri
tu sancto dampnabitur. et flebunt
exterius. 7 planget interius se ex
istens sup illam .i. fundatos in illa.
planget dico uidentes fumū incen
dij eius. Per fumū notantur tribulati
ones quas patiuntur psecutores in hac
uita. quia multi passi fuerūt tor
menta in hac uita. et illa tormēta
sunt quasi fum⁹ tormentorum futurorum
sicut fumus ē incendij. 7 ideo di
cit peccatores uidentes fumum.
id; tribulationē significantē fu
turam dampnationē. longe stan
tes .i. uoluntarie longe entes. licet
sint infra tormēta stantes in deli
cijs uoluntate propt timorē tor
mentorum dicentes. Ve ue ciuitas il
la .i. supba duplex. ue ē tibi scilicet
corpe et aīa. qm̄ in una hora uenit
iuditiū .i. et negotiatores terre .i.
sectantes terrena cōmoda. flebunt
et lugebunt sup illam. qm̄ merces
eorum .i. artes docendi. ul bene loquen
di quib; artib; terrena cōmoda ac
quirebant. illas artes amplius ne
mo emet post iuditium. Merces au
ri et argenti et lapidis pretiosi 7 mar
garite. et byssi et purpure et seri
ci 7 cocci. et omne lignū thyinū. 7 om
nia uasa eboris. 7 omīa uasa de la
pide pretioso. 7 eramēto et ferro 7 mar
more. et cinamomū 7 amomū. et o
doramētorum 7 ungenti 7 thuris 7 ui
ni 7 olei 7 simile 7 tritici. et iumētorum
et ouium & equorum 7 redarū 7 man
cipiorum 7 animarum hominū. Per
hec diūsa terrena cōmoda que hic
dinumerat intelliguntur quinq; sen
sus corpis in quib; omnib⁹ peccaue
rant. Per aurū argentū. lapides. mar
garitas auaritia notatur concupis
cendi 7 attrahendi que uidet ut pos
sit habere. et habita strictum serua

re. Per quod notatur uisus in quo uisu
peccat qui ea que uidet concupis
cit habere. Per byssum et purpu
ram et sericum et coccum et omne lig
num thynum tactus designatur quia
hec omnia ad tangendum sunt suaui
a. Per uasa et lapidem et eramentum et
ferrum et marmor similiter uisus de
notatur ut supius per aurum. per cyna
momum et amomum et odoramentum
et unguentum et thus designatur odo
ratus. Per uinum et oleum et similam et
triticum intelligitur gustus. Per iumenta
et cetera que secuntur auaritia ut su
pius. Per uoces cytharedorum et m. et t
et canticum quod est inferius declara
tur auditus. In quibus omnibus illa
ciuitas per que separatur a deo. Vel ali
ter. Per aurum sapientia. per argentum
mundana eloquentia. per lapides
sententie. per margaritas senten
tiarum diuersitas. per byssum iusti
cia. byssus uocatur pannus qui fit
de canabo. qui tantum distorquetur
et premitur quod multum subtilis
efficitur et ideo significat iusticiam.
quia sicut ille pannus diuersis
modis comprimitur ut subtilis
efficiatur ita quisque debet se com
primere et affligere ut iustifi
cetur. Per purpuram sanguis mar
tyrum notatur. Per sericum casti
tas quia sericum est frigide nature nun
quam inferens alicui calorem. simi
liter castitas non infert libidinis
ardorem. Per coccum karitas notatur
quia karitas est rubea. i. inflamma
ta ardore spiritus sancti sicut coccinum est
rubeum. Per lignum tibinum rigor uir
tutum. per uasa et lapidem uirtu
tum ornamenta. Per eramentum sonori
tate laudum sanctorum. Per ferrum
acutio. quia ferrum acuitur ut inci
dat. Per marmor humilitas qui
a pauimentum quod calcatur inde ef
ficitur. Per cynamomum et alia fra
glantia bonorum opum uel fauor po
puli intelligitur. Per uinum euangeli
um quod est forte et robustum quan
tum ad uetus testamentum. Per ole
um sancti spiritus unctio. per similam
et triticum mysteria scripturarum.
uel per similam tantum quia simila
est illud quod est infra granum. Per
triticum scripturas. quia sicut in
tritico continetur simila. i. farina.

ita continentur allegorię in scrip
turis. Per iumenta onera .i. euuan
gelica precepta portantia. Per oue[s]
simplicitatē. p equū. xpm portan
tes in cordib; suis. p redas et man
cipia et animas hominū predica
tores intelligunt. quia sicut redę
supposita portant de loco ad locū.
ita predicatores portant pdicatio
nem de loco ad locū. et sicut man
cipium nil facit nisi dnī precep
tum. ita predicatores tantū fa
ciunt dominicū preceptū. et ue
luti anima uiuificat corpus. ita p
dicatores uiuificant homines
pmouendo eos ad melius. Et pom
pa terrena cōmoda quę sunt trn
sitoria ut pompa. omnia ista
recesserunt a te. et omīa pin
guia et pclara .i. omnia deside
rabilia carnalia recesserūt a te
in morte. s; alia supdicta etiam
in uita peccando recessert a te.
scil sapientia. castitas. humili
tas ↄ c̄. et amplius delectabilia
illa quę dilexisti iam .i. post mor
tem non inuenies. Et mercatores
terrę .i. terrenoꝝ qui facti sunt

diuites ab ea terra .i. terrenis
delectationib; longe a tormtis
stabunt. uoluntate tamen n̄
re. et stabunt in diuitijs amis
sis uoluntate tantū nostrę. Et
hanc uoluntatē habebūt ppt
timorē tormtorum. ul longe
stabunt ab ea .i. ab illa ciuitate
in qua desidia carnis explebāt
erunt semoti longe post mor
tem. illi dico flentes exterius et
lugentes intius ppt timorem
tormentoꝝ ac dicentes. ue ue.
ut supius quę amicta erat bis
so ↄ c̄. hoc iterū ad litterā est in
telligendū. Gubernator uocatur
qui alios gubernat ad malum
qui nauigat ī locum .i. in uanū.
s; incertum locū .i. in infernum
ducit eos quos male gubernat.
et nautę qui opabantur in ma
ri .i. qui terrena sectati sūt in
mari .i. in hac uita uicijs ama
ricati steterunt longe a peri
culis ut supius uoluntate scil
non actu. clamauerūt uiden
tes locum .i. in quo manebūt
dicentes. Que similis huic ci

uitati in tribulatione. Ideo toti
ens replicat eorum miseriam. quia nos
hortatur ad bene operandum ut
possimus euitare illud tormen
tum. Et miserunt puluerem
super capita sua. hoc est uicia pul
uis ut infructuosa. que uicia sunt
terre. i. propter terrena comoda ui
tia posuerunt super capita sua.
hoc est congregauerunt peccata su
per capita sua. i. super seipsos illos
qui deberent esse caput aliorum. et
clamauerunt flentes et dicentes.
XIX Ve ue ciuitas illa magna in qua
diuites facti sunt omnes qui habent
naues in mari. Per naues notan
tur negotiatores sine rectore se
habentes. quapropter gaudete ce
lum. i. angeli et omnes sancti aposto
li et prophete. quoniam deus iudicauit iudi
tium uestrum. i. uobis necessarium
de illa. i. propter illam ciuitatem
hoc iuditium quod fecit de illa hoc
est separationem. i. hoc quod separa
uit uos ab illa erat uestrum. i. ad
uestram utilitatem. quia gemi
nam stolam accepistis. et ad e
orum dampnationem quia du
plici pena contererentur post iudi
tium. Non ideo dicit angelos gau
dere quod angeli inde sciores effici
antur. sed gaudebunt de iuditio
ideo quia numerus eorum augmen
tabitur numero sanctorum. et ideo di
cit etiam iuditium esse angelorum non
quod ipsi iudicabunt. sed alii sancti quorum
societate augmentabuntur a malis se
parantur. hoc etiam notandum est quod
sancti numquam gaudebunt de tormentis
peccatorum post iuditium. sed de gemina
stola quam accipient post iudi
tium. Et sustulit. i. resuscitauit
unus angelus. i. christus qui est deus. i. u
nitus et incomutabilis in uolun
tate. et fortis in sapientia uel operatione.
sustulit dico lapidem quasi mola
rem. i. peccatores uiciis aggraua
tos et in eis induratos quasi la
pis. quasi molarem. i. comparabi
lem mole. quia sicut mola semper uol
uitur in circuitu. ita peccatores eunt
in circuitu et numquam tangunt illud
quod est medium. i. perfectum. i. non credunt
ihesum christum. ut ait psalmista. In cir
cuitu impii ambulant. Et misit in
mare. i. in amaricatione. i. in infer

num dicens. Hoc impetu mittet᷑ ba
bilon magna illa ciuitas et ult᷑ iam
non inuenietur et uox cytharedoꝝ ⁊ mu
sicoꝝ. et tibia canentiū. et tuba in ea
n̄ audietur amplius. Hoc impetu hoc
ē hac uoce q̄ dicitur. Ite maledicti ī ig
nem ēt̄num. que uox erit impetus. i.
c̄ofusio impioꝝ. et ult᷑. i. post iuditium.
n̄ inuenietur. i. ex toto annichilabit᷑
quia n̄ erit postea ciuitas. et uox cy
tharedoꝝ et musicoꝝ. hoc ē opatio cy
tharedoꝝ que dr̄ ēē uox quia accusat
eos apud dn̄m. non audiet᷑ in ea amplr̄.
i. non accusabit eos post iuditium
delectatio aliq̄ que ptinet ad uitiū.
Et omīs artifex ⁊ omīs ars. i. artifex ī
malū et male artes n̄ inuenient᷑ in
te amplius ⁊ uox mole. i. opatio circu
itionis que mola circueundo contit
g̃na. simil᷑ peccatores circueundo bo
nos c̄oprimūt illa talis opatio q̄ dr̄
uox q̄a accusat eos n̄ audiet᷑ amplr̄
in ea. i. post iuditiū nullū contereret
bonū. et lux lucne. i. peccatores splen
dorem s̄cis eos psequendo ingerentes
et seipsos penitus annichilantes. Sicut
enī lucna dando claritatē ꝯsumitur.
ita mali psequendo s̄cōs bonos et tri
bulando semetipsos destruūt ⁊ illumi
nant s̄cōs. In quantū enim mali a s̄cis
cruciant᷑ tanto magis clari efficiunt᷑.
illa tal᷑ lucna n̄ lucebit t̄. i. ad detri

mentū tui amplius. i. post iuditi
um nulli s̄cō attribuens splendorē
psequendo illū. Et uox sponsi ⁊ spon
se. i. opatio sponsi. i. peccatoris. ⁊ spon
se. i. t̄renitatis n̄ audiet᷑ am̄. i. adhuc.
in te ideo dicit sponsū ⁊ sponsā. q̄a
sic᷑ sponsus et sponsa. i. x̄ ⁊ ecclia e
rūt duo in carne una. i. in damp
natioē ppetua. Vere nichil hoꝝ erit
in te quia mercatores tui erāt prin
cipes t̄re. i. pmū caput t̄renoꝝ. Mer
catores uocant᷑ qui dant aliud ⁊ ali
ud accipiūt. simlit᷑ peccatores at
tribuunt diabolo qđ expetit ⁊ re
cipiūt inde incendiū gehenne. ⁊ i
deo illa supradicta n̄ erunt in te.
quia in ueneficiis tuis. i. in tuis pes
simis doctrinis errauerūt gentes om
nes. i. q̄ ex toto geniti sūt in pecca
tis. et in ea. i. in babilonia inuent᷑
ē sanguis pphā̄rū in antiq̄ testa
mento. et s̄cōꝝ in nouo. Non hoc di
cit quin pphe sīt sancti. s; propt̄
distantiā noui ⁊ ueteris testam̄ti et
omniū qui interfecti sūt in t̄ra. Hoc
ideo addit ut ostendat duo gn̄a mar
tyrū. unū in sanguinis effusioē. ali
ud in carnis maceratioē. ul᷑ aliqua
tribulatioē. et ideo dicit in terra.
i. in carne. i. exterius ē utrūq; mar
tyriū non infra. i. in aīa. ideo ponit
aliqn̄ preteritum aliqn̄ futurum. aliqn̄

presens ut p hoc notet qd oia sunt a
put dm psentia. Post hec audiui
quasi uocem magnam tubarum mul
tarum in celo dicentium. alla. laus et gla
et uirtus dō nrō ē. quia uera et iusta iu
dicia eius sunt qui iudicauit de me
retrice magna que corrupit terram
in pstitutione sua. et uindicauit san
guinem seruorum suorum de manib; eius
Post hec .i. quia pdicta audiui .i. uocem
multorum pdicatorum hoies ad pugnam
sic tuba incitantium in celo .i. in ec
clia dicentium. alla .i. laudem dicite dō
cui ē salus .i. cui ē hoc referendum qd
sumus salui facti p ipsum. et gla .i. qd
sumus glosi per glam eius .i. post re
surrectionem eius. et uirtus .i. hoc qd
uirtuosi sumus. Et uere ē s referenda sa
lus et c. quia iudicia eius uera in pmis
sis et iusta in exhibitione. quia iudica
uit de meretrice magna. qui iudi
cium fecit de babilonia. p manum eius opa
tio eius babilonie designatur. propter
quam iudicabitur .i. a bonis separabitur. et
ideo dicendum ē alla. Per primam uocem
tubarum. et p primum alla predicato
res a principio mundi usq; ad diluui
um notantur. Per hoc qd dicit iterum dix
erunt alla pdicatores a diluuio usq;
ad legem. Per hoc qd dicit hic fumus
tormentorum et non supius. ostendit que
tormenta attribuit peccatorib; in hac
uita. Per diluuium. et p destructionem so
dome et gomorre. et ideo dicit fumus.
.i. fama tormentorum p diluuium ascendit in
s. s. hoc ē in memoria erit in eternum. Et
ceciderunt xxiiii seniores. et iiii anima
lia. Per xxiiii seniores intelliguntur p
dicatores sub lege. et patrum alla similiter.
uel xxiiii libri ueteris testamenti. Per hoc qd
addit quatuor aialia notantur sci patres
qui in ueteri lege pmanentes aliquando tamen
spualiter intelligebant quamuis euuangelica
pcepta nondum audierant. et ideo addit
quatuor aialia quia in lege uidebant
quedam spualia. et illi tales fumum tor
mentorum illorum qui submersi fuerant
in diluuio intelligentes. Per hoc qd
spualiter intellexerunt humiliauerunt
se et adorauerunt dnm. hoc ē altius dei
tatem inspiciendo uiliores et indigni
ores fuere beatitudinis se putauerunt.
Et uox de throno exiuit dicens. Laudem
dicite dō nrō omnes serui eius. et qui time
tis eum pusilli et magni. Per istam quar
tam uocem et quartum alla. scilicet p laudem
dicite que ē interpretatio alle. intelli
guntur prophete xpm predicantes. et ita
per quatuor uoces. et quatuor alla no
tantur quatuor temporum pdicatores
scilicet predicatores Per tres uoces que
secuntur .i. p uocem tube et aquarum et to
nitruorum. et p unum alla trib; uocib; ad
ditum intelliguntur predicatores noui

testamenti. Et hoc est quod dicit. Audivi
quasi uocem et cetera. Per uocem tube predi
catio. per uocem aquarum. ablutio. per toni
trua comminationes intelliguntur. Gau
deamus exterius bene operando. et exul
temus interius bene cogitando. et de
mus ei .i. deo. quia uenit nuptie
agni et uxor eius .i. ecclesia preparauit
bene operando in hac uita ut sponso
suo iungatur post iuditium. et datum est
illi sponse ut cooperiat se .i. ornet se. et
quod sit datum ostendit byssinum. bissinum
.i. iustificationes sanctorum .i. bona opera sanctorum
et illa uox que exiuit de throno dicit
mihi. Scribe .i. istud in corde tuo primum
imprime et postea alios doce hoc pre
ceptum. Beati qui ad cenam nuptiarum
agni uocati sunt. Per cenam nuptiarum
agni intelligitur celestis ecclesia ad quam
cenam quicumque peruenit beatus erit
absque dubio. Per prandium terrestris
ecclesia designatur. ad quod prandium
non omnes qui sunt uocati sunt beati sicut
legitur multi uocati pauci electi. Hec
uerba dei uera sunt. Et cecidi ante pedes
eius ut adorarem eum. Et dicit mihi. Vide
ne feceris. conseruus tuus sum et fratrum
tuorum. habentium testimonium ihesu. hec
ad litteram. Iohannes enim uidens angelum
in angelica forma corporeis oculis ce
cidit ante pedes eius ut ad. eum. et cetera. ha
bentium testimonium ihesu .i. habentes

testimonium qui est nobis testis fu
ture hereditatis. quem spiritum dedit in
terris ut diligeretur proximus. et mi
sit de celis ut diligeretur deus. talis
est testis spiritus sicut aliquis promittens ali
cui aliquid dimitteret sibi arram uel
aliquod uadimonium ut sibi redderet pro
missum. similiter ihesus christus misit nobis
spiritum ut esset testis eterne promissionis.
Exponit quid sit testimonium ihesu. Spiritus
prophetie .i. uisionis que per spiritum uidentur
futura bona. Notandum cur angelus
se adorari prohibuit ab humanita
te post aduentum christi .i. in tempore
iohannis cum permisit adorari ante ad
uentum christi in tempore abrahe sicut
legitur de eo. tres uidit et unum ado
rauit. ideo scilicet quia ante aduen
tum christi non erat tante dignitatis
humana natura sicut post aduen
tum. ex qua assumpsit filius carnem
nostram. Et uidi celum apertum. et ecce
equus albus. et qui sedebat super
eum uocabatur fidelis et uerax. et ius
ticia iudicat et pugnat. Per equum
album caro christi absque macula intel
ligitur. Per sedentem filius incarnatus
qui uocatur fidelis in iuditio — et ue
rax in promissione. quia cum iusticia iudicat.
et pugnat .i. dampnat reprobos. et
pugnat pro bonis dum iudicat. Oculi
eius .i. predicatores eius uel doctores

eius sicut flamma ad illos quos
inflammat. et ignis quantū ad
se .i. excoquens omnia uitia. uel
si refertur ad eū p igne intellige
mus. et in capite eius .i. in par
te sua ul' in xp̄o quantū ad pre
dicatores diademata multa .i. scilicet
munitio ul' circumdatio habens
scriptum .i. s impressū quod ne
mo nouit n̄ ille qui dr̄ ipse xp̄c.
i. menbrū eius. Et uestitus erat
ueste aspa sanguine. Per uestem
aspam sanguine intelligunt̄ mar
tyres et confessores. Per hoc qd̄ dic̄
uocabat̄ uerbum dei cum prius
dixisset qd̄ nemo noscebat nom̄
eius denotat qd̄ ipse ihesus ē men
brū est menbrum dei. Per gladi
um utq; parte acutū intelligit̄
sp̄c sanctus qui ē malis ad dam
nationē iustis ad iustificationē.
ul' precepta utriq; testamenti.
ul' interficies corpus et animam.
Per ugam ferreā noua lex que dr̄
ferrea ad comparationē ueteris.
quia noua a nulla alia ē uiolabit'.
et ipse calcat torcular. hoc ē p̄sen
tem ecclīam pmittit calcari a pse
cutorib' que calcatio ē uini quan
tū ad fideles. et furoris quantū ad
psecutores. ul' torcular uini .i. as
peritatis psecutorz. uini dico furo

ris ire dei .i. expectationis dei. qa qn
to plus expectat aliquē peccatorem.
tanto magis s irascit' si n̄ conuertit'.
Et hr̄ scriptū in uestimto et ifemore
suo. Per uestimtū intelligunt' apl̄i.
et alij sci qui sūt uestes x̄. in q uest
imto apparebūt ppetuo p miracl̄a
que faciebāt uelut in pet' cui' umb'
sanabant' infirmi. 7 suis pedib' re
suscitati st̄ mortui. et in femore su
o .i. in sua genitā apparebit illud
nom̄ rex regū. Per lazarū quatri
duanū quē ipse suscitauit. Per fem̄
genitā intelligit' ibi pmanet genita
lia. Quā genitām abrahā qn̄ fecit ser
uū suū iurare sup fem̄ suū ut sibi
adduceret uxorē de pgenie sua. Et
uidi aliū angelū. P hunc intelligunt'
p̄dicatores in fine mundi p̄dicantes
euuglīū. stantē in sole .i. in x̄. qui ē ue
rus sol. stantē .i. pugnantē. Per aues
notant' fideles geminis ūtutum se a
t̄renis erigentes. qui uolabat .i. p̄dica
bat p mediū celū .i. p corda fideliū. Ue
nite congregamini ad cenā magnam
dei ut manducetis carnes regū. hoc ē
pmouete uos ad melr' ut incorporetis
uob' carnes regū. ut ostendatis regib'
.i. regim̄ alijs .i. malis attribuentes q̄lr
ter debeāt affligē carnes suas. et car
nes t̄bunoz .i. tribuentiū doctrinā
alijs neqtie. et fortiū in potentia se

culari. et equorum .i. brutorum male doc
trine acquiescentium. et sedentium .id est
hereticorum qui sedent super illos stultos.
et liberorum a coniugio. et seruorum .i. con
iugatorum et pusillorum in scientia. et mag
norum. Et uidi bestiam .i. antixpm uel di
abolum et reges terre. et exercitus eorum
imitatores congregatos non localiter sed
uoluntate ad faciendum prelium cum
illo qui sedebat .i. cum xpo et cum sanc
tis eius. Et apprehensa est bestia .i. dia
bolus. et cum illa pseudopropheta .i. anti
xpc. per quem est apprehensa .i. compta est
belua .i. diabolus qui fecit signa co
ram ipsis quibus signis seduxit eos.
Hii duo .i. diabolus et antixpc. missi
sunt in stagnum ignis ardentis. sul
phure .i. fetore. et ceteri qui non fuerunt
ab eis seducti occisi sunt peccatis gla
dio sedentis super equum .i. predicatione.
qui gladius procedebat de ore .i. de predi
catoribus eius quibus ipse loquitur. Et omnes
aues ut supius saturate sunt .i. refec
te sunt de carnibus eorum .i. gauise sunt
quia admodum ipsorum alii affligunt car
nes suas. que afflictio est cibus illarum.
i. ad celum gemitus alis innitum uolan
tium. Et uidi alium angelum. Modo
reuertitur ad aduentum. Per alium ange
lum notatur xpc descendens de celo .i.
de patre habens clauem abyssi .i. potes
tatem reproborum sicut aliquis habet potes

tatem intrandi domum alicuius habens
clauem. ita xpc habet potestatem su
per abyssum .i. super reprobos. et cathenam
.i. rigidam potestatem in manu sua.
id est in operatione sua. et apprehendit dra
conem qui est diabolus .i. retrofluens.
et sathanas .i. contrarius. et ligauit
eum per annos mille .i. per totam uitam
presentem sanctorum. que uita perfecta io
esse dicitur quia seruant precepta decalo
gi perfecte opere implendo usque ad con
summationem uite. quod totum nota
tur per mille. Per decem enim notan
tur .x. precepta. que si decies mul
tiplicentur perficiunt centum. per quod no
tatur operatio. que centum si decies mul
tiplicentur perficiunt mille. quod signifi
cat operis perfectionem usque ad finem. Et i
deo dicit ligauit eum per mille annos.
id est perfectam uitam sanctorum. et misit
eum in abyssum .i. in corda reproborum.
Videndum est cur dicat et misit eum
in abyssum cum primitus esset in cor
dibus reproborum. quod sic soluitur. ideo scilicet
hec dicit quia cum prius ante ad
uentum xpi esset in cordibus infide
lium missus est per augmentationem
in corda reproborum nunc quia prius tan
tum cruciabantur anime. modo cruci
atur corpus et anima. quia maior
pena conceditur illis qui noluerunt
credere post aduentum quam primitus

id: antequã xpc esset nat⁹. Et clau
sit et signauit .i. sub sigillo posu
it eũ ne ipse possit agnoscere q
sint eius. ul' qui sint xpi diabol⁹
ignorat quos sit habiturus. q̃s n̄.
Multi enim uident esse sub potes
tate et imperio diaboli. qui postea
p penitentiam efficiunt̃ xpi. sig
nauit illum dico ut n̄ seducat am
plius gentes .i. ne ult̃ quã pati po
sit temptet illos sicut ait apls. fi
delis ds qui n̄ patiet̃ uos tempta
ri sup id qd potestis. ul' amplꝰ .i.
ne ita seducat oms comunit̃ ut p
us. tamdiu clausus erit donec con
sument̃ mille anni .i. p̄sens uita
scłoꝝ. Et post hec oportet eũ solui
modico tempe. quia n̄ albreuiass;
dn̄s dies illius antixpi. multi sanc
ti essent pditi. Et uidi sedes .i. sa
ne doctrine acquiescentes. et sederũt
sup eas doctores. et iudiciũ ẽ datũ
illis .i. sedib; et sedentib;. ul' tantũ
sedentibꝰ ut iudicet .xii. trib⁹. Et ui
di aĩas decollatoꝝ .i. martyriũ pp
ter testimoniũ ihu .i. propt̃ bo
nam uitã quam exercebãt. prop
ter quã testificabant̃ ẽẽ filii ihu.
et propt̃ uerbũ .i. propt̃ predica
tionẽ uerbi dei .i. quia predicabãt
deitatẽ filii. et uidi illos qui n̄ ad
orauert̃ bestiam neq; imaginem

eius. nec acceperunt in frontib⁹ .i. nec ĩ
mentib⁹. nec in manib⁹ .i. in opatioẽ
et uixerũt mille annis .i. pfecte ob
seruauert̃ pcepta legis usq; ad con
sũmationẽ uitę. et ideo regnauerũt
cũ xpo in hac uita p̄senti existentes.
ul' postea regnauert̃ .i. post separati
onem ab hac uita regnauert̃ & regnãt
et regnabũt in et̃num cum xpo ĩ glã.
Ceteri mortuoꝝ .i. alii ex mortuis ab hac
uita semotis. n̄ uixert̃ .i. n̄ bene opati
fuerũt donec consũmarent̃ anni mil
le .i. usq; ad cõsummationẽ uitę. & ideo
n̄ regnauert̃ cum xpo. Hec ẽ prima
resurrectio .i. hoc qd aliqs resurgit p
penitentiã quando cadit p peccatũ. ul'
qñ separat̃ ab hac uita. et resurgit ut
uiuat in glã. qñ resurrectionẽ mys
teriũ debet quisq; optare. quia ille be
atus et sanctus .i. perpetuo beat⁹ qui
ht̃ partẽ in resurrectioẽ pma. et in
hys n̄ habet potestatẽ secunda mors.
Secundã mortẽ dicit infernũ pt̃ mor
tẽ corporalem. ul' penã carnis cũ aĩa.
quia m̃ non patit̃ n̄ aĩa. s; t̃c patiet̃
utrũq;. s; erũt sacerdotes dei .i. seipsos
offerentes. ul' partes ueri sacerdotis
et x̃ eius .i. hec habebunt p xpm. et
regnabũt cũ ipso mille annis .i. q̃a
in hac uita uixert̃ mille annis sic ex
posuim⁹. Et cũ consummati fuerint
mille anni. soluet̃ sathanas de car

cere in tempore antixpi. et seducet gen
tes que sunt sup quatuor angulos
terre. Per quatuor notant quatuor
elementa. ex quib; constituit corpus.
p angulos dolos intelligimus. p ter
ram terrenas delectationes. hoc e su
per illos qui sunt dolosi et diligunt ter
rena propt quatuor elementa. i. delec
tationes corpis. qui anguli st gog et
magog. i. tectu et detectu. Per gog qd
interpretat tectu notant heretici
qui tegunt sua delicta. ul ypocrite.
Per magog qd interpretat detectum
intelliguntur illi qui libere et mani
feste peccat. et isti oms uocant an
guli. i. deceptores et dolosi. et gentes
que sedent sup illos. i. qui acquiesct
doctrine illor seducet. i. antixpc per
det et congregabit illos n localit s; m
te quor numerus e sic harena. i. in
fructuosi sic harena. unde dic dns
abrahe. multiplicabo sem tuu sicut
stellas celi. et uelut harena que e
in litore maris. i. fidelib; et infide
libus. Per stellas fideles qui illumi
nant obscuros peccatis ut stelle noc
tem. p harena infructuosi intelli
guntur. et ascendert sup altitudine
terre. i. sup illos qui sunt altiores
in terrenis. & circuiert castra scor.
i. carne scor affligendo n aiam. et
ciuitate dilecta. i. congregatione

sanctor dilectando. qua ciuita
tem ipse ds custodit 7 ptegit ab
inimicis. et descendit ignis de
celo. i. hec uox. discedite maledicti
in igne eternu. ubi cruciabunt
die. non qd ibi sit dies ubi sem
per sunt tenebre. s; die dicit ppt
claritate qua ipsi uidebunt. que
illis erit cruciatus. quia dolebunt
qd oia peccando amisert. et uidi
thronu. i. filiu dei candidu. i. abs
q; macula peccati. et sedente sup
eu. i. patrem. ul thronus. i. spiri
tus. sup qs sedebit ihesus xpc. a
cui conspectu fugiet terra. 7 ce
lum matiale. i. quando ipse ueni
et ad iudiciu omnia mouebunt.
ul p terra caro intelligit. et p ce
lum aia. quia caro mutabitur et
aia. Caro in immortalitate. ani
ma in maiore requiem. qa m re
quiescit absq; corpe. tc uero cum
corpe. 7 p contrariu dicat de pec
catorib;. Et locus non e inuentus
ille scil que primitus habuert.
et uidi mortuos magnos 7 pu
sillos. i. iustos et iniustos. uel
magnos et pusillos. i. pfectos et
minus pfectos stantes in conspec
tu throni. i. filii dei. s; melius e
ut dicat comunit de omnib; scis
scil ac reprobis. Na expetiut sequ

tia et libri apti sunt. i. uita uniuscuiusque scilicet bonorum et malorum est apta
coram iudice. et alius liber. i. ali
a uita. i. liber uite. hec est libertas
xpi quam debemus imitari simi
liter erit manifesta. uel per libros
possumus notare diuersitatem
errorum in peccatoribus. Per unum li
brum operationem sanctorum que dicitur una
quia tendit ad unum. i. ad unam fi
dem. et iudicati sunt mortui. i. omnes
ab hac uita separati. i. boni et ma
li secundum opera ipsorum. et dedit ma
re. i. uita amarissima mortuos su
os. i. manifestauit illos qui erant
in eo. i. qui in ea amaritudine mo
rati fuerant. i. sanctos qui fuerunt per
pessi mundana amarissima. et
mors. i. diabolus. et infernus. i. con
sortium malorum missi sunt in stag
num ignis. ponit continens pro con
tento. Hec mors est secunda scilicet
stagnum ignis. i. perpetuus ignis. stag
num dicitur a stando. ideo signifi
cat eternitatem in malum. Secundam
mortem dicit quia prius moriuntur
omnes quando separantur corpus et anima.
secunda. quando resurgent et iterum
morientur. ex qua morte numquam
amplius resurgent illi qui secun
dario morientur. uel secundam mor
tem uocat penam que dabitur corpori

quia modo non patitur corpus nisi anima. sed tunc
patietur utrumque. Et uidi celum no
uum et terram nouam. materialiter mu
tata in melius. Vel celum. i. animam. et
terram. i. carnem. que omnia mutabuntur.
quia caro erit immortalis. anima uero que
modo est absque corpore erit cum corpore immor
tali quod numquam amplius fuit. Vere est
celum nouum et terra noua. quia primum
celum et prima terra abiit. et mare. i. ama
ricatio terrena mundana non erit mun
dana ultra istud non mutabitur quia ex
toto destruetur. Et ego iohannes uidi ciui
tatem sanctam ihrlm nouam descenden
tem de celo. hoc est se copulantem capi
ti. i. xpo qui est descendens de patre. idest
minor patre secundum carnem pro hoc quod
attribuit menbris descendentem quod
debent capiti dare. menbra enim
numquam descendunt sed ascendunt in hoc
quod capiti iunguntur. sed ideo facit ut
ostendat caput et menbra unum esse.
uel descendentem. i. retributionem de
celo accipientem. sicut dicit apostolus. Om
ne datum optimum et omne donum
perfectum desursum est descendens a patre
luminum. quia hoc quod dicitur uisio pa
cis de celo habet. uel descendentem. idest
humiliantem se. et deo quicquid boni
fecit referentem. ciuitatem dico pa
ratam. i. uirtutibus ornatam sicut spon
sa ornata uiro. Et audiui uocem

de throno. i. de filio dicente. Ecce ta
bernaculum. i. habitatio dei cum homi
nibus. i. eadem gloria dei et hominum
erit. Et absterget deus omnem lacri
mam exteriorem. nec mors erit ultra
neque luctus. i. aliqua tristicia interius
absque compunctione. uel luctus palus.
neque clamor. i. delectatio terrenorum
que non permittit audiri dominica precep
ta. Neque dolor. i. compunctio cordis do
lendo super peccatis nichil horum erit
que prima abierunt. i. recesserunt. Et dixit
qui sedebat in throno. Ecce noua fa
cio omnia. i. iustos et iniustos. iustos
in bonum. iniustos in dampnationem.
quia iusti habebunt stolam duplicem.
mali uero duplicem penam. uel noua fa
cio. i. solummodo illa que sunt omnia. i. quo
rum partes sunt integre et perfecte. i.
iustos in nouo solummodo. Et dixit mihi.
factum est. i. omnia sunt finita et exple
ta. Ego sum initium bonorum et finis re
tributionum. Ego sicienti. i. me desideran
ti dabo de fonte aque uiue. i. de me
ipso qui sum fons uiuus. et hoc gra
tis. i. sine mercede. Ideo dicit gratis
quia licet aliquid bona faciamus. illa
tamen a nobis non habemus sed ab ipso.
Qui uicit. i. usque ad finem uinces per
seuerauit possidebit hec supradicta.
uel aquam uiuam. Timidis qui timore
pene non spe retributionis bene

operabantur. uel timidis. i. qui timo
re grauitatis non audent ingredi
uiam ueritatis illi et alii qui secun
tur et mendacibus omnibus. i. qui ex to
to sunt mendaces. pars illorum. id est
illa pars erit in stagno ardenti.
Et uenit unus de vii. id est que unum
predicant. vii. angeli habentes
fialas corda repleta. vii. plagis.
id est septem doctrinis nouissimis.
i. que doctrine sunt nouissime. i. ad
ultimum iustis et iniustis. iustis
interius. iniustis exterius. quia per doc
trinam fuerunt passi exterius. que
plaga sanabitur in fine melius.
iniustis interius fit plaga illa doc
trina quia noluerunt accipere. Et il
le unus angelus loquebatur mecum
dicens. i. per intimationem angelicam
ostendit mihi quasi ipsemet dixisset.
Veni ostendam tibi sponsam uxorem
agni. Tunc ipse desponsauit ecclesi
am quando accepit carnem. et fecit eam
sibi uxorem quando per apostolos attribuit illi
doctrinam per quam filios generaret. et sus
tulit. i. ad altius promouit me per spi
ritum in montem magnum. i. in seip
sum — qui est mons magnus quantum ad
alios montes. i. ad sanctos. et altum. i. dei
tate patri equalem. Et lumen eius si
mile lapidi precioso tanquam lapidi
iaspidis sicut cristallum. Per ista ta

i. per lapidem pretiosū. et iaspi
dem et cristallum intelligitur
pater et filius et sp̄c sanctus. p
lapidem qui caret noīe intelligi
tur pater qui caret omī genera
tione. p iaspidem filius qui pce
dit a patre. per uirorem iaspi
dis notat pabulum uirtutis qđ
tribuit filius fidelibus suis. per
cristallum spiritus sanctus in
telligit ab utroq; procedens. quia
sicut ex cristallo pcedit ignis. ita
ex spiritu sc̄o ardor karitatis. et
habebat murū magnum et al
tum. Per murū magnum con
gregatio sanctoꝝ qui sunt iūcti
i. uniti karitate sicut lapides ī
muro pcementū. p altum altio
res. i. firmiores. uel bonam spem
habentes. P duodecim portas. xii.
prophas. quia sicut aliqs p portā
intrat ciuitatē. ita p ipsos intra
bant. i. p prophiam homines ue
teri xpi agnitione. Per angulos
xii. apli notant. quia sicut an
gulus duos parietes domus con
iungit ita apostoli fecerūt utra
q; unum. i. unierunt nouū 7 ue
tus testamtū. Per noīa scripta xii
alii sancti apud dm̄ noiāti 7 cog
niti per xii. i. p ternariū. i. tri
nitatē. et quaternariū. i. euglīū.

duodecim enim diuidit p ternari
um. et quaternariū. p quatuor tnari
a quatuor euglia notant. p tria quatna
ria notatur tnitas. p xii filios isrl.
oms qui filii sūt dm̄ uidentis. 7 h̄ si
militer p xii. i. p obseruantiā trini
tatis 7 euglioꝝ. Ab oriente porte tres.
p oriente iudei designant. quia int
illos fuit natus sol iustitie. ul qa ex
illa parte orit. ul quia ipsi pmitus
orti fuerūt. i. crediderunt in x̄. etsi
ñ omnes. ul quia pmitus fuit eis da
ta lex p tres portas trinitas ubiq; no
tatur. Per aquilonē qui ē frigide nat
gentes intelligunt que erant frigide
i. absq; ulla lege. et tam̄ intrauerūt ad
xpm̄ p portam tnitatis. Per austrū
illi qui in medio. i. post aduentū xpi.
et post uisionē aploꝝ fuerūt conūsi si
cut cornelius 7 alii multi. ideo dicit
in medio. qa auster uenit a meridie.
id est in illa parte in qua sol finit me
dietatē sui cursus. Per occasum illi
qui in fine conuertent. 7 murus ci
uitatis. hoc ē illi minores hn̄t xii.
fundamta. i. aplos. ñ qđ ipsi sint fun
damentū. quia ñ est nisi fundamen
tum sic legit. nemo potest ponē ali
ud fundamentū preter id quod po
situ ē. s; quia ipsi id est predicatio eoꝝ
ē causa quare xpc ē fundamentum
eoꝝ. et in ipsis fundamtis. i. in ipso

fundamento cuius sunt cause p̄dicati ł opationes
ones aplo℞. sunt nōia. i. predicatio
p quas nōiant' et cognoscunt' apud
deum. 7 nōm agni. Per hoc qd nōm
agni post aplos ostendit. quod fun
damta illa non sut illo℞ nec operati
ones. s; agni ihu xpi. 7 quod p angelicā in
timationē mecum loquebat' habe
bat mensurā harundineā. Per men
surā harundineā intelligunt' scrip
ture. quia antiq solebant scribē cū
harundine. Per aureā. sapiā scrip
turarū. ut metiret' ciuitatē. i. ut se
cundū opa ciuitatis redderet mer
cedem illi ciuitati. 7 p hoc iuditiū
scriptarum et portas 7 murū. qa
ciuitas porte et mur' nichil aliud
est n. s; ideo diu'sificat ita ut os
tendat diuersitatē in ecclia. i. illos
qui sunt porte 7 murus. 7 porte li
cet omnes. i. mur' 7 porte sint ciui
tatis. et ciuitas in quadro posita ē.
i. in pfectione qa lapis hic aliquid
aliud quadratū in quacūq; parte
iaceat pfecte stat. ul' in quadro. i.
in pfectione quatuor euglio℞. uel
in quadro. i. dilectione dei 7 prox
imi. Illud qd quadratū etiam qua
tuor ht cornua octo. quo℞ quatu
or stant uersus terrā. iiij
uersus celū. illa que sūt
uersus celū dei dilectio

nem significat. qui n uersus t
tam dilectionē proximi. 7 lon
gitudo eius tanta ē quanta 7 la
titudo. Per longitudinē opatio
que ē tanta quanta ē 7 karitas.
p altitudinē remunātio ē ope
rum. Per latitudinē karitas q
remuneratio tanta ē quanta fu
it karitas in illo. Et mensus ē ci
uitatē harundine. i. de scripturis.
Per stadia. i. p labores. xij. id ē p cō
fessionē trinitatis 7 opationē eū
gelij. Nam duodecim diuidit' ut
diximus p tria quaternaria. 7 p
quatuor ternaria. Per milia per
fectio in utroq; ostendit'. ideo p
stadia intelligunt' labores hui'
uite. quia stadiū uocatū ē totū
illud spatiū quantum hercules
currē potuit uno anhelitu. 7 dr
a stando quia finito cursu sta
bat. ul' propt' stantes q adhuc as
piciūt cursū equo℞. et ille q cur
rit multū laborat. Vel quidam
libri hnt xij. Per xij. decalo
gus geminat' intelligit'. i. cogni
tione et opatione. p duo. ppli utri
usq; testamti. ul' duo precepta
karitatis. s; quia continent' in
decalogo ideo n ualet hec senten
tia. i. et altitudo et latitudo. Per
longitudinē fides. p altitudinē

spes quia spes semp alta desidat.
per latitudinē karitas que oīa
sunt equalia cum in alio loco
dicat maior hor ē karitas. Ideo
dicunt equalia quia fides nec spes
ualent sine karitate. nec spes si
ne fide. nec fides sine spe. nec ka
ritas sine fide et spe. s; karitas
ideo maior dicit quia quando erit
in glā n̄ oportet tunc habere fi
dem neq; spem. quia uidet quod
sperauerit et crediderit. s; kari
tas semp aderit illis. et mensus
ē muros eius centū quadraginta
quatuor cubitorum. P cubitū nota
tur opatio. quia in cubito ē ma
nus. Hec summa quadraturam
duodenary nui continet. Duode
cies enim duodeni centū quadra
ginta quatuor fiunt. Centenari9
numerus pfectionē significat.
Vnde in eūglio dn̄s. Qui relique
rit domū ul' fres 7 cetā. centu
plum accipiet. i. pfectionē men
tis consequet ut ea que semel a
miserunt repete ultra nolit. Qua
dragenari9 quoq; nūs in sac scrip
tura multimoda ratioē habet p
fectus. siue propt ieiuniū dn̄i q
draginta dieb9 pactū. siue propt
decalogū legis. et iiii eūglia in q
bus pfectio decalogi continet. Qua

ternarius simlr sacratus ē ppt
quatuor flumīa paradisi. ul' qua
tuor libros eūglii. seu propt qua
tuor partes mundi. ul' quatuor prin
cipales uirtutes. Quia in cubitu
manus ē recte p cubitū operatio
designat. Muri autē ipsa ē ciuitas.
Mensus ē itaq; angelus muros ci
uitatis centūquadraginta quatuor
cubitis quia omīpc ds perpendit 7
considat quantū singuli electorum p
auctoritatē quatuor eūgliorum labo
rant in legis decalogo quantūq; per
fectionē mentis consequunt ut ad
societatē anglorum puenire possit. Vn
de sequit. Mensura hoīs que ē angli.
Quantū ad littam ptinet hic osten
dit ipsum angelum qui hec osten
debat iohanni in figura hominis
apparuisse. quantū autē ad altiorē
ptinet intellectū mensura hoīs que
ē angeli. recte ipse angelus ecclam
metit. quia glā anglorum 7 hominū
in beatitudine una erit celesti. Vnde
in eūglio ipse dicit. Neq; nubēt ne
q; nubent. s; erunt sicut angeli di
in celo. Vel ideo mēsura hominis que
ē angeli dicit. quia qd angeli reman
serunt in celo post casū archan
geli. tot homines [illegible] ascensu
ri sūt de terris [illegible] ad celum.
Et erat structa [illegible] id; edifi

cimo muri eius ex lapide iaspide.
Iaspis lapis ē uiridis
coloris atq; ideo dnm ihm xpm sig
nificat quia ē refectio sanctoꝝ aīa
rū. In contemplatiōe enī dei omī
potentis erit sūma electoꝝ refectio
et etnā sacietas iuxta illud psalmistę.
dns regit me 7 nī m̄ deerit. ī lo. pas
cui me col. Siue etiā p lapidem iaspidem
electi exprimunt quoꝝ fides nunq̄ mar
cessit. s; in uiriditate opationis cōstat.
Ex lapide g° iaspide structū muri ef
ficitur. quia prius in eccłia funda
mentū xpi constituit cui etiā fide
les oms supponunt. Iuxta illud apos
toli. Ad quem accedentes lapidem ui
uiuum. et ipsi tanquā lapides uiui
supedificamini. Nam sicut in mu
ri edificatione pmo ponunt lapides
magni. et quadrati qui alios sup se
positos portāt. qui et ipsi alios portēt.
sicq; omīs edificatio construit quousq;
ad ultimū lapidem puemat qui
cum portet ab omnib; ipse neminē
portat. ita in fundamīto ecclię pmo
positi sūt apli. martyres. deinde cō
fessores. uirgines. uiduę. ceti q; sanc
ti qui se oms inuicē potat passio
nes suę inuīs libentissime tolerantes.
iuxta illud apli. alter alterius onera
portate. Vl etiā exemplo semetipsos
inuicē fouentes. Et ita agit usq; ad
finem secli quando ultimus electus
in culmine huius edificii nouissi
mo ponit. qui cū portet ab omni
bus retus se pcedentib; ipse tan
tum n̄ habebit quē portet. qa in
ipso omnis edificatio ecclię ꝯsum
mabit. Erit n̄ xpc et fundamen
tū et consūmatio ecclię qui initi
um ꝯ finis. Ipsa n̄ ciuitas aurū
mundū simile uitro mundo. P
aurū claritas celestis intelligitur
de qua dns dicit. Accipite sapienti
am sicut aurū. In uitro n̄ puritas
cordiū intelligit. Nam ex ceteris
metallis si conficit uas aliqd q̄c
qd intrinsecus ponit extrinsecus mi
nime uidet. Vitrū aut̄ q̄cquid
intrius ponit totū extrius pspici
tur. atq; ideo designat puritas
cordis omnium scōꝝ quę inuicem
in celesti beatitudine omnib; ma
nifestabit. Hec ūba ad p̄sentē ec
clesiā referri n̄ possūt in q° sin
gulis singloꝝ conscię cunctis ma
nifestabunt. Quicqd enim ab a
liquo cogitatū fuerit. totū uide
bitur ab alio. sicq; unusquisq; tūc
erit conspicabilis alii. sic non ēē
n̄ potest. Vl per aurū sic dictū
ē intelligit sapiā supna. per ui
trū n̄ puritas fidei. Nam uitri
tus sicut dictū ē quicqd ponit

interius totum uidetur exterius. et per
hoc puritas fidei designatur quam
sancti tenentes corde manifestant
etiam ore. nec quicquam intus agitur per
simulationem quod non uideatur
exterius per puram oris et operis con
fessionem. Fundamenta muri ciui
tatis omni lapide pretioso ornata.
fundamenta ciuitatis. i. ecclesie sunt
patriarche. prophete. et ceteri predica
tores. super quorum doctrina uel ex
empla constat ecclesie structura.
Que fundamenta omni lapide pre
tioso. i. omnibus uirtutibus scilicet fide.
spe. karitate. et ceteris sunt orna
ta bonorum actuum operibus. siue etiam
lapides pretiosos intellige omnes
imitatores illorum qui in edificio
ciuitatis positi sunt. ipsamque ci
uitatem moribus et uita exornant.
De his lapidibus dominus per prophetam
dicit. Ecce ego sternam per ordinem la
pides tuos et fundabo te in sa
phiris. Unde sequitur fundamen
tum primum iaspidis. Qui lapis ut
supradictum est uiridis est coloris. at
que ideo non incongrue significat
dominum qui est pabulum et refectio
omnium electorum. Ipse est primum
fundamentum ecclesie. quia ut a
postolus dicit. fundamentum
nemo potest ponere preter id quod

positum est. quod est Christus Iesus. Significat
quoque electos quorum fides nunquam
marcescit. sed semper in operationis ui
rore perseuerat. Secundus saphirus. Saphi
rus lapis in sua natura nequaquam est
pretiosus. sed in mysterio ualde inueni
tur preclarus. quia aereum colorem habet
et ideo significat sanctos qui celestia
mente petunt dicentes cum apostolo. Nostra
conuersatio in celis est. Tertius calcedo
nius. Calcedonius lapis multo est ui
lior saphiro in natura. sed in mysticis
sensibus ualde inuenitur et ipse pre
tiosus. Est enim fortissime nature adeo
ut omnium sculpentium argumentis re
sistat atque ideo significat sanctos qui
inuictissimi sunt inter aduersa huius se
culi. Quorum unus dicit. Quis nos separa
bit a karitate Christi. Et iterum. Certus
sum quia neque mors. neque uita. neque
angeli. et cetera poterunt nos separare
a karitate Christi. et tales bene in fun
damento ecclesie constituuntur. quia ali
is exempla fortitudinis prebent. Unde
et idem suis auditoribus dicit. Imitato
res mei estote sicut et ego Christi. Habet quoque
idem lapis similitudinem lucerne pal
lentis. et in hoc humilitatem sancto
rum significat qui in presenti uita pal
lidi habentur quia despiciuntur et uelu
ti in nichilum reputantur. At tamen
ipsi in loco obscuro lucent aliis qua lu

men scientie et ardoris demonstrant.
Unde et ex illoꝝ uno dr̄. Ille erat lucͤ
na ardens et lucens. Ardens uideli
cet fide ⁊ dilectione. lucens ūbo ⁊ o
pere. Quartus smaragd̄. Smarag
dus ꝑtiosus ē lapis in sua natā. s;
ꝑtiosior in electoꝝ figā. Qui lapis
tante uiriditatis ē. ut omnē uiro
rem herbarū supet. et aerem circū
fusū uiridem reddat. Reddit etiā
imaginē aspicientiū si moles eiꝰ fue
rit ampla. Huiꝰ lapidis multa sunt
gnā. s; pretiosissimi smaragdinei la
pides repiunt̄ in scithia regione de
serta. Quos tantū custodiunt gri
phes aīalia terribilia et ferocia. que
corpus habent leoninū. pedes autē
et rostrū ⁊ alas ut aquila. ideoq; ꝑ
terram ut leones currunt. ꝑ aera
uolant ut aues. Que bestie custodi
unt ipsam deserti regionē. et ser
uant ipsos lapides. n̄ qđ ipse eos in
suam conuertant utilitatē. s; hōi
bus ipsos auferūt. Cum quibꝰ ar
maspi homines unū oculum ha
bentes bellum gerūt. et auferūt
ipsos lapides eis. Que res in se pul
chrū continet mysteriū. Lapis q̄p
pe smaragd̄. qui ut diximꝰ nimie
uiriditatis xp̄m significat q̄ pa
cua etne refectionis suis datur ē
fidelibꝰ. Porro desertū in quo repi

untur lapides significat corda
fideliū. qui se a terrenis. et curis
huiꝰ mundi longe faciūt ut in se
creta cordis sui quiete dn̄o seru
ant. Unde unus eoꝝ dicit. Elonga
ui fugiens et mansi in solitudi
ne. In quoꝝ cordib; inuenit̄ sma
ragdus quia in ipsis habitat xp̄c.
s; assunt griphes. i. maligni sp̄c
qui nituntur tollere xp̄m de cor
dibus fideliū non qđ […] ipi
eum habeant. s; inuidentes ho
minibꝰ auferūt eum. S; sūt ar
maspi unū oculū habentes. id ē
electi oculum mentis possiden
tes. qui bellant cū griphibꝰ. id ē
cū malignis sp̄itibus. xp̄m q; s
arripiūt qui ē lapis ꝑtiosus. Et
sicut dn̄s designatur ꝑ hunc la
pidem. ita etiam electi quoꝝ fides
nunq̄ marcescet. Nam et ipi in
fundamto ecclie ponunt̄. quia a
lios et exemplo et doctrina erudi
unt. ⁊ in xp̄i doctrina confortan
tur. Quintus sardonix. Sardo
nix cōpositū est ex sardio ⁊ o
nice. Cuiꝰ genā plurima st̄. sed
pretiosior trib; colorib; distin
guit̄ in modū unguinis. ꝙ in
subtiori parte ht̄ colorē nigrū.
in medio rubicundū. in supio
ri candidū. Vel alit̄. Primam

partem habet nigrā medio can
didam supius rubeam — signi
ficat sanctos qui nigri .i. despec
ti et abhominabiles uident̄. s;
tamen inuocati p gratiam xp̄i.
semp splendore fidei irradiant̄
adeo. ut si necessitas fuerit ul' in
gruerit etiam p karitatis officiū
ppium sanguinē n̄ solum p ami
cis. s; etiam p ipsis fundem
ini micis. quod significat̄
p colorē rubeum. Hinc in canticis
canticorꝝ ecclia dicit. Nolite consi
derare q̄d fusca sim quia decolora
uit me sol. Vnde paulus aposto
lus ait. Et si exterior ho n̄r corrū
pit̄ tam̄ intior renouat̄ de die in
die. Sextus sardius. Sardius la
pis terre rubre spetiem h̄t ideo q;
significat scōs. quia licet ad sub
limia contuenda ducant̄. tam̄ su
am semp student recognoscē fra
gilitatē recognoscentes se ēē filios
ade q̄d rubra t̄ra interpretat̄. Re
ducunt quippe semp ad memo
riā quid sint et unde uenerit.
.i. ex radice fragilis et peccatoris
hominis. ne accepto celestis grē do
no supbi sit. Hinc ezechiel sepe cō
tuens celestia mystia filius hōīs
uocat̄. Et abraham. loquar ad domi
nū meū cū sim puluis et cinis.

Et psalmista. Memento dn̄e qm̄ pul
uis sū homo sicut fenū dies eius.
Bene autē iste lapis sexto loco sub
rogat̄. qui t̄re rubre spetiem habet.
quia et prim⁹ homo sexta die condi
tus inuenit̄. Cui dictū ē. terra es et
in terrā ibis. Septim⁹ crisolit⁹. Cri
solitus q̄i aurū fulget. et uidet̄ ex
se emittē quasdā ardentes scintil
las. Cui⁹ spetie significant̄ hi q̄ lu
ce supne sapiē resplendent. suas
q; uirtutes atq; sententias cū ūbo
exortatiōīs uelut scintillas in prox
imos effundūt quib; ad amorem
dei et p̄ximi alios accendāt. Octau⁹
berillus. Berillus duos colores h̄t.
uiridem et pallentē. p quē illorū
uita designat̄ qui ēt noꝝ contem
platiōī bonoꝝ inherent. et iterū
curā fratne amministratiōīs q̄
ad pallorē redeūt. dū extiora frīb⁹
p actiuā uitā administrare stu
dent. et qui paulo ante fuerīt ui
rides in dei contemplatiōē. palles
cūt iterū in tempaliū rerū per
humanitatis officiū amminist̄
tione. Non⁹ topazius. Topazius
lapis in se omniū lapidū colores
h̄t. Vn̄ et nom̄ accepit. quia pan
grece latine omne dicit̄. Quo ni
chil carius reges in thesauris su
is possūt habere. et nascit̄ in in

sula egypti que dicitur topazion
significans scōs omnib' uirtutib'
refertos. et q̄i multis colorib; sic mul
tis uirtutibus lucentes. Decimus
crisoprasus. Crisoprasus aurei
coloris et uiridis ē. Q̄d ipso nomi
ne manifestat. parū distans a be
rillo. significās aut̄ electos sapien
tia resplendentes. et in uiriditate
fidei semꝑ ad celestia tendentes.
Vndecimus iacinctus. Iacinctus
ē similis aque. scil' radiis ꝑfuse. et
in hoc significat electos sapīa reple
tos n̄ humana. s; qua sunt filii se
culi prudentiores. s; diuina que ꝑ
radios scil' aque immissos signifi
catur. Duodecim' ametistus. Ame
tistus trib' colorib; principalib' dis
tinguit̄. purpureo. uiolatico. ⁊ ro
seo. et in hoc significant̄ sancti qui
celestē habitū gerūt in t̄ris. et ad
ꝑmium. et ad coeuitatē angloꝝ uen
turi s̄t in celis. Vn̄ dn̄s dicit. Erunt sicut angeli. Q̄d designat̄
ꝑ purpurā que principū ē indu
mentum. In uiola aut̄ que humil'
ē herba. et tam̄ odorem optimum
habet humilitas illoꝝ exprimit̄
cū bone opinioīs odore. In roseo co
lore karitas intelligit̄ que in tan
tum in illis uiget ut ē usq; ad pas
sionē martyrii n̄ solū ꝑ amicis. s;
etiam ꝑ ipsis ꝑsiliāt inimicis.
Vnde dn̄s dicit. Maiorē hac dilec
tionē nemo h̄t q̄m ut animam
suā ponat quis ꝑ amicis suis. Et
.xii. porte .xii. margarete s̄t per
singlās. Quantū ad litterā ꝑti
net hoc d̄r q̄d illa ciuitas habet
duodecim portas. Et singlē porte
erant ex singlis margaritis. id ē
unaqueq; porta erat ex una gē
ma. et iterū unaqueq; porta erāt
.xii. margarite. que sūt .cxliiii.
Vna porta ul' margarita si sin
gl̄ariter oms dn̄s ih̄c intelligit̄.
qui sicut d̄r fundamtū funda
mentoꝝ. sic etiā potest dici mar
garita margaritarū. Istud ē mar
garitū q̄d negotiatoꝝ uenditis
omnib' emit. In .xii. autē portis
intelligunt̄ sancti apl̄i. et ceti sc̄i
predicatores q̄ nob' ianuā ecclīe a
puerūt. Vnde psalmista. Aperite
m̄ portas iusticie. Statimq; eti
am unā portā annectit que sin
gl̄arit̄ dn̄m significat sic̄ dic
tum ē sine quo nemo uenit ad
patrē dicens hec porta dn̄i i. ī
t. b. ī. e. Supr' legim' q̄d mensus
ē angelus muros ciuitatis .cxliiii.
cubitoꝝ qui n̄us hic replicatur
cū .xii. margarete ꝑ singlās .xii.
portas describuntur quia duo

denarius numer⁹ duodecies duc
tus cxliiii consūmat. in quo om
nis multitudo sanctoꝝ conclu
ditur. Et plateas ciuitatis aurū
mundū tanquam uitrū ꝑluci
dum. et hic platea ipsius ciui
tatis hisdem metallis fert̄. Per
muros quippe ipsius ciuitatis
robustiores et eminentiores sci
intelligunt̄. Per plateā ū que
a latitudine ita uocat̄ quia gre
ce platon latine latū dicitur. sim
plices intelligunt̄. ipsisq; subiec
ti in latitudine karitatis oran
tes. Dicit̄ autē platea ciuitatis
ex auro mundo sicut et muri
fuisse. quia licet ibi distantia
meritoꝝ. quia sicut in hac ui
ta inueniuntur scior alio. sic in il
la beatitudine inuenit̄ alt⁹ alio
eminentior. tantū possidebit u
nusq; in alio qđ ñ habebit in se
ꝑ karitatis amorē. Hinc ꝑ beatū
iob dr̄. Paru⁹ et magn⁹ ibi sunt.
Et apl̄s. Stella a stella differt in
claritate. sic et resurrectio mor
tuoꝝ. Nam claritas ꝑ aurū de
signat̄ supne retributionis. Per ui
trū ū puritas cordis illoꝝ expri
mit̄. que tunc singlis inuicē ma
nifestabit̄. Hisdem itaq; metal
lis platea adornat̄ quib; et mu

ri. quia licet ñ habeant tantam
gloriam subiecti quantā prelati et
doctores eccl̄ie. tam ut dictū ē qđ in
se quisq; ñ habebit in alto posside
bit ꝑ karitatis ardorē qn̄ sic ait
apl̄s erit ds̄ omīa in omnib⁹. Unde
sequit̄. Et templū non uidi in ea. do
min⁹ enī omnipotēs templū illi⁹ ē
et agn⁹. Presens ecclīa templum dī ē
iuxta qđ apl̄s dic̄. Templū enim dī
sanctū ē. Tamen habet etiā ipsa tē
plū corporale. i. locū orationis quo con
ueniūt fideles ad audienda diuina
eloquia. et celebranda xp̄i sacramen
ta. Illa autē ciuitas celestis ihrl̄m
iam ñ habebit templū uisibile. q͂
dn̄s ds̄ omnipotēs pater et agn⁹. i.
filius dī ē eius templū. Hinc pau
lus dic̄. Non enim in manufact͛
habitaculis ihc introiuit. Et alibi.
Xp̄c existens pontifex futuroꝝ bonoꝝ
ꝑamplius et ꝑfectius tabernacu
lum ñ manufactū. i. ñ hui⁹ crea
tionis. introiuit semel in sc̄a. Et hoc
templum. i. totā trinitatē nc̄ pos
sidet ecclīa ꝑ fidem. tc̄ ū possidebit
ꝑ manifestā speciem qn̄ ds̄ erit
omīa in omnib⁹. et in illo. Erit enī
tc̄ templū eccl̄ie. pat̄ cum filio et
spū sancto. quia inhabitauit ille
ecclīam regendo ⁊ ista inhabitacu
li illū in eo quiescendo. inq̄ scilicet

mansione .i. diuinitatis perfectione tribus qualitatibus uigebit. quia habebit ibi esse feliciter. et nosse sanctam trinitatem perfecte. et eam quam nouerit caste diligere. In his tribus qualitatibus beatitudinum omnis summa beatitudinis consistit. Et ciuitas non eget sole neque luna ut luceant in ea. Hec ierusalem que in presenti agitur in die fruitur sole in nocte uero lune. Illa autem celestis ierusalem nichil horum indigebit. quia uerum habebit lumen quod non solum corpora. sed etiam mentes singulorum illuminabit. Unde sequitur. Nam claritas dei illuminabit eam. Ipse enim deus qui nunc illuminat mentes fidelium per fidem. ipse tunc multomagis illuminabit cum eum meruerint uidere facie ad faciem. Hinc ipse dicit. Beati mundo corde. quoniam ipsi deum uidebunt. Et lucerna eius est agnus. Lucerna ad ignem pertinet. Nam presens ecclesia eget lucerna .i. igne corporali illuminari. Illa autem non indigebit hac frui lucerna. quia lumen eius est agnus .i. uisio christi cum patre et spiritu sancto. De ipso enim filio in libro sapientie dicitur. Candor enim est lucis eterne. Que lux itaque in presenti uideri nequit. Unde dominus ad moysen dicit. Non enim uidebit me homo et uiuet. Et ambulabunt gentes in lumine eius. lumen ecclesie christus. Unde per ysaiam dicitur. Surge illuminare ierusalem. quia uenit lumen tuum. Hec autem uerba non ad futuris remunerationem. sed ad presentis referenda esse satis elucet. Neque enim tunc sancti in ambulando laborabunt. sed post laborem beate uiuendo quiescent. Non itaque ambulant per lumen eius .i. per ceteros qui christi fidem eius. ut postea peruenientes ad patriam celestem quiescant in ipso lumine .i. in contemplatione.

Et reges terre gloriam suam et honorem in illam. Reges terre intelliguntur iusti qui bene se cum subiectis regere satagunt. De quibus dictum est. Cor regis in manu dei. quocumque uoluerit uertet illud. Isti itaque reges .i. omnes iusti suam gloriam et honorem quod id ipsum est referent ad illam celestem ierusalem. quia omnem suam remunerationem et prosperitatem atque suum omne gaudium et exultationem ibi recipient. Et quo amplius in hac uita affliguntur et despiciuntur. eo amplius ibi exaltabuntur. Quo contra reprobi qui in hac uita presenti gloriam suam et honorem possident et in prosperis huius mundi exaltabuntur ibi uacui remanebunt. Unde dominus dicit. Ve uobis diuitibus qui hic habetis consolationem uestram. Quia enim sancti in presenti uita gloriam huius seculi que reproborum est non amant. idcirco suam ad eternam gloriam deferunt quando

ibi exaltati remunerabuntur. cui eorum
uni dixit dominus. Tu esto super decem
ciuitates. alteri autem tu super u
nam. sicut in euangelio ipse dicit.
Aliter reges terre intelliguntur a
postoli ceterique predicatores. qui
propter regimen animarum quas regunt
iure reges dicuntur. Isti afferent glo
riam suam et honorem in illam. hoc est
omnes quos acquisierint sua predicatione et doctrina.
Unde paulus quibusdam dicit. Gloria nostra uos estis. Rec
t porte eius non claudentur per diem

te enim gloria re
gum et honor
uocantur hi
per quibus idem
reges coronan
tur.

Magna erit securitas in ierusalem ce
lesti ubi nulle erunt insidie inimi
ci. et idcirco ibi porte non claudentur
quia dies erit ibi perpetuus. cui nox
non succedet. Unde sequitur. Nox enim
non erit illic. Sed uideamus quomodo in pre
senti uita claudentur porte que uti
que predicatores intelliguntur per quorum
ministerium ecclesiam intramus? Porte
enim ciuitatis dum clauduntur ingre
dientibus aditum non permittunt. Ita ergo
clauduntur porte dum sancti predicato
res diabolum repellunt a cordibus fide
lium. ipsique aditum negant dum eos in
struunt quomodo eius temptationibus re
sistant. Hinc petrus dicit. Aduersarius
uester diabolus tamquam leo rugiens
circuit querens quem deuoret. cui re
sistite fortes in fide. Ideo autem dicit
porte eius non claudentur. quia sub

lato noctis timore dies perpetua ibi lu
cebit sanctis. Hec iam ibi dicetur. uigilate
et orate. quod ad noctem aduersitatis per
tinet. sed uacate et uidete quia ego sum
deus. quod ad diei dirigitur securitatem. Et
afferent gloriam et honorem gentium in illam.
haut dubium illi qui superius appellan
tur reges terre. id est sancti predicatores qui
gloriam et honorem gentium in illam ci
uitatem afferent. quando agregata tur
ba fidelium ipsos quos predicando adduxe
runt ad fidem. secum ad patriam ce
lestem adducent. Magna enim gloria et
magnus honor gentium in illa ciuita
te afferetur. quia ex maxima parte ex
ipsis gentibus decorabitur. Nec intrabit
in ea aliquid coinquinatum. et faciens abho
minationem. In hanc ciuitatem coinqui
nati id est uiciis maculati. et facientes
abhominationem id est peccatores non intrant
cum bonis. quia sicut hec uita inter
celum et terram consistit. ita utriusque par
tis ciues in se continet. In illa autem
ubi soli erunt boni non intrabit coinqui
natum et faciens abhominationem. id est
peccatum. quia nulla erit permixtio ma
lorum. sed sola societas bonorum. Soli enim
boni regnabunt cum christo. cum quo et
in quo in eadem celesti ierusalem feliciter per
manebunt. Et mendacium non intrabit
in eam. id est quilibet mendacium culpam
perpetrans. Omne enim mendacium

sicut supdictū ē non caret peccato. Ni
si qui scripti sūt in libro uite agni. i.
hij soli celeste ihr̄lm ingrediunt̄ qui ī
dei p̄scīa ad hoc ante om̄ia secl'a sūt p̄
sciti et p̄ordinati. Liber uite agni uis
intelligit̄ omnipotentis dei sicut supi
us dictū ē. q̄ om̄ia scit ante q̄ fiāt.
XXII
Et ostendit m̄ flum̄ aque uite splendi
dum tanq̄ cristallū p̄cedens de sede
dei ⁊ agni. Flum̄ aque uite intelligit̄
doctrina noui ⁊ uetis testam̄ti. Q'd aq̄
p̄dicatione significet salomon docet
qui dic̄ aqua p̄funda ūba ex ore uiri.
et torrēs re inundās scōs sapīe. Et dn̄s
dic̄ in eūglio. Qui in me credit flumīa
de uen. et̄. flu. aq̄. ui. S; cū una sit doc
trina noui et ueteris testam̄ti plura
lit̄ p̄nunciat̄ q̄ scil' unitatē fidi ann̄
tiat ⁊ tam̄ ad multos auditores p̄uen̄
⁊ p multoꝝ ora diffundit̄. Bene ꝰ flum̄
aque uite uocat̄ quia q's irrigat uiui
ficat et ad uitā et̄nam inuitat. Recte
quoq; c̄stallo splendenti cōparat̄ p̄p̄t
puritatē fidei que in baptismo p̄cipi
tur. Q's enim irrigando uiuificat ad
aquā baptismatis p̄ducit. eosq; puri
tate fidei splendidos ⁊ fortissimos red
dit. Sedes aū dei pat's ⁊ agni. i. dī filij
aqua ipsa aq̄ procedit. ē ecclīa fideliū.
Quib; paulus dicit. Templū dei scm̄
ē q'd estis uos. quia in illoꝝ cordib' sed;
cū patre et spū scō. Quoꝝ q̄ insepara
bilis ē potestas. inseparabilis ē ⁊ se
des. Ab ipsa dei sede p̄cedit aq̄. q̄ p
ipsā ecclīam diffundit̄ p̄dicatio. In
medio platee ei'. i. in medio ipsi' ecclīe.
Nec solū ipsa doctrina robustos q̄sq; ir
rigat. s; etiā simplices q̄ p plateā de
signant̄. Ex utraq; parte fluminis lig
nū uite afferēs fructus. xij. p m̄ses
xij. Hoc iuxta litt'am n̄ pot̄ intelligi
ut uid' lignū ex utraq; parte flumi
nis sit n̄ forte ī mediū sit positū. ut
rami illi' hic ⁊ ini sit expansi. S; spū
alit̄ ē intelligendū. Lignū quippe
uite xp̄ ē sapīa dī pat's de qua salo
mon dic̄. lignū uite ē his qui app
henderit eam. et qui tenuerit eā
beatus. Hic et in libro genesi legi
mus q'd fuerit lignū uite in medio
paradisi. q'd scil' lignū dnm̄ ihm̄
xp̄m significat. q̄ uitā et̄nam p̄s
tat se digne comedentib'. Lignū
itaq; ex utraq; parte fluminis est.
quia et nouū ⁊ uet' testam̄tum
xp̄m annunciat. et q'd in ueti an
nunciat̄. hoc in nouo manifesta
tur adimpletū. Per menses aū
xij. in quib' ipse xp̄c qui ē lig
nū uite suos affert. xij. intelli
gunt̄. Dicit enī ipse de se ⁊ ip
sis in eūglio. Nonne xij s̄t hore
diei. Se appellat diem. horas autē
xij. aplos. Et quia ex horis dies. ex

diebus menses efficiunt. qd signi
ficat simpliciter p horas xii. hoc est
p xii. menses. i. ipsi xii apli. p quos
xpc suum fructum affert. hoc est mi
racla predicationum atq; opa ce
lestia. Hinc in euuglio legitur. quia
pfecti pdicauerunt ubiq; dno coo
pante. Hinc et paulus dic. An
experimentum eius queritis qui in me
loquitur xpc. Singla subaudis lig
na reddentia fructum suum. Qd in
telligitur per menses hoc intelligitur
p ligna que ab ipso stipite pcedunt.
xii. uidl apli. et in ipsis omnes sanc
ti. qui fructum fidei sue atq; oratio
nis redde assidue non cessant. Et folia
ligni ad sanitatem gentium. Si p ra
mos stipitis apli intelliguntur. et p
folia ligni eorum intelliguntur discipu
li. qui ad sanitatem gentium puenerunt.
quas suo exemplo et doctrina instru
unt et ad ueram sanitatem mentis p
ducunt. Si autem ad celestem ihrlm h
referre uoluerimus. flumen aque ui
te intelligamus contemplationem sce
trinitatis in qua est sacietas eterne re
demptionis. iuxta illud psalmiste.
Saciabor cum manifestabitur g. t.
Nam et sup discernente dno le
gimus. Ego sicienti dabo de fonte
uite gratis. Hic et psalmista ip
sum esse fontem ostendens dic. Inebri

abuntur ab ubertate do. t. et tor. uo. t. p. e.
In hoc ii fonte est uita ppetua. qa qui
cumq; ad dei contemplationem puenire po
terit hns uitam. i. dnm. ipse q; uiuet in
eternum. Qd uidl splendidum dr ut cris
tallum. quia sua contemplatione pducet
ad immortalitatem. Quod etiam flumen
bene a sede dei pcede dr. et in plateam ci
uitatis deriuari. Quod enim est sedes. h
est et platea ciuitatis. i. omnis ecclia ge
neraliter. s; ppt diuersorum psonas ita distin
guitur. quia quos possidendo dirigit ubertate
sue uisionis faciat hn in sede tanquam
fons redundat. quia ipsam suam uisionem
singlis p qualitate mitorum distribuit.
Iure in medio ciuitatis tanq. de fon
te deriuari dr. De sede itaq; dei pce
dit. et in medio platee ciuitatis redun
dat. ut unusquisq; habitator p uiribus
inde hauriat. p mitis accipiat. qa licet
eade uisio simul habeatur ab omnibus ta
men p singlorum mitis unicuiq; distri
buitur. Ex ex utraq; parte fluminis lig
num uite. Qd supius designatur p fon
tem aque uite. hoc etiam nc designatur p
lignum ex utraq; parte fluminis positum.
i. contemplatio sce trinitatis. qa ange
licam et humanam naturam hic in saci
at. Ipsa q; uisionis portio ita est multi
moda ut quiequid cuique in desidio tunc
uenit hec ead uisio fiat quoq; sic apls
dicit. Erit ds omnia in omnibus. S; nec

murū cum etiā ipsū manna filiis israhel de celo attributū per q̄d eterna sacietas figatur. hoc secundū scripturā unicuiq; sapuerit in ore q̄d fuiss; delectatus. Per menses quib; ipsū lignū fructus affert eternitas intelligit. Per annos. ut. anni tui ñ deficient. Per menses. ut ē illud ysaie. Et erit mensis ex mense. Per diem. ut ē illud. melior ē dies una in at. tu. su. m. Et ordinatiōe tua pseuāt dies. Lignū ḡ uite p duodecim menses. xii. fructus reddit. q̄ ipsa merces beate immortalitatis que per fructus designat qua electi fruunt nullū terminū h̄t. s; sine fine manebit. Singlā ligna reddentia fructū suū. In hoc fructū suū reddent. qm̄ mercedē opum suoꝝ percipient. Et folia ligni ad sanitatē gentium. Folia ligni ad laudes scōꝝ intelligunt. de quib; psalmista. Beati qui habitāt in domo. t. d. Que laudes ad sanitatē gentiū pficient cū earū corda perpetua laus creatoris. nullam in eis fatigationē uł tristiciā sinit esse. Et omē maledictū ñ erit in ea amplius. In p̄senti ecclīa maledictum ē gens hominū qui in cain maledictionē peepunt. in illa societate scōꝝ nullū erit maledictū. s; omīs ecclīa electoꝝ benedicet in suis adiutorib; cum audierit. Venite

benedicti pa. m. ↄ cet. S; sedes dī et agni in illa erūt. Supius unā sedem posuerat de qua et dixerat se uidisse emanare flum̄ aque uite. ñ autē pluralit sedes introducat dicēs. Sedes dī in illa erūt. S; hec significāt plures sedes q̄d una. i. omnē eccliam electoꝝ. Que scił propt̄ unitatē fidei in una sede propt̄ diusitatē gentiū in pluribus exprimunt. unde et supius xxiiii sedes in se ēē referuntur. Et serui eius seruiēt illi. Cum dn̄s dicat iam ñ dicam uos seruos s; amicos. quom̄ hic scrīptā iam immortales factos uocat seruos. Aut si iam seruitute corruptionis libāti. ad libertatē et glām filioꝝ dei ēē puenient quomodo in illa eterna quiete seruire dn̄r. S; sciendū nobis ē quia in eo q̄d iā nullo certamīe desudabūt s; in eterna requie fouent liberi erūt. et nulla seruitute obnoxii. nā ↄ nūc ñ sūt serui timoris s; amoris. Due e enī sūt seruitutes. quia aliter timet seruus ne uerberetur a domino. alit autē filius ne puet hereditate patna offendēs in aliquo pii patris oculos. Ille ḡ seruit timore. iste aū amore. hac seruiunt electi domino omipotenti p̄

cauentes omnino ne eum in aliquo
offendat peccando. Ibi autē serui
ent illi laudando. et glorifican
do illū iuxta illud. Beati qui ha
bitant in do. t. d. Et uidebūt fa
ciem eius. i. pfectā eius cogniti
onem habebunt. Neq; enī hoc pu
erilit̄ intelligendū ē. ut putem9
eum faciem habere que corporei9
oculis possit uideri. S; qa in facie
hōis ē cognitio. iō hīc pfaciē quā
electi uidē dnr nich aliud q̄. cogni
tio scē trinitatis intelligitur. hīc
scriptum ē. Scim9 quia cū appa
ruerit similes ei erim9. qm ui. e.
si. ē. Talem enim dm̄ uidebt scī
qualem nc angli uident. De qb;
dn̄s dic̄. Angeli eoꝝ sem. ui.
. fa. pa. q̄. in ce. ē. De hac autē
uisiōe quomodo intelligendū sit
satis supra dictū ē. Et beat9 ambro
sius dicta alioꝝ doctoꝝ plura lo
quit̄ patefaciēs oculis mtis dei
natām ēē contemplandā sic̄ et
karitas uidet̄. Si enī exterior hō
nost̄ n̄ potest uidē interiorē. qn
to magis dm̄ uidē n̄ potīt qui
utiq; multo subtilior ē anima
nostra. Uidebūt itaq; eū uite.
i. pfectā eius ut dictū ē habebt
cognitionē ut impleat̄ qd dn̄s
ait. Beati mundo cor. q. ip. de. ui.

Certā ex illius inuestigent̄ cōtractati
one. Et nom̄ eius in frontib9 eoꝝ. Per
frontē sicut supius dictū ē exp̄mit̄
fides. S; cum iam ibi n̄ sit fides neq;
spes. quid sibi uult qd electi nom̄ in
frontib9 habere pibent̄. S; sciendū
quia fides hic p remunatione fidei
posita ē. Que remunatio cōtemplatio
omīpotentis dī erit. Cū enī accepit
ecclīa qd p fidem credidit. recte ipm̄
p̄miū p titulo glē in suis gestare
uident̄. Et nox n̄ erit ult̄. i. uicissitu
do tempis. ul̄ etiam tribulatio ang9
stie que p noctē sepe figurat̄. hec nā
q; iam sup̄ dixerat. s; in repetiōe ubi
demonstrat qm appetendū sit lum̄
illud qd totiens loquendo inculcat. Et
non egebit lumīe lucne ul̄ lumīe secu
li. Hunc hūa infirmitas ad exercenda
diurna opa noctis quiete reddit̄ ido
nea. Utitur etiam in nocte lucna p cō
solatiōe. Tunc autē qn erit ds̄ omnia
in omib9 qui ē lux uera oms̄ illumina̅s
n̄ egebit lumie lucne ul̄ secli. Un se
quit̄. Qm dn̄s ds̄ illuminabit illos. Si
u noctē intelligam9 ignorantiā. lucnā
u ul̄ solem diuini ubi predicationē.
neq; nox tc̄ erit ignorantie neq; p̄di
catio doctrine. qꝛ sic̄ ysaias dic̄. non do
cebit uir primū suū dicēs cognosce
dnm̄. quia oms̄ scient me a minore
usq; ad maiorē. s; oms̄ erūt sapiē inhe

rentes pfecta sciā fulgebūt. Et regna
bunt cū capite suo inętnū. Et dixit
m̄. Haut dubiū ē quin angelus q̄ hec
illi ostendebat. Hec ūba que scił ab ini
tio libri dicta uł ostensa ē sūt fidelissi
ma sūt. quia quicq̄d dictū ē ē ueraci
ter implebit̄. Et uā sūt q̄ adō ū sunt
plata. Qđ autē dr̄ iohi ptinet ꝫ ad uni
ūsalem ecclīam cui p̄ intnā inspirati
onem ipsa ūboꝝ ūitas reuelat̄. Et ideo
nullus intantū debet hebes fieri ut a
liquo m̄ dubitet de his que sub tan
ta contestatiōe pronunciant̄ ēē ue
rissima. Et dn̄s ds̄ sp̄c ꝓphārū misit
angelū suū ostende seruis suis. i. ip̄e
qui locut̄ ē ꝓphis suis ipse misit an
gelū suū ostende iohi. et in illo omni
ecclīe que oportet fieri cito. Hoīe sp̄s to
ta ūitas intelligit̄ que ipsū angelū
ē aliqñ etiā loquit̄ dicēs. Ego p̄mus ꝯ
nouissim̄ ⁊c̄. aliqñ. ħ. suā attendens
natām iohem ne se adorare debeat p
hibet. Notandū autē q̄d initio hui̇ li
bri dr̄. et significauit mittēs p angel
lum suū seruo suo iohi. hic ū ñ uni
singlarit̄. s; seruis suis plālit̄ dicit
ostendit que oportet fieri cito. Inquib;
uerbis ostendit utiq; ñ uni specialit̄
iohi. s; omniū se utilitati in iohe spe
cialit̄ psperisse q̄d iohi dr̄ omīb̄ fide
lib̄ ecclīe congruit. Que sūt autē que
oportet fieri cito. utiq; remunātio

scōꝝ ꝯ dampnatio repboꝝ. Vn̄ et
sequit̄. Ecce uenio cito. ad reddendū
scił unicuiq; ūxta mitū suū. Licet
enim quantulūcūq; spaciū hec pre
sens uita uideat̄ habere. tam̄ omne
tempus p̄sentis uitę cōparatū et
nitati ueluti momtaneū habet̄. at
q; ideo se uelocit̄ uenire ꝓtestatur
ut cito impleant̄ que oportet fieri.
Beatus. i. felix qui custodit uerba
ꝓphīe libri hui̇ seruans que in ea
scripta sūt ut dignus habeat̄ in
remunātiōe ꝑpetua. Et ego iohes
subaudi sū beatus qui audiui ꝯ uidi
hec. Et postq̄ audissem et uidissem
cecidi ante pedes angeli ut adorarē
eum qui m̄ hec ostendebat. ꝯ dicit
m̄. Vide ne fecis. cōseruus tuus sū et
frm̄ tuoꝝ ꝓphārū et eoꝝ qui seruāt
uerba libri hui̇. Hoc loco sic̄ ꝯ su
peri̇ iohs ꝯ angelus ꝓpas psonas
resumūt. Ne enim quisq̄ de con
scriptiōe hui̇ libri dubitaret su
am auctoritatē inponit dicēs. Ego
iohes q̄ audiui ꝯ uidi hec. Ipse q;
angelus suā attendēs psonā ꝓhi
bet iohem ne se adorare debeat di
cens. Vide ne fecis. cōseruus tuus sū
et frūm tuoꝝ. Ex quib̄ uerbis sci
tis scitis sicut sup̄dictū ē q̄d uidł
ipse angelus corpus ethereū susce
pit. atq; ido pedes hr̄e dr̄. et q̄d ti-

inuenit post aduentū filii dei ab
hoīe adorari. qui sup̄ se iam scie
bat ēē hoīem. cū nichil tale lega
mus in ueteri testamento ut frequent͛
legitur angelos ab hominib; adora
tos nec prohibitos. S; mirū ualde ē
cū iohēs contra interdictū angli ad
orare eū uoluerit scđo. Iam enim
simili mō se adorare uetuerat unum
dm̄ adorandū ēē docuerat. Ad quod
dicendū quia aut magno uisionū
stupore perculsus oblitus fuerat eorum
que sup̄ audierat. aut pot̄ ēē re
peticio prioris sententię. Dm̄ adora.
i. creatori nō creaturę honoris reueren
tiam offer. Nota uero qđ sepe angelus
iohi futura predixit. et multa q̄ in hoc
libro reperiuntur prophetarū uerbis si
milia. Nam et inter uisus ysaie ⁊
zacharię aliorumq; prophetarū ibi repe
riuntur. Unde ē. uidebunt in quem transfix
erunt. Et dixit m̄. Ne signaueris uba
prophetię huius. Quare hic dixit ne sig
naueris. i. ne clauseris uba libri huius.
cū in media orationis huius serie dic
tū sit iohi. signa que locuta sunt
septē tonitrua. ⁊ noli ea scribere.
Quia uidelicet malis ⁊ contēptorib; sig
nanda ⁊ claudenda sunt diuina mys
teria. Unde est. nolite scm̄ dare cani
bus. ⁊ ne miseritis mar. ant porcos.
fidelib; autē manifestanda sunt

diuina eloquia. Unde dn̄s dicit. Uobis
datum ē nosse myst. reg. de. ce. au. in
pa. Dicitur autē propter infideles. Sig
na que locuta sunt. vii. tonitrua. Prop
ter fideles autē. scribe que uidisti. ⁊
ne signaueris uba prophetie huius. Uel certe
qđ in principio huius reuelationis dr̄
iohi. scribe que uides. i. que uisurus
es. In medio uero. signa que locuta sunt. vii.
tonitrua. atq; in fine. ne signaueris u
ba prophetie huius. potest sic intelligi. qđ
sps̄ scs̄ preuidit quosdā in ecclia primo
tempore futuros. qui cū gaudio ⁊ auidita
te erant recepturi sermonē dni. Deinde
et quosdā futuros in quib; habundat
iniquitas ⁊ refrigescit karitas. qui
potius uerbū dei contempnant quam sus
cipiant. Extremo uero tempore appropin
quante iudicio erunt iterū nō solū gen
tiles s; et iudei. qui cū maxima aui
ditate ubum di suscipient. predicantib;
helya ⁊ enoch. ceterisq; predicatoribus.
Quia ergo in primo ⁊ ultimo tempore fue
runt fideles uel futuri sunt uerbū dei cū
gaudio recipientes. bene in initio huius
libri. scribe que uides. ⁊ in fine ne
signaueris uba prophetie huius. At quia in
medio multi sunt contemptores ubi di
congrue quoq; et hic in medio dr̄. signa
que locuta sunt vii. to. ⁊ no. e. s. tempus
enim prope ē. Hoc ad illud pertinet qđ
premisit. ne signaueris uerba prophetie

huius quo hoc impleri debeat. a tem
pore scilicet resurrectionis xpi. usque ad di
em iudicii. quando singulis iuxta opera sua.
retribuetur. De hoc breuissimo tempore
iohannes idem in epistola sua dicit. filioli no
uissima hora est. Qui nocet noceat ad
huc. et qui in sordibus est sordescat ad
huc. Permissiuus est modus non optatiuus.
neque imperatiuus. Sepe enim deus omnipo
tens permittit hominem propter pecca
ta preterita ruere ad grauiora. Unde per psal
mistam dicitur. Non audiuit populus meus uo
cem meam. et israel non intendit mihi. et cetera usque i
bunt in adinuentionibus suis. In qua sen
tentia ostenditur precessisse culpam in
obedientie per quam permissi sunt ire
in uoluptatibus suis. Hinc paulus de
quibusdam dicit. Qui cum cognouisset
deum non ut deum glorificauerunt aut gra
tias egerunt. propter quod tradidit il
los deus in re. sen. ut fa. e. q. n. co. Di
cant itaque. Qui nocet sibi subaudi
noceat. id est qui non uult uerba dei audi
re noceat adhuc. id est permaneat impe
nitens. et peccatis preteritis coniunga
tur. Et qui in sordibus uitiorum uersatur
sordescat adhuc. id est ad deteriora labatur. Dum
enim quis penitentie tempus accipit et
impenitens permanens. ipsum que in pecca
tum conuertit. ipse remedium gratie con
uertit in augmentum culpe. Et quia
non uult deserere malum ut uiuat.

agere unde innouatur. De quibus pau
lus dicit. ut impleant peccata sua
semper. Et iustus per fidem. iustifice
tur per operationem. Et sanctus scilicet ad
huc. iuxta illud. ibunt sancti de uir
tute in uirtutem. Electi enim semper
sunt in profectu uirtutum quia cotidie
inchoant. et per momenta temporum
uirtutibus uirtutes addunt. Ecce uenio
cito ad iudicandum scilicet. Et merces
mea mecum reddere unicuique se
cundum opera sua. Hec locutio et bo
nos ad meliora proficere. et malos a
peccatis recedere hortatur. ne peccat si
ne excusatione. que uerba non indiget ex
cusatione. quia ipsa se explanant. Ego
sum alfa et ω. primus et nouissimus.
principium et finis. Primus ante quam
nullus. et nouissimus post quem nullus.
Principium a quo omnis creatura sump
sit principium. et finis. quia in eo omne
redigitur. A pertinet ad uerbi digni
tatem. ω. ad susceptam in fine tem
porum humanitatem. Ipse est alfa. id est
principium manens nuncupatur. Ipse
ω. id est finis natus temporaliter ex ma
tre. Unde paulus dicit. Xpistus finis le
gis ad iusticiam omni credenti. Quod non
ad ipsum est referendum. scilicet quod ipse ce
pit ex tempore secundum quod heretici uoluerunt.
sed ad ordinem creaturarum pertinet
que ex illo sumpserunt initium. De alfa

iohes dicit. In principio erat uer
bum. ⁊ omīa p ip̄. f. s. de ω que
finis ē elementoꝝ apud grecos sic̄
et a principiū. Verbū caro factū
ē ⁊ ha. in no. In his totius salutis
sūma consistit. ut scil' in uno eodēq;
xp̄o et perfecta deitas. et uā creda
tur humanitas. Beati qui lauant
stolas suas. i. corpa sua. et uitā suā
fonte baptismatis. et lacrimis peni
tentię. ⁊ custodia mandatoꝝ dei. ut
sit potestas eoꝝ in ligno uitę. i. in
dn̄o ih̄u xp̄o. quē habentes utiq; in ca
pite suo omīa possidebūt. Vnde su
perius cū premisisset. et ego sitien
ti dabo aquā uitę gratis. ilico sub
iunxit. Qui uicerit possidebit hec.
Et portis. i. p portas p aplōs uidl'
cetōs q; scōs intrent in ciuitatē. hͣ
ē in ihr̄lm celestē. Per quoꝝ enī mi
nisteriū nc̄ intram⁹ in ecclīā. Per
ipsoꝝ ora et solutionē ingrediem̄
regnū celoꝝ. De his portis psalmi
sta dic̄. Apite m̄ portas i. Statimq;
unā portā principalem ad quam
etiā iste pertinent. manifestat sub
dendo. hec porta domini i. uit. i. e.
hec enī porta xp̄m significat qui
dicit. Ego sū ostiū. per me siqs in
tro. sal. Cum enī quilibet fidelium
per ora p̄dicatoꝝ aditū intrāt reg
ni celoꝝ. minirū per illū ingredi

unt. qui per ora illoꝝ loquit. Foris ca
nes. i. impudici iudei. et heretici. ceteriq; incredu
li. q̄ sc̄ ecclīam latrāt. Et uenefici. i. ma
lefici. siue magi. Et impudici. i. in uere
cunde peccantes. Et homicide. i. diuso
m̄ homine inficientes. Et ydolis ser
uientes. i. simulacra p deo colentes. siue
terrena pl⁹ qm̄ deum diligentes. Et om
nis q̄ amat mendatiū ⁊ facit illud. Mul
ti enim mendatiū faciūt. s; n̄ amāt
illud. Qd mendatiū purgāt ope pietatis
sicut dictū ē supius de obstetricib⁹ he
breoꝝ. s; sic̄ isti in tali mendatio n̄ em
datiōis studiū subsequāt. perditiōe n̄
carēt scptā docente. perdes om̄s q̄ lo. m̄.
ita isti g̃uiori pena plectendi sūt. qui
studio. uoluntate atq; amore illaque
ant. Hi omīs erūt foris sup̄dicti. i. ab
aditu celestis ihr̄lm repellent. cū audi
erūt. Discedite a me. m. Ego iohes misi
uobis angelū meū testificari hec in
ecclīs. Hoc etiā sup̄dictū fuerat. In q
bus ūbis apte ostendit cui⁹ figām io
hes in hac reuelatiōe tenuerit. Nec
solen ptinēt ad ipsū ih̄m que dicta
sunt ei. s; ad om̄s ecclīas que sup̄i⁹ sep
tenario nūo c̄oprehendunt. in quib⁹
una catholica. i. uniūsal' exp̄mit. Ego
sū gen⁹ ⁊ radix dd̄. Qd nich aliud ē
n̄ ego sū ex natā dd̄. Beata enī di ge
nitrix maria ex stirpe dd̄ descendit.
⁊ ideo ipse fili⁹ dī. filius dd̄ dr̄. uū ipe

Vnde ipse iudeos interrogans. quid uobis uidetur de xpo cuius filius sit. hoc responsum ab eis accepit. Dauid. Et ille. quomodo ergo dd uocat illum dominum dicens. dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Sed secundum diuinitatem est dominus dd. secundum humanitatem uero non alius. Sed idem ipse genus et radix dd. i. natum. Aliter ego sum radix dd qui ex me dd sumpsit initium. Et ego sum genus et radix dauid. quia ex illo carnis materiam in fine temporum assumpsi. Stella splendida et matutina. Quantum ad litteram pertinet stellam splendidam et matutinam appellat luciferum. que dum exterminans horas noctium illustrat mane cito affuturum declarat. Ipse itaque xpc est stella splendida. quia est lux uera illuminans omnem hominem. et bene matutina. quia mane surrexit et tenebras totius noctis fugauit. nobis que claritatem diei eterne deuicta mortalitate post resurrectionem ultimam demonstrauit futuram. iuxta illud apostoli. Nox precessit dies autem a. Et i. tota trinitas pater filius et spiritus sanctus. et sponsa i. ecclesia dicit cuilibet fideli. Veni ad dominum scilicet gressibus fidei. et passibus amoris. iuxta illud. Accedite ad dominum et cetera. spiritus. i. deus dicit hoc per occultam inspirationem cordibus fidelium. sponsa autem i. ecclesia sancta per apertam predicationem auditores inuitat ad patriam celestem. Et qui audiuit per occultam inspirationem siue per doctorum predicationem dei uocem

dicat alteri cuilibet fideli. ueni per fidem rectam et operationem fidei congruam. Qui enim a deo iam uocatus est. necesse est ut et alium uocet ne ad remunerationem solus pergat. Nam qui et ad balneum pergit ut beatus gregorius dicit socios habere desiderat. et alios hortatur ut secum pergant. Et qui sitit iusticiam. i. deum omnipotentem. ueniat i. accedat ad illum ut sacietatem eternam accipiat. Qui uult accipiat aquam uite gratis. i. qui desiderat frui dei contemplatione in qua est refectio eterne sacietatis studeat recte uiuere ut postea ad uisionem ipsam dei ualeat peruenire. Sed cum apostolus dicat neque uolentis neque currentis. sed miserentis dei est. quomodo qui uult accipit aquam uite gratis. Sed sciendum est quia prius preuenit dei misericordia ut uelimus. deinde et subsequitur uoluntas nostra per eandem gratiam ut operemur. De hoc paulus dicit. Qui operatur in nobis et uelle et perficere. Itaque qui sitit. i. qui eternas delitias preueniente se gratia dei desiderat. passibus amoris ad eas tendat. Et qui uult. i. qui uolens ex nolente effectus est non suis meritis. sed gratuita uoluntate dei hauriat aquam eterne delectationis. Contestor ego. i. testificor omni audienti uerba prophetie libri huius siquis apposuerit ad hec que in libro

hoc continentur aliquem errorem. apponet deus super illum has plagas scriptas in hoc libro ut post innumera tormenta ad eternam dampnationem perueniat. Tempore quo beatus iohannes ista scripsit. surrexerunt heretici in ecclesia. Valentinus uidelicet et hebion. et cherintus. quos et in epistola sua antichristos uocat. Idcirco hanc contestationem eis obiecit: ne per prauitatem erroris aliquid huic libro superaddere auderet. uerbi gratia. sic arrius auferre nisus est ex suo libro. Ego et pater unum sumus. Fotinus quoque dixit. ego principium tribuo ihesu ex maria. Et si quis deminuerit de uerbis libri prophetie huius. uel sensum uel etiam uerba contra suam conscientiam sicut fecit arrius ex euangelio sicut predictum est auferet deus partem eius de libro uite. id est in memoria prescientie dei non scribetur. Et de ciuitate sancta id est de celesti ierusalem. et de societate sanctorum angelorum et hominum. et de hys p̄mus que scripta sunt in libro isto. Tantum hoc sciendum est quia hoc propter eos non dicitur qui simpliciter quod dicunt sentiunt: sed de hys qui contra suam conscientiam male de deo loquuntur. Dicit qui testimonium perhibet istorum. subaudi uerborum. atque idcirco manifestatur quoniam uera sunt. quia dominus ihesus christus ipsis testimonium perhibet.

Unde sequitur. Etiam id est sic fiat. et omnia compleantur que superius dicta sunt. Uenio cito ad iudicandum et reddendum unicuique secundum opera sua. Amen id est uerum est quia omnia que predicta sunt procul dubio complebuntur. Ueni domine ihesu christe. hoc omnis ecclesia loquitur in iohanne optans ut ueniat christus ad iudicium. Unde et cotidie in dominica oratione postulant simpliciter. Adueniat regnum tuum. Et illud. Ostende nobis faciem tuam et salui erimus. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus uobis. amen. In hoc loco iohannes typum gerit predicatorum. qui scientes homines non posse iustificari per legem sed per gratiam. optant ut eadem gratia semper cum ecclesia maneat. Nota autem quod hic liber a gratia sumpsit initium. et in gratia posuit terminum. quia uidelicet preueniente gratia saluamur. Unde paulus more huius locutionis epistolas suas ecclesiis ordinauit. ut a gratia inchoaret et in gratia terminum poneret.

Expliciunt glose in apokalipsin.

Sermo sancti augustini episcopi. utrum sub figura an sub ueritate hoc mysticum calicis fiat sacramentum.

Ueritas ait. Caro mea uere est cibus. et sanguis meus uere est potus. Alioquin quomodo magnum erit. panis quem ego dabo caro mea est pro mundi uita. nisi uera sit caro? Sed quia christum uorari dentibus fas non est. uoluit hoc pa-

nem et uinū in mysterio uere carnē
suā et sanguinē consecratiōe sci spc
potentialiter creari ⁊ cotidie p mundi
di uita mystice immolari. ut sic
de uirgine per spm uera caro sine
coitu creatur: ita per eundē ex sub
substantia panis et uini mystice cor
pus xpi consecret̄. Corpus xpi ⁊ ueritas et
figura ē. Veritas. dum corpus xpi ⁊ san
guis uirtute spc in uerbo ipsius ex panis
uiniq; substantia efficit̄. figura u̇o ē
id quod exterius sentit̄. Iterat̄ autē
cotidie hec oblatio licet xpc semel pass᷒
sit quia cotidie peccamus peccatis
sine quib᷒ mortalis infirmitas uiuē
n̄ potest ⁊ ideo quia cotidie labimur.
cotidie xpc pro nobis mystice immolat̄.
Int̄ catholicā eccliam in mysterio xpi cor
poris nich a bono magis. nich a malo
min᷒ percipit̄ sacerdote. quia n̄ ē in
merito consecrantis. s; in uerbo efficit̄
creatoris. et in uirtute sci spc. Si enī
in merito esset sacerdotis. nequaq̄ p̄ti
neret ad xpm. Nc autē sicut ipē est
q baptizat. ita ipse ē qui p spm scm
hac suā efficit carnē ⁊ transfundit
in sanguinē. Vnde ⁊ sacerdos. Iube hec
perferri per man᷒ sci angli tui ī sub
lime altare tuū in conspectū diuine
maiestatis tue. Vt qd perferenda ea
illuc ēē deposcit. n̄ ut intelligat̄ qd ī
eo sacerdotio ista fiat. hac oblatione

benedicta. per quā benedicamur. as
scripta. p quā oms in celo conscriba
mur. rata p quā in uisceribus xpi cen
seamur. rationabili. per quā a besti
ali exuamur. acceptabili. ut q nobis
displicem᷒ p hāc acceptabiles simus
et unico filio. nich rationabilius ut
nos q iam similitudinē mortis e
ius in baptismo accepim᷒. simili
tudinē q; carnis ⁊ sanguinis eius
sumam᷒. ita ut ueritas n̄ desit in
sacramento. ⁊ ridiculū nullū fiat
paganis

Dic sub q̃ arbore uideris eos loquentes s; q ait; sub cyno. Dixit q; ei daniel. recte m̃
titus es in caput tuũ. Ecce enim angl̃s dĩ accepta sententia ab eo. scindet te mediũ. Et post
modicũ alt̃ senior ait; sub prino. Dixitq; ad eum daniel; recte m̃tit̃ es & tu in caput tuũ.
Manet enim angl̃s dĩ gladium habens. ut secet te mediũ. Quia ebrei reprobant hystoriam
susanne. dicentes eam in danielis uolumine ñ haberi. debem diligent̃ inquirere nomina. schi
ni & p̃ni q̃ latini ilicem & lentiscũ int̃ptant̃ si sint apud ebreos. & q̃m habeant ethymolo
giam: ut a scino scissio. & a p̃no sectio. siue seratio dicat̃ lingue eorum. Qd si ñ fuit inuen
tum. necessitate cogim̃ & nos eorum adquiescere sententie. qui greci tantũ sermonis hanc uo
lunt eẽ pericopen. q̃ grecã tantũ habeat ethymoligam & ebraicam ñ habeat. Qd siquis os
tenderit. duarum istarum arborum scissionis & sectionis. & in ebreo stare ethymologiã. tc̃ poterimus
etiã hanc scripturã recipe. Et fecerunt eis sic̃ male egerant adũsus proximũ suũ. ut facerent
sedm̃ legẽ moysi. & interfecerunt eos. Interfecit eos omnis synagoga. Videt̃ illa opinio refutari
de qua sup̃ diximus. sedm̃ ieremiam. qd ipi eẽnt pbri achias & sedechias. ñ forte hoc qd scrip
tum interfecerunt eos sic int̃ptamur. p eo qd est regi babylonis occidendos tradiderunt. sic
& nos dicimus qd iudei interfecerint saluatorẽ. ñ quo ipi peusserint. s; qd tradiderint ad oc
cidendum. & succlamantes dixerint crucifige crucifige eum. Helchias aũt & uxor eius
laudauert̃ dñm p filia sua susanna cũ ioachim marito eius & cognatis omnib;. quia ñ eet̃
inuenta in ea res turpis. Digne quasi sci laudant dñm. ñ quia libata ẽ de manu pbrorum.
hoc enim ñ satis laudabile ẽ. nec magni discriminis. si ñ eet̃ libata susanna. s; quia ñ ẽ
inuenta in eis res turpis. Cumq; apta fuissent hostia. aspiciens rex sup̃ mẽsam clama
uit uoce magna. magnus es bel. & ñ est apud te ullus dolus. Hoc qd scriptura nunc dicit
clamauit uoce magna. quia de ydolatriã & ignorante dñm dr̃. uidet̃ obseruationẽ nr̃am
subuertere. qui a dudũ asserimus uocẽ magnã in scĩs tantũ repperiri. Qd soluet facile. qui
hanc hystoriã in lib̃ danielis apud ebreos dixerit ñ haberi. Siquis aũt eam potuerit ap
pbare de canone eẽ. tunc querendum ẽ. quid ei respondere debeamus.

Liber sce marie de berge

Incipit prologus sancti Iheronimi presbiteri.

Epl̃a ad Ephes.

Si quoq; est o paula & eustochiũ. quod in hac uita sapientẽ uirũ tene
at. et int̃ pressuras & turbines mundi equo animo manere psuade
at. id esse ul̃ primũ reor. meditationẽ & scientiã scripturarum. Cũ
enim a ceteris animantib; hoc ul̃ maxime differam. quod rationalia aĩalia si
mus. & loqui possumus. ratio autẽ omnis & sermo diuinis libris cõtineat.
p quos et deum discim9 et cur creati sum9 non ignoram9. miror quosdã extitisse.
qui aut ipsi se inertie & somno dantes. nollent que p̃clara sunt ipi disc̃e.

aut ceteros q͞d habent studiū repre
hendendos putent. Quib; cū possi
districtius respondere. & breuit͞ eos
uel offensos dimittere ul͞ placatos.
multo esse melius scriptās legere q͞
augendis et cumulandis opibus
inhiare. illud dicā quod uel apd
iniq͞ssimū iudicē optineat. placere
m͞ otium meū. et solitudinē omni
celebritate iocundiorē uideri. Et q͞
modo ego n͞ rephendo n͞ dampno
q͞d faciunt. ita illos ineptias meas
debere concedē. Parū eloquēs sum.
Quid ad te. Disertiorē lege. Nō dig
ne grecā in latinū transfero. aut g͞
cos lege. si eiusdē lingue habes sci
entiā. Aut si tantū latinus es. noli
de gratuito munere iudicare. Et ut
uulgare p̄uerbium est. eq͞ dentes no
li inspicere donati. Numq͞d te ma
nu conserta in ius traho. quia nr͞a
n͞ scribas. Me imperitior quisq; lec
tur est. tua forsitan dicta si scrip
seris. tulli admirabit͞. Numq͞d autē ter
tullian beatum martyrē cypria
nū. aut cyprianus lactantiū. aut lac
tantius hilariū deterruit a scriben
do. Taceo de ceteris minutalibus q͞
mecū in libris suis garriūt. Nisi
et parua fuerit. magna eminē
n͞ possūt. Primū quidē non dicit͞.
n͞ iungat͞ et tertium. Ad sūma nō
scandimus. n͞ p͞ima gradiam͞. Quā
obrē obsec̄ tam uos que in p͞sentiar͞
estis. quā scām marcellam unicū ui

duitatis exemplar. ne facile maledi
cis et inuidis mea opuscula tradatis. ne
uel detis scm̄ canib;. & margaritas t͞
datis an͞ porcos. Qui cū bona imita
ri n͞ queant. q͞d solum facē poss͞t in
uidēt. ꝉ in eo se doctos atq; eruditos
arbitrant͞. si de aliis detrahāt. Quib;
obsec̄ ut respondeatis. Figant ipi sti
lum. ita ut dicit͞ uerba coniungant.
sudēt paululū. expiant͞ semetipsos.
et ex labore p͞p͞o discāt ignoscē labo
rantib. Scitis & ipe quod adhoc me
explanationū opus inuitū & retrac
tantē cōpuleritis. n͞ quo ab adolescē
tia. aut legere unquā. aut doctos ui
ros que nesciebā introgare cessauerī.
& meipsū tantū ut pleriq; habuerī
magistrū. deniq; nup͞ ob hāc & max
ime causā alexandriā p͞rexi. fui ut
uiderē didimū. & ab eo in scripturis om
nib que habebā sciscitarer. S; q͞ aliud
sit p̄priū libros cōponere. ubi gr͞a de
auaritia. de fide. de uirginitate. de uidu
is. & sup͞ unaq͞q; materia testimoniis
scripturarū hinc inde q͞sitis. eloquētiā
iungē seclarē. et pene cōmunib locis
p͞opaticū iactare sermonē. aliud ī sen
sum p͞phe ꝉ apli ingredi. intelligē cur
scripserint. q͞ sententiā suā ratiōe fir
mauerit. quid habeat in uetere lege
p̄priū. idumei. moabite. amonite. ty
ry. phylistiim. egyptii ꝉ assirii. q͞d rur
sū in nouo testam͞to romani. corin
thii. galathe. phylippenses. thessalo
nicenses hebrei. colosenses. ꝉ quā nc͞

ad effesios ep̄lam habem⁹ in manib;.
Necesse ē eni ut iuxta diu̾sitates lo
coꝝ & tempoꝝ ł hominū quib; sc̄pte
st̄. diu̾sas ł causas ł argum̄ta ł origi
nes habeat. & qm̄ beatus iohes ī apo
calipsi sua ad septē scribēs eccl̄ias. ea
rū in unaqq; harū spetialia ut uitia
rep̄hendit ut u̾tutes p̄bat. ita sc̄s ap̄ls
paulus p̄ singlas eccl̄ias uulnib; me
det̄ illatis. nec ad instar imp̄iti medi
ci uno collirio om̄iū oculos uult cura
re. Et quia iā ad galathas orantib; uob̄
ante paucos dies quid nobis uideret̄ ex
p̄ssi. nc̄ ad effesios transeundū ē. me
diam ap̄li ep̄lam. ut ordine. ita & sensi
bus. Mediam autē dico. n̄ quo p̄mā
seq̄ns extremis maior sit. s; quom̄ cor
animalis ī medio ē. ut ex hoc intelliga
tis quātis difficultatib⁹ & quā p̄fun
dis q̄stionib; īuoluta sit. Scribebat ad
effesios dianā colentes. n̄ hanc uena
tricē que arcū tenet atq; succincta ē.
s; illam multimāmeā quā greci poly πολυμαστον
maston uocāt. ut scilicet ex ipsa quoq;
effigie m̄tirent̄ omniū eam bestia
rū ł uiuentiū esse nutricē. Scribebat
aut̄ ad met̄polim asie ciuitatē. in q̄ i
ta idolatria ł q̄d semp̄ idolatriā se
quit̄ artiū magicarū prestigie uigu
ert. ut demetrius diceret. ł magne
deę templū dianę ī nichilū reputa
bit̄. destruet̄ quoq; magnitudo eiᵘ
quā cuncta asia ł uniu̾sus orbis co
lit. Denuq; triennio ibi ap̄ls morat⁹ ē.
nocte ac die d̄i euglium p̄dicās. ut

idolatrię arce destructa. facile minoꝝ ur
biū templa caperent̄. Hoc ipsū sc̄ptā re
fert. qm̄ paulus ad effesios sermocina
tur dicēs. qua prop̄t uigilate recordan
tes q̄a triennio nocte ac die n̄ cessaui
cū lacrimis monē unūquēq; ur̄m. ł nc̄
cōmendo uos dō & u̾bo grē eiᵘ. q̄ potēs
ē edificare ł dare uob̄ hereditatē in
sc̄ificatis omīb⁹. Indigebat eni comm̄
datioē ap̄li ad dn̄m. quos tanto tēpe de
moniū erroꝝ tenuerat. & sciebāt ēē sp̄i
rituale aliquā potestatē. ł inertis at
q; augurijs ł diuinatioīb⁹ quandā si
militudinē diuinitatis agnouerāt
Unde rursū ad eos loq̄t. p̄p̄t q̄d con
testor uos ī die hac. q̄a mund̄ sum ego
a sanguine omniū. Nō eni subtraxi
q̄minᵘ annūtiarē uobis omē cōsilium
dei. Et ī alio loco. qm̄ nichil subtrax
erim eoꝝ q̄ uobis p̄derāt. quin ann̄
tiarē ł docerē publice ⁊ domestice.
Legerat eni in hiezechiele. q̄d specu
lator q̄ p̄plo hostiū n̄ p̄dixisset adue
tū. sanguis ciuiū exigeret̄ de manu
bus eius. & p̄pterea omnē se uolunta
tē d̄i. uniu̾sa que illis utilia forent
annūtiasse memorauit. ut liber esset a
sanguine eoꝝ. Ut aut̄ sciatis eos q̄ effe
so crediderāt demoniacis p̄stigijs ł ma
gicis fuisse artib⁹ obligatos. ī istle ap̄loꝝ
actib; replicat̄ ł d̄r. plurimi q̄ eoꝝ q̄
curiosa gesserāt. cōportantes lib̄s com
busserāt corā omnib⁹. ł cōputauerūt
p̄tium eoꝝ. ł īuenerāt argēti q̄nqgi
ta milia. sic potent̄ u̾bū dei cresce

bat. i cofortabat. Hec ideo uniusa re-
plicaui. ut ostenderem. qre apls i hac
ul potissimu epla obscuros sens. i ig-
nota seclis sacmenta cogesserit. i de
scoru contrariuq; uirtutu docuerit
potestate. q sit demones. qd ualeat. qd
an fuerit. i qm post aduentu x sit
diruta atq; destructa. De qb; ait. Non e
nob colluctatio adus carne et sangui-
ne. s; adusu pncipat. i potestates. adus
rectores tenebrar istar. adus spualia ne-
qtie icelestib. Et i alio loco. pmanebo
aut effesi usq; ad pentecosten. ostiu eni
m aptu e magnu i efficax. s; aduSary
multi. Pmansit aut effesi usq; ad pen-
tecosten. tep letice atq; uictorie. q n flec-
tim genua. n cuam in tram. s; cu do-
mino resurgentes ad celestia sustolli-
mur. Et pmansit qe aptu ei erat osti-
um. i n ostiu modicu ul paruu. ut uic-
to forti atq; supato. domu eius inuadet.
spoliaret. cuteret. i captiua ducet cap-
tiuitate. q satellitu suor agminib co-
gregatis. tota cont aplm acie dimica-
uit et uictus e. Qui st aut ephesy. et
hic ul maxime copbat. qd sicut iohes
misteriu natiuitatis antiq dni reue-
latus in pectus ei recubuit. et de pu-
rissimo fonte hausit riuulu doctri-
naru. ita i hy in abeuntis pauli col-
lu irruentes. oculis atq; amplexib
suis indicauert unu se cu eo habere
scientie thesauru. i magist desidium
lacmis cotestati s. Illud q; in pfatioe
comoneo. ut sciatis origene ta uolu-
mina i hac eplam cosepsisse. que i nos
ex parte secuti sum. apollinare etia et
didimu quosda comentariolos edidisse.
e qb; licet pauca decerpsim. i nnullaq
nob uidebant adiecim siue subtraxi-
mus. ut studios stati in pncipio lec-
tor agnoscat hoc op ul alienu ee. ul

Explic plog. Inicu comitary beati Ieronimi pbri. in eplam sci pauli ad ephesios.

PAul apls ihu x p uoluntate
di. Sip. pposito. ministiu
ei p que res agitur ostendit. uidet
m in ulla sententia sens iste con-
gruere. nemo uen ad me. n pat
mis attraxerit eu ad me. atq; ita
fiet. ut et illud quod i iohis euglio legi-
tur. omia p ipsu facta s. haut dubium
quin p filiu. non piudicet dno nro ihu
xpo. quasi ex eo minor sit qd pats obte-
per uolutati. qm i nc non piudicat
pat. quod p uoluntate ei paul apls ihu
xpi sit. Aly u ita locu istu intelligit.
ut paulu aplm ihu xpi. p uolutate dei
que sit xpc ostendi putet. ut sic sa-
pientia i ubu et utis dei i uita et re-
surrectio i uia dr. ita etia uolutas ap-
pellet. Nonnulli nich referre existi-
mat. utru p uoluntate dei. an ex dei
dixit uolutate. quia hys ppositoibus
idifferent utat apls. i idipsu p uolu-
tate significare. quasi dixis; ex uolun-
tate dei. Scis omib; q st ephesi. Qui-
dam curiosi putat qua necee e ex eo
qd moysi dictu e. hec dices filius isrl.
qui e misit me. etia q ephesi sci st et

fideles. essentie uocabulo nuncupato. ut
quomodo a sancto sancti. a iusto iusti. a sapiente sa
pientes. ita ab eo quod est. hii qui sunt appellen
tur. uel iuxta eundem elegisse deum que non
erant. ut destrueret ea que erant. Ipsam quoque
scripturam que in testimonium adducta
est ita edisserit. ut destructionem eorum que
erant ex consequentibus intelligamus. ut non
glorietur omnis caro in conspectu dei.
Si enim autem quispiam ex eo quod non erat
in id quod est. a deo esse proficiens non datori gra
tiam referat. sed suis meritis et uirtutis esti
met quod subsistit. statim quod est. esse destru
itur. et non esse incipit quod fuerat. Alii uero simpli
citer non ad eos qui sunt. sed qui ephesi sancti et fideles
sunt. scriptum arbitrantur. Et fidelibus in christo
ihesu. Quoniam sanctificata est mulier infide
lis in fratre fideli. et uir infidelis sanctificatus
est in muliere fideli. uel sicut uasa que sancta et
multe pecudes que deo mactantur in templo.
propterea eos quos sanctos dixerat uocauit et fide
les. quia fides ex mentis proprie descendit arbi
trio. sanctificatio uero ex sanctificantis intuitu ab
sque uoluntate nostra sumit largitate. Et
autem ait fidelibus in christo ihesu. et hoc ad distinc
tionem diligentissime obseruationis est po
situm. Sunt quippe plures fideles. sed non in christo
ihesu. Si quis reddat depositum. sic ut com
mendata non abneget. fidelem se amicum
exhibeat. animam aut magis quam fidem
paratus sit perdere. quod de nonnullis phylo
sophis legimus. et ne illi quidem satis glo
rientur. atheniensis meretrix perpetra
uit. iste quidem fidelis est. sed non est fidelis
in christo ihesu. Gratia uobis et pax a deo patre

nostro et domino ihesu christo. Siue ambo ad u
trumque. hoc est et gratia et pax tam ad deum pa
trem quam ad dominum nostrum ihesum christum. si
ue ad singulos referenda sunt singula. ut
gratia ad deum patrem. pax uero referatur ad christum.
siquidem et statim sequitur in laudem glorie gra
tie sue in qua gratificauit nos in dilecto. ut
gratia patris in eo sit quod filium pro salute
nostra dignatus est mittere. pax uero filii in eo
quod per ipsum patri reconciliati sumus. et de
structo medio pariete inimicicias in
carne euacuans fecit utraque unum. Be
nedictus deus et pater domini nostri. qui benedixit
nos in omni benedictione spirituali in celes
tibus in christo ihesu. Quoniam secundum substantiam
atque naturam deus bonus communione sui
efficit bonos. et loquitur ad israel sancti esto
te quoniam ego sanctus sum. ita et ipse benedictus nos
prestat esse benedictos. Dat quippe legis la
tor benedictiones. et benedictio domini super ca
put iusti. cognominatum habet baruch. qui — cui benedictionis
in lingua nostra benedictum sonat. Bene
dixit autem nos non in una benedictione. sed in
cunctis. non quo omnis omnia consequimur.
sed dum singuli uel singulas uel plures ha
bemus. ex omnibus omnes per singulas pos
sidemus. et non in terrenis benedictionibus. sed in spiritalibus.
Sunt quippe et terrene benedictiones. habere quem
piam liberos. affluere opibus. honore
et sanitate gaudere. Que terrena bene
dictio usque ad irrationabilia iumenta
descendit. Dictum est quippe de illis.
Benedixit eos deus et dixit. crescite et multi
plicamini. Spirituales benedictiones in celes
tibus sunt. quia terrena benedictionem non capit

spiritualem. Siquidem et benedictiones ille que
in levitico dei precepta servantibus promit
tuntur. ubi causa crebrius gentibus fene
rari. plena esse horrea frumentis. benedictos
eos esse in urbibus benedictos in agris. et cetera
his similia. iuxta propheticis non videmus exple
ta hominibus qui in melotis et caprinis pellibus
erraverunt. in egestate. in angustia. in de
sertis montibus. in speluncis et in cavernis
petrarum. persecutorum impetus declinantes.
Spiritualiter ergo accipienda sunt omnia. et spiri
alia non in terrenis locis sed in celestibus expec
tanda. Quod vero ait benedixit nos in omni
benedictione spirituali in celestibus. quasi iam
in preterito factum sit. et non in futuro promis
sum. idest benedixit et non benedictus est. queri
tur quomodo adhuc in terra nos positos. celesti
benedictione benedixerit. Sive ergo quod con
versatio nostra in celis est. et non sumus de mun
do isto. sed deposita imagine hac. por
tamus imaginem superceleslis. et in carne non
vivimus sed in spiritu. et thesaurizamus nobis in
celis ubi et cor habemus dicimus nunc celesti
benedictione benedicti. sive certe quod omnis
benedictio spiritualis in christo licet in terra
sit. tamen de celestibus computetur. Benedixit
nos igitur in omni benedictione spirituali in
christo. in sermone dei. et sapientia et veritate. ceteris
que virtutibus. Dupliciter autem intelligendum.
benedictus deus et pater domini nostri ihesu christi. ut
sit benedictus deus qui universorum est conditor.
et hucusque distinctio. deinde subinferatur. qui est
et pater domini nostri ihesu christi. Vel certe ita. ut et deus
pater ad dominum nostrum in commune referatur. be
nedictus deus. eius qui assumptus est homo. et pater

eius qui in principio verbum deus erat apud
deum. non quo alius assumptus homo. et alius sit
sermo qui assumpserit. sed quia unus atque idem
pro varietate causarum nunc sublimis nunc
humilis predicetur. Sicut elegit nos in ipso
ante mundi constitutionem. ut essemus sancti
et inmaculati coram ipso. Pro constitutione
mundi in greco scriptum est. taprokataboles
kosmoy. Non idipsum autem katabole quod con
stitutio sonat. Unde et nos propter paupertatem
lingue et rerum novitate. et sicut quidam
ait. quod sit grecorum et sermo latior et lingua
felicior. conabimur non tam verbum transfer
re de verbo quod impossibile est. quam vim ver
bi quodam explicare circuitu. Katabole proprie
dicitur. cum quid deorsum iacitur et in inferiorem
locum mittitur de sublimi. vel cum aliqua res
sumit exordium. Unde et hii qui edium fu
turarum prima iaciunt fundamenta. kata
bebakone idest deorsum iniciunt fundamen
torum iecisse dicuntur. Volens itaque paulus os
tendere quod deus universa sit machinatus ex
nichilo. non conditionem. non creaturam. non fac
turam. sed katabolen. idest initium fundamen
ti ad eum retulit. ut non iuxta manicheum
et ceteras hereses que factorem materiam ponunt.
aliquid unde creature facte sunt antecesserit
creaturas. sed omnia ex nichilo substiterit.
Quod autem electos nos ut essemus sancti et
inmaculati coram ipso hoc est deo ante fabri
cam mundi testatur est. ad prescientiam dei per
tinet. cui omnia futura iam facta sunt. et
antequam fiant universa sunt nota. Sic hieremias
in utero eligitur. sanctificatur. roboratur. et
in typo christi prophetia in gentibus mittitur. Alius

u qui dm iustu conat ostendere qd n
ex piudicio scie sue. s; ex mito electoru
unu queq; eligat. dic ante uisibiles ca
turas. celu. terra. maria. et omia que
int ea st. fuisse alias inuisibiles catas.
in quib; 7 aias que ob qsdam causas so
li deo notas deiecte s in deorsu i ualle le
ta lacmaru. in locu afflictiois 7 pegrina
tois nre. in quo scs dauid constitut ora
bat ut ad sede pstina reuerteret dicens.
heu m q incolatus ms p. ha. cu. ha. ce. m.
peregnata e aia m. Et in alio loco. Mis
ego homo qs me libabit de corpe mor
tis hui. 7 melius e reuti 7 ee cu xo. Et ali
bi. Ante qua humiliarer ego deliq. Et ce
tera hys simulia. Itaq; prius q aie inquit
pcipitarent in mundu. 7 mund ex aia
b; fieret cu habitatib; suis. in infi
mu ipe deiectus. elegit paulu ds 7 ei
similes cora se q erat sci et imaclati.
Nemo au eligit n de plurib. et ubi st
aliq uiliores. ibi electio pprtrat. Quom
au in babilonia ciuitate qn a nabucho
donosor i chaldea abductus e pps. mis
si st pphe. ezechiel. daniel. tres pue
ri. ageus 7 zacharias. n quo 7 ipi me
ruerit captiuitate. s; ut esset in solatio
captiuoru. ita 7 in illa deiectioe mundi eos
qui an qua mund fieret electi erat a do.
missos esse i eruditione animaru pua
ricatiu. ut ad pdicatione eoru reuteren
tur i eunde locu unde corruerat. 7 hoc
e qd a moyse i octogesimo psalmo dr.
dne refugiu fact es. n. a g. i g. anteq
montes firmarent. et fieret tra 7 orbi
traru. qd scit anteq mund fieret
7 uniusa genatio principium
sumet. scis suis ds refugiu fuerit.
Quod aut ait. ut essem sci 7 imacla
ti cora ipso. int scm 7 imaclatum hoc
intest. qd scs. immaclatus q; intelligi pt.
imaclatus u. n stati 7 scs. Paruuli qp
pe immaclati st. quia integ corpe nul
lu fecere peccatu. 7 tam non sci. qr sci
tas uoluntate 7 studio copat. 7 quod
imaclatus dici pot ille q peccata n fa
ciat. scs aut is q uirtutib plen sit.
iuxta id qd in quoda psalmo scribit.
Ambulat sine macla. 7 op. it. Et in canticis canticoru
tota sponsa pxia mea. 7 macla n e in te. Erit qm
scs qs 7 imaclat cora do sit. e ppha testat dicens. n
iustificabit i conspec. t. o. v. Aut eni sci 7 imaclati co
ra do i ephesus 7 falsu e h qd dr. n iustificab. i. csp. t. o. v.
aut si nemo iustificat i conspectu di. falsu e qd pmisit.
sanctos 7 inmaculatos esse in conspec-
tu dei. Ad quod bifarie respon
dendum
Non eni ait paul. elegit nos an con
stitutione mundi cu essem sci 7 ima
clati. s; elegit nos ut essem sci. hoc e q
sci 7 imaclati an no fuim ut pea esse
m. Quod 7 de peccatorib; ad meliora
couersis dici potest. 7 stabit illa sen
tentia n iustificabit in conspectu tuo om
nis uiues. id e tota uita sua. 7 omi q
in mundo isto couersat est tepe. Sed quide
ita intellectu. et adusu eu facit. q ante
qua mund fieret aias electas dic ee
ppt scitate. 7 nullu uitiu peccatoru.
Non eni ut antea dixim eligunt pav

Quid sit inter scm et immaculatum.

Questio

Solutio

et imaculati

lus ·ɫ· qui ei similes ſt̄ quia erāt
ſci ·ɫ· īmaclati· ſ; eligunt̄ ⁊ ꝑdes
tinant̄· ut in ɔſequenti uita ꝑ opa ac
q; ūtutes ſcī ⁊ īmaclati fiāt· Deinde ·ɫ·
ſic ſentiendū ē quia n̄ dixit· n̄ iusti
ficabit̄ in ɔſpectu tuo q̄squā uiuēs· ſ;
om̄s uiuēs· id ē· n̄ iusticabunt̄ om̄s·
iusticabunt̄ ū aliq· In karitate pre
destinās nos ī adoptione filioꝝ ꝑ ihm
xpm in ipo· quando credidim⁹ in fili
um dei. Dupliciť ł legendū· ut kari
tas uł cū ſupioꝛib⁹ uł inferioꝛib; co
puleť. Cū ſupioꝛib⁹ ita· ut essem⁹ ſci
et īmaclati coram ipo in karitate· ɫ
⁊ ꝑea ſequat̄· predestinās nos ī adopti
onē filioꝝ ꝑ ihm xpm in ipo· Cū infe
rioꝛib; aut̄ ſic· in karitate ꝑdestinās nos
·ɫ· reliq. Differentiā ū greci ſermonis pro
thentos ·ɫ· oꝛiſentos· latin⁹ ſmo n̄ expli
cat. Supioꝛ quippe ſermo ad eos refert̄
q̄ antea n̄ fuer̄t· ·ɫ· ꝑus quā fieret debis
cogitatū ē· ⁊ ꝑea ſubstiter̄t· inferioꝛ ū
de eo quē nulla cogitatio· uolūtas nul
la ꝑcessit· ſ; semꝑ fuit· ·ɫ· nūq̄ ut ēēt. ac
cepit exoꝛdiū. Unde recte nē q̄ cū an
te n̄ esset ꝑea ſubstiterit dr̄ ꝑthentos· ·ɫ· popistentos
de filio ū hoc ē de dn̄o nr̄o ihū x̄ ī ali
o loco ſcptū ē oꝛiſentos· quia semꝑ ·ɫ· opistentos
cū patre fuit· ·ɫ· nūq̄ cū ut ēēt· paterna
uolūtas ꝑcessit. Ex q̄ colligit̄ semꝑ pa
trē· semꝑ fuisse filiū· ·ɫ· ī quib; eterni
tas coeq̄lis ē· eandē ēē naturā. Hec n̄
etiā hoc īferendū· qđ cū predestinet
nos siue ꝑfiniat ds̄ ī adoptionē filio
rū ꝑ ihm xpm· tam non ante filij ēē

possum⁹· nisi filij ei⁹ ihu xpi fidem ·ɫ· in
telligentiā recipiam⁹. Et ille quidē natu
ra filius ē· nos uero adoptione. Ille nunq̄
filius n̄ fuit· nos antequā essem⁹ predes
tinati sum⁹· et ic̄ ſpiritum adoptionis
accepim⁹. Secundū placitū uoluntatis
ſue· in laudem gl̄e gratie ſue. Verbum
eudokyam qđ latinus ē interꝑtatus pla
citū· apud grecos cōpositum ē ex duobus
integris· apotoy eu kai toy dekeyn· a be
ne ⁊ placito· qđ nos non possum⁹ dicere
beneplacitū· quia n̄ statim omne qđ pla
cuit· ⁊ bene placē potest· ſ; ibi tantum
eudokia hoc ē beneplacitū dicit̄· ubi qđ
placuit recte placitū comꝓbat. Hunc
autē ſermonē de hebraico reson ſeptu
aginta intꝑretes transtuler̄t· rebus
nouis· noua ūba fingentes. Inuadit
itaq; in hoc loco occasionē· qui ante cō
stitutionē mundi animas putāt cum
angelis ⁊ ceteris uirtutū nominibus
in celesti ihr̄lm fuisse ūsatas· quod nec
beneplacitū deo nec ī laude glē eius
⁊ gr̄e possit intelligi· alios nudos· bar
baros· ſeruos· debiles· alios diuites· ro
manos· liberos· ſanos· ſ n̄ cause ꝑcesse
rit· quib; ex meritis hec animarū unaq̄
q; ſortita ſit. Et illud quod ad roma
nos ſcriptū ſe quidā putāt nosse nec
norunt· an n̄ habet potestatē figul⁹
de eadem massa facē aliud uas in ho
norē· et aliud in cōtumeliā ad eundē
ſensū refer̄t· ut quom̄ uita bona ſeu
mala· laboriosa· uł facilis· frust̄ in is
to mundo agit̄· nisi credam⁹ dei futu-

ſ nobiles· ignobiles· indiuisa debis parte generi·

mat̄ popistentos ⁊ opistentos

debis

rum esse iudiciu͂. ita et diuersitas in hoc
mundo nascentiu͂ iusticia͂ dei arguat.
nisi animaru͂ merita p̄cesserit. Si enim
inquiunt hec n̄ ita accipim᷑. nec benepla
citu͂ uoluntatis dei erit. nec in laude͂ glorię
gratię ei᷒ alios eligisse ante constitutione͂
mundi ut essent sancti et inmaculati. ⁊ ha
beant adoptione͂ per ihm̄ xp̄m. alios ulti
me conditioni ꝑpetui ꝑpetuis destinasse. In lau
dem glorię gratię suę. inquit gratificauit nos
in dilecto. Que laus inquiunt glorię gratię
dei ē. alios gratificare in xp̄o. alios etenim
separare suppliciis. amare iacob antequam cre
atur ex utero. odisse esau prius quam dig
na odio perpetraret. nisi cause p̄cesserit quę
iusticia͂ dei probent. Omnis ergo gratia qua͂
consequimur in gloriam et laude͂ eius qui nos gra
tificauit in dilecto. hoc est in xp̄o dño nos
tro ⁊ saluatore completur. qui absque sapientia
ueritate. iusticia. pace. redemptione. cete
risque uirtutib᷒ nullu͂ bonu͂ intelligi
potest. Nec putandu͂ quod in latinis codi
cib; habetur. scriptum esse in dilecto filio
suo. sed simpliciter in dilecto. Et si quide͂
esset additum dilecto dei. uel dilecto pa
tris. esset simplex intelligentia. et omni
um opinione uulgata. quod dñs noster
ihesus diligeretur a patre. Sed n̄ magnum
aliquid proprietati filii concederem᷒. cu͂
sic filius diligeretur ut cetera. Dicitur quip
pe ad eum. Diligis omnia et nichil odis
ti eoꝝ que fecisti. neque enim odio quid habens
condidisti. Aut si esset appositu͂ inquit gra
tificauit nos in dilecto pre omnibus.
uniuersis scrupulus fuisset ablatus. quia

et patriarchas et prophetas ⁊ omnes sanctos ui
ros scimus a deo fuisse dilectos. Nunc u͂
quod absolute locutus ē dicens in dilec
to. ita m̄ intelligendu͂ uidetur. ut subau
diatur ab omnib᷒. Si enim xp̄c ut sepe ia͂
diximus sapientia ē. iusticia. pax. gau
diu͂. continentia. et cetera hec uirtutum
uocabula. etia͂ hii qui sequi nequeunt dili
gunt. et nullus ta͂ confessi sceleris est.
ut n̄ sapientia͂. et iusticia͂ amare se di
cat. Quomodo et de substantia dei omniu͂
hominu͂ consentit opinio quod diuina
sit. et nullius sensu facile comprehenda
tur. errat u͂ unusquisque dum talem uel
talem eam putat. ita et xp̄m secundum quod
diuersas uirtutes sonat omnis diligunt.
licet plures factis probare n̄ possint quod
diligunt. Iste est dilectus. quem et in
mo et in ysaia significari. cantabo
dilecto canticu͂ dilecte uineę meę. et
uinea facta ē dilecto. Et in uicesimo
octauo psalmo. Conteret dñs cedros
libani. et comminuet eos tanquam uitu
lum libani. et dilectus sicut filius u
nicornium. In quo habemus redemptione͂
per sanguine͂ ipsius. remissione͂ pecca
toru͂. Ille redimitur qui captiuus est. et
in hostiu͂ ueniens potestate͂. liber esse
desinit. Ita et nos quida͂ dicunt in hoc
mundo esse captiuos. et sub princi
pib; et potestatibus iugo seruitutis
teneri. nec ante uinctas explicare ma
nus cathenis. et oculos sursu͂ attolle
re. nisi redemptor aduenit. Quis iste tan
tus est aiunt et talis. qui possit p̄cio suo

xi. capitulu ysaie.

filii dei
totū orbem redimere. Ihesus xp̄c ꝓp
ium sanguinē dedit et nos de seru
tute eripiens libertati donauit. Et
re uera si hystoriis gentiliū credim⁹
q̄d codrus. & curtius. et deciū. mattes. pes
tilentias urbiū & fames. et bella suis
motib; repressert. quanto magis hoc
in dei filio possibile iudicandū ē q̄d
cruore suo non urbem unā. s; to
tū purgarit orbem. Dupliciter ū
sanguis xp̄i & caro intelligit. ł spi
ritualis illa atq; diuina de qua ip̄e
dicit. caro mea uere est cibus. & san
guis meus uere ē potus. et ñ man
ducaueritis carnē meā & sangui
nem meū biberitis. ñ habebitis
uitā eternā. ū caro & sanguis que
crucifixa ē. et qui militis effusus
est lancea. Iuxta hanc diuisionē
& in sanctis eius diuersitas carnis et
sanguinis accipit. ut alia sit caro
que uisura ē salutare dei. & alia
caro & sanguis que regnū dei ne
queat possidere. Consequent autē
post redēptionē sanguinis xp̄i re
missionē scribitur accepisse peccatorum.
quia ñ redempti fuerim⁹. frust̄ no
bis peccata donant. nec ante ueniā
accipere possim⁹ delictorum & seru
esse cessamus. nisi p̄cium p nob cru
entus quondā uictor acciperet. Se
cundū diuitias grē eius. que ha
bundauit in nobis. Qui intelligit
hoc quod dictū est. grā estis salua
ti et ñ ex operib; & quinquaginta
& quingentorum denariorum. quod cui
plus dimittit plus diligat. iste po
test scire quod sedm diuitias suas
dei gratia habundauerit in nobi. max
ime in ecclia de gentib⁹ congregata. q̄
aliena fuit a testam̄to & promissio
nib; isrl̄. cui⁹ delicto nos salutē conse
cuti sum⁹. An ñ est magnitudo grā
rū in paulo & ceteris sanctis de quib;
dicit. nescitis qm̄ angelos iudicabim⁹.
Et in alio loco. In quem desiderāt an
geli prospicē. Et rursū. Pater da ut q̄
modo ego et tu unū sum⁹. sic & ipsi in
nobis unū sint. Has diuitias gratia
rū ille inse ñ facit uacuas. q̄ quantū
ualet humana fragilitas. nitit. labo
rat. contendit. et cum ap̄lo loquit. grā
eius in me uacua ñ fuit. Cui ū benefi
cii magnitudinē ñ recordat. ad deteri
ora dilabit. In isto diues gratia di. i. o
pulenta largitio paupertate tenuatur.
In omni sapientia & prudentia. notū
faciēs nobis mistium uoluntatis sue.
Sapientiā & prudentiā esse diuersas. stoi
ci quoq; opinant. dicentes. Sapientia ē
rerū diuinarū humarūq; cognitio.
Iuxta hāc diuisionē possumus sapi
entiā inuisibiliū & uisibiliū dicere.
prudentiā ū tantū uisibiliū. Queri
tur itaq; quomodo nobis d̄s in omi sa
pientia et prudentia notū fecerit
mysteriū uoluntatis sue. Et quidē pri
mū simpliciter accipiendū. quod myste
riū uolūtatis ei⁹ sit redeptio nr̄a p sanguinē
filii eius. i. remissio peccatorum sedm di

prudentia uero mortalium tantum

Quid sit inter sapientiā & pru dentiam

uitias gratie eius que habundauit in no
bis. quod scilicet in domini passione cre
dentes que est stulticia non credentibus sa
pientiam possideamus atque prudentiam.
Deinde quod per scripturas suas nota no
bis fecit [facere] uniuersa mysteria. quomodo pri
mum celum et terram machinatus sit. et
omnia que intra ea sunt fecerit ordina
ri atque distinxerit. ut plasmatus homo.
et usque ad passionem xpisti mundus impletus
sit. quomodo ex uisibilibus ea que sunt inui
sibilia cognoscant. ad extremum quod eti
am que in terra sunt sapientia indige
ant atque prudentia. Quotus enim quisque
nostrum scit. quid sit illud quod aues in ae
re suspendit. pisces in fluctibus non necet.
hominum gressus promoueat. rabiem in
citat bestiarum. Sed qui diliges lector est.
statum nobis hoc opportuit. Si ex parte
cognoscit paulus. et ex parte prophetat. et
nunc uidet per speculum in enigmate. quo
modo uel ipse uel ephesii in omni sapien
tia atque prudentia dicit mysterium reue
latum esse. Hac itaque necessitate compellimur
mutare ordinem lectionis. et facere se
cundum placitum uoluntatis sue. in laudem
glorie gratie sue in qua gratificauit nos
in dilecto. in quo habemus redemptionem per
sanguinem ipsius. remissionem peccatorum.
secundum diuitias gratie eius que habunda
uit in nobis in omni sapientia et prudentia.
ut cum huc usque distinxerimus. quod scili
cet omni sapientia et prudentia ad supio
ra iungantur. deinceps inferamus. no
tum faciens nobis mys-terium uo
luntatis sue secundum [bene] placitum suum. Potest
autem et hac manente sententia et pru
dentia. dici reuelatum esse mysterium. non quo
ipsi in omni sapientia [et prudentia] mysterium di
dicerit. sed deus in omni sapientia atque pruden
tia. iuxta quod consequi poterant eis mys
terium reuelauit. Secundum placitum su
um quod proposuit in eo in dispensatione ple
nitudinis temporum. Supra dixerat se
cundum placitum uoluntatis sue. nunc secundum
placitum suum. uoluntate detracta. Ibi pro
orismoy. id est predestinatione in adoptionem
filiorum per ihesum xpistum posuit. hic uero prothe
sin. id est propositionem. Inter predestinationem au
tem et propositum hii qui solent inter uerba
discutere hoc assert interesse. quod pre
destinatio alicuius rei multo ante in men
te eius qui destinet quid futurum sit pre
figuret. propositum autem cum iam uicina
sit machinatio et pene cogitationem
sequatur effectus. Quod uero ait pro
posuit in eo. ad mysterium referendum est.
Siquidem supra dixerat. ut notum faceret
nobis mysterium uoluntatis sue quod mys
terium dispensatio est plenitudinis tem
porum. ut statuto tempore omnia comple
antur. Quomodo enim heres quandiu par
uulus est licet ipsius bona sint. tamen
necdum ei debetur hereditas. ita et myste
rium quod predestinatum fuerat a deo in
adoptione filiorum ei. ante non potuit
dispensari nisi suo ueniret tempore.
De quo et alibi nunc singulari paulus
ait. Ut autem uenit plenitudo tempo
ris misit deus filium suum. qui ante ue

Quid sit inter predestinationem et propositum

nire n̄ potuit nisi mysteriū temporis
implerent. Recapitulare omīa in xp̄o
que in celis & que in terra in ipso. Pro re
capitulare in latinis codicibus scriptū ē
instaurare. Et miror cur ipso greco uer
bo n̄ usi sunt translatores. cū istiusmo
di licentia dialectica quoque & phyloso
phia sicut in greco habentur assumpte
sint. Nam & oratores in epylogis siue uel an
te epylogos in fine causarū propter
memoriā iudicū. et eorum qui audire ne
gotia recordationē. anakephaleosin so
lent facere. ut que prius latius dispu
tarūt breui postea sermone compre
hendant. & unusquisque recordari eorum in
cipit que audiuit. Sensus itaque in pre
senti loco hic ē. Omnis dispensatio que et
ante mundū & postea ee cepit in mū
do tā uisibiliū quā inuisibiliū crea
turarū aduentū dei filii pollicebatur.
qd adam qui de paradiso eiectus est.
per saluatorē reuocandus erat. qd in fabri
catione turris linguarū unitas scissa est.
in actibus apostolorum portendebat dona lin
guarū. qd ysaac in typo dn̄i crucē su
am ipse portauit. qd samson scortū co
mā nutriens dalile pauperis dilectī
amplexus. & omnia cordis sui secreta cōfessus ē.
saluatoris i. ecclesie ex gentibus uere pau
peris i. egene mysterium significabat.
In cruce itaque dn̄i i. in passiōe eius re
capitulata sunt omīa. idē universa in hac ana
kephaleosi ea supputata. Quod ut mani
festius fiat. cotidiane cōsuetudinis a
liquid ponam exemplū. Verbi causa.

viginti denarios erogaui. rursū quinque
& alios quindecī. triginta quoque & ter
decem per diuersa tempora dedi. Hec si in unū
uoluero supputare. centenarii in nume
ri summa succrescit. & in uno numo
habebo omnia que ante descripseram.
Sic itaque uniuersa mysteria i. omnis dis
(l. al. dispensatio)
putatio uetustatis. n̄ solū que in terris
sed etiam que in celis gesta ē. in xp̄i pas
sione completur. Cum enī semel in xp̄c
passus fuerit & sepultus. & resurrexe
rit. i. ad patrē uictor ascenderit. n̄ ne
cesse habeo ueterē numerū. quia in u
no omīa teneo. Diligenter attendite qd
n̄ solum omnis hystorie scripturarū quas
in terra gestas scriptura cōmemorat.
sp̄c sanctus enumerat. sed etiā in celes
tibus que nobis occulte sunt. in xp̄i reca
pitulate passiōe teneantur. In qua et sor
te uocati sumus. secundum propositū eius qui
uniuersa operatur secundū consiliū uolun
tatis sue. Verbū hereditatis et sortis
per quas in xp̄i sortē uenimus. ostendit
nos de alia in aliā potestatē transmi
grasse. i. secundum qd in deuteronomio scriptū
est. quando diuidebat altissimus gentes.
cū disseminaret (l. disterminaret) filios adam. de angelo
rū conditiōe ad partē dn̄i esse translatos.
Et illi quidē aliena et sibi uel cōmissa. uel u
surpata tenuerunt. iste uero recepit sua.
i. ascendēs in altū captiuā duxit capti
uitatē. id est eos qui ante captiui fuerant
in perditionē. ipse recepit ad uitā ut re
duceret in excelsum. et quodāmodo est
capta cap tiuitas. dn̄i per secundā

captiuitatē qui prius captiui fuerāt
liberant. Considerandū quod hic ꝓoris
mos ł ꝓthesis. id est predestinatio ł ꝓ
positū simul posita sint. ł iuxta que
operat͞ ds secundū consiliū uoluntatis
sue. non quo omīa que in mundo fi
ant dei uoluntate ⁊ consilio pagant. ali
oquin ⁊ mala deo poterant imputari. sed q
uniusa que faciat. cōsilio faciat ł uolun
tate. que scilicet ratione plena sit.
⁊ potestate facientis. Nos homines ple
raq; uolum⁹ facere consilio. sed nequa
quā uoluntatē sequitur effect⁹. illi autē
nullus resistere potest. quin omīa que
uoluerit faciat. Vult autē ea quecūq; ple
na sūt ratiōis atq; consilii. uult saluari
oms. ⁊ ad agnitionem ueritatis uenire.
Sed quia nullus absq; ꝓpria uoluntate
saluat. liberi enim arbitrii sum⁹. uult
nos bonū uelle. ut cū uoluerim⁹ uelit in
nobis ł ipse suū implere cōsiliū. Vt si
mus in laude glē eius. qui ante spera
uim⁹ in xp̄o. Si sperauim⁹ tantū dix
iss; in xp̄o. ⁊ non p̄misiss; ante speraui
mus. quod grece dr̄ ꝓelpikotes. ess; ma
nifestior sens⁹. eos qui sperauerīt in xp̄o
sorte uocatos esse ł predestinatos. secun
dum ꝓpositū eius qui uniusa operat͞
iuxta consiliū uoluntatis sue. Hec uero
ꝓpositiōis adiectio ad illam nos intelli
gentiā trahit de qua supius disputa
uim⁹ exponentes hoc qd scriptū est. qui
benedixit nos in omni benedictione spūa
li in celestib; in xp̄o. sicut elegit nos in ip
so ante cōstitutionē mundi. ut essem⁹

sancti ł inmaculati corā ipso. Et sci
licet sicut iā nos benedixerit in omi
benedictione spirituali in celestib⁹. ⁊
elegerit ante constitutionē mundi. ita
etiā nunc sperasse ante dicam in xp̄o
ex eo tempore quo electi ł p̄destinati in
celestib⁹ sumus ⁊ benedicti. Alius uero hoc
dogma n̄ sustinēs qd an̄ sim⁹ ⁊ sperauim⁹ in xp̄o quam
in isto corpe degim⁹. illo intelligentiā trans
fert. ut in aduentu dn̄i saluatoris qn̄ dicat
in nomīe eius omne genu flectet celes
tium t̄restriū ⁊ infernorū ł omīs lin
gua confiteb[i]t quia dn̄s ihc xp̄c in glā
est dei patris. cū ei fuerit uniuersa sub
iecta. alios uoluntate alios necessitate sub
iciendos. et eos qui ante p̄sentiā maies
tatis ei⁹ sperauerīt in eum. futuros esse
in laudem glorie eius. ł uocari ꝓelpiko
tas. eos uero qui repti fuerīt necessitate
credentes. eo tempe quo nec diabolus
ł angeli eius poterūt negare regnā
tem. esse sperantes. sed n̄ in laudē glo
rie eius. Quod quidē ⁊ nunc ex parte
uidem⁹ expleri. quia alia sit merces
eius qui uoluntate sequat͞ deum. alia
qui necessitate. Veruntamē siue p occa
sionē siue p ueritatē tantū xp̄c an
nuntiet. dum in̄ sciat ł sperans ł an
te sperans quod p diuisitate spei diuer
sa sint p̄mia recepturi. In quo ⁊ uos
audito uerbo ueritatis euuangelii salu
tis ur̄e. in quo ł credentes signati estis
spū scō ꝓmissiōis. In quo haut du
biū quin in xp̄o inter ceteros q audi
erūt uos q; ephesii uerbū ueritatis

audistis euangelium salutis uestrae: in quo et credentes signati estis spiritu repromissionis sancto. Uidetur autem iuxta ordinem lectionis non stare sententia. nec ei quod prelatum est: in quo et uos audito uerbo ueritatis euangelii redditum aliquid quod sequatur: quia statim posuit in quo. Quod dumtaxat superfluum sublatum e medio, potest tenorem reddere lectioni. Hoc autem patiebatur paulus de nimio amore christi ut eum semper quem diligebat etiam superflue et extra ordinarie nominaret: quod potest absque nobis in omnibus epistolis eius lector diligens inuenire. Unde et nunc secundo posito in quo. ordinem deprehenditur turbasse sententiae: et anteriorem propositionem reliquisse pendentem. Neque uero parua laus ephesiorum est non praedicationis sed uerbum ueritatis audisse. Siquidem inter praedicationem et uerbum ueritatis multam esse distantiam: et in alia epistola legimus. Et uerbum inquit meum et praedicatio mea non in persuasibilibus sapientiae uerbis: sed in ostensione spiritus et uirtutis. Quaeramus diligentius ubi alibi scriptum sit. quod uerbum quis audierit ueritatis. ut ex collatione eorum possit perspicue pauli sensus aperiri. ubique euangelium nominatum sit. siue cum additamento. siue absolute. Verbi gratia cum additamento. euangelium meum. et euangelium ihesu christi. et euangelium aeternum. uel quod nunc dicitur ad ephesios. et euangelium salutis uestrae: absolute uero. ut cum loquitur de luca cuius laus in euangelio per omnes ecclesias. Signatur autem qui audierit

salutis uestrae

Quid sit signaculum dei

uerbum ueritatis et crediderit in eo spiritu repromissionis sancto: quia multi sunt qui audierint et increduli permanentes nequaquam signaculum sancti spiritus consecuti sunt. Dicitur et ad principem tyri: tu es signaculum similitudinis dei. Signaculum autem dei est: ut quomodo primus homo ad imaginem dei conditus est: sic in secunda regeneratione quicumque spiritum sanctum fuerit consecutus signetur ab eo et figuram conditoris accipiat. Quaerendum etiam ubi alibi scriptus sit spiritus remissionis sanctus: uel quid significet. Ego enim aestimo quia sicut spiritus sanctus sanctum facit eum cui fuerit infusus: et spiritus sapientiae sapientem. et intellegentiae intellegentem. et consilii cautum atque consultum. et fortitudinis fortem. et scientiae scientem. et pietatis pium. et timoris timidum deique timore trepidantem: ita et spiritus repromissionis. uel spiritus dei sponsorem et deum facit eum in quo habitauerit. quomodo e contrario immundus spiritus immundum facit. et spurcam sibi domum praeparat spurcus habitator. Fornicationis quoque spiritus efficit scortatores: de quibus propheta loquitur. Spiritu fornicationis seducti sunt. Et nequam spiritus nequam facit homines atque peruersos. et demoniacos daemones: qualisque fuerit liquor quo noue testae fuerit infusus: talem diu testa et odorem retinet et saporem.

Qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem adoptionis in laudem gloriae ipsius.

Pignus latinus interpres pro arrabone posuit. Non idipsum autem arrabon

quod pignus sonat. Arrabon future emptioni quasi quoddam testimonium et obligamentum datur. pignus uero hoc est quod pro mutua pecunia opponitur. ut cum illa reddita fuerit. reddenti debitum pignus a creditore reddatur. Rursum in eo ubi ait in redemptione adoptionis. non habet igeo yoesian sed periesin. quam nos adquisitionem siue possessionem possumus dicere. Nec tamen unum sermonis expressimus. Multa enim uerba sunt que nec de greco in latinum transferri ualent. nec de hebreo in grecum. et rursus nec de latino in grecum. nec de greco in hebreum. Quicumque igitur non tantum spiritum sanctum sed spiritum sanctum repromissionis accepit. simul consequitur et arrabonem hereditatis. que hereditas uita perpetua est. Et quomodo ex arrabone estimatur qualis emptio sit futura et que possessio. ubi causa ex decem solidis centum solidorum uilla. ex centum solidis mille solidorum possessio. ita et ex uarietate arrabonis hereditas que postea secutura est magnitudo cognoscitur. Quamuis autem sanctus sit aliquis atque perfectus. et omnium conditio beatitudine dignus putetur. tamen ad futuram hereditatem nunc arrabonem est spiritus consecutus. Si autem arrabon tantus. quanta erit ipsa possessio. Quomodo autem qui in nobis tribuitur non est extra nos sed intra nos est. sic et ipsa hereditas hoc est regnum dei quod intra nos est. in nobis uersatur intrinsecus. Que enim potest esse maior hereditas. quam contemplari et uidere sensu pulchritudinem

Quid sit arrabon. et quid sit pignus.

sapientie. et ubi. et ueritatis. et luminis. et ipsius ineffabilem et magnificam dei considerare naturam. omniumque qui ad similitudinem dei conditi sunt substantiam contueri. Iste autem spiritus repromissionis sanctus. qui est arrabon hereditatis nostre. idcirco non sanctis datur ut redimantur et copulentur deo in laudem glorie ipsius. non quo deus laude alicuius indigeat. sed quo laus dei laudatoribus proficit. dum per singula opera maiestatem ipsius magnitudinemque cognoscit. ad laudandum cum miraculo stuporis erumpant. Propterea et ego audiens fidem uestram in domino ihesu et in omnes sanctos. non cesso gratias agens pro uobis. memoriam uestri faciens in orationibus meis. ut deus domini nostri ihesu christi pater glorie det uobis spiritum sapientie et reuelationis in agnitione eius illuminatos oculos cordis uestri. Licet ubi ad uerbum expressa translatio possit apostolum diligenti accusare lectori. quod uideatur omnis sententie scatere contextus et soloecismos fieri. tamen et in greco uitium sonat. Unde et nos grecis potius calumpniatoribus respondentes. conabimur ita iuxta sensum temperare ordinem lectionis ut dicamus. audiens fidem uestram in domino ihesu et in omnes sanctos eius. non cesso gratias agere et memoriam uestri facere in orationibus meis. ut deus domini nostri ihesu christi. pater autem glorie det uobis spiritum sapientie et reuelationis. Et autem sequitur illuminatos oculos cordis

audiensque differentiam fidei uestre in domino et in omnes sanctos.

Yperbaton ē transcensio / quedā ūborum ordi/nem turbās.

uri. ita yperbaton reddi potest. Pp
terea ego audiens fidē urā in dn̄o ihe
su in agnitione eius illuminatos ocu
los cordis uri et in omīs scōs. non cesso
gratias agēs p uobis memoriā uri fa
ciens ī orationib; meis. ut ds dn̄i nri
ihu xpi pater glorie det uobis spiri
tū sapientie et reuelationis in agniti
onē. ut sciatis que sit spes uocationis
ure et cet. Porro ds dn̄i nri ihu xpi. pat
aute glorie ita intelligendū. ut quom
dns nr ihc xpc ipse est sermo. sapien
entia ueritas. pax. iusticia. fortitudo.
ipse sit etiā gloria. sedm illud qd alibi
dicit. apparebit gloria dei. et in omni
pene ueteri lege scriptū est. sup taber
naculū testimonij uisam ee gloriam dei.
Et psalmista canit. Exurge glā mea ex
urge. Que glā illuminās suo fulgore
mundū. templum s de uirginali ute
ro fabricata est. cui templi pat glē ef
ficit ds. Et ubi xpc gloria ē. ibi tantū
pat dicitur. Ubi ihc. ibi ds eius absq;
additamto aliquo nominat. Iste ḡ ds
assumpti hominis. pat uero glē. sapi
entie. ueritatis. dat credentib; in filiu
um suū spm sapie et reuelatiois. ut sa
pientes fiant. et reuelata facie glām
dn̄i contemplent. Que sapia et reue
latio dn̄i cum eos sapientes fecerit. et
mystia illis occulta aperuerit. stati se
quit ut habeat illuminatos oclos cor
dis. Ex ūbis psentib; approbat sedm ex
terioris mbra hois. etiam interiori mb dici.
Ecce enī manifeste oclos cordis appella

Quid ī(nter) noticiā et ter notionē et agnitionē

uit. quos absq; sensu mte intellige n̄
possum. Huic illud psalmiste congruit.
Illumina oclos meos. ne un. obd. ī mor
Et alibi. Sapientis ocli in capite ei. Si e
nim simplicit oclos carnis accipimus.
utiq; n̄ solū sapientis. s; etiā insipien
tis oculi ī capite ei st. Caput itaq; sa
pientis sensus accipit. qui alio ūbo mēs
et anim. et principale cordis appellat.
Qd u ait in agnitione ei. id ē epignosin
sin. quidā sic intelligit. ut inter mo
sin et epygnosin hoc est int notionē
et agnitionē illud intersit. qd notio
eoz que ante nesciuimus. et ea post ea
scire cepim. agnitio u eoz q p scientes
deinceps scire desiuim. et eoz postea
recordam. Et priore quandā uitam ī
celestib suspicam. postquā in corpa
ista deiecti. et obliti dei patris. nunc eū
p reuelationē cognouim. sedm illud.
Reminiscent et conuertent ad dn̄m
uniūsi fines tre. et cetā his similia re
plicantes. Ut sciatis que sit spes uo
cationis eius. et que diuitie glē heredi
tatis eius in scis. atq; sublimis mag
nitudo uirtutis eius in nos q credi
dim. sedm opationē potentie ei quā
opatus ē in xpo suscitans illū ex mor
tuis. Cui semel iuxta rationē par
li datus fuerit sps sapie et reuelatiois
ut aptis oclis cordis aspiciat. iste sci
et que reposita sit uocatis. et que spe
randa scis dei. que habundant et lar
ge his q hereditatē ipsius sustinent
est daturus. Ad quā noticiā magn

tudo uirtutis dei ē necessaria in his q̄ iux
ta similitudinē pauli credentes uocā
tur. p̄ quā op̄atus est in xp̄o ih̄u quē
a mortuis suscitauit. Dupliciť autem
intelligenda hereditas. siue qđ pri
mogitus om̄is creaturę hereditas anime
dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i. qui ex corpe ⁊ anima
assūptus est hominis. nosq; cū heredi
tate aīa hereditem⁹ dei uerbū. siue qđ
in xp̄o hereditas nr̄a sit. patris ⁊ filii ⁊
sp̄c sancti una diuinitas. ut q̄m uocať
hereditas domoꝝ atq; uillarū. ⁊ ea ipsa
que ab heredib; possidenť. sic ip̄e d̄s he
reditas credentiū. De q̄ scriptum ē ⁊ in atq; sc̄a
ueteri testam̄to. filiis autē leui n̄ dabitis
hereditatē in medio fr̄m suoꝝ. quia ego
pars eoꝝ. Et alibi. Dn̄s hereditas eoꝝ ē. Et sc̄s
qui extra d̄m nichil habē se nouit. audac
ter loquiť. Pars mea dn̄s. ⁊ tu es pars he
reditatis meę ⁊ calicis mei. Non enī par
ui ē ut sciam⁹ spem uocatiōis ⁊ diuiti diuinitatis
as glē hereditatis dei in sc̄is. Ea quippe
indigem⁹ ad hec agnoscenda uirtute. q̄
etiā in filio suo usus ē d̄s suscitando. quē
suscitauit n̄ semel s; semp̄ a mortuis.
⁊ fecit eū in mortuis liberū. nulla mor
tis cōtagione maclatum. Cotidie xp̄c resur
git a mortuis. cotidie in penitentib; sus
citať. non quo n̄ habuerit etiā iuxta car
nē potestatē anime suę ponendę ⁊ rur
sus sumdę eius. nemo quippe tollit eā
nisi ponat illā a semetip̄o. s; quod iuxta
dispensatiōe carnis ⁊ filii homo ⁊ fili⁹
a deo ⁊ patre resuscitat⁹ esse dicať. Et
sedere eū faciēs ad dexterā suā in celestib; sup̄ om
nē principatū ⁊ potestatē ⁊ uirtutē
⁊ dn̄atione. ⁊ omne nom̄ quod nōiať.
n̄ solū quod nōiať in hoc sc̄lo s; etiā
in futō. Per humanā similitudinē d̄s
potentiā demonstrauit. n̄ quo solum
ponať ⁊ d̄s pať in eo sedeat. sec̄q; filiū
habeat residentē. s; quo nos aliť iudican
tem atq; regnantē. nisi p̄ nr̄a uerba ī
telligere nequeam⁹. Ad hoc p̄tinet illud.
quod in centesimo nono psalmo scriptū ē. Dix
dn̄s. do. meo. se. a. dex. me. do. po. ini. tu.
scabellū pe. tu. Si enī iuxta regnan
tis habitū filius ad patris dexterā se
det. necesse ē ut iuxta eandē simili
tudinē maior sit ab eo qui ī leua par
te cōsederit. Sed ut sciam⁹ aliter intel
ligendū quā litťa sonat. idem psalo⁹
in consequentib⁹ resonat dicēs Tu es
sacerdos in eternum sc̄dm ordinē mel
chisedech. dn̄s a dextris tuis. Quom̄ e
nim cū filius pať ad dexterā sedeat.
rursus pať a dextris eius eē p̄hibeť.
Aut qua ratiōe terra scabellū est pe
dum eius ⁊ celū thron⁹ ipsius. cū et
terrā sc̄dm ysaiā pugillo dicať ⁊ ce
lū palmę extensione metiri. Non e
nī potest inť id esse quod ab eodem
continet. nec in manu inclusū tenē.
a quo ip̄e iuxta sedentis habitū
circūdeť. Sic ḡ proximū esse deo. uł ab
eo p̄cul recedere. n̄ sc̄dm loci spatia. s;
iuxta merita sentiendū est. qđ sc̄i iux
ta eū sint. peccatores ū de quib; ait p̄
pheta dicēs. ecce q̄ elongāt se a te p̄ibūt.
ab om̄i uictima et⁹ submoueanť. sic et

in dextris uel in sinistris dei esse accipien
dum est quod sancti a dextris eius sint, pecca
tores uero a sinistris. Saluatore quoque id ip
sum in euangelio comprobante, cum oues a dex
tris hedos memoret a sinistris. Sed et ipsum
uerbum sedere, regni significat potesta
tem, per quam eis deus beneficium tribuit,
super quos sedere dicatur, quod scilicet regat
eos et in curru suo habeat, et ad nutum
proprium uaga prius et libera colla conuer
tat. Post hec queritur quomodo id quod sequitur
possit intelligi, super omnem principatum
et potestatem et uirtutem et dominationem et om
ne nomen quod nominatur, non solum in hoc
seculo sed etiam in futuro. Et quidem de dextris
ac sinistris et de sessione iam dictum est. Nunc
querendum ubi apostolus hec quattuor nomi
na, principatum loquor, potestatem et uir
tutem et dominationem scripta repererit
et in medium unde protulerit. Neque enim fas
est eum qui diuina lectione fuerat instructus aliquid
locutum putare quod in sanctis uoluminibus
non habetur. Arbitror itaque illum aut de
traditionibus hebreorum ea que secreta sunt
in medium protulisse, aut que antequam iuxta hys
toriam sunt scripta cum intelligeret esse
spiritalia, sensisse sublimius. Et quod de
regibus atque principibus, ducibus quoque et tribu
nis et centurionibus innumeris et in regnorum
libris refertur, imaginem aliorum principum
regnorumque cognouisse, quod scilicet in celesti
bus sint principatus, sint potestates, sint
dominationes atque uirtutes, et cetera minis
teriorum uocabula, que nec nos possumus
nominare, nec ipsum Paulum puto ut in

Sedes locus reprehensionis.

qui corpusculo constitutum enumerare ua
luisse. Si autem sunt principatus et potesta
tes et uirtutes et dominationes, necesse est
ut et subiectos habeant, et timentes, et serui
entes sibi, et eos qui sua fortitudine ro
borentur. Que distributiones officiorum non
solum in presentiarum sed etiam in futuro secu
lo erunt, ut per singulos profectus et hono
res, ascensiones etiam et descensiones uel cres
cat aliquis uel decrescat, et sub alia atque a
lia potestate, uirtute, principatu et do
minatione fiat. Nos homunculi cito in
cinerem et puluerem dissoluendi, si consen
su hominum leuemur in reges, tantas ha
bemus ministeriorum diuersitates et multitudi
nes, quantas facilius possumus sentire quam
dicere. Ubi causa quot prefectos in parte ciuili
iudices per prouincias et ordinem suum ha
beat, rursum militia in tot comites, duces,
tribunos et multiplices scindatur exercitus.
Et putamus dominum dominantium dominorum, regemque reg
nantium simplici ministerio tantum esse con
tentum? Et omnia subiecit sub pedibus
eius, et ipsum dedit caput super omnia ec
clesie, que est corpus ipsius, plenitudo eius
qui omnia in omnibus adimpletur. Hic
illud uidetur esse contrarium quod alibi
scribitur: necdum enim uidemus ei omnia sub
iecta, sed et illud: oportet enim illum regnare
donec ponat omnes inimicos sub pedibus
eius. Si enim necdum ei subiecta sunt omnia
quomodo nunc sub pedibus eius dicuntur uniuersa sub
iecit, maxime cum et in alio loco Paulus et
ipse testetur: cum autem ei subiecta fuerint
omnia, tunc et ipse filius subicietur ei qui sibi

oportet eum regnare donec ei subiciantur omnia.

subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus.
Ergo aut secundum prescientiam id quod fu
turum est quasi iam factum esse commemorat.
iuxta sensum quem supra memoraui ubi
ait. benedixit nos in omni benedictione spi
rituali in celestibus in christo. aut certe si
de preterito sentiendum est. sic debent acci
pere. quod etiam ea que non sunt et uolunta
te subiecta nature conditione deseruiant.
uerba causa. demones. iudei. et gentiles.
Non enim seruiunt christo nec subiecti sunt pe
dibus eius. et tamen quia ab eo in bonam partem
creati sunt subditi sunt potestati eius inui
ti. tamen etsi aduersum eum repugnent liberi ar
bitrii uoluntate. In hunc sensum et illud quod
sequitur coaptatur. Et ipsum dedit caput
super omnia membra ecclesie. que est corpus ipsius.
Quomodo enim caput plurima sibi habet mem
bra subiecta. e quibus sunt non nulla uitio
sa et debilia. ita et dominus noster ihesus christus cum
sit caput ecclesie. habet membra eos omnes qui in
ecclesiam congregantur. tam sanctos uidelicet quam
peccatores. sed sanctos uoluntate. peccato
res uero sibi necessitate subiectos. atque ita
fit ut etiam inimici subiecti sint sub pedibus
eius. Qua propter in eo quod ait omnia. ui
detur facere questionem. Nam illud quod dic
tum est. sede a dextris meis donec ponam i
nimicos tuos sub pedibus tuis. et alibi. o
portet eum regnare. donec ponet omnes
inimicos sub pedibus eius. non magnopere
querit interpretem. ut ea que inimica
sunt cum fuerint superata subiciantur pedi
bus. et inuictoris transeat potestatem. Cur
autem omnia. id est angeli. troni. dominationes
et uirtutes cetera que numquam fuerunt
contrarie deo eius pedibus subiciantur. uide
tur obscurum. Potest itaque responderi quod
absque peccato nullus sit. et sidera ipsa non
sint munda coram deo. omnisque creatura paue
ant creatoris aduentum. unde et crux sal
uatoris non solum ea que in terra sed etiam ea
que in celis erant purgasse perhibetur. alias
uero omnia non ad uniuersitatem sed ad ea tantum
refert de quibus disputatum est. Vel hoc
modo. omnis ciuitas conclamauit. non quo ali
quis tacens in urbe non fuerit. sed ex par
te maiori (l. maxima) etiam ea que minora sunt appel
lantur. Et ipse paulus apostolus. omnes inquit
sua querunt non ea que sunt dei. et omnes
me dereliquerunt. non quo timotheus et ce
teri discipuli qui illo in tempore quo epys
tole scribebantur illum reliquerint. sed id
circo quia a pluribus sit derelictus. ab om
nibus id est a maxima parte se desertum
esse conqueritur. Simile huic quod in psal
mo sonat. Omnes declinauerunt simul inutiles
facti sunt. non est qui faciat bonum. non est usque ad unum. Si enim
omnes declinauerunt. ergo declinauit et
ipse qui loquitur. Et alibi. Ego dixi in ex
cessu mentis mee. omnis homo mendax.
Aut enim uerum est hoc quod dixi, aut fal
sum. Si omnis homo mendax est. ergo men
dax est et ipse qui loquitur. Si autem men
dax est et ipse qui loquitur. nec hoc quo
dem quod ait uerum est. omnem hominem
esse mendacem. Porro si uera sententia est.
omnes sic accipiendum ut superdiximus. quod
magna pars hominum mentiatur. Scri
bit et alibi apostolus. docentes omnem

hominē. et rursū. cōmonentes omnē
hominē. ī quo oms homines docuerit.
quanti enī sunt qui usq: hodie nec
doctrinā apli audiere ul' nom: s; quod
eos oms doceat et āmoneat qui in ecclia s.
& cupiuit scire quę dī sunt. Sequit.
Et plenitudo eius q̄ omīa in omnib;
adimplet. Quod quidē sic accipiendū
quom̄ et illud. Tunc subiciet ei qui sibi
omnia subiecit. ut sit ds omnia in om
nibus. Nō enim ds per partes in sin
gulis ē. hoc est in alio iusticia. in alio
castitas. in alio tempantia. in alio sa
pientia. in alio fortitudo. et difficile ē
etiā in scis uiris atq: pfectis oms pa
riē esse uirtutes. Cum autē in fine
rerū & in consūmatione mundi fue
rint uniusa subiecta. adimplebit
omīa in omnib. ut iuxta id qd' ds ē
cunctis uirtutib; plenus. omīa ī om
nib; adimpleat. & sint uniusi habē
tes omīa. quę ante singla singli po
sidebant. S; et de hoc quod ait. et ip
sū dedit caput sup omīa ecclie q̄ ē
corpus ipsius. plenitudo ei qui omīa
in omnib; adimplet. non s; solum homi
nū s; etiā angelorū cunctarūq: uir
tutū et rationabiliū creaturarū. ec
clesia intelligi potest. Nec enī et hoc q̄
omīa in omnib; adimplet. nequaqm̄
ita ut resonat accipiendū. Non enī
ait. q̄ omnia in omnib; adimplet. s;
qui omīa in omnib; adimplet. Siqdē
aliud ē implere aliud impleri. quia
in altero agentis. in altero patientis ē

Aliud implere. aliud ē impleri

uerbum. Sicut ḡ adimplet impator
si cotidię ei augeat exercitus. et fiāt no
ue puintię. et ipsorū multitudo acces
cat. ita et dns nr ihc xpc in eo qd sibi
credunt omnia. & p dies singulos ad fi
dem eius ueniunt. ipse adimplet in om
nib;. sic tam̄ ut omnia adimpleat ī om
nibus. id est ut q̄ in eū credt cunctis uir
tutib; pleni sint. & iuxta euglium faci
ant eū pficere. etate. sapia. et grā. ñ so
lum apud dm̄ s; apud hoīes. Et uos
cū essetis mortui, aliquando scdm se
culū mundi hui. secundū principē
potestatis aeris. spc qui nunc opatur
in filiis inobedientię. in quib; et nos oms
conusati sum aliqñ in desideriis carnis nrę.
facientes uoluntatē carnis et cogita
tionū. et eramus natura filii irę sic et ceteri. Ds
autē qui diues ē in misedia. ppt mul
tā karitatē suā qua dilexit nos. et cū
essem mortui peccatis cōuiuificauit
nos xpo. Ante quā de singlis uborū
sensib; disputem. uidet nobis ita
lectionis ordo reddend. Et uos cū esse
tis mortui delictis et peccatis uris. con
uiuificauit xpo ds qui diues ē in mi
sericordia. propter multā karitatem
suā qua dilexit nos. et cū essem mor
tui delictis in quib; aliquando ambula
uim secundū sclm mundi hui. secun
dum principē potestatis aeris. spiritus
qui nc opatur in filiis diffidentię. in
quib; et nos oms conusati sum aliqñ
in desideriis carnis nrę faciētes uolū
tates carnis et mentiū. et eram natura

ca. 2

delictis / peccatis uris

filij ire conuiuificauit nos xpo. ut sub
audiatur quasi bis dictum et nos conuifica
uit xpo. Coniunctione u' causalem i
eo loco in quo ait. ds autem qui diues e
in mia. arbitrantur aut ab indoctis scripto
rib; additam. et uitium inoleuisse paulatim.
aut ab ipso paulo qui erat imperitus ser
mone n' tamen scientia. superflue usur
patam. Manifeste autem mors aie dicitur Mors aie peccatum
esse peccatum ex eo qd ait. et uos cum essetis
mortui delictis et peccatis uris. iuxta
illud quoq; qd in iezechiel scriptum e.
Aia que peccauit. ipsa morietur. Et quia
delicta grece parantomata nuncupantur.
iuxta eiusdem lingue ethymologiam pprie
ubum scripturarum. licet delicta pa in me
dio rectius transferantur. Querimus quid Que dicta
significet q; distantia a peccatis. id e. quid ira a pecc
intersit inter parantomata et amartias. A
uit enim quod parantomata qsi initia
peccatorum sit. cum cogitatio tacita surre
pit. et aliqua ex parte corruentib; + prruentib; nobis
necdum tamen impulit nos ad ruinam.
Vnde et in psalmo .xviii. scribitur. delic
ta hoc est parantomata qs intelligit.
quia scilicet difficile sit radices et initia
intellige peccatorum. peccatum u' esse cum
quid ope consummatum puenit ad finem.
Querimus q; quid sit in quib; aliquan
do ambulastis secundum seculum mundi hu
ius. utrumnam et aliud seculum sit qd n'
ptineat ad istum mundum. s; ad mundos
alios. de quib; et clemens in epla sua scri
bit. oceanus et mundi qui trans ipsum
sunt. an unus iste sit mundus. qui ab initio

quo factus est adam usq; ad terminum suum
uoluatur et transeat. uel certe mundus alio
noie appelletur. princeps aeris hui q nc
opatur in filijs diffidentie. Scribitur et ad
galathas. ut eruat nos a psenti seclo
nequam. et in hac eadem epla. redimentes tem
pus qm dies mali st. et dies iacob mo
dici dicuntur et pessimi. siue qd temp
istius uite p quod tenemur in seclo gra
ue sit et laboriosum. siue qd ipse sata
nas mundi hui ut supdiximus et secu
li uocabulo nuncupetur. De q statim
i sequentib. Secundum principem inqt
potestatis aeris hui. spiritus. q nunc
operatur in filijs diffidentie. Princeps
aeris et spc potestatis que i aere is
to e. diabolus intelligitur. q nc ope
ratur in filijs diffidentie. In hijs enim q
dno crediderint. opari n' potest. De q et in
fra ait. Non e nobis colluctatio aduer
sus carnem et sanguinem. s; aduersus prin
cipatus et potestates. aduersus rectores
tenebrarum harum. aduersus spualia ne
quitie in celestib. non qd diabolus et
satellites ei qui p mundum istum uagan
tes peccata hominib; insinuant in ce
lo uersari queant. de quo ob sua meri
ta corruerunt. s; celum istud dicitur aer iste
qui sup nos e. iuxta illud saluatoris
eloquium. Considerate uolatilia celi et ce
tera. Manifestum quippe e. qd uolati
lia n' p celum uolitent s; p aerem. Sequitur
In quib; et nos omnes aliquando conuer
sati sumus in desiderijs carnis nre. faci
entes uoluntates carnis et mentium. Et

ait in quib;· ad delicta referendū ē. Su-
perius enī quia duo parit̄ posuerat. ꝫ
uos cū essetis mortui delictis ꝛ peccatis
ur̄is. ꝛ ad peccata retulerat dicens. in q̄
b᷒ aliquando ambulastis· ad delicta ū
nichil tale uidebat̄ secutū quod sensū
possit explere. hīc ait. in quib᷒ ꝛ nos om
nes cōuersati sum᷒. Simulq; ne ideo q̄d
dixerat ꝛ peccatis ur̄is in quib; aliqñ
ambulastis se ꝑ supbiā a peccato uide
ret̄ excipe adiunxit. in quib; ꝛ nos cō
uersati sum᷒. Cui autē in eis cōuersa
tū esse se dicat· de p̄teritis delictis ē
ñ de p̄sentib; confitet̄. Conuersati inq̄t
sumus aliqñ non in uno desidio· s; in
desideriis carnis nr̄e. Caro quippe de
siderat aduersus sp̄m· ꝛ sp̄c aduersus
carnē. Facientes ñ unā uoluntatē ~~uo~~
~~luntatē~~ carnis s; plures. ꝛ ñ solū uolū
tates carnis s; etiā mtiū· ꝑ quib; ī la
tinis codicib᷒ habet̄ cogitationū. Int̄
peccatū aut̄ carnis ꝛ mtiū hoc int̄esse
puto· q̄d carnis peccatū est impudici
tia atq; luxuria. ꝛ ꝑ (que) ministiū eius in
libidinib᷒ explendo· mentiū ū delictū
ad dogmata ptinet contria ueritati.
ē hereticā prauitatē. ita ut possim᷒
dicere plerosq; hereticoꝝ quāqñ hoc
(ꝉ parū) rarū sit. uoluntates mtium face ꝛ ñ
uoluntates carnis· ē multos econtra
ecclesiasticos carnis ꝛ ñ mtiū face uo
luntates· ꝛ ēē plures q̄ carnis ꝛ mti
um parit̄ faciūt uoluntates. Hec au
tem dixio᷒ ñ quo ꝛ heretici carnis ñ
faciāt uoluntates· plura quippe

Q̄d sit int' pc̄m carnis et menti um

apd̄ eos corporis sit̄ uitia quā nr̄a
s; exemplo posito facili᷒ quod uoleba
mus posset intelligi. Et eram᷒ inquit
natā filii ire sic̄ ē ceteri. Respondeāt he
retici qui diuersas naturas ēē contendūt.
quoniā paulus quē utiq; sp̄ualis natu
re esse ñ dubiū ē fuerit natā fili᷒ ire
sic̄ ꝛ ceteri· qui adhuc in errore st̄ po
siti. Hos ū dicim᷒ esse p̄mū om̄s homi
nes natā filios ire· ut ipt̄ corpus humi
litatis corpq; mortis· ꝛ q̄d ab adolescen
tia mēs hominū apposita sit ad mali
tiam. unde salomon ait. non ē iust᷒
intra qui faciat bonū ꝛ ñ peccet. uel
q̄d ex eo tempe q̄ possum᷒ (habere) noticiā dei.
ꝛ ad pubertatē uenim᷒. om̄s aut ope
aut lingua, (aut cogitatione) peccem᷒. Eram᷒ ḡ natā fi
lii ire sic̄ ꝛ ceti· ꝛ om̄s sci qui ab ira san
guine xp̄i redempti st̄. Si enī paul᷒
qui iuxta iusticiā que ī lege fuit irre
prehensibilit̄ conuersatus. dicit se natā
filiū fuisse ire. cur timeam᷒ etiā retro
scōs uiros filios ire fuisse testari. de q̄
bus omīb; uere dici possit· cū autē ue
nit mandatū peccatū reuixit. ipi ū
mortui st̄. Filios autē ire sic accipien
dū. ut filios pditiōis. filios iniq̄tatis.
filios morti. ñ q̄ aliq̄ mor iniq̄tas ꝑ diciō subsis
tat ī natā sua que filios habeat· s; q̄ filii
dicunt̄ ei᷒ rei que operet̄ in singulis.
sic̄ appellant̄ gehenne· q̄ gehenne igni
b᷒ consumendi st̄· alios ire filios sic uoca
tos. ut filios diaboli. Diabol᷒ enī
pditio ē· ꝛ ira ꝛ mors. Deuorauit mor᷒
inualescēs· ꝛ nouissim᷒ inimic᷒ destru

citur mors. Et ad ipsum diabolum. Perditio fac
tus est. factus inquit propria uoluntate.
non ab initio sic creatus. Quoniam ergo mors di
citur ex eo quod inuidia diaboli mors intro
iuit in orbem terrarum. uel per illum sunt mor
tui qui ante uiuebant. uel perditio quod perdat
quoscumque decepit. sic et ira dicitur propter
quod exercet aduersus homines ferita
tem. Sunt qui illud in regum libris quan
do dauid numerauit populum israel. ira
dei iste prouocasse scriptura dicente. et apposi
ta est ira domini succendi in israel et incitauit
dauid dicens. iram domini diabolum significari pu
tent. Etenim iuxta greci eloquium interpretatem
non dixit genere feminino iram domini. hoc est — αετογσα.
que diceret. sed iram domini id est quasi diceret ge — αετογσε.
nere masculino. Mittit siquidem dominus
iram et furorem suum per angelos pessimos.
Deus ergo qui diues est in misericordia. Diues.
propter karitatem qua dilexit humanum
genus. et karitatem non simplicem sed mul
tam. Cum essemus mortui propter delicta nostra
uiuificauit nos. et non solum uiuificauit.
parum quippe hoc erat bonitati et magnitu
dini eius. sed uiuificauit cum christo ihesu u
nam atque eandem nobis tribuens uitam
habere cum christo. ... per natam prorsus. siue
omnino. quia uerbum ... ambiguum est. trans
tulerit. Quod et sic sonet. iuxta ea que
diximus apponendum est. Si non sunt condig
ne passiones huius temporis ad uenturam
gloriam que reuelabitur in nobis. gratia
magis sumus quam opere saluati. Nichil e
nim possumus retribuere domino pro omnibus que
retribuit nobis. Et conexcitauit simul

Quidam pro eo quod nunc exposuimus. et eramus natura
filii ire.

que fecit sedere in celestibus in christo ihesu.
Supra dixerat quod suscitauit deus christum a
mortuis. et sedere fecerit ad dexteram
suam in celestibus super omnem principatum
et potestatem et uirtutem. et dominationem. et
omne nomen quod nominatur non solum in
hoc seculo sed etiam in futuro. nunc uero adducit
quia et nos suscitauit cum eo et sedere
fecerit in celestibus ad dexteram suam. Que
ritur ergo quomodo deus qui nos saluos fecit
et suscitauit. simul fecerit sedere cum
christo. Et quidem qui simpliciter est responsu
rus. hoc asserit quod iuxta presicentiam dei
id est quod futurum est. quasi iam factum esse
dixerit. et quia mos iste sit scripturarum.
ut interdum pro futuro tempore preteritum po
nant; ut uerba causa de cruce domini. Foderunt
manus meas et pedes. Et alibi. Ab iniquita
tibus populi mei. deductus est in mortem. Et
iterum. Quasi ouis ad uictimam ductus est.
Et adhuc de iniuriis flagellorum. Liuore
eius sanati sumus. Hoc autem ideo. ne quia
futura semper incerta sunt. hominum spes fluc
tuet et uacillatur. ea que deus futura cogno
uit apud quem nichil ambiguum est. quasi
iam facta memorantur. aut quia preterita
secundum phylosophos que fieri in presentiarum
possunt. qui audierit. quasi iam facta ha
beat que futura sunt. Alius uero qui resur
rectionem et regnum christi spiritualiter intelli
git. deliberabit dicere iam sanctos sedere
et regnare christo. Quoniam enim nequaquam
carne sanctus est cum uiuit in carne. et habet
conuersationem in celestibus cum gradiatur in
terra. et caro esse desistens. totus iratur

in spu̅. ita cum sedere in celestib; cu̅
xp̅o. Regnum quippe dei int̃ nos ē.
7 ubi fuerit thesaurus nr̃ ibi erit 7 cor
nr̃m. firmi q; 7 stabiles sedem⁹ cum x̃.
sapi̅a. uerbo. iusticia. & ueritate. Potest
autē 7 hoc dici. ut q̃modo arrabonē spc̃
sci̅ accepim⁹. necdu̅ ~~totam~~ eī⁹ plenitudi
nē consecuti. sic 7 sedē nos cum xp̅o at
q; regnare. necdu̅ pfecta̅ in celestib⁹ ses
sionē ob tinentes. Ut ostenderet ī secu
lis supuenientib⁹ habundantes diuiti
tias gr̃e sue. in bonitate sup nos in xp̅o ihu.
Quanta sit beneficii magnitudo. et q̃
multiplex gr̃a. qua nos dn̅s de seculi
hui⁹ pturbationib⁹ liberatos sedē fecit.
& regnare cu̅ xp̅o. hinc ul̃ maxime
cōpbatur. qđ in futuris seclis n̄ uni
s; ~~omnibus sua̅~~ cunctis rationabilib⁹
creaturis ~~sup nos~~ ostensur⁹ est gr̃am
suas q; diuitias monstratur. quod nos
qui quonda̅ tenebam̃ lege inferni et
propter uitia atq; peccata, opib; car
nis, eram̃ suppliciis destinati. nc̄ ī x̃
regnem⁹ sedeam⁹q; cum eo. Sedeamus
autē non in humili quocu̅q; loco. s;
sup omnē principatu̅ & potestatē &
dnationē· & omne nom̄ qđ nominat̃ non solu̅ in
hoc seculo s; etia̅ in futo̅. Si enim xp̅c
suscitat⁹ a mortuis sedet ad dextera̅
dei in celestib⁹ sup omnem principa
tu̅ 7 potestatē 7 uirtutē 7 cet̃a. 7 nos
sede m⁹ regnam⁹q; cum xp̅o. necesse ē
ut sup his que sedet ille sedeam⁹. S; q̃
q̃stio diligens lector ē. statim req̃rit 7 dicit.
Quid ḡ. maior homo angelis 7 cunc
tis ī celo potestatib⁹. Quod quia picu
losum ē respondere. principat⁹. potes
tates. 7 uirtutes. 7 dn̅ationes. 7 omne
nom̄ quod nominat̃ non solu̅ in hoc
seculo s; etia̅ in futo̅. maxime quia om
nia xp̅i subiecta st̃ pedib⁹. non ad bo
na̅ partē s; ad contraria̅ refert. ut di
cat eos esse angelos refugas. & principē
mundi istius. 7 luciferu̅ qui mane ori
ebat̃. sup quib; sci̅ in finē cum xp̅o ses
suri sint, in fine illis quoq; tribuentes bene
ficiu̅. quia nc̄ infreni 7 male liberta
te sua abutentes. passim uagant̃. 7 p
pcipitia peccatoꝝ corruunt. Cum autē ta
les habuerit sessores. iuxta sedentiu̅
uoluntatē incipiet gubernari. Aliud
ū hoc quod ait. ut ostenderet in secu
lis supuenientib⁹ habundantes diui
tias gratie sue in bonitate sup nos in
xp̅o ihu ad illam intelligentia̅ transfert. qđ
n̄ s un⁹ merito nr̃o saluati s; gr̃a eius. et
maioris bonitatis īditium sit. p pec
catorib; magis qua̅ p iustis mori. pro
bono enim forsitan quis audeat interire.
7 datur⁹ sit nobis que nec oculus ui
dit. nec auris audiuit. nec ī cor hōis
ascenderit. que omn̄ia ex parte iam de
derit ī xp̅o ihu̅. quia nullu̅ absq; x̃
bonu̅ dici potest. Gratia eni̅ eni̅ es
tis saluati p fidē. 7 hoc n̄ ex uobis. dei
eni̅ donum est non ex opib;. ut neq̃s
glorietur. Ideo inquit habundantē di
uitias gratie sue in bonitate, in supuen
turis seculis ostensur⁹ est. quia grati
a saluati estis p fidē. non p opa lt̃

Et alio gñe nr̄m ē qd saluam̄.

hec ipsa fides ñ est ex uobis. s; ex eo q uoca
uit uos. Hoc autē ideo. ne forsitan nob cogi
tatio occulta subripet. si p opera nr̄a
saluati n̄ sum9. certe uel pfide saluati sum9. s
addidit itaq; t dixit. fidem quoq; ip
sam ñ nr̄e uoluntatis ēe s; dei munus.
ñ q liberū tollat homini arbitrium.
& scdm illud apli ad romanos. ñ sit uo
lentis neq; currentis. s; miserentis dei.
uerū qd arbitrij ipa libertas dm̄ ha
beat auctore. & ad illius beneficiū cūc
ta referant. cum etiā bonū nos uelle ipse
pmiserit. Hoc autē totū proptea. ne
quis glorietur a semet ipo. & non a dō se
esse saluatū. Ipsius enī sum9 factura.
creati in xp̄o ih̄u in opib; bonis. que
pparauit ds̄ ut in illis ambulemus.
Reddit causas quare gr̄a saluati s um9
p fidem. t hoc ipsū non ex nobis s; ex
mune dei dicens. ipsius enī factura
sum9. hoc ē qd uiuim9 quod speram9.
qd intelligim9. t credere possum9 ipi9
est. quia conditor nr̄ est. Et diligent
obserua quia ñ dixerit ipsius figu
ratio sum9 atq; plasmatio. s; ipsius
factura sumus. Plasmatio quippe o
riginē de terre limo tħit. factura ū
iuxta similitudinē t imaginē dei
sumpsit exordiū. quod quoq; in cen
tesimo octauodecimo psalmo posit9
diuisa significat. Manus tue fecert
me. & plasmauert me. Factura pmū
locū tenet. deinde plasmatio. Et quia
creatiōis t conditionis nom̄ ad mag
na semp solet opera copulari. ubi cau

sa. illa urbs condita ē. t ab initio ca
tus ē mundus. t unquisq; scōz per
uaria dogmata atq; uirtutes in se
metipo mundus est totus. pptera
nc creati in xp̄o dicim9 t creati i o
perim9 bonis siue que ipi fecim9
ut facturi sum9. siue in alijs scptu
ris ad que nr̄a conusatio transfe
renda est. ut que parauit ds̄ in il
lis ambulem9 spe magna iā nobis
data. dum in his ambulaturi sum9
que ds̄ magnope pparauit. Et quia
semel ad nom̄ creature uenim9 t sa
pientia ipuerbus salomonis dicit
se creatā in initio uiarū dei. multi q;
timore ne xp̄m creaturā dicere cō
pellant. totum xp̄i mysteriū negāt.
ut dicāt ñ xp̄m in hac sapiā. s; mū
di sapiām significari. Nos libere p
clamam9 non esse piculi eū dicere cre
aturā. quē uermē t hominē t cruci
fixū t maledictionē tota spei nr̄e fiducia pfitem9. maxime
cū ex duob; usiculis qui pcedūt ipa
sapia pmittat se ēe dicturā que p
secula st. Cum autē secula xp̄c fece
rit. t que deinceps loquit ea sit que
post secula dicturā se esse pmiserit.
ad incarnatiōis mysteriū. non ad na
turā dei referenda st que sequnt.
licet i hebraicis codicib9 non habea
tur. dn̄s creauit me initiū uiarū
suarū. s; dn̄s possedit me. Int possessi
onē autē & creationē multa distan
tia ē. quia qui possidet is utiq; est atq;
subsistit. & est pprius possidetur.

qd ñ sit piculū xp̄m creaturā dicere

Int possessi onē t c(re)atio nē multum distat

creatur · n̄ ille qui n̄ erat ante quã
fieret · aut certe de eo quod erat trã-
fert in aliud · sicut et nos nc̄ creati
dicim̄ in xp̄o ihū · Creati utiq; n̄ quia
ante n̄ fuim⁹ · s; creati in opib; bonis ·
Qđ dauid q; in psalmo quinquagesimo
depcatur dicens · Cor mundum cre-
a in me ds̄ · Et certe mundū cor ante
peccatū habuerat · quando de eo dn̄s
loquebat̄ · inueni dauid filiū iesse se
cundū cor meū · S; ut ibi creatio instau
ratione sonat · ita et in nobis et in xp̄o
p singula opa et pfectus · creatã atq; co
ditio accipi potest · ut cotidie in cre
dentib⁹ qui uarie scdm̄ diũsa merita
montes dicunt̄ et ualles · colles atq; cã
pestria · xp̄c creatus natus ⁊ conditus
sit · Propt̄ quod memores estote q̄
aliquando uos gentes in carne q̄ dice
bamini pputium ab ea que appellat̄
circucisio in carne manufacta · quo
niã eratis illo tempe sine xp̄o · alie
nati a conũsatione isrl̄ · et peregri
testamtoꝝ repmissionis · spem n̄ ha
bentes ⁊ sine deo ĩ mundo · Gentes
ephesios in carne uocãs · ostendit in
spū esse n̄ gentes · sic econtrio iudei
in spū gentes sũt · ⁊ in carne israheli
te · Quadrifarie g̃ iudei diuidunt̄
⁊ gentes · Alij sũt in carne circũcisi
et in spū · qualis fuit moyses ⁊ aaron ·
et apli ⁊ nathanael · cui⁹ occultũ corda
isinum dn̄s intuens ait · ecce uere is
rahelita ĩ quo dolus n̄ est · Alij q̄ nec
in carne nec ĩ spu circũcisi sũt · qua
lis fuit nabuchodonosor ⁊ pharao ·
⁊ hodie barbararū ⁊ romanarū gen
tiū multitudo que n̄ credũt in deū ·
Tercij qui tantū in carne sc̄ circũcisi et
spm̄ incircũcisum habent · ad q̄s pro
pheta dicit · Circũcidimini deo uro · et
nolite circũcidere carnē pputij uest̄ ·
Et alibi · om̄s gentes incircũcise carne ·
dom⁹ uero incircũcisi sc̄ corde · Qrtim
de quib; nc̄ dicit̄ quia aliquando uos
gentes in carne qui dicebamini pputi
um ab ea que dicit̄ circumcisio in car
ne manu facta · qualis hodie uniuer
sa est tba credentium ⁊ totus ẽgenti
bus mundus plenus ẽ · Ad distincti
onē igitur spiritualiū gentium iu
deorum · ephesij gentes in carne uo
cant̄ · quia secundum spm̄ isrlite
sũt · Nam ⁊ in alio loco carneū isra
helem scriptã commemorãs ait · ui
dete isrl̄ secundū carnē · quia in spi
ritu nouat isrl̄ · Pulchre autē eti
am uerba moderatus ẽ · qui diceba
mini pputium · Dicebamini inquit
preputiū nec eratis ab ea que di
citur circũcisio in carne manu fac
ta · n̄ quo sit circũcisio · s; quo ipsa
sibi hoc nom̄ assumat · et sit uera
circũcisio manufacta n̄ spū · Simul
q; illud ẽ adtendendū quod nos quos
sine xp̄o · alienatos q; quondã a con
uersatione isrl̄ esse memorauit et
peregrinos a pmissionib; ⁊ testam̄
to dei · nc̄ postquã in xp̄o crediderũt ·
sicut et repmissiones ⁊ testamta et

acceperim⁹· ita conuersatione quoq;
habere dicam israel. Quomodo con
uersatio uniuersa legalis implet̃ in no
bis. Q'a uidelicet lex spiritualis ẽ
magis circumcidam̃ . & sabatizem⁹ in
spiritu. spirituales uictimas offerẽ
tes. illoꝝ templo altari q; destructis.
nos deo fructuum nr̃oꝝ decimas of
feramus. nos immolem⁹ agnum in
maculatũ . & accincti lumbis. expe
dita pascha comedamus. Sicut enĩ
circumcisio dicit̃ in carne manufac
ta. ita ad distinctionẽ eius intelligit̃
alia esse circũcisio que ñ sit ut diximus ma
nufacta. s; spiritu. Quod autẽ ait
spem ñ habentes ł sine deo in mũ
do. ñ quo plures deos ante quã ĩ xp̃o
crederent ephesii ñ habuerint atq; ue
nerati sint. s; qđ qui absq; deo uero sit.
nullũ deum habeat. Et significant̃
additum ẽ . sine deo ĩ mundo. Habe
bant quippe dm̃ quẽ eos habituros
deus ante cognouerat. ł apud p̃sci
entiã dei ñ erant sine deo. s; in mũ
do erãt absq; deo. Nunc autẽ in xp̃o
ihu uos qui eratis aliquando longe.
facti estis prope in sanguine xp̃i. ipse ẽ
enĩ pax nr̃a. Deus ubi q; ẽ . ł totus u
biq; est. A quo quis potest
separari. cũ in eo sint omnia. ł ipse
p prophetã loquat̃. ego ds̃ appropin
quans. ł non deus a longe. Et psal
mista testat̃. Si ascendero ĩ celum
tu illic es. si des. ad infer. ad. Cũ g
in eo sit omnia. procul tam̃ ab impi

is esse dicit̃. iuxta illud. longe ẽ dñs
ab impiis. Iste a quo impii longe st̃ .
uicinus ẽ scĩs. Denique cum ab ephe
siis esset procul. in sanguine ihu prope
eis factus ẽ . Et diligentius intuen
dum qđ absq; cruore dñi nr̃i ihu
xp̃i nemo appropinquet deo. qui ipse
est pax nr̃a dicens. pacẽ meam do
uobis. pacem meã relinquo uobis.
Quom̃ enim sapiã sapientes facit. ł
iusticia iustos. & scĩficatio scõs. ł ui
ta uiuentes. sic ipse pax nos facit esse pacatos. ut dicam⁹
pacificus. Si autem xp̃c creden cũ his q odiunt pacẽ
tiũ pax ẽ . quicumq; sine pace ẽ . co etiam
sequent̃ non h̃t xp̃m. Qui fecit
utraq; unũ . ł medium parietẽ ma
cerie soluens inimicitiam in carne.
legẽ mandatoꝝ in decretis ł dogmatibus euacuãs.
ut duos conderet ĩ semetipso in u
nũ nouũ hominẽ. faciens pacem.
ut reconciliaret utrũq; in uno cor
pore deo. p crucẽ interficiens ini
miciciã in ea. ł ueniẽs euuangeli
zauit pacẽ uobis qui longe eratis.
& pacem his qui prope. qm̃ p ip̃m
habem⁹ accessum. uterq; in uno spi
ritu ad patrẽ. Iste ẽ medius pa
ries ł maceria. que utrũq; a se po
pulũ diuidebat. De q ł in genesi in
partu geminoꝝ obstetrix loquit̃. Ut
quid propt̃ te diruta ł diuisa ẽ sepes. Post
quã ergo sapiam̃ carnis que ẽ ini
mica deo. in sua saluator carne de
struxit. & p̃cepta legalia euuange
licis dogmatib; comutauit. ut de

iudeo atq; gentili unu͞ p̄plm̄ face
ceret xp̄ianu͞. euuangelizans nob᷑
qui longe eram᷒ ⁊ reliquis iudeoꝝ
qui de isrl̄ p̄ ap̄los crediderīt pace͞
atq; concordiam᷒ tunc p̄ ipsu͞ acces
sim᷒ ad deum. ⁊ unu͞ in spiritu pa
trem nos habere cognouim᷒ cōple
tum q; ē illud quod in eu͞gelio dn̄s
loquebat᷑ dicens. Et fiet unus grex.
et un᷒ pastor. Et iteru͞. Et alias oues
habeo que n̄ sunt de ouili isto. nos
significans ex gentib; congregandos.
Inimicitia autem que ī saluatoris
carne destructa est. etiā p̄ cruce͞ ē
interfecta. Scriptu͞ est eni͞. ut reco͞
ciliaret utruq; in uno corpe deo p̄
cruce͞. interficiens inimicitias ī ea.
n̄ ut ī latinis codicib᷒ habet᷑ in se
met ip̄o. propt᷑ greci p̄nominis
ambiguitatem. en ẏtoy eni͞ ⁊ in
semet ip̄o. ⁊ in ea id ÷ cruce intelli
gi ualet. quia crux. id ÷ etayros. iux
ta grecos generis masculini est.
Lex quoq; mandatoꝝ subu͞sa est in
dogmatib;. post quā circumcisio et
sabbatism᷒ qui relictus ē p̄plo dei.
⁊ pascha. ⁊ pentecosten ⁊ n̄ appa
rere in conspectu dei uacuu͞. sunt al
tius intellecta quā sonāt. ⁊ ab occi
dente littā recedentes. cepim᷒ uiui
ficante͞ spiritu͞ sequi. Quod aute͞
ait. ueniens euuangelizauit pace͞
nobis qui longe. id ÷ gentilib᷒. ⁊ pa
cem his qui p̄pe hoc est iudeis. ui
det᷑ michi de ysaia aliis uerbis testi

monium p̄tulisse. ⁊ scripture sententia
abusu͞ quasi sua. Scriptu͞ est quippe
in eo. Uias eius uidi ⁊ sanaui eu͞. ⁊ cō
solatus su͞ eum. et dedi ei cōsolationem
uerā. pacem sup̄ pace͞ his qui longe
erāt. ⁊ his qui prope. Et hec quide͞
iuxta uulgarem interp̄tatione͞ dic
ta sūt. Ceterum qui illud ap̄li legit
de xp̄o memorantis. pace͞ faciens p̄
sanguine͞ crucis sue his q̄ in terra
erant. ⁊ his q̄ in celis. ⁊ cetā que in e
odem loco dicunt᷑. non putabit nos
qui iuxta sp̄m isrl̄ uocam͞ fuisse lon
ge. ⁊ iudeos qui tantumm͞ isrl̄ nun
cupant᷑ in carne fuisse p̄pe. ⁊ hanc to
tam intelligentiā ad angelos uirtute͞
q; celestes. ⁊ ad animas temperabit hu
manas. q̄d in suo xp̄c sanguine͞ tre
na ⁊ celestia copularit. que inter se
antea dissidebant. et bonus pastor
morbidam ad montes reuectam oue͞
fecit esse cu͞ cetis. dragmā q; que pe
rierat dragmis que salue fuerant
copularit. ⁊ mandata legalia ad illa
retraxerit dogmata. ad quoꝝ tipu͞
⁊ imagine͞ moyses que essent in ta
bernaculo fabricanda cōspexit. atq;
ita fieri ut crux dn̄i non solum ter
re s; ⁊ celo p̄fuerit. n̄ tantu͞ homi
nib᷒ s; ⁊ angelis. et om̄is creatura
dn̄i sui cruore mundata sit. Quod au
tem ait ut duos conderet in seip̄so
ip̄so in unu͞ nouu͞ homine͞. ⁊ quod
magis uidet᷑ superiori de iudis atq; gentilib; sensu
conuenire. sic sue intelligentie coaptauit.

ī al᷑ potest

ut dicit hominē iuxta imaginē ⁊ si
militudinē dei factū. eandem post re
conciliationē formā recepturū. quā
⁊ nūc angeli habent ⁊ ipse perdiderit
Nouū autē hominē esse dicit qui coti
die renouat̄. & habiturus ē in nouo
mundo. quando erit celū nouū & t̄
ra noua. ⁊ bibitur⁹ est calicem ihū no
uū in regno dei. et cantat᷑s canticū
nouū. ⁊ uere testam̄ta noui lectiōe gau
debit. Illud quoq; quod alibi scribit̄ ec
ce facio noua que nūc orient̄. sic senti
et ut principiū innouatiōis in p̄sen
ti seculo fieri estimet. ceterū p̄fectam
cōsummatamq; nouitatē nec dū in
isto putet seculo posse compleri. ⁊ q̄
modo nūc p̄ speculum uidemus ī enig
mate. tūc facie ad faciem. sic ⁊ īstaurati
onē noui hominis tūc uere p̄fecteq; cō
plendā cum celestia terrenaq; fuerint co
pulata. ⁊ in uno spū ⁊ sensu eademq;
sententia accesserim⁹ ad patrē. Nescio
quid tale ⁊ in alia epystola. siquis tam̄
eandē recipit. prudentib⁹ lectorib⁹ par
lus sub intulit dicens. Hý om̄s testi
moniū accipientes fidei. n̄ retulere p̄
missionē. deo p̄ nobis aliqd melius p̄
uidente. ut n̄ absq; nobis consumma
rent. Propterea ⁊ uniūsa c̄atā ꝯgemiscit.
Creatā ꝯgemiscit nob̄cū q̄ ī tabernaculo is
to ingemiscim⁹. & condolet quia timo
rē dei in utero cōcepim⁹ & dolem⁹. &
prestolatur reuelationē filiorum dei. ut de
uanitate seruitutis cui nūc subiecta ē
liberet̄. ⁊ fiat un⁹ pastor ⁊ un⁹ grex.

⁊ oratio dn̄i compleat̄ dicentis fiat
uoluntas tua sicut ī celo. Ergo iam
n̄ estis peregrini ⁊ accole. s; ciues scōrum
⁊ domestici dei superedificati sup̄ fun
damtum aplorum & p̄pharum. ipso
sūmo angulari lapide xp̄o ihesu.
in quo om̄is edificatio cōpaginata
crescit ī templū sanctū in domino.
in quo ⁊ uos coedificamini ī habita
culum dei ī spū scō. Ad id quod su
pra dixāt peregrini testamtorum rep
missionis. nūc respondet. Ergo iā non
estis p̄egrini ⁊ accole. Et ad illud quod
p̄miserat. alienati a conūsatione isrł.
modo redit. estis ciues scōrum ⁊ dome
stici dei. Hic locus aduersū eos ł max
ime facit. qui diūsas naturas conan
tur introducē. Quom̄ enim pereg
ni facti sīt ciues scōrum. & quomodo do
mestici dei fuerīt quondam alieni a
cōuersatione isrł. si n̄ potest uł in
melius uł in peius natā mutari.
Quod autē sequit̄ edificati sup̄ fun
damtum aplorum & p̄pharum. mag
p̄ori quā secunde interp̄tatiōi con
gruit. in q̄ supius dixeram⁹ ante
passionē xp̄i uicinū isrł. gentes
fuisse delonge. Hoc testimonio &
contᷓ martionē. ceterosq; ueterēs he
reticos qui aliū legis alium euuan
gelý p̄dicant deum. uti possum⁹.
Si enim nequaquā peregrini ⁊ acco
le. s; ciues sanctorum ⁊ domestici dei
sup̄ edificati sīt fundamto aplorum
⁊ p̄pharū ipso sūmo angulari

lapide xpo ihu. inquo omis edificatio
compaginata crescit in templu scm
in dno. inquo 7 ephesii coedificant
in habitaculu dei in spu sco. unus e
ds unius edificationis 7 templi quod
superedificatu est fundamto aplor &
pphetaru. Quod si uniusa edificatio
compaginata escit in templu scm
in domino. omni labore nitendum
ut fiam illi lapides. de quib scrip
tum e. Lapides sci uoluunt sup t
ram. & cu fuerim uiui lapides. ex om
ni parte dolati. leues. politi. nulla
habentes scabredine. edificem in te
plu. 7 fiam habitaculu deo. codat
q; i nobis archa testamti custos legs
domini. 7 cherubin scientie multi
tudo. 7 interiora pectoris nri in no
uu uocabulu transeat. dicat q; da
byr qd nos oraculu siue responsu
possum appellare. 7 ut contentiosi
us ubum exprimam e uerbo ΔΑΛΕΤΗ (adeterion)
pioη. id÷ locutoriu dicere. ut cu aplo eru
pam in uoce. An experimentum queri
tis ei qui in me loquit xpc. Potest
aute omis edificatio sup fundamtu
aplor pphetaruq; constructa n solu
nos s; etiam celestes significare uir
tutes. itu uniusi pariter fiat habita
culu dei in spu. Incongruu quippe
esse auit ex hominib edificatione com
pacta atq; concorde crescere in tem
plum sanctu in dno. fieriq; habita
culu dei in spu. angelos aute 7 bea
tas quasq; uirtutes que i celestibus

deo seruiunt. ab hac felicitate alienas
existimari. Sum autem angularis la
pis qui populu utrumq; contine
at. siue iuxta sedam interpretatio
ne celestia iungat atq; terrena. xpc
e dominus noster lapis precisus de mon
te sine manib. de quo 7 psalmista
testat dicens. Lapide que reprobauert
edif. hic fac. e. in cap. an. a dno factu
e istud. Reprobatus est quippe a phari
seis. q uidebant legis habere noticia.
deiq; templu legalib edificare man
datis. 7 assumptus a deo in angulare
lapide. ut duos parietes ipse medius
contineret. 7 p illu uterq; ppls ad de
um haberet accessu. Iste angularis la
pis n credentib lapis offensiois e &
petr scandali. sup que qui ceciderit
quassabit. sup quem u ipse corrue
rit comminuet eum. Explicit lib prim.

S Incipit secds expositiois ad ephes.

ecundu orationib; uris o pau
la 7 eustochiu ad ephesios ag
grediar libru noua rome q; mun
cula transmissurus. n quo digner
hec legere doctor senatus. 7 biblio
thecis ueteru asscribere. s; q sca mar
cella id ipm fieri p eplas flagitet.
cui ego quotienscuq; studior igenij
laboris. recordor. totiens me damp
no inertie. q in monasterij solitudi
ne constitutus. 7 illud psepe contra
uidens in q uagiente paruulu festi
nu adorauere pastores. id face n pos
sum. quod mulier nobilis int stre

pentē familiā ɫ ꝓcurationē domus
[in plene] explet operis subsecivus. Qua propter
et illam ɫ uos et siq̄ forte lecturi sūt
in cōmune ꝓcor. ut sciatis me n̄ diu
cogitatū limatūq; proferre sermonē.
s; ad reuelanda mysteria scͥpturarū
uti ūbis pene de triuio. ɫ interdū per
singulos dies usq; ad numerū mille
uersuū ꝑuenire. ut cepta in apl̄m ex
planatio. ipsius pauli cui᷒ epystolas
conam̄ exponere orationib; cōpleat̄.

Huius rei gratia.
ego paulus uinctus
ihu xp̄i. pro uobis gentib᷒. si
tam̄ audistis dispensationē gratię dī
que data ē m̄ in uobis. qm̄ scdm̄ re
uelationē cognitū factū est m̄ mys
teriū sicut scripsi ī modico. p ut po
testis legentes intelligere sensū meū
in ministerio xp̄i. Quantū ad conse
quentiā sermonis textūq; eloquij ꝑ
tinet. ad id quod ꝓmisit. hui᷒ rei gra
tia ego paulus uinctus ihu xp̄i pro
uobis gentib᷒. diligentissime ꝑquiren
tes. nichil qđ ei addiderit potuimus
inuenire. Neq; enī dixit hui᷒ rei gra
tia ego paulus hoc ul̄ hoc feci. ul̄ il
lud ɫ illud docui. s; suspensa manen
te sententia trangressus ad alia ē. ni
si forte ignoscentes ei qđ ɫ ipse cōfes
sus ē dicens. et si imperit᷒ sermone n̄
tam̄ scientia. sensū in eo magis que
rim᷒ ordinē quā uerbo᷎. qui sic red
di potest. Huius rei grā ego paulus
uinctus xp̄i ihu. ɫ uinctus p uobis q̄

estis ex gentibus. cognoui mysteriū
ut uobis quoq; illud traderē. sicut ī
hac eadem epystola ante paululū sū
locutus. Debetis audire autē dispen
sationē grē dei que data ē michi in
uobis qui estis ex gentib᷒. pro quib᷒ et
uinctus sū ihesu xp̄i. Vinctū autem
ihu xp̄i paulū esse p gentib᷒. potest
ɫ de martyrio intelligi. qđ rome in
uincła coniectus. hanc ep̄lam miserit
eo tempe q̄ ad phylemonē ɫ ad colo
senses. ɫ ad phylippenses. in alio loco
scͥpta esse monstrauim᷒. Vel certe qͣ
in plurib; locis lectū est. uinculum
anime corp᷒ hoc dici. qđ quasi clau
sa teneat̄ in carcere. dicim᷒ propt̄a
paulū nexib; corpis coherceri. nec re
uerti ɫ esse cū x̄. ut pfecta in gente
p eū predicatio cōpleatur. licet qui
dam aliū sensū in hoc loco introdu
cant. qđ paulus predestinat᷒ ɫ scīfi
catus ex utō matris suę ad ꝑdicati
onē gentiū ante quā nasceret̄. post
ea uincła carnis accepit. Puto autē
qđ et uitiosa ī hoc loco hec locutio sit.
Pro eo enī quod debuit dicē. hui᷒ rei
gratia ego paulus uinctus ihū xp̄i
p uobis gentib᷒ cognoui mysterium
sicut prescripsi in modico pro ut
potestis legentes intellige. ait. hui᷒
rei grā ego paulus uinctus scdm̄ re
uelationē cognitū factū est m̄ mys
teriū ɫ reliqua. Si ū quis potest eti
am iuxta sermonis eloquiū cōtex
tū docere apl̄m fuisse pfectū. ɫ in

[margin: uinculū aīe corpus.]

artis grammatice uitia n̄ incurris
se. ille potius auscultando est. Nos q:
quotienscu̅q: soloecismos aut tale
quid annotam⁹. non aplm pulsam⁹
ut maliuoli criminant. s; magis apos
toli assertores sum⁹. qd hebreus ex he
breis absq: rethorici nitore sermonis
& ūboꝝ compositione. ł eloquij ueni
tate nunquam ad fide xp̄i totu̅ mu̅
dum tr̄sducere uoluisset. n̄ euange
lizass; eu̅ non in sapientia ūbi s; in
uirtute dei. Nam ł ip̄e ad corinthi
os ait. Et ego cu̅ uenissem ad uo fr̄es.
ueni n̄ in eminentia ūbi aut sapien
tie annuntiās uobis testimonium
dei. Et rursum. Et ūbum meu̅ & pre
dicatio mea. n̄ in suasoriis sapientie
ūbis. s; in ostensiōe sp̄c & uirtutis.
ut fides ur̄a non sit in sapīa homi
nu̅. s; in uirtute dei. Iste ḡ qui soloe
cismos in ūbis facit. qui n̄ pot
hyp̄baton reddere sententiā q: con
cludere. audact' s uendicat sapienti
am ł dicit. Sm̄ scdm reuelationē cog
nitu̅ est m̄ mysteriu̅. sicut pre
scripsi in modico. Uere enī siquis supi
ora hu⁹ ep̄le contempletur uidebit ei
reuelata mystīa quoꝝ partē quan
dam modicā suo sermone p̄strinxit.
n̄ tam totu̅ qd nouerat p̄ferēs. quā
ostendēs ex modico quid taceret. Pro
ut potestis inquit legentes intelli
sensu̅ meu̅ gere suę sapientiā in misterio xp̄i.
Hoc ē illud quod in p̄fatione dixim⁹.
nulla epystolaru̅ pauli tanta habē

mystīa. tam reconditis sensib⁹ inuoluta.
Quos & apostolus nosse se gloriat. ł no
bis indicatos breuit̄ ostendit. ut at
tenti⁹ que sūt scripta relegam⁹. Et
aliis generationib⁹ non fuit notu̅ filiis
hominu̅. sicut nc̄ reuelatu̅ est scis ei
aplis ł p̄phis in sp̄u esse gentes co
heredes & concorporales et co̅participes
p̄missiōis in xp̄o. p eūgelium cuius
factus su̅ minist̄ secundu̅ donum g̃
tie dei que data est m̄ iuxta opatio
nē uirtutis ei⁹. Mysteriu̅ xp̄i quod
ex parte sup̄ executus ē. quom̄ aliis
generationib⁹ fuerit ignotu̅. plenius
retractandu̅ uidet̄. utrumne abra
ham. iacob ł moyses. ysaias ł ceteri
p̄phe illud ignorauerit an n̄. a quib⁹
esse p̄dictum aduentu̅ xp̄i & uocati
onē gentiu̅ scripture co̅memorat. Abra
ham quippe uidit diem ei⁹ & gauis⁹
est. & dicitur ei. Benedicent in semi
ne tuo om̄s gentes. Et iacob de eo qui
oriundus est; ex iuda p̄phice loquit̄.
& ip̄e erit expectatio gentiu̅. Moysesq:
maiores diuitias egypti thesauri obp̄bri̅
x̄ arbitrat ē. Et ysaias. ecce inquit uirgo
in utero accipiet ł pariet. Et alibi. erit
uirga. erit uirga iesse. ł qui surget ad
regnandu̅ in gentib⁹. in ipo gentes spe
rabunt. Et ne longu̅ fiat. pauca d psal
mis dixisse sufficiat. Adorabūt in co̅
spectu ei⁹ uniu̅ fa. gen. Et iteru̅. Om̄s
gentes seruiēt ei. Et adhuc manifesti⁹
de p̄plo isrl̄. ł de dn̄o saluatore. Uisita
uineā istā. ł p̄fice eā quā plantauit

dextera tua: et super filium hominis quem confirmasti tibi. Aut igitur iuxta montanum patriarchas et prophetas in extasi locutos accipimus. et nescisse quid dixerint. aut si hoc impium est. spiritus quippe prophetarum prophetis subiectus est. intellexerint utique que locuti sunt. Et si intellexerint querit quomodo paulus nunc dicat. quod aliis generationibus non fuit notum filiis hominum. fuisse xpi apostolis reuelatum. Aut ergo illud est respondendum quod caute paulus signanter quod locutus sit filiis hominum ignotum fuisse mysterium. non filiis dei ad quos loquitur. ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. quod scilicet hii qui spiritum adoptionis acceperint. de quibus patriarche et prophete fuerunt. dei scierint sacramentum. aut si hoc non recipit. et nimium uiolentum et coactum uidetur. illuc sermo transibit. ut dicat non definite et generaliter dixisse paulum aliis generationibus ignotum fuisse omnino domini sacramentum. sed sic quomodo nunc reuelatum est sanctis eius et apostolis. nescisse patriarchas ueteres et prophetas. Aliud est enim in spiritu uentura cognoscere. aliud ea cernere opere completa. Unde et iohannes propterea maior omnibus prophetis dicitur. quia quem ceteri prophetauerint ipse conspexerit. et digito demonstrauerit dicens. Ecce agnus dei. ecce qui tollit peccata mundi. Iuxta quem sensum et illud exponi potest. multi prophete et iusti cupierunt uidere que uos uidetis et non uiderunt. et audire que auditis et non audierunt. Hec uero uidere et audire cupiebant que futura cognouerant. Quod si nescierint uentura. quomodo desiderare potuerint. que penitus ignorabant. Legimus in regum libris dominum salomoni [in somnio] pollicentem et dicentem. Pro eo quod petisti a me uerbum istud. et non petisti tibi dies multos. neque postulasti diuitias. nec animas inimicorum tuorum. sed petisti ut intelligeres et audires iudicium. ecce dedi [facio] uerbum tuum. et dedi tibi cor prudens et sapiens. sicut non fuit ante te. et post te non surget similis tibi. Et quomodo quidam putant apostolis xpi reuelatum esse mysterium quod ignotum fuit salomoni. cum apostolis omnibus sapientiorem fuisse salomonem. et reliquis patriarchis uox pollicita sit. Qui de se ipse quoque loquitur confidenter. Deus docuit me sapientiam et intellectum sanctorum cognoui. Et cum et dauid de scientia occulti mysterii glorietur dicens. incerta et occulta sapientie tue manifestasti mihi. Et ad eum qui sibi de sapientia subplaudabat. deus loquitur per prophetam. Numquid tu sapientior es daniele. Aut ille ergo de quo supra iam disseruimus tenendus est sensus. ita patriarchas et prophetas ut nunc apostolis reuelatum est xpi ignorasse mysterium. quia aliud sit tenere quid manibus. aliud futurum

in spu̅ preuidere. aut dicendu̅
quomodo n̅ sunt similes faciebus. sic
nec corda esse cordib9. i iuxta apl'm
diu'sa esse carismata. aliu̅ habere p
phetia̅. alium gen'a linguaru̅. aliu̅
dona curationum. alium opitulati
ones i gubernatio̅es. illu̅ esse sapi
entie. hunc fidelem. istu̅ pollere sci
entia secretor. illu̅ simplici ee̅ tan
tum fide contentu̅. Neq; enim d̅ns in ex
emplu̅ salomonis de natis bestiar
i uolucru̅. 7 herbaru̅ similit' sunt
locuti. ut disputaret a cedro libani
usq; ad ysopum que exit p parie
tem. Econtrio salomon n̅ ita for
sitan uiderit. ut moyses om̅s spe
cies uictimaru̅ i cultu̅ dei. nec ei
facie ad facie̅ d̅ns sit locutus. nec
uasor tanta̅ habuerit. ut intellex
erit suppellectile. quor typu̅ illi
i monte d̅ns ostendit. Et quom pa
triarche i prophe habuerit aliq
que aplos non habuisse credendu̅ e̅.
sic econtrio pro oportunitate tem
poris euangelii predicatio̅e habue
runt apli magis notu̅ mysterium
xpi. quod scierunt quide̅ i sci antiqui
uiri. s; n̅ ita ut apli quib; p̅dicandi
necessitas incumbebat. Quod e̅ aute̅
hoc mysteriu̅ quod sicut nc. aliis
generatio̅ib9 non fuit reuelatum.
Utiq; illud quod sequitur. esse gentes
coheredes i concorporales i co̅partici
pes promissionis i xpo ihu p eu̅gli
um. cui9 factus e̅ paulus minist'

sedm donu̅ gr'e dei. que data est ei
iuxta op'atione̅ uirtutis ei9. Scio ap
positione̅ p'positionis p qua̅ dicitur.
coh'edes i concorpale̅ i comparticipes.
ideoq; iam face̅ in latino sermone senten
tiam. S; quia ita habet' et in greco. et
singuli sermones. sillabe. apices. punc
ta in diuinis scripturis plena sunt sen
sib9. ppterea magis uolum9 in compo
sitione structuraq; uerbor q̄ in intel
ligentia piclitari. Gentes g coh'ere
des s't isrl'i. siue quod melius arbi
tram' xpo. ut hereditas n'ra d's sit.
i coh'es xpe. Quod et i alio loco scrip
tum e̅. heredes dei coheredes autem
xpi. non quo aliq inter possessio di
uidat'. s; quo ipe sit d's hereditas nos
tra atq; possessio. D'ns quippe ait he
reditas ur'a est. Et alibi. d'ns pars 7
hereditas mea. Concorpales aute̅ illud
significat. ut quemadmodu̅ in uno
corpe plura sunt m̅bra. ubi causa o
culi. man9. aures. pedes. uent'. i genu
a. i cu̅ in uno sint corpe habe't dif
ferentias suas. i p se inuice̅ letent'
et doleant. sic i diu'sas habeat gr'as
hii qui in xpo crediderit. in uno ta
men sit eccl'ie corpe conglobari. Et
i supioribus quide̅ duob; uerbis in eo
quod ait coheredes i co̅corpales. pote
rat i uno corpe diuisum aliquid sus
picari. ex eo aute̅ quod addidit. 7 co̅
participes promissionis in xpo ihesu.
omnis penitus diu'sitas amputata e̅.
Ubi enim una participatio e̅ uniuersa

sunt. Pulchre etiā addidit p euāgeliū
cui factus sum minist secundū do
nū grē que data ē michi iuxta o
peratione uirtutis eius. ut dei grati
am n̄ suū meritū demonstraret.
Sciebat se nāq; psecutorem fuisse ec
xpi ecclesiam deuastasse. Et q̄ humili
tate. arrogantie penitus crim̄ exclu
dit. sup qua n̄ nulli eū reprehenden
dendū putant. quia s̄ dixerit mys
teriū reuelatū. quod patriarchis et
pphis fuit ignotū. Nunquā enī hu
militatis discipul' uerbis arrogan
tie intumesceret. euāgelium cui minis
ter ē non sui meriti dicēs fuisse
s; grē dei. Qui uolunt pphas nō in
tellexisse quod dixerint. s; quasi in ex
tasi locutos. cū presenti testimonio
illud q̄ quo ad romanos inplerisq; codi
cib' inuenit. ad confortatione sui
dogmatis trahūt legentes. ei autem
qui potens ē uos roborare iuxta euā
geliū meum et pdicationem ihu x̄.
secundū reuelatione mysterij tem
porib' eternis taciti. manifesti autē
nc̄ p scriptās pphicas. et aduentum
dn̄i nr̄i ihu xpi. Quib' breuit re- ; et reliq̄.
spondendū est. tempib' preteritis ta
citū fuisse mysteriū xpi. non apud
eos qui illū futurū pollicebant. sed
apud uniūsas gentes quib' post ea
manifestatū ē. Et parit annotan
dū. quod sacramentum fidei nr̄e n̄ p
scriptās pphicas aduentū xpi n̄ ua
leat reuelari. Sciant g̃ qui pphas n̄

intelligūt nec scire desiderāt. asse
rentes se tantū euāgelio esse contentos. x
nescire mysteriū. quod tempib' et
nis gentib' cunctis fuerāt ignotū.
Michi infimo omniū scōz data est ss
gratia hec ī gentib; euuangelizare ss
inuestigabiles diuitias xpi. et illumi ss
nare omnes que sit dispensatio myste ss
rij absconditi a seculis. ā in dō qui uniū ss
sa creauit. Non puto aplm paulum
cū mentis sue secreto. ut uere omniū ; ccedasse
scōz infimū se dixerit. ubi causa.
his qui erāt in epheso. q̄ in corintho.
q̄ thessalonice. ut qui in toto orbe cre
crediderāt. Quod cū humilitatis in
diciū sit se omnib; scīs infimū di
cere. mendatij est reatus. aliud esse in
pectore clausū habere. aliud in lin
gua pmere. Reppiendū est g̃ argu
mentū qd' et paulus uere omnibus
scīs infimus fuerit. etiam aplica
n̄ cedere dignitate. Loquit dn̄s ī ; cecidit
euāgelio ad discipulos. qui uult in uo
bis maior ee fiat minor omniū.
et qui uult esse pmus. fiat omni
um nouissim'. Quod paulus opere
cōplebat dicens. Puto enī quia dē nos
aplos nouissimos ostendit. quasi mor
ti destinatos. Omnib; g̃ qui se ppt
xpm infirmos ee cupiebāt. aposto
lus paulus infirmior erat. et docir
co maior. Omib; enī inquit ille plus
laborauit. n̄ autē ego. s; grā dei que
mecū est. Propt quā humilitatem
dū omniū scōz est īfimus. data ē

ei gratia hec in gentib; ut eu̅glizaret
i̅uestigabiles diuitias xp̅i. ⁊ doceret
dispensatione̅ mysterij absconditi a
seculis in deo q̄ uniu̅sa creauit. Si in
uestigabiles diuitie xp̄i sunt. quo̅m
eu̅glizant̄ in ip̄so? Absconditu̅ a secu
lis est mysteriu̅ in deo. qua ratione
p̄ paulu̅ p̄fert̄ in gentes. S; inues
tigabiles ⁊ absconditu̅ dupliciter̄ sen
tiendu̅. qd̄ inuestigabiles ante diui
tie fuerit. ⁊ nc̄ post dn̄i ap̄te sūt
passione̅. aut certe que natura sua
hominib; i̅uestigabiles era̅t. hec d̄o
reuelante sūt cognite. quia aliud ē
ad secretu̅ propria curiositate p̄ue
nire. qd̄ postqua̅ inuentu̅ fuerit
desinit esse i̅uestigabile. aliud p̄p̄a
diligentia. aliud nequaqua̅ posse co̅
p̄hendere s; p̄ gratia̅ dei. Quod cu̅
scieris ⁊ cet̄is quoq; ostenderis. ni
chil omnino inuestigabile p̄seue̅
rat. dum t̄ quantu̅ inte ē fuit an
te qua̅ ostenderet̄ occultu̅. Diuitia̅s
xp̄i inuestigabiles. ad ipsu̅ quoq;
loque̅s xp̄m psalmista testat̄ dice̅s.
Qua̅ infinita multitudo bonitatis
tue. qua̅ abscondisti timētib; te. He
bonitatis diuitie ab om̄i retro secu
lis abscondite fuer̄t in deo. qui crea
tor ē omniu̅. Ubi est martion ⁊ ua
lentin᷒ ⁊ omnes heretici qui alteru̅
mundi. id est uisibiliu̅. ⁊ alteru̅ asser̄t
inuisibiliu̅ conditore̅. huc ui̅stu̅ ē̄e
dicentes. illu̅ nescio que̅ semp̄ igno
tu̅. tantu̅ bonum qui xp̄i pater
sit. Ecce d̄s in quo mysteriu̅ xp̄i ab om
nib; ret̄ seculis absconditu̅ fuit. crea
tor esse omniu̅ predicat̄. Ex quo osten
dit̄. idem esse d̄s noui ⁊ ueteris testa
menti. Potest aute̅ mysteriu̅ a seculis
absconditu̅ ⁊ aliter intelligi. qd̄ ipsa
illud secl̄a ignorauerit. id est om̄s ratio
nabiles create que i̅ seculis fuer̄t. Secu
lu̅ quippe frequent̄ pro his q̄ in secu
lo uersant̄ accipit̄. sicut paulus ad ga
lathas loquit̄ dicens. ut eriper̄ nos de
p̄senti seculo nequa̅. Et in alio loco. Ut
ostenderet i̅uenturis seculis. pro eo
qd̄ est. his omnib᷒ que insup̄ futuri
seculis futu̅ erant. Et innotesceret
nc̄ principatib᷒ ⁊ potestatib᷒ in celes
tib; p̄ ecclesia̅ multiplex sapi̅a d̄i se
cundu̅ p̄p ositu̅ seculoꝝ qua̅ fecit in
xp̄o ih̄u dn̄o n̄ro. Iuxta donu̅ gr̄e d̄i
que data ē ap̄lo ut eu̅glizaret inues
tigabiles diuitias xp̄i ⁊ doceret i̅ gen
tibus mysteriu̅ quod a secl̄is fuerat
ignoratu̅. ideo idipsu̅ sacram̄tu̅ ei est
reuelatu̅. ut n̄ solum gentib᷒ s; ⁊ prin
cipatib᷒ ⁊ potestatib᷒ in celestib; p̄ eccl̄i
am manifesta fieret multiplex sapi
entia dei. que iuxta p̄positum uete
ru̅ seculoꝝ olim destinata nc̄ co̅sum
mata uidet̄ in xp̄o. Si aute̅ prin
cipatib; ⁊ potestatib; i̅ celis. quas s̄cas
ministrasq; dei accip̄e debemus. licet
quida̅ principe̅ aeris istius ⁊ ange
los eius int̄pretent̄. ignota fuit mul
tiplex sapi̅a dei. que nc̄ eis p̄ eccl̄ia̅
reuelata ē. quantomagis patriarchis

& prophis ignota fuit. quos sup non
ignorasse mysteriū xpi. s; ita ut apos
tolos nescisse monstrauim⁹. Multi
plex quippe sapia dei. que sermone
greco ut ita dicā multifariā. hoc ē. polupoikilos
appellat. p ecclīam dei nc & principi
b; & potestatib; reuelata ē. quā olim ds
futurā in sua mte decreuerat. & nc
esse pfectā ex eo qd uidem⁹ agnoscunt.
Crux itaq; xpi non solū nobis s; & an
gelis cunctisq; ī celo uirtutib⁹ pfuit.
& apuit sacramtum quod ante nes
ciebant. Deniq; ad celū cum corpe dno
redeuntē dicunt. Quis ē iste qui ue
nit de edom. tinctis uestimentis de bo
sor. sic formosus ī stola candida. Et in
alio loco. Quis est iste rex glē. dns uir
tutū ipse ē rex glē. Non putem⁹ g
in ecclesia esse simplicē fidem. s; mul
tiplicē & multifariā esse sapientiā. ut
n solū uaria sit. s; multa uarietate
distincta. Respicis cunas xpi. uide pari
ter & celū. Vagientē in psepi intuēris
īfantē. s; angelos simul ausculta lau
dantes. Herodes psequit. s; adorāt ma
gi. Ignorāt pharisei. s; & stella demon
strat. Baptizat a seruo. s; uox desup
dī intonantis audit. Aquis mergit.
s; columba descendit. immo sps in co
lumba. Ad passionē uenit. s; pati ti
met. Vult transire calicē. & petrum
q calicē timebat accusat. Ad hac stul
ticia prudenti⁹ uarietate distinctius
sapia obscuri⁹ quam fecit ihc in xpo:
domino nro. Licet eni apleris q; scdo

ordinē iūcturā q; sermonis. & ecclīa
facta ītelligi possit. & ίιορ.θ.ε.ςις.ιδ ÷ (portesis)
cpositō. quam nos neutri genere in
latino sermōe cpositū habem⁹. exps
sam. tam sapia magis in xpo facta
potest resonare quā cetā. Fatuū qp
pe dei. sapienti⁹ est hominib⁹. Qd si
in xpo scdm mysticos ītellectus dr
facta sapia. intelligant arriani frus
tra se de illo testimonio glari. in quo
sapia initio uiarū dei creatā se et
genitā loquit. & fundatā. Et utiq; si
creata ē iuxta illos. nata esse n po
tuit. Si autē nata ē. quom & funda
ta dicit & creata. In quo habem⁹
fiduciā & accessū in confidentia p fi
dem eius. Nichil nobis ita potest
ad dnm prebere fiduciā. & conscien
tie puritatē de qua dr. si consciā nos
n reprehenderit confidentiā habe
mus ad dnm. ut sermo. uitas. sapia.
iusticia. que omia intelligunt ī xpo.
Quom g hec nobis tribuit fiduci
am ad dnm sic & accessū ut nr ad eū
sens⁹ accedat. & diligentius contem
plet. & aliquid s de ei⁹ maiestate as
sumat. & uendicet. & quasi de radi
is solis calorem quendā splendorē
q; luminis mutuet. & dicat. signa
tum ē sup nos lum uultus tui do
mine. Magnū ē ergo nos n solum
habere fiduciā. s; habē eam in con
fidentia. nec tantū habere accessū.
s; ut ipse firmior sit accessus. habē
illū in confidentia. Cui⁹ fiducie atq;

accessus principiū ⁊ origo: fides ī x̄
est. Qui ḡ omnia ratione facit: iste
credit in xp̄m sermonē atq; ratio
nem. Cui sapiām potuerit comp̄
hendere: credit in xp̄m sapientiā.
Qui itellexerit ueritatē: credit in
xp̄m ueritatē. Qui iuste uixerit:
credit in xp̄m iusticiā. Nec opus
ē plura dicere: cū frequent̄ m̄ ne
cessitas incubuerit de xp̄o simili
ter disserendi. Propt̄ quod peto ne
deficiatis in t̄bulationib; meis pro
uobis: que ē glā ur̄a. Id qđ nunc
latin; translator expressit. ne de
ficiatis. potest iuxta greci sermoīs
ambiguitatē: ⁊ ita legi. ne deficiam.
ut sit sensus: propt̄ quod peto ne
deficiā in tribulationib; meis ⁊ cet̄.
Hoc ē ergo qđ apl̄s rogat. ⁊ a do
mino magnōpe dep̄catur: ne de
ficiat in pressuris suis. Videbat se
quippe de ihr̄lm usq; ad illiricum
eūgeliū predicasse. iste romā ad is
panias ul̄ precisse. uel ire dis
ponere: totus mundus ad doctri
nam ipsius de potestate princi
pis tollebat̄. deserebant̄ idola ⁊ cul
toribus templa deserta. squalore
⁊ sordib; replebant̄. Ob quā causā
omnis exercitus demonū. omnis
turba inimicarū fortitudinū cō
tra ipsū facto cuneo dimicabat:
ut p̄ tribulationes ⁊ angustiā euā
gelium xp̄i desineret predicare. ⁊
lassus aliquando requiesceret. Hoc ē

itaq; qđ ait: peto ne deficiā in tribu
lationib; meis pro uobis. Totū enim
qđ patior. qđ tribulor. qđ coartor:
ur̄e salutis ē causa: dum uobis eu
uangeliū nuntiare desidero. Que t̄bu
lationes mee: ur̄a est gloria. Porro q̄
si impitus locut; est cū tribulatio
nū plurali nūo. gloriā subiungeret
singularē: ⁊ diceret in tribulationi
bus meis p̄ uobis que ē gloria ur̄a.
pro eo qđ est que sunt tribulationes
⁊ glā uestra: nisi forte q̄s altius p̄
ypbaton. ul̄ ad fiduciā. uel ad accessū.
ul̄ ad fidē hoc estimet referendū. ⁊
dicat: in quo habem; fiduciā. ⁊ acces
sū. ⁊ fidem: que fiducia. accessus. ⁊
fides. ur̄a est glā. Sed magis suprior sec
tandus ē sensus. Potest autem secun
dū id qđ latin; expressit propter quod
peto ne deficiatis in tribulationib;
meis p̄ uobis que ē gloria ur̄a. illud
exponi qđ p̄ ephesiis petat: ne ī pres
suris apli lassescāt. atq; deficiant.
Siquidem ⁊ ea que sequunt̄. huic sen
sui magis congruunt. Proptēa cur
uo genua mea ad patrē: ut det uo
bis secđm diuitias glē sue uirtutē
cōfortari. Necessariā quippe habebāt
fortitudinē: ne in tribulationibus
uincerent̄. Dicat aliquis. si fuisset
ephesii in t̄bulationib; constituti.
recte paulus p̄ eis poterat dep̄ca
ri: ne deficerent atq; lassescerent. Nō
ū ridiculū est paulo in t̄bulationi
bus posito: rogare eū ne ephesii in

suo labore deficiant. Sed et ad hanc quaes
tiunculam dissoluendam: illud sumetur
exemplum. Temptationem uestram in carne
mea non spreuistis: neque abiecistis. Osten
ditur siquidem in hoc dicto. quod in car
ne pauli alia sit nata temptatio. Consi
deremus totius mundi homines. Et quod
in commune de omnibus loquor. eos qui
in christum putant credere discutiamus.
et uidebimus hac eos uel maxime ques
tione temptari quare sanctis uiris et deo
seruientibus multa aduersa eueniant: et
contra scelerati. impii. parricide floreant
uigeant: sint diuites et potentes. Quo
rum uerba sub sua persona dauid expri
mens ait. Quam bonus israhel deus rectis cor
de. mei autem pene moti sunt pedes. pene effusi sunt
gressus mei. quia emulatus sum super iniquos.
pacem peccatorum uidens. et reliqua. Super que in
fert. ego autem dixi. ergo sine causa iu
stificaui cor meum. et laui inter innocentes ma
nus meas: et factus sum flagellatus tota di
e. Non itaque mirum est si pluribus pau
lo angustiis in epheso et in asia coar
tato ephesii temptabantur: et habe
bant necessarium orationum eius auxi
lium: ne deficerent in pressuris illius.
Quod autem in epheso et in asia fuerit
multa apostolus perpessus: scriptum est quidem
et in actibus apostolorum. Sed magis de ipsi
us pauli epistolis discimus in quibus ait.
si iuxta hominem ad bestias pugna
ui ephesi: quid mihi prodest si mortui
non resurgunt. Et in secunda ad co
rinthios. Nolo uos ignorare fratres

de tribulatione nostra que facta est
in asia: quia supra modum super uir
tutem aggrauati sumus: ita ut despe
raremus etiam uiuere. Sed ipsi in no
bis met ipsis responsum mortis ha
buimus: ut non confidentes essemus
in nobis. sed in deo qui suscitauit mor
tuos: qui de talibus mortibus libera
uit nos et liberat. Speramus autem
quia et liberabitur sit. Quantum puta
mus eum tribulationum pondus urgebat
ut diceret. quod de tantis ac talibus mor
tibus liberauit nos. Recte ergo petit ne
deficiat fides ephesiorum in pressuris
suis atque angustiis: quas propterea
patitur quia ephesi euangelium predi
cabat. Que quidem pressure apud in
credulos pene sunt. apud fideles gloria
atque uictoria: quia uicisse est aduer
sarios in angustiis non cessisse. Prop ss
terea curuo genua mea ad patrem ss
domini nostri ihesu christi. ex quo omnis pa ss
ternitas in celis et in terra nomina ss
tur. Quomodo in superioribus demonstra
tum est ad effigiem corporalium lumi
num esse oculos spirituales: sic nunc in
telligendum alia esse exteriora homi
nis genua: alia interiora. Et enim illud
quod dicitur in asia. confortamini manus
dimissas et genua dissoluta. et in alio
loco ipse apostolus. ut in nomine inquit
ihesu omne genu flectatur. celestium
terrestrium et infernorum: non ad genu
a corporis. sed ad subiectionem mentis.
et inclinationem anime cordis que ob

sequium planet terre se coequantur.
ut psalmista quoque canit dicens.
adhesit pauimento anima mea. Res
enim spiritalis et incorporea anima. rei
corporali pauimento quomodo potuit
adherere. Esto quippe in nomine ihesu
flectant genua terrestria. Numquid
et angelos ceterasque uirtutes que in ce
lestibus perseuerant. possumus affirmare
speciem habere corpoream ut in nomine
eius flectant genua. uel apud inferos
animas uinculis corporis liberatas genu
quod non habent. flexuras. Quomodo ergo
quicumque subiectus est saluatori flecte
re ei genu dicitur. sic qui peccati seruus est
et habet spiritum seruitutis iterum in timo
re. genu scribitur flexisse peccato. Dere
liqui ait enim dominus septem milia uiro
rum. qui non curuauerunt genu ante
baal. idolo scilicet atque peccato. Qui
fornicator est et per lupanaria scortaque
discurrit. libidini flectit genu su
um. Qui furiosus. flexo adorat iram ge
nu. Qui mamonam suscipit et deus
eius uenter est. flectit genu auaritie
atque luxurie. Et quid me necesse est sin
gula peragrare. Toties diabolo flecti
mus genu. quotiescumque peccamus. Hec
autem spiritaliter exponentes non statim
iuxta litteram orandi consuetudinem
tollimus. qua dum genu posito suppli
citer adoramus. et fixo in terram poplite
magis quam ab eo poscimus impetra
mus. Legimus enim et paulum in litto
re sic orasse. et geniculationes in ora
tione perceptas. Sed sicut illud edificat
simplices. sic ueram geniculationem esse
docemus in animo. quia multi corpo
re flectentes genua. anime nequaquam
poplitem curuauerunt. Et e regione alii
recto dum corpore deprecantes. magis se
animo curuauere. Porro quod sequitur ad
patrem ex quo omnis patrinitas in celis
et in terra nominatur. non ut in latinis
codicibus additum est ad patrem domini nostri
ihesu christi. sed simpliciter ad patrem legen
dum. ut dei patris nomen non domi
no nostro ihesu christo tantum sed omni
bus creaturis rationabilibus coapte
tur. Querendum ergo quomodo ex deo pa
tre omnis paternitas in celis et in ter
ra sit nominata. et simul ante quam a
liquid retractemus. notandum quod non
dixerit. ex quo omnis paternitas in ce
lis et in terra nominatur. Aliud est enim ap
pellationem paternitatis mereri. ali
ud naturam habere consortium. Paterni
tatem que in greco patria. in hebreo
mespim id est cognatio uel familia
dicitur. Legimus et in numeris. Tolle inquit
summam omnis synagoge israel iuxta
cognationes et populos. secundum domos pa
ternitatum. iuxta numerum nominum
eorum. Et post paululum. Hii sunt electi sy
nagoge principes tribuum. iuxta pa
ternitates suas duces israel. Et rursum
de tribu leui. Et locutus est dominus ad
moysen in deserto synai dicens. Nume
ra filios leui secundum domos patrinitatum
suarum. secundum populos eorum. secundum cognati

nata est uel creata. sed ex qua omnis patrinitas
in celis et in terra

ones eorum. omne masculinum a mense
uno et supra considerate eos. Hec de populo
israel et de sacerdotali et leuitica tribu.
ceterum mecum ipse pertractans. ubi et de
gentibus paternitatum uocabulum legerim.
nunc interim aliud non inuenio. nisi
uicesimi primi psalmi testimonium
in quo scriptum est. Et adorabunt in con-
spectu eius omnes patrie gentium
et uicesimi octaui. afferte domino patrie
gentium. afferte domino filios arietum.
Quoniam ergo deus essentie sue nomen atque
substantie etiam ceteris impertit elemen-
tis. ut ipsa quoque esse dicantur. non quod
secundum naturam sint. fuit enim tempus
quando uniuersa non fuerunt. et rur-
sum si uoluerit in nichilum reuer-
tentur. sed ut esse dicantur. habent dei
bonitate donatum. sic et paternitatis no-
men ex seipso largitus est omnibus.
Quod ut manifestius fiat. scriptu- [testimonia]
rarum proferamus. Loquitur in exodo dominus.
ego sum. et hec dices filiis israel. qui est
misit me. Numquid solus deus erat. et ce-
tera non erant. utique angeli. celum. terra.
uel maria. et ipse moyses cui dominus lo-
quebatur. et israel. et egyptii. ad quos et con-
tra quos principes et aduersarios
mittebat. Sed quoniam nomen commu-
ne substantie sibi proprium uendi-
cat deus. Illa ut diximus causa. quia
cetera ut sint dei sumpsere beneficio.
deus uero qui semper est nec habet aliunde
principium. et ipse sui origo est. sueque cau-
sa substantie. non potest intelligi ali-

unde habere quod subsistit. Nam et ig-
ni aliud est esse calidum. aliud calefac-
tum. Ignis absque calore intelligi non
potest. et cetera que ex igne calefiunt.
calorem illius mutuantur. Et paula-
tim si ignis abscesserit. calore tenu-
ato redeunt in naturam suam. et neque-
quam calida nuncupantur. Iuxta hunc
sensum et in euangelio dicitur ad eum qui
saluatorem non quasi dei filium. sed qua-
si magistrum bonum putabat. Quid me
appellas bonum. Nemo est bonus nisi deus.
Et terram bonam legimus et hominem. et
pastorem bonum. Sed nemo iuxta natu-
ram bonus. nisi solus deus. Cetera ut di-
cantur bona. bonitate illius consecuntur.
Sicut ergo solus bonus bonos facit. et
solus immortalis immortalitatem tri-
buit. et solus uerus ueritatis nomen im-
pertit. ita et solus pater quia creator est
omnium et uniuersorum causa substan-
tie. prestat ceteris ut patres dicantur
esse. De terrenis celestia contemplemur.
Adam quem primum plasmauit deus.
et creator ipsius et pater fuit. certe
deo patri scit se debere quod subsistit.
Rursum hii qui geniti sunt ex adam.
patrem illum intelligunt ex quo orti sunt.
Unde et in euangelio secundum lucam cum
paulatim a christo dauid. abraham. sur-
sum esset generatio supputata. ad ex-
tremum scripta ait. filii seth. filii a-
dam filii dei. ut paternitatis in terra
uocabulum adeo primum ortum esse
monstraret. Querit uero quam

ob causam et in caelis ab eo omnis paternitas appelletur. Quomodo nos qui non sumus de genere abraham si fidem illius habuerimus filii vocabimur abraham patriarchas quoque et prophetas. si tamen nos ab eis peccata non separent. nostros patres dicimus: ita puto et angelos ceterasque virtutes habere sui generis in caelestibus quos patres gaudeant appellare. Archangelus enim non angelorum dici non potest. et dominatio et principatus et potestates non inferiores subiectos habeant non vocantur. Potest quoque et hoc dici ex eo quod deus pater domini nostri ihesu christi iuxta substantiam pater est. et unigenitus non est adoptione filius sed natura: ceterae quoque creaturae paternitatis nomen adoptione meruerunt. Quicquid autem de patre et filio diximus: hoc sciamus dictum esse de spiritu sancto. Nam et salvator noster patrem se esse novit dicens: fili dimittuntur tibi peccata. Et: filia fides tua te salvam fecit. Et: filioli mei adhuc modicum vobiscum sum. Et per spiritum sanctum iusti quoque adoptantur in filios. Valentinus saeculorum suorum parabolas atque coniugia ex hoc vel maxime loco confirmandas putat: nequaquam intelligens ut supra diximus ad similitudinem dei patris et in caelo et in terra paternitates non fieri sed appellari. Et det vobis secundum divitias gloriae suae virtu-

principes

tem confortari per spiritum eius in interiorem hominem. habitare christum per fidem in cordibus vestris. In caritate radicati ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis. quae sit latitudo. et longitudo. et profundum. et altitudo: scire etiam supereminentem scientiae caritatem christi: ut impleamini in omnem plenitudinem dei.

Propterea inquit curvo genua mea ad patrem ad cuius similitudinem omnis in caelo et in terra paternitas nominatur. deprecans eum atque obsecrans ut tribuat vobis gloriae suae. id est maiestatis suae habere consortium: vosque roboret atque confirmet per spiritum sanctum: quia nulla fortitudo absque spiritu est. Roboret autem atque confirmet interiorem hominem. Non enim corporis vires sed animae quaerimus: nec exteriorem sed interiorem hominem cupimus roborari. ut postquam habitaverit christus in interiore homine. in ipsius interioris hominis habitet principali. id est in cordibus vestris: nequaquam per cuncta eius membra discurrens. sed in rationabili eius habitans: et in eo domicilium sedemque suam ponens. Hoc autem totum per fidem fieri: si credamus in eum. Quamobrem ait: habitare christum per fidem in cordibus vestris. Habitatio autem ista quae per exordium fidei fabricatur radices et fundamentum in caritate habet: ut quomodo dei agricultura sumus dei aedificatio. omnia in caritate succres-

sancto

cant atque edificentur. Cum autem radi
cati et fundati in caritate in interi
ori homine habitare christum tota mentis
fiducia noverimus: tunc incipiemus
cum ceteris sanctis etiam ad illa nos ten
dere: ut sagaci animo comprehendamus
que sit latitudo et longitudo et profun
dum et altitudo. Et non solum hoc sed
etiam supereminentem scientie caritatem
christi scire cupiemus: ut postquam hec
omnia fuerint in nobis ordine et rati
one completa: tunc impleamur in omni
plenitudine dei. Latitudinem et longi
tudinem et profundum et altitudinem de cor
poralibus ante dicamus: ut per ea ad spiri
alia transire valeamus. Verbi gratia fit
latitudo celi istius et terre. id est totius
mundi ab oriente usque ad occidentem.
longitudo a meridie ad septentrio
nem. profundum in abyssum et in inferno.
altitudo que super celestia sublimatur.
Sed quoniam a plerisque iuxta ecclesiasten ce
lum firmatur rotundum. et in spere mo
dum volvitur. nulla autem rotunditas la
titudinem et longitudinem habet. altitu
dinem quoque et profundum. sed in universis par
tibus coequalis est: necessitate compellimur
altitudinem angelos intelligere supernas
que virtutes: profundum vero inferos et que
infra eos sunt. longitudinem et latitu
dinem media que inter inferos superosque
consistunt. Et quia consequens est aut superis
aliquid aut inferis esse vicinum: quecumque
incipiunt ad meliora proficere et ad ce
lestia altaque consurgere. longitudo

appellentur: que vero inferiori parti prox
ima sunt et ad vitia declinant. his la
titudinis nomen impositum sit. Lata quippe
porta et spatiosa via est: que ducit ad
mortem. Hec universa et in cruce do
mini nostri ihesu christi intelligi queunt.
Ascendens quippe in altum captivam
duxit captivitatem. et descendit in in
feriora terre. et post altitudinem et pro
fundum in omnem terram exiit predi
catio crucis: atque ita et altitudinem et
profundum et longitudinem et latitudi
nem tenet. Nec mirum si crux christi
universa possideat: cum etiam is qui
crucifixus fuerit cum christo. eandem
habeat potestatem. Sciet quippe primum
latitudinem: ab inferioribus incipiens
et minora cognoscens. Deinde longitu
dinem eos qui in terra positi ad sub
limia et alta festinant. Post hec pro
fundum. adversarias contrariasque vir
tutes. que contra nos in hoc mundo
bellum gerunt. Ad extremum altitudi
nem. quia postquam noticiam earum ha
bentes fecerimus eas nobis esse sub
pedibus: tunc merebimur ad alta et ex
celsa conscendere. Nec putandum in hoc
finem laboris nostri esse. ut radicati et fun
dati in caritate possimus comprehendere
cum omnibus sanctis. que sit latitudo et
longitudo et profundum et altitudo: non
etiam omni studio nosse cupiamus
supereminentem scientie caritatem christi.
ut non simplex caritas supereminens
nota sit nobis. Nec iste sit terminus

habere noticiā supeminentis carita-
tis xpi: nisi addamus & aliud. ut su-
peminentē scientię caritatē ɔsequa-
mur. Sequo animaduertendum ē
quia grandem & infinitam xpc sci-
entię habeat caritatē. id÷ eorꝝ q̄ se
scire desiderant. qui in lege eī medi-
tant die ac nocte. qui uerba ītuit
in opa. & quod ore meditant ɔsūmāt
manu. Cui autē talis ē ut dignus
sit p scientiā suā habere xpi supe-
minentē caritatē. iste nichil debet
aliud pter scientiā cogitare. atq; ita
impleb itur omni plenitudine dei.
n̄ solum in p̄senti seculo. s; etiā in fu-
turo. ut qui hic plenus esse cepit stu-
dio. ope. lectione. post ea pfecti im-
pleatur dō. qui est plenitudo omni-
um se cōplente. Si autē qui po-
test sup omnia facere habundan-
tius quam petim⁹ aut intelligim⁹
sedm̄ uirtutē que opat in nob. ip-
si glā in eccłia & in xpo ihu. in om-
nib; generationib; seculi seclorꝝ amen.
Ad id quod sup̄dixerat propterea
curuo genua mea ad patrem ex q̄
omnis paternitas in celis & in terra
nominatur. ut det uobis secundū
diuitias suas uirtutē confortari.
& reliq. nunc infert. ei autem qui
potest sup omnia facere habun-
dantius quā petim⁹ aut intelligi-
mus. hoc ostendens se quidē iux-
ta imbecillitatē hominis postu-
lasse que ei ɔducibilia uidebant.

ceterum quantū ad rei ipsius p-
tinet ueritatē. plus deum ualere
tribuere quā rogat. & spes nr̄as
uinci effectib⁹ quia sedm̄ id qd̄ o-
portet orare nescim⁹. & sepe cont̄
nos petim⁹ estimantes eē pro nob.
Quanto enī melius erat egrotare.
& debilitate torqueri. quā fornica-
ri & xpi templum facere mbra me-
retricis. Potest ḡ deus non solum
sup id qd petimus. s; etiā sup id
quod intelligimus tribuere. Eueñ
interdum ut sensū nostrū non ex-
primamus in uocē. & mentē uerba
non explicent. tacito q; cogitatu ge-
mitib; inenarrabilibus ut ipse apos-
tolus ait. nescio quid dicere n̄ pos-
sum⁹. deprecem. Prestabit ḡ sup q̄
petimus aut intelligimus secun-
dum eā uirtutē que opat in nob.
ut quorū hic non iuxta meritum
nr̄m s; sup uota dat nobis aliqua
que nec petere ausi sum⁹ nec si pe-
tissemus. estimauim⁹ nos mereri.
ita & cetā tribuat que nec mēs po-
test cogitare nec lingua pferre.
Ipsi itaq; deo sit gloria semp. pri-
mū in eccłia que est pura n̄ ha-
bens maculam neq; rugam. & que
propterea glām domini recipere
potest quia corpus ē xpi. deinde
in xpo ihu qui in corpe assumpti
hominis cuius sūt uniuersa mbra
credentiū. omnis diuinitas inha-
bitet corpalit. Que quidē gloria

n̄ in presens tantū tempus extendi-
tur· ꝛ in futuris seculis terminat᷑· sed
in om̄s generationes· ꝛ seculū seculoꝝ inef-
fabili eternitate ꝑmanet· crescat· auge-
tur. Obsecro itaq; uos ego uinctus in
domino· ut digne ambuletis uocatio-
ne qua uocati estis. Potest ꝛ in xp̄i uin-
culis. et in carcere ꝑ martyrio constitutus hec scribere.
Melius autē est si uinctū domini in
xp̄i caritate dicamus· cui᷒ rei ꝛ clemēs
ad corinthios testis ē scribens. Uincu-
lum caritatis dei quis poterit enar-
rare? Et in p̄mo regnoꝝ libro legim᷒·
factum ē post uerba hec colligata ē
anima ionathe cū anima dauid.
Et ꝓpheta de ap̄lis· post te inquit se-
quent᷑ uinctis ferro manibus. Qui
enim xp̄m diligunt· sequunt᷑ eum
uinculis caritatis colligati. Est ꝛ alia
expositio· que an recipienda sit· nec ne·
erit ī potestate lectoris. uinculum
anime corpus hoc dicit᷒. et quia pau-
lus ob ministeriū euuangelii corp᷒
accepit· consequent᷑ uinctus xp̄i sit ap-
pellatus. Corpus hoc uinculum di-
ci· ꝛ eos qui in corꝑe uincti sūt uinc-
tos terre appellari· ieremias q; in se-
cundo alfabeto testat᷑ dicens. Ut hu-
miliaret sub pedib᷒ suis om̄s uinc-
tos terre. Et alibi hoc ip̄m legim᷒ ex ꝑ-
sona xp̄i dicentis his qui erāt in uin-
culis. exite· ꝛ qui in tenebris reuela-
mini. Potest quidem uinculū pecca-
ti hic· ꝛ tenebras ignorantie· aduen-
tu ꝛ ꝑdicatione xp̄i ꝓpheta ostendere

dissolutas. S; ꝛ superior sensus habet
locū qđ uinculum corpus sit· ꝛ tenebre
terrena hec habitatio· ubi sūt recto-
res tenebrarū· ꝛ montes tenebrosi·
ad quos pedes ꝓhibem᷑ offendere. Quod
autem ait. ut digne ambuletis uoca-
tione qua uocati estis· digne uocati-
one dei ambulare credendus ē· qui in-
gredit᷑ ꝑ eum qui dicit· ego sū uia.
et n̄ declinat neq; ad dexterā neq; ad
sinistrā· ꝛ auertit pedem suū ab om-
ni uia mala· complet᷑ q; in eo. a
domino gressus hominis dirigun-
tur. Cum omni humilitate ꝛ man-
suetudine· cū patientia. Qui terrā ꝛ
cinerē esse se nouit· ꝛ post paulu-
lū in puluerē dissoluendū· nūq̄
superbia eleuabit᷑. Et qui dei eternita-
te ꝑspecta breue ꝛ pene ad instar
puncti humane uite spatiū cogita-
rit· ante oculos suos semꝑ habebit
interitū· ꝛ erit humilis atq; deiect᷒.
Corruptibile enī corpus aggrauat
animam· ꝛ terrenū hoc tabernaculū
sensū opp̄mit multa curantē. Prop-
ter qđ cum omni humilitate dica-
mus· dn̄e non ē exaltatum cor me-
um· ne. e. s. o. m. Omnis autē humi-
litas n̄ tam in sermone quā in mente
est· ut humiles nos eē conscientia no-
uerit· ꝛ nūquā nos scire· uł intelli-
gere· uł aliquid esse estimem᷒. Man-
suetudo q; illa ē que nulla passione
turbat᷑· ꝛ specialiter ira ꝛ furore
n̄ rumpit᷑. Quā qui habuerit beati-

tudinẽ que dñi uoce pmissa ẽ ꝯseque-
tur: ut possideat terrã. id est impe-
rio corporis sui dñetur que subiecto. Et hec
sit eius prima hereditas: in carne nõ
carnalit̃ uiuere. Non nulli rugata
fronte. dimisso supcilio. uerbisque tru-
tinatis. auctoritatẽ sibi doctorum. i. iu-
dicũ uendicant. ñ quod ipsi dignum
aliquid arrogantia nouerint: sed quo
simplices quosque fratrum sui quedam
Arrogantia uideant comparatione nescire. Suf-
ferentes inuicem in caritate. Siquis
intelligit quid sit sufferentes inui-
cem in caritate: ñ putabit in scõs
uiros hoc ꝯuenire mandatũ: uerũ
in eos qui sũt in uirtutũ initiis
constituti. Scĩ quippe ñ habebunt
quod inter se inuicem sufferant: sed
hii qui quasi hoĩes aliqua adhuc
passione supant̃. Nec mirũ si ephe-
sii hec audiant: cum in multitudi-
ne credentiũ sint aliqui qui adhuc in-
uicem sufferre se debeant. Hoc ipsum
m̃ uidet̃ significare. i. illud quod ad
galathas scribit: alterutrũ onera
urã portate. Possum[us] ergo utrumque
testimoniũ. i. aliter interptari: ut
uel alterutrũ onera portare: uel
sufferre inuicẽ in caritate eos cõ-
plere dicamus qui diuites sunt:
et inopiam pauperum subleuant.
Siquis egrotanti fr̃i prebet obseq-
uium: suffert eũ in caritate. Siquis
in celibatu beatã transiens uitam.
aliũ qui uxorem habet. i. liberos. et
se ipsum uix potest pascere adiuua-
rit. i. ut cumque potest fuerit cõsolat[us]:
alienũ portasse onus laudabit̃. Siquis
matrẽ uel sororem uiduã cernens
egestate tabescẽ. non potest adiuua-
re: huic siquis porrexerit manũ:
sustinuit eũ in caritate. Siue autẽ
superiorem sensũ. siue posteriorẽ se-
quamur: nec peccantẽ fratrẽ. nec ino-
pem consolat̃. qui ñ habet caritatẽ:
i. ꝯtempnit uerba apli cõmonentis.
Debemus autẽ nos qui fortiores su-
mus infirmitates imbecilliorum por-
tare: et ñ nobis metipsis placẽ. Sol-
liciti seruare unitatem spirit[us] in uin-
culo pacis. Unũ corpus. i. un[us] spirit[us]:
sicut uocati estis in una spe uoca-
tionis urẽ. Ephesiis qui iam unita-
tem scĩ spiritus fuerant cõsecuti rec-
te dicitur: solliciti seruare unitatẽ
spc̃ in uinclo pacis. Qui enĩ quod ha-
bet seruandi: illi sollicitudo preci-
pit̃. Qui autẽ non habet: studiũ
illi ut habeat impat̃. Hic locus uel
maxime aduersus hereticos facit. qui
pacis uinclo dissipato atque corrupto.
putant se tenere unitatem spirit[us]:
cũ unitas spc̃ in pacis uinculo con-
seruet̃. Quando enĩ non in idipsũ
omñs loquim̃. i. alius dicit. ego sum pau-
li. ego sum apollo. i. ego cephe. diui-
dimus spc̃ unitatẽ: et eam in par-
tes. ac menbra discerpim[us]. Nec statĩ
aliquis illud opponat. Quoniam ergo di-
uerse sũt gratie. i. uaria carismata.

cum unitas custodienda sit spc. Sunt
quidem uarie donationes. s; in eodē
spū. & diu̾sa ministeria. s; idem dn̄s.
et multiplices op̄ationes. sed ipse do
min⁹ qui op̄at̄ omnia in omnibus.
Qd autē ait. unum corp⁹. et un⁹ spc.
uel simplicit̄ unum corpus xp̄i in
telligitur qd est ecclia. uel certe qd
ex uirgine est dignatus assumē. ne
illum quidem putent totiens cor
poratū. quotiēs in ueteri apparue
rit testamento. Et unus spc. un⁹ quip
pe largitor. et sanctificator est omni
um. Vel certe unū corpus ad uitā re
fert̄. et opera que grece dicunt̄ π ρα
κ τι κος Βιος. & unus spc ad sci
entiā & cōtemplationē. que pp̄
e uersat̄ in corde. et ab illis appella
tur θ ε ω ρ ι α. Cum ḡ membrum
quis fuerit ecclie nec ab uno eius
spū separat⁹. consequent̄ erit in u
na spe uocationis. Querit̄ quomo
do una spes uocationis sit. cū apud
patrē diuerse sīt mansiones. Ad qd
unā spem uocationis regnū celorū
quasi unam domū dei patris ēē di
cim⁹. & in una domo uarias mansi
ones. Alia enī glā solis. alia glā lune.
alia stellarū. Aut certe illud subtili⁹
indicat̄ qd in fine & cōsūmatiōe re
rū. in pristinū statū restituenda sīt
omnia. quando om̄s unū corp⁹ ef
ficiem̄. & in uirū p̄fectū reformabi
mur. et oratio p̄ nobis saluatoris
implet̄. pater da ut quom̄ ego & tu
unū sumus. sic & isti in nobis unū
sint. Non ignoro ī eo qd n̄c exposui.
sollicitu seruare unitatē spc in uin
culo pacis. spm̄ a plerisq; n̄ sanc
tum accipi. s; affectū mentis atq;
sententiā. iuxta quā omnium cre
dentiū erat aīa una & cor unum.
Et ab ap̄lo uirgini p̄cipit̄ ut sit
scā corp̄e & spiritu. carnis uidelicet
op̄e. et mentis affectu. S; generalis ex
planatio & ad spetialem int̄pre
tationē trahi potest. qd seruet uni
tatē spc in uinculo pacis. qui n̄ ira
p̄iat̄ omni uento doct̄ne. neq; ī mo
rem stulti q̄si luna mutet̄. n̄c di
abolo seruiens. n̄c deo. Habeat ue
ro unū corp⁹ bonoꝝ op̄um. & sem
per carnē suam templum deo exhi
beat. & unū spm̄. eadem semp̄ sen
tiens in una spe uocationis nequa
quā de p̄missionib⁹ ambigens. s; in
resurrectione & restitutione omni
um solida mte ofidat. Vnus dn̄s.
una fides. unū baptisma. un⁹ ds̄ et
pat̄ omniū. qui sup̄ om̄s. & p̄ om̄s.
& in omnibus. Quom̄ est alia fides
baptismatis deo & dn̄o. sic baptisma.
dn̄s. et fides. alia sīt a trib; singulis q
parit̄ nominant̄. Hoc autē dico pp̄t
sabelliū. qui eundē dm̄ patrē arbi
trat̄ et filiū. confundit q; p̄sonas.
dum eandē diuinitatē in utroq;
dep̄hendit. Ecce manifestissime un⁹
domin⁹ filius. & un⁹ ds̄ pat̄ uocat̄.
Quod ad corinthios q̄q; plenu⁹ scripsi.

S; nobis un⁹ ds pat ex quo omia. et
un⁹ dns ihc xpc per que omia: ⁊ nos
per ipm. Sicut enim deo pat n ad
imit filius ne dns sit. cu dns sol⁹
ipse dicat: ita & filio n aufert pa
ter ne ds sit quia pat ds tantu
m nominat. Legimus & i alio loco:
et scitote qm dns ipse e ds. Et alibi:
dns ds tuus. ds unus e. Si enim ut
estimant arriani ds pat solus e ds:
eadem consequentia solus erit dns ihc
xpc: et nec pat erit dns. nec filius
ds. S; absit ut n sit uel in dnatioe
deitas: ul in deitate dnatio. Vn⁹ e
dns. & unus est ds. quia patris ⁊ filii
una dnatio. una diuinitas e. Prop
terea & fides una dr: quia simulit
in patre & filiu et spm scm credi
mus. Et baptisma unu: eode enim
m et i patre & i filio ⁊ sco spu bap
tizam. & ter mergim. ut trinitatis u
nu appareat sacramentu: & n bap
tizamur i nominib; patris & filii et
spc sci: s; in uno noie quod intelli
git ds. Et miror qua consequentia i
uno uocabulo. eodem ope & eodem
sacramto. nate diuisitate arrius.
macedonius. & eunomius suspicent:
concordante i impietate discordia. ⁊ cre
ate in filio & spiritu sco cenosu fon
tem tenentes: diuisos hereseon riuu
los duxerit. Unu baptisma & cont ua
lentinu facit. quia duo baptismata ee con
tendit: et contra oms hereticos. ut sciat
se n habere baptisma: s; i una xpi ec

q. d. ds aliorum pat aliorum ds accipiend⁹ sit

clesia fonte esse uitalem. Potest unu
baptisma & ita dici. qd licet ter bap
tizem, ppt mysteriu trinitatis: tam
unu baptisma reputet. Vnu q; bap
tisma i aqua e. & spu ⁊ igne. et de quo
dns loquit: baptisma habeo baptiza
ri. Et alibi. baptismate meo baptizabi
mini. Diuisitas aute ppositionu in q
bus dr: un⁹ ds ⁊ pat omniu. qui su
per oms. & p oms. ⁊ in omnibus: di
uersam itelligentia sapit. Sup oms
enim est ds pat: qui auctor e omniu.
P oms filius. qui cucta transcurrit:
uadit q; p omia. In omnib⁹ spc scs:
quia nichil absq; eo e. Hec n est putan
du unu deum patre omniu esse co
munit: ut scil & ad irrationabilia
iumta nomi patris possit aptari: s; q
m si in dece hominib⁹ quinq; filius
⁊ qinq; seruus parit dicerent. horu
dece un⁹ est dns. ⁊ un⁹ pat. non utiq;
omniu patre. nec dnm omnium uo
carent: sic & i eo qd ait. un⁹ ds ⁊ pat
omniu: aliorum pat. aliorum ds accipiend⁹
est. Tale qd de creatis ⁊ deo. etia ze
non cu suis stoicis suspicat. que se
cut⁹ uirgilius ait. dm naq; ire p omis
celos. trasq; tractusq; maris. ⁊ reliq:
& pncipio celu. ac tras. camposq; li
quentes. lucente q; globu lune. tita
nia q; astra spc intus alit: totaq; in
fusa p art⁹ mens agitat molem: &
magno se corpe miscet. Quida hoc
qd scriptu est sup oms. & p oms. &
in omnib⁹. ad patre ⁊ filiu & spiritu

sanctū sic estimāt esse referendū. ut su
p omīa pat̄ sit. quia auctor ē omni
um. p omīs filius. quia p filiū creata
st omīa. in omnib; sp̄c scs. ipe enim
credentib; dat̄. et templū sumꝰ sp̄c sci.
qꝫ pat̄ et filius habitant ī nob. Vni
cuiq; autē nostrū data ē gratia sedm̄
mensurā donationis xp̄i. Licet ds̄
pater sup omīa sit. 7 per omīs sit. qꝫ
in omnibus. tam̄ gratia iuxta mēsu
ram credentib; datur. ñ quo ad men
surā spm̄ et gratiā tbuat ds̄. mag
nificentie enī eius ñ est numerus.
s; qđ iuxta mēsuram uasculor infun
datur. tantū muneris largiens. quan
tū potest ille cui donat̄ accipe. Nec e
nī ad mēsurā dat ds̄ spm̄. aut potest
habere mēsurā quod eq̄liter ubiq; dif
fusū est. Quod ut manifestius fiat.
impfcā licet ñ implens similitudi
nē. tamen p qđ possit intelligi quod
dicit̄. sumamus exemplū. Mare cer
te inmēsū est. qꝫ capacitas eius soli
deo nota. Exquo siqs uelit multis ho
minibꝰ secundum id qđ gestare que
unt tradere. necesse ē ut ad mēsurā
uni cuiq; tbuat. qꝫ partis eiꝰ mensurā re
cipiant. cuiꝰ solidū inmēsurabile est.
Ita qꝫ sp̄c scs inmēsus quidem ē. 7 nul
lo fine concludit̄. tam̄ unicuiq; dat̄
sedm̄ qđ expedit. Et simul notandū
qđ hec eadem gr̄a que attributa p
hibet̄. sedm̄ mensurā donationis
xp̄i data sit nobis. Propt̄ qđ di
cit. Ascendēs in altū captiuā duxit

captiuitatē. dedit dona hominibꝰ.
Quia sup̄ dixerat unicuiq; autē
nrm̄ data est gr̄a sedm̄ mensurā
donationis xp̄i. ut cōfirmaret hec
ipsa dona. que post paululū q̄ enu
merat dicens. qꝫ ipe dedit quosdam
quidē aplōs. quosdā autē prophas.
alios euglistas. qꝫ magistros. et reli
qua a saluatore esse donata. assump
sit testimoniū de lxvii psalmo. ut
sciamꝰ ~~alias~~ illas esse manubias hominibꝰ
distributas. qs xp̄c uictor emeruit.
Ascendens quippe in altū. captiuā
duxit captiuitatē. Hos qui nunc in
xp̄m credunꝰ de gentib; congregati.
cum essemꝰ creatura dei a diabolo cap
ti sumꝰ. qꝫ eius satellitibꝰ distributi.
Venit q̄ dn̄s ihc xp̄c sedm̄ ezechie
lem uasa captiuitatis asportās. qꝫ o
perto capite ne ab adūsariis cognos
ceret̄. predicauit his qui capti erāt
remissionē. et qui tenebant̄ ī uincu
lis solutionē. qꝫ nos de catenis hos
tiū qꝫ de cpedibꝰ liberauit. sicut il
lam in euglio mulierē. de qua ipe
cōmemorat. hāc autē filiā abrahā
quā ligauit sathanas iā decē qꝫ oc
to annis. ñ oportuit solui de uincu
lo hoc in die sabbati. liberatos q;
nos qꝫ p nouā captiuitatē de capti
uitate ueteri erutos secū duxit ī
celū. et his ipis quos de inimicor
manu uictor eripuit diūsa grati
arū dona largitꝰ est. Et eleganter
hic posuit dedit dona hominibus

cum in psalterio scriptū sit. accepit
dona ī hominibus. Verum ibi q̄a nec
dum factū erat. s; futurū ꝑmittebat.
propterea dicit̄ accepisse. hic u̓ cū
apostolus scribit quia iam dederat.
& in uniūso orbe ecclię fundate e
rant: idcirco n̄ accepisse scribit̄. s;
dedisse. Alij h̄c locum ita edisserūt
qd̄ ob id dn̄s n̄r ihc̄ xp̄c ad celos uic
tor ascenderit. ut inde angelos ce
teras q; uirtutes ad custodiā ecclia
rū suarū mitteret. Et dum indignꝰ
sit locus iste t̄renus sublimium po
testatū habere p̄sentiā. quodāmo
do iste sustinuerint captiuitatem.
ideo enī inquiūt ascendit ī altum:
ut captiuans captiuitatē dona ho
minib; largiretur. Hoc autē totum
ideo apl̄s replicat. ut quia supiꝰ dix
erat sufferentes inuicē in karitate.
sollicitī seruare unitatē sp̄c in uin
culo pacis. doceret ī diuisis carismā
tib; ecclīam ēē concordē. & n̄ statim
scismatū & dissensionū occasionem
dare. quia sc̄dm m̄suram donatiōis
xp̄i unusquisq; n̄r̄m accepisse dica
tur dona n̄ eadem. s; in unū corpꝰ
& unū sp̄m om̄s uocatos ēē. id est
ut sicut unꝰ dn̄s est. & una fides.
et unū baptisma. et unꝰ ds̄ pater:
ita et nos in karitate idip̄m simꝰ.
ī pacis uinculo seruantes sp̄c uni
tatē. Quod autē ascendit. quid ē
nisi quia & descendit ī inferiora t̄
re. Quia ascendisse n̄c dicit̄. ꝓp

terea ascendit quia ante descende
rat. Hoc enī sonat. qd̄ autē ascendit
quid est n̄ quia et descendit. Requi
rendū itaq; sup eo qd̄ alibi sc̄ptū ē.
nemo ascendit in celū n̄ qui descen
dit de celo filius hominis: q̄modo as
cendit ante descendens. Quando e
nī hec loquebat̄ post descensionē e ce
lis: se quondā ascendisse ad celos mon
strabat. Nec enī & illud parit̄ retrac
tandū. quoniā ipsa descensio & ascen
sio sentienda sit. utrū ne sc̄dm cor
pus localit̄. an sup corpus sp̄ualit̄:
uel certe usq; in Inferiora aut̄ t̄re
infernꝰ accipit̄. ad quē dn̄s n̄r salua
tor descendit: ut sanctoꝝ animas q
tenebant̄ incluse secū ad celū uic
tor abduceret. Unde & post resur
rectionē eius: plurima corpa iusto
rū in sancta ciuitate uisa sūt. Por
ro qd̄ infernꝰ in īferiori parte terre
sit: & psalmista testat̄ dicēs. Apta
ē terra & deuorauit dathan: & op
sup. og̃ abiron. Et idipsū in n̄ro
libro plenꝰ explicat̄. Alio q; loco le
gimꝰ. Veniat mors sup illos: et des
cendāt in infernū uiuentes. Qui de
scendit. ipse ē qui ascendit sup om̄s
celos: ut impleret om̄ia. Nunquid
corpalit̄ om̄s celos. et uniuersas sub
limitates. et celoꝝ circulos. q̄s phy
losophi speras uocāt. transiens atq;
transcendēs stetit ī summo celi for
nice. & ut ipso ūbo utar absidē. an
certe om̄ia corpalia contempnēs atq;

despiciens. et eterna contemplans. super celos id est super inuisibilia stetisse credendus est. Quod ego melius puto. Descendit quoque in inferiora terre. et ascendit super omnes celos dei filius. ut non tantum legem prophetas que compleret. sed et alias quasdam occultas dispensationes. quas solus nouit ipse cum patre. Neque enim scire possumus quomodo et angelis. et hiis qui in inferno erant sanguis christi profuerit. et tamen quia profuerit nescire non possumus. Descendit quoque ad inferos. et ascendit ad celos. ut impleret eos qui in illis regionibus erant. secundum id quod se capere poterant. Ex quo sciendum. quod antequam christus descenderet et ascenderet uacua fuerint omnia. et plenitudine illius indiguerint. Hic locus aduersus hebionem et fotinum uel maxime facit. Si enim ipse est ascendens in celum qui de celis ante descenderat. quomodo dominus noster ihesus christus non ante mariam est. sed post mariam. Hec non et contra eos qui duos filios insano errore confingunt. filium uidelicet dei et filium hominis. Ecce hic aptissime dicitur quod ipse sit ascendens atque descendens. Nec statim ista dicentes locum alteri heresi damus. que dimidiatam christi asserit dispensationem. sed sic unum dei et hominis filium confitemur. ne dispensationem assumpti hominis qua saluati sumus ex parte credentes. in parte truncemus. Et ipse dedit quosdam apostolos. quosdam autem prophetas. alios uero euangelistas. alios autem pastores. et magistros. ad instructionem sanctorum in opus ministerii. in edificationem corporis christi. Et ex hoc loco manifestissime comprobatur. patris et filii una diuinitas. Siquidem hoc quod nunc christus tribuisse describitur. in prima epistola ad corinthios deus pater dedisse narratur. Alios enim deus posuit in ecclesia primo apostolos. secundo prophetas. tertio doctores. deinde uirtutes. et dona sanitatum. opitulationes. gubernationes. genera linguarum. Quod sabellius non intelligens. patrem confundit et filium. dum eandem operationem esse non putat diuersorum. Et simul notandum quod hic apostolos. prophetas. euangelistas. pastores et magistros dedisse christus. ibi uero eosdem patrem posuisse memorat. Posuit itaque siue dedit pater et filius primo apostolos. secundo prophetas non illos qui futura uaticinentur quales in ueteri legimus testamento. sed qui infideles et imperitos arguant atque diiudicent. Tales quippe prophetas noui testamenti in alia esse epistola definiuit. Tertio euangelistas. quorum speciosi sunt pedes. ad annuntiandum pacem. Nec uero putandum quod sicut in superioribus tribus alios dixit esse apostolos. alios prophetas. alios euangelistas. ita et in pastoribus et magistris officia diuersa posuerit. Non enim ait alios autem pastores. et alios magistros. sed alios pastores et magistros. ut qui pastor est. esse debeat et magister. nec in ecclesia quamuis sanctus sit. pastoris sibi nomen assumet. non possit docere quos pascit. Vel certe aliter. ut unus atque idem presbiter ecclesie sit pastor

et doctor: pastor ouiū. magister homi
num. Homines quippe et iumēta sal
uos facies dn̄e. Arbitror hodieq; ī ec
clesiis quēadmodū pph̄a. ł euglista.
pastor quoq; īuenitur et doctor: ita pos
se et apl̄m reppiri. inq̄ aplatus signa
et inditia cōpleant͂. et eregione pluri
mos esse tā foris quā intus. tā in eccl̄ia
quā in heresib; qui pseudoapl̄i sīt. pseu
do pph̄e. et pseudoeuglistę. et pseudo pas
tores: et pseudo magist͂. Et de he
resib; quidē nulla dubitatio: q̄n sed̄m
falsam fidem. falsa uniūsa possideāt.
In ecclesiis autē nonne uobis uident̄ ēē
falsi pastores qui n̄ pascūt oues cum
disciplina. s; quasi mercennarii neq̄q̄.
ẽgis salutem cogitant. q̄d errauit n̄ ouer
tentes. et q̄d periit n̄ querentes. s; tan
tūmodo de ouib; lac et lanā. cibos uid͂l
et uestimēta captantes. Neq; ū absq; or
dine putem⁹ apostolū in hec subito
prupisse. uerū quia p̄miserat ēē sup
omīa et p omīa. ł in omnib;. et unicui
q; scōꝝ datā grām sed̄m m̄surā dona
tionis xp̄i. nunc addidit. alios apl̄os.
alios pphetas. alios euglistas. alios pas
tores et magistros ēē in eccl̄ia distribu
tos. q̄ necessarii sīt ad pfectionē instruc
tionēq; scōꝝ in op⁹ ministerii. ī edifica
tionē corpis xp̄i. quia cū corp⁹ dn̄i ec
clesia sit. et eccl̄ia de lapidib; constru
at͂. hii quos sup̄ memorauim⁹ in eccle
sia ꝯstitutos id habēt opis: ut sed̄m
dispensationē ł offitia s̄ credita. eccl̄iā
xp̄i id ÷ corp⁹ eius edificēt. Siqs ḡ n̄ edi

ficat eccl̄iam x̄. nec plebem s̄ subiectā
instruit. ut de subiecto s̄ pplo x̄ eccle
sia cōstruat͂: iste nec apl̄s. nec pph̄a.
n̄ euglista. n̄ pastor: nec magister est
appelland⁹. Donec occ̄ramus os ī unitatē
fidei. et agnitionis filii dei. ī uirū pfec
tū. in mensurā etatis plenitudinis x̄.
ut ult͂ non simus paruuli fluctuant͂s.
et circūlati omi uento doct͂ne: ī fallatia
hominū et astutia ad circūuentionē
erroris. Veritatē autē facientes. ī kari
tate augeam̄ in ipso p omīa: q̄ ē caput.
Querendū q̄s om̄s dixerit occ̄rere ī uni
tatē fidei. utrū nā om̄s homines. an om̄s
scōs: an certe om̄s q̄ rationis capaces sīt.
Videt͂ autē m̄ n̄ de omib; hominib; di
cere. quia multi uenti doct͂narū sīt. ł
flatu eoꝝ fluctib; ꝯcitatis. huc atq; illuc
hoīes incto cursu et uario ferunt͂ erro
re. Vnde omī studio laborandū p̄mū
in fidei occ̄rere unitatem. deinde ī eadē
unitate habere agnitionē filii dī. Quoꝝ
cū fuerit secura possessio. paruuli ēē
cessantes. ł m̄sura intioris hoīs recipi
entes. que m̄sura plenitudinis xp̄i ē.
pfecti uiri uocabulū sortiem̄. ita tam̄
ut ad ꝯsūmatā etatē plenitudinis xp̄i
om̄s credentiū turba pueniat. ł neq̄
q̄m in docmatib; fluctuās. ad instar
paruuloꝝ gurgite īfidelitatis ferat͂ ī
certo. dū uenti hinc inde pflante⁹ he
reticoꝝ uid͂l siue sapientiū secli diū
se cōpugnantes q; rationes naufragiū
audientib; aut īferunt aut minant͂:
dum alii absq; uoluntate fallatie. et tacō

que falsa sunt pdicant. alii u omni cal
liditate erroris laqueos oponentes nos
decipe et uincere festinant. Cum autem oc
currerit atq; puenerit sci in mensuram
supdicti uiri. tc intelligentes karita
tem xpi augebunt ieo omnia que ac
cepant semina ueritatis: habentes cor
pis ecclie caput dñm ihm. Quia u ait.
ut ult n simus paruuli fluctuantes.
t rel. se q; fluctuante et paruulum esse
ostestans? retractandum uidet utrum
hec scdm humilitatem locut sit. an ex
parte uides et ex parte cognosces. itel
lexerit quantum a pfecta absit scientia:
et iuera oscientie sue uba prupit. Si
qs g uult eu hec scdm humilitatem lo
cutum: illo utet exemplo. qn eram par
uulus loquebar ut paruulus. cogita
bam ut paruulus. Quando u fact sum
uir. euacuaui ea que erant paruuli. Ali
u ad ista respondeat. copatione multor
ad etatem pfecti uiri aplm puenisse: ad
ea u que scis reposita st. adhuc paruu
lum nuncupari. Siqde oms aplos qui
i xpo credunt paruulos ppha comemo
rat dicens. Ecce ego et paruuli mei qs
m dedit ds. Post hec attenti differendu
ne forte uere iuxta humilitatem n so
lum paruulum apls se esse dixerit. s; fluc
tuantem t omni doctinar flatu i diusa
raptatum: in fallatia hominum in neq
tia ad circuuentionis errorem. Et aut
uult et hec eu n de humilitate s; de
cosciencia ptulisse: dicit. Paulus apls
homo erat acuti et acris igenii: t qui

ad pmos quosq; disputantium conat
sagaci mte que erant iferenda pnos
ceret. Videbat g sepe ex utq; parte
sic dici: et tam ueri similia i reb; otrus
asseri. ut ambige faceret audientes.
Idcirco ut homo t adhuc ifragili cor
pusculo ostitut. circuferebat quide
omni uento doctine: s; n elidebat in
saxa: nec nauis eius gurgitib; imple
bat. Stabat quippe i puppi guber
naculum tenes. et spumantes hereseon
fluctus fidei securitate frangebat.
n tam intrepid et secur. nec quiet. et
placidos psptiebat uentos hic t in
de pflantes. et sollicita aure capta
bat uincebatq; contria. s; n erat illi
secura uictoria. Quia g aduersarior u
ba atq; rationes quib; uitatem euerte
nitebant uidebat n facile posse su
pari. et omni calliditate plenas dialeti
ce q; immo diaboli arte otextas. spe
rabat di auxilium ut omnem delibera
tionem de mte sua ppelleret. et certe at
q; defixe absq; ulla modestia crederet
ueritati. et augeret eam in dilectionem
xpi. quem sciebat et sui et toti eccle
corpis caput. Sciendum qd hic loc igco
manifestior sit. Hu autem in latinum
uerbum tnsfert e ubo: sensus sermo
nib; inuoluti obscurum fecere quod
dicit. Ex quo totum corp compactum ss
et cogluntinatum pomnem iuncturam ss
subministrationis scdm opationem ss
i mensuram uniuscuiq; menbri augmtum ss
corpis facit i edificationem sui i kari ss

tate. In fine rerum cum dm̄ facie
uidere cepim⁹ ad faciem. et ī mensu
ram puenerim⁹ etatis plenitudinis
xp̄i. de cui⁹ plenitudine nos omnes
accepim⁹. ita ut xp̄c non ex parte
sit s; tot⁹ in nobis. & relictis initijs
paruulorꝫ creuerim⁹ in eū uirum
de quo pp̄ha dicit. ecce uir oriēs no
men illi. et iohēs baptista cōmemo
rat. post me uenit qui ante me fac
tus est qm̄ ante me erat. tc̄ in occ
sū unius fidei. & uni⁹ agnitionis filij
dei quē nc̄ p uarietate mentiū. non
una nec eādem fide & agnitione cog
noscim⁹. totū corpus qd̄ prius dissipa
tū fuerat & ī diuersa laceratū. in su
am cōpagem iuncturāq; redigetur. ita
ut una subministratio. eadēq; opati
o. & uni⁹ etatis cōsūmata pfectio. totū
cresce faciat corpus eq̄liter. ł omnia m̄
bra iuxta mensurā suā incrementū
etatis accipiāt. Hec autē tota edifica
tio p quā ecclie p partes augetur corp⁹.
mutua ī se karitate cōplebitur. Totas
rationabiles creatās sub uni⁹ rationa
bilis animalis ītelligam⁹ exemplo. &
qdcumq; de hui⁹ menb's diximus
ł partibus. hoc sciam⁹ esse referendū
ad unāquamq; rationabilē creatūam.
Putem⁹ hoc animal ita p art⁹. uenas.
carnesq; laceratū. ut nec os ossi here
at. nec neru⁹ iungatur ad neruū. se
paratī oculi iaceant. seorsū nares.
man⁹ aliū locū teneāt. in aliū pie
ti sit pedes. & reliq̄ menbra ī hūc mo

dum int̄ se dispsa sit & diuisa. fin
ge aliquē uenire tante scientie me
dicū qui iuxta fabulas ethnicorꝫ es
colapiū possit imitari. & ī nouā fi
guram nouiūq; nom̄ uirbiū susci
tare. Hic necesse habebit unūquodq;
m̄brū suo loco restituere. & cōpagē co
pulare cōpagi. & quodā glutino par
tib; restitutis unū corpus efficere. Huc
usq; nobis una similitudo pcesserit.
Hunc in eandē similitudinem ad id
qd̄ intelligi uolum⁹. aliud ītḣat exem
plum. Paruul⁹ crescat. & occulto eius
in pfectā adolescat etatē. Suū manus
habebit augm̄tū. sua pedes sentient
incremta. uent̄ dū nescim⁹ implet̄.
humeri dū fallunt̄ oculi dilatant̄.
et omnia menbra p partes iuxta m̄
surā suā sic crescunt. ut tam̄ n̄ s
s; corpi uideant̄ augeri. Ita & ī resti
tutione omnium quando corp⁹ totius
ecclie nc̄ dispsū atq; laceratum uer⁹
medic⁹ dn̄s ihc xp̄c sanatūs aduene
rit. unq̄sq; sedm̄ m̄surā fidei ł agni
tionis filij dei. quē ideo cognosce dici
tur quia p̄us nouāt ł postea nosse
desiuit. suū recipiet locū. & īcipiet
id esse quod fuerat. ita tam̄ ut non
iuxta aliā heresim omīs ī una etate
sit positi. id ē omīs in angelos refor
ment̄. s; unūquodq; menbrū iuxta
mensurā et offitiū suū pfectū sit. uer
bi causa. ut angelus refuga id ē inci
piat qd̄ creatus ē. & homo qui de pa
radiso fuerat eiect⁹. ad culturā ~~terre~~

v. locus
repetitus.

paradisi iterū restituat᷑. Ista autem
uniuersa sic fient. ut inuicē int̄ se
karitate iungant᷑. et dum congaudet
menbrū menbro. & in alterius p̄
uectione letat᷑ corpus xp̄i ecclesia
p̄mitiuoꝝ habitet in celesti iherusa
lem: quā in alio loco apl̄s matrem
scōꝝ uocat. Idcirco ut sup̄ diximus
hec apud nos obscuriora sūt. q̄a me
taphoricos dicunt᷑ in greco: & om̄is
metaphora si de alia in aliā linguā
transferat᷑ ad uerbū. quib3dā quasi
sentib9 orationis sensus et germina
suffocant᷑. Hoc ḡ dico & contestor
in dn̄o. ut iam non amplius ambu
letis sicut & gentes ambulāt ī ua
nitate sensus sui. obscurati mente.
abalienati a uita dei. p̄p̄t ignoran
tiā que ē in illis propter cecitatē
cordis eoꝝ: qui desp̄antes semetip̄os
tradiderūt impudicitie. ī opationē
inmunditie om̄is. in auaritia. Hoc
ḡ ait. Dico uobis ephesii uosq3 cōtes
tor. ut quia occursuri estis ī men
surā etatis plenitudinis xp̄i. n̄ ābule
tis sic ābulant gentes: que idolis serui
entes & sensu et mente abutuntur
in praua. Que cum ideo accepit ani
mam & intellectū ut cognoscerent
dn̄m. abalienati sūt a uita eius. quā aliā
absq3 xp̄o n̄ nouim9: & ī sui cordis
ambulant cecitate. Atq3 utinā pec
casse sufficeret. uel sero agerēt pe
nitentiā. dampnarent q3 uitia in
quib3 iugit᷑ inhiarūt: esset reme

diū resipiscere post er[illegible]rorē.
Nunc u᷒ desperantes se & iuri
tū irrationabiliū bestiarū ceno
uoraginiq3 mergentes. tradider̄t
impudicitie atq3 luxurie. opantes
quicquid corpus uoluerit: mens
desiderauerit: libido suggesserit.
Et cū nichil omnino preterierit qđ
īmundū sit. hoc totum fecere in
auaritia: dum nunquā luxurian
do saturant᷑: nec eoꝝ terminum
habet uoluptas. Aut certe ultra
cōcessam uiri ad feminā coniunc
tionē ad maiora conscendūt: mas
culi ī masculos t̄pitudinē opantes.
& mercedē erroris sui ī semetipsis
recipientes. Vanitas sensus & men
tis obscuritas bifarie. in seculi hu
ius negotia. & in sapientiā secularē:
quando aut̄ ī his que mundi hui9
sunt & cito transeunt detinemur:
aut n̄ p̄futura cognoscim9. Nonne
nobis uidet᷑ in uanitate sens9 & ob
scuritate m̄tis ingredi. qui dieb9 ac
noctib9 in dialetica arte torquet᷑.
q̄ physicos p̄scrutat᷑. oculos t̄n̄s ce
lum leuat. & ult̄ p̄fundū terrar̄
et abyssi q̄ddā inane demergit. q̄
iambū struit. q̄ tantā metroꝝ sil
uā in suo studios9 corde distinguit
& congerit: et ut ad alterā partē
transeam. qui diuitias p̄ fas ł ne
fas querit. qui adulatur regibus
ut hereditates captet alienas. ī opes
cōgreget. qŭs eū in momto sit re

Q(uo)d uanitas
sens9 & m̄tis ob
scuritas bifari
e diuida
tur.

lucu[...]rus ignorat. Quod autē
ait. qui desp̄antes semet ipsos.
(alpigicotes)
id ē. ΑΠΗΛΠΗ ΚΟΤΕCΕ ΑΥ
(caysois)
ΤΟΥC. multo aliud in greco signifi
cat quā in latino. Desperantes
(alpigicotes)
quippe ΑΠΗΛΠΗ ΚΟΤΕC. no
(alpigicotes)
minant̄. ΑΠΗΛΠΗΚΟΤΕC autē
hy sūt qui postq̄m peccauerit n̄
dolent. qui nequaquam sencientes
ruinā suā feruntur in pronū. ⁊
tanquā bestie ferrū uidentes ī mor
tem ruūt. Pone m̄ duos ī uno ui
tio dep̄hensos. alterū qui intelli
gat plangat q; quod fecit. alterū
qui delectetur in scelere. et nō so
lum n̄ doleat. uerū etiā glorīet. ⁊
putet se p̄ quandā turpitudinē
palmā ⁊ uictoriā consecutū. Nonne
tibi uidet̄ ille dolere. ⁊ hic penit᷒ n̄
dolere. Exprimam᷒ si possim᷒ uer
(alpigicotes)
bum de uerbo. ⁊ dicamus ΑΠΗΛ
ΠΗΚΟΤΕC indolentes. siue indolo
rios. Nam et quidā philosophorū
ΑΠΗΛΗΤΙΑΜ id ē. indoloriam pre
dicauit. Hy qui naturas uarias in
troducunt. sciant p̄pterea gentes
ī uanitate sensus obscuratas m̄tib;
ambulare. quia ignorantie se ⁊ ce
citati dederint. Nemo enī imp̄it᷒
appellat̄ ⁊ cec᷒. nisi is q̄ cognoscere
non potest ⁊ uidere. Nec dicimus
cecū esse lapidem. ⁊ brutū ani
mal ignorare. quia n̄ ab eo queri
tur. nec eius natē est ut cognoscat
et uideat. Si autē in natā genti

um fuit ut dei uitā intelligerent
et uiderent. n̄ est choicoy ⁊ sp̄ua
liū natā uaria s; uoluntas. Dixe
ram᷒ sup̄ op̄atione inmunditie
omīs in auaritia. n̄ ad auaritiā ut
sonat simplicit̄ p̄tinere. s; ad libi
dinē atq; luxuriā. Debem᷒ hunc
sensū alterius loci testimonio cōp
bare. In p̄ma ad thessalonices ep̄lā
scribit̄. Hec ē enim uoluntas dei
sanctificatio ur̄a. ut abstineatis uos
a fornicatione. ut sciat unq̄sq; ues
trū suū uas possidere ī sanctificati
one ⁊ honore. n̄ in libidine deside
rij. sicut ⁊ gentes que n̄ nouerūt
deum. ut neq̄s supgrediat̄ ł circū
scribat ī negotio fratrē suū. quo
niā uindex est de hys omnib; d̄s.
sic̄ et p̄diximus uobis ⁊ testificati su
mus. Non enī uocauit nos d̄s in ī
munditiā. s; in scificatione. Diligen
ter obserua quia ad castitatē nos p̄
uocās ⁊ uolens uxorib; tantū ēē cō
tentos dixerit. neq̄s supgrediat̄ ⁊
circūscribat ī negotio fratrem suū.
id ē. ne suā coniugem derelinquēs.
alteri᷒ polluere querat uxorem. Ubi
nos habem᷒ ł circūscribat ī negotio
frēm suū. in greco legit̄. ΚΑΙΠΑΕ
ΟΝΕΚΕΤΕΙ. ΕΝ ΤΩ. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙ.
ΤΟΝ. ΑΔΕΛΦΟΝ. ΑΥΤΟΥ. ΠΛΕΟ
ΝΕΞΙΑ autē auaritia nuncupat̄.
quā nos possum᷒ unū ubi trasferen
tes sic ī presenti loco exponē. ut ne
q̄s supgrediat̄ ⁊ auarus fraudet in

negotio frēm suū. Que consequentia
est uel in illo capitulo qđ nc̄ ad ex
emplū uocauim⁹. uel in hoc qđ prin
cipalit̄ ad ephesios conat̄ expone.
inter impudicitiā & inmunditiam.
castitatē quoq; et affectū cōiugalem:
extra ordinare repente auaritiā no
minari. Non uobis molestū sit. si
diu ī obscurioribꝫ inmoremur. Causa
ti enī in principio sumꝰ int̄ omnes
pauli epystolas: hanc uel maxime
uerbis et sensibꝫ inuolutā. Vos au
tem n̄ ita didicistis xp̄m. si tam̄ il
lum audistis: & ī illo docti estis. Si
om̄s qui xp̄m audire uident̄ audi
rent. nunquā ad ephesios ł certe il
los quibꝫ sacramentum xp̄i reuela
uerat apl̄s diceret: si tamen illū
audistis. Discere autē xp̄m: idipsū
ē quod nosse uirtutē. & audire il
lum. n̄ differt ab illo si dicēt audire
sapientiā. iusticiā. fortitudinem.
temperantiā. & cetā quibꝫ xp̄c uoca
tur. Siq̄s ḡ xp̄m audiuit. & didicit
n̄ ambulabit in uanitate sensus
sui. n̄ obscuratꝰ mente gradiet̄: neq;
erit abalienatꝰ a uita dei. Habebit
etiā scientiā ignoratione discussa:
& inmisso tenebris lumīe. omis de
oculis cordis eiꝰ cecitas auferet̄. Ad
cū habuerit. n̄ se tradet impudi
citie. nec operabit̄ omne inmundi
tiā in auaritia: concessos fines preter
grediens nuptiarum. Si autē aliquan
do contigerit ut aliq̄ passione supe

tur: dolebit sup uulnere suo.
et cōscientie tormenta patietur:
quia liberā frontē. & puritatē
inmaculate mentis amiserit. Disca
mꝰ ḡ xp̄m & audiamꝰ illū. siq̄s
est qui potest dicere. an experim̄
tū queritis eiꝰ qui ī me loquitur
xp̄i: Curramꝰ ad eū diebꝫ ac noc
tibꝫ: ad os eiꝰ & ad eloquiū eiꝰ pen
deamꝰ. Xp̄c nobis loquit̄: ip̄c sc̄i
sūt uerba que pmit. Statuit enī
d̄s in ecclia primum apl̄os. secun
do prophas: tercio doctores. Sꝫ nec il
lud est desperandū quod aliqn̄ ip̄e
in m̄tibꝫ nr̄is xp̄c loquat̄: & p se
metipsū nos doceat: et organū oris
n̄ querat alienū. Tantū n̄ simꝰ sub
diti peccato. n̄ corpꝰ nr̄m delicta
possideat: & ingrediet̄ in illud sa
pientia. Sicut est ueritas ī ih̄u.
Vocabulū ih̄c. int̄dum eū hominē
significat q̄ a deo uerbo ē assūpt⁹
ex uirgine. iuxta illud. uocabis no
m̄ eiꝰ ih̄c. ipse enī saluabit popu
lū suū a peccatis eius. ł alibi. Iħc ḡ
fatigatꝰ de uia. & reliq̄. int̄dū ue
ro deū uerbū. nobis enī unꝰ d̄ns
ih̄c. p quē om̄ia. Siqn̄ ḡ dicit ih̄c.
ego sum uita & ueritas. iuxta id
dicit qđ filius dei ē. cum autē scri
bit paulus sicut est ueritas ī ih̄u.
de templo corpis loq̄t̄. in quo habi
tat u̇bum d̄s. uerbum enī caro
factū est ł habitauit ī nobis: n̄
forte utrūq; de deo u̇bo intelligen

dum. quod quoniam habitet in eo ui-
ta, et ipse sit uita. sicut enim habet
pater uitam in semetipso. ita et filio de-
dit uitam habere in semetipso: sic et ue-
ritas dicatur filius. et ipsa habitare
in eo monstretur. Hec autem dicimus non
ihesum a christo separantes. nec rursum
deum uerbum ab eo quem assumpsit
homine alterum esse dicentes. sed secundum
intelligentias affectuum. uel locorum.
illum quem unum esse credimus filium
hominis et filium dei: et ante uirgi-
nem et post uirginem. alium atque alium
nuncupantes. Potest autem et aliter
intelligi: sicut est ueritas in ihesu.
In nullo patriarcharum. in nullo prophetarum.
in nullo apostolorum ueritas fuit: ni-
si in solo ihesu. Alii enim ex parte co-
gnoscebant et ex parte prophetabant.
et per speculum uidebant in enigmate:
in solo ihesu ueritas dei apparuit que
loquitur confidenter. ego sum ueritas.
Que credentibus in se iuxta analo-
giam fidei tribuit libertatem. Qui enim
cognoscit ueritatem: a ueritate liber-
tate donatur. Et ipsa ueritas propterea for-
mam serui assumpsit et humiliauit
se facta obediens patri usque ad mor-
tem: ut seruum redderet liberum. Ubi
enim spiritus dei est: ibi libertas. Si uolu-
mus formam liberi in ihesu faciem-
que cognoscere ueritatis. ascendamus cum
eo in montem: uideamus eum trans-
figuratum. ubi et uestimentum eius id est
scripture que de eo annuntiantur im-

mutantur: et moyses quoque et helyas. id est
lex et prophete uidentur in gloria. Quam-
diu dominus formam serui non mu-
tat. nec ascendit in montem: lex in sor-
dibus. prophete in squalore uersantur. Cum
ille ad superiora conscenderit. et uesti-
menta sua uoluerit immutare: in-
tellectusque de seruo fuit clarus et li-
ber: tunc moysi quoque et helye et facies et
uestimenta mutantur. Deponere uos
secundum priorem conuersationem ueterem
hominem: qui corrumpitur secundum de-
sideria erroris. Quia uidetur iuxta
ordinem textumque sermonis scatere sen-
tentia: sic legendum est. Uos autem non
ita didicistis christum si tamen illum audi-
stis et in illo docti estis: deponere uos se-
cundum priorem conuersationem ueterem
hominem qui corrumpitur secundum desidia
erroris sicut est ueritas in ihesu: ut sit
sensus. Quomodo est ueritas in ihesu. sic e-
rit et in uobis quod didicistis christum et au-
distis illum: et docti estis deponere secun-
dum priorem conuersationem ueterem ho-
minem qui corrumpitur iuxta desideria
errorum. Ueterem autem hominem quem
precepit deponendum: inueteratum in
malitia arbitror appellari. Iste enim
secundum priorem conuersationem et desi-
deria erroris semper errans. et in opere
erroris helluans: corrumpitur atque uio-
latur. Et quia indesinenter in desideriis
uersatur erroris. et numquam cessat a uitio.
nequaquam corruptus dicitur sed corrum-
pi: quod per singulos dies. horas. puncta.

atq; momenta corrūpit̄. intīcipit̄.
uiolat̄. Sermo ū dei qui ideo intīficat
ut uiuificet mortuū. ut uiuificat⁹
dn̄m req̄rat. quē ante initium nes
ciebat. non corrūpit. s; intīficat uete
rē hominē. Ego enī occido ait. & ui
uifico. Et cū interficeret illos. tīque
rebant eū. Nec putem⁹ hoc qđ nūc
ait qui corrūpitur sc̄dm̄ desideria er
roris illi ēē contrīum qđ in alio lo
co scriptū est. et si ext̄ior homo nost̄
corrumpit̄. s; is qui int̄ior ē renoua
tur de die in diem. quia corruptio
ext̄ioris hōis. interioris hominis re
nouatio ē. & econtra int̄ioris homi
nis corruptio. ext̄ioris ē instauratio.
Estimet aliq̄s simplicit̄ paulū loq̄.
Siq̄s templū dei corrupit. corrum
pit illū deus. Templū enī dei scm̄ ē.
quod estis uos. Sz; forte ⁊ ibi aliq̄d
lateat. qđ apud nos uidebat̄ absco
ditū. Si templū dei nos sum⁹ secun
dū id quod scribit̄. templū enī dei
scm̄ est quod estis uos. & alius ē q̄
corrūpit templū dei. aliud qđ cor
rumpit̄. querendū est q̄s sit ille q̄
templū corrūpat dei. Si inueneris
hostes ihr̄lm corrūpentes atq; uio
lantes templū de lapidib; extructū.
uidebis parit̄ omnē corrūpentē &
uiolantem templū dei. quē corrū
pet & uiolabit d̄s. ulciscens corrup
tionē templi sui. Uerūtamē ⁊ tēplū
qđ se p̄buit. uiuens quippe ē atq;
sensibile insidiis corrumpentis. lu

et penas p hoc ipsū qđ corruptū
atq; uiolatū. spiritū incorruptio
nis amisit. Renouari autē sp̄u
mentis ur̄e. & induite nouū hōiem
q̄ sc̄dm̄ d̄m creat⁹ ē. in iusticia et
sc̄itate ūitatis. Nec ī sensu renoua
mr̄ absq; sp̄u. nec ī sp̄u absq; sensu.
s; renouam̄ cōiuncti ī sp̄u sens⁹ nr̄.
ut quomō psallim⁹ sp̄u. psallimus ⁊
sensu. oram⁹ sp̄u. oram⁹ & sensu. sic
ī sp̄u sens⁹ nr̄ renouem̄. ut cū sens⁹
mund⁹ fuit atq; purgat⁹ & ab omī
macl̄a sordide cōcretionis alien⁹. tc̄
ei iungat̄ & sp̄c. et ita quodā int̄ se
glutino unitatis copulent̄. ut neq̄
quā simplex sp̄c. s; sp̄c sens⁹ ēē dica
tur. Cū autē renouati fuerim⁹ in
sp̄u qui nr̄ sens⁹ ē sp̄c. tc̄ induem̄
nouum hominē qui sc̄dm̄ d̄m cre
atus est. Ad quidem alius ūbis idip
sū puto ēē quod ī alio loco d̄r. indu
ite uos xp̄m ih̄m. Iste quippe ē nou⁹
homo q̄ uniūsi cr̄edentes debem̄ idui atq;
uestiri. Quid enī in hōie q̄ a saluato
re nr̄o assūptus ē n̄ nouū fuit. Con
cept⁹. natiuitas. part⁹. infancia. doc
trina. uita. ūtutes. ⁊ ad extremum
crux ⁊ passio expolians ī ea princi
pat⁹ & contrarias fortitudines. resur
rectio q̄; ⁊ ascens⁹ in cęlū. Hic ḡ uere
creat⁹ est ī iusticia ⁊ sc̄itate ūitatis.
quia d̄s uer⁹ dei ueri fili⁹ fuit. ⁊ to
ta ī illo religio atq; iusticia. dei ueri
tate cōpleta est. Cui ḡ cōuersationē
illius imitari potest. & uniūsas ī se

exp̄mere uirtutes. ut sit mansuetꝰ &
humilis corde. & ponat animā suā
ꝑ amicis. ut ille posuit ꝑ ouib; su
is. uerberatꝰ n̄ respondeat. maledic
tus n̄ remaledicat. s; uincat ī humi
litate sup̄biā. iste indutꝰ est nouū
hominē. & dicere cū ap̄lo potest. uiuo
autē iam n̄ ego. uiuit ū in me xp̄c.
et. imitatores mei estote sic̄ et ego x̄.
Potest ꝗ̄ uerba iohis assumē. qui dic̄
se ī xp̄o credere. debet sic̄ ille ambu
lauit & ip̄e ambulare. Qđ autē ait.
qui sc̄dm deum creatus ē. n̄ idip̄m
sonat ī latino sermone qđ in greco.
Creatio quippe apud nos generatio
uł natiuitas dr̄. apud grecos ū sub
noīe creatiōis. uerbū facturę ł cōdi
tiōis accipit̄. et quod apud nos con
ditio. hoc apud grecos creatio sonat.
Unde & heresis natiuitatē xp̄i calūp
niās. salomonis usurpat exemplū.
dn̄s creauit me initiū uiarū suaꝝ.
Considerandū ꝗ̄ quia creatio atq; cō
ditio. nūquā nisi ī magnis reb; no
minent̄. Verbi causa. mundꝰ creatꝰ.
urbs cōdita. Domus ū quāuis mag
na sit. edificata potiꝰ dr̄ quā condi
ta uł creata. In magnis enī opibꝰ
atq; facturis. uerbū creatiōis assumi
tur. Exquo animaduertendū istū nouū
hominē qui iuxta dm̄ in xp̄o crea
tus ē. magnū dei opꝰ esse. & eminē
ult̄ cetās creaturas. cū sic cōditus
ēē dicat̄ ut mundꝰ. et initiū uiarū
dei. & ī exordio omniū elemētoꝝ sit

creatus. Propt̄ quod deponentes
mendatiū. loquimini ueritatē unꝰ
qisq; cū ꝓximo suo. qm̄ sumꝰ inuicē
mēbra. Non simplicit̄ ut quidam
putāt. nec moralit̄ ap̄ls p̄cepit m̄
datio derelicto. cū ꝓximis ueritatē
loquendā. Alioquin si tantū cū ꝓx
imis loqm̄ ueritatē. quicūq; n̄ fue
rit ꝓximus. debet audire mendatiū.
Quod quidē in lege p̄ceptū. non adul
terabis uxorē ꝓximi tui. Si ꝓximꝰ tan
tū ꝓpinqꝰ uł amicꝰ accipit̄. adult'ia ī
alienos iure ꝑmittet. Sz ꝓximū uocat
omnē hominem. qui ex eodē nobiscū
parente generatus ē. Quod quidē & pa
rabola illa significat ab ihr̄lm iericho
hominis descendentis q̄ incidit ī lat
nes. & sacerdote & leuita p̄tereuntibꝰ
a samaritano curatꝰ. & ad stabulariū
euectus. Affirmat autē post hec dn̄s
eū esse ꝓximū qui illi miām fecerit.
uolens ostendē oīs homines omni
bus esse ꝓximos. & hoc quidē sic in
tellectū. edificat audientes. Ceterū id
quod sequit̄ qm̄ sumꝰ alt'utrū mem
bra. magis m̄ uidet̄ significare mys
teriū. et de his dicē qui nobis fide
& uirtute sūt ꝓximi. Membra quip
pe alterutrū non sūt. n̄ fideles & in
fideliū. & xp̄iani xp̄ianoꝝ. et ꝑfecti e
oꝝ q̄ sūt plene cōsūmateq; uirtutis.
Propt̄ quod paulus ip̄e ꝑfectꝰ in ep̄la
alia loquebat̄. Sapientiam aūt loquim̄
int̄ ꝑfectos. Ergo hoc iubet ut unꝰ
qisq; mystica atq; secreta queq; & ea

que dei ueritate sit plena loquatur cum
primo suo. Et dies diei eructet uerbum.
et nox nocti indicet scientiam. hoc est cla
ra queque et lucentia hijs indicet qui
merentur audire. uos estis lumen mun
di. porro tenebrosa et inuoluta et omni
sacramentorum nocte uelata hijs referat.
qui et ipsi nox. tenebre. et caligo sunt.
De quibus dicitur. et caligo sub pedibus eius.
haut dubium quin dei. Nam in monte
syna moyses ingreditur turbinem et caligi
nem. ubi erat deus. Et de ipso deo scriptum est.
posuit tenebras latibulum suum. Loquatur
itaque ueritatem atque mysteria unusquisque cum
primo suo. et non det sanctum canibus neque
mittat margaritas suas ante porcos.
sed quicumque oleum habuerint ueritatis. illos
in thalamum sponsi. et conuiuium regis in
ducat. Porro quod ait loquimini uerita
tem unusquisque cum primo suo. sciamus de
zacharia propheta sumptum. Irascimi
ni et nolite peccare. De quarto psal
mo hoc usurpatum nulli dubium est. et
uidetur illi esse contrarium quod alibi dicitur.
Nunc autem deponite et uos omnem iram
et indignationem et malitiam et blasphe
miam. et turpem sermonem de ore uestro.
Sed et simpliciter intellectum nocet. dum
putant ire frena laxata. Duplex autem
non solum apud nos. uerum etiam apud phi
losophos ire nomen accipitur. uel cum iniu
ria lacessiti naturalibus stimulis concita
mur. uel cum requiescente impetu et furo
re restricto potest mens habere iudi
tium. et nichilominus super eo quod putatur

ultionem
lesisse desiderat. Arbitror itaque de pri
ore ira nunc dictum et nobis quasi ho
minibus esse concessum ut ad indignam alicuius
rei faciem moueamur. tranquillitatemque
mentis uelud lenis quedam aura pertur
bet. nequaquam tamen intumescentes gur
gites furoris impetu subleuemur.
Firmianus noster librum de ira dei docto
pariter et eloquenti sermone conscrip
sit. quem qui legerit. puto ei et ad ire
intellectum satis habundeque posse suf
ficere. Sol non occidat super iracundiam
uestram. Si simpliciter hunc solem in
telligimus qui oculis carnis aspicitur. pec
camus quando irascimur. et occidente sole
iracundia perseuerat. Non peccamus autem
quando uerbi gratia a prima hora usque
ad undecimam irascentes. faciamus quod
indignatio. furor. ira. suggesserint.
Quo sensu nichil michi uidetur absurdius.
quasi non queat quispiam ab ortu solis
usque ad occasum in tanta scelera deba
chari. quanta totius uite sue lacrimis
non possit expiare. Aut non magis ira
locum in die habeat. cum utique nox requi
es sit furoris. et succedente somno
etiam si irascimur in diem iracundiam
differamus. Quia ergo uerus sol sic occidit
super malos prophetas iuxta illud quod
scriptum est. occidit sol super prophetas iustos
meridie. ita etiam super omnes occidit
peccatores. nequaquam eis ortus sui lu
men indulgens. precepit nunc apostolus ne
talia faciamus furore superati per que
nobis sol occidat. et principale cordis

tenebris inuoluatur. Quidam putant sic ac
cipiendum hoc esse simpliciter. quomodo et
illud quarti psalmi unde ipsum
sumptum uidetur. que dicitis in cordibus
uestris. et in cubilibus uestris conpungimini. id est
quecumque in die uel opere. uel sermone. uel
cogitatione peccatis. hec succedente
penitentia purgate per noctem. et ira
sit breuis. nec in diem crastinum dif
feratur. Neque locum detis diabolo. Dia
bolus grecum uerbum est. quod latine di
citur criminator. Lingua uero hebrea satan
appellatur aduersarius siue contrarius. et ab
apostolo belial. hoc est absque iugo. quod de
collo suo dei abiecerit seruitutem.
quem aquila apostatam transtulit. Et scien
dum ubicumque in ueteri lege filii pesti
lentie scribantur sicut ibi. filii autem
beli pestilentie filii. ibi in hebraicis
uoluminibus belial hoc est diabolum pro
pestilentia nominari. licet plurimi pro
belial corrupte in apostolo belia uel beliab
legant. Nolite itaque ait dare locum dia
bolo qui tanquam leo rugiens querit adi
tum per quem possit irrumpere. Quomodo enim
pater et filius stant ante ostium. et pulsant
ut intrent. et cenent cum eo qui se re
cepit. ita et aduersarius semper in nos est
paratus irrumpere. et cum locum dederimus
ingreditur. Solet autem antequam ueniat
quedam iacula premittere. et precursorem
aduentus sui facere cogitationem. Hanc si in
corde nostro nos susceptam nutrierimus in
trinsecus et crescere fecerimus. cum in no
bis plenam suam auctam uiderit. et ipse au

debit intrare. Denique in iude scarioth
cor primam sagittam iecit. ut traderet
saluatorem. Quam si exceptam miserabilis
ille non fouisset. nunquam post intinc
tum panem in parabside intrasset in il
lum sathanas. Simulque et illud diligen
ter attendite. quod non inuenit diabolus
locum introeundi in iudam cuius pectus
iam ante percusserat. non in conuiuio salua
toris. quia tunc uel maxime in potesta
tem dampnationis eius. qui nec humanitate. non cle
mentia. nec mansuetudine eius uin
cimur. quem detestamur indigne. Porro hu
ic quod nunc precepit neque locum detis dia
bolo. illud de ecclesiastico comparatur. si spiritus
potestatem habentis ascenderit super te.
locum ne dederis ei. Ille temerarius et
superbus uult ascendere. uult superbire.
sed etiam si te oppressum putauerit. et se
extulerit. tu ne dederis locum. Potestas
quippe diaboli non in temeritate illius
atque iactantia. sed in tua est uoluntate.
Qui furabatur iam non furetur. Magis au
tem laboret manibus suis quod bonum
est. ut habeat communicare ei qui in
diget. Quia hii qui in uite istius ne
gotiis conuersantur. propter alimenta et usus ne
cessarios coguntur aliqua uel emere uel
uendere. et lucrum de negotiatione sectari.
et difficile est etiam eos qui actus passi
omnibus liberi sint. fornicatione uidelicet uio
lata. adulterio. et homicidio. hoc uitio
non teneri. propterea nunc ephesios monet ne
sub occasione emolumenti furti crimen
incurrant. furtum nominans omne quod al

terius dampno querit˜. iustū autē
ē ut manib; suis unusquisq; opan˜ .
uictum labore acquirens. impertiat n̄ ha
bentib;. Neq; ū art. magis autē laboret
operando manib; suis quod bonū est.
ut n̄ indigeat. & habeat uictū. ⁊ nul
li molestiā exhibeat. s; laboret inquit
manib; suis qd̄ bonū ē. ut habeat
un̄ communicet indigentib;. Qui ḡ ad h̄
tantū laborat ut ipse n̄ egeat. ⁊ ace
teris cōthat manū. quāuis applaudat
s. tam̄ ap̄li p̄cepta n̄ fecit. Potest autē
⁊ alit̄ intelligi qui furabat̄ iā n̄ fu
ret̄ ⁊ rel. propt̄ illud qd̄ sc̄ptū est de
pseudoꝓphis. qui furant̄ sermones u
nusquisq; de ꝓximo suo. & ī euḡlio. om̄s
qui uenerunt ante me fures fuerūt
⁊ latrones. et ad romanos. q̄ predicas n̄
furandū furaris. qd̄ furta ꝓhibeam̄
face spūalia. Neq; enī hoc quod seq̄t̄.
magis autē laboret operando manib;
suis quod bonū est. ad uite hui; ne
cessaria digne referri potest. ut bo
nū dicat̄ quod ꝑiturū est. & ad mām
monā iniquitatis ꝑtinet. Quāuis e
nī iustus labor opes habeat absq; t̄
gūsatione quesitas. satis habebit si
n̄ dicant̄ malū. ceterū bonū n̄ po
terūt appellari. Igit̄ operat̄ bonum
qui declinat a malo. ⁊ facit bonū. et
operat̄ in agro aīe sue ut spūalib; pa
nib; impleat̄ ut possit cōmodare esuri
enti & necessitatē sustinenti. dās ī tē
pore cibaria conseruis suis. Si autē ta
lis ē qui operat̄ bonū. ḡ ⁊ is q̄ furat̄

consequent̄ uerba furat̄ ⁊ dogmata. de
furto uiuēs. de furto s̄ ceruicalia cō
suens. & sc̄pturarū pannos hic in
de colligēs. ut possit tunicā facere
consutilem que de deorsū ē n̄ de sur
sū. Tunica enī eccl̄ie hoc ē corp; x̄
desup contexta ē. et nulla ex parte cō
sutilis. que n̄ ab inimicis quidem
scindi potest. Omis sermo malus
de ore uro n̄ ꝓcedat. s; siq̄s bon; ad
edificationē oportunitatis. ut det
grām audientib;. Bon; sermo ē ad
edificationē oportunitatis dās grām
audientib;. qui docet uirtutes sequen
das. uitia fugienda. malus q̄ ad pec
cata ꝓuocat. et ꝓnos magis incitat
ad ruinā. Pro eo autē quod nos posu
im; ad edificationē oportunitati. hoc
ē qd̄ grece dr̄ ΤΗΣ ΧΡΕΙΑΣ. ī latinis
codicib; ꝓpt̄ euphoniā mutauit in
terpres. & posuit ad edificationē fi
dei. Quotienscūq; ex sermone nost̄
alius ꝓficit. q̄ iuxta oportunitatem
loci. tempis. ⁊ psone edificat audien
tes. bon; de ore nr̄o sermo ꝓcedit.
Quotiēs ū loquim̄ aut n̄ in tempe.
aut n̄ in oportuno loco. aut n̄ ut
conuenit audientib;. totiēs sermo ma
lus ꝓcedit de ore nr̄o ad destruc
tionē eorū q̄ audiūt. Considem; itaq;
qd̄ loq̄mur. quia ꝓ omī otioso uer
bo reddituri sum; rationē in die iu
dicii. Et etiā si n̄ ledam; n̄ tam̄ edi
ficem;. mali ubi nobis luenda sit
pena. Et nolite contristare spiritū

sanctū dei· in quo signati estis in die
redemptionis. Meror sancti sp̄c sic
intelligend⁹ quom̄ ira. ⁊ somn⁹. ⁊ ce
terę ī humanā similitudinē passio
nes. n̄ quo contristet̄ sp̄c. ⁊ ullam p
turbationem diuinitas sentiat. s; quo
ex ūbis nr̄is dei discam⁹ affectū. q̄d
mereat quotiēscūq; peccam⁹. ⁊ defle
at peccatores. Nam ⁊ saluator ī cor
pe constitut⁹ fleuit ihr̄lm. et om̄e ho
minū genus in pp̄ha deplorat di
cens. Heu m̄ anima quia pijt reue
rens a t̄ra. et qui corrigat int̄ ho
mines n̄ est. om̄s in sanguine iudi
cant̄. Et in ezechiel op̄a quondā sc̄e
ciuitatis enumerās ait. in omnib;
istis contristabas me. Signati autē sum⁹
sp̄u dei sancto. ut ⁊ sp̄c nr̄ et aīa im
primant̄ signaclō dei. et illā recipi
amus imaginē et similitudinē. ad
quā in exordio cōditi sum⁹. Hoc signa
culū sc̄i sp̄c iuxta eloquiū saluato
ris deo inprimente signat̄. Huc enī
ait signauit pat̄ d̄s. Signat̄ ḡ a pa
tre spiritu sancto om̄s qui ex eo q̄d
credidit deo. signauit quia uer⁹ est
d̄s. Qui idcirco signat̄. ut seruet sig
naculū. ⁊ ostendat illud in die redēp
tionis purū atq; sincerū. ⁊ nulla ex
parte mutilatū. et ob id cū hiȝ nu
merari ualeat q̄ redēpti st̄. Explic̄

liber sc̄d̄s. Incipit terci⁹

Satis abundeq; o paula et
eustochiū. de argumto ep̄lę
pauli ad ephesios ī p̄mi li
bri p̄fatione disserui. ⁊ sparsim ubi
cūq; occasio data ē. licet breuit̄ osten
di q̄d beatus ap̄ls ad nullā eccliam
tā mystice scr̄pserit. et tā abscondi
ta seclis reuelauerit sacram̄ta. Nc ḡ
qm̄ orationū uirarū ⁊ sc̄e marcelle
fult⁹ auxilio. tercium id ē extremū in
eandē ep̄lam dicto librū. iustū mi
chi uidet̄ ut nōis quoq; ipsius ethymo
logiā cū sensu quē supra exposui cō
gruere doceā. Ephesus in latinā lin
guā int̄pretat̄ uoluntas siue cōsiliū
meū in ea. uel certe aīa mea in ea. Uo
luntas. ⁊ cōsiliū et aīa dei ī eo ē qui po
test dic̄e. ipse enī dedit m̄ noticiā om
niū. ⁊ cū incerta ⁊ occulta sapientię dī
illi fuerit reuelata testimoniū cōseq̄t
loquentis. Inueni dauid de bethleem
filiū iesse uirū scd̄m cor meū. q̄ faci
at om̄s uoluntates meas. Istiusmodi
uirū ⁊ osee pp̄ha significat dicēs. Qs
sapiēs ⁊ intelliget hec. prudēs ⁊ ag
noscet ista. Porro ut sciatis multā
ēē distantiā iusti simplicis iustiq; sa
pientis. qualē in resurrectiōe mortu
orū singuli glām consequant̄. atten
dite. Et multi dormientiū de limo
t̄re resurgēt. hii in uitā et̄nā. ⁊ hii
ī obpbriū ⁊ confusionē et̄nā. Et intelli
gentes fulgebūt sic̄ splendor firmam̄
ti. ⁊ ex iustis multi sic̄ stelle in et̄nū.
Fulgebūt inq̄t iusti sic̄ stelle ī et̄nū. In
telligentes id ē habentes scientiam
scr̄pturarū sic̄ splendor celi. n̄ quo doc
tus uir iustus ḡ esse n̄ debeat. s; q̄

Porro multā ēē distantiā ēē simplicis ⁊ sapientis.

qui iustus est nisi fuit erudit⁹ tam
procul sit a sapiente iusto quã ẽ stel
larũ fulgor a lumine firmamti. Q̃d
siqs meditatione legis tantũ instruc
tus uitã suã negligit. neq; audet di
cere a mandatis tuis intellexi. iste q̃
si eramtũ sonãs. ꝯ cimbalũ tinniẽs.
ꝯ infatuatũ sal. in stercore cõculcan
dus ẽ. Si autẽ det̃ optio singloꝝ. se
posito eo q̇ habet sapientiã absq; iu
cia. magis ego uelim r̃usticitatẽ iustã.
quã doctã malitiã. quia ĩ alto licet
minor. attamñ gl̃a ẽ stellaꝝ luminũ
ẽe coequalem. in alto iuxta scientie p
uectũ maiora supplitia st̃. Potentes
quippe potent̃ tormta patient̃. & ser
uus qui scierit uoluntatẽ dñi sui
& ñ fecit. uapulabit multis. Hec id
circo dixi. ut docerẽ quare animã ꝯ
cõsiliũ. ꝯ uoluntatẽ dei ephesioꝝ uoca
bulũ sonet. q̇ artiũ magicarũ presti
gus derelictis. erroris zelũ in uerita
tis studiũ transtulerũt. ob quoꝝ sa
lutẽ tanto paulus sudore pugna
uit. ut ad corinthios scriberet. Si
scd̃m hoĩem ad bestias pugnaui e
phesi. quid m̃ pdest si mortui ñ re
surgũt. Que sunt iste bestie. Nem
pe ille de quib; psalmista p̃cat̃ di
cens. ne tradas bestiis animã ꝯfi
tentẽ t̃. Et alio loco. increpa feras ca
lami. Adũsari⁹ eñi ñr̃ diabolus tan
quã leo rugiẽs circuit. Cui cũ cerne
ret principem asie ciuitatẽ ad doc
trinã pauli de faucib; suis eripi.

totis satellitũ suoꝝ agminib⁹ cõgre
gatis eũ oppⁱmere nitebat̃. ꝯ impro
be se extollẽs uolebat q̃si aquila po
nere sup illũ nidũ suũ. Quod apl̃s
sentiens ꝯ omĩ custodia seruãs su
um cor. quippe q̇ ei⁹ ñ ignoraret as
tutias. post uictorias quidẽ s; non
ĩ cruentã uictoriã loquebat̃. N enim
uolum⁹ uos ignorare fr̃es de t̃bula
tione nr̃a que facta ẽ in asia. quo
niã sup̃ modũ grauati sum⁹ sup̃
uirtutẽ. ita ut tederet nos etiã ui
uere. Q̃d autẽ p titicũ epl̃a mittit̃.
ualde eiusdẽ epl̃e ꝯgruit sacmentis.
de quib⁹ et noni psalmi titul⁹ p̃nota
tur. p archanis filii. Titic⁹ enim si
lens int̃pretat̃. ñ pciẽs margarita
añ porcos. nec dãs scm̃ canib;. & libe
ad dñm loquẽs. in corde meo abscon
di eloquia tua. ut ñ peccẽ t̃. Om
nis amaritudo ꝯ furor. & ira. ꝯ cla
mor. et blasphemia auferat̃ a uobis.
cũ omĩ malitia. Amaritudo cõtra
ria ẽ dulcedini. Unde amari uulgo
appellant̃ & dulces. De q̃ & ieremi
as loq̃t̃ dicens. Et amaritudo tua
ascendit sup me. Furor ũ incipiens
ira ẽ. et feruescẽs ĩ aĩo indignatio.
Ira autẽ ẽ cui⁹ amaritudo & furor
species st̃. que furore excitcto desi
derat ultionẽ. et eũ quẽ nocuisse
putat uult ledere. Que q̇dem li
cet ĩ deo sepe dicant̃ scd̃m illud. do
mine ne in furore tuo ar. me. ne
ĩ. i. t. cor. me. ñ sũt p̃tbatioẽs ani

mi; deo ꝯputande sicut in nobis. qꝛ
in illo modata et ordinata st̄ omnia.
Et pena q̄ peccatores corrigunt̄. no
tris uocib; appellat̄. Nos ů si irasci
mur ꝑtbamur. et furore raptati
n̄ri ēē desinimus. Unde a nobis om
nis amaritudo. ⁊ furor. et ira. penit⁹
auferenda st̄. Nam ⁊ illud eūglii q̄
cumq; irat⁹ fuerit f̄ri suo sine cau
sa. reus erit iuditio. frustra addi
tū est sine causa. quia n̄ cū causa
ꝯcedit̄ nobis irasci. manifestissime
ap̄lo n̄c dicente. om̄s amaritudo. ⁊
furor. et ira. tollat̄ a uobis. et t̄cesi
mo sexto psalmo uniu̍sā ꝯmotionē
animi gen̄alit̄ auferente. q̇esce ab
ira et dimitte furorē. Si enī ira de
siderat ultionē. omnis aut̄ ultio re
ponē ei cupit malū a q̊ se lesā pu
tat. ⁊ x̄ianus n̄ debet malū ꝑ malo
reddere. s; uince in bono malū. et.
m̄ uindictā et ego retbuā dic̄ dn̄s.
om̄s qui irascit̄ peccat. Ira quippe
uiri. iusticiā dei nō opat̄. Post ama
ritudinē. irā. furorē. recte clamor q;
et blasphemia ꝓhibent̄ in nobis. qui
a q̇ semel fuerit furore supat⁹. ne
cesse ē ut ꝓsiliat ad clamorē. et t̄
bide fremens huc atq; illuc ī mo
dū soly uentilet̄. et dicat. O rerum
iniq̇tas. o iniusta iuditia dei. ⁊ ce
tera que solent loq̇ qui ꝑ indig
nationis furorē mentis iuditiū ꝑ
diderīt. Porro blasphemia n̄ solū
apta ē. et de ira nascitur. s; absq; ira

sedata inte ꝓfert̄. si aut de mundi
istius quispiā gubernatione causet̄.
et dicat. illud sic ēē n̄ debuit. hoc ů
ēē sic debuit. aut certe in ecc̄lia ꝯsti
tuitus. et credēs in dn̄m labat̄ in dog
matib⁹ que ignorare n̄ licitū ē. alit̄
de patre ⁊ filio et sp̄u sentiēs quam
rei ipsi⁹ ueritas h̄t. n̄ ita credēs in
resurrectiōe mortuor̄ ut sc̄ipt̄e do
cent. uł certe aliene iuidens sapi
entie. eū male sentire ꝯmemoret q̇
catholice fidei ē. et rursū hereticū
ꝑ adulatione q̄ s̄ obsequit̄. catholi
cū esse ꝯtestās. Ve q̇ dicit dulce ama
rū. et amarū dulce. Unde om̄i stu
dio legende nobis sc̄ipt̄e sunt. ⁊ ī le
ge dn̄i meditandū die ac nocte. ut
ꝓbati trapezete sciam⁹ q̇s nūm⁹ ꝓ
bat⁹ sit. quis adult̄. Porro amaritu
dinē. furorē. irā. clamorē. atq; blas
phemiā sic tollam⁹ a nobis. ut cum
om̄i malitia auferant̄. Malitia aū
uł ꝯt̄ria uirtuti intelligenda ē. q̄m
alio nōie uitiū nominam⁹. uł malig
nitas. ⁊ neq̇tia. que in t̄giu̍satiōe et
calliditate sentit̄. Estote autē inui
cē benigni. misericordes. donantes uo
bismetipsis. sic̄ d̄s ī xp̄o donauit no
bis. Supra amaritudini ꝯt̄riā dul
cedinē dixeram⁹. quā n̄c ap̄ls alio u̍
bo XPHCTOTHTA. id ē suauitatem
magis q̄m benignitatē uocauit. ꝑci
piens ut om̄i amaritudine. ⁊ furo
re. ira. clamore. blasphemia et mo
tu turbido. cū quadam frontis au

sterilitate dampnatis. clementes simus et
blandi. et ad familiaritatem nostram ul
tro homines inuitemus: ut nullus ad nos
formidet accedere. que familiaritas
maxime ex misericordia comparatur. Nec statim
prestantes aliis ipsi quod dedimus ha
bere desistimus. Sequitur enim. donantes
uobismetipsis: quia quod bene in alium
fit: magis ei reponitur quam prestitit. quam
cui datum est. Qui miseretur pauperis: ipse
saturabitur. et qui dat ei. deo fenerat.
Vel certe ita accipiendum quod in eo quod
suaues et misericordes sumus: et perturba
tionibus que nos inquietabant relictis.
ad mansuetudinem temperantiamque tran
siuimus. ipsis nobis datum sit et dona
tum. dum de malis in bonos uertimur. et
hec ipsa donamus nobis. que deus pater
donauit in christo. Si enim omissis uiti
is uirtutes sequimur. omnes autem uirtu
tes. sapientia. ueritas. iusticia. man
suetudo. et cetera ad christum intellecta
referantur. cum has uirtutes habueri
mus. ipsas nobis etiam nostro studio com
paramus: et habere nos facimus. quas nobis
deus donauit in christo. Alius uero hoc
quod ait donantes uobismetipsis
simpliciter accipit. ut quomodo supra dicitur.
estote autem inuicem suaues. sic et nunc
dicatur donantes uobismetipsis. pro eo
quod est donantes uobis inuicem: ut
quomodo deus nobis in christo nostra pecca
ta donauit. sic etiam nos eis qui in
nos peccauerint dimittamus. Et ad pro
bandum quod dimissio peccatorum in scrip

turis donatio nuncupetur: illud sumit
exemplum quod in luca scribitur. ubi uni
creditori alius debebat quingentos
denarios. alius quinquaginta. quos
utique concesserit. et ad interrogationem
saluatoris ille qui interrogatus fuerat.
respondit: maiorem gratiam illum ha
bere. cui plus donatum sit. Dicitur et
in oratione dominica. dimitte nobis debita nostra
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Deus autem nobis dona
uit in christo. non extra positus sed habitans
in eo. quia pater in filio et filius in pa
tre. nec statim ille in quo donatur minor
est ab eo qui ipse donat: quia et apostolus di
cit. et ego siquid donaui uobis. in fa
cie christi et dei. Estote ergo imitatores
dei. sicut filii karissimi. Qui intelligit
quomodo dictum sit estote perfecti sicut et pa
ter uester celestis perfectus est. iste sciet
quomodo nunc dicatur. estote imitatores dei.
Et corinthiis quidem scribens ait. Imi
tatores mei estote. sicut et ego christi. Non
enim poterant statim imitatores christi fi
eri. sed grande illis erat si imitatio
ne apostoli possint imitatores christi ex
istere. Ephesiis uero quasi his quos iam
mysteria tanta docuerat non ait imi
tatores mei estote. non imitatores christi.
sed imitatores dei. In quo minus sit i
mitatorem christi esse quam dei. deus quippe
christus est. sed quo aliud sit secundum
hominem illum imitari. aliud secundum
deum. Nam et si christum secundum carnem an
tea noueramus. sed nunc iam nequaquam
eum nouimus secundum carnem. Loquitur et

ipse saluator humilitate dispensa
tionis ostendens. Quecumque uiderit pa
trem facientem. eadem hec facit filius si
militer. non quo aliud celum et aliam
terram pater fecerit. ad similitudinem eorum
aliud celum et alia terra. et elementa a filio
facta sit et cetera. sed quecumque operatur pater.
hec eadem operatur et filius. In quo autem
similes deo possumus fieri. supra testa
tus est dicens. Donantes uobis. sicut et
deus in christo donauit uobis. Non enim
puto quod in ceteris quoque quecumque deus fe
cit homo deum possit imitari. sed ubi
causa. ut quomodo ille clemens est. et
pluit super bonos et malos et reliqua.
sic etiam nos bonitatem nostram super omnes
homines effundamus. Cum fecerimus. eri
mus filii dilecti siue ipsius pauli.
siue quod melius puto dei. Et am
bulate in karitate sicut et christus dilexit
nos. et tradidit semetipsum pro nobis.
oblationem et hostiam deo in odorem sua
uitatis. Qui pro aliorum salute usque
ad sanguinem contra peccatum dimicat
ita ut animam suam tradat pro eis. iste am
bulat in karitate. imitans christum qui nos
in tantum dilexit. ut crucem pro salute
omnium sustineret. Quomodo enim ille se
tradidit pro nobis. sic et iste pro quibus po
test libenter occumbens. imitabitur eum
qui oblationem et hostiam in odorem sua
uitatis se tradidit. et fiet etiam ipse
oblatio et hostia dei in odorem suauita
tis. Fornicatio autem et omnis immun
ditia aut auaritia nec nominetur in uo

eo sensu possit appellari.

bis sicut decet sanctos. et turpitudo. et stul
tiloquium. aut scurrilitas que ad rem
non pertinet. sed magis gratiarum actio. Nisi
philosophorum quidam eruinus extitisset.
qui doceret omnem titillationem carnis
et fluxum seminis et quecumque attritu
tactuque uenientem in tempore non uitan
dum. et nonnulli sapientes seculi in hanc
turpem et erubescendam heresim consen
sissent. nunquam sanctus apostolus scribens ad ephe
sios ad fornicationem etiam omnem immun
ditiam copulasset. et ad immunditiam iun
xisset auaritiam. non hanc qua pecuniam
cupimus congregare. sed illam de qua supra
diximus. ne supergrediatur et auarus in ne
gotio fratrem suum. quod seculi insatiabilis et in
expleta per omnia turpitudinum genera lasci
uia discurrat. Sicut decet sanctos inquit.
Ex quo sanctus non potest appellari. quicumque ex
tra fornicationem in aliqua immunditia
et auaritia uoluptatum que se delectaue
rint inuenitur. Si quis autem arbitratur a
uaritiam non illo sensu accipiendam esse
quo diximus. det causas quare inter forni
cationem et immunditiam et turpitudinem
et stultiloquium et scurrilitatem mediam
auaritiam extra ordinarie posuerit.
Porro stultiloquium esse estimo non solum
eorum qui aliqua narrant turpia ut risum mo
ueant. et fatuitate simulata magis
illudant eis quibus placere desiderant. sed
etiam eorum qui sapientes seculi putantur. et
de rebus physicis disputantes dicant se
harenas litorum. guttas oceani. et ce
lorum spatium. terreque punctum liquido com

prdisse. Est et in ecclia stultiloquiū.
siqs celū putet fornicis more curua
tum. ysaie quē n̄ intelligit sermone
deceptus. soliū quoq; ī celis positū. et
sup eo sedere deū. et in ritū imparato
ris & iudicis angelos stare in circuitu
q̄ uerbis iubentis obtempent. et ī diuersa
mittant officia. S; quia sequit̄ stulti
loquiū scurrilitas. magis stultiloqū
ad fatuas & ineptas fabulas trāsferendū.
Int̄ stultiloquiū aut̄ & scurrilitatē h̄
int̄est. qđ stultiloqū nichil in se sapi
ens & corde hōis dignū h̄t. scurrilitas
ū de prudenti mente descendit. & consulto
appetit quedā uel urbana uerba. uł r°
tica. uł t̄pia. uel ficta. quā nos iocculari
tatē alio ūbo possum̄ appellare. ut risū
moueat audientib;. Verum & hec a uiris
s̄cis penit̄ ppellenda. quib; magis conueñ
flere atq; lugere. ut in hebraico q̄; euan
glio legimus dnm̄ ad discip̄los loquen
tem. et nunq̄ inquit leti sitis. n̄ cum
frēm ūrm̄ uideritis ī karitate. Videt̄
huc usq; nich extra ppositū. & extra cō
sequentiā. textuq; ordinis intulisse. Ve
rum hoc quod sequit̄. & in fine posi
tū est. s; magis gratiar̄ actio. querat
aliqs & dicat. quid s̄ uelit post forni
cationē phibitā. & inmunditiā. & lasci
uiā. & turpitudinē. & stultiloquium. &
scurrilitatē. gratiar̄ actio. Si enī se
mel ei liberū fuit ponē quamcumq;
uirtutē. potuit dicere. s; magis iusti
cia. ueritas. dilectio. Quom̄ autē hoc
insequēs ē. ita etiā illa insequen

Qđ int̄sit int̄ stultilo qū & scurrilitatē.

tia ēē potuissent. & eadē licentia or
dinē non haberent. Forsitan q̄ gr̄ar̄
actio hoc loco n̄ ista ē notata. iuxta q̄
grās agim̄ deo. s; iuxta q̄ grati siue
gratiosi. & (ł salse) falsi apud homines appel
lam̄. Stultiloquiū enī et scurrā. esse
n̄ decet xp̄ianū. Decet autē sermo
nē eī sale ēē conditū. ut grām apud
audientes habeat. Et quia n̄ ē consue
tudinis n̄ int̄ doctos quosq; apud g̃
cos eucharitiā. ad distinctionē eucha
ristię dicē. hoc ē gratiosū esse. & agē
gratias. ppt̄ea puto apl̄m q̄si hebre
um ex hebreis uerbo usū uulgato
& sensū suū altius significatiōe ūbi
explicare uoluisse. maxime cū apud
hebreos gratiosus & gratias agēs uno
ut aiūt sermone dicat̄. Unde & ī p̄u
bis puto ita sc̄ptū. ΓΥΝΗ ΕΥΧΑΡΙC
ΤΟC. ΕΓΕΙΡΙ ΑΝΔΡΙ ΔΟΞΑΝ. muli
er grata suscitat uiro glām. p eo qđ
ē gratiosa. Viderem̄ unm facere sc̄p
ture. & grās agentē mulierē. p gra
tiosa audact̄ accipe. n̄ & ceterę editio
nes cū nr̄a opinione congruerēt. Aqla
& simmach' & theodotion ita posu
erūt. ΓΥΝΗ ΧΑΡΙΕΤΟC. id ē mulier
gratiosa. & n̄ ΕΥΧΑΡΙCΤΟC. qđ ad ac
tionē ptinet gratiar̄. Hoc enī sci
tote. quia omis fornicator. aut imū
dus aut auar̄. qđ est idolor̄ seruit̄.
n̄ h̄t hereditatē ī regno xp̄i & dī. No
tandū qđ sex uitiis sup̄ phibitis.
fornicatione. inmunditia. auaritia.
t̄pitudine. stultiloq̄o. scurrilitate.

nunc tantū tria posuerit. fornicati
onē. inmunditiā. auaritiā. quib; q
fuit obnoxi. hereditatē in regno xpi
et dī habere n̄ possit. Si enī ita stul
tiloq̄ et scurra alienꝰ esset a regno
dei quomⁱ tres q̄s specialit̄ separa
uit. uideret̄ sententia ēē crudel. nō
ignoscē inbecillitati fragilitatis hu
manę. cū etiā ꝑ iocū nos dicta dāp
nassent. Qui enī in sermone n̄ labi
t̄ pfectus ē. Neq; ū ista dicentes lo
cum stultiloquio et scurrilitati dam
dū n̄ excludunt a regno. s; qm̄ apud
patrē diuse st̄ mansiones. et stella a
stella differt igl̄a. sic et resurrectio
mortuoꝝ. qm̄uis aliqs a fornicatio
ne. īmunditia. atq; a lasciuia alienꝰ
sit. tam̄ si stultiloqꝰ et scurra fuerit.
n̄ tenebit eū locū quē possessurꝰ erat.
si hec uitia n̄ haberet. Respondeat
quis. esto. si ista duo stultiloquium et scurrilitas
non eundē habēt reatū quē fornica
tio. īmunditia. et auaritia. nunqd n̄
t̄pitudinē cū tb; supiorib' debuit no
minare. Ad qd dicendū turpitudi
nē hic significare absconditā cogita
tionē. cum inflāmat̄ sensus nr̄ ad
libidinē. et carnis titillatioīb' anima
ignita succendit̄. et nichilominꝰ dei
timore et mentis iuditio refrenat̄. De
niq; etiā sup̄ absq; t̄pitudine ita ap
pellauit dicēs. fornicatio aūt et omīs
īmunditia et auaritia n̄ noīet̄ in uo
bis. et deincepꝰ t̄pitudo cū stultilo
quio et scurrilitate numerata ē. Et qm̄
stultiloquiū et scurritas. sic et ista t̄pi
tudo n̄ pdit. nec in ppetuū excludit
a regno. Quia ū et in supiorib' ex eo
qd alibi legeramꝰ ne supgrediat̄ et a
uarꝰ fraudet ī negotio frēm suū. dix
eramꝰ auaritiā ꝑ adult'io positā. que
rimꝰ id qd nc̄ dicit̄ auarus qd ē ido
lis seruiens. utrū cum illa ancīū uul
gata interp̄tatiōe ɔsentiat. Inuenimꝰ
ī locis plurimus pphārū idolatriā forni
cationē appellatā. fornicabant̄ inqt pꝰ
idola sua. et sp̄u fornicatiōis seducti s̄.
Potest itaq; fornicatio et sup̄ idolatri
a intelligi. Sin ū auarꝰ ille accipit̄ q
pecuniā ut cūq; ɔqrens. nūmos pfas
et nefas habē desiderat. et pleno saccu
lo delectat̄. iste idolatra in eo ē. quia
sculpturā ipsius nūmi colit. et idola
in eis celata ueniāt̄. Ut uoratiū deus
uent̄ est. ita cupidoꝝ q̄ iustissime
pecunia d̄s dici potest. maxime cū
in alio loco apl̄s cupiditatē idolatriam
uocet. Ad hec uidendū quid sentire
uoluerit dicēs in regno xpi et dei. utrū
nā aliud regnū xpi. et aliud dei. an
idem regnū sit patris et filii. Et siq
dem dixisset ī regno filii et patris. ꝑfi
liū uenirem ad patrē. et licet ēēt di
uisitas psonaꝝ. tam̄ ēēt regnantiū
una maiestas. nc̄ ū cū dixerit ī reg
no xpi et dei. ipsū dn̄m et xpm̄ intellig
mꝰ. quia et cū tradidit regnū dō et
patri. n̄ erit pat̄ omīa ī omnib'. s; d̄s
omīa ī omīb'. Ubi aut̄ d̄s ē. tā pat̄
qm̄ filiꝰ intelligi potest. Porro quod

de patre & filio dicim᷑. et hoc idem de
spū sancto sentiam᷑. Nemo uos deci
piat manib⁹ u̓bis. Propt̄ hec enī: ue
nit ira dei ī filios diffidentię. Verba
quę decipiūt atq; supplantāt īania
sūt. et uacua. Que ū edificāt audientes.
plena. cumulata. ↄferta. Ca q̇ sīt ple
riq; n̄ futā p peccatis ēē supplicia. n̄
extrinsec⁹ adhibenda tormta. s; ipsū
peccatū ⁊ ↄscientiā delicti ēē penam.
dū uermis ī corde n̄ morit᷑ ⁊ ī aīo ig
nis accendit᷑ in similitudinē febris.
quę n̄ torquet extrinsecus egrotantē. (+ delinquentē)
s; corpa ipā corripiēs punit. sine cru
ciatu forinsec⁹ adhibeto quę possidet.
Has itaq; psuasiones ⁊ decipulas frau
dulentas uerba inania appellauit &
uacua. quę uident᷑ florē quendā habē
sermonū ⁊ blandiri peccantib⁹. s; dū
fiduciā tribuūt magis eos ferīt ad etēr
na supplicia. quia de nulla re sic irasc
cit᷑ dš. quom̄ si peccator supbiat. & e
rect⁹ et rigid⁹ n̄ flectat᷑ ī fletū. n̄ mi
sericordiā postulet p delicto. Propt̄
hec enī uenit ira dei ī filios diffiden
tię. siue īsuasibilitatis. ἀπειθεία
enī magis a suasiōe. qm̄ a fiducia edi
ūso ītelligi potest. Insuasibilitatis aū
siue filiī diffidentię sic dicunt᷑ q̄mo
do filiī pditionis. ⁊ filiī fornicatiōis.
⁊ filiī mortis. ⁊ filiī gehennę. & cetā
his simulia quę ī uariis scptārū locis
īuenire pfacile ē. Nolite ḡ effici cō
participes eoꝝ. Particeps fit diffiden
tię filioꝝ. q̄ ī fornicatione. ⁊ īmundi
tia. et auaritia. propt̄ quę uenit i
ra dei sup filios diffidentię repit᷑.
Et particeps quidē eoꝝ ē. ab eo qđ par
ticipat᷑ ⁊ ↄmunionē h̄t maloꝝ o
perum. cōparticeps ū is appellat᷑. q̇
cū aliis ē particeps. & ī ↄparticipe in
telligit᷑ & particeps. in participe ū n̄
statim tenet᷑ ⁊ ↄparticeps. Diligent᷑
obserua ubū ↄparticipis atq; parti
cipis. Puto enī in scpturis participē
in bonā partē. ↄparticipē ī malam
semp accipi. Verbi gr̄a. Propt̄ qđ un
xit te dš dš tuus: oleo exultatiōis p̄
participib⁹ tuis. Et in alio loco. Parti
cipes enī xp̄i facti sum᷑. si tam̄ pncipi
um substantię usq; ad finē firmum
tenuerim᷑. Porro n̄ meminī me ali
bi legisse excepto p̄senti loco ↄparti
cipem. et tam̄ manifestū ē hic n̄
ī bona parte s; ī ↄtria positum.
Gratis enī aliqn̄ tene bre. nc
autē lux ī dn̄o. Si possibile ē u̓ti ī
lucē tenebŝ. n̄ ē sc̄dm q̇sdā hereti
cos natā quę peat. ⁊ recipe negat
salutē. Interrogem̄ ḡ eos q̇ illa con
fingūt. utrū n̄ā omnes impii tene
brę sīt necne. de quib⁹ quidam cū
ppt᷑ malitiā tenebrę uocarentur
ad meliora ↄūsi. nc lux appellent᷑
ī dn̄o. Sic autē iusti sīt lum̄ mūdi.
sic impii ↄsequent᷑ tenebrę uocabū
tur. Et iusti quidē cū sīt lum̄. uide
būt lum̄ in luminē. iniusti autē
cū sīt tenebrę. ipīs sīt sedēs ī tene
bris. & nich̄ uidens. Quoꝝ differen

Cđ sit particeps ⁊ cōparticeps.

tiam int̃ se atq; distantiã ex fruc
tib' intelligimus. Omnis enĩ q̃ opa
t̃ malũ odit lucẽ: & ñ uenĩes ad lu
cem tenebrosus ẽ. et filius noctis atq;
tenebrarum. Qui ũ opat̃ ueritatẽ 7 ĩlu
cem uenit: lux & filius lucis 7 diei.
Lucentes autẽ siue tenebrosi de cor
dis uel luminẽ ul' tenebr̃s cognoscũt.
Sup hec querendũ. ne forte ad dis
tinctionẽ eorum q̃ lux sũt. s; ñ lux ĩ do
mino. de iustis dicat̃. nc̃ autẽ lux
ĩ dño. Decent̃ quoq; ephesijs q̃ ad sci
entie summã ɔscenderãt scribit̃: qđ sũt
lux ĩ dño. Neq; ũ tenebre ipe uertũ
tur ĩ lucẽ. aut lux ĩ tenebr̃s cõmuta
t̃. s; hij qui ab eo qđ sũt. nomẽ q; ul'
uirtutis meruere ul' uitij. si ɔuersi
fuerĩt de alio ĩ aliud ομωνυμως (omonimos) hr̃
reb; a quib' possident̃. ul' tenebrarum
ul' lucis uocabulũ sortientur.
Ut filij lucis ambulate. Si ds̃
lux ẽ. 7 tenebre ĩ eo ñ st̃: filij dei
filij lucis st̃. Necñ si xp̃c lux uera ẽ
filij q; eius ad q̃s loquit̃ dicẽs. filioli
mei adhuc modicũ uobiscũ sũ: filij
uere lucis st̃. Ex quo ĩtelligit̃ eosdẽ fi
lios ẽẽ dei patris: qui ẽ xp̃c ihu. Fruct'
enĩ lucis ẽ in omĩ bonitate 7 iusticia &
ueritate. Adũsus martionẽ q̃ iustũ
dñm a bono separat. & putat creato
rẽ ẽẽ iustũ: aliũ ũ nescio quẽ cui'
xp̃c qui uenit fili' sit. bonũ tantũ
m̃ ẽẽ dñm: hoc testimoniũ pferam'.
Siquidẽ fruct' lucis ñ solum ĩ boni
tate ẽ: s; ĩ iusticia & ueritate. Ubi itaq;

bonitas ẽ. ibi 7 iusticia. Et ubi iusticia:
ibi ɔsequent̃ 7 ueritas. Apud bonũ g̃ xp̃i pa
trẽ ut hij ipi quoq; fatent̃: ẽ bonitas 7
ueritas. Ubi autẽ bonitas 7 ueritas: apud
ipsũ 7 ñ apud aliũ ut nc̃ apl's docet.
iusticia ẽ. Intelligat q; martion ipm̃
xp̃m bonitatẽ. ueritatẽ. 7 iusticiã nun
cupari: bonitatẽ in eo qđ ñ scđm opa.
s; secundũ miãm det gratiã credenti
bus ĩ se. iusticiã ĩ eo dũ unicuiq; tribu
it qđ meret̃. porro ueritatẽ. dũ ipe so
lus causas creaturarũ omĩũ rerũ q; cog
noscit. Probantes quid sit benepla
citũ deo. Omĩa faciendo cũ ɔsilio ut
cauti atq; sollicíti ea tantũ que scim'
deo placere faciam'. in modũ pruden
tissimi trapazete: q̃ nummisma ñ solũ
oculo s; 7 pondẽ. 7 tinnitu pbat. Ca
ũ ĩ hoc loco ɔtext' eloquij uidet̃ turbat': esse
7 tota scãtẽ sententia: sic m̃ uidetur
ordini sermo reddend'. Nolite g̃ fieri
cõparticipes eorum: pbantes qđ sit be
neplacitũ deo. Et si enĩ eratis aliqñ
tenebre. nc̃ autẽ lux estis ĩ dño: q̃
si filij lucis ambulate: fruct' lumi
nis ostendentes ĩ omĩ bonitate 7 iusti
cia & ueritate. Et nolite ɔmunicare
opib' infructuosis tenebrarum. Et ad
galathas nomĩ fruct' in spũ: opis ũ
posuit ĩ carne dicẽs. Manifesta autẽ
st̃ opa carnis: que st̃ fornicatio 7 re
liq̃. Fruct' ũ spc̃ ẽ karitas gaudium
pax 7 cẽ. Porro ĩ psentiarum opa tene
brarum ĩfructuosa appellauit: q̃b; qui
ea fecerit cõmunione sociantur.

Magis autē ꝛ arguite. Int̄ cetā man
data etiā peccantes posse arguere.
maxime libertatis ē. S; hoc ille
potest face qui n̄ meret̄ audire.
ypocrita eice p̄mū trabem de ocu
lo tuo. ꝛ tc̄ poteris eicere festucā de
oculo fratris tui. Quāobrem ꝛ pphe
nulla ipi peccatoꝝ sorde pollutī. n̄
cauteriatā habentes ɔscientiā. pote
rant ceteros arguere delinquentes.
Ex quo aiādūtendū eum arguere pos
se qui ipe n̄ redarguat̄ in semet
ipso. Que enī fiunt ab eis occulte.
turpe ē & dicere. Non m̄ uidet̄
sermonis stare ɔtextus. ut id qđ nc̄
dicit̄. que enī occulte fiūt ab eī. ex
supiorib; pendeant. ꝛ sciri possit
ad q̄s potissimū referendū sit. nisi
forte alti' reddat̄ ipbaton. ꝛ ad fili
os diffidentie copulet̄. ut sonare
possit. que enī occulte fiūt a filiis
diffidentie. turpe ē ꝛ dicere. que s̄
fornicatio. ꝛ īmunditia omis. ꝛ aua
ritia. Omnia autē a luce arguta ma
nifestant̄. Omne enī qđ manifesta
tur lux ē. omia. haut dubiū q̄n ea
que occulte fiūt a filiis diffidentie.
hec enī a luce arguta manifestant̄.
Lux autē arguit ea que p̄us erant
tenebre. ꝛ postea facta sunt lum̄ ī
dn̄o. ut ex eo qđ corripiunt̄ mutent̄
ī melius. ꝛ mutata manifestent̄ ī
publico. & publicata sīt lum̄. quia
om̄e quod manifestat̄ lux ē. Prop
t̄ quod dicit. Surge q̄ dormis ꝛ ex

urge a mortuis. ꝛ illuminabit te
xp̄c. siue oriet̄ t̄ xp̄c. Qm̄ opa tene
braꝝ a luce arguta manifestant̄. ī
lucē hiis que arguta fuerāt trās
mutatis. dicit̄ dormientib; ꝛ mor
tuus eo qđ opa fecerit tenebrarum
surge qui dormis. ꝛ exurge a mor
tuis. Querat aliq̄s q̄s nā sit iste q̄
dicat surge q̄ dormis. ꝛ exurge a
mortuis. aut cui' testimonio sit ab
usus. Equidē simplici q̄ responsio
ne ɔtent' ē. dicit in reconditis eoꝝ
pphis ex hiis que uocant̄ apocrifa
hec lecta ī mediū ptulisse. sic ma
liis q: locis illū fecisse manifestū ē.
n̄ quo apocrifa ɔpbarit. s; q̄ arati. e
pimenidis. ꝛ menand' tota que scrip
sere sīt scā. quia eos uera aliqua dix
isse testat' ē. Alius uero q̄ sit πρo co
προσώπου ποιεῖν
ποιεια. sp̄c scī apl̄s figurauerit.
ad exhortationē penitentie hec dic
ta memorauit. ego certe scđm pav
ptacula meā om̄s editioēs ueterū
scripturaꝝ. ipa q: hebreoꝝ uolumīa di
ligent̄ euentilās. nūquā hoc scriptū
reppi. n̄ forte dicam' quom̄ olim p
phete ī ɔcioē ppli loquebant̄. hec
dic̄ dn̄s. ꝛ qm̄ dn̄s locut' ē. ita et
aplm̄ sp̄u scō plenū repente ī uba
que īse xp̄c loquebat̄ erupisse atq:
dixisse. hec dicit dn̄s. Necnō ꝛ illud ē
disserendū. qm̄ uni atq; eidē dicat̄
qi uiuenti. surge q̄ dormis. ꝛ qua
si mortuo. ꝛ exurge a mortuis. Igi
tur q̄a ꝛ sp̄c ē hominis. quē semp

in bonam parte scriptu meminim'.
et aia. cui' 7 infirmitates 7 mortes le
gim' peccato. id qd nc dr surge q
dormis. referat ad spm. et qd seqt
exurge a mortuis. aie coaptet. Aia
eni que peccauit. ipa morietr. Spc
autem morte' nunq omnino legi
mus. Xpc g lux uera oriet ei qui
resurrexerit de somno 7 ex mor
tuis fuit suscitatus. Scio me audis
se quenda de hoc loco in eccla dis
putante. qui in theatrale miracu
lum nunq ante uisa forma ppo
exhibuit ut placet. testimonium
hoc inquies ab ada dr in loco cal
uarie sepulto. ubi crucifix' e dns.
qui caluaria ideo appellat e. qd
ibi antiq hois eet conditu caput.
Illo g tempe q crucifixus dns
sup eius pendebat sepulchru hec
pphia copleta e dices. surge adam
qui dormis. 7 exurge a mortuis. et
n ut legim' επιφαυ cει coιo xpc.
id e orietur t xpc. s; επιψαυcει coι.
id e contingit te xpc. quia uidl tac
tu sanguinis ipsius 7 corporis depen
dentis uiuificetur atq; consurgat. et
te typu q; illu ueritate copleri. qn
helyseus mortuus mortuu suscita
uit. Hec utru uera sit nec. lectoris
arbitrio derelinquo. Certe tc dicta
i ppo placuert. 7 quoda plausu ac
tripudio st suscepta. Unu qd scio
loquor. cu loci istius inpretatio
ne atq; contextu. sensus iste n con

uenit. Videte g qm caute ambule
tis. n ut isipientes. s; ut sapientes.
Recte ephesijs dr ut caute ambulet.
q habebat exercitatos sens' ad discer
nendu bonu & malu & pbante' oia.
id qd statuerat bonu esse retine
bant. Qui au uidet qm ambulet &
qm caute figat gradu. ne forte offen
dat ad lapidem pedem suu. & dic. lu
cerna pedib' m. u. t. d. utiq; sapiens e.
Non eni puto idiota quepia si uelit
ambulare caute posse hoc imple
re pceptu. quia sapientib' 7 n insipi
entib' impatu e. Ex quo intelligimus
7 pcepta moralia que pleriq; mani
festa arbitrnt. ex eo qd in xviij psal
mo dr. mandatu dni lucidu. il. o. in
digere prudenti 7 circuspecta exposit
one. quia lucidu illud pceptu cor il
luminat oclos. q insipientia derelic
ta. se studijs sapientie mancipauit.
Redimentes temp'. qm dies mali st.
Qui sapiens e & idcirco caute ambulat.
redimit temp'. Temp' au redimit.
qa dies mali st. Cu in bono ope te
pus consumim'. emim' illud 7 ppuo
facim'. qd malitia hominu uendi
tu fuerat. Nemo au uite hui' que
res necessaria. 7 de diuitijs 7 sollici
tudinib' qs euglm spinas nuncupat
cogitas. potest s temp' redime. Redi
mentes au temp' qd in dieb' malis
e. quoda m immutam' illud. 7 dies ma
los i dies bonos uertim'. 7 facim' illos n
psentis secli s; futi. Potest 7 alit locus

iste edisseri. Uos ephesii quib; de som
no sc̄li istius surgentib; sol iusticie
ortus ē xp̄c. caute ambulate atq; pru
dent̄. ⁊ abiecta īsipientia tenete sa
pientiā. p quā possitis n̄ cū varieta
te tempoꝝ cōmutari. s; diūsitate
tempuum uobis unū temp⁹ efficere.
Et quia s̄t plurime psecutiones. in
principio quippe fidei ꝑpemodū co
tidie uexabantur ecc̄lie. unū tenete
cursū. Et hoc scitote seruandū. ut
n̄ in morē stulti quasi luna mute
mini. s; quod semel cepistis firma
m̄te teneatis. ne uidl̄ psecutionē iu
dicē si uideritis. et uos cū iudicē uo
luntate mutemini. Rursū si alius
dogmatis ur̄i laudatoꝛ aduenerit
uos fateamini xp̄ianos. s; qd̄ estis
om̄i tempe seruate. Aliqd̄ ⁊ de scptu
ris ponam⁹ exemplū. ut qd̄ dicim⁹
manifestius fiat. Joseph unū ppo
sitū habebat placere deo. hoc nul
la uarietate tempū immutatū ē.
n̄ frm̄ īuidia. nec conditiōe seru
tutis. nec etatis illecebr̄s. nec dn̄e p
missis. n̄ squaloꝛe carceris. n̄ post
ea timoꝛe egyptie potestatis. s; seꝯ
semp un⁹ fuit. ⁊ uarietatē ut dixim⁹
tempis s redimēs. malos dies uītit ī
bonos. Hoc idem ⁊ de iob sentiendū.
qd̄ p uaria t̄ptam̄ta uexat⁹. n̄ diuiti
is. nec dāpnis. n̄ orbitate. n̄ uulne.
n̄ exp̄batione amicoꝝ. n̄ solitudine.
n̄ postea bonoꝝ om̄iū restitutiōe
mutat⁹ ē. Redemerat enī s temp⁹.

⁊ dies malos fecāt bonos. Propt̄ ss
qd̄ nolite effici imprudentes. s; in ss
telligite que sit uoluntas dn̄i. Qa ss
temp⁹ malū ē. ⁊ sic sup̄ dixim⁹ re
dimendū. appetenda sapia ē. ut p
illā intelligere ualeamus q̄ sit uo
luntas dn̄i. Non enī possum⁹ caute
ambulare. n̄ p̄us ītellecta uolunta
te dei. In om̄i q̄ ope p̄mū ɔsidān
dū quid uelit deus. ⁊ habito iudi
tio. id postea faciendū qd̄ illi pla
cere fuerit cōpbatū. Et nolite in ss
ebriari uino inq̄ ē luxuria. s; im
plemini sp̄u sancto. Quon̄ n̄ pos
sum⁹ duob; dn̄is seruire. dō ⁊ mam
mone. sic n̄ possum⁹ sp̄u impleri pa
rit̄ ⁊ uino. Q enī sp̄u īmplet̄. hab;
prudentiā. mansuetudinem. uere
cundiā. castitatē. q̄ uino. h̄t īsipi
entiā. furorē. pcacitatē. libidineꝯ.
hec quippe estimo uno ūbo signi
ficare. luxuriā. Q si quidā intel
ligerēt. n̄q̄ me temitatis ⁊ herese
os arguissēt. qd̄ īuirginitate ser
uanda dixerim uinum adolescen
tib⁹ declinandū. ⁊ n̄ mittenduꝯ
sup flamā oleū. nec natālem car
nis ardorē fomitis uoluptatis au
gendū. Potest aūt uinū inq̄ ē lux
uria ⁊ illud accipi de q̄ in cantico
moysi dr̄. fel draconū. uinū eoꝝ. ⁊
furoꝛ aspidū insanabil̄. qd̄ om̄s
q̄ seculi istius cogitatiōe s̄t ebrii
bibit ⁊ īsaniuit. ⁊ uomuit ⁊ pcipi
tes corruit. ⁊ iuxta laphitarū

centauroꝝ q; fabula in mutuū ferit̄ exitiū. Huic uino illud uinū contrari um ē. quod dn̄s nobiscū in regno suo se ēē bibiturū repmittit. Fre quent̄ annotauim⁹ nom̄ sp̄c absq; ad ditamto in bona parte positū: quod quidem etiā nc̄ obseruandū uidet̄.

Loquentes uobismet ip̄is ī psalmis & ymnis. ⁊ canticis sp̄ualib⁹. cantante ꝯ & psallentes ī cordib⁹ u̅r̄is dn̄o. Qui se abstinuerit ab ebrietate uini ī quo ē luxuria. & ꝑ hoc sp̄u fuit impletꝰ. iste om̄ia spiritualit̄ potest accipe. psalmos. ⁊ ymnos. ⁊ cantica. Quid aūt int̄sit int̄ psalmū & ymnū. et can ticū. in psalt̄io plenissime discim⁹. Hunc aūt breuit̄ ymnos ēē dicen dū. qui fortitudinē & maiestatē pre dicant dei. et ei⁹ semꝑ beneficia ł fac ta mirant̄. quod om̄s psalmi conti nent. quib; altā uł ꝑpositū uł sub iectū est. Psalmi aūt ꝓp̄e ad ethicū locū ꝑtinēt. ut ꝑ organū corporis quid faciendū & quid uitandum sit nouerim⁹. Qui ū̄ de sup̄ioribus disputat & ꝯcentū mundi omni umq; creatarū ordinē atq; concor diā subtilis disputator edisserit: is te canticū sp̄uale canit. Vel certe ut propt̄ simpliciores qd̄ uolum⁹ elo quam. psalmus ad corpꝰ canticū ad mentē refert̄. Et canē ḡ ⁊ psallē & laudare dn̄m. magis aīo ḡ uoce debem⁹. Hoc ē quippe qd̄ dicit̄. can tantes & psallentes ī cordib⁹ u̅r̄is dn̄o. Audiāt hec adolescentuli. audi ant hij quib; psallendi in eccl̄ia offi tiū ē. deo n̄ uoce s; corde cantandū. nec ī tragediaꝝ modū gutt̄ & fauce dulci medicamine colluendaˢ. ut in eccl̄ia theatralis moduli audiant̄ & cantica. s; ī timore. ī ope. ī scientia scrip turaꝝ. Quamuis sit aliq̄s ut solet illi appellare. kakoi (caco) ϕωνοc (phonos). si bona o pera hūit. dulcis apud dm̄ cantor ē. Sic cantet seruꝰ xp̄i. ut n̄ uox canentis s; ūba placeāt que legunt̄. ut sp̄c malus q̄ erat in saul eiciat̄ ab his q̄ ab eo similit̄ possident̄. et n̄ intduca t̄ in eos q̄ de domo dī scenā fecē po puloꝝ. Grās semꝑ agentes ꝓ omnib⁹ in noīe dn̄i n̄r̄i ihu xp̄i. dō ⁊ patri.

Huic simile quid in ep̄la ad thessaloni censes scriptū est. semꝑ gaudete. si ne intmissione orate. in om̄ib⁹ grās agite. Quod p̄ceptū ille solus ꝯodire potest. qui ꝓuidentia dei nouit etiam quinq; passeres q̄ uendunt̄ dipon dio gubnari. quorū unꝰ n̄ cadet in la queū sine pat̄s uoluntate. Quod aūt ait gratias agentes. ⁊ semꝑ & ꝓ om̄ib⁹. dupliciť ē intuendū. ut ī omī tem pe. ⁊ ꝓ omnib⁹ que nobis accidunt deo gratias referam⁹. ut n̄ tantū ꝓ his que bona putam⁹. s; etiā q̄ nos coartant. ⁊ cōtra n̄r̄am ueniūt uolun tatē. in dei p̄conū leta m̄es ꝓrum pat. & dicamus. nudꝰ exiui de utō matr̄s mee. nudꝰ ⁊ redeā. sic placuit dn̄o ita factū ē. sit nom̄ dn̄i bene

q'd int'sit / int' psm̄. / & ymnu' / & can / [illegible]

dictū. hec actio grār̄ū. apud pru
dentes uiros & gnālit̄ et specialit̄
obseruatur. gnālit̄. ut gratias aga
m̄ dō qđ nobis sol orit̄. dies ĉrit.
nox mutat̄ in requiem. splendore lu
ne tenebre temperant̄. & ortu occasu
q; stellar̄ tempa mutant̄ & redeunt.
qđ nobis seruiunt pluuie. t̄ra par
turit. elem̄ta famulant̄. qđ tante
aīaliū uarietates. ul̄ ad uehendū. ł
ad opandū. ł ad uescendū. ul̄ ad te
gmen. ul̄ ad exemplū. uel ad miracu
lum date s̄t. & ad extremū qđ nati
sum̄. qđ subsistim̄. qđ in mundo q̄
si ī quadā domo potentissimi patris
familias pcurationē gerim̄. et totū
qcquid in mundo ē. nost̄ causa intel
gim̄ pcreatū. S; hoc & iudeus facit.
et publican̄. & ethnic̄. Xpianor̄ ppa
uirtus ē & in hys que adūsa putan
t̄ referre grās creatori. si dom̄ corru
erit. si amantissima uxor. & fily. uel
captiuitate. ul̄ ueneno. ul̄ naufragio
intercepti sint. si diuitias pscriptione
pdidim̄. si sanitatē īnumerabiles
morbi. & semp expectanda miseris po
dagre debilitas fregerit. Qui s̄ sanc
tiores uident̄. solēt dō referre grās
qđ de periculis ul̄ de miserys libati
s̄t. S; iuxta aplm̄ hec ē uirt̄ maxi
ma. ut ī ipis periculis ⁊ miserys dō grās
referant̄. & semp dicam̄. Bndictus
ds. minora me scio sustinē qm̄ me
reor. hec ad mea peccata parua s̄t.
nichil m̄ dignū reddit̄. hic anim̄ xpi

(margin: specialiter si qui inde beneficiis que nobis accedunt gratulam̄)

ani ē. hic crucē suā tollēs sequit̄ sal
uatorē. quē nec orbitas nec dampna
debilitant. quē ut flacc̄ ait ī lirico
carmīe. si fractus illabat̄ orbis. inpa
uidū ferient ruine. Ql̄ aū sic diximus
grās agit dō ⁊ pat̄. ī mediatore dī et
hominū referat eas xp̄o ih̄u. q̄a n̄
p illū accedē n̄ ualem̄ ad patrem.
Subiecti inuicē ī timore dei. Audiāt
hec epi. audiāt pbri. audiat omis or
do doctor̄. subiectis suis se ēē sub
iectos. et imitent̄ aplm̄ dicentē. cū
enī essem liber ex omnib̄. omnib̄ me
ipsū feci seruū. ut om̄s lucrifacerē.
Et in alio loco. p karitatē seruite in
uicē. Unde & ipse eādē karitatē in
omnib̄ gentiū seruiuit ecclys. Salua
tor q; formā serui accepit ut serui
ret discipulis suis. & pedes eor̄ la
uit. Hoc interest int̄ gentiū princi
pes et xpianor̄. qđ illi dn̄ant̄
subditis. nos seruim̄. & in
eo maiores sum̄. si minimi
omniū fuerim̄. S; & hoc qđ ait in
timore dei. sic accipiendū. ut ipsa
subiectio n̄ propt̄ hominū gl̄am.
s; ppt̄ x̄ timorem fiat. dū illū ti
mem̄ offendere. Alii ū sic interpre
tatur. subiecti īuicē in timore x̄.
ut hāc sententiā gnālē ī osequenti
b̄ diuidi dicat atq; partiri. Mulie
res uiris suis subdite sīt. & fily obe
dite parentib̄. ⁊ serui obedite dn̄is
carnalib̄ cū timore ⁊ tremore. ut n̄
solū uiro uxor. ⁊ fily parentib̄. et

serui dn̄s. s; etiā uiri mulierib' iux
ta officiū quod p̄ceptum ē. patres
filiis. ne illos ad iracundiā puocēt.
& dn̄i seruis ut remittāt mina. &
p̄beant his que s̄ necessaria. inuicē
subiecti sīt. Et hoc ex. x̄ timore faci
ant. ut q̄m ille seruus suus fuit sub
iectus. sic & hi q̄ maiores uidentur
subiciant minorib' suis. reddendo
officia que iubent̄. Possunt' hic et
eusebeia
ΠΡΟΕΥΑΑΒΙΑ. id ē reuerentiā accipe.
que magis uicina ē karitati. Nequa
enim
quā conuenit ephesiis ut timore quid
faciāt. & n̄ dilectione x̄. Mulieres
uiris subdite sīt sic dn̄o. qm̄ uir ca
put ē mulieris. sic et x̄ caput ē ec
clie. Hoc qd' in latinis exemplarib'
additū ē subdite sīt. in grecis codici
b; n̄ habet̄. Siquidē ad superiora ref̄
tur. & subaudit̄. subiecti inuicē in ti
opokinos
more x̄. ut ΑΠΟΚΟΙΝΟΥ reso net
subiecte. i mulieres uiris
suis. sic dn̄o. S; hoc magis ī greco
ītelligit̄. quā ī latino. Quom̄ x̄ sub
iecta est ecclia. sic subiecta sit uxor
uiro suo. Quem enī principatū h̄t
& subiectionē x̄ in ecclia. huic eidē
ordini marit' i uxor astringit̄. S;
uidendū ut q̄m in x̄ & in ecclia scā
coniunctio ē. ita in uiro & ī muliere
scā sit copula. Sic aut̄ n̄ omnis congre
gatio hereticor x̄ ecclia dici potest.
nec caput eor x̄pc ē. Sic n̄ omne ma
trimoniū quod n̄ uiro suo scdm x̄
p̄cepta coniungit̄. rite coniugiū appel
lari potest. s; magis adulterium. Ali
ās autē subicit̄ uxor uiro ut dn̄o. q
a ad ipsū conuersio eius ē. & ipse illi' do
minabit̄. Nam i sara dn̄m uocabat
abrahā. Que spontanea seruit' quanto
magis fuit uoluntate subiecta. tan
to esse incipit coequalis. quinimmo ob
sequiis suis ī seruitutē redigit d̄nan
tē. Quidā h̄c locū scdm anagogen ita
interpretant̄. ut dicāt uxorē in corpe.
uirū accipi ī aīo. Et sic x̄ subiecta ē
ecclia. ita corpa subici debere sensui.
i ī uniū spm̄ redigi. si dn̄o fuerit
copulata. Q' enī adheret dn̄o un' ē
sp̄c. ipse ē saluator corporis. Quīn pingui
or atq; īferior ē ad substantiam x̄pi
natā ecclie. ppterea eā corp' x̄ estimo no
minatā. Cui' corporis saluator ē ih̄c x̄.
id ē ubiū sapie ceteq; uirtutes. ī q̄bus
ītelligit̄ filius dī. Querere curiosi' sicu
bi ī diuinis uoluminib' potuis īuenī
re uocabulū carnis p ecclia positum.
Siquidē nēc nequāq̄m caro. s; corp' x̄pi
appellat̄ ecclia. Porro manifestū qc
quid caro ē consequent̄ i corp' sit. n̄ ab
quicq̄d corp' hoc consequent̄ i caro. S; ut
ecclia subiecta ē x̄. ita i muliere' ui
ris suis ī omib'. Ecclia x̄ glosa ē. n̄
h̄ns maculā aut rugā. aut aliq̄d
istiusmodi. Q' g peccator ē & aliq̄ sor
de maculat̄. de ecclia x̄ n̄ pot appel
lari. n̄ x̄ subiect' dici. Possibile aut̄
ē. ut q̄m ecclia que p̄us rugā habu
erat & maculā in iuuentū i mundi
tie postea restituta ē. ita i peccator

currat ad medicū. quia n̄ h̄n̄t opus
sani medico. s; male habentes. utcu
rent̄ uulnā ipsius. ⁊ fiat de eccl̄ia.
que corpus ē xp̄i. Satisq; eleganť ⁊
caute ad ephesios loquēs ait. ut eccl̄i
a subiecta ē xp̄o. ita ⁊ uxores uiris
suis. Si enī ita uxor subitienda ē ui
ro ut x̄ eccl̄ia. int̄ uirū ⁊ uxorem
erit scā coniunctio. ⁊ nq̄ corpis seruı
ent passionib;. Qd̄ si nobis aliqs illd̄
quod ad corinthios scribit opposue
rit. uirū uxori debitū reddere. ⁊ ux
orē uiro. animaduitat magnā int̄
corinthios ⁊ ephesios ēē distantiā. Illis
qͥ̄ paruulis atq; lactentib; scribit in
quib; erāt scismata ⁊ dissensiones. ⁊ au
diebať fornicatio qualis n̄ int̄ gentes
quidem. ⁊ pptea eis ccedit ut post ora
tionē ad ipsum redeāt. ne temptent̄
a sathana. licet ⁊ ibi ī csequentib; non
iuxta uoluntatē ciykatabacin se
eis dicat ignoscē. Ephesiȷ̄ u̇ apud qs se
cit tennuū. ⁊ omīa eis xp̄i apuit sac̄
mta. aliť erudiunť. Et h̄t unqsq; ar
bitriȷ̄ liberā potestatē. ul̄ corinthios
seq̄ ul̄ ephesios. et saluari l̄ seruitute
corinthiȷ̄. aut ephesiȷ̄ libertate. Ve in
qt saluator pregnantib; ⁊ nutrītib;
in die illa. id ē iudiciȷ̄. que utiq; pro
p̄e opa nuptiar̄ st̄. Unde omī labore
nitendū. ut magis ephesios qm̄ corin
thios emulem̄. ne dep̄hendam̄ quasi
ī diluuio emētes ⁊ uendentes. nuben
tes ⁊ matrimonio copulari. s; accincti
lumbis lucēnas teneam; in manib;.

Viri diligite uxores urās sic̄ ⁊ x̄ dilex̄ ss
eccl̄iam. ⁊ semet ip̄m tradidit p ea ut eā ss
scificaret. mundans lauac̄ aque ī ūbo. ss
ut exhiberet ip̄e s gl̄osā eccl̄iam n̄ ha ss
bentē maculā aut rugā. aut aliqd̄ ss
eiusmodi. s; ut sit scā ⁊ īmaculata. Quā s
uis siu īuicē marit ⁊ ciunx amore
teneant̄. qualis illa uxor memoraťr
hasdrubalis. que capto uiro ī pata
se iecit īncendiū. ⁊ cet̄e que uiris
mortuis supuiuē noluert̄. nq̄ tam
dilectionē illā uir sapiēs dilectioī x̄
⁊ eccl̄ie cōparabit. Sed q̄ hic intelligend;
ē amor. quo ⁊ ysaac dilex̄ uxorē suā
rebeccā que intp̄retať patientia. ⁊
de t̄ra mesopotamie que secl̄i huȷ̄
ex omī parte fluctib; cingiť. in t̄ram
eā repmissiōis induxit. ut csolaret p
morte mat̄s sue. initiū quippe sy
nagoge ciunctione eccl̄ie temparuit.
Ista dicentes. occasionē heretici da
m; q omīs omīno nuptias repudian
das putāt. ⁊ hoc ul̄ maxime utun
tur testimonio. Cui; breuiť respon
dendū. passiones hic ⁊ īmunditiā.
⁊ luxuriā ab ap̄lo int̄ maritū et
uxorē uetari. nō scām ciunctionē.
Alioquin si ciugiū omīno p̄hibe
bat. qd̄ necēē fuit dicē uxores ur̄as.
cū potuerit dicē. uiri diligite ux
ores l̄ mulieres. Urās enī ppium
matrimoniū sonat. Et rursum īse
quentib;. ⁊ uiri debēt diligē uxo
res suas sic̄ sua corpa. Et adhuc
manifesti. Qui uxorē suā diligit. se

ipsum diligit. Nemo enim unquam car
nem suam odit. sed nutrit et fouet eam.
Quia secundum edictum legis antique et
instaurationem euangelii maritus et uxor
una caro efficiuntur. liberorum quidem ut dix
imus causa in matrimonio opera concessa sunt.
uoluptates autem que de meretricum ca
piuntur amplexibus in uxore damp
nate. Hoc leges omnis uir et uxor
intelligant sibi post conceptum magis ora
tioni quam connubio seruiendum. et quod
in animalibus et bestiis ipso nature iure precep
tum est. ut pregnantes usque ad partum
non coeant. hoc in hominibus sciant arbitrio de
lictum. ut merces esset ex abstinentia uo
luptatum. Ceterum uero secundum tropologiam uiros
animas et uxores corpora diximus. sic dili
gat anima corpus quomodo christus ecclesiam. ut se
metipsam tradat pro salute ipsius. et eam
sanctificet uerbo doctrine. ut exhibeat sibi
eam non habentem maculam aut rugam ali
quando uetustatis. maxime cum sciat il
lam in resurrectione saluandam. et uisu
ram esse salutare dei. Talis uir caput
habet christum. Et cum propter salutem carnis se hu
milians. factus fuit cum uxore sua
una caro. rethit eam ad spiritum. et domino co
pulatus. caro esse desistit. Pulchre quo
que maculam et rugam quia de coniugio lo
quebatur. de exemplo mulierum ad deco
rem traxit ecclesie. Sic enim solet in mulie
rum corporibus uel sordere neuus. uel ruga
contrahi. uel lentigo uariari. et hoc omne stu
dium feminarum. ut quod fedare uidetur
abstergant. et exhibeant maritis corporis

uetustatem. ita et anime omni peccatorum sor
de purgande sint. ut ruge ueteris hominis
iuuentute tendant. et renouentur in om
ni homine de die in diem. Ita et uiri debent
diligere uxores suas: sicut sua corpora. Et
in genesi ex persona ade loquentis scriptum
est. Hoc nunc os ex ossibus meis. et caro de car
ne mea. et idipsum in euangelio domino post
a dicente firmatur. qui creauit ab initio
masculum et feminam fecit eos et dixit. propter hoc re
linquet homo patrem et matrem et adhere
bit uxori sue. et erunt duo in carne una.
Cum ergo uir et uxor una caro sint. ita ux
oribus ut nostris corporibus pudendum. Nemo
autem corpus suum tempore amat. aut semet
ipsum propter coitum diligit. sed quasi uasculum (uel uinculum)
anime sue fouet corpus et nutrit. ne frac
to uase id quod continebatur effluat et terum
pat. Necnon et iuxta litteram quamdiu mu
lier partui seruit et libris. hanc habet
ad uirum differentiam. quam corpus ad animam.
Si autem christo magis uoluerit seruire quam seculo. mu
lier esse cessabit. et dicetur uir. quia omnes in perfec
tum uirum cupimus occurrere. Sed si ad tropo
logiam et hec referamus. amabimus nostrum
corpus et corporis sensus. uiliores quidem condi
tionis ab anima. sed per quos ad mentem bonarum ar
tium et uirtutum transeat discipline. Qui
uxorem suam diligit. seipsum diligit. Ne
mo enim unquam carnem suam odio habuit.
sed nutrit et fouet eam. sicut christus ecclesiam.
Quantum ad simplicem intelligentiam per
tinet. sancta inter uirum et uxorem karitate
precepta. nec uberem ut nutriamus et foue
amus coniuges. ut scilicet eis uictum atque ues

titum et ea que sunt necessaria prebeamus.
Sed opponi nobis potest quod non sit vera sen
tentia apostoli dicentis. nemo enim unquam
carnem suam odit. cum morbo regio laborantes
et ptisi et cancere et distillationibus mor
tem vite preferant. et sua oderint corpora.
Magis autem ad tropicam intelligentiam ser
mo referatur et dicamus quod illam carnem
que visura sit salutare dei anima diligat.
et nutriat et foveat eam disci plinis
erudiens et celesti sagi nans
pane et Christi sanguine irrigans.
ut referta et nitida possit libero
cursu virum sequi et debilitate nulla et pon
dere pregravari. Pulchre etiam in simili
tudinem Christi nutrientis et foventis ecclesiam et di
centis ad Jerusalem. quotiens volui congregare fi
lios tuos sicut gallina pullos suos congregat
sub alas et noluisti. anime quoque fovent corpo
ra sua ut corruptivum hoc induat incor
ruptionem. et alarum levitate suspensum in ae
rem facile elevetur. Foveamus ergo et viri uxores.
et anime nostra corpora. ut et uxores in viros et cor
pora redigantur in animas. et nequaquam sit sexuum
ulla diversitas. sed quomodo apud angelos non est vir
et mulier. ita et nos qui similes angelis futuri
sumus. iam incipiamus esse quod nobis in celestibus re
promissum est. Quoniam membra sumus corporis eius.
Quia membra sumus corporis Christi et Christus nutrit et fo
vet ecclesiam. ita et nos nutrimus et fovemus car
nem quam nemo unquam odio habuit. Membra autem sumus
corporis Christi non secundum naturam divinitatis eius.
sed iuxta id quod hominem dignatus est assumere.
quamquam et homo ipse qui assumptus est habeat naturam nostrorum
corporum. sed non habeat originem. Nos enim ex huius

seminum coagulatum. ille de spiritu sancto na
tus est. Potest autem et aliter dici quoniam corpus Christi est ec
clesia. et ecclesia de credentibus congregatur.
Paulus et Ephesiis membra sunt corporis. id est ecclesie
Christi. propter hoc relinquet homo patrem et
matrem. et erunt duo in carne una. Quod frequen
ter annotavimus apostolos et evangelistas non
hisdem verbis usos esse in testamenti veteris exem
plis. quibus in propriis voluminibus continentur. hoc
et hic probamus. Siquidem testimonium istud.
ita in genesi scriptum est. Propter hoc relinquet
homo patrem suum et matrem suam. et adherebit
uxori sue. et e. d. i. c. u. Hic autem apostolus pro eo quod
ibi habet ΕΝΕΚΕΝ ΤΟΥΤΟΥ (enekentoytoy). id est propter hoc
posuit ΑΝΤΙ ΤΟΥΤΟΥ (antitoytoy). quod latine aliis verbis
dici non potest. Deinde pro patre suo et matre
sua pronomina abstulit. et patrem tantum po
suit et matrem. Et quod in medio dicitur adhe
rebit uxori sue. hic penitus pretermisit.
et tantum quod sequebatur hoc dictum superio
ribus copulavit. et posuit. et erunt duo
in carne una. Hec autem hic totum ideo observa
vimus. ut in ceteris locis sicubi testi
monia que de prophetis et de veteri testamen
to ab apostolis usurpata sunt. et in nostris codi
cibus non habentur. nequaquam statim ad apocrypho
rum ineptias et deliramenta curramus. sed sciamus
scripta quidem ea esse in veteri testamento. sed non
ita ab apostolis edita. et sensum magis usur
patum. nec facile non ab studiosis posse
ubi scripta sunt inveniri. Igitur ad exhorta
tionem mutui affectus inter uxorem et vi
rum Ade et Eve sumpsit exemplum. ut quo
modo costa tollitur de Adam et edificatur in coniugem.
et rursum coniungitur in unam viri carnem re

digit᷑: quia q̇ uxorē diligit se ip̄o
diligit: sic ⁊ nos nr̄as amem⁹ uxorē. ꝑ
ip̄m aūt ꝑ allegoriā .i. xp̄ interpretat̄ ⁊
ī ecclia: ut adā xp̄ ⁊ eua ꝑfigurauit ec
cliā. fact⁹ ē enī nouissim⁹ adā ī sp̄m uiuifi
cantē: et q̄m de adā ⁊ uxore eī omē ho
minū gen⁹ nascit᷑: sic de xp̄o ⁊ d ecclia oīs
c̄dentiū multitudo gen̄ata ē. Cūm unū
ecclie corp⁹ effecta. rursū ī latē xp̄i poni
t᷑: ⁊ coste locū replet: ⁊ unū uiri corp⁹ ef
ficit᷑: id ip̄m dn̄o ī euglio postulante.
Patēr da ut q̄m ego ⁊ tu unū sum⁹: sic
⁊ ip̄i ī nob unū sīt. Interrogem⁹ mario
nē q̄ ꝯsequntia locū istū qui d ueti usur
pat ē īstrumto .i. xp̄ ⁊ ī ecclia interptauq̄
at: cū iuxta illū sc̄ptā uet⁹ oīno n̄ ꝑtine
at ad xp̄m. Sacrm̄tū h̄ magnū ē. ego ā dico
ī xp̄o ⁊ ī ecclia. Non ut pleriq; estimāt oīs
hystoria q̄ de adā ⁊ eua ī genesi sc̄pta ē. ad
xp̄m ⁊ ad ecclīā facile referri p̄t. s; tn̄m q̄d ī p
senti loco ponit᷑: id ē ꝑpt̄ h̄ relinquet ho
patrē suū ⁊ matrē suā ⁊ ad. ux. s. ⁊ er. d. ī. c. v.
Prim⁹ enī h̄ ⁊ ꝑm⁹ uates adā h̄ d xp̄o ⁊ de ec
clia ꝑphauit. q̄d reliq̄rit dn̄s nr̄ atq; sal
uator patrē suū dm̄ ⁊ matrē suā celes
tē ihr̄lm ⁊ uenīret ad t̄rā ꝑpt̄ suū cor
p⁹ ecclīā: ⁊ d suo latē eā fabricat⁹ sit: ꝑp
t̄ illā ūbū caro factū sit. Qđ ꝑ n̄ oīa eq̄ua
sacrm̄ta s̄t. s; ē aliud sacrm̄tū mai⁹ ⁊ aliud
min⁹: ꝑpt̄a n̄c dic̄. sacrm̄t h̄ mag̃ ē. Simil
q; humilitati⁹ eī ꝯditiū ē īferent⁹: ego ā dico
ī xp̄o ⁊ ī ecclia ē. Gregori⁹ nazanzen⁹ uir uald elo
q̄ns. ī sc̄pturis ad ꝑme erudit᷑: cū d h̄ mec̄ū
tractaret loco: solebat dic̄e. Vid q̄ntū ista ca
ꝑli sacrm̄tū sit. ut ap̄ls ī xp̄o illđ ⁊ ecclia

ñ oīa sac mta eq ua e se

interptās. n̄ se ita asserat ut testimoniū pos
tulabat dignitās exp̄ssisse: s; q̄dām dixit.
scio q̄ loc⁹ iste ineffabilib⁹ plen⁹ sit sacrm̄
tis ⁊ diuinū cor q̄rat īterp̄ti⁹. ego ā ꝑ pos
sibilitate sens⁹ mei .i. xp̄o īteri illđ ⁊ ecclīā
īntelligendū puto: n̄ q̄ aliq̄d xp̄s ⁊ ecclia ma
i⁹ sit: s; q̄ totū q̄d d adā ⁊ eua dr̄ .i. xp̄o ⁊ in
ecclia īterptari posse difficile sit. Verūtam̄ ⁊
uos singli unq̄sq; suā uxorē sic se diligat.
Stimet   aliq̄s eand inē uirū ⁊ uxo
rē iu   beri ab ap̄lo karitatē.
q̄ ī pri   mū p̄cepta ē. Sic enim
sc̄ptū ē. Diliges ꝑximū tuū: sic te ip̄m.
Nc dr̄. unq̄sq; suā uxorē sic seipsū dili
gat. Ergo eadē sic ī ꝑximū ⁊ ī uxorē kari
tas erit. Qd si ꝑxim⁹ iuxta īterpretationē
saluatoris omīs h̄ ē hō: nulla g̃ erit int̄
uxorē ⁊ q̄slib; hominū dilectionē diffe
rentia karitatis. Qđ dicē: ualde absurdū
ē. In primo enī similitudo ponit᷑. ut
sic eū diligā sic te ⁊ cupiā eū saluatū eē.
ī uxore ā ꝯpationis adūbiū. sic n̄ simili
tudinē s; appbationē ⁊ ꝯfirmationē cū
q̄dā pondē sonat: q̄m dicim⁹ d uiro. q̄ui
uir fec̄. ⁊ d saluatore sc̄ptū ē. uidim⁹ glo
riā eī q̄si gl. un̄. a pa. n̄ q̄ ip̄e saluator
glām hūit ad ꝯpationē alti⁹ unigeni
ti. ip̄e ē enī unigenit⁹: ⁊ unigenit⁹ si
⁊ alt̄ fuit unigenit⁹ n̄ pot̄ appellari.
Vn̄ alti⁹ unigeniti n̄ īdigebat exemplo:
s; sic unigenitū h̄ ē semet ip̄m decebat
habē glām possedit. Hoc idem ⁊ lxxy
psalmi iuxta grecos tam̄ exordiū sonat.
ωcatat θoc. τω. ιηλ. θ θ c. τοιc. ευθ ε
ιcηn. τη κ a κaia. q̄d an̄ris trāslatū ē

quā bon⁹ isrl' ds rectis corde. Alioqn iuxta
grcos idem sic similitudinē mag⁹ uidet q̄
firmitatē significare dictoꝝ: si n̄ ut cō
firmationē audierit. s; qi exemplū. Simil'
⁊ hoc attendendū. qd uir diligē iubet
uxorē: mulier ū timē uirū. Congruit
enī uiro dilectio. mulieri timor: seruo
ū n̄ solū met⁹. s; et timor iungit. Vn̄ ⁊ icō
sequentib⁹ ait. Serui obaudite dn̄is carna
lib⁹: cū timore ⁊ tremore. Mulier aūt ut time
at uirū. Si in dm̄ met⁹ ppt̄ timorē sup
plicii n̄ sinit eū q̄ metuit ēē pfectū: qn̄
tomagis impfecta erit mulier. n̄ solū dm̄
s; ⁊ uirū metuēs. Propt̄ qd req̄rendū. an
carnalit̄ uxor itelligenda sit. ⁊ uxoris ti
mor. cū frequent̄ multo meliores maritis
īueniant̄ uxores. ⁊ eis impent. ⁊ domū re
gāt: ⁊ educēt libos: ⁊ familie teneāt dis
ciplinā: illis luxuriantib⁹ ⁊ p scorta errā
tib⁹. Nec uiros suos utrū regē debeāt an
timē: lectoris arbitrio delinq. Qd si iuxta
allegoriā ut sup̄ diximus uxor ī corpe ac
cipit̄ uir ī aīo. nichil īcongruū ē timē eam
ut ancillā uirū: ī scdo gdu ⁊ ī uilior sub
stantia ɔstitutā. Animi quippe ut ait
crisp⁹ imperio. corpis s̄uitio magis utim. Qd
ū simplicē itelligentiā mulieris seq̄t̄ ⁊
mariti: duas significantias ī ūbo timo
ris ēē monstrabit. ⁊ dic unā dq̄ iohēs ait.
q̄ timet penā hr̄. et q̄ timet n̄ ē pfect⁹:
iuxta q̄ ⁊ sui spm̄ s̄uitutis hn̄t ī timore.
qm̄ exigunt a dn̄o. dicente ad eos. Et si pa
t̄ sū ego: ū ē gl̄a mea. Et si dn̄s sū ego: ū
ē timor m̄s. Alterā ū q̄ apud philosophos
noiat̄. eylaBia (eusebia) ⁊ apud nos licet n̄ ple
ne sonet: reuerentia dici p̄. Scit q; ⁊ pphā

pfectū timorē: quē q̄ tenuit pfect⁹ ē.
ī .xxx. psalmo dic̄s. Nō ē īopia timētib⁹ eū.
Pot̄ ḡ uxor simplicit̄ itellecte hic impa
ri met⁹ ut timeat. id ē ut reuereāt̄ uirū
suū. Filii obedite parentib⁹ uris ī dn̄o.
hoc enī iustū ē. Honora patrē tuū ⁊ ma
trē tuā qd ē mandatū p̄mū ī p̄mis
sione. ut bn̄ sit t. ⁊ sis longeu⁹ sup t̄rā.
Ambigue dictū. utrū ī dn̄o parentib⁹
suis filii debeāt obedire: an parentib⁹
suis filii obediāt ī dn̄o. Qd utrūq; faci
endū. ut ⁊ his parentib⁹ q̄ nos ī dn̄o ge
nauerit. q̄lis fuit paul⁹ ⁊ apli. obaudia
m⁹: ⁊ ea faciam⁹ quecūq; p̄cepit: ⁊ pa
rentib⁹ nr̄is d qb⁹ scdm̄ carnē nati su
m⁹ obtēpem⁹ ī dn̄o: implentes ea q̄ n̄ s̄
ɔtria diū uoluntati. Simil' ⁊ hereticos co
artabim⁹: nolentes uet⁹ testamentū ēē dī
boni cui⁹ x̄ fili⁹ sit. q̄ rōne apls x̄ boni
dī filiis scpta catonis utat̄: ⁊ obedientiā
a filioꝝ de uetē lege p̄sumat. Qd testi
moniū de exodo sūptū: ita ibi ɔtexit̄.
Honora patrē tu. ⁊ ma. t. ū bn̄ sit t. ⁊
sis lon. s. t. q̄ dn̄s ds tuus dabit t. Deq
nc ultima ūba subtrax̄. Qd mandatū.
ī decalogo q̄rtū ē. Vn̄ q̄rendū q̄re nc dix
erit. qd ē mandatū primū. cū p̄mū
mandatū sit: n̄ erit t dii alieni p̄t me.
Cobrē īnulli ita legit. qd ē manda
tū p̄mū ī p̄missiōe. q̄ .iiii. alia man
data q̄ an h dicta s̄ n̄ hant p̄missiōes.
⁊ ī hac sola pollicitatio ferat̄ adiuncta
ut bn̄ sit t: ⁊ sis longeu⁹ sup t̄rā q̄ dn̄s ds
tuus dabit t. Ds; uident m n̄ obs̄uasse sub
tilr: ⁊ ī scdo mandato remissione ēē so
natā. Ait enī. Nō facies t idolū. neq; omnē

similitudinē eo𝔷 q̄ ī celo sursū. ⁊ q̄ in t̄ra
deorsū. ⁊ q̄ ī aq̄s sub t̄ra. n̄ adorabis ea.
⁊ n̄ immolabis ill'. Ego enī sū dn̄s ds tu
us. ds zelotes q̄ reddo peccata patrū ī fi
lios. usq; ad t̄ciā ⁊ quartā gn̄ationē. hi q̄
me oderīt. ⁊ facio mīam ī milia his q̄ me
diligūt. ⁊ c̄todiūt mandata mea. Obs̄ua
enī qd' u̅ba sit sponsiōis. faciēs mīam ī
milia his q̄ me diligūt. ⁊ c̄todiūt manda
ta mea. Forsitan q̄ q̄ ī decalogo exeunti
de egypto pp̄lo p̄ma lex data ē. unum
q̄dq; mandatū decalogi. p̄mū mandatū
ē appellandū. ad ꝯparatiōnē eo𝔷 p̄ceptoꝝ q̄
p̄ea ī lege ꝯscripta st̄. Cū u̅ expositionē su
piorē tenē conabit'. ī eo q̄d distinxāt q̄d
÷ mandatū ī p̄missiōe. dic̄ sepatū ēē man
datū. honora pa. t. ⁊ ma. t. ⁊ p̄ea repmis
sionē suo loco positā. ut sis longeu' sup
t̄rā q̄. dn̄s. ds tuus. d. t. In h' u̅ mandato. id ē
n̄ facies t' idolū. neq; omnē similitudinē. n̄
seorsū. s; sub uno textu atq; s̄mone n̄ tā
p̄missionē datā. q̄ sententiā ī laudes dī
finitā ēē. facientis mīam ī milia his q̄
eū diligūt. ⁊ c̄todiūt mandata ei'. Rursū
is q̄ tota decalogi mandata. p̄mū man
datū ēē ꝯtendit repmissionē. ī q̄ septiē.
ut sis longeu' sup t̄rā q̄. dn̄s ds tuus da
bit t'. n̄ solū ad eos p̄tinē monstbit q̄ pa
rentib' obsequant'. s; ī ad alia ī nūabilia
p̄cepta. ⁊ necēē habebit c̄cta replicare
mandata. ī q̄b' merces h' ⁊ p̄miū p̄mit
tat'. ut sit longeu' sup t̄rā q̄. dn̄s ds suus
dedit ei. Aq̄ dūs ille exigē debebit inter
p̄tes ut doceat an̄ h' mandatū illa q̄ ab eo p
lata t' scripta ēē mandata. Q' si n̄ potuerit
approbare frustra ⁊ ī aliys p̄ceptis hāc rep
missionē adiūctā ēē memorabit. P' h' retrac
tandū p honore pat's ⁊ mat's n̄ iudaicū et
carnale ēē p̄missū. ut longeu' sit sup t̄rā

q̄. dn̄s ds suus dedit ei. Multos enī fuisse c̄den
dū q̄ ⁊ parentib' obsequentes cito mortui st̄.
⁊ ī parentes impy usq; ad extremā uenint se
nectutē. Respondeāt aūt iudei ⁊ similes eoꝝ.
Si uite istius longitudo ē ī p̄missis. ⁊ diutino
corpe p̄manē felicitas ē. q̄d ē q̄d uult ill'd ī psal
mis. heu m̄ q̄ ī colat' m̄s p̄l. ē. ha. c̄ hab. ce.
Et h' salomonis ī ecclesiaste. Laudaui ego om̄s
mortuos q̄ olī mortui s̄. sup uiuentes q̄ ui
uūt usq; ī p̄sēs. Et melior ē sup hos duos q̄ n̄
dū nat' ē. ⁊ n̄ uid' omē op' malū q̄d factū ē
sub sole. Et p't paululū. Si genuit uir cen
tū filios. ⁊ annos plures uixerit. ⁊ multi fu
erit dies annoꝝ ei'. ⁊ aīa ei' repleat' bonis. ⁊
sepultā n̄ sit ei. dixi meli' ēē sup eū abor
tiuū. q̄ ī uanitate uenit. ⁊ ī tenebris nom̄ ei'
opiet'. ⁊ q̄d sole n̄ uid. ⁊ c̄. Si enī laudant sup uiuos
mortuū. ⁊ iuxta q̄sdā q̄ an̄ q̄. ī corpa ista descen
dāt aīas degē ī celestib' arbitrant'. melior ē ēē dr'
duob' q̄ n̄dū nat' ē. ⁊ oīs uita ista t̄ptatio ē.
⁊ sc̄dm iob. mors uiri r̄oīe. ⁊ iuxta eund' ie
remiā. maledicta dies ī q̄ nat' sū. q̄m̄ uc re
p̄mittit' honorantib' patrē ⁊ matrē. q̄d lon
geui sit sup t̄rā q̄. dn̄s ds suus dedit ei. Eren
da ē q̄ t̄ra q̄ dn̄s ds suus p̄mittit. ⁊ tribuit his
q̄ sp̄uale egyptū reliquerit. ⁊ c̄ omīū patientia
magna ⁊ tribulia uite hui' d̄sta t̄nsierit. ⁊ ui
cerit regē magnos q̄s peccat dū. ⁊ t̄nsierit iu
deā q̄ lacte ⁊ melle fluit. ⁊ sub ihu duce ieri
cho corruente. ⁊ uastata ai. q̄ interp̄tat' abrup
tū. ihr'lm uenint. ⁊ edificet ei' t̄plū sub sa
lomoē rege pacifico. ⁊ possideat t̄rā q̄ mansue
tis ē p̄parata. bi q̄ppe mites q. ip. pos. t. q̄ uē ē t̄ra
uiuentiū. psalmista q̄; dicente. c̄do uidē. b. d. ī
t. ui. hui' uite longitudinē. ⁊ sapiā ht ī ma
nu dextrā. ī sinistra tenes diuitias ⁊ gl'am. Et
pat's nolite p̄uocare ad iracūdiā filios. s; educa
te illos ī disciplina ⁊ ꝯusatiōe. Peccm̄ filioꝝ ē n̄
obedire parētib'. ⁊ q̄ poterat parētes aliq'd

imparare presumit: adulter in domino. Recinium est autem paren-
tum. paruulos filios atque lactentes ad iracundiam prouo-
care. aut certe iam adolescentibus et maioris etatis ea im-
perare que contraria sunt. Sicut ergo in filiis obsequium et subiectionis
amore est demonstrata: ita in parentibus moderatum iube-
tur imperium. ut non quasi seruis sed quasi filiis preesse nouerit.
Nec hoc preceptum sine contentione est: sed illud adiungit.
Educate illos in disciplina et in correctione domini. Quam
correctionem nos legimus: melius in greco dicitur noyoe (nostesia) e-
cia. que admonitionem et eruditionem magis quam au-
steritatem sonat. Legitur episcopus atque presbyter qui filios suos
secularibus litteris erudiuit. et facit comedias legere.
et mimorum scripta turpia cantare. de ecclesiastici forsi-
tan sumptibus eruditos. et quod in corbanan pro peccato uirgo
uel uidua. uel totam substantiam suam effundens quilibet pau-
per obtulerat. hoc kalendariam strenam (strenam) et saturnali-
cam sportulam. et minerual munus grammaticus et ora-
tor. aut in sumptus domesticos. aut in templi stipes. aut
in sordida scorta (lucra) conuertit. Hely sacerdos ipse sanctus fuit. sed
quia filios suos non erudiuit in omni disciplina et cor-
reptione. supinus cecidit. et mortuus est. Non enim pote-
rat ad priora extendi. sed retrorsum ruit. et epystoto-
no insanabili lapsus. inmo quasi ad sodomam cum loth ux-
ore respexit. Licet corripuerat filios suos dicens. quare
facitis uerba hec que ego audio de uobis mala. ab omni
populo. Nolite filii mei. quia non est bona fama quam ego
audio de uobis. De istiusmodi patribus et ysaias lacrimabi-
li uoce causatur dicens: et filii alienigenarum nati sunt
eis. Quod si hec ephesiis laicis et plerisque uiris in populo solet
huius uite negotiis occupatis. precepit ut filios suos
erudiant in omni disciplina et admonitione domini. quid
de sacerdotibus estimandum est. de quorum ordine ad
timotheum scribit dicens. filios habentem in obsequio
cum omni honestate. et idipsum ad titum inculcat et
repetit. filios habentem fideles. non in accusatione
luxurie. aut non subditos. Et qui uitia filiorum
parentibus imputent. coniunctionem causalem in-
serens ait. oportet enim episcopum sine crimine esse. tanquam
dei dispensatorem. Non est ergo sine crimine episcopus. cuius filius
non fuit subditus deo. et in accusatione luxurie.
Serui obedite dominis carnalibus cum timore et tre-

more. et in simplicitate cordis uestri. non ad oculum
seruientes quasi hominibus placentes. sed ut serui christi fa-
cientes uoluntatem dei ex animo. cum fidelitate
seruientes sicut domino et non hominibus. scientes quod u-
nusquisque quod bonum fecerit hoc recipiat a domino: siue
seruus siue liber. Propheta loquente ad ierusalem.
Quis tu ut timeas ab homine mortali. et a filio ho-
minis. et petrus in epistola sua. timorem autem eorum ne
timeatis. sed dominum christum sanctificate in cordibus uestris.
et saluatore eadem concinente. nolite timere eos qui
possunt occidere corpus. et postea non habent quod uobis faciant. sed ti-
mete eum qui potest animam et corpus occidere in gehennam.
salomone quoque pariter testante. fili honora dominum
et confortaberis. preter illum autem ne timeas. aliter ui-
detur apostolus diuersa precipere. ut serui cum timore et tre-
more obediant dominis carnalibus. et uxor ut time-
at uirum. Ad quod qui simpliciter respondebit. hec dicens.
non perfectis fuerit. et eis qui sapientie secta cognouerit. hec pre-
cepta constituit. sed his qui principia habebant fidei.
et doctrinis humilioribus indigebant. Alius uero asserit eum
qui non habeat spiritum seruitutis. neque in timore. neque
quasi huic sententie subiacere. ut cum timore et tre-
more obediat dominis carnalibus. Hoc idem et de uxo-
re dicitur. que iubetur ut timeat uirum. Porro tercius in
hoc quoque loco sic in muliere timorem pro reuerentia
dictum putauit. sed artabitur ex eo quod additur est
timori tremor. Potest enim uxori reuerentia conueni-
re. ut reuerens timeat uirum. Ubi autem timore tre-
mor. non sonabit reuerentiam sed timorem. Neces-
sario itaque in seruis additum est. ut pre timore dominum
habeant et tremore. Et ad distinctionem domini spiritualis
nunc carnales dominos appellat. ita ut suo quoque conditori
in domino. et nondum ad scientie summam peruenit. non indecens
sit domino seruire carnali cum timore et tremore in
simplicitate cordis sui. et sic ei seruire fideliter in
christo. non ad oculum seruiens. ut hii faciunt qui hominibus
placere desiderant. sed ut necessitatem in uolunta-
tem uertat. et faciat de seruitute mercedem. maxime
cum dominus carnis a domino spiritus diuersa non imperet. Hoc
est enim quod ait. non ad oculum seruientes ut hominibus
placentes. sed ut serui christi facientes uoluntatem

dei. sed uult ipsam fidelitatem non coactam uult esse sed
spontaneam et ex animo sic seruiens domino suo sicut christo. Aliquis
receptus est fidelis prius seruituti non minus quam si
liber uoluntate seruisset. Simul et hoc notandum
quod obedientie filiorum atque seruorum diuersa subiun
xerit. Ad filios enim dicit obedite parentibus uestris
in domino. ad seruos uero. obaudite dominis carnalibus cum ti
more et tremore. ut sicut inter seruum et uxorem sit metus
diuersitatem. ita et inter filios et seruos obedientia dis
creparet. Et pulchre imperans seruis ut obediant
dominis adiecit. quasi christo. et iterum. ut serui christi facien
tes uoluntatem dei. ut scilicet non audiat seruus carna
lem dominum. si contraria dei precepti uoluerit impa
re. Cum autem ad corinthios secundum tempus rescripsisset.
ne per occasionem fidei in christo. inter maritos et uxo
res diuortia fierent. si e duobus unus credere no
luisset. ita ad ephesios et ad colosenses. quia plu
rimi inter initia fidei putabant gentiles dominos
contempnendos. nec additionum modatum precepta con
stituit. et ut seruitia uideantur contra dominos concitare.
et rursum nequaquam dominos doceat audiendos. si uni
uersa et nefanda preceperint. Et dominum eadem faci
te ad illos. remittentes minas. scientes quia et
ipsorum et uester dominus in celis est. et personarum non est acceptio
apud eum. Quoniam in hoc quod seruis superius imperauit.
ut dicit dominis eadem facienda que seruis. Puto illa
que dixerat. in simplicitate cordis. facientes uolun
tatem dei ex animo. et cum fidelitate siue beniuolen
tia inseruiens. quia eunoia [eunoia] utrumque sonare po
test. Unusquisque enim quod fecerit boni. hoc recipi
et a domino. Siue famulus fuerit ut predictum est.
siue liber dominatus fuerit ut oportet. ut non sit terri
bilis. non promptus ad uerbera. sciens quia ipse habeat dominum
in celis. apud quem non est personarum acceptio. et qui solas
tantum iudicet uoluntates. et iuxta eas decer
nat preferat meliorem eligens facta non hominis. De
cetero confortamini in domino et in potentia uirtutis
eius. Scio in greco pro uirtute fortitudinem posi
tam. id est ycrius [ysain] quia uirtus apud eos areth [arsin] appellatur.
Sed hoc apud nos consuetudo est sepe tractare. ut indifferenter

[ysain] [arsin]
et ycrius. et areth. uirtutem nominent. maxime quia
fortitudo corporis uirtus ab eis existimatur. quamquam et apud
philosophos inter .iiii. uirtutes. fortitudo sit posita.
que utique anime et non corporis esse manifestum est. Quod autem ait con
fortamini in domino et in potentia uirtutis eius. totum sensum
est in christo. ut in omnibus uirtutibus que super eo intelliguntur. qui
crediderint confortentur. Et prudenter post specialia
mandata que uiris et uxoribus. parentibus et filiis.
dominis et seruis obseruandum sit. nunc generaliter omnibus in commu
ne precepit ut in domino et in eius potentia confortati prepa
rent se contra diabolum. de quo in consequentibus scribit. Indui
te omnia arma dei ut possitis stare contra insidias diabo
li. Ex his que inter legimus. et his que in scripturis omnibus de domino
saluatore dicuntur. manifestissime comprobatur. omnia
arma dei quibus nunc indui iubemur. intelligi saluato
rem. ut unum atque idem sit dixisse. induite uos omnia
arma dei. quod dixerit. induite ihesum christum. Si enim cingu
lum ueritas est et lorica iustitia. saluator autem et ueritas
et iustitia nominatur. nulli dubium quin ipse cingulum
sit et lorica. Itaque iuxta hoc ipse erit et preparatio
euangelii pacis. et scutum fidei. et galea salutis. et gla
dius spiritus quod est uerbum dei. et uiuens sermo et efficax. et pene
trantius super omnem gladium ex utraque parte acutum.
Que autem alia arma dei possumus estimare quibus indu
endus est is qui habet aduersus diabolum dimicare insidias
excepta uirtute que christus est. Hic enim quod iuxta omnia que super
eo intelliguntur fuerit indutus. potens erit contra uniuersas
insidias diaboli repugnare. Et secundum id quod de quod ueri
tate precinctus est. non facile ad falsitatis dogmata de
ducetur. iuxta hoc uero quod loricam induit est iustitie. inui
tatis iaculis non poterit perforari. Sin cum calciatus fu
erit calciamentis pulcherrimis in preparatione euangelii
pacis. qui is quod preparauit in fine opera sua. et ideo pa
cis hoc factus est. non bellicum aliquid et tumultuosum
agit. Non cum his qui inpreparatis condempnabitur. Infideli
tas quoque que inimica est fidei. ubi scutum est fidei nil ua
lebit. Caput in quo principale cordis et anime in quo omnis
sensus locatus est. salutis galea circumdatum non quassabitur.
Ad extremum qui uir bellator et fortis omnis sectas con
trarias uirtuti occiderit. interficiet. iugulabit. gladium

spiritus id est verbum dei manu tenens. Volens igitur apostolus multi-
moda diaboli ingenia ostendere quibus nos capere nititur.
per ea loca in quibus non omni custodia servemus cor nostrum me-
thodias eius id est adinventiones vel versutias nominavit.
Si enim abstinuerimus nos a corporum voluptate: par-
cuitas in avaritiam capit. Quod si et avaritiam cum vo-
luptate contempserimus: per luxuriam irrepit et facit no-
bis ventrem deum. et per haec in illa quae fortia esse vide-
bantur expugnat. Sicut qui solent sapientes exercituum
principes ea vel maxime obpugnare loca urbium
quae parum munita sunt ut cum per illa irrupit facile
munimenta capiantur: ita et diabolus per ea quae vide-
patere aut certe non firmiter clausa irrumpere et ad (margin: quae vidit)
ipsam arcem cordis et animae pervenire. Et quod me necesse est
de pluribus et Isidorus dicere: cum ex his et cetere versutiae
eius species cognoscantur. Diabolus autem nomen grecum est quod in-
terpretatur criminator. iuxta hebrei vero sermonis pro-
prietatem qui in libro zabulon quandam similitudinem huius
vocabuli habet καταρρέων (catarreon) id est deorsum fluens dicitur pro-
quod scilicet paulatim de virtute ad vitium fluxerit et de
celestibus ad terrena corruerit. Quoniam non est nobis colluc-
tatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus principatus.
adversus potestates. adversus rectores tenebrarum harum: ad-
versus spiritualia nequitie in celestibus. Non puto paulum
scribentem ad corinthios dicere potuisse. non est vobis col-
luctatio adversus carnem et sanguinem quibus ait. tempta-
tio vos non apprehendat nisi humana. fidelis autem deus: qui non per-
mittet vos temptari super id quod potestis. Estimo
quippe adversus sanguinem esse certamina quae ibi temp-
tationes appellantur humane: quando caro concupiscit ad-
versus spiritum et revocat nos facere opera sua. fornica-
tionem. inmunditiam. luxuriam. idolatriam. inimi-
citias. contentiones. emulationes. iras. rixas. dissen-
siones. hereses. invidias. ebrietates. comessationes. et re-
liqua his similia. Porro non est humana temptatio non adver-
sus carnem et sanguinem pugna. quando aut ipse sa-
thanas transfigurat se in angelum lucis persuadere niti-
tur. ut eum angelum luminis arbitremur: aut aliquid hor-
rum simile facit in omni virtute signis et portentis menda-
cibus in omni deceptione iniquitatis. Alia cum aliquis illaque-

atur inimicus ut recipiat se et loquatur in eo. Hoc dici-
tur. non quia caro et sanguis eum decipiat aut quia humana
temptatio: sed quia principatus. potestates. rectores tene-
brarum et nequitia spiritualis. Observandum non demus locum diabo-
lo. Sed et si spiritus potestatem habentis ascendit super
nos. iuxta quod scriptum est: locum non demus ei. Dicat quis-
piam hoc quod ait. non est nobis colluctatio adversus car-
nem et sanguinem. sed adversus principatus et potestates
et cetera que sequuntur ideo dici ut doceamur ne ea quae erga
nos ministri vitia putamus ex carne causis
esse vel sanguinis: sed a quibusdam spiritualibus nequitiis sug-
geri. Sunt enim quidam demones amoribus et amatoriis can-
ticis fluentes. ut propheta quoque commemorat dicens: Spiritu
fornicationis seducti sunt. Nam et barbara quedam nomina
eorum esse dicuntur. ut sepe contestati sunt hii quos nunc vulgus
maleficos vocat. et incantationes et precationes et colores va-
rios et diversa genera metallorum vel ciborum ad quae invo-
cati assistere demones et infelices animas capere memo-
rantur. Alii vero iracundia et furore et bella committere.
alii per inimicicias et inter homines odia constare. Ca-
vult igitur ut ait apostolus nos docere non ex natura cor-
poris et materia carnis et sanguinis haec vitiorum ge-
nera procreari. sed instinctu demonum. propterea ait non est nobis
colluctatio adversus carnem et sanguinem. sed adversus
principatus et potestates et cetera. Ideo autem nunc eorum quae magice infeli-
ces artibus inservivit et facere ista prohibent. in medium
exemplum protulimus: ut retundamus eorum opinionem
qui putant omnia vitia esse carnis et sanguinis. et nul-
lam habere demones potestatem ut nos incitent ad pec-
catum. Talem et iacob luctationem putamus passum fu-
isse. quod scilicet non adversus carnem et sanguinem contenderit.
quando remansit solus et luctabatur cum eo homo adiuvans
eum et corroborans adversus alium sudore nimio di-
micantem. Simul vide ne forte ridiculum sit: quod
arbitrantur in ritu luctantium tota iacob nocte
luctatum. Quid enim grandis si ut illi aiunt luctans
aut superavit aut victus sit. Sed iuxta ratio-
nabilem et convenientem patriarche luctam talem
illi colluctationem fuisse credendum est. quales hii
habent qui possunt dicere. non est nobis colluctatio adver-

carnem et sanguinem. Non necesse est totum nunc loci illius exsequentem sacramentum, cum in suo loco plenius, si vixero, disserendum sit. Quaerimus autem ubi in veteri testamento hoc Paulus legerit, aut quae auctoritate quae minime scripta sunt publicaverit. Et conicimus ex his quae de pluribus et singulari certamine, ubi causa David adversum Goliath, et filiorum Israel contra alienigenas et ceteras gentes scripta sunt in lege, et in Iesu, et in Iudicum libro, et Regnorum, et Paralipomenon, altius intellexisse apostolum, et spiritale bellum sensisse de carneo, quod pugnantes vicerint sive superati sint, et satrapas quosdam uniuscuiusque loci supernarum fuisse indita potestatum. Reges autem gentium singularum imagines eorum quae nunc rectores mundi tenebrarum quae dicuntur, malos non homines, spirituales nequitias in caelestibus demonstrasse. Quod videtur nobis apostolus aliis verbis hic dicere. Ephesii, qui de pluribus Israel adversum nationes legerint, videant quod est carnem sonare vel sanguinem. Ubi gratia Aegyptiorum, Idumaeorum, Ammonitarum, Moabitarum, et gentium ceterarum. Sed si vultis nunc scire, agnoscite quod illa universa figuraliter contingebant illis. Scripta sunt autem propter nos, in quos fines saeculorum devenerunt, ut intelligamus ex illis non esse nobis pugnam adversum carnem et sanguinem, sed adversum spirituales quosdam et invisibiles potestates, adversum rectores earum tenebrarum quae huic mundo incubant, et errorem hominibus et caecitatem ostendunt, et adversum spiritualia nequitiae quae habitant in caelestibus, non quod daemones in caelestibus commorentur, sed quod super nos aer caeli nomen acceperit, unde et aves quae volant per aerem volucres caeli esse dicuntur. Nam et in alio loco de daemonibus quod in aere isto vagentur apostolus ait: In quibus ambulastis aliquando iuxta saeculum mundi istius, secundum principem potestatis aeris, spiritus qui nunc operatur in filiis diffidentiae. Haec autem omnium doctorum opinio est, quod aer iste qui caelum et terram medius dividens, et inane appellatur, plenus sit contrariis fortitudinibus. Porro reluctandum adversum principatus et potestates, et rectores tenebrarum mundi, et spiritualia nequitiae in caelestibus, ut hoc sit: accepit potestatem. Et quod dicat aliquis apostatam diabolum satellitibus suis diversa officia commisisse, et non esse harum distributionum auctorem Deum, illud pro ultimo diligens lector opponere: Et quoniam scriptum est non est potestas nisi a Deo. Et si de hominibus dicitur, quanto magis de his qui subtilioris meliorisque naturae.

Instar quod si sentiat blasphemiae crimen eum incurrere, qui unusquisque iuxta suam voluntatem diversa ministeria sortitus sit. Cernimus enim in urbibus eos qui aliquid commisere flagitii vidimus vel bestias alere, vel secare marmora, vel mundare spurcitias cloacarum, vel perire gladiatoribus et effundendo reorum sanguini destinari. Ita et daemones ex proprio arbitrii libertate insidiarum, fraudium, scelerum atque periuriorum et reliquorum vitiorum providentiam esse sortitos, ut sint rectores tenebrarum, qui esse lucis principes noluerint. Hi ergo rectores mundi atque tenebrarum cum adversus aliquem colluctantes supplantaverint eum, fecerintque corruere, statim illum suo mundo et suis tenebris quibus principantur annectunt. Ob hanc causam fortius laborandum, ut quod semel audivimus: Ego elegi vos de isto mundo: si enim essetis de mundo, mundus quod suum erat amaret, non redeamus ad mundum, nec subiciamur ei, sed crucifigatur nobis mundus et nos ei, ut rector lucis hic pro mundo nos copulet, et sub partis esse faciat ditione, erutos de spiritualis nequitiae potestate, et de caelo eorum quod transiturum est, nec dei sedes appellari proprie. Impium quippe est ut spiritualia nequitiae in caelestibus, id est caelum, tenere credantur, de quo loquitur Deus: Caelum mihi thronus est. Itaque quod intelligitur, quamdiu in isto mundo nobis et praesentibus et absentibus fiat, dum ea videre non possumus, sive propter corporis humilitatis nostrae hoc fragile atque terrenum quo anima involvitur, sive quod carnalibus oculis subtilior natura non panditur, hic videbitur quae sint tenebrae quae ab apostolo nunc dicuntur: quod scilicet aut tota vita ista terrena nuncupentur tenebrae. Lux quippe lucet in tenebris et tenebris et tenebrae eam non comprehenderunt. Aut animae lumen et sensum terrenum corpus et corporis mortalis et humilitatis obumbret et operiat et obcaecet. Sciamus autem quod excepto praesenti loco nec in veteri nec in novo testamento KOCMO KPATOPAC (kosmo kratoras), id est mundi rectores umquam legimus. Et nomen ideo Paulus apostolus finxit, quia necesse habebat ad Ephesios disputans rebus novis et insuetis nova nomina coaptare. Adhuc quod videtur ambiguum hoc quod ait in caelestibus, dicendum subaudiri posse illud ad omnia, ut sit: non est nobis colluctatio adversus potestates in caelestibus, et rectores tenebrarum istarum in caelestibus, et spiritualia nequitiae in caelestibus, et non tantum adversus spiritualia nequitiae in caelestibus. Mar-

ime si intelligamus ut iam supra expositum est. et quomodo ce
lestia nominentur propter uolucres celi. et quod in usu dicitur plu
uiam uenire de celo. non quod pluuia e celo ueniat. Philo
sophi quippe aiunt non amplius quam duobus milibus passu
um a terra distare nubes. ex quibus fundantur pluuie. et
imber irroret. Iuxta quem sensum cataracte καταρακται
que celi in diluuio aperte esse referuntur. Veruntamen quantoque
peior fuerit. tanto uicinior erit terre locus. et pingui
oris substantie. Siquidem et terra et circumdatus nobis aer. habet
pinguedinem suam. Aiunt quidam et animas corporibus liberatas.
si attenuate fuerint in presenti uita et elimate et
ut ita dicam akeceiwc atque in tantum in subtile cor
pus attrite. non habitatas in pinguioribus locis. sed eo quod
incorpore est uicinas fore. Si uero tales fuerint de quibus dici
possit. filii hominum usquequo graui corde. secundum consuetudinis
sue pondus ad infima detrahi. et pinguedine pregrauari.
Post hoc et illud pariter dissendum. an ab hac terra et a
ere aliquis pinguior locus sit. quem plerique appellant
infernum. in quo hi qui dicuntur inferi commorentur. Quem nam uero iste sit.
et quam per agnationem et diuersitatem habeat. adeo quod spiritua
lia nequitie in celestibus appellantur. non est presentis temporis dis
putare. Reliquum est. ut quid inter colluctationem carnis
et sanguinis. et inter rectores tenebrarum istarum. et spiritualia
nequitie in celestibus sit. in duobus apud apostolum manifes
tius discamus agminibus. Non enim uult huiusmodi temptati
ones. hic est colluctationes carnis et sanguinis indicare.
despiciens eas atque contempnens loquitur. Quis nos separabit a ka
ritate dei. tribulatio. an angustia. an persecutio. an fa
mes. an nuditas. periculum et gladius. Iuxta quod scriptum
est. Propter te mortificamur tota die. reputati sumus
ut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui
dilexit nos. Non uero docere nos uult de aduersariis potes
tatibus et rectoribus tenebrarum et spiritualibus nequitie in ce
lestibus ab alio qui capite sumit exordium. et dicit.
Certus sum enim quia neque mors neque uita. neque angeli ne
que principatus. neque presentia. neque futura. neque fortitu
do. neque altitudo. neque profundum. neque alia quelibet
creatura. poterit nos separare a karitate dei. que est in christo ihesu
domino nostro. Pluribus forsitan quam lector uoluit de hoc ca
pitulo disputatum sit. Sed queso det ueniam difficul
tati loci. et persone ephesiorum. qui propter artes magicas sci
re debuerant a quibus fuissent aliquando decepti. Ideo su

mite omnia arma dei. ut possitis resistere in die ma
lo. et uniuersa operati stare. Diem malum aut pre
sens tempus ostendit. de quo supra dixerat. redimentes tempus
quoniam dies mali sunt. propter angustiam et uite huius labo
res. quia non absque sudore et certamine peruenitur ad pal
mam. aut certe consummationis atque iudicii. quando diabolus
inimicus et uindex ista nos cupiet parte reti
nere. De quo liberabit qui intelligit super egenum et pauperem.
in die enim mala. li. e. d. Hec est dies in qua et in alio loco scrip
tum est. ecce ueniet dies ire domini. Et alibi. Dies enim in
sanabilis furoris et ire plenus. Et rursum. Ve desi
derantibus diem domini. Vt quid nobis dies domini. Hic est te
nebre et non lux. Quemadmodum si fugiat homo a facie
leonis. et incurrat in ursum. et intret in domum suam et re
clinet manus super parietem. et mordeat eum colu
ber. Nonne tenebre dies domini. et non lux. et caligo non
habens splendorem. Etenim non mala est hec dies. que te
nebris et caligine inuoluitur. De qua iohel quoque propheta
commemorat dicens. Canite tuba in syon. predicate
in monte sancto meo. et confundantur omnes qui habi
tant terram. quoniam adest dies domini. quia prope est dies tenebrarum
et turbinis. dies nebule et caliginis. Et sophonias pro
pheta de eadem die loquitur dicens. Prope est dies domini mag
na. prope et uelox nimis. Vox diei domini amara et
dura et fortis. dies ire dies illa. dies angustie et ne
cessitatis. et reliqua. Post que infert. Et affligam homines. et
ambulabunt ut ceci. quia domino peccauerunt. Vt ergo possit
quis in hac die diabolo resistere. qui ipse est accusator
fratrum nostrorum. assumat omnia arma dei. hoc enim so
nat grece πανοπλια (panotelia). non ut in latino simpliciter ar
ma translata sunt. sed omnibus telis armisque succinctus. de quibus in
presentibus explicatur. sciat se tunc stare posse si uni
uersa fuerit operatus. ut plenus cunctis uirtutibus stabilem fi
gat gradum. et non moueatur de acie. sitque ex his de quibus
dominus ait. Sunt quidam de hic stantibus. et in alio loco. et enim
fide statis. et psalmista. statuit igitur super petram
pedes meos. Ceteraque a quibusdam in temptatione subducuntur.
dicentibus non omnem aduersum diabolum pugnam morte fini
ri. sed cum de isto seculo exierimus. tunc nobis fortius et aptius
presentibus contra presentem futurum certamen. et sic illud quod pau
lo ante posuimus exponunt. neque presentia. neque futura. ut
futura hic dicatur esse que post uitam istam sunt secunda certamina

Recti. i illud. q propt' contendim' siue i psenti siue
i futo placē illi: ut psēs temp' hac uitā futurum pt
mortē significari putet. Hoc q: qd nc dr i oia o
pati stare ad eundē sensū refert. qi n possit ali
qs oia i psenti uita opari. s ex parte qd faciat. si
cut ex parte uidet i ex parte pphetat. i tc pfecte
stare ualeat. cū uniusa fuit opat'. Ali' u simpli
ci' h exponit dicēs. ephesios ad futās teptatiōes i p
secutioes qs ei' apls pt hac eplam, pphico uidebat
spu puenire. cohortari. i monui. ut oia faciat p q
possit i fide stare euglii: n i psecutiōe corruere.
Diem aut mala, ppe de .xl. psalmo arbitrii nc ee
supta. State g succincti lubos ur'os uitate. Qd uir
ta mb' carnis i corpis oia mb' aie i sc'ptis uocent.
nulli dubiū ē. De quib' unū puto ee nc mbrū lu
bos. qs ut accingam' uitate pcipit. Scptū ē q: i
euglio cata lucā. Sit lubi ur'i pcincti. i lucne
ardentes i manib' ur'is. Ca g lubi i genatiōe sem
p accipiunt. i semie. scdm illud. de fructu lubi
tui ponā sup sedē tuā. i alibi. adhuc i lubis erat
leui pats sui abrhe. qn occurrit illi melchisedech.
uidet nob accinxisse lubos suos. q nequaqm uxori
debitū reddit. n sunt libidini. s uinitat ingenu
tū dīn' genatiois negotiis n ministris. Hoc ideo
reor i illud significare. qd iohes zonā pelliceā ha
bebat circa lubos. i n erat de iniudis. q ppt fluxū
seminis erat cast' pfecti. cū arca dni habitare n pos
sent. n ex his de qb; dr i nuis. sit uestimta ei' dissu
ta. Ca aut, r accicti ē uitate. hic uestimta ialtū col
ligit. i sursū trahit. i nudo latere fedidate bal
teo spiali uelat. astringit. icludit. i parat' ē ad
plurima i opa ht lucentia. q lucne dicunt ardentes.
Et induti lorica iustie. Sic difficile uulnat' i his
uel maxie locis q uitā tenet. q cserta hamis i fer
reis iuices circulis se tenentē loricā iustitie iduit ē.
ita q excudat' ē multiplici ueste iustie. n ad simili
tudinē cuius i uēc accipiet sagittā. n in desidia corru
et i furore. s erit mundo corde. hns artificē hui'
lorice dnm. q uniuscuiq: scdm omniū arma fabicat. et
n sinit eū a iaculo uolante pdieo. i sagittis arden
tib' perimi pariter i exuri. Et calciati pedes i ppa
ratione euglii pacis. Diligenti' obsuate qd itante
qnda appellauit aie pedes, gressib' ingredim i eū q dic ego
sum uia. i qs nos oportet calciare i ppatiōe euglii
pacis. Horū calciamentorū figam i illa calciamta i exo
do pcesserat. q hre pascha uescentib' impant. co

his q ad faciendū it' parati sunt. Sic eni ait mandu
cabitis illud. Lubi ur'i accincti. i calciamta ura i
pedib' ur'is. i baculi ur'i i manib' ur'is. i comede
tis illud i festinatiōe. pascha ē eni dni. Signū siq
de ppationis ē. cū festinatiōe. i calciatis pedib' come
dere. ut corroborati paschali cibo. latā i horri
bilē possint heremū ptransire. Ca g adhuc ambulat.
calciet. Cū u iordane transmisso trā pmissiōis intra
uit. nudet pedē. Solue ait calciamenta de pedi
b' tuis. loc' eni in q stas. trā scā ē. Siqs n ē iheru
ne. n apls ē. calciet pedes suos in ppatiōe euglii
pacis. Siqs aut apls ē. i int' .xii. numari potest.
nequaqm tollat i uia calciamtū suū. n ad scorpiōes
i colubros declinando calcaneū tegat. s ia co
sumat' atq: pfect' stet i tra scā. i uiuat i. e. i se
qt' agnū quocūq; uadit. Erit ut'ūnā ad distictio
nē euglii altius nc dixit paci euglii. an ēte, p
prium hoc sit euglii. ut pacis euglium noiet. Et
g ht pacē. calciat' ē. ex euglio. Jdeo calciat' fuit.
ppatus ē. & ppatus n se putet ee pfectū. s ad h
ppares ut pgat. i pgens ueniat ad finē. Sup
oia accipientes scutū fidei. in q possitis oia tela
nequissimi ignea extinguere. Quasi dixit. i omni
ope portate scutū fidei. ut possitis recti atq: im
miti excipe uenientes sagittas. i huc atq: illuc ar
te ea bellica declinare. Hec ē fides sup qua i abra
ham post multa opa atq: iustitie uir potuit, pme
reri ut deo scptā dicet. Credidit abraham deo i re
putatū ē illi ad iusticiā. Spicula aut iacula malig
ni. q uult mitte i corda nra p cogitatiōes pessimas.
De qb' unū iecit i cor iude. ut traderet saluatorē.
Itaq: n pincipiū quidē hre potit inimic' aie
uulnande si tenuerim' scutū fidi. in q n solū
uenientia tela frangunt. s etiā teloꝝ ipe ignis
extinguit. De q pphia cōplorat dicēs. Oms adulte
rantes. qi clibani corda eoꝝ. Et hic umbonē fidi ima
nu forti tenuit. cōfis in dno sciret se a uenienti
b' iaculis ee securū. loqt' intrepid' in dno cfido. qmd.
a. m. tu. i mon. si. passer. Em ecce pec. iten. ar. pa. sa
su. i pha. ut sag. i obs' rec. corde. Eū g iqt cfidā i dno.
q m dans ratiōe cfiliū ut n stem aduisū inimicoꝝ
impet' i iacla q c' me i pharetis ppauerit. uolen
tes n solū me. s etiā oms recto corde pcute. Ecce eni
sto sup petrā. i n transmigro i montes tenebrosos.
i oia tela hostiū repulsa. i ipos q dirigunt cuertunt.
Et galeā salutis accipite. Propt' hac galeā salutis

oms ĩ capite nr̃o sensus integri pseuerãt. ĩ max
ime ocli. de qbus ĩ ecclaste salomon ait. Sa
pientis ocli ĩ capite eius. Sciebat enĩ qd ẽẽt ui
ri caput xp̃c. Et qui nã isti ocli in capite col
locati. Si enĩ caput uiri xp̃c ẽ. & oculi sapi
entis ĩ capite ei sũt. sequit ut omis nr̃ sen
sus. mẽs. cogitatio. sermo. cõsiliũ. si tam sa
pientes fuimus in xp̃o sit. in xp̃o autẽ ũ
lumĩe. ueritate. iusticia. cunctisq; ũtutibus.
Et gladiũ sp̃c quod ẽ ũbum dei. p omnem
orationẽ ⁊ obsecrationẽ orantes ĩ omni tẽ
pe ĩ spiritu. et ĩ ipso uigilantes ĩ omi ĩstan
tia ⁊ pce p omnib scis ⁊ p me. Dei sermo
de sp̃u sancto fluit. cõtrari ũ de tra loqt.
⁊ unde sumit exordiũ. Quĩ de tra ẽ de tra
loquit. qui de celo uenit sup oms ẽ. ⁊ qd ui
dit ⁊ audiuit hoc testat. Porro sermo dei gla
dius sp̃c ẽ. de quo nc paul ait. gladius sp̃c
quod est ũbum dei. Viuẽs quippe di sermo
⁊ efficax. ⁊ acut sup omnẽ gladiũ ancipitẽ.
& penetrãs usq; ad art aĩe. ossiũ. ⁊ medullar.
Qui sp̃c pcidit ⁊ diuidit multũ pficiẽs p ora
tionẽ ⁊ obsectionẽ eor. q in omi tempe dnm
depcant in sp̃u. iuxta illud. orabo sp̃u. ora
bo ⁊ mte. Et in hoc pficiẽs ut p uigilias et
p istantẽ pcem apostolus in dei uerbo doc
trinaq; ditet. et hec omis opulentia ad a
lior pficiat salutẽ. ut eis q; ipis psit q pro
eĩ obsecrãt. Simulq; apli humilitas animi
randa. petenti ephesios ut pse faciãt obse
crationẽ. Ait quippe ĩ omni instantia &
pce p omib sanctis. & p me. ut seorsũ scor.
seorsum siu faceret mtionẽ. Vt m det ser
mo ĩ adaptionẽ oris mei. ĩ ɔfidentia notũ
facẽ mysteriũ eũgly. pro quo legatione
fungor ĩ cathena. ita ut in ipso audeam
ut oportet me loq. Hoc qd nunc ait in
adaptionẽ oris mei. ⁊ alibi. os meũ ad uos
aptum ẽ ocorithy. ⁊ apiens os suũ docebat
discipulos dicẽs. et. os meũ apiu ⁊ adtraxi
sp̃m. &. apiam ĩ parabolis os meũ. et cetã

bys similia. sic accipiendũ qi dixit. api
ant thesauri. & abscondita seclis sacmen
ta pandant. ut sp̃c scs infeat ad ea pfe
renda que latitant. Nam qd hui testimo
nij id ẽ ut det m sermo ĩ adaptionẽ oris
mei. iste sit ĩtellectus. sequentia pbãt. In
ɔfidentia inquit notũ facẽ mysteriũ eũ
gely. nequaq in pubys ⁊ parabolis sic et
propha. et ipse dñs adhuc cõstitut in cor
pe loquebat dicẽs. uenit hora qñ nequaq
uob in pubys loquar. s; ɔfident de pat an
nuntiabo uobis. Huc confidentie sermo
nẽ solus potit obtinẽ. qui n habuerit cor
se rephendens. Si enĩ cor nr̃m nos n repre
henderit. ɔfidentiã habem ad dnm. ⁊ qd
cũq; petierim accipiem ab eo. Rarus itaq;
ẽ. qui ĩ ɔfidentia notũ faciat mystiũ ewan
gely. quia rarus ẽ qui ɔfidentiã habeat ad
dñm. Qs enĩ glabit castũ se habere cor. Et
qs stabit dicẽs. mundũ se ẽẽ a peccatis. Et
hec quid sit hoc quod ait. p quo legatiõe
fungor ĩ cathena. ut notũ uidelicet facẽt
mystium eũgly breuit pstringendũ. Et
quidẽ qui simplicit intelligit. dicit propt
testimoniũ xp̃i eum de carcere et de cathe
nis hec rome positũ scripta misisse. alius
ũ ppt corpus humilitatis. et cathenã is
tam qua circũdam. et necdũ scim secundũ
quod oportet nos scire. et p speculũ uidem
in enigmate. ista eũ dixisse ɔtendit. & tũ
uere posse in cõfidentia euuangely apire
mysteria. cũ cathenã deposuerit. & de car
cere liber exierit. nisi forte et in uincu
lis absq; uinculis computandus ẽ qui
cõuersationẽ habet in celis. & de quo di
ci potest. uos aut non estis in carne s;
in sp̃u. si tam spiritus di habitat ĩ uobis.
Vt autẽ sciatis que circa me st. quid a
gam. omnia uobis nota faciet tychicus di
lectus frat. et fidelis minist ĩ dño. quẽ misi
ad uos ĩ hoc ipsum. ut cognoscatis que

circa nos sunt. et consoletur corda urã.
Dupliciter accipite. uel ideo titicum
missum ephesum. ut nuntiaret eis
uincula apostoli nota facta ee in om
ni ꝑtorio. et cathenã illius ad fidem
euuangelii ꝓficisse eo tempore quo et
ad colosenses scripsit dicẽs. que circa
me sunt omnia nota faciet uobis ti
ticus frater dilectus et minister et
conseruus in dño. quem misi ad uos
ob hoc ipsum. ut cognoscatis que cir
ca me sunt. et consolet corda uestra
cum onesimo carissimo. et fideli fra
tre qui ẽ ex uobis. qui omña que hic a
guntur nota faciet uobis. Grandis e
rum cõsolatio erat. audire paulũ ro
me que domina erat urbiũ. et in arce ro
mani imperii de carcere et de uin
culis triumphantem. Uel certe ob id
titicũ missum esse. ut uitã et cõuer
satione paulí quã ignorabant annũ
tiaret eis. et quasi quoddam exem
plar uiuendi daret discentibus ges
ta apostoli atq; uirtutes. et eũ imi
tari uolentibus. Hec parua esse po
terat consolatio. emulari cupienti
um. que apostolum egisse cognoue
rant. Pax fratribus et karitas
cũ fide. a deo patre. et domino ihe
su xpo. Siqua alia dona sũt que
tribuuntur a deo patre. et domi
no ihesu xpo. inter hec pax ñ mi
nimũ possidet locum. que supat
omnem sensum. i. custodit corda
et intellectus sanctoꝝ. serenitas

quedam atq; tranquillitas anime qui
escentis. et uniuersam tempestatem.
et turbinẽ ꝑturbationum fugans.
Huic similis est karitas cum fide.
quoniam ipsam simul deus pater
donat et filius ut diligamus deum
de toto corde et ꝓximos sicut nos
met ipsos. et ꝓ inimicis nostris pre
cemur. Hanc pacem et karitatẽ q̃n
credentibus apostolus imprecatur.
hii tantũ habent qui fr̃um nomine
merent uocari. Pax quippe fratribus
et karitas cũ fide. Et pacẽ igitur et
karitatẽ et fidem. sic pater prestat
ut filius. ut heresis obmutescat. que
ñ uult eũdem filium posse. que pa
trem. Gratia cum omnibus qui di
ligunt dominũ ihesum xpm. in incor
ruptione. Non nulli ita hoc ĩterpre
tati sunt. ut esse putarent diligẽs do
minũ nostrũ ihesum xpm. qui ab
opibus corruptionis alienus sit. opa
corruptionis ĩ coitu sentientes. Unde
consuetudo et sermo uulgaris incor
ruptos uirgines uocat eos q̃ coitum
nesciant feminarũ. corruptos ũ eos
qui istiusmodi gustauerunt uolup
tates. illud q̃; testimonium captan
tes. siquis templum dei corrumpit.
corrumpit illum ds. Sed nescio an hoc
ualeant explicare quod scribit. unus
quisq; habet donũ ex deo. alius qui
dem sic. et alius sic. Uideamus igitur
ne forte melius sit. omne peccatum
corruptionẽ anime intelligere. et

eos qui a peccato liberi sunt incorrup-
tos uocari. ita ut diligentes dominum
ihesum xpm in incorruptione sint.
dum peccati uinculis non tenentur. et in
quibus gratia dei est. Simulque ar-
bitror ad distinctionem eorum qui dili-
gunt dnm ihesum xpm. sed non in
corruptione. nunc positum eos gratiam
habere xpi qui diligant eum in in-
corruptione. Quanti enim diligunt
deum. parati exilia. parati martyri-
a. parati inopiam. et omnia pro eo con-
tumeliarum genera sustinere. et nichi-
lominus carnis passione superantur. Sed
hys non imprecatur gratiam aposto-
lus. quia gratia dei est cum omni-
bus qui diligunt eum in incorrup-
tione. Explicit epistola ad ephesios.

Ave maris stella. Presens seculum
fratres karissimi mare est. ad simili-
tudinem namque maris feret.
tumet. salsum est et instabile. Feret
per luxuriam. tumet per superbiam.
salsum est per amaritudinem. instabi-
le per curiositatem. Oportet itaque fratres
oportet nos habere nauem. et ea que
ad nauem pertinent. si tam periculo-
sum mare sine periculo transire ue-
limus. Oportet nos habere nauem.
malum. uelum. et duo ligna inter que
uelum extenditur. superius et inferius.
cheruchum quem gallum uentum
obseruantem uocare possumus. Debe-
mus habere cordas. remos. guber-
naculum. anchoram. escam nobis
necessariam. Rete etiam habeamus.
ut aliquem piscem extrahere uale-
amus. Uidete quid ista significent.
Nauis significat fidem. que in abra-
ham qui fuit prima credendi uia.
quasi in uno ligno initium cepit. et
in ysaac adhuc et in iacob satis ar-
ta fuit. Cepit autem postmodum dila-
tari nauis ista. secundum propa-
ginem decem tribuum. Numerus enim
credentium quantomagis creuit. tan-
to magis nauem fidei dilatauit.
Deinde quoque post transitum maris
rubri. suscipientibus filiis israel le-
gem dei. et ipsis intra promissionis pt
modum multiplicatis. amplius di-
latata. Deinde ueniente xpo. et xpo pro
humano genere passo. et in omni ter-
ra sono apostolice predicationis au-
dito. postquam plenitudo gentium in-
trare cepit. multum nauem ista
dilatauit. In tempore autem antixpi
refrigescente karitate multorum. fal-
sis fidelibus exclusis. rursus in ar-
tum constringetur. et reducetur. et sicut a-
braham in parte fidei fuit primum
lignum. sic ultimus iustis in pup-
pi eius erit lignum ultimum. Sa-
ne quicumque ab initio mare pre-
sentis seculi salubriter transfreta-
uerunt. quicumque pericula eius euaserunt.
quicumque ad portum salutis peruene-
runt. omnes naui fidei nauigaue-
runt et transierunt. Fide plurimam hos

tiam abel obtulit deo. qm cain. p
quam testimonium consecutus est esse
iustus. et p illam defunctus adhuc
loquitur. Fide enoch placuit deo et trans
latus est. Fide noe aptauit archa
in salutem domus sue. Fide qui uo
catus est abraham obediuit exire in
locum quem accepturus erat. Fide
sara sterilis accepit uirtutem con
ceptionis. Fide ysaac singulos filiorum
benedixit. Fide ioseph moriens. de
profectione filiorum israel memoratus
est. et de ossibus suis mandauit.
Fide moyses natus. occultatus est.
Fide. se filium filie pharaonis nega
uit. Fide pascha celebrauit. Fide filii
israel mare rubrum transierunt. Fide mu
ri iericho corruerunt. Et quid dicam? De
ficiet enim me dies narrantem de sanctis an
tiquis. qui per fidem uicerunt regna. o
pati sunt iusticiam adepti sunt repromis
siones. Quorum alii obturauerunt ora leo
num. ut daniel. alii extinxerunt impe
tum ignis. ut tres pueri. conualu
erunt de infirmitate. ut iob. ezechi
as. fortes facti sunt in bello. ut io
sue. iudas machabeus. acceperunt mu
lieres de resurrectione mortuos su
os. ut per helyam et per helyseum. Alii dis
tenti sunt non suscipientes redemp
tionem. sicut septem fratres qui in libro
machabeorum passi leguntur. Alii lapi
dati sunt. ut iheremias in egypto.
ezechiel in babilone. secti sunt ut
ysaias. in occisione gladii mortui

sunt. ut urias. circuierunt in melotis
ut helyas et alii. Et hii omnes et multi a
lii fide pericula presentis seculi transierunt
eo quidem testimonio fidei probati inuen
ti sunt. Istius nauis tabule sunt sacre
scripture sententie. et ad eius fabrica
tionem alias nobis tabulas tradit
uetus testamentum. alias nouum. Cla
ui quibus iste tabule coniunguntur. auc
toritates sunt sanctorum. quibus concordant
ea que continentur in serie duorum tes
tamentorum. Iste tabule exciduntur
per lectionem. dolantur per meditationem.
Malus qui in altum erigitur significat
spem per quam leuamur ad celestia que
renda. sapienda. sicut scriptum est. Que
sursum sunt querite non que super ter
ram. que sursum sunt sapite ubi christus
est in dextera dei patris. Velum karitas
est que extenditur ante. dextrorsum. si
nistrorsum. Ante. per desidium futurorum.
dextrorsum per dilectionem amicorum. sinis
trorsum per dilectionem inimicorum. Duo
ligna. superius et inferius. significant
rationem et sensualitatem. Debet karitas
superius firmari per rationem. et immo
biliter teneri. inferius uero per sensuali
tatem non solum teneri. sed et moueri.
quia per eam debet in bona actione exer
ceri. Sic etiam fit in naui materiali.
quia lignum superius non mouetur et lig
num inferius mouetur. Galliculus
significat discretionem spirituum.
Ad hoc enim galliculus uel aliud a
liquid uice eius malo supponitur.

LANDES- UND STADT BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

TIFFEN Gray Scale
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black